

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱՏԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ

1

ՄԱՅԻՍ

VENDREDI

1 MAI

1953

ՕՐԱԹԵՐԹ

299Դ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7056

Խմբագիր

ԽԱՐՇ ՄԻՍՍԻԵՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 299Դ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2467

ՄԵՐ ԽՕՍԵՐ

« ՕՐ ՈՒ ԱՐԵԻ »

Աշխատանքի Դատը ծփուն ալիք մըն էր երէկ :

Այսօր դարձած է ամենի ծով մը փոթորկածայն :

Անհամար բազմութիւններ ձայն կուտան ցամաքէ ցամաք :

Սպանալից ալիքներ կը կուտակուին մինչեւ խաւարակուտ ափերու վրայ: Եւ կը կազմուին նոր ծովեր տաժանքի, դառնութեան, զոհոքի ու պայքարի :

Ամէն տեղ ալ, տոռնները գետերու կը վերածուին, յորդահոսան, յարաճուն սաստկութեամբ :

Սպանալից, չինարար, ստեղծագործ Աշխատանքի չեփորն է որ կը հնչէ, ի խնդիր նոր նուաճումներու :

Տարիներու տընալան, երբեմն արիւնալի ճակատամարտը արդէն յանգած է աշխարհակալութեան մը, բառին աղետու գոյն իմաստով :

Ի՞նչ արմատական, հակայական բարեփոխումներ՝ 1866էն ի վեր:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ առաջին անգամ կ'են մըն էր, Օր. Ֆլորա Թրիսթան, որ 1843ին կ'առաջարկէր ընկերակցութիւն մը կազմել բոլոր երկիրներու աշխատողներուն միջեւ :

Բան մը տարի ետք, 1847ին, Կարլ Մարքս եւ Էնգելս Լոնտոնի մէջ կ'արձա՛ն կէտն պատմական կոչը, — «Չունենորներ բոլոր երկիրներու, միացէք» :

Աւելի վերջը, 1862ին ցուցահանդէսի մը առթիւ Լոնտոն զրկուած պատգամաւորութիւն մը կ'ապ կը հաստատէր Փրանս-սացի եւ անգլիացի բանուորներու միջեւ: Իսկ 1864ին կը մշակուէր դաշնակցութեան մը նախագիծը որ քննուեցաւ ժընեւի համագումարին մէջ (1866):

Երկար վիճաբանութիւններէ ետք, ընդունուեցաւ Աշխատանքի միջնորդութիւնը ընկերակցութեան ծրագիրը — կանոնադիրը :

Այնուհետեւ իրարու կը յաջորդէին համագումարները, եւ կ'արձատանար, կը ծաւալէր կազմակերպութիւնը, դառնալով կենդանի ուժ մը :

Աւելի քան հարիւր տարուան ծրագրեալ աշխատանքը եւ յարատեւ պայքարը այսօր հասած են բարձունքի մը որ զլլուտ պոռոյտ կը պատճառէ :

Մեծ թէ փոքր երկիրներու մէջ, աշխատաւոր բազմութիւնները շատոնց զլլած անցած են սկզբնական ծրագիրը :

Անոնք ապահոված են բազմազան իրաւունքներ, արհեստակցական թէ ընկերային դեմքի վրայ :

Միեւնոյն ատեն, տիրական, վճարական դեր կը կատարեն քաղաքական կեանքի մէջ: Անշուշտ համաձայն իւրաքանչիւր երկրի ընկերային եւ տնտեսական պայմաններուն :

Շարժումը վիթխարի ոստումներ կ'առարկէ 1914ի Մեծ Պատերազմէն եւ 1917ի ռուսական յեղափոխութենէն վերջ, երբ դահլիճ կը տապալէին եւ կ'այսրութիւններ կը խորացուէին :

Սահմանները նեղցած էին, եւ մէկ երկրի մէջ պատահած դէպք մը անմիջապէս կ'ազդէր հարեւան ժողովուրդի մը վրայ: Իւրաքանչիւր նոր նուաճում կ'արձա՛ն դանդաղէր մէկ երկրամասէն միւսը: Երբեմն յամբարան, յաճախ զոհողութիւն պոռթկումներով :

Միայն այս երկրի մասին խօսելով, ինչ որ կատարեց ժողովուրդական ճակատի կառավարութիւնը 1936ին, երազ պիտի թուէր, տարիներ առաջ :

Այդ օրէն աւազին, օր ու արեւ ծագեցաւ աշխատաւոր բազմութեան համար ալ: Դժբախտաբար բոլորեւիկեան դիկտաւորան այս հոյակապ շարժումն ալ վերածեց քաղաքական մարզանքներու :

Եւ այսօր միլիոնաւոր բազմութիւններ օր ու արեւ կը փնտռեն մուրճ-մանգաղին տակ :

ՕՐՈՒԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ ԵՒ ԵՄՈՒՄՈՒՄԻՆ ԲԱՅԸ — ՀՆԴԿԱԶԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ. — ՆՈՐ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆ

Ազգ. ժողովին երմտական յանձնախումբը ԴՆ. օր լսեց կառավարութեան զեկուցումը երկրին երմտական կացութեան մասին, որ շատ ծանր կը համարուէ: Մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեցին վարչապետը եւ երմտական նախարարը:

Երկուքն ալ չարագեցին իրենց ամբողջական ծրագիրը: Տրուած տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ մարտի ընթացքին մուտքը եղած է 241 միլիառ ֆրանք, եւ քը՝ 367 միլիառ: Գալով ընդհ. երեւուողքին, 1953ի սկզբնական ծախքերը 3749 միլիառ ֆրանքէն բարձրացած են 3883 միլիառ, մինչ հասոյթները, որոնք 3182 միլիառ կը նախատեսուէին, կրնան ինչեւ 3079 միլիառ, ինչ որ 804 միլիառ ֆր. ի բաց մը կը ներկայացնէ:

Երեւուողքի նախարարը խոստովանեցաւ թէ «կացութիւնը ծանր է եւ թէ երկիրը չի կրնար տանել այլքան ծանր բեռ մը՝ ներկայ տնտեսական կացութեան մէջ»:

Վարչապետը յայտարարեց թէ իր առաջին պարտականութիւնն է — 1. վեւրահաստեղ երմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը: 2. — Յառաջիկայ տարուան նախահաշիւը կազմել 1953ի առաւելագոյն գումարին վրայ: Իր կարծիքով, 1954ի եւ կամուտը պիտի չկրնայ 1953էն աւելի ըլլալ: Հանրային ծախքերը կը կազմեն եւ կամուտին քառասուն առ հարիւրը, ինչ որ շատ ծանր պարագայ մը կը համարուի: Կառավարութիւնը կ'ուզէ կրճատումներ կատարել:

Թերթերը կը գրեն թէ նոր տուրքեր պիտի չհաստատուին, այլ խնայողութիւն պիտի կատարուի, փոխառութիւն մը պիտի կնքուի եւն:

Յանձնաժողովը ծանր սպաւորութիւն կրեց կառավարութեան զեկուցումէն:

ՀՆԴԿԱԶԻՆԻ կացութիւնն ալ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Ըմբոսները կը համախմբեն իրենց ուժերը, զբաւելու համար Լաոսի մայրաքաղաքը, Լուանի փրպանի:

Վերջին լուրերու համաձայն, ըմբոստները 350 քնիկ զինուորներ առեւանջուած են զինավարժութեան կեդրոնէ մը, Հանոյի մօտ, իսկ ստուարութիւն ուժեր սկսած են պաշարել Լաոսի մայրաքաղաքը: Ժամէ ժամ կը սպասուի վճարական ճակատամարտի մը: Ըմբոսներուն ձեռքը ինկած է շատ կարեւոր գիւղ մը:

Նախարարական խորհուրդը առջի օր քննեց այս խնդիրը: Բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան: Թերթերը գիտել կուտան թէ շատ քիչ անգամ պատահած է որ նախարարական խորհուրդը մը այնքան փոթորկալի նկատ մը գումարէ: Պատեւրագին ընթացքը այնպիսի կէտի մը հասած է որ, աւելի ծանր անակնկալներ կրնան ծագել: Մասնաւորապէս կը վախցուի Բանգլադէշի անշտառութիւնը:

Վիճաբանութեան ընթացքին գաղթային նախարարը, Լըթուոնո, խստօրէն քննադատուեցաւ վարչապետին կողմէ: Քննուեցաւ նաեւ Հնդկաչինի պատերազմը միջազգային հարցի մը վերածելու խնդիրը: Այս տեսակէտին հակառակ է արմաքին նախարարը, Պիտո:

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը արմադիր է յաւելուածական օգնութիւն տրամադրելու: Կ'ըսուի թէ 50 ծանր օդանաւեր պիտի զրկէ անմիջապէս, զորք փոխադրելու համար: Մ. Նահանգներու արմաքին նախարարը, Ֆ. Տըլա, զեկուցում տալով ծեղրակոյտին արտաքին յարաբերութեան յանձնաժողովին առջեւ, ըսաւ թէ կառավարութիւնը լրջօրէն նըկատի առած է Հնդկաչինի կացութիւնը եւ կը խորհի հոն զրկել Եւրոպայի յատկացուած զինամթերքին մէկ մասը:

ՄԱՅԻՍ 1-Ի ԱՐՁԱՎՈՒՐԴԸ

Այսօր, Մայիս 1, արձակուրդի օր է երկրին մէջ: Բոլոր խանութները եւ գործարանները պիտի փակուին, հանրային ըսպասարկութիւնները պիտի կրճատուին եւ թերթերը պիտի չհրատարակուին: Բանուորական ցոյցեր ալ պիտի կատարուին, ըստ աւանդութեան եւ «Հովտաց շուշան» (միւլէ) պիտի ծախուի ամէն տեղ:

Երկարութիւնները պիտի բանին կիրակնորեայ ժամանակացոյցով: Պիտի կըրճատուի մեթրոյի եւ հանրակառքերու երթեւեկը: Դրամատունները պիտի փակուին մինչեւ երկուշաբթի: Օփերան եւ միւս պետական թատրոնները եւ թանգարաններն ալ պիտի փակուին: Անթիլը միայն երաժշտական կոորները պիտի հաղորդէ: Միւս թատրոնները եւ ճաշարանները բաց պիտի ըլլան:

Գլխաւոր թափօրը պիտի կազմուի առաջնորդութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան որ կը գտնուի համայնապարհերու տիրապետութեան տակ:

Ստեղծագործական նաւերու սպաներուն եւ նաւատնիքներուն գործադուր կը շարունակուի: Կը վախցուի որ Մարսէյլի եւ ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ ալ տարածուի: Շոգենաւային ընկերութիւնը չուզեր տեղի տալ, կարգ մը կանոններ յիշեցնելով: Առջի օր Հալոնէն պատուէր ըրաւ թէ մը Փարիզ դալով, ներկայացաւ առեւտրական տորմիդի նախարարին, որ զիտել տուաւ թէ ներկայ պայմաններուն մէջ եւ նկատի առնելով օտար նաւերու մրցակցութիւնը, կարելի չէ 40 ժամուան ինքնակազմ շարժական աշխատանքը եւ ծախքերը աւելցնել:

Իրեն համակրանքի նշան, ուրիշ նաւահանգիստներու սպաները եւ նաւատնիքներն ալ կը սպառնան դադարեցնել աշխատանքը:

ԿԱՐՄԻՐ ՎՏԱՆԳԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Տղթ. Մոսաւտեղ տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ որեւէ աջակցութեան դաւ իր կառավարութեան դէմ՝ ճամբան պիտի հարթէ համայնապարհական զինուորաւորայի մը համար: Ահա թէ ինչու կ'ուզէ ձեռք առնել ոստիկանութիւնը եւ բանակը: Պաշտօնանկ եղած են կարգ մը սպաներ եւ իրենց տեղ նշանակուած են երիտասարդներ:

Վարչապետին կարծիքով, զօր. Աւշար - գուշի սպանութիւնը ազդանշան մը չէ անմիջական ապստամբութեան, բայց կրնայ գետին պատրաստել ուրիշ քաղաքական սպանութեան համար, կառավարութիւնը ջլատելու մտքով: Այս առթիւ բացատրեց թէ Իրանի տնտեսական անձկութիւնը կրնայ տեղի տալ ներքին խռովութեանց:

Տղթ. Մոսաւտեղ անբաւական կը գտնէ Ամերիկայի ընծայած օդութիւնը (44 միլիոն տոլար)՝ յետամնաց երկիրներու յատուկ վարկէն եւ ռազմական աջակցութիւնը: «Մենք մուրալ չենք ուզեր: Թող Մ. Նահանգները գնեն մեր քարիւղը: Մենք պատրաստ ենք հում կամ գոտուած քարիւղ ծախելու կէս գնով: Ուեւ կառավարութիւն չի կրնար թոյլ տալ որ օտարները միջամտեն մեր ներքին գործերուն: Անցած են այն օրերը երբ Անգլիա կը տիրապետէր մեր երկրին վրայ: Անգլիացիները Իրանի մէջ ձգեցին տեսական արտելութեան եւ անվտանգութեան ժամանակութիւն մը»:

ԳԱՂՏՆԻ ԶԻՆԱՐԱՆՆԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՆՈՒՅԴԱՆ ԻՏԱՂԻՈՅ ՄԷՋ: Հետապնդումները կը շարունակուին:

ՄԱՅԻՍ ՄԷԻ արձակուրդին առթիւ «Յառաջ» յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ կերակի օր:

Շնորհակալութեմբ ստացանք հետեւեալ գումարները —

Ընթերցող մը Վ. Ա. 1500 ֆր.: Խաչատուրեան Ե. Տէր Մարկոսեան (Ռեւաթ) 500ական ֆրանք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԵՆԻ ԵՐԷԿ ԷՐ...

Օտմ. Սահմանադրութեան շրջանին բերանէ բերան կը շրջէր բանաձեւ մը — «տարբերութեան համեմատութիւն»:

Փոքրամասնութիւնները ամէն միջոց կը փորձէին, զօրացնելու համար այդ համեմատութիւնը:

Գիտնալով հանդերձ որ, տիրապետող տարրը միայն հրամայել, կաշկանդել եւ կեղեքել գիտէ:

Կը յիշեմ համեմատութեան արդիւն — կան փորձ մը՝ Բարձր Հայքի մայրաքաղաքին մէջ — Կարին (1912):

— Մայիս Մէկը տօնել թուրք եւ քիւրտ աշխատաւորներու հետ միասին:

Ողբացեալ Տիգրան Ծամհուր — այլ անուամբ Ֆերիտ ձէմիլ — թուրքերէնի թարգմանած էր Ա. Իսահակեանի ժողովրդական երգը —

«Ա՛ր, մեր սիրտը լիքը դարդ, ցաւ, — Օր ու արեւ չտեսանք — Վա՛ր մեր կեանքը սեւով անցաւ — Աշխարհից բան չէ մացանք»:

Ընկերը յաջողած էր բաւական բազմութիւն հաւաքել: Եթէ չեմ սխալիր թուրքերու թիւը ութսունը կ'անցնէր:

Թափօր մը կազմելով, կ'երթան Կարմիր վանք, եւ օրը իրիկուն կ'ընեն երգելով, մոնչելով բանակալութեան դէմ:

Բարեմիտ Ծամհուրը այնքան լաւատես էր որ, կը մտածէր ամէն տարի կրկնել փորձը, ուրիշ քաղաքներու մէջ:

Երբ 1915ը հասաւ, Կարինցի հայ աշխատաւորը իր գուր կը փնտռէր բախտակից Ահմէտ ու Մէհմէտը, գոնէ մէկ զաւակը փրկելու համար:

Եւ այն ատեն յիշեց երգին միւս տունը — Էլ ինչո՞ւ ես քաղք քողում — Փարի վրայ, քա՛ր աշխարհ ... ՎԱՀԷ

ՔՐՏԻՆՔԻ ՕՐ

★

Ընչադուրկներու Օրն է այսօր, Մայիս 1: Բանուոր եւ արհեստաւոր, մշակ, եւ գիւղացի, ամէն կարգի սեւ աշխատաւորներ կը տօնեն իրենց օրը խինդի ու հանգիստի:

Մայիս Մէկը զանգը բարձրաձայն կը հնչէ աշխարհի ամէն անկիւն, աւետելով ընչադուրկներու յաղթանակը:

Այսօր աշխատաւորը հպարտութեամբ կը բարձրացնէ գլուխը, ի խնդիր նոր նուաճումներու:

Այսօր ամբողջ գիտելով ապագան:

Ուրիշ օրեր գործէն դուրս ալ ծանր հոգեր ալ ունի ան, իսկ ամէն օր մութն ու լուսին, զուրկ պիտի ծախէ, որպէսզի սեւ հացը չպակսի սեղանին վրայ:

Ու շարունակ պիտի տքնի ոտքի վրայ կամ նստուկ, մինչեւ որ մաղերուն ձիւնը տեղայ եւ քամակը կամաց, կամաց կ'որնայ ...

Մայիս Մէկը տօն է այսօր: Ծառերը ծաղկեր են եւ իրենց հետ միլիոնաւոր մարդիկ, յոգնած, դադրած նոր օդ կը շնչեն, զօրացնելով իրենց կուրծքն ու բազուկները:

Գրտիներ Օրն է այսօր... Եկէք քով քովի, տուէք ձեռք ձեռքի որ պար բռնենք մենք մեզի, որպէսզի գոնէ մէկ օր աշխարհն ըլլայ միանակ մեզի ...

Վաղը նորէն կը սկսի տաժանքը:

ՄԷՆ ՍԷ

★

ԽՄԲ. — Ահա առիթն այն ճամբը դուր կարողացա՞նք բանաստեղծուհի Տիկին Հուրի Իփեկեանին, Ապրիլ 11-24-ի սզահանդէսին առթիւ։

Երբ մեր ցեղը ոչնչացնելու ճիւղալային ծրագրին դորձադրութեան ժամը որոշուեցաւ, դահլիճները նախ հնձեցին կայ — տառ երիտասարդութիւնը, ապա մնացեալ անտէր ու անզին զանգուածին համար՝ մեծամասնօրէն ծերերէն, կիներէն եւ մա — նուկներէն բաղկացած, հնչեց տեղահանութեան ահազանգը։ Այն ատեն Հայոց պատմութեան գրքին մէջ բացուեցաւ նոր գլուխ մը՝ «Բնաջնջում» վերնագրով, ուրուն ներքեւ նշանակուեցան, իրեւ եւ — թարգմանումներ, բանտ, ջարդ, սով, բռնաբարում, աքսոր։ Միլիոններու զան — դուած մը սկսաւ տող առ տող, քայլ առ քայլ, արձանադրել այդ էջերուն վրայ՝ դահանցական ոճիւրի մը դրուագները։ Ու այն ատեն, հայ կիները, մէկ կողմէ՝ իրենց գերդաստանի ծերերուն, միւս կողմէ՝ մանուկներուն ձեռքերէն բռնած, մըտան ամայի տարածութիւններու եղերա — կան բովը։

Այսպէս, մեր երկրի «Տիկնայքն փափկաւունք»-ը, դեռատի հարսերը՝ հեղ ու ա — մօթխած, իրենց մէկ ափին մէջ սեղմած՝ ահաւոր մահուան մը կոչուած գիւրները ծընողներու զառամեալ ձեռքը, միւս ափին մէջ՝ ահաւոր կեանքի մը կոչուած իրենց ծնածներու կոկոն թափիկները, սկսան քայլել՝ դարձած շարկաւ մը անցեալի եւ ապագայի միջեւ, մահուան եւ կեանքի միջեւ։ Ու անդադարձան անոնք դարհուրանքով թէ ներկան, այդ՝ անմտածելի, անբարոյնելի, անըզուելի ներկան, իրենց էին այլեւս, առանձինն իրենց, միայն իրենց, որ իթէ սայթաքէին կամ ընկրկէին այդ ներկան իրադօրծելու իրենց պար — տականութեան մէջ՝ աւերակուէին պիտի թէ անցեալը, թէ ապագան։ Անոնք դարձեր էին դանձանակ մը որուն մէջ՝ բոլոր մեծնողները իրենց ոսկիւն, մտքի եւ հաւատքի դահարները կը նետէին՝ պահ կուտային։ Դարձեր էին ջահը յոյսի որուն յոռած կը մնային սարսափահար աղբի — սանքով մը, լայնցած բիւրբը՝ թէ դիակներու եւ թէ ողջերու։

Ու որովհետեւ անոնք, այդ եղբարկան մղձաւանջին մէջ, իրենց ցամքած կուրծքին սեղմելով իրենց սովահար մանուկները, անոնց լացը մեղմելու համար, բայց այնպէս՝ սիրտ ունեցան հծծելու աւան — դական հայ օրորները, ու որովհետեւ իրենց յոյսաբեկ հասակներով ու զոյգով մատներով, այդ զոյգութեան համբուն վրայ բայց եւ այնպէս՝ գառը ունեցան ծոկելու անապատներու կիզած ամայու — թեան վրայ, իրենց տենդալառ դաւակնե — րու ապշած նայուածքին առջեւ ծաղկե — ցնելու համար հայերու գիւրերու երբեք — բանքը բուրաստանին հրաշքը. ու որովհետեւ անոնք, երբ զգացին թէ այլեւս կը ապառներ իրենց շունչը, բայց եւ այնպէս՝ յամառեցան, ողբակոծ մըմունջով մը, մինչեւ վերջին պահ, իրենց, դեռ նոր լե — դու ելած որբուկին ականջն ի վար անդա — դար կրկնելու՝ «Ճմոռնաս դաւակն» ա — նունը Արամ է», «Ճմոռնաս՝ անունը Հայի է», «Ճմոռնաս՝ անունը Աշխէն է», «Ճմոռնաս՝ Հայ եւ դուն, Հայ, Հայ ...», եւ որովհետեւ անոնք երբ կրցան հասնել օտար փրկութեան ափերը, ուր ինկան դռնէ դուռ ծառայելու՝ Ճմոռնալու համար ու իրենց տաժարով ձեռք բերած լուծա — ները, բայց եւ այնպէս՝ չվարանեցան նը — ւերելու հայ դպրոցի, հայ եկեղեցիի, հայ որբանոցի, հայ գրքի եւ գրի դան — ձանակին, շնորհիւ այս բոլորին, ահա, այս օրը, հայրենակիցներ, այս օրը՝ ան — յուսալի լուծութեամբ, դիակոյտ փոսի մը պարտութեան առջեւ կայնած՝ դառնակոծ սուգի օր մը չէ միայն՝ այլ եւ տօնի օր մը։

Ապա տօն է այս օրը, սուգն է անոնց կո — տորումին բայց եւ տօնն է անոնց յաղթա — նակին՝ մահուան վրայ. յաղթանակ մը որ կը հաստատէ մեզ բնաջնջելու ուղղորդող ձախողանքը, կը հուշակէ ճմարտութիւնը այն արժէքներուն՝ որոնք ի խնդիր նահա — տականցան բիւրբը, կը քանդակէ մեր դասին պատուիրանները արդարութեան անթաղելի կոթողին վրայ։

Եթէ ապրիլեան այդ սերունդը իր մար — մինն ու հոգին մատաղ րրած չլլար, իր — մէ ծնած սերունդին ֆիզիքական բայց

մանաւանդ հոգեղէն փրկութեանը համար, այսօր պիտի դոյութիւն չունենայինք մենք, այսօր հայերէն խօսիլ ու երգել պիտի չգիտնայինք մենք, այսօր անար — ձագանդ կորսուած պիտի մնային կոմի — տասեան բեկուած տաւիղին դուրսնի, սիրոյ ու աղօթքի երգերը, այսօր ան — չնչօրէն լուծ պիտի ըլլար այն անդուգա — կան ջենաղ լեզուն որուն բարբառումին ի խնդիր՝ ջախջախուեցան դանդերը Ռուբէն Զարգարեաններու, Գրիգոր Զօհրապէն — րու, Վարուժաններու, Միամանթօներու։

Տարիներն անցեր են։ Երէկուան ապրիլ — եան սարսափին մանուկները այժմ իրենց կարգին դարձեր են դաւիլի ու թրոռն տէր։ Անապատները վերածուեր են չէն ու լու — սաշող քաղաքներու ուր ապաստան ու — նինք. դաւակները չեն խլուիր իրենց մայ — բերէն եւ չեն ծախուիր հացի գինով։ Սա — կայն՝ տարագիր ենք դեռ եւս, օտար ենք օտար հողերու վրայ եւ ապրուստ ապա — հովելու համար, մենք, մեր ազատ կամ — ըովը, կը գնենք մեր դաւակներուն ցեղա — յին ինքնութիւնը մոռցնել տուող օտար քաղաքակրթութեան վկայագիրները։ Այլ — եւս դաշոյն չեն միւր մեր կոկորդին որ — պէսզի ուրանանք մեր դաւանանքները։

Սակայն մեր համեստ խրճիթին դիմաց կը բացուին լայնօրէն հիւրընկալ օտար դըժ — եակներու սեղանները որոնց վայելքը կը քայքայէ մեր աղջկային պարտականու — թեան ու կոչումին գիտակցութիւնը։ Այո, փոխուած են շրջանակը, միջավայրը, վարմունքները, սակայն անոնց պարու — նակած հետապնդումը — ապառնալիքը միթէ՞ տարբեր է իրօք՝ իր խորքովն ու իմաստովը, իր վտանգովը։ Աւարտած չէ դեռ Հայոց մեր պատմութեան այն գլու — չըն, որուն վերնագիրն նշանակուեցաւ «Բնաջնջում», ծրագրին եւ ենթաբաժա — նումներուն դիմագիծն ու նկարագիրն են փոխուած միայն։ Բայց եղբարկան Ոճիւրը պատմող տողերուն վերջակէտը դրուած չէ տակաւին, քանի մենք, մենք՝ որ անոր արդիւնքն ենք եւ փաստը, հետեւանքն ենք եւ շարունակութիւնը, մենք բոլորս՝ մեր ցիրուցան դոյութեամբն ու կենցաղովը։ Պիտի դայ օրը երբ մեզմէ ծնած սերունդ — ները դատաստանի պիտի նստին այդ նոյն «Բնաջնջում» վերնագիրը կրող դուրսին ներքեւ, մեր կեանքովը մեր արձանագրած տողերուն առջեւ։ Որովհետեւ ցորչափ մեր պապենական աւերակուած օճախները չեն վերաշինուած, ցորչափ հայութեան ծաւալուն զանգուած մը դատապարտուած է շարունակել ապրելու՝ տարագիր, ցոր — չափ դրացուած է մեզի ու մեր դաւակնե — րու՝ մեր հայրենիքը դառնալու եւ ճոն ա — զատ ապրելու ու մեծնելու իրաւունքը՝ Ապրիլ 24-ը չէ աւարտած։ Միթէ՞ մենք, որ կը քայլենք այժմ լոյսի եւ կեանքի ու — ղինքով, անկարող պիտի ըլլանք պահ —

ՍԻՐՈՂ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՂ

★

Կարելի չէ այլեւս ժխտել շարժանկար — ներու յեղաշրջող դերը ներկայ իրակա — նութեան մէջ։

Ինչո՞ւ չզօրծածել այդ ուժը մեր դա — դութներու մէջ ազգային դետին վրայ։

Ծիչք է որ շահախնդրական նպատակով մեծ շարժանկարներ արտադրելու մասին չենք կրնար իսկ մտածել։

Բայց կան փոքր ծաւալով ժապաւէններ։ Կան նոյնպէս շատեր, որոնք ունին շար — ժանկարելու գործիքներ զոր կը գործա — ծեն իրենց անձնական հաճոյքին համար։ Եթէ ասոնց մէջ դառնուին քիչ մը երեւա — կայութիւն եւ խորատեսութիւն ունեցող — ներ, դիւրութեամբ կրնան գտնել նիւթեր առնուած առօրեայ կեանքէն եւ յառաջ բերել ներկայնալի եւ հետաքրքրաշարժ «Ֆիլմեր»։ Ժանաւանդ եթէ այդ նիւթերը վերաբերին հայ դադութներու կեանքին եւ «Ֆիլմ»-երը ըլլան խօսուն հայերէն լեզու — ու, ինչ որ ներկայիս կարելիութեան սահմանին մէջ կը մտնէ։

Կրնան շինել փաստականներ (Տօբիւ — մանթէր) հայկական նիւթերու վրայ։ Օ — րինակ Փարիզի հայկ. Թանգարանը, դա — նաղան երկրներու հայ դպրոցները, Էկե — ղեցիները, վանքերը, ինչպէս նաեւ հայ

ՏՈՄՍԵՐ

ՈՒՐ ԵՆ

Ինչպէս դիտել կուտայինք անցեալ օր, հազարաւոր օտար բառեր ու բացատրու — թիւններ, որոնք օրուան բոլոր ժամերուն կը գրուէին մամուլին մէջ, չունին ի — րենց իրենց համարժէքները։ Խմբագիր — րը, մտնուած, կարկտաան գիւտեր կ'ը — նէ։ Եւ մենք կը յաջողի, երբեմն կը պար — տուի որովհետեւ — փորձանք է, կրնայ ամէնուն գլխուն պատահիլ — ինքն ալ ճիշդ հասկցած չէ խնդրոյ առարկայ անդ — լերէն կամ Փրանսերէն բառին ու յատկա — բանութեան իմաստը։

Մեր ներկայ պաշարով, գրեթէ անկա — բերի է հայացնել, օրինակ, մեզի ամէնէն աւելի ծանօթ Սեւուի դաշնագիրը՝ առանց խաթարելու անոր յօդուածներուն իմաս — տին հարադատութիւնը։ Ամէնէն ձեռնհաս խմբագիրն ալ կէս ճամբան պիտի մնար։ Եթէ փորձէր հայերէնի վերածել Միաց — եալ Ազգերու Ուխտը։ Հայ գրողին բա — ռամթերը — երբեմն շատ աղքատ, եր — բեմն շատ ճոխ — իր գանկին մէջ տեղա — ւորուածն է։ Ողիճը, բառարան չունի իր մատենադարանին մէջ։ Եղածները «Վրաս գրէ» բաներ եւ քառասուն, իստուն տարե — կան՝ ամէնէն երկուստարը։ Այո, գի — տեմ, ատեն, ատեն հրապարակ կ'իլլէ «նոր» մը, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ քա — ռասուննոցին նոր լուսանկարը, նոր թուղ — թի վրայ եւ չի դարձանք մեր լեզուին չբաւարութիւնը։

Եթէ անգլերէն կամ Փրանսերէն բաղ — մաթիւ բառերու համարժէքները չունինք, գոնէ ունի՞նք բառարան մը, որ պիտի տար հայերէնի հոմանիշներուն տարբերու — թիւնները, նրբութիւնները։ Դժբախտա — բար չունինք։ Ունինք «մարդավայել» ու արդիական քերականութիւն մը, որ հա —

պանելու եւ փոխանցելու այն դանձը՝ զոր արեան ու մահուան բովին մէջէն փրկեցին մեր նահատակները ու յանձնեցին մեզի։

Ով որ կ'ուզէ մուտք գործել մեր ցեղա — յին պատմութեան անմահութեան դրախ — տէն ներս՝ թող իր սրտին, մտքին ու հա — ւատքին կանթեղը լեցնէ հայ մշակութիւն եւ ազգային իտէալի իմաստուն ու արդար ձէթովը, որովհետեւ անոր անուցած բոցն է միայն զոր ոչ մէկ խորշակ կրնայ մա — րել եւ ապաշխ վարուելու պարագային է միայն որ ինք ալ կրնայ յուսալ՝ թէ երբ դայ իր կարգը, ապագային կողմէն ոգե — կոչուելու, պիտի արժանանայ պաշառ — մունքի նոյն հպարտ արցունքին եւ ցըն — ծագին օրհնութեան՝ որով մենք այսօր կը խնկենք ապրիլեան անդառալիք ու հաւա — տալառ նահատակներուն սուրբ եւ ան — վախճան յիշատակը։

ՀՈՒՐԻ ԻՓԵԿԵԱՆ

յերէնի հիմնական կանոնները պիտի սոր — վեցնէր մեր «չառ գիտցող»ներուն։ Զու — նինք։

Մեր նորերուի գրողներէն շատերը չեն հաւնիր իրենց հին եղբայրակիցներուն։

Ոմանք, արհամարհանքով կը նային, օրինակ, Հրանդ - Զապէլ Ասատուրներու եւ Գաղանձեաններու աշխատութեանց վը — րայ։ Բայց, այդ ողբացեալներն էին — եւ իրենց պէս ուրիշներ — որոնք կարգի դը — րին մեր քերականութիւնը եւ դասաւորե — ցին մեր լեզուին գիտական կանոնները։ Օրուան մեծամեծ գրագէտները մոռցեր են անոնց դասերը։ Հետեւա՞նք — կատար — եալ Արշակաւան։ Ամէն մարդ, իրեն յա — տուկ բառարան ու քերականութիւն ունի։ Հազար անգամ հասկցուր հայ գրոց - բրո — ցին թէ «բացի»ն բացառական հոլով կ'առ — նէ կամ «գուցէ» եւ «թերեւ» բառերը ի — րարմէ տարբեր իմաստ ունին։ Ականջ չի կախեր ու նորէն կը գրէ «բացի այդ», նո — րէն կ'ըսէ «գուցէ երթամ»։ Ատոր համար է որ յամի Տեառն 1953, ունինք այնքան «հայերէն» որքան հայ գրող։ Մէկուն գը — րածը միւսին գրածին չի նմանիր։ Ու երբ գիտողութիւն ընես, պատասխանը լե — զուին ծայրն է։

— Ես, իմ ոճս, իմ ինքնատիպ լեզուս ունիմ, ես առանկ կը գրեմ։

Գետնին տակն անցնին այդ ոճն ու այդ ինքնատիպութիւնը։ Եղածը, չեղածը սո — վորական յօդուած մը կամ հարանիքի մը ու պատարագի մը նկարագրութիւնը ու կը համարձակին ոճի եւ ինքնատիպութեան մասին ճառերու, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ոճը ինչ է։

Ով պիտի հետաքրքրուէր այս հարցն — րով։

Ո՛ւր են մեր հայկաբանները, մեր դրա — դէտները։ Այս որքա՞ն տեւեց իրենց անհո — դութիւնը՝ ի տես հայերէնի հոգեվարքին։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍԻ

Հաճոյքով կ'իմանանք թէ տաղանդաւոր արուեստագէտ Բաֆֆի Պետրոսեան մեծ յաջողութեամբ նուագահանդէս մը տուած է Միլանոյի մէջ, Ապրիլ 22ին։ Այս առ — թիւ իտալացի քննադատներ եւ երաժիշտ — ներ ալ մեծապէս զնահատած են հայ դաշ — նակահարը։

Կարելու թերթ մը, «Քոռիէոէ Տէլլա Սէռա» կը գրէ. — «... Առաջին անգամ ըլ — լալով լսեցինք Միլանոյի մէջ դաշնակա — հար Բ. Պետրոսեան, ծագումով Հայ, Պո — լին ծնած եւ ուսած Փարիզ։ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ արդէն լաւ համբաւի մը տի — րացած է Պետրոսեան, որ հակառակ 27 տարեկան հասակին, նուաղեց մեծ ար — ուեստագէտի մը հասունութեամբ եւ տի — րականութեամբ։ Բաֆֆի նուրբ քուշէ մը ունի, զոր լաւագոյն կերպով օգտագործեց Սքաւալթիի երկու «սոնատ»ներուն մէջ։

գաղութներու յատկանշական երեւոյթ — ները։

Հայկական պարերու շուրջ կարելի է տասնեակներով «Ֆիլմ»եր պատրաստել, հայկական աւանդութիւնները ներկայա — ցնել պատկերներով քանի դեռ անոնք, կամ գէթ անոնց մէկ մասը, ի սպառ չեն կորսուած։

Պատկերախաղի վերածել հայ ծանօթ հեղինակներու պատմուածքները, որուն առաւելութիւններէն մին ալ կ'ըլլայ ան — ուղղակի հայ գրական դէմքերը ճանչցնել մեր նոր սերունդին։

Եւ վերջապէս հնարել նոր պատկերա — լաղներ։

Ապարէշը անսահման է եւ գործունէու — թեան լայն ճամբայ կը բանայ զանազան տարբերու համար, ինչպէս գրողի, երա — ժիշտի, շարժանկարիչի եւ սիրող դերա — սաններու։ — Ո՞ր սիրող դերասանը պիտի չփափաքէր երկար տառնուած համար ար — ձանագրուած տեսնել իր խաղացուածքը, փոխանակ անհետ կորսուելու, ինչպէս կը պատահի թատրոնի պարագային։

Երիտասարդական, մշակութային մի — ութիւններու համար հաւաքական աշխա — տանքի անդուգական առիթ մը կը ստեղ — ծուի։ Իսկ Ակումքները ինչ հրապարէչ ներկայացումներ կրնան սարքել իրենց սը — րահներու մէջ հայաստան շարժանկարներ տալով ... որոնք ներկաներու սրտին պի — տի խօսին։ Յայտագիրները կարելի է ճո —

խացնել «Ֆիլմ»երու փոխանակութեան դրութիւն մը կազմակերպելով բոլոր հայ գաղութներու միջեւ։

Անշուշտ ասոնք լուրջ աշխատանքի կը կարծարին։ Պէտք է լաւ ուսումնասիրել շարժանկարելու, ինչպէս նաեւ ձայնի ար — ձանագրութեան «թեքնիք»ը։ Պէտք է նաեւ քանի մը փորձեր կատարել փորձառու — թիւն ձեռք բերելու համար։ — Բայց երբ նկատի առնուի արդիւնքը որ մնայուն է, այդ աշխատութիւնները սիրով կը տար — ունին։

Ով որ առիթը ունեցած է տեսնելու սի — րող շարժանկարիչներու գործերէն, կրնայ վկայել թէ ինչ անձուկ միջոցներով յա — ձախ որքան զեղեցիկ գործեր յառաջ բե — րած են, երեւակայութիւնը, զեղարուեստ — տական ճաշակը եւ հնարամտութիւնը շատ անգամներ հրաշքներ գործած են։

Ինչո՞ւ մեր մէջ ալ երեւան չբերենք այս տեսակ շարժանկարիչներ։ Փառք տիրոջ, Միլիւրը մեծ է եւ հայ ցեղն ալ զուրկ չէ տաղանդաւոր տարրերէ։

Պէտք է միայն առիթ տալ անոնց՝ իրենք գիւրենք ի յայտ բերելու։

Փառաստօն Հայ սիրող շարժանկարի 1953 Նոյեմբեր, Պրիւսէ
Կազմակերպիչ մարմին։ Հասցէ. —
LE LIVRE D'OR - LIBRAIRIE
87 b. Ave. de la Toison d'Or
Bruxelles (Belgique)

ՖԻ. Կ. ԽԱՉԻ ԳԵՆԵԶՈՆԸ

Տիկին Զ. Սերոբեան, Ամերիկայի ՀՕՄԻՆ Կեդր. վարչութեան ատենապետն էր Սեւմալի գործերով կը շրջէր Արեւմտեան Եւրոպա եւ Միջին Արեւելք, հիւրն էր կերակրել օր Զ. Կ. Սաչի Կեդր. վարչութեան, իր մեծ ընտանիքին անդամներովը եւ համակիր հիւրերովը շրջապատուած ։

Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու անդամներ, իւր Կապույտ Սաչի բարեկամներ — բոլոր լաւագոյններն մը եկած էին վայելելու ոչ միայն այս մեծ կազմակերպութեան աւանդական եւ ջերմիկ հիւրասիրութիւնը, այլ եւ լսելու եւ անգամ մը եւս մօտէն ծանօթանալու անոր գործին ։ Տիկին Սերոբեան լաւագոյնս պիտի կարենար մանրամասնօրէն խօսիլ այդ Գործի մասին, քանի որ ինքն ալ տարիներէ ի վեր իր գործին եւ եռանդուն մասնակցութեամբ շատ մօտէն, փաստերով շօշալ — փելի թիւերով տեղեկ էր ՀՕՄԻ կատարած նախախնամական դերին ։ Եւ կիրակի օր Ազգ. Տան թատերասրահը լեցնող բաղնիքները ստացաւ խօսուն համարաւորութիւն մը, այլեւ հիացումով ու յարգանքով ողջունեց օրուան հիւրը, իրեն լաւագոյն հետադարձի մը ։

Կեդր. վարչութիւնը ջանք էր խնայած հաւաքոյթը դարձնելու համար հաճելի եւ իր հիւրասիրութիւնը ճոխ ։ Կար նաեւ նըստաւոր, պար ու երգ ։

Տիկին Է. Բելգանդ Կեդր. վարչութեան ատենապետուհին բանալով հանդէսը, ներկայացուց ընկերուհի Սերոբեանը, որ տաքիներէ ի վեր միշտ ըլլալով Կեդր. վարչութեան մէջ, իր թանկագին աշխատակցութիւնը բերած է գործին եւ իր բացառիկ կարողութիւններով ամէնէն յարգելի գէթերէն մէկն է հիւսիսեայ այս մեծ կազմակերպութեան ։ Տիկին Սերոբեան խոսք մը անձնուէր ընկերուհիներով, յանուն իր կազմակերպութեան աջ թեւը հանդիսացած է Անճալիս, գլխավորելով, տեղաւորելով եւ բոլոր անհրաժեշտ աջակցութիւնը ընծայելով երեք հազարէ աւելի դադրիս — կան հայրենակիցներուն Գերմանիայէն, Ամերիկայի փոխադրուած է ։

Իսկ Լիսթի սոնատին մէջ փոթորկալոյզ հոգի մը դրաւ ։

Ուրիշ թերթ մը, «Ամանթի» կը գրէ — «Քիչ չեն այս հայ արուեստագէտին յատկութիւնները ։ Բ. Պետրոսեան ամէնէն առաջ լաւ գիտէ «Թուշ»երու խելիքը, ինչպէս յայտնեց Սքաուրթի (երկու տոնատ) եւ Ռայլի (օնտին) ի մէջ ։ Այս երկու գործերը մեղի յայտնեցին իր արուեստաբանի ճաշակը ։

Թերթը մեծ գնահատանքով կը խօսի նաեւ միւս կտորներուն եւ յաջատուրեանի թոքաթայի նուազումին մասին ։

Լ.

Նախագահ ընկերուհին իրեն սեղանի կառավարիչ հետգհետ խօսք տուաւ ներկաներուն ։ Ա. խօսողը՝ Տիկին Միսաքեան իր կարգին, Տիկին Սերոբեանի ծանօթացուց ներկաները, իրեն մեծ ընտանիքի մը անդամները, որոնք անսթեւեթ, սրատաք եւ պարզ ընկերակցութեամբ ամէն անգամ կուգան բոլորով Միութեան շուրջ, եւ իրենց անվերապահ աջակցութեամբ կ'օգնեն անոր բոլոր ձեռնարկներուն ։

Սոսեցան հետգհետ Գ. Շ. Նարեկունի, Վ. Մելիքեան, Հ. Սամուէլ, Շ. Միսաքեան, Տօթ. Կիլիկեցի, Մ. Գույումճեան, Տիկին Հոփի. Իփէկեան, Տիկին Ս. Տէր Դաւիթեան, Տիկին Տ. Սերէնկիւլեան, Գ. Պ. Զ. Միսաքեան եւ Ռ. Թադէոսեան, որոնք շնորհակցին Ֆրանսապաշտպանութիւն կիներու այս կազմակերպութեան 25 տարիներու անխնայ աշխատանքը, ոչ միայն իրեն բարեգործական միութիւն, այլ եւ միւս բոլորը — Կրթական, առողջապահ — հական, մշակութային են ։ Իր նպատակը եւ իր ջանքն է նաեւ հայուհին վարժեցնել հանրային կեանքի ։

Կապույտ Սաչի պարմանուհիներու խումբը իր գեղեցիկ պարերով հաճելի վայելք մը եղաւ ։ Թէ մենապարերը, թէ խմբական պարերը ճիշդ եւ կշռուած շարժում — ձեւերով, ջերմապէս գնահատուեցան ներկաներէն ։

Տոսմիկ երգեր Կոմիտասէն, Ալեքսանդր եւ Հայաստանի նոր հեղինակներէ զովայցուցին հայրենակարօտ մեր սիրտերը ։ Տիկին Ա. Բալուեան, Տիկին Գ. Մուրադեան, Օր. Ա. Գալէպեան, Օր. Շաքէ Պէնկեան, Ալֆրէդիկ Նոր Սերունդէն Օր. Ուստուլիկեան եւ Պ. Շառլիկեան երգեցին փունջ մը հատուկ եղանակներ մեր զանգերէն եւ լեռներէն, կրկնապատկելով խանդավառութիւնը ։

Վերջին խօսքը տրուեցաւ օրուան հիւրին, ընկերուհի Զապէլ Սերոբեանի, որուն բանախօսութիւնը պէտք էր որ ամբողջութեամբ կարենայ իր տալ յայտնող ։ Ախտոս որ իր ինքնաբերական, ներշնչուած, հաւատքով, սիրով եւ յոյսով բարասխուն այդ խօսքերը համեմատաբար փոքր թիւով ներկաները միայն վայելեցին ։ Դժուար թէ ճառ մը ըլլար այնքան բովանդակալից իր իմաստով, այնքան ոգեշունչ իր թուրքով եւ այնքան սահուն իր գեղեցիկ հայերէնով ։

Ընկերուհին տուաւ նաեւ թիւեր, մասնաւորաբար կրթական մարզին մէջ, Պէյրութի ձեռնարանէն, մինչեւ Յունաստանի կամ Իրաքի գիւղերուն մէջ բացուած դպրոցներու, որոնց համար միայն ՀՕՄ քանի մը միլիոն տոլար յատկացուցած է իր տարիներու յաճախ աշխատանքի ընթացքին ։

Տիկին Սերոբեան վերջացուց իր խօսքերը խանդավառ ծափերու մէջ, պարզելով Հայուն ապագան, հաւատքով եւ խանդալատանքով ։

Ընկերուհի Է. Բելգանդ բոլորին կողմէ ողջերթ եւ յաջողութիւն մաղթեց հիւրին

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴԵՐԵՆԻԿ ԵՊՍ. Փոլատեան, Անթիլիա — սի Ժառանգաւորաց վարժարանի տեսուչը, օգնական Պոլիս հասած է, քանի մը շաբաթ Եգիպտոս մնալէ ետք ։ Պոլսոյ մէջ հիւրը պիտի ըլլայ պատրիարքին ։

ՊՈԼՍՈՅ պատրիարքին այցելած է Նորքի (Անդլիա) եպիսկոպոս Սիբիլ Կարպէթ ընկերակցութեամբ Անկիլիքան մատրան եւ քեցին եւ իր հետեւորդ սարկաւազին ։ Տեսակցութիւնը տեւած է քառասուն վայրկեան, եկեղեցական խնդիրներու շուրջ ։ Մեկնելէ առաջ աղօթած է եպիսկոպոսը Մայր եկեղեցոյ մէջ ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆ Գորտոպա քաղաքին դպրութի վարչութիւնը կողով մը կը հրաւիրէ Ժողովուրդը աշակելի նւթապէս եւ բարոյապէս, դպրոցը սեփական շէնքով մը օժտելու, եկեղեցին բարեկարգելու, պաշտօնէութեան վիճակը բարելոքելու, դպրոցներ բանալու համար են ։

ԻՆՔՆԱՅԱՐԺԻ արկածի մը հետեւան — քով Պուլիսու Այլէսի մէջ մեռած են Տիկին Աննա Կրպոսան (Այնթապցի) եւ իր զաւակը՝ Սուրէն Կրպոսան ։ Սուրէն կը մասնակցէր ծանրութիւն վերցնելու եւ ըմբշմարտի ճիւղերուն ։

ՏՈՐՈՒՆԻ. — Ընկեր Մանուկ Պարսաճ — եան մեռած է Մոնթէվիտէոյ մէջ ։ Բնիկ Սեբաստացի էր, 48 տարեկան, իրեն համար յեղափոխական Մուրադի կեանքը խանդավառութեան անապառ աղբիւր մըն էր ։ Իր հարստութիւնը յատկացուց կուսակցական եւ հանրային նպատակներու ։

ԻՐԱԿԻ քաղաք Ժողովին ատենապետը, Բօքիլ Հրանտ Իզմիրեան Եւրոպա եկած է համաշխարհային դպրոցական առողջապահական համագործակցութեան մասնակցելու համար ։ Ժողովները պիտի տեսնեն երեք ամիս ։ Բօքիլը պիտի ունենանաւ իր աշակերտութեան համար շինուած հիւանդանոցները եւ դպրոցական առողջապահ — հոսթան ուրիշ նորութիւններ, ինչպէս կը գրէ «Գորտոպա» ։

ԹԱՄԻՐԻՅԻ Մելիք Թանգեան երդւած խոսքը երգահանդէս մը տուած է քաղաքին մէջ ։ Զուտ հասոյթին վեց հազար բիւլի կէսը յատկացուած է Թարուզի աղէտեցիներուն, իսկ մնացեալը դաշնակահար Բաֆֆի Պետրոսեանի նուագահանդէսի զուտ հասոյթին հետ (5000 բիւլ) Արամեան թատերասրահի կահաւորման ։ Որոշուած է դնել երկու հարիւր աթոռ ։

ՎԱՀԱՆ ԹՈՒՐՈՎԵՆՅԻ ձեռագիրներուն մէկ մասը անտիպ կը մնայ իր ազգականներուն մօտ, Բէմպրիճի մէջ (Մ. Նա — հանգնել) ։ Սարբերոյցի դրագէտը որ 1921-ին Ամերիկայէն Հայաստան մեկնած էր

եւ փրկուած յայտարարեց հաւաքոյթը ։ Ներկաները ցուցանան երգելով յայդ թերթը «Յառաջ նահատակ» որ իր Յեղին անմահներուն» առջեւ ուխտի կը կանչէ կարծես մասնաւորաբար հայ երիտասարդութիւնը ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՅ

ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (68)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԿԱՍԱՂԱՆՆԵՐԸ

— Զայնդ ո՛ւր մնաց ես վրում, ի՞նչպէս մարեցաւ, աչքերուդ կրակը ո՛ւր գնաց ես վրում, ի՞նչպէս մարեցաւ ...

Գասապ Միսաք աշուղ էր, եւ կը պատմէր թէ, իր կախաղան բարձրացած պահուն, երգած է իր սրտառուէր երգերէն մէկը որուն յուզմունքէն սարսուղացած են նոյնիսկ զինքը շրջապատող զինուորները ։ Կը պատմեն նաեւ թէ իր վերջին խօսքերով յայտնած է որ ինքը կախաղանի արժանի դարձած է ոչ թէ այն յանցանքով որով զինքը դատաւարաւորուած են, այլ անով իր մը վրայ դրուած յոյսերը ի դերեւ հանած է, եւ ինքը չէ կատարած իր պարտականութիւնը, ինքնապաշտպանութեան գործին մասնակցելով ։

— Ես վատ ու թուրամորթ գտնուեցայ, անոր համար է որ կը պատժուիմ ։

Այդ սարսափելի օրը մենք դեռ չէինք հասած Ատանա, բայց արկածեալները չէին դադարէր մեզի խօսելէ այդ մասին ու գրեթէ անոր ընդվզեցող սոսկումին մասնա-

նակից կ'ընէին մեզի ։ — Յաւերդ առնեմ ... կը գոչէր կէս խելադարուած կին մը, որ կ'անցնէր, շարժւոր կը մոռնանք բայց անիկա չենք մոռնար ։

Կը պատմէին մանրամասնութիւններ, չէին դադարէր անդադառնալէ այդ անսպասելի անարդարութեան վրայ ։ Վերջով ընդամացած կիներ կը զարթնէին յանկարծ, աչքերին կը վառուէր յիսով եւ անմոռանալի եռանդով, կ'ընէին թէ ինչպէս մէկ ընտանիքէ երկու եղբայր ու քեռայրը կախաղան հանած էին՝ միմիայն ինքզինքնին պաշտպանած ըլլալուն համար, թէ՛ նոյն ընտանիքին փոքրիկ քոյրերին 15 տարեկան, տեղակալելով իրողութեան՝ կաթնուածակը եղած էր, եւ թէ՛ այդ ընտանիքը մայր մը ունէր որ դեռ կ'ապրէր, դեռ կ'ապրէր ...

Երբեմն չիտթուած եղբրական դրուագներէ՝ կը կարծէինք թէ արկածեալները կը չափազանցէին, թէ իրենց խօսքերը հիւսնող եւ դերադրուած երեւակայութեան պտուղներն էին, բայց օտարներն ալ կը վկայէին այդ մասին ։

Օր մը խօսելով այդ նիւթին վրայ՝ եւրոպացի հիւանդապահուհի մը կը հաւատարմէր թէ վիշտը արտակարգ եւ ահռելի եղած էր. հիւանդները կը մերժէին իւր նամուրի եւ վիրաւորները արիւնոտ եւ բաւախուն վէրքերու վրայէն բոկոտելով կը հանէին վիրակապները եւ հեռուն կը նետէին ։

դո՛ւ գնաց 1936ի «մաքրագործումներուն» ։ Հայաստանէն անգլիերէն նամակներ գրած է եւ խնդրած որ իրեն դրկեն Ուիլիեմ Սաբոյանի գործերը ։ (Հայրենիք) ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՈՆԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ. — Մեր համեստ դադու — թը՝ այս տարի եւս հաստատեց թէ գիտէ արժանապէս յարգել իր նահատակները. — «Կանք ու կը մնանք աշխարհի վրայ», ինչպէս՝ պիտի ըսէք զգայուն բանաստեղծը, Ժապ Յակոբեան ։

Շաբաթ իրիկուն, դադու ղոթի վրայ էր ։ Հայկ. դպրոցը ամբողջովին սեւերով ծածկուած էր ։ Եկած էին բոլոր անոնք որ գիտեն յարգել իրենց մեռելները, տարին գոնէ մէկ օր միասին ոգեկոչելով, Հայոց դրոշմային մարտիրոսները ։

Բեմը՝ սեւերով ծածկուած, մէջտեղը նահատակներուն մահաբեմը՝ ջահերով, լուսաւորուած ։ Կը նախագահէր հայ կաթողիկէ վարդապետը՝ Հ. Մեսրոպ ։ Իր գրաւոր ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց ։

Որումը մը երիտասարդ աղջիկներ երգեցին՝ «Հանգչեցէք եղբայրներ»ը պատանի ջուրհասար Գ. Մուսեղեանի եւ Գիւլաբսրեանի ընկերակցութեամբ ։ Ուղերձ մը կարդաց Նոր Սերունդի կողմէ Օր. Արմենուհի Ընտրիկեան, «Ապրիլեան Գողգոթ — թան» ։

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր, Լիոնի Ազգ. Միութեան քարտուղարը, Պ. Յ. Վարժապետեան, որ պարզեց փաստացիօրէն հայ ժողովուրդին գերակշիռ դերը թուրքոյ մէջ՝ իրեն կենդանի ազգական ժակոյթի ։ Ահա թէ ինչու, թշնամին ու զեց բնաջնջել մեղ ։ Թշնամին կրցաւ դանկտել մեր մարմինը, բայց չկրցաւ ճառադալ մը գողնալ անոր ստեղծագործ հանձարէն ։ Մեր պարտքն է աւելի քան երբեք տոկալ եւ վառ սրահը նահատակներու յիշատակը ։

Յետոյ սուգի ու մահուան պատկեր մը ։ Տասնեակ մը փոքրիկ աղջիկներ, ձերմակ հագուած եւ ջահեր բռնած, բեմին վրայ խաւարին մէջ, անմահ Կոմիտասի «Տէր ողորմեա» երգեցին, խոր տպաւորութիւն ձգելով ։

ՄԱՍԱԹԻՍՅԻ

ՏՈՐՈՒՆԻ

ՎԻԷՆ. — Ապրիլ 21ին, հաւատաւորներէն մէկն ալ յանձնեցինք օտար հողին ։ Ո՛վ չէր ճանչնար Բալուզի Կերակոս Պերճեանը, Մարտչլէն Պէլֆոն եւ Միշին Ֆրանսայի մէջ ։

Ողբացեալ Կերակոսն ալ Ապրիլեան սեւրունդէն էր ։ Մանուկ հասակին մնացած որը, դիպուածով մը կ'աղատէր եւ ժամանակ մը կը մնայ թուրքի մը քով ։ Յետոյ ազգականին մը միջոցաւ կ'աղատէր եւ կուգան Սարբերդ, Սուրիա, եւ վերջապէս Ֆրանսա ։ Մինչեւ Բ. Աշխարհամարտը կ'աշխատէր դրոշմարանի մը մէջ ։ 1939 առաջին գորակոչին զինուոր էր Կրեմուլի կողմէ ։

Պատերազմի ընթացքին այլեւս գործարանը չաշխատեցաւ ։ Ոտքի վրայ գործ կ'ընէր ։ Իր ճարտարութեան շնորհիւ օգտակար եղաւ շատ մը Հայերու, նիւթապէս եւ բարոյապէս ։ Պատասխանատու անդամ էր Զ. Յ. Դ. մարմին եւ երբ «Սաթակ» ակումբը ձգեցինք, իր բնակարանը մեր տրամադրութեան տակ էր ։ Հայրենասէր եւ զոհաբերող, յաճախ կը վիճէր հակառակորդներու հետ ։ Կը հաւատար բոնապետութեան տապալման եւ ազատութեան յաղթանակին ։ Միշտ ներկայ եղած է մեր բոլոր ձեռնարկներուն, նիւթապէս եւ բարոյապէս օգնելով Դաշնակցութեան, Հ.Մ.Բ.Մ.ի, Կապ. Սաչի, Նոր Սերունդի, եւն. ։ Անհող էր իր առողջութեան մասին, հակառակ քրօնը եւ ընկերներուն խրատներուն ։

43 տարեկան էր եւ ամուրի ։ Վերջերս մեկուսացած վիճակ մը ունէր ։

Միշտ ընկեր Կերակոս թող այս երկ — տողս ըլլայ փունջ մը ծաղիկ ընկերներու եւ բարեկամներու կողմէ ։

Ընկեր մը

ՍՍՏԱՆԸ

Ո՛վ է «ՅՈՒՂԱՅԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ» դրքին հեղինակը՝ Գրեյ՝ Վ. Սարեան ։ Յայտնութիւններ Պ. Գ. Եանիկեանի մասին ։ Թեհրան, 1953 ։ Գին 50 տէնթ. Դիմել «Սաք» գրատուն ։

ՁԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԸ ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ՄԵԶ

Չորեքշաբթի իրիկուն Ինտերնալի կեդ -
րոնին մէջ Հայերուն վիճակուած էր յայ-
տադիր մը պատրաստել եւ ներկայացնել
օտար հասարակութեան մը :
Այս առթիւ Պ. Եամպէկեանի «Նայիրի»
երգչախումբը երգեց Կոմիտասէն վեց երգ,
Օր. Այտա Արմաւուր երկու աշուղական
երգեր, իսկ Օր. Հայկանուշ Թորոսեան
Կոմիտասէն, Վ. Սարգիսեանէն եւ Ալան
Յովհաննէսէն : Ետտ հաճելի էին նաեւ Օր.
Ալիս Պոյաճեանի մենապարերը, հայկա -
կան եւ կովկասեան : Օրիորդը ունի չը -
նորհ, նորուիքն եւ ինքնավստահութիւն :
Երգերը եւ պարերը բացատրուեցան օ -
տարներուն որոնք ջերմապէս զնահատե -
ցին մեր ազգային «Փոքրոր»ը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷՄՅՈՒ զինադադարի բանակցու -
թիւնները վերսկսած են, աւելի նպաստա -
ւոր պայմաններու մէջ : Կարմիրները կ'ա -
ռաջարկեն ասիական չէզոք պետութեան
մը յանձնել գերիներու փոխանակութեան
գործը :
ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Սըր Չըրչիլ, պա -
տաստարանելով Երեսի. ժողովին մէջ
եղած հարցումի մը, յայտարարեց թէ
կ'ընդունի Մոսկուայի պաշտօնաթերթին
առաջարկը, «լուրջ եւ գործնական» խոր -
հրդակցութեան մը մասին : Ուրիշ խօս -
քով, համաձայն է Մեծերու ժողովի մը :
ԵՕԹԸ ԼՐՏԵՄԵՆԵՐ ձեռքարկուեցան
Պեկտիոյ մէջ : Երկուքը զինուորական են :
Ամբաստանադիրը կ'ըսէ թէ լրտեսութիւն
կը կատարէին ի հաշիւ համայնավար եր -
կիրներու :

ԼԻԲԵՐԱՆԻ նոր դահլիճին կազմութիւնը
յանձնուեցաւ Սաէպ Սալամի, որ երեք օր
վարած էր նոյն պաշտօնը, անցեալ Սեպ -
տեմբերին, երբ նախադաս Պաշար էլ խու -
րի ստիպուեցաւ հրաժարիլ :
ԹՈՒՐԿԻՆԻՍ Ազգ. ժողովին արտաքին
գործերու յանձնաժողովը միաձայնու -
թեամբ վաւերացուց Յունաստանի եւ Եու -
կոսլաւիոյ հետ կնքուած դաշինքը, որ
այժմ կը քննուի խորհրդարանին կողմէ :
Միւս երկու երկիրները զայն վաւերացու -
ցած էին ստորագրութեանէն անմիջապէս
վերջը (28 Փետրուար) :
ԱՐԺԱՐԻՆԻ ընկերակազմական կուսակ -
ցութեան վարիչներն ալ ձեռքարկուե -
ցան : Ուղարկուեցին իրենց կը շարունակ -
ուին : Յարկ ձեռքարկուած ընդդիմադիր -
ներու թիւը կ'անցնի 120ը :
ՀԱՐԻՏԻՐ ՏՈՂԱՐ վճարելով դասաւընդ -
թեան հրաւիրեց Հիւս. Գորէայի զին -
ուորները, կը թելադրէ ամերիկեան թերթ
մը, «Ուոշինգթըն Նիւզ», ամենայն լրջու -
թեամբ ...

ԱՊՐԻԼ 11 — 24 Ը

ՏԵՍԻՆԻ ՄԵԶ
Նախաձեռնութեամբ Ֆրանս. Բանակի
Հայ Ուղարկներու Միութեան :
Այս կիրակի ժամը 15ին, Հ.Յ.Դ. Տան
մէջ :
Կը նախադասէ Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Կը խօսի Պ. ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ
Ուղերձներ, մենեք, եւ արտասանու -
թիւն դպրոցի սանուհիներու կողմէ :
Մուտքը ազատ է :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տեսնէն Տէր եւ
Տիկին Վ. Հիւսեան եւ զաւակները իրենց
խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հայ -
րենակիցներ Նշան Մուրատեանի, Տէր եւ
Տիկին Բ. Բարսեղեանի (Վիէն), իրենց
սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ զօքանչին Տիկին
ԹԱՆԳՕ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ դառնադէտ մահ -
ուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի
500 Փր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարձր -
աւճան համար :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի
կոմիտէն ցաւակցութիւնները կը յայտնէ
ընկեր Սարգիս Ռատիկեանին, իր տիկնո -
ջը եւ բոլոր պարագաներուն իրենց եղբոր
ԿԻՐԱԿՈՍ ՊԸԶԵԱՆԻ մահուն առթիւ լինչ -
պէս եւ ընկերներ Նշան Մուրատեանի եւ
Բարսեղ Բարսեղեանին եւ բոլոր պարա -
զաներուն, իրենց տիկնոջ եւ զօքանչին
Տիկին ԹԱԳՈՒՆԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ մահ -
ուան առթիւ :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Աւփորվելի Հ.Յ.
Դ. Ս. Միւսեան եւ թակոմիտէն իր խո -
րին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Ալբի Տիկ.
Մաննիկ Վ. Ուրբաթեանի եւ իր պարա -
զաններուն ընկեր ՎԱՐԱՇԵԱՆ ՈՒՐԲԱԹ -
ԵԱՆԻ մահուն առթիւ, եւ փոխան ծաղ -
կեպսակի հարգող Փր. կը նուիրէ Հ.Յ.Դ.
Տան ծօնարկին :

ՓՆՏՈՅԵՔ

ՌՈՒԲԵՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ
ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի
համար :
Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց
հարաւ Փր. թղթատարի ծախքով :
Ստանալու համար դիմել
Mme. Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O)
FRANCE
Բոլոր առաքումները
Contre remboursement.
Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչու -
թեան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ (ԼԻՈՆ).— Տէր եւ Տիկ.
Մարտիկ Ծառուկեան, Պ. Ժերայր Ծա -
ռուկեան, Տէր եւ Տիկ. Արքայր Տէր Կա -
րապետեան, Տէր եւ Տիկին Ռ. Կիւր, Տէր
եւ Տիկին Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Օ -
վիկեան, Ալբի Տիկին Պողոսեան, Պ. Պ.
Ալամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին
Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Մաղաքեան,
Պ. Դ. Գարապէտեան կը ծանուցանեն թէ
հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատար -
ուի իրենց մօր, քրոջ եւ մեծ մօր այլի
տիկին ՄԱՔՐՈՒՆԻ ԾԱՌՈՒՆԵԱՆԻ մահ -
ուան քառասունքին առթիւ Լիոնի Հայոց
եկեղեցին :
Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ԹՈՒՐԱՏԵՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը
3-10, իրիկեան սրահին մէջ, 2 ուր ալ
լա Տէֆանս : Ծոխ պիւժէ, մատչելի դի -
ներով :

Հաճելի անակնկալներ :
Կը նախադասէ Պ. ՀՐ. ԹՐԱՎԵՐՍԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ -
ցին Պ. Պ. Պետրոս Գուլումեան, Եր -
ուանդ Գրիգորեան, Օրիորդներ Շաքէ
Պէնկեան, Սրբուհի Շահինեան : Արեւել -
եան նուագախումբ թափէր Մէսպէօսի
յայտնի նուագաձուներ՝ Զուլթակահար
Գարեգին, ուստի Պէմէյը եւ կիթառիստ
Համբար, երգիչ տիկին Արաքսի :
Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :
Մուտքը ազատ է :

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65
Ամենավերջին դրութեամբ :

Մեր մատչելի գինները խիստ նպաստա -
ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ
ճարտարապետներու համար :

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՄԱՐՍԵՅԼԻ ՄԵԶ

Նախաձեռնութեամբ Երջ. վարչութեան,
Շաբաթ երեկոյ 2 Մայիս, Բիւլպի մէջ,
51 ուր Կոնքան :
Կը խօսին ընկեր Տ. ԹԱՆՈՅԵԱՆ եւ Վ.
ՊԱՐՈՆՎԱՐԵԱՆ :
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :
Ժամը 9եւ 12 երգ, արտասանութիւն,
հայկական պար, Լա Սիլվայի խումբի
կողմէ : Զուարճալիք մը քաղաքի խում -
բին կողմէ :
Ընտիր նուագախումբ :
Նախօրօք ապահովել սեղանները :
Հեռախօս Գոլպէն 11-30
Երեկոյթի գլխաւոր պարտաւորիչ է :

ԱՅՅ ԴԵՊԻ Հ.Յ.Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ
Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Անիէն Պուս
Գոլմպի մասնաճիւղի այցը դէպի Հ.Յ.
Դ. Թանգարան, այս կիրակի : Այս առթիւ
պիտի կատարուի նաեւ Նոր Սերունդի ան -
դամներու երգման արարողութիւնը : Ժա -
մադրապայ՝ Փլաւ տէ Պուրկինեօն, Ա -
նիէն, ժամը ճիշդ 14ին :

« Ա Ր Ա Ք Ս »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԻ ՊԱՐԲԵՐԱԾԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ. —
Տարեկան՝ Ֆրանս 1000 Փր.,
Արտասահման՝ 1400 Փր. :
ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20°
Tél. 1. TRU. 47 - 48 C.C.P. Paris 7065-15
ԾԱՆՈԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու
քով 30 Փրանք թիւը :
Լոյս տեսան 11 եւ 12 քիւնրը :

ԾԱՆՈԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ
ՄԱՐՍԵՅԼԻ ՄԵԶ
Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Սալ Մա -
զընոյի մէջ (ուր տ'Օպաներ 88) : Առա -
ջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ մաս -
նակցութեամբ Սիւզանի եւ Գարապէտ
նաեւ Զէօրէքեանի նուագախումբի :
ԱՍՏՂԻԿ
Բարոյալից երաժշտ. արամ 7 արար,
հեղինակ Թրաքօշ :
Մուտք՝ 150 եւ 200 Փրանք :

SALLE D'IEÑA, 10 Ave d'IEÑA
Կիրակի, 3 Մայիս 1953, ժամը 20-30ին
Bénéfice - Gala
ԻՏԱ ԱՐՏ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ
Ա. ուսանական բաժին
Տեսարաններ օփերաններէ եւ օփերէթներ
նուագահանդէս եւ մեծ պարահանդէս նը -
ուագախումբով :
Բ. ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԱԺԻՆ մասնակցու -
թեամբ՝ Ֆ. Կ. խաչի պարախումբին,
դեկ. Օր. ԱԼԻՍ ԳԱԻԷԶԵԱՆԻ, դափ Պ.
ԲԵՆՕ, դաշնակ Պ. Է. ԳԱԻԷԶԵԱՆ :
Եւ կովկասեան պարախումբը ղեկավար -
ութեամբ Պ. ԱՊԱՇԵՅԵԻ :
Տոմսերը 200ին 600 Փրանք :
Դիմել Սիլվայի
2 Rue Pierre le Grand
եւ Իկոնիկովայի՝
77 Rue Lourmel (15)

TÉLÉ - CHATEAU
97, Rue du Château. Paris 14°
Suffren 62 - 02
ՎԿԱՅԵԱՆ ՀԱՅ ՄԱՍԵՆԳԻՏ
TELEVISION - RADIO
ինչպէս նաեւ էլեկտրական installations
(տուններու եւ խանութներու մէջ) :
Ծոխ մեքեր ի ամէնէն արդիա -
կան սթակներուն, մասնաւորաբար
GRAMMONT մեքերներուն :
Վնարմա գիրքաթիւն եւ մանաւոր
գեղջ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն :
Դիմել
Պ. Ա. ՍԱՂԱՍԶԱՐԵԱՆԻ
Վերի հասցեով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. «Բաֆֆի» խումբի
ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20-45ին, Ն. Ե.
Էքսփոն, 27 ուր ալ Տէնքէրք :
ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ.Յ.Դ. «Արծիւ»
ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժա -
մը 20-30ին, Ծանօթ հաւաքատեղին : Կա -
րենոր օրակարգ :
ՊԵԼՎԵԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբ
ի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը
9-30ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը :
ՄԱՐՍԵՅԼ.— Համախարբերդի մասնա -
ճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առա -
ւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, Պուլվառ
տ'Աթէն : Կարենոր օրակարգ :
ՎԱԼԱՆ.— Համախարբերդիցիական
Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի
սովորական հաւաքատեղին : Կարենոր օ -
րակարգ : Բոլոր անդամներու ներկայու -
թիւնը պարտաւորիչ :
ՍԵՆՏ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտօք եւ -
թակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր
ընկերները այս շաբաթ ժամը 20-30ին,
Մատուլին մէջ : Կարենոր օրակարգ :
ՆԿԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. խաչի Սեպ -
տանի մասնաճիւղին ցերեկոյթը, մայիս
10ին :

ՃՇԴՈՒՄ.— Կը խնդրուի ճշդել թէ Ապ -
րիլ 24ի Փարիզի սրահանդէսին մասնակ -
ցողները Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկսուածները չէին,
այլ Հայ Արիւնները եւ Արեւոյշները :

ՆՈՒՆԻՐ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ.— Այլինեօնէն
Պ. Վ. Միւսեան 500 Փր. կը նուիրէ Ֆ.
Կ. խաչի Փարիզի մասնաճիւղին : Ստանալ
« Յառաջ » էն :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ վերջին վիճակաւայն շա -
հած են հետեւեալ թիւերը. — 188, 915,
1432, 911, 904, 23 534 15 9 :
Դիմել Տիկին Թադէոսեանի 5 ուր Մէյ -
րան, Փարիզ (9) :

ԼԱԻԱԳՈՅՆ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌԵՐԻՏԻՈՒ
Դերակնիքու համար
Կ Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ի Ն
Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լաւագոյն ապրանք ամենաաւանգման գնով

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԱԼԸ
Երգապահներու (տիւֆ) մեծ հաստա -
տութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առ -
թիւ հրապարակ հանած է « տիւֆ » երու
նոր շարք մը :
Գերասան ԳՄԲԵԹԵԱՆԻ 6 լաւագոյն
արտասանութիւնները :
Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սօլօ
արեւելեան ոճով երգուած հեղինակու -
թիւնները, 15 տիւֆ :
Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մը -
թերթով ներկայիս մեր երգացանկը
բարձրացած է 75ի :
Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէ՝
1.— ALKAZ Marseille 23, Rue st.
Barbe
HATCHERIAN Lyon, 65, Rue Dunoir,
Այս երգու կեդրոնատեղիներուն մէջ
« փիլիք » ներ հաստատուած են : Փափա -
քողները կրնան ներկայանալ՝ կատարե -
լու համար իրենց ընտրութիւնը :
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՈՐԵԱՅ ԶԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՅԻՔ
« Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր Ի » Ի
Հոչակաւոր ՀԵԼՎԱՆ եւ ԼՈՒՈՒՄԸ
Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կալիքով պատրաստուած տիւսակնիք
Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ
Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արաստահման տարեկան 3000 ֆրանս : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ .

ԿԻՐԱԿԻ

3

ՄԱՅԻՍ

DIMANCHE

3 MAI

1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7057

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2468

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅ Ի ԶԱՐՄԻՑ ՀԱՅԿԱՑ

Նամանակեան եղբեր շատ կան հայ դուր-
ծիչին եւ Տարսնի խօսնակին դուրծու -
նէնքեանց մէջ :

Տեսիլքը, որ, Դամասկոսի ճամբուն վը-
րայ, հրաշագան չողով մը լեցուց իր հո-
գին, պատմելու համար ազգակիցներուն՝
Պօղոս ճամբորդեց երկրէ երկիր եւ ծովէ
ծով, — Կորնթոսէն Թեսաղոնիկէ, Գաղա-
տիայէն Կադուսա, Եփեսոսէն Մակեդոնիա,
Անտիօքէն Կիպրոս, Կեսարիայէն Մալթա
ու մինչեւ Հռոմ : Գաղափար մը կազմելու
համար այս ճամբորդութեանց տաժանքին
մասին, առանց մոռնալու բանտարկու -
թիւնները կամ նաւաբեկութիւնը Մալթա-
յի առջեւ, պէտք է յիշել թէ Պօղոս այդ
ճամբորդութիւնները կը կատարէր յաճախ
հետեւեալ, — տրեխով, որուն ներքանը,
հին ատեն, սովորութիւն էր չինել ոչ մի-
այն կաշիով, այլեւ տախտակով, երբեմն
ալ հիւսուած կ'ըլլար ծառերու ճապուկ
ոտերով :

Մենք եւս, հիմա, կը ճամբորդենք երկ-
րէ երկիր եւ ծովէ ծով, պատմելու հա-
մար մեր բեկորներուն՝ Տեսիլքն Հայկա -
դանց :

Երբ դէպի Ժրեւն ճամբորդութեանս ըն-
թացքին՝ կ'անցնէի Սալմաշի լեռնաշ -
խարհին կիրճերէն, հանդատաւէտ ճեպըն -
թացի մը մէջ՝ տաք ու կալուղ բազմոցին
վրայ ընկողմանած, երբ դէմս չուրջպար
կը դառնային նշենիները եւ սալորենիներ-
ը՝ վարդազոյն ու ձերմակ հովանոցներ
բռնած, կ'երեւակայէի Պօղոսը, որ, Մալ-
թայի մէջ, նաւաբեկութենէն ետքը, ցուր-
տէն տաքնալու եւ հաշուատները չորցնե -
լու համար՝ կրակ վառելու նպատակով
խուր հաւաքած ժամանակ, օձ մը կը
տեսնէր ձեռքի խուրճարուն մէջ : Կ'երե -
ւակայէի մեր յեղափոխականները, որոնք,
տրեխով իրենց ոտքերուն, եօթը օխանոց
մաւզէրը եւ եռապատիկ ծանր պարէնը ի -
րենց ուսերուն, կը թափառէին լեռներուն
վրայ՝ իբրեւ վիհաներ Հայկադանց Տեսիլ -
քին :

Եւ ո՞րքան անարժան կը համարէի ես
ինքզինքս՝ այդ Տեսիլքին ճամբուն վրայ :
Բայց կ'ուրախանայի՝ երբ միտքս կ'իյ -
նար թէ Պօղոս կը պարծենար իր ծաղու -
մով՝ իբրեւ «Երբայցեի յերբայցուցոյ» :

Ի դարմից Հայկայ, արեամբ եւ հո -
գիով Հայ՝ դարերու պորտով, կ'ուրախա-
նայի՝ ես Պօղոսի խօսքին մէջ կարդալով
խորհմաստ վարդապետութիւն մը : Հա -
լածուած ժողովուրդի մը զաւակը՝ Պօղոս
կը հպարտանայ թէ Հրեայ է եօթը պոր-
տով : Ես ինչո՞ւ Հայարտանամ, կ'ըսեմ իմ
ծաղումովս, իմ ժողովուրդովս, իմ պատ-
մութիւնովս, երբ դարերը կ'աղաղակեն
դարերուն մէջէն թէ Հայ Հանճարը լեզու
մըն է տուեր սքանչելարուեստ, ճարտա -
րապետութիւն արհիագան եւ երաժշտու -
թիւն ինքնատիպ :

Երբայցի յերբայցուցոյ՝ կը պարծենար
Պօղոս իր ծաղումով, ոստաքանց փճացնե-
լով ստորազացութիւնը, որ համատարած
հիւանդութիւն է դարձնել հիմա, մանա -
ւանդ մեր մէջ, այնքան որ շատեր իրենց
ամօթահարութիւնը կը ջանան ծածկել եր-
կրպագելով ձուլման հրէշին, ուրանալով
իրենց ծաղումը, աղարտելով իրենց ինք-
նութիւնը, այլափոխելով իրենց դիմագի-
ծը՝ ըստ միջավայրին, ճիշտ ինչպէս
գորտի տեսակ մը, որ կանանչ թթենիներ-
ու սաղարթուտքին մէջ կանանչ տերեւ-
ներուն գոյնը կ'առնէ :

Ձուլման հրէ՛շ, բայց դուրս չեմ ես որ
դեմ վախցնեմ :

Մեղաւորը, դիտե՛մ, ստորազացու -
թիւնն է : Ուստի կ'ըսեմ, — զօրացուցէ՛ք
Հայո՛ւ գգացումը, եւ Հայը կը դառնայ
անկարողի, ընդդէմ ձուլման եւ բոլոր
աշխարհակալութեանց :

Շատ փոքր էի, մանուկ տակաւին :
Պոլսոյ պատրիարքը, Գարեգին, հայերէ-

ՕՐՈՒԱՆ

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ ՑՈՅՑԵՐԸ

ԾԱՆՈՐ ԴԵՊՔ ՄԸ ՀԻՒՍ . ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր տեղի ունեցան աւանդական
ցոյցերը Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի
մէջ, Մայիս Մէկի տօնին առթիւ :

Փարիզի մէջ, Նասիոնէն Պասթիյ Թա -
փօրը կազմակերպած էին Աշխատանքի
Դաշնակցութիւնը եւ համայնավար կու -
սակցութիւնը : Բոլոր պետերը կը մասնակե-
ցէին ցոյցին : Բացակայ էր միայն Թորէզը,
առողջական պատճառներով :

Ոստիկանութիւնը 22 հազար կը հաշուէ
ցուցարարներուն թիւը, — այլ, կին, մա-
նուկ : Իսկ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ Թա -
փօրը «բացառիկ» հանդամանք ունէր, «ա -
ւելի հզօր քան անցեալ տարի » : Օրուան
նշանախօսքն էր գործակցութիւն, միաց -
եալ ճակատ՝ ի խնդիր բանտարկան պա -
հանջներու, «խափանուած աղատութեանց»
եւ խաղաղութեան : Այս առթիւ կը պա -
հանջէին նաեւ ազատ արձակել իրենց
բանտարկեալները :

Միայն մէկ ծանր դէպք պատահեցաւ
Հիւս . Ֆրանսայի Վալանսիէն քաղաքին
մէջ, եւ մարդիկ վիրաւորուեցան երկու
կողմէն ալ : Տեղական թերթերը կը գրեն
թէ կուրի մը ծաղեցաւ երբ ոստիկանու -
թիւնը հրապարակեց 650 ցուցարարներու վար
առնել իրենց պարգած դրօշները : Յուշա -
րարներէն 350ը Հիւս . Ափրիկէցիներ էին :
Ոստիկանութիւնը արտասուարբեր կազ
դործածեց, իսկ ցուցարարները քարեր եւ
կղզիներով կը նետէին : Յիսուս հողի
ձերբակալուեցան : Համայնավար պաշտօ -
նաթիւրթը երկու հարիւր կը հաշուէ կա -
լանաւորներուն, հարիւր՝ վիրաւորներուն
թիւը : Ներքին գործերու նախարարը կ'ըսէ
թէ ցուցարարներէն ոմանք Ֆրանսա եկած
էին Պեխիայէն եւ թէ ցոյցէն առաջ ինք
հողի ձերբակալուած էին, զինուած ըլլա -
լով :

Նասիոնի հրապարակէն Պասթիյ ցու -
ցարարները բարի դալուստ կը մտղծէին
Մորիս Թորէզի : Դրօշներուն եւ նշանա -
տախտակներուն վրայ կ'երեւային հեր -
թական նշանախօսքերը, իսկ նուազա -

նի թարգմաններ կ'ըլլէին զուր -
ցերիական աւանդութիւնը (Շիւլլէրի Թա -
տերախաղը) : Հզօր եւ անհղ բռնապետ մը,
աւստրիական կայսրութեան մարզպանը՝
Գիսլէր կը հրամայէ Վիլհէլմ Թէլի իր ա -
ղելին նետով ծակել խնձորը, որ պիտի
դրոճէ իր փողբիկ դակին գլխուն վրայ :
Կանգնել մերժել կը բարեւել Գիսլէրի գլը -
խարկը, ձողի մը ծայրը : Մանուկին դե -
րը տրուած էր ինձի, եւ ես այդ օրէն
սորվեցայ, եթէ ոչ ի դարմից՝ Հայկայ,
մերժել բարեւել կանգնել Գիսլէրի գլխար -
կին առջեւ, ինչպէս իմ «հայրս», Վիլհէլմ
Թէլ :

Օտարներէն թող ոչ ոք համարձակի նը -
ւատացնել մեզ, փշուր մեր արժէքները :
Մեզմէ եւս թող ոչ ոք համարձակի տկա -
րացնել տոկալու մեր կամքը եւ լուծել
մեր նկարագրին գոյները օտար աւազան-
ներու մէջ : Գիտեմ, հզօր է ձուլման հրէ-
շը : Բայց աւելի եւս հզօր է այն ժողո -
վուրդը, որ հրաշալի ակտամբերութեամբ
մը՝ դերձը կը մնայ ստորազացութիւնէն
եւ ազդուրացութիւնէն : Հզօր է Հայուն
զգացումը, — եւ ազգ պահպանելու լուա -
գոյն միջոցն է միայն երեւան հանել այդ
զգացումը : «Երբայցի յերբայցուցոյ» կ'ը -
սէ Պօղոս առաքեալ, — թող մեր սերուն -
դին առաքելութիւնն ըլլայ ըսել եւ պար -
ծիլ՝ Հայ ենք, ի դարմից Հայկայ :

Ժրեւի մէջ, յանդիցցայ խանդավառու -
թիւն ստեղծել այս ողբով, կը խոստ -
վանիմ որ իմ կարգիս՝ ենթարկուեցայ
խանդավառութեան ջրվէժի մը, զոր ինձ

ԴԵՊՔԵՐԸ

ԴԵՊՔԵՐԸ

խումբերը զանազան եղանակներ կը հնչե -
ցնէին, բարակ անձրեւի մը տակ : Երկու
ճառեր խօսուեցան այս առթիւ, յանուն
Փարիզեան չլջանի արհեստակցական մի -
ութեանց եւ Աշխատանքի Դաշնակցու -
թեան : Երկու ճառախօսներն ալ ծանրա -
ցան առաջադրուած նպատակին՝ միացեալ
ճակատի վրայ, չափաւոր լեզուով մը :
Թերթերը գիտել կուտան թէ մէկ բան
չարտասանուեցաւ Ամերիկացիներուն
դէմ : Իրենց գլխաւոր պահանջն էր խաղա -
ղութիւն, աշխատավարձի յաւելում եւն :
«Միութեան» գաղափարը արմատացած է
բոլոր գլուխներուն մէջ եւ անդադար կ'ա -
ծի, վառելիք 1936ի հովը կը փչէ բոլոր
հաստատութեանց մէջ :

Ընկերավարականները եւ քրիստոնեայ աշ -
խատաւորները առանձին տօնեցին տարե -
դարձը : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը
թափօրներ կազմած էր՝ նաեւ միւս գլխա -
ւոր քաղաքներուն մէջ, — Լիոն, Մար -
սէյլ, Նիս եւն :

Սոստիկանական նաւերու սպաններուն եւ
նաւատիրներուն գործադուլը կը շարու -
նակուի : Ռոնոյի կարգ մը արհեստանոց -
ներն ալ փակուած են, անդործութեան
դատապարտելով տասը հազար բանուոր :
Հաստատութեան վարչութիւնը դատարան
դիմած ըլլալով, իրաւունք ստացաւ ար -
տաքսելու գործադուլին կազմակերպիչ -
ները :

Նոյն օրը աշխատանքի աւանդական
պատարարը մատուցուեցաւ Նոթր Ծամի
մէջ, նախաձեռնութեամբ կաթոլիկ աշխա -
տաւորներու :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԵՒ ԱՅԼՈՒՐ

Մոսկուայի մէջ — Մայիս մէկի առթիւ
ճառ մը խօսեցաւ աղբ. պաշտպանութեան
նախարարը, մառեշալ Բուլկանին, պա -
հանջելով որ արեւմտեան պետութիւնները
գործքով ապացուցանեն իրենց խաղախ -
րութիւնը : Այս առթիւ սարքուած զօրա -
հանդէսին ներկայ էին Մալենքով, Բե -
րիա, Մոլոթով, մառեշալ Վորոշիլով, Ա. Միկոյան
եւ ուրիշ պետական եւ կուսակա -
նական վարիչներ : Հանդիսատեսներուն
մէջ կը գտնուէին ամերիկեան եւ անդ -
լիական զենապանները եւ ուրիշ դիւանա -
դէտներ : Զօրահանդէսը տեւեց միայն 13

կուտար Ժրեւելի փողբիկ հայ գաղութը :
Վասն զի, ես այնտեղ գտայ «Հայու ըզ -
գացումը», ու վիհայութիւններ՝ պարծե -
նալու համար թէ —

Ժրեւելի ալի մը Հայութիւնը, հպարտ
իր ազգային աւանդութիւններով եւ ծա -
ղումով, կը մերժէ լուսնայափոխութիւն
կատարել՝ մանրել հայկական զգացումը,
փոխելու համար օտար եւ խորթ զգա -
ղումներու հետ : Օտար ցուցադրուելու
առջեւ կանգնած աղքատ եւ բերանաբաց
հիւացողներ չենք մենք, որ ունինք մեր
ճաշակը, մեր արժէքները, մեր ստեղծա -
գործութեանց հրաշքները : Փոքր ժողո -
վուրդ, դժբախտ եւ յաճախ գերի, հը -
պարտ ենք սակայն, որ հայերէն խօսե -
ցուցի ենք նոյնիսկ Թուրքը, վիհայ Ա -
տախտաւորը, (Հայոց թուրքերէն խօսիլը
իմաստ չունի) :

Բայց դիւ խանդավառեցմանաւորաբար
ուրիշ իրողութիւն մը, — Ժրեւելի հայ որ -
բերը, որոնք գաղթականայն մը կը կազ -
մէին երէկ, այսօր տուեր են պանծալի
ունեճ մը : Բժշկապետներ, լիմիտաբէտ -
ներ, երկրաբաններ, — հունձք մը, ու -
րու արժէքին առջեւ կը խոնարհին նոյնիսկ
օտարները :

Կեցցե՛ս, Վիլհէլմ Թէլ :
Եւ փա՛ռք ամէն անոնց, որոնք կը մեր -
ժեն բարեւել Գիսլէրի գլխարկը կամ ձուլ -
ման հրէշին ժանիքները :
Այդ փառքը պիտի արձանագրենք Հայկա -
դանց ճանապարհին վրայ... Վենետիկէն
դարձիս : Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

« ՅԱՌԱՋ » Ի

ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ոտացանք հետեւ -
եալ գումարները —

Վալանսէն ընկեր մը 5000 Ֆրանք :
Ղ. Ներկարարեան (Փարիզ) 1500 Ֆրանք :

Վալիկեան, եթէ Հնաչուենք ճառերը :

Մառեշալ Բուլկանին իր ճառին մէջ
չնշտեց թէ «հանութեամբ պիտի ընդունին
միւս կառավարութեանց կողմէ որեւէ
ձեռնարկ որ անկողծօրէն կը ձգտի մեղ -
մացնել միջազգային յարաբերութիւն -
ները : Մեր պետութեան զինեալ
ուժերը ապահով ամբողջ մը կը
կազմեն խաղաղ աշխատանքի համար :
Տարուէ տարի կ'ամրապնդուի եղբայրա -
կան բարեկամութիւնը մեր բազմազգի
պետութեան մէջ : Ընկերներ Մալենքովի,
Բերիայի եւ Մոլոթովի վերջին յայտարա -
րութիւնները պայծառօրէն կ'արտայայ -
տեն խորհրդային կառավարութեան քա -
ղաքականութիւնը, որ կը ձգտի ապահովել
ժողովուրդին հիմնական շահերը, ամրա -
պնդել մեր հայրենիքին ապահովութիւնը
եւ տեղեկական խաղաղութիւնը : Մենք
կը պայքարինք նոր պատերազմի մը պատ -
րաստութեան դէմ, ի խնդիր միջազգային
գործակցութեան եւ առեւտրական յարա -
բերութեանց զարգացման » :

Այստեղ մառեշալը լեզուն փոխելով աղ -
բարեցաւ .

« Բայց որովհետեւ ցարդ միւս եր -
կիրներու կառավարութեանց կողմէ չտե -
սանք նշան մը ոչ զինաբաշակ, ոչ ալ ռազ -
մակայաններու ընդարձակ ցանցին կըր -
ճատման՝ Եւրոպայի եւ Ասիոյ բազմաթիւ
երկիրներուն մէջ եւ մասնաւորապէս Ս.
Միութեան սահմանակից երկրամասերու
վրայ, մեր կառավարութիւնը պիտի չա -
րունակէ միջոցներ ձեռք առնել, մեր
հայրենիքին պաշտպանութեան եւ ապա -
հովութեան համար : Այս կը պահանջէ մեր
զինեալ ուժերուն զօրացումը, որպէսզի
պատրաստ ըլլանք ամէն վայրկեան պա -
տախտակներու, եթէ ոեւէ թշնամի ուժ
փորձէ խախտել խորհրդային ժողովուր -
դին խաղաղ եւ յաղթական յառաջդիմու -
թիւնը դէպի համայնավարութեան իր մեծ
նպատակը » :

Վալանսէն ընկեր մը 5000 Ֆրանք :
Ղ. Ներկարարեան (Փարիզ) 1500 Ֆրանք :
Վալիկեան, եթէ Հնաչուենք ճառերը :
Մառեշալ Բուլկանին իր ճառին մէջ
չնշտեց թէ «հանութեամբ պիտի ընդունին
միւս կառավարութեանց կողմէ որեւէ
ձեռնարկ որ անկողծօրէն կը ձգտի մեղ -
մացնել միջազգային յարաբերութիւն -
ները : Մեր պետութեան զինեալ
ուժերը ապահով ամբողջ մը կը
կազմեն խաղաղ աշխատանքի համար :
Տարուէ տարի կ'ամրապնդուի եղբայրա -
կան բարեկամութիւնը մեր բազմազգի
պետութեան մէջ : Ընկերներ Մալենքովի,
Բերիայի եւ Մոլոթովի վերջին յայտարա -
րութիւնները պայծառօրէն կ'արտայայ -
տեն խորհրդային կառավարութեան քա -
ղաքականութիւնը, որ կը ձգտի ապահովել
ժողովուրդին հիմնական շահերը, ամրա -
պնդել մեր հայրենիքին ապահովութիւնը
եւ տեղեկական խաղաղութիւնը : Մենք
կը պայքարինք նոր պատերազմի մը պատ -
րաստութեան դէմ, ի խնդիր միջազգային
գործակցութեան եւ առեւտրական յարա -
բերութեանց զարգացման » :

ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ընտրութեանց Բ.
ժառը տեղի պիտի ունենայ այսօր, կիրա -
կի, 18.000 համայնքներու մէջ : Մար -
սէյլի առաջին ընտրութեանց մէջ յաջո -
ղած է մեր ընկերավարական բարեկամը, Պ.
Կասթոն Տէֆէլ, որ թեկնածու է նաեւ
քաղաքապետի պաշտօնին :

ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԻՆԸ

Աղգալահայանման մեր պայքարին մէջ, իր կարեւոր, կենսական բաժինն ունի նաեւ մեր գրականութիւնը :

Մեր պայքարի ռազմադաշտին վրայ, որ Սփիւռք կը կոչուի, շատ կարեւոր ճակատ մը յանձնուած է մեր գրողներուն, զուտ գրականութեան մշակներուն, ռազմականներուն :

Հայ գրողը, տարակոյս չկայ, միշտ ալ իր ժողովուրդին հետեւ եղած է եւ այսօր ալ հետեւ է : Ուստիստե՛ս է ան հայ կեանքի ժխտըն, պայքարին, արիւնին ու արեւին ալ :

Հատորներ կարելի է նուիրել՝ հայ գրողին կատարած դերին՝ հայ ժողովուրդին պատմութեան ու ճակատագրին կազմութեան մէջ : Մեր կեանքին մէջ, զբոսբոստարար, չենք կրնար զատել գրողը՝ կարգադրողներու բաղմունքէն : Երբեք անոր ճակատագրէն : Զուտնք գրական անկախ ասպարէզ, ոչ ալ գրողներու մասնաճիւղի դասակարգ մը, որ ազատ՝ նիւթական եւ այլ կարգի հոգեբան, նուիրուէր զուտ գրական աշխատանքներու : Գրական «մշակ»ը բացատրութիւն մըն է լոկ, որովհետեւ գրողը ամէն բան է եւ, պատահօրէն, նաեւ մշակ :

Հայ գրողը ուսուցիչ է, խմբագիր, կրօնաւոր, արուեստագէտ ու արհեստաւոր նոյնիսկ եւ գործի մարդ, մեր օրերուն : Իբրեւ այդ ալ, կը կատարէ ան իր պարտքը : Կը բերէ իր մասնակցութիւնը՝ մեր հանրային բոլոր գործերուն, կրնանք ըսել՝ անխտիր : Գործնական աշխատանքներէն սկսած, մինչեւ մտաւոր աշխատանքներ : Կը քալէ անօրեայ կեանքին հետ, անօրեայ գործերուն մէջէն, ու կը խօսի ու կը գրէ ալ :

Բայց, մեր խօսքը այդ մասին չէ : Ոստքը՝ գրականութեան մասին է, զուտ, ըստեղծագործ գրականութեան, — վէպ ու պատմութեան, թատրոնի ու քերթութեան, արուեստի ու քննադատութեան :

Հաւանքեղ մեր մէջ - երկու տասնամեակներու մշակուած գրականութիւնը : Թղթատեցէ մեր թերթերն ու գիրքերը, զատեցէ ու զտեցէ եւ համբեցէ թէ՛ քանի՛ գիրք կը մնայ սեղանի վրայ, մնայուն արժէքով : Համաժողովրդական հետաքրքրութեան առարկայ :

Քանի՛ գործ պիտի տանէինք Միջազգային գրականութեան ցուցահանդէսի մը, մեր ազգային կեանքը, դէմքը, հոգին ու մտածողութիւնը պատկերացնող պայծառութեամբ ու պատուով : Քանի՛ գործ, որ մեր անցեալը տար ու ներկան. տար մեր ապագան, այսինքն՝ տար մեր տեսլքը :

Զենք ըսեր, թէ աղքատ ենք : Զենք ըսեր, թէ հայ գրողը մտածած է ու ստեղծագործած, առանց երկուսի՛ն ու տաղանքի : Քաւ լիցի : Բայց ի՞նչ ենք եւ որչափ քիչ գործ :

Զենք երթար պատճառներու վերլուծման : Դժուար է բացատրութիւն ճարել, մանաւանդ հայ կեանքին արեւոմտեան աշխարհներուն : Տարագիր, ցիրուցան կեանքը, ապրումսի ջանքերը՝ հոգը, երկրէ երկիր թափառումները՝ շատ բան կը պատմեն : Այս պայմաններուն մէջ, հրաշքի պէս բան մըն է հայ գրականութեան ծաղկումը, բազմաթիւ մեղմ շատ աւելի հոծ տարագիր զանազան ունեցող մեծ ու փոքր ժողովուրդներու հետ :

Անշուշտ, միայն գրագէտին ու բանաստեղծին ճակատագրուած է այսանկալուն ու թափառիկ կեանքը : Հայ ժողովուրդի բաղմունքներին ալ նոյն մղձաւանջին տակն են : Երբեք՝ մինչեւ յատուկ : Կրկնակի դժբախտութիւն մը այս կացութիւնը՝ մեր գրականութեան համար, որովհետեւ գրականութիւնը բաղմունքներու շունչին, անոնց հետաքրքրութեան մթնոլորտին մէջ կ'աճին ու կը զարգանան : Ինչպէս աւելին ըլլար, քան եղած է մեր գրականութիւնը վերջին տասնամեակներուն, երբ տարագիր էր ոչ միայն գրողը, այլեւ կարգադրող ժողովուրդը :

Կրնա՞ր աւելին ըլլալ. աւելի բարձր - ւաճ, աւելի հարուստ եւ համահայկական շունչով ու արժէքով տոգորուն : Զենք կ'աւելանայ : Կրնայինք աւելին ունենալ, եթէ իր ատենին անդրադառնայինք դրս - կանութեան մեծ ու խորունկ աղքատութեան՝ ժողովուրդի մը կեանքին, անոր գոյութեան ու հոգեկան հզօրացման վրայ : Եթէ աւելի հոգածութիւն ցոյց տայինք, աւելի գուրգուրանք ու քաջաբերանք : Եթէ գիտնայինք կարգադրողներու գրական անդէշներուն ու գիրքերուն տեսականութիւնը, ազատելով արժանաւոր գրողները՝ իրենց տնտեսական ծանր հոգեբանք, ողորդելով հայ տունները մեր հին ու նոր տաղանդաւոր գրողներու գործերով : Այսինքն՝ եթէ գիտնայինք դիրքն ու գիրքը կենսական անհրաժեշտութիւն գարձանել մեր բաղմունքներուն համար. սեղանի հաց եւ աչքի լոյս :

Եւ այսպէս՝ այն տարիներուն, երբ երիտասարդ էր դեռ տարագիր հայութիւնը, խմբով էր ոգին, կենդանի հայրենի յուշերը : Երբ չունէինք լեզուի տաղանդ եւ նորահաս սերունդը գիտէր ոչ միայն կարգալ, այլեւ գրել ու ճաշակել մեր լեզուն ու գրականութեան գեղեցկութիւնը : Գրականութեան ճակատին վրայ մնալինք անտարբեր : Հոգացինք մեր դաղթականութիւնը : Լաւ ըրինք. հոգացինք մեր դպրոցներն ու լսարանները, պէտք էր հոգայինք, եւ լաւ ըրինք. պահեցինք ու պահպանեցինք մեր վանքերն ու եկեղեցիները, շատ լաւ ըրինք : Բայց, ձեռքերը իր բախտին մեր գրականութիւնը : Թողուցինք պատահականութեան հայ գրողն ու գիրքը, գրական թերթն ու հանդէսը :

Թողուցինք որ գրողները իրենք, տարուած իրենց հաւատքէն ու ոգեւորութենէն, գրէր ու գրական ամսագիր հրատարակէր :

ԵՐԵՒԱՆ ՄԻՇՏ ԿԸ ՏՐՏՆԱՅ (ԻՆՔՆ ԻՐԵՆ ԴԵՄ)

Երեւանի գրական ամսագիրը, «Սովետ - տական Գրականութիւն եւ Արուեստ», ունի մնայուն բաժին մը, «Տեսական-քննադատական», ուր աւելի կամ նուազ վաւերական քննադատներ կը ներկայացնեն գրական - գեղարուեստական շարժումը : Անշուշտ համաձայն կենին - Սթալինեան հանդիմանակին :

Բոլոր գրողներն ալ հիմնուած են միեւնոյն կաղապարին վրայ : Նախ քանի մը գնահատական խօսքեր՝ «քննարկում» հեղինակի մը, գրքի մը արժանիքներու, կամ կատարուած նուաճումներու մասին : Յետոյ անխուսափելի բանաձեւը .

« Սովետային սխալ կը լինէր այն նուաճումներու կողքին չտեսնել խոշոր թերութիւնները » :

Այս տեսակէտին ճոխ նիւթեր կը պարունակէ ամսագրին 1953 Փետրուարի թիւը :

Վերլուծելով այդ նիւթերը եւ յայտնուած տեսակէտները, կը տեսնենք որ յօդուածագիրները աւելի շատ վերլուծում են, թերութիւններ կը տեսնեն, քան թէ իրական նուաճումներ :

Անշուշտ ամէնքն ալ մէկ չափանիշ ունին, — այն ինչ որ յօդունած եւ հրամանագրած են ժողովուրդ մը, Մարքսիզմ մը :

Ամէնքն անմեղ գիտողութեան առթիւ, անմեղ վկայութեան կը կոչեն հին ու նոր առաջնորդները, — Լենին, Սթալին եւ յաջորդները : Նոյնիսկ Երեւանի Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Գ. Յարութիւնեան, որ թերեւս հայերէն մը գիտէ : Ահաւասիկ տեսութիւն մը, — «Սովետահայ գրականութեան յետագայ վերելքի համար» :

Յօդուածագիրը, Գուրգէն Բորեան, որ միեւնոյն ատեն բանաստեղծ է, հարեւանցի յառաջաբանէ մը վերջ, մասնաւոր - ըստիւ կը յիշեցնէ նորընձայ վարչապետին, Մարքսիզմի տեսակէտները, մանրամասնօրէն կը պարզէ սովետահայ գրականութեան եւ քննադատութեան թերութիւնները :

Առաջին սլաքը ուղղուած է Երեւանի Գրողներու Միութեան դէմ : Կ'ամփոփեմ արդի աշխարհագրորդ, որպէսզի բոլորդ ալ ըմբռնէք, առանց թարգմանիչներ փնտռելու . —

րական եւ ճշմունքի նիւթական բեռան տակ. ջանքերով չճանաչուած հատորներուն եւ անդէշներուն դէպքերուն տակ :

Գրականութիւնը մնաց որը ու անտէր. պատահականութեան ձգուած : Մեր պայքարին այդ ճակատը՝ դարձաւ լքուած ճակատ մը, քանի մը նուիրեալներու պաշտպանութեան յանձնուած :

Աս է որ լաւ չըրինք :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՏԱՐ ԷՁԵՐ (1)

« ՏՂՈՒ ԿԵԱՆՔՍ » (ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

Շատ շուտով ըմբռնեցի թէ մեծ հօրս Աստուածը չէր Ան, ինչ որ էր հանրին Աստուածը : Անկարելի էր սխալիլ. տարբերութիւնը ակնհերեւ էր : Աստուծ, երբ մեծ մայրս արթննար կը նստէր անկողինին վրայ եւ կը սկսէր տրտնջալով սանտրել իր դարմանադեղ մաղերը :

Գէշ աղէկ սա գործը լմնցնել վերջը, խոշոր հիւսակներու կը վերածէր, աճապարանքով կը լուսցուէր մոլեգնօրէն փռնդալով, եւ իր խորըմած մեծ դէմքով կը դառնար «իբր»ներուն : Այն տանէր որ կը սկսէր իր առաւօտեան խակական լուսցումը որ զինքը կը թարմացնէր, եւ ամբողջապէս :

Մեծ մայրիկը կը շտկէր իր ծոած կռնակը, գլուխը ետեւ կը նետէր, գորովալիւ կը նայէր Քաղանի Աստուածամօր կըլըր դէմքին, յետոյ, խաչակնքելով կը մըմնջէր եռանդաւորին .

— « Փառաբանեալ Կոյս, Սուրբ մայր, դալիւր օրուան համար պարգեւէ մեզ քու շնորհքը :

Մինչեւ գետին կը խոնարհէր, յամբօրէն

վեր կ'ելլէր, յետոյ, յարաճուն խանդաղատանքով կը վերակէր .

— Աղբիւր ուրախութեան, անարատ գեղեցկութիւն, ծաղկած խնձորենի . . .

Գրեթէ ամէն օր դալարանութեան նոր խօսքեր կը դառնէր, այնպէս որ իր աղօթքը մտիկ կ'ընէր յարաճուն ուշադրութեամբ :

— Անարատ ու երկնային, իմ փոքրիկ Սիրտս, պաշտպան, եւ նեցուկ, Ոսկեայ փոքրիկ Արեւ, Աստուածամայր, փրկէ մեզ յոռի փորձութիւններէ, մի թողուր որ մէկը վերաւորեմ, եւ մի թոյլատրեր որ ուրիշն ալ զիս նախատէ անտեղի :

Իր սեւ աչքերը կը ժպտէին : Երիտասարդացած կը թուէր. նորէն կը խաչակնքէր, ձեռքի դանդաղ շարժումով մը, բայց աւելի յամբօրէն :

— Տէր Յիսուս, Աստուծոյ Որդի, Ողորմած եղիւր ինձի պէս մեղաւորին համար, կը պաղատեմ Քեզի, յանուն Մօրդ . . .

Իր աղօթքը միշտ շնորհակալութիւն մըն էր, անկեղծ դավաբանութիւն մը :

Աստուծ հանրա կըլար չէր աղօթքի, պէտք էր վառել սամալարը, որովհետեւ այլեւս աղախին չունէինք, եւ եթէ որոշ ժամուն թէյը պատրաստ չըլլար, մեծ հայրս կատարօրէն կը տրտնջար :

Երբեմն ան կ'ընթերցէր առաջ կ'արթննար, եւ ձեղնադարկ ելլելով դան աղօթելու վրայ կը գտնէր, վայրկեան մը մտիկ կ'ըլլէր աղօթքը, արհամարհանքով կը ծամածռէր իր նուրբ շրթունքը, եւ նախաճաշին

1. « Ցաօք սրտի պէտք է նշենք որ, Գրողներու Միութեան, հրատարակական արմիշներու եւ առաջին հերթին իրենց՝ գրողներու անհրաժեշտ խոտապահանջութեան բացակայութեան հետեւանքով վերջին տարին լոյս տեսան շարք մը արձակ երկեր, որոնք իրենց որակով երբեք չեն գոհացներ սովետական բնութեւոյնը յարաճուն պահանջները » :

Հեղինակը այս անշուշտութիւնը կը բացատրէ բարբարոս բառով մը, «անսկզբունքայնութեամբ» եւ «գրողին չկալն - լու կամ չվերադարձու կեղծ ու վնասարկար, քաղցրեմական հասկացողութեամբ» :

Այս առթիւ կը յիշէ 1952ին հրատարակուած կարգ մը «ցածրորակ եւ անգոյն վէպեր», ինչպէս Գ. Պետրոսեանի «Թիկունքում», Վ. Անանեանի «Փեմայի մարդիկ», Ս. Աւագեանի «Վաղը», Բ. Վերդեանի «Քեզ համար, Լենինիւրատ» եւ ուրիշ գործեր :

Ու կը մատնանշէ իւրաքանչիւր գրքի հիմնական թերութիւնը : «Թիկունքում» վէպին մէջ «սովետական մարդիկ տօգոյն են հանդէս բերուած, նիւթի տեսակէտով վէպը խախտու է, շատ մը տեղեր տաղտկալի » :

«Փեմայի մարդիկ» վէպին հեղինակը «չի կարողացել ստեղծել սովետական մարդկանց լիարժեք կերպարներ (տիպար) : «Վաղը» վէպին հեղինակը, Ս. Աւագեան չէ կրցած պատկերացնել Իրանի կեանքը, «Դեմոկրատական ուժերի պայքարը» :

Յօդուածագիրը դարձեալ «անսկզբունքայնութեան» եւ «ընկերը չվերադարձու նոյն արատաւոր մտածողութեան կը վերադարձնէ ծանօթ բանաստեղծ Սարմէնի «Ծաղկածոր» ժողովածուն, Գ. Բորեանի (ինքն է) եւ Հ. Ղափլանեանի անմշակ «Հրաշալի դանձ» թատերախաղին ճախողումը :

Յետոյ կը թուէ ուրիշ ճախողանքներ, — «ընթերցողի հոգուն եւ մտքին ոչինչ չտուող մի շարք բանաստեղծութիւններ : Եւ կը յայտարարէ .

— « Ընթերցում ես այդ ժողովածուները բանաստեղծութիւններ թի մասը : Առաջին հայեացքից, ամէն ինչ տեղի է, եւ չափը, եւ յանգը, առանձին աչք ծակող լեզուական աղաւաղումներ չկան : Այնուհետեւայնի մոտ եւ չբաւարարուած » :

Շօշալիւով ուրիշ նիւթ մը, երգիծանք, եւ նորէն վկայութեան կանչելով Մարքսիզմը ու Գ. Յարութիւնեանը, յօդուածագիրը այս առթիւ ալ խրատներ կուտայ : Կը պահանջէ «խոտադոյն պահանջողութիւն», կը թելադրէ «երգիծանքի զէնքով մերկացնել մեր ընկերութեան արատները, «կեղծ եւ վնասակար մարդիկ»՝ բերրի - բանները, ստորաբարձները, գեղծարարները, գողերը, դրամաշորթները, հանրային ստացուածքը (հասարակական ունեցուածք . . .) վատնողները, բարոյապէս ալիստերածները » եւն. :

Յայտնի կ'երեւայ որ քննադատը այս

— Կը կարծէք թերեւս, թէ կենդանիները չեն գիտէր թէ ինչ է Աստուած : Ամէն արարած գայն կը ծանշնայ եւ կը հասկնայ ձեզի չափ, անսխալ մարդիկ . . . :

Երբ «Շարաթ» (ձիւ) կը լծէր, անոր հետ ալ կը խօսէր .

— Ինչու այդչափ տխուր երեւոյթ ունիս, Աստուծոյ ծառան, կը ծերանաս, այնպէս չէ՞ :

Ձին կը հառաչէր եւ գլուխը կ'երերցընէր : Եւ սակայն հանիս, մեծ հօրս չափ յաճախ չէր արտասանէր Տիրոջ անունը : Իր Աստուծոյ ինձի մատչելի էր ու զիս չէր սարսափեցնէր : Բայց սուտ խօսիլ անոր կարելի չէր, վախճի ամօթ էր : Ինձի տեսակ մը պատկառանք կը ներշնչէր. եւ երբեք մեծ մօրս սուտ չէր խօսեր, թէ եւ ոչ բարին Աստուծոյն եւ ոչ ալ մանաւանդ իրմէ բան մը ծածկելու փախաւ ունէի :

Օրին մէկը, պանդոկապետուհին մեծ հօրս հետ կուտած ըլլալով հայհոյեց միեւնոյն ատեն նաեւ մեծ մօրս որ վէճին մասնակցած չէր : Լուսանքներ տեղաց անոր եւ նոյնիսկ ստեղծելի մը նետեց .

— Սիրելիս, յիմար մըն ես դուն, պատահանեց հանիս, շատ հաղաբարձօրէն : Բայց ես շատ բարկացայ պանդոկապետուհին աս վարմունքն եւ որոշեցի վրէժ լուծել այդ խորշիկ կնոջմէն :

ՄԱՐԿՍ ԿՈՐԿԻ

Թարգմ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ

ճակատէն ալ դժգոհ է, ինչպէս ամբողջ արձակ ստեղծագործութիւնէն :

Այլապէս ուշադրաւ թերութիւն մը :
— « Մեր գրողները զեռ շատ քիչ հանդէս կուգան կերպարական — մոտիվեան , հանրապետական եւ գրական մամուլին մէջ , հրապարակագրութեամբ , ուր ար — ծարծուն մեր հայրենիքին կենսական խնդիրները , պայքար խաղաղութեան գործի համար » :

Աւելորդ է ըսել թէ այս դիտողութիւնը պիտի յանգէր արքայազնական վարձա — նին : Կ'օրինակեմ իրենց բառերով .

— « Քիչ ենք հանդէս դալիս բուրժուա — կան Արեւմուտքը , անգլեամբերիկեան իմ — պերիպլիդի եւ նրանց վարձկանները՝ դաշնակ թափթիփուկներէ մարդատեսաց , ար — իւնարբու քաղաքականութիւնն ու ոտն — ձգութիւնները , Դաշնակցական ռէակցիոն մամուլը մերկացնող յօդուածներով : Մենք պէտք է ամէն կերպով ուժեղացնենք ի — դէտրոգիական այդ կարեւոր բնագաւառի մեր աշխատանքները » :

Քիչ մը շունչ առէք , յաջորդ յայտնու — թիւններն ալ իմանալու համար :

Յօդուածագիրը դժգոհ է , նաեւ , գրա — կան քննադատութիւնէն որ « Պատիվութիւն » (կրակաբանութիւն) է հանդէս բերում : Հատուած մը այս առթիւ , դարձեալ ի — րենց շարագրութեամբ .

— « Դեռ եւս մեր պրոֆեսիոնալ գրա — կան քննադատութիւնը չի դարձել գեղար — ուեստական գրականութեան վրայ ազդի — վօրէն ներդրող ուժ : Երբ նայում ես Գրողներէ Միութեան անդամներէ ցուցա — կը , ապա ցուցակում պատկանելի տեղ են գրաւում գրաքննադատները՝ 41 հոգի : Իսկ երբ նայում ես այդ կոլեկտիվի աշ — խատանքին , ապա տխուր եզրակացու — թիւններ իսկ յանգում » :

Շարունակութիւնէն կ'իմանանք որ Երե — ւանի մէջ կան երեք տեսակ քննադատներ . — Ոմանք « բազմանշանով լրում են , տա — րիներով ոչինչ չեն գրում » : Ուրիշներ « հաճութեամբ են գրում ամէն ինչի մա — սին : Եւ նրանց յօդուածներում ամենու — րեք նոյն տաղտկալի շարունակ է » :

Կան բարեխիղճ քննադատներ ալ , որոնց համար « ամէն ինչ գրադէտ է , որեւէ բա — նի առարկութիւն չեն կարող անել » :
— « Անոնք մանրամասն կը շարադրեն գրութեան բովանդակութիւնը , որ կը գրաւէ նիւթին կէսը , երբեմն երկու եր — րորդը : ապա կը նշեն թէ հեղինակը « յա — ջողած է » կամ « էջ յաջողած » զօն ալսինչ կերպար են » :

Գ . Բորեան կը գանդատի թէ Գրողներու Միութեան մէջ զեռ չեն ծաւալած « տիւ — կուսիներ , կոնֆերանսներ , գրական դիսպուտներ կազմակերպելու գործը » : Յետոյ կը յիշեցնէ թէ պէտք է « անխնայ լինենք նացիոնալիզմի , անցեալի իդէալա — կանացման ֆորմալիզմի արտայայտու — թեան դէմ » : Այս առթիւ ալ կը նկատէ որ Գրողներու Միութեան օրդանը՝ « Գրական Թերթը » բաւարար պայքար չի մղեր « ռէակցիոն բուրժուական իդէոլոգիայի

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍ

ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Ամերիկեան թերթի մը աշխատակիցը ներկայացնելով Հէրման Կոհլի « Ութերորդ Օր »-ը , կը բացատրէ թէ ան ապագայ աշ — խարհի նկարագրութիւններով կը գերա — զանցէ ձօրձ Օրուէլի « Նոր աշխարհի տե — սիլը » :

Հեղինակը կ'երեւակայէ թէ մրցակից գրութեանց միջեւ մղուած վաթսուս տար — ուան պատերազմէն ետք , տիեզերքը նը — ւաճուած եւ համաշխարհային կառավա — րութիւն մը հաստատուած է : Մարդիկ — թիւնը կը կազմակերպուի առանց նկատի առնելու աշխարհագրութիւնը : Զինացի Սթալին մըն է պետը այն բերդոյին որ պիտի վարէ 2074 թուականի աշխարհը , եւ կամ . նոր դարաշրջանին 109րդ տարին : Այս անգամ աշխարհը պիտի վարեն Վի — քինայէն :

Այս հին քաղաքը , ուր ամէն ցեղէ եւ գոյնէ մարդիկ կը խուփեն , չըջապատուած է օդակայաններով , ուրիշ հսկայ օդա — նաւեր անդադար կը թռչին դէպի երկրա — դունդին ծայրամասերը : Հոն Ալաբաքի երիտասարդ մը ծան Փերսի Պրաուն , եօ — թը օրուան մէջ կը սորվի տիեզերական կառավարութեան արուեստը :

Ան կը հանդիպի հին կարգուսարքի վա — դեմի վերադարձի մը , Ռուսի մը որ կ'ընդ — դիմանար հիւշական ուժի գործածու — թեան , զինուորական նպատակներով եւ իր կեանքի վերջին քառասուն տարիները կ'անցընէ Արշալոյն Կեդրոնացման կայանի մը մէջ եւ հոն է որ բաներ մը կը լսէ ուժի պաշտարի մասին , որոնք տեղի կ'ունենան — ին Նոր Դարաշրջանէն առաջ : Ի վերջոյ զայն կ'անաշխարհէն դէպի Քրիստոնէա — կան շարժման գաղտնի եւ ծածուկ վայ — րերը : Ան կը յարի , երկար ստենէ ի վեր արդիւնութեամբ այս հաստատելի , կը ձեռքաւա — ուի ուրիշ հաստատութիւններու հետեւը դա — տապարտուի կեդրոնացման կայանին , ուր կը մեռնի քսան տարի ետք : Վիքինայի մէջ իր անցուցած եօթը օրերու պատմու — թեամբ կը մեղադրուի եւ կ'ամբաստանուի բերդոյին կողմէ :

Ռեցիդիվներ զէմ :

Ինչպէս կ'երեւայ , Գրողներու Միութե — թեան անդամներուն աշխատանքէն ալ դոհ է : « Կան գրողներ որոնց ամէն մի օ — րը դարձանալիօրէն նման է միւսին , միա — լար , միապաղաղ , առանց յուզումի » :

— « Մենք զեռ լրիւ պատկերացում չու — նինք , թէ Միութեան 174 անդամից ո՛վ ինչի վրայ է աշխատում » :

Ուղիները ո՛ր քարին դարենն իրենց դը — րուկը , որպէսզի կարենան թօթալիկ « բուրժուա » — նացիոնալիստական կոնցեպ — ցիաները » եւ « ֆորմալիստական տեղեկե — ցիաներ » ... Վ . ԱՐՇԱԼՈՒՐ

Հեղինակը իր վէպը կազմած է նկատի չառնելով պատահական ընթերցողը : Գիր — քը քիչ հանդուց եւ գործողութիւն կը պա — րունակէ : Տիպարները պարզ բերաններ են մրցակից գաղափարապաշտներու հա — մար : Սակայն Հերման Կոհլ յաջողած է ստեղծել հրէշային , ահաւոր ծաւալով աշ — խարհ մը , Կրեմլի աշխարհի տիրապետու — թեան տրամաբանական դարգացումը , ան — դուրս եւ ամենակարող , որու մէջ մարդ — կային ամբողջ ցեղը գերի է : Մարդ — մե — քնաններու այս աշխարհին մէջ , ուրիշ երկար ստենէ ի վեր վտարուած են եկե — ղեցիները եւ կրօնքը , բողոքի միակ շեշ — տը կը լսուի ափ մը թաքուն հաւատաց — եալներու կողմէ , եռանդուն եւ մաքուր ինչպէս գետնա — դամբաններու նախկին քրիստոնեաները եւ անոնց պէս նախա — սահմանուած մարտիրոսութիւն :

Այլապէս շահեկան է Ժաք Պարտուի նոր դիւքը , « Երբ Պիգմալոն կը տիրապետէր Եւրոպայի » :

Հեղինակը հարց կուտայ թէ կայսրա — կան Գերմանիոյ ԺԹ . դարու գերագոյն ճարտարապետը՝ Պիգմալոն ի՞նչ պիտի ը — նէր եթէ գործ ունենար Սթալինի հետ փո — խանակ տկար եւ անկարող Ալեքսանդր Գ . ցարին եւ իր ճարպիկ կնոջ , եւ ցարին դա — ւադի արտաքին նախարր Կորչաքովի : Այս դիւքը կարգալով , կ'ըսէ ամերիկացի քննադատը , Հիթլէրի խանդավառ ընդու — նելութիւնը 1939ին Ռիպպլինթրոփի ոտն — եւզերման դաշինքին ստորագրութեանէ վերադարձին , կը թուի իբրեւ գոհճիկ եւ չնազան մեծարանքի փոխանակութիւն մը յերկապիներու միջեւ :

Պիգմալոն դարբնէ եւ կամ պատճառ եղաւ դարբնելու նշանաւոր Էմիլ հեռա — դիւքը որ տեղի տուաւ Ֆրանք-գերման պա — տերազմին , 1870ին : Սակայն , նենդա — մօտքէն կամ առանց նենդամտութեան , ան հեռատեսութեամբ ուրիշ պատահարներ ալ ներշնչեց , որոնք իրենց հետեւանքն — րով կ'արեւոր էին աշխարհի համար : Այս — պէս , յան քաջալերեց Ֆրանսուս որ տա — րածուի Միջերկրականի եւ Հիւսիսային Աֆրիկէի մէջ , յուսալով թէ այդ կերպով պիտի մոռնայ Ալլաա Լուէնի կորուստը : Ժաք Պարտու կը յիշէ այդ չըջնի փառ — տաթիւղթերը , ցոյց տալու համար թէ եր — կուքն ալ , Պիգմալոն եւ թէ Անգլիոյ այն ատենուան արտաքին նախարարը՝ Լօրտ Սալլըրըին առաջուրէն հաւանեցան որ Ֆրանսա թեւարկութիւն հաստատէ Թու — նուզի վրայ :

Պերլինի խորհրդաժողովը մէջտեղ հա — նեց Պիգմալոնի կարողութիւնը իբրեւ խո — բանակի եւ երբեմն ալ ճարպիկ երաւարար ինչպէս եւ իր հակառակորդին՝ Կորչաքովի ճարպիկութիւնը բանակցութեան մէջ : Երբ պարտուած Թուրքիոյ եւրոպական ստացուածքներու մասին կը վիճէին եւ մասնագէտները համաձայնած էին պալ — քաններու մէջ որոշ սահմանադրում մը հաստատելու , Կորչաքով ուղեց մասնաւոր խօսակցութիւն մը ունենալ Անգլիոյ վար — չապետին՝ Լօրտ Պիքընսֆելտի հետ , որ

★
Հագար աչքերով գիշերն է նայում ,
Նայում է օրը մի աչքով միայն ,
Բայց երբ լոյս չըկայ , աշխարհն է ծած — կում ,
Թամար խաւարով , սեւ ծխի նրմամ :

Հագար աչքերով մեր միտքն է նայում ,
Նայում է սէրը մի աչքով միայն ,
Բայց երբ սէր չըկայ կեանքն է խաւարով ,
Օրերն անցնում են սեւ ծխի նրմամ :

ԲՐՈՒԴԵԼ

Թարգմ . Ա . ԳՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

« ԲՈՐԺԸՐԻ » ԱԿՈՒՄԲԻՆ տարեկան հա — մագումարը տեղի պիտի ունենայ Փարի — զի մէջ , Մայիս 24էն 28 : Ներկայ պիտի ըլլան տասը հազար պատուիրակներ 88 երկիրներէ : Այժմէն վարձուած են բազ — մաթիւ պանդոկներ : Ակումբը հաստատ — ուած է 1905 Փետրուար 23ին , երբ երի — տասարդ փաստաբան մը , Փոլ Հարրիս մտածեց համերաշխութիւն հաստատել : Գաղափարը անմիջապէս տարածուեցաւ : Ակումբը « Բոթըրի » (Հոլովական) տրուած է անոր համար որ իւրաքանչիւր անգամ կարգով կը նախադասէ նիստին : Որոհ — դանշանն է ատանաւոր անիւ մը : Կազ — մակերպութիւնը ճիւղեր ունի մօտ 90 եր — կիրներու մէջ , աւելի քան 250.000 ան — դամներով : Ֆրանսայի մէջ 97 քաղաքներ ունին իրենց ակումբները : Նշանախօսքը միեւնոյնն է ամէն տեղ , — « Մատայն » : Նախապէս առեւտրական առաջագրու — թիւններ ունէր , իսկ այժմ դարձած՝ փի — լիսոփայական հակումներ կը ցուցնէ : Պա — տերազմին ստենն արգիլուած էր Գերմա — նիոյ եւ Իտալիոյ մէջ , իսկ ներկայիս՝ երկաթեայ վարագոյրէն անդին :

ՍՏԱՑԱՆԲ

20Բ . ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ՎԵՐՁԻՆ ՆԱՄԱԿԸ . (Ուղղուած՝ Գրիտապոլի Համբարձում — եանի , 1939 Մարտ 15ին) : Տպ . Պէյրութ , 1953 :

ՃՐԱՅԱԼՈՅՑ (բանաստեղծութիւններ) : Գրեց՝ Զոհական : Իսթանպուլ :

ոչ միայն սնապարծ էր , այլեւ կարճատես : Երբ Ռուսիոյ արտաքին նախարարը ցոյց տուաւ քարտէս մը ուր Ռուսերը գիշերանց եւ գաղտնիքէն վերադէպ էին սահմանա — դրուել , միամտօրէն ընդունեց :

Յօդուածագիրը դիտել կուտայ թէ այս պարագան կրնայ օրինակ ծառայել Անդ — լիոյ , Ֆրանսայի եւ Մ . Նահանգներու դի — ւանազէտներուն , երբ Զորքերու Ժողով մը դումարեն Ռուսիոյ հետ :

« ՅԱՌԱՋ »-Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԵՋ

ԿԱՆԱԶԱՆՆԵՐԸ

Իր տպաւորութիւնները արագ եւ խու — սափուկ պատկերներ էին միայն . հակա — ուակ որ դէպքին առաջին օրէն մինչեւ ետ — քը ակնատես եղած էր անհաստատ լի , անմարդկային տեսարաններու , իր արեւ — մտեան միտքը մերժած էր ըմբռնել պա — տահածին ամբողջութիւնը :

Անիկա այսպէս պատմեց .

« Այն օրը որ հասայ հոս , ամէն բան կատարուած էր արդէն . կախաղաններէն մարդկային գրգռականներ կը ճօճէին ո — դրմեկիօրէն . ամբողջ ստուար բազմու — թեամբ խոնուած էր ու զինուորական շք — թայ մը դիրենք որոշ հեռաւորութեան մէջ կը պահէր կախաղաններէն : Արտակարգ , ընդհանուր լուծութիւն մը դիւս աղչեցուց , ամբոյսին մէջէն դիւանային տփուռու — թեամբ դէմք մը դուրս կը ցայտէր եւ բո — լոր աչքերը անոր յառած էին :

Պահ մը իրար հարցափոխեցին շուր — ջինքով , յետոյ տեղացի ծանօթի մը հան — դիպելով հասկցայ :

— Հայ մայր մըն է բաւա , յուզումէն տկուաները սեղմելով ...

Ես բան մը չէի ըսեր , ու գրեթէ բան մը չէի տեսներ ...

— Ի՞նչ կ'ըսէ կոր , հարցուցի :
— Անէծք ... անէծք ...

Ուումբէ խումբ ամբոյսը ճեղքելով կը յառաջանային , եւ առաջին կարգին վը — րայ եղողները կը հաղորդէին ետեւի շար — քերուն իրենց լսածները , այնպէս որ աս — տիճանաբար կցկուտը մըմունջներով կը կրկնէին հայ մօրը խօսքերը :

— Անիծեալ ըլլաք ... ով դուք , աշ — խարհիս խաղէպները ... մօր անէծքը սեւցնէ ձեր ճակատագիրը ... Երբ հասնին սեւօրքն ուրախմունքով ինքզինքնուղ հար — ցնէք թէ ինչո՞ւ կը տառապիք , կսկիծով յիշէք թէ այս ըռպէիս համար է ... ձեր սեւ ժամն ալ հնչէ ու ամլութեան եւ մահ — ուան դատապարտուիք ... Ժառաքի խոտի պէս չորանք շարժարանքի կրակներու մէջ ... ու ձեր անդթութեան եւ վայրագու — թեան փոխարէն ձեր բազմապատկուած վիշտերով տառապիք ...

Ամէն կողմէ ամբոյսը արձագանք դառ — նալով կը կրկնէր այդ շարաբաստիկ բա — ւերը : Յուրտ սարսուռ մը կ'անցնէր զին — ուորներու շարքին վրայէն . դահիճները անդամ դղրդուած էին՝ մինչ հոգեկարքի վերջին կէզումներով ծամուած կախ — ուածները մեղմօրէն կը ճօճէին կախա — դաններուն վրայ :

Ոչ ոք կը համարձակէր ձեռք վերցնել ու լռեցնել վշտահար մայրը . ու մինչ — նա

դէն ամէն խորհրդում մէջ ու ամէն խըշ — տեակներու վրայ ամէն կարգի արկած — եալները կը յիմարանային ու մահուան կը ցանկային , ասղիւ կախաղաններուն ա — ուջը սղաւոր մայրը կը շարունակէր բարձրաձայն ...

— Անիծեալ ըլլաք ... անիծեալ ըլլաք ... անիծեալ ըլլաք ...

Այդ պահուն հրամանատարներ , պահա — պան զինուորներ , դահիճներ , հանգի — սատես ամբողջ , ամէնքն ալ դժուրէր մէջ շարժարուած մարդու դէմքեր ունէին . ա — ւելի ահուկ տեսարան կարելի չէր երե — ւակայել . իրենց մակարդակէն վեր կա — խաղաններու շարքը ...

Կախուածներուն մէջ Հայերը դիւրին էր դանաղանել , անոնք ամէնէն խաղաղ երե — ւոյթը ունէին , մէկը մասնաւոր կը յի — շեմ , շատ երիտասարդ էր , գրեթէ ման — կունակ դէմքով , դուրսը մէկ կողմ հա — կած , կարծես մօրը ուսին վրայ հան — դարաօրէն կը ննջէր ... ոտքերուն տակ , գետնին վրայ ձգած էր զոյգ մը կօշիկ — ներ , այդ կօշիկները ... երբեք պիտի չմոռնամ իր երիտասարդ նահատակի երե — ւոյթը ... այդ ճիւղաղային ծամածուռ — թիւններով ալակերպուած մարդկային ա — բարեւաններու մէջ , այդ ալակաբարձ ամ — բոխին մէջ , իր երեւոյթին խաղաղութիւ — նը սփոփարար էր լոյսի պէս :

Կախաղաններուն դիմացը միշտ կը տես — նէի հայ մօրը մեռելատիպ տփուռու —

թեամբ դէմքը : Գանի՞ վայրկեան տեսեց բոլոր ասոնք , չեմ գիտեր , ինձի կը թուէր որ երկար ժամանակներէ ի վեր չուրջս ամէն բան անշարժացած ու քարացած էր այդպէս ... այդ չիփոք դիմադիծները , երկու սեւ խորութիւններ , անյատակ աշ — քեր : Ու ամէնքն ալ ժողովուած էին կար — ծես լսելու համար հայ մօրը ձայնը ... կտրատուած ձայն մը , կուրծքէ ելած ձայն մը որուն մէկ մասը կարծես ուր — ուականային հով մը կ'անէր կը տանէր ... յանկարծ սթափեցան , զինուորական թմբուկը լսելի եղաւ , երկու անյատակ աչքեր անհետացան ամբոյսին մէջ ու զին — ուորները անցան պտուղներով ...

Իրենց վրայ , կախուածները կը շարու — նակէին ճօճուել հետզհետէ աւելի մեղ — մօրէն ...

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Օր . Սաքեմիկ Օհանջանեանին

Առաջին օրերէն՝ երբ գիւղացիներու զարհուրելի պատմութիւնները կը լսէինք , մեր մտասեւեռումը եղաւ նրթալ այդ ա — բիւռոտած ճամբաներէն , երթալ հուրով եւ սուրով ջնջուած մարդկութեան հետքերուն վրայ , ու մեծ դժբախտութեան դառնու — թիւնը զգալ իր բոլոր ցաւազդին ընդար — ձակութեան եւ անթխտելի իրականութեան մէջ :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՀԱՆԴԱԶՈՒՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, Հնդկա- չինի կացութիւնը ծանր մտահոգութիւն կը պատճառէ ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ Մ. Նահանգներուն։ Արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարները հրահանգեցին իրենց սպասարկութեանց ուշադրութեամբ հետեւիլ դէպքերու ըն- թացքին։ Ըմբոսանքները ստուարաթիւ եւ ժեր համախմբած են, Լաոսի մայրաքա- ղաքը պաշարելու համար։ Նախագահ Այ- զընհաուը ժամէ ժամ տեղեկութիւն կը ստահայ ռազմական դործողութեանց մա- սին։ Մտահոգութիւն կը տիրէ նաեւ Թայ- լանտի մասին (Սիամ), որ սահմանակից է։ Կ'ըսուի թէ Մ. Նահանգները պիտի ա- ռաջարկեն Ֆրանսայի՝ բացառիկ ճիգ մը փորձել, պատերազմին ծաւալումը արդի- լեւու համար, խոտանալով յաւելումաժա- կան օգնութիւն ընծայել։ Կարգ մը դա- լաւերիչ օդանավեր ղրկուած են։ Ամերի- կացիները կը կարծեն թէ կարելի է օդա- նաւային կամուրջ մը հաստատել Ֆրան- սայի եւ Հնդկաչինի միջեւ, նոր դօրք ղը- կել մայր - երկրէն եւ Հիւս. Ափերիկի դաղթաւարէն եւն։

Հնդկաչինի պատերազմին ծաւալումը մտահոգութիւն կը պատճառէ նաեւ Անգ- լիոյ մէջ, ուր կը վախճան որ Սիամն ալ վտանգուի։ Չըրչիլ կարեւոր ճառ մը պի- տի խօսի Մայիս 11ին, Մայր Արեւելքի եւ իմ Միութեան ձեռնարկներու մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՕԹԸ ԹՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹԵՑԱՆ Պուէնոս Այրէսի մէջ, ուրբաթ օր, մէկը՝ 800 մեթր հեռու խորհրդարանէն, մինչ նախագահ փերոն ճառ մը կը խօսէր Մայիս մէկի առ- թիւ։ Վերջին ուղարկ ծածկուած էր դէպ մը աւաղի մէջ, նորաչէն չէնքի մը առ- ջեւ։ Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան քաղաքին մէջ։ Ոստիկանութիւնը կը խու- զարկէր անցորդները, մանաւանդ անոնք որ ծրար մը ունէին։ Օդանավերու մեկ - նումը արգելուեցաւ։ Բազմաթիւ ձերբա- կալութիւններ կատարուեցան։ Նախագա- հ իր ճառին մէջ ըսաւ թէ «աշխարհակա- ռժերը բոլոր միջոցներով կ'ընդդիմանան Արժանիքին չինարար ճիգերուն»։ Այս առթիւ խտորէն ձաղկեց Հիւս. Ամերի- կայի մամուլը եւ հեռագրական գործա- կալութիւնները, պնդելով թէ սոսա լուրեր կը տարածեն։ Քննութիւն բացուած է այդ գործակալութեանց մասին։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Նախագահը յայ- տարարեց թէ որոշած են պաշտպանու- թեան նոր ծրագիր մը գործադրել, վերա- ղիւնումը բաժնելով տարիներու վրայ։ Այս առաջադրութեամբ, Տուէկն միլիոն տուրք պիտի դեղչին Մ. Նահանգներու զինուո- ռական ծախքերէն, առանց նուազեցնելու վերադիւնումը։ Ամերիկեան զանձը տրա- մադրելի դումարներ ունի նախորդ չըր- ջաններէն (81 միլիոն տուրք երմացոյ - ցէն, տասը միլիոն՝ արտասահմանի վար- կերէն)։ Քսան հազար պետական պաշ- տօնեաներ արձակուեցան Մ. Նահանգնե- րուն մէջ։

ՎԵՑ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ պողպատի ճար- տարագործութեան ձուլման առաջին գոր- ծողութիւնը կատարուեցաւ մայիս 1ին, Լիւքսէմպուրգի մէջ։ Ֆրանսական հանա- ծոն, պեթիական կիրը, հոլանտական եւ գերմանական քոքը եւ իտալական աշխա- տանքը իրար խառնուեցան Լիւքսէմպուր- քեան հնոցի մը մէջ, իրեն խորհրդանշան։ 35-000 ԳԵՐՄԱՆԵՐ արեւելեան չըջա- նէն արեւմտեան չըջանը ապաստանած են ապրիլի ընթացքին։

ԹՈՒՆՈՒՂԻ պէյին բարեկամներէնՇատ- լի Քասթալլի, դեր - նախագահ քաղա- քապետական խորհուրդին, զնդացիրով սպաննուեցաւ շաբաթ առտու, բնիկի մը կողմէ որ իսկոյն փախաւ։ Սպաննալըտե- րէն էր արաբական օրաթերթի մը եւ թեկնածու քաղաքապետական ընտրու- թեանց։ Նոյն օրը մահալորած մը կատար- ուեցաւ առեւտրական նախարարին դէմ, որ կրցաւ ազատիլ։

ՄՈՍԿՈՒՍԵՆ կը հեռագրեն թէ ար- տաքին գործերու պաշտօնատան մէջ մա- մուլի վերատեսուէչ նշանակուած է Պ. Գ. Գրիգորեան, որ համբաւ կը վայելէ իր - բեւ տեսարան։

ՄԱՅԻՍ 1-ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱՆՈՒԻ

Պոմմի ձեչ լրագրաւոր M. Delpont, 328, Chemin St. Julien, իսկ Վերի Պո- մմի համար M. Roul, 57, Bd. de Beau- mont - ի պալարը։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԹՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի Շաբաթ, 9 Մայիս, ժամը 21-30էն մինչեւ լոյս փարիզի 10րդ թաղամասի քա- ղաքապետարանին սրահը՝ Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱՆՈՒՆԱՆ Կը խօսին կեդր. վարչութեան եւ փարի- ղի մասնաճիւղի ներկայացուցիչները։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցեն՝ Աստղիկ Քէսէեան եւ Աւետիս Գիւ- փէլեան (Երգ), Սեդա Յարեթնազովեան եւ Զարեհ Ղարիպեան (արտասանութիւն), ներկայացում «Պաշտօնս խումբալ է (Զ. Ղարիպեան)։

Վիճակախաղ «Հայաստան» թերթի։ Հայկական պարեր (Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանէօյի մասնաճիւղին կողմէ) եւ առաջին անգամ ըլլալով փարիզի մէջ Պարսկաս- տանէն նոր ժամանած հռչակաւոր մենապարոյ Պ.

Կէս գերեզնէ վերջ եւրոպական պարեր ղեկավարութեամբ Պաշիջայի (Գուրիլի ծանօթ «Թիփիք» նուագախումբը)։ Ճոխ Պիւֆէ։

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի անդամներէն։

ՓՆՏՈՒՅԻՒ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ եւրոպայի համար։

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. թղթատարի ծախքով։

Մտանալու համար դիմել՝

Mme. Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O) FRANCE

Բոլոր առաքումները Contre remboursement.

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչու- թեան։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանտէն ընկեր Գ. Քիրէճեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր զաւկին Ժան Քիրէճեանի, Ս. Էթիէն։

ԹՈՒՄԲԱՏՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3-10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ուր տը լա Տէֆանս։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի դի- ներով։

Հաճելի անակնկալներ։ Կը նախագահէ Պ. ՀՐ. ԹՐԱՎԷՐՍԵԱՆ

MORY et Cie
SERVICE VAUQUELIN
Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ
ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ
(U. R. S. S.)
3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris (10). Tél: TRU. 72-60 (Poste 89)

PORTER
PRÊT

1 sac de luxe, fermoir doré, brillant, inusable, doublé, mo- derne, coloris : noir, rouge, blanc, vert (présenter la couleur).
1 magnifique portefeuille, porte-carte assorti au sac.
1 porte-monnaie, porte-billets assorti au sac.
1 briquet "BIJOU" forme rouge à lèvres, inaltérable.
1 étui manucure pour le sac.
1 glace.
1 peigne.
1 lime à ongles.
1 flacon de parfum de Paris dans son écrin.
1 poudrier plastique, incrusté avec sa houpette de cygne.
1 pochette haute fantaisie, grand teint.
1 stylo ultra-moderne, hermétique, inaltérable.

Le tout
soit **1.500**
12 Pièces..

Livraison immédiate à domicile, contre-remboursement ou à réception du mandat (port en sus).
Remboursement intégral sur simple demande.

CATALOGUE GÉNÉRAL GRATUIT

MESSAGER 32, rue de Trévise S^N 435 PARIS-9

MESSAGER

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ազգային Տաճ շէնքին մէջ

32, Rue de Trévise
PARIS (9)

Ձեզի կը տրամադրէ ձեր պէտք ունեցած բոլոր ա- ռարկաները (արծաթեղէն, դոհարեղէն, ժամացոյցներ, կաշեղէն, տնական առար- կաներ եւայլն)։

Ցուցակը ձրի կը տրուի ուղղին, թերթին դրա- սենեակէն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ի ՓԱՐԻՉԻ ՏԱՆ յանձնա- խումբի անդամները ստիպողաբար ժողո- վի կը հրաւիրուին այս երեքշաբթի, ժա- մը 21ին, Ռէժանի վերնաշաբիւր։

Պիւլվիլ. — Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խում- բի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9-30ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Համախարբերդի մասնա- ճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առա- յօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, Պուլվառ տ'Աթէն։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱՆԱՆՍ. — Համախարբերդիկական Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օ- րակարգ։ Բոլոր անդամներու ներկայու- թիւնը պարտաւորիչ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 20-30ին, Քատէ սրճարանին վերնաշաբ- կը։ Կը խօսի Պ. ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՅԵԱՆ։ Նիւթ՝ նկարչական արուեստին արդի ձգ- տումները։ Մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Հայկազ. վար- ժարանի դպրոցական հանդէսը՝ Յունիս 7ին։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆԻ
2. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԴՐՈՒՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻՒՆԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱՍԼԱԲ- ԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր Փիլմերէն մին։ Կը մասնակցին Փրանսացի արուես- տադիւտուէիներ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ ՀԱՆԴԵՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնաց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒ- ԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) (Հայկարմէր ԽաչիՕդն. մարմին) քառասնամեայ տարե- դարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14-30- ին, Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, Հովանաւորութեամբ՝ ԵՐՈՊԱՅԻ ԹԵ- ՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Ա- ռաջոյրը Տ. ՍԵՐՈՎԷՐԵ Վ. ՄԱՆՈՒԿ- ԵԱՆԻ։ Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine (Անդամ Ակադեմիայի)

Սիրայօժար կը մասնակցին. — Օրիորդ- ներ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (Երգ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Անժէլ Նի- զամեանի, Պէթիլ Իւկէ (տաւիղ), Վե- ՐՈՆԻԿ ձիւճԵԱՆ ('աշնակ), ՀԱՅԿՈՒ - ՀԻ ԽԸՏՇԵԱՆ (Արտասանութիւն), ԱԼԻՍ ՊՅՅԱՅԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Յակոբ Կղերունի, Տիկ. ԱԼԻՍ ՊԵՅԱԲ - ձԵԱՆ (արտասանութիւն) եւ Պ. Պ. ՆԱ - ՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԷՄԵԱՆ (Թաւջութակ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Ա. - լալէմեանի, ԺԻՐԱՅՐ ՍԵՐԳՕՅԵԱՆ (Փա- ռիղի օփերայէն) դաշնակի ընկերակցու- թեամբ Օր. Անտրէ Լիսի, ՆԱՅԻՐԻ Երգ - չախումբը ղեկավարութեամբ ԳԵՐՈՐԳ ԵԱՆՊԵՅԵԱՆԻ։

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FOURNITURES
POUR TAILLEURS
Chez A. HAMALIAN
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Les meilleurs articles
aux meilleurs prix
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9°)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս : ՀԱՏԸ 10 ֆր .

ԵՐԵՎԱՆԻ

5

ՄԱՅԻՍ

MARDI

5 MAI

1953

29ԴԻ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7058

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ԴԻ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2469

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՈՇԿՈՒ ԿԱՊԱԾ ԿԻՐԳ

Ակուսյալի պառուներ կան որոնք օրն ի բուն ձևով կը ծամեն, բամբասանքի տուգրակ մը պարպելով դրացիներու առջև : Ի բնէ չարախօս, քանի իւր կապեն, այնքան անտանելի կը դառնան իրենց ազդեցութեամբ եւ զրաբանութեամբ :

Կարծրացած ոսկորներուն հետ, իրենց թխած «մասալ»ներն ալ թիթեղի ձայն կը հանեն :

Այս տեսակ տիպարներ կը վստահ մեր հանրային կեանքի մէջ :

Ահաւաստիկ հատ մը Երեւանէն, — Գ. Ներկողոսեան :

Այս երանելի պարբերաբար կ'երեւայ խորհրդային մամուլին մէջ, իրբեւ մասնապէս արտասահմանեան անցուղարձին :

Կը թուի թէ այն հասրնտիր պաշտօնեաներէն է որոնք իրաւունք ունին աչքէ անցնելու արտասահմանի հայերէն թերթերը :

Փորձեցէ՛ք հատուած մը կարդալ իր այս կամ այն դրութենէն, եւ պիտի տեսնէք որ ոչ կարդացածը կը հասկնայ, ոչ ալ իր իսկ չարագրածը :

Պարզապէս վարձու ձայնագիր մը : Ճողած, ճաթրտած, սրճարանի մը անկիւնը մոռցուած :

Իր վերջին «ստեղծագործութիւնը» կը դարձար «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին 1953 Ապրիլ 1ի թերթի տնի բաժինը :

Ի՞նչ զուգադիպութիւն : Իսկապէս որ Ապրիլ 1ի զուարճալիք մը :

Խորագրէր, — « Արտասահմանյան հայ աշխատավորութիւնը խաղաղության համար մղուող պայքարում » : Տակն ալ ուրիշ խորագիր մը : « Արտասահմանյան հայ պրոպագանդիստ մամուլի էջերը » :

Յօդուածագիրն ծանաղամտութիւնը եւ իր աղբիւրներուն «վաւերականութիւնը» կը քննեն իրար :

Անոնք որ արտասահման կը գտնուին, դիտեն թէ որոնք են այդ աղբիւրները :

Մէկը իրենէն ողորմելի թութակներ՝ Պուրէշէի, Սոֆիայի, Նիւ Եօրքի, Պէյ - րուի, Հալէպի կամ Թեհրանի մէջ :

Բոլորին ալ գլխաւոր արժանիքը՝ դըր - գուի ցնդաբանութիւններ՝ երեւանեան ուղղադրութեամբ : Նոյն թխածոյ բառերով եւ բրածոյ շարադրութեամբ :

Ի՞նչ կ'ընէ ամենագէտ — տգէտ — Ներկողոսեանը, լուսարանելու համար Խ. Հա - յաստանի ժողովուրդը :

— « Արտասահմանի Հայերը մեծ հե - տաքըրութեամբ ուսումնասիրում են ընկեր Ստալինի կրթական աշխատութիւնը եւ ԺԺԻ. համադրութիւնը նիւթերը, որոնք կա - պիտալիստական աշխարհի աշխատաւոր մասսաներին ոգեւնչում են իմպերիալիզմի աւանտիւրիստական, նոր համաշխարհա - յին պատերազմի հրահրման ուղղուած ազդեցիկ քաղաքականութեան դէմ մղուող պայքարում » :

Մենք այստեղ, ազատ արտասահմանի Հայերս ճրագով կը փնտռենք բանիմաց մէկը, որ կարգացած կամ բան մը հաս - կըցած ըլլայ Սթալինի «հանձարեղ» աշ - խատութենէն :

«Պրոպագանդ» (յառաջընթաց) կոչ - ուած մամուլի խաղաղութեան անդամ կը նախընտրեն նոյնութեամբ արտատպել այդ կարգի նիւթեր, իրբեւ հերթական պար - տականութիւն : Առանց բան մը հասկնալու :

Անոնց մէջ կան տիպարներ ալ որոնք նոյնիսկ ի վիճակի չեն երեւանի հայերէ - նը մեր աշխարհաբարին վերածելու :

Գալով բուն հարցին, կարծիք անդամ մը եւս թօթիվել Գ. Ներկողոսեանի եւ նման - ներու օճիքը, յանուն տարաբար բաղմու - թեանց հիմնական շահերուն :

Խնդիրը կապ չունի միայն Դաշնակցու - թեան հետ, այլ կը մատնէ շատ աւելի ծանրակշիւ պարագայ մը :

Կոչուու կապած կիրք՝ միտք եւ արին պղտորելու համար :

Ծ.

ՄՈՍԿՈՒԱ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

Փարիզ եւ Լոնտոն հասած լուրերու հա - մաձայն, Խ. Միութիւնը մօտերս նոր ա - ռաջարկներ պիտի ներկայացնէ, լուծելու համար դերմանական թնճուկը :

Այսպէս, այլ եւս պիտի չպահանջեն չէ - դրացիներ Գերմանիան, այլ ազատ պիտի ձգեն որ իր յարմար դատած համաձայ - նութիւնները կնքէ, անմիջապէս որ նոր կառավարութիւն մը կազմուի : Բայց պայ - ման պիտի դնէ որ նախապէս Գերմա - նիայէն քաղաքին օտար զինուորները : Փո - կանցման չըջանին համար պիտի կազմուի չէզոք յանձնաժողով մը, վարչական դո - ծերուն վրայ հսկելու համար :

Աւելորդ է ըսել թէ Փարիզի եւ Լոն - տոնի մէջ վերապահութեամբ կ'ընդունին այս զրոյցները : Յոռեաներ կը կարծեն թէ Մոսկուայի վարիչները կ'ուզեն չեղարկել իրենց պատերազմը : Բայց եւ այնպէս շատեր հաւանական կը գտնեն որ Խ. Մի - ութիւնը նոր փորձ մը կատարէ մօտերս, Անգլիոյ երեսի. ժողովին մէջ կատարուե - լիք մեծ վիճաբանութիւններէն առաջ : Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ Մալինքով եւ Մոլոթով կ'ուզեն իրարմէ անջատել Օսյայ. Արեւելքի եւ Գերմանիոյ խնդիրները, դիւրացնելու համար դերմանական հար - ցին լուծումը :

Միւս կողմէն, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը ամէն միջոց կը փորձէ, վաւերացնելու համար դաշնա - կիցներուն հետ կնքուած համաձայնու - թիւնները, որոնց մասնաւորապէս կ'ընդ - դիմանայ Ժերակոյտը : Տոքթ. Ատրեն - ուրը անհրաժեշտ կը գտնէ եւրոպական բանակի դաշնադրին վաւերացումը, դո - րացիներու համար իր կառավարութեան դերքը :

Ճիշտնայի նախկին վարչապետներէն Էտիա Ֆոք, Ալզ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահը, նոր կոչ մը ուղղեց, Հինգ Մեծերը ժո - ղովի հրաւերելու համար : Իր առաջար - կած օրակարգին մէջ կը գտնուի նաեւ Հնդկաստանի խնդիրը, որ մարդկային եւ նիւթական մեծ զոհողութիւններ կը պար - տալէք Ֆրանսայի : Միւս կարեւոր հար - ցերն են եւրոպական բանակ, Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ խնդիրները, եւս. :

Այս առթիւ տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ արտաքին նախարարը Պիտո, մասնաւորապէս կ'ընդգրկմանայ Հնդկաստ - նի հարցին միջազգայնացման : Կը վրա - նայ որ Հնդկաստան քննադատէ Ֆրանսա - յի ամբողջ դադլթային քաղաքականութիւ - նը, եթէ Հնդկաստանի խնդիրը Ազգաժողո - վին քննութեան յանձնեն :

ԵՐԿՐԱՅԱՐԺԻ ՅՆՅՈՒՄՆԵՐ զգացուե - ցան Երեւանի թրքական ամբարձու վը - րան, ծանր վնասներ պատճառելով : Կ'ըս - ուի թէ քարուքանդ եղած են Գարաբաղին եւ Ֆոշա (Իգմիր) : Երեւանի հոսանքը դադրեցաւ եւ քաղաքը մութի մէջ մնաց : Չոհեբու թիւը չէ ճշգրտուած տակաւին : Կարմիր Խաչը եւ Կարմիր Մահիկը վրան - ներ զրկելին : Բնակիչները բացօթեայ կը բնակին, վախճալով նոր ցնցումներէ :

ԱՆԳԻՆԵԻԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւն - ները տագնապալի կէտի մը հասած են : Հեռագիրը կ'ընէ թէ երկու կողմերուն բանալեացները տակաւին չեն համաձայ - նած բանակցութեանց սկզբունքի մասին : Հարցը կապ ունի Սուէզի պարպումին հետ :

1-300-000 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ անհետացած են Խ. Միութեան մէջ, վերջին պատերազ - մէն ի վեր, համաձայն դերման Կարմիր Խաչի մէկ տեղեկագրին :

ՀՆԳԻՊՏԻԿԻ կուկները հետզհետէ կը սաստիկանան : Լաոսի պաշարումը յառաջ կը տարաւի : Մ. Նահանգներու արտաքին

ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ ԱՐՔԱՆԵՐ ԳԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑԱՆ

Շաբաթ օր, երկու Մայիս, դահ բարձ - րացան երկու պատանի թաղաւորներ, մէ - կը Պաղատար, միւսը՝ Ամմանի մէջ : Եր - կուքն ալ 18 տարեկան են :

Առաջինը, Ֆէյլալ Բ. թաղաւոր Իրաքի, հաւատարմութեան աւանդական երգումը կատարեց խորհրդարանին մէջ, ուր խո - նուած էին 33 երկիրներու պատուիրակնե - րը, Իրաքի երեւելիները եւ խորհրդարա - նին անդամները : Թնդանօթի 101 հար - ուածներ կ'աւետէին թաղաւորին դահա - կալութիւնը : Հաղաբարձ Իրաքիներ խոնուած էին խորհրդարանին առջև :

Երեսուսարդ արքան ամուր ձայնով մը արտասանեց երգումի բանաձեւը որ կը բաղկանար 21 բառերէ եւ որով կը խոս - տանար պաշտպանել սահմանադրութիւնը եւ ազգին անկախութիւնը, «հաւատարիմ մնալով երկրին եւ ժողովուրդին» : Պահ մը նստաւ առեւտրական աթոռին վրայ, բուռն ծափերու մէջ : Յետոյ նորէն ոտքի ելաւ, ճառ մը խօսելով. — «Շնորհիւն Աստուծոյ, կը ստանանք սահմանադրա - կան իրաւասութիւններս դորձակցու - թեամբ պատասխանատու անձերու եւ ա - ջակցութեամբ ժողովուրդին, իրբեւ սահ - մանադրական վեհապետ : Կարելի պիտի կատարեմ համաձայն ժողովուրդի բաղ - ձանքներուն : Աստուած օգնական » :

Երեսուսարդ արքան կիրակի առտու ներկայ եղաւ մեծ զօրահանդէսի մը, որ տեւեց երկու ժամ 45 վայրկեան :

Միւս պատանի արքան, Հիւսէյին Ա. , նոյնպէս աւանդական երգումը կատարեց իրբեւ Յորդանանի վեհապետը, ի ներկա - յութեան անհամար բաղմութեան մը :

Հիւսէյին երրորդ վեհապետն է որ դահ կը բարձրանայ երկու տարուան ընթաց - քին : Իր մեծ հայրը, Էմիր Ապտուլլահ, սպանուեցաւ 1951 Յուլիսին, իսկ հայրը, Թալալ, հրաժարեցաւ 1952ին, ջղային Բրանդութեան մը պատճառաւ : Ամմանի մէջ ալ թնդանօթի 101 հարուածներ որո - տացին, երբ թաղաւորը կը կատարէր ա - ւանդական երգումը : «Միւսկիցիներ ա - ւետաբեր լուրը կը հաղորդէին միմարէնե - րու բարձունքին : Միւսնոյն ատեն խրախ - ձանքներ տեղի կ'ունենային բոլոր քա - ղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ : Թնդա - նօթիները կ'որոտային երեսուցէ մի հին քաղաքամասին մէջ : Գոհարանական արա - բողութիւններ կատարուեցան մզկիթներու եւ եկեղեցիներու մէջ :

Թաղաւորը խորհրդարան հասաւ զին - ուրական չեղ համազգեստով մը, գլուխը դարձ՝ Արաբական Լեգէոնի զինանոցը : Թալալին առջեւէն կ'երթային 11 արքա - նիդակաւորներ սպիտակ ձիերու վրայ, ե - րեք զրահապատ կառքեր եւ ութ ինքնա - շարժանքի թնդանօթներով : Ետեւէն ալ կը հետեւէին ուրիշ նիդակաւորներ : Կառքէն իջած ատեն թաղաւորը դիմաւորուեցաւ զօր. ձան կ'ըլլէին կողմէ (անգլիացի, արա - բական լեգէոնի հրամանատար) : Բարե - լի կեցած էին նաեւ խորհրդարանին նա - խագահը, վարչապետը եւ ուրիշ երեւե - լիներ :

Թաղաւորը խորհրդարան հասաւ զին - ուրական չեղ համազգեստով մը, գլուխը դարձ՝ Արաբական Լեգէոնի զինանոցը : Թալալին առջեւէն կ'երթային 11 արքա - նիդակաւորներ սպիտակ ձիերու վրայ, ե - րեք զրահապատ կառքեր եւ ութ ինքնա - շարժանքի թնդանօթներով : Ետեւէն ալ կը հետեւէին ուրիշ նիդակաւորներ : Կառքէն իջած ատեն թաղաւորը դիմաւորուեցաւ զօր. ձան կ'ըլլէին կողմէ (անգլիացի, արա - բական լեգէոնի հրամանատար) : Բարե - լի կեցած էին նաեւ խորհրդարանին նա - խագահը, վարչապետը եւ ուրիշ երեւե - լիներ :

Թաղաւորը խորհրդարան հասաւ զին - ուրական չեղ համազգեստով մը, գլուխը դարձ՝ Արաբական Լեգէոնի զինանոցը : Թալալին առջեւէն կ'երթային 11 արքա - նիդակաւորներ սպիտակ ձիերու վրայ, ե - րեք զրահապատ կառքեր եւ ութ ինքնա - շարժանքի թնդանօթներով : Ետեւէն ալ կը հետեւէին ուրիշ նիդակաւորներ : Կառքէն իջած ատեն թաղաւորը դիմաւորուեցաւ զօր. ձան կ'ըլլէին կողմէ (անգլիացի, արա - բական լեգէոնի հրամանատար) : Բարե - լի կեցած էին նաեւ խորհրդարանին նա - խագահը, վարչապետը եւ ուրիշ երեւե - լիներ :

Թաղաւորը խորհրդարան հասաւ զին - ուրական չեղ համազգեստով մը, գլուխը դարձ՝ Արաբական Լեգէոնի զինանոցը : Թալալին առջեւէն կ'երթային 11 արքա - նիդակաւորներ սպիտակ ձիերու վրայ, ե - րեք զրահապատ կառքեր եւ ութ ինքնա - շարժանքի թնդանօթներով : Ետեւէն ալ կը հետեւէին ուրիշ նիդակաւորներ : Կառքէն իջած ատեն թաղաւորը դիմաւորուեցաւ զօր. ձան կ'ըլլէին կողմէ (անգլիացի, արա - բական լեգէոնի հրամանատար) : Բարե - լի կեցած էին նաեւ խորհրդարանին նա - խագահը, վարչապետը եւ ուրիշ երեւե - լիներ :

Թաղաւորը խորհրդարան հասաւ զին - ուրական չեղ համազգեստով մը, գլուխը դարձ՝ Արաբական Լեգէոնի զինանոցը : Թալալին առջեւէն կ'երթային 11 արքա - նիդակաւորներ սպիտակ ձիերու վրայ, ե - րեք զրահապատ կառքեր եւ ութ ինքնա - շարժանքի թնդանօթներով : Ետեւէն ալ կը հետեւէին ուրիշ նիդակաւորներ : Կառքէն իջած ատեն թաղաւորը դիմաւորուեցաւ զօր. ձան կ'ըլլէին կողմէ (անգլիացի, արա - բական լեգէոնի հրամանատար) : Բարե - լի կեցած էին նաեւ խորհրդարանին նա - խագահը, վարչապետը եւ ուրիշ երեւե - լիներ :

Թաղաւորը խորհրդարան հասաւ զին - ուրական չեղ համազգեստով մը, գլուխը դարձ՝ Արաբական Լեգէոնի զինանոցը : Թալալին առջեւէն կ'երթային 11 արքա - նիդակաւորներ սպիտակ ձիերու վրայ, ե - րեք զրահապատ կառքեր եւ ութ ինքնա - շարժանքի թնդանօթներով : Ետեւէն ալ կը հետեւէին ուրիշ նիդակաւորներ : Կառքէն իջած ատեն թաղաւորը դիմաւորուեցաւ զօր. ձան կ'ըլլէին կողմէ (անգլիացի, արա - բական լեգէոնի հրամանատար) : Բարե - լի կեցած էին նաեւ խորհրդարանին նա - խագահը, վարչապետը եւ ուրիշ երեւե - լիներ :

Թաղաւորը խորհրդարան հասաւ զին - ուրական չեղ համազգեստով մը, գլուխը դարձ՝ Արաբական Լեգէոնի զինանոցը : Թալալին առջեւէն կ'երթային 11 արքա - նիդակաւորներ սպիտակ ձիերու վրայ, ե - րեք զրահապատ կառքեր եւ ութ ինքնա - շարժանքի թնդանօթներով : Ետեւէն ալ կը հետեւէին ուրիշ նիդակաւորներ : Կառքէն իջած ատեն թաղաւորը դիմաւորուեցաւ զօր. ձան կ'ըլլէին կողմէ (անգլիացի, արա - բական լեգէոնի հրամանատար) : Բարե - լի կեցած էին նաեւ խորհրդարանին նա - խագահը, վարչապետը եւ ուրիշ երեւե - լիներ :

Թաղաւորը խորհրդարան հասաւ զին - ուրական չեղ համազգեստով մը, գլուխը դարձ՝ Արաբական Լեգէոնի զինանոցը : Թալալին առջեւէն կ'երթային 11 արքա - նիդակաւորներ սպիտակ ձիերու վրայ, ե - րեք զրահապատ կառքեր եւ ութ ինքնա - շարժանքի թնդանօթներով : Ետեւէն ալ կը հետեւէին ուրիշ նիդակաւորներ : Կառքէն իջած ատեն թաղաւորը դիմաւորուեցաւ զօր. ձան կ'ըլլէին կողմէ (անգլիացի, արա - բական լեգէոնի հրամանատար) : Բարե - լի կեցած էին նաեւ խորհրդարանին նա - խագահը, վարչապետը եւ ուրիշ երեւե - լիներ :

Թաղաւորը խորհրդարան հասաւ զին - ուրական չեղ համազգեստով մը, գլուխը դարձ՝ Արաբական Լեգէոնի զինանոցը : Թալալին առջեւէն կ'երթային 11 արքա - նիդակաւորներ սպիտակ ձիերու վրայ, ե - րեք զրահապատ կառքեր եւ ութ ինքնա - շարժանքի թնդանօթներով : Ետեւէն ալ կը հետեւէին ուրիշ նիդակաւորներ : Կառքէն իջած ատեն թաղաւորը դիմաւորուեցաւ զօր. ձան կ'ըլլէին կողմէ (անգլիացի, արա - բական լեգէոնի հրամանատար) : Բարե - լի կեցած էին նաեւ խորհրդարանին նա - խագահը, վարչապետը եւ ուրիշ երեւե - լիներ :

Թաղաւորը խորհրդարան հասաւ զին - ուրական չեղ համազգեստով մը, գլուխը դարձ՝ Արաբական Լեգէոնի զինանոցը : Թալալին առջեւէն կ'երթային 11 արքա - նիդակաւորներ սպիտակ ձիերու վրայ, ե - րեք զրահապատ կառքեր եւ ութ ինքնա - շարժանքի թնդանօթներով : Ետեւէն ալ կը հետեւէին ուրիշ նիդակաւորներ : Կառքէն իջած ատեն թաղաւորը դիմաւորուեցաւ զօր. ձան կ'ըլլէին կողմէ (անգլիացի, արա - բական լեգէոնի հրամանատար) : Բարե - լի կեցած էին նաեւ խորհրդարանին նա - խագահը, վարչապետը եւ ուրիշ երեւե - լիներ :

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք. —
Գրանէր բարեկամէ մը 2000 ֆրանք :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՂՁԱՆՔՆԵՐ ...

*

«Յառաջ» երկու սրտակից բարեկամներ կ'որոնցուց վերջերս : Երկուքն ալ սրտէն դարձուած :

Առաջինը, Ստեփան Իրեւան, հինգած շնչադրելութեան մը զոհ կ'երթար Ապ - րիլ 15ին :

Համեստ ընկեր մըն էր, Հ.Յ.Դ. շար - քերուն մէջ մտած Օսմ. Սահմանադրու - թեան չըջանին, Ատափաղարի մէջ :

Պաղքանեան պատերազմին եղած է զին - ուոր, տաժանելի պայմաններու մէջ, ո - րոնք յետոյ տանելի դարձած են շնորհիւ իր արհեստին (ատաղձագործ) :

Անցեալ տարի, կոչի մը վրայ, յանձն կ'անէր «Յառաջ»ի հաւաքածոները արա - մադրել

ԱՐՏԱՄԵՏԻ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

Ա.

Երեսուներեք տարի առաջ, այս օրերուն, երբ մեր դարաւոր թշնամին դարձեալ փորձեց դործադրել հայութիւնը բնաջնդնելու իր դիւալին ծրագիրը, Վասպուրահանի մէջ ամենուրեք հանդիպեցաւ ամե - նարուռն դիմադրութեան :

Չխօսելով քաղաքի յաղթական հերոսա- մարտի մասին, որուն մէջ Հ. Յ. Դաշ - նակցութեան դերը եղաւ անհամեմատօրէն գերակշիռ, արդար է չնշտել թէ դաւառ - ներուռ եւ արուարձաններու մէջ ինքնա - պաշտպանութեան դիմող երիտասարդու - թիւը, շատ անհշտ քաջատուութեամբ, պատրաստուած էր Հ. Յ. Դաշնակցու - թեան շունչին տակ : Վասնզի՝ ան էր մի - այն որ, 1896ի ահաւոր ջարդերէն ետք, իր փրկարար դործունէութիւնը տարածեց քաղաքէն դուրսն ալ :

Անոր անճուրաց, անվեհեր հայդուկ - ներն ու դործիչներն էին միայն որ մտան ամենահեռաւոր գիւղերը : Ամէնէն աւելի ստորկացած ալ զանդուածին ներշնչեցին յոյս : Արծաթեցին անոր մէջ ինքնապաշտ - պանութեան զգացումը : Թեթեւցուցին ա - նոր տառապանքը, փշրելով խղիւղօրէն՝ ժանիքները գիշատիչ դաշտներու , եւ կարճ ժամանակի մէջ հասցուցին դիմադ - րական վառ ոգիով օժտուած սերունդ մը :

Այս սերունդն էր ահա որ դաւառներու մէջ ալ, ամէն տեղ, մաքառեցաւ գիւղացի - նաբար եւ բնաջնդնեմէ փրկեց մօտ 150.000 հայութիւն :

Հրաշապատում մըն է մեր դաւառներու դիմադրութիւնն ալ : Լի արիւթեան փա - տապան՝ զրուարդներով, որոնցմէ մէկն ալ կերտուեցաւ Արտամեայի մէջ, նոյն սե - րունդէն բուռ մը երիտասարդներու ձեռ - ղով :

Պատմական այս գիւղը կը գտնուէր քա - ղաքէն մէկ ու կէս ժամ հեռու, մօտ չորս հազար թուրք եւ 850 հայ բնակչութեամբ : Թուրքերը կ'ապրէին ցրուած՝ ծովեզեր - եայ ընդարձակ այգիներու մէջ : Հայեր՝ այգիներէն դուրս, վերը, համարումը : Քաղաք տանող ճամբով միայն բաժնուած թրքական թաղերու արեւելեան մասէն :

1896ի ջարդերէն վերջ, երբ յեղափոխա - կան խմորումներ կը նշարուէին քաղա - քէն դուրսն ալ, յեղափոխականներու մոտաքը արգիւղելու եւ Հայոց շարժումնե - րուն աւելի մօտէն հսկելու նպատակով , կառավարութիւնը այս ճամբու վրայ, Հա - յոց թաղին մէջ, հաստատեց պահակա - նոցն ու «միւստիւր»ի պաշտօնատունը : Ա - նոր տակը բացուեցան թրքական խանութ - ներ : Աւելի վերջը սրճարաններ՝ գիւղեր ու ցորենի լեցուն թուրքերով, որոնք աղատ -

օրէն կ'երթեւեկէին Հայոց թաղին մէջ, եւ կը զեկերէին անոր շուրջը :

Հակառակ ձեռք առնուած խիստ միջոց - ներուն, Դաշնակցութեան խումբերն ու դործիչները մոտք դործեցին հոս ալ : Մնացին օրերով, առանց միջադէպի, եւ կազմակերպեցին այստեղի երիտասարդ - ներն ալ, որոնք մեծ ծառայութիւն մա - տուցին մասնաւորապէս զէնքի փոխա - դրութեան դործին մէջ : Թրքական թաղին մօտերը կեցած նաւերէն պէտք էր տանիլ զէնքերը ապահով վայր մը՝ Լեռնապար դրկուելու համար : Շատ դժուարին ու վր - տանդաւոր դործ մըն էր այս, զոր այս անվախ երիտասարդները կատարեցին յա - ջողութեամբ՝ մինչեւ վերջ :

Արեւմաբու դաշտներէ էին մեր դրացի թուրքերը : 1896ին, դիմադրութեան հան - դիպած չըլլալով, անխնայ ջարդեր էին ձեռք ինկած Հայը : Միսրակոյտի վերա - ծած էին փառաւոր տաճարը, դպրոցը եւ բազմաթիւ տուներ : Առեւանդումներ կա - տարած : Աւարի տուած ինչքերը : Այգի - ներն ալ փճացուցած որքան կրցած էին :

1907ին, շանստակ Դաւոյի դաւաճանու - թեան օրերուն, սոսկալի չարչարանքներու ենթարկեցին գիւղական կոմիտէի անդամ - ները եւ խեղճ քահանան, զէնքեր եւ յե - դափոխական դադրիւթիւնը կորցնելու հա - մար : Բայց ի դուր : 1909ին, Արտամայի ահուկ ջարդի օրերուն՝ անոնց մոլեգնած աչքերէն արեւն կը ցայտէր : Անհամբը՝ հրամանի կը սպասէին մեզ բղկուելու հա - մար : Բարեբախտաբար փոթորիկը ան - ցաւ : Օսմանեան խարուսիկ սահմանա - դրութիւնը ոչինչ փոխեց անոնց վայրենի բնադրեանքին : Բարե դրացիական յարաբե - րութիւններ ստեղծուելու նպատակով Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ տեղացի Հայերու դործ դրած յարատեւ ու անկեղծ ճիւղերը անցան ապարդիւն՝ ինչպէս սահմանա - դրութեանն առաջ դործ դրուած ճիւղերը :

Մտահոգութեան լուրջ պատճառներ ու - նէինք, բնականաբար : Անակնկալի մը պարագային ի՞նչ պիտի ըլլար մեր վիճա - կը այս ստուարաթիւ եւ կատաղի ամբո - խին առջեւ, որ ոտքէն մինչեւ գլուխը սպառաշինուած էր թուրք ոճրագործ պե - տութեան տուած զէնքերով եւ քաջաւոր - ուած անկէ : Մանաւանդ որ մեր աշխար - հադրական դիրքն ալ շատ անպատե - ինքնապաշտպանութեան համար : Արեւ - մուտքէն, արեւելքէն եւ հիւսիսէն չըջա - պատուած էինք թրքական թաղերով եւ ծովով : Մեր միակ ապաւէնը հարաւարդ - մի բլուրներն էին : Բայց զանոնք պահելը բացարձակապէս վեր էր մեր ուժերին :

Բարեբախտաբար էջը քնացած հայ ժո - դովուրդին մշտաբերուն պահակը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը : Անոր ժողովրդանուէր դործիչները, ըստ առաջնոյն, տեղադրին կերպով լծուած էին ժողովուրդը կազմա - կերպելու եւ զայն զինելու սրբազան դոր - ծին :

Այս նպատակով մեզի այցելեցին Արամ, Իշխան, Խլղաթեան Գրիգոր, Դաւիթ Ղա - ղար, Բաղրեկեան Գրիգոր եւ ուրիշներ :

ՎԱՂՈՒԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՆ՝ Ա Փ Ր Ի Կ Է

Առաջին յօդուածով մը պարզեր էի Ափ - րիկէի բնական հարստութեանց մէկ մասը (Յառաջ, 23 Ապրիլ) :

Այժմ շօշափենք հողագործութեան հար - ցը : Նեղոսը կենդանի օրինակ մըն է : Վեց հազար տարիէ ի վեր կ'ոռոգէ տնայա - տային շրջաններ, զանոնք վերածելով բերրի դաշտերու եւ Եգիպտոսին պարզե - լելով բնական յարատեւ հարստութիւն մը : Արդարեւ, Եգիպտոս բաժնապէս մշա - կութեան ամէնէն բարեբեր դաշտերը ունի որոնք կ'արտադրեն 850 հազար թոն բամ - պակ, անմրցելի սպիտակութեամբ ու յատկութիւններով, շնորհիւ բոյսին ա - ռանց անձրեւի հասունեալուն : Այժմ Հե - լիոպոլիս Անապատի կաճառը ծրագրած է ընդլայնել մշակութեան տարածութիւննե - րը գետին երկու ակերտուն վրայ, թում - բեր կառուցանելով Լուսնի լեռներուն եւ Եթովպական սահմանին միջեւ : Այս ծրա - գիրը կը միանայ անգլիական Ուկանտայի «Դարուն ծրագրին», որ կը դիմադրէ Վիթթորիա լճին աւազանը վերածել ջուրի բնական շտեմարանի մը հարկը միւլիառ խորանարդ մեթր տարողութեամբ : Հոն պիտի ստեղծուին արուեստական ջրվէժ - ներ, ելեկտրական ուժի արտադրութեան համար :

Սուտանի մէջ քան տարիէ ի վեր տար -

Ձեռք դարձաւ ամէնէն նուերական ի - տէպը ամէն մի գիտակից երիտասարդի՝ որուն զոհեց ամէն բան : Անոնք մնացող - ները, անվերապահօրէն, խիստ բոլոր բարձրացուցին իրենց հայրերու եւ ազգա - կաններու դէմ, որոնք կը մերժէին զէնք մը զննել իրենց ձեռքին մէջ : Հարկ եղաւ որ Դաւիթ Ղաղարը դար եւ սաստէր զանոնք : Անոնք չսիրեցին այս «բուն միջոցը», սակայն վերջը, երբ փրկուեցան իրենց գնած զէնքերուն չնորհիւ, օրհնեցին Դաշ - նակցութիւնը, բազկատարած :

Այսպէս՝ հերոսամարտի նախօրեակին մենք ունեցանք, հակառակ մեր նիւթա - կան անձուկ միջոցներուն, 22 կանոնաւոր հրացան, տասներհինգ տասնոց ատրճա - նակ, եւ մօտ տասներօթը փոքր ատրճա - նակներ :

Տարաբախտ Իշխան, քաջամասնօթ ամէն մի գիւղի գիրքին ու պայմաններուն, ա - մէն մի քարին ու թուփին քաղաքէն մին - չեւ Լեռնապարի ամենախուլ անկիւնը , իր վերջին այցելութեան առթիւ (Փետր - օտար), նկատուի աննկող մեր շատ անըն - պատա պայմանները, կարգադրեց տալ մեզ Հ. Յ. Դաշնակցութեան քաղաքի դինա - պահեստէն հինգ հրացան եւ քանի մը ձեռնառումբեր : «Աւժեղ ու նենգամիտ թշնամին կարող է ձեզ ծուլակը ձգել : Այն ատեն ձեռնառումբերը ձեզ օգտակար կը լինեն», ըսաւ անմիջապէս զգուշացող : ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԻԿԱՐԱՐԵԱՆ

ուած աշխատանքները վերջացան Կապոյտ Նեղոսի վրայ կառուցուած ութսուն քի - լոմեթր երկայնութեամբ լիճով մը որ կը պարունակէ մէկ միլիառ խորան . մեթր ջուր եւ պիտի ծառայէ տասներհինգ քառ . քիլոմեթր հողերու ոռոգման եւ հարիւր քիլոմեթր ջրանցքի մը ջուր հայթայթելու : 1950ին, տեղացիներէ կազմուած ընկերութիւն մը ոռոգուած դաշտերէ ըս - տացած է Միացեալ Նահանգներու բամ - պակի արտադրութեան հինգ անգամը բաժնապէս :

Եթովպիան յետագէմ երկիր մը եղած է շարունակ : Ժամանակ մը խաղաղական հան - ճար նու ձեռնբեցցութիւնը ուղեցին փո - խել այդ երկրին դիմադրիչը : Այժմ կառա - վարութիւնը նոր ծրագրերին կ'որոճայ : Մասնագէտներու հաշուով միայն Կապոյտ Նեղոսի ջուրերուն օդադարձումը (800) խորանարդ մեթր ջուր մէկ երկվայրկեանի մէջ) կրնայ հրաշքներ դործել :

Ֆրանսան ալ իրեւ զաղթային երկիր ունի Ափրիկեան ծրագրերին ու իրագոր - ծումներ : Հիւս . Ափրիկէի եւ մասնաւորա - պէս Մարոքի մէջ իր կատարած մեծ դոր - ծերը քաղաքակրթութեան կը բերեն իրենց բարեբար նպաստը : Միայն Մուլուչեա գետին շնորհիւ երեք հարիւր հազար հեթ - թար հողեր բաժնապէս եւ բրինձի մշա - կութեան յատկացուած են : Քաղաքային - քայի եւ Մարաքէշի միջեւ կառուցուած թումբերը կ'արտադրեն տարեկան 130 մի - լիոն քիլովաթ - ժամի ուժ մը, միւսնոյն ժամանակ ոռոգելով 700 հազար հեկտար հողեր : Կը շահագործուին նաեւ Մարոքի անխաճանքերը, (հինգ միլիոն թոն) պը - դինձի, կապարի, զինկի, նիքէի, քոպա - թի եւ ուրանիոմի հանքերը : Հետագոտու - թիւնները ցոյց կուտան թէ անհաշուելի հանքային հարստութիւններ չուտով պիտի յեղաշրջին հիւս . Ափրիկէի տնտեսական կառուցուածքը :

Ափրիկէի ամէնէն խորհրդաւոր անկիւ - նը այժմ կը նկատուի Հնդկաց եւ Ատլան - տեան Ովկիանոսներու միջեւ գտնուած տարածութիւնը : Ռոտտէլիան, Թանկանի - քան, Բենիան, Ուկանտան եւ Պելճիական Գոնիոն գլխաւոր կեդրոններ կը հանդի - սանան գլխաւորական ու տնտեսական աշ - խոյժ դործունէութեան մը : Անգլիացիներ - իր հապճեպով կը կառուցանեն օդանաւա - յին կադրամաներու անջատ մասերու շինու - թեան գործարաններ եւ կը հիմնեն տնտե - սական մարդի մեծ ընկերութիւններ : Իսկ Պելճիերը նուերուած են հիւլէական ճար - տարարուեստին :

Շինըրուպիէի մէջ, ուրանիոմի շուրջ պատած դադրները հաւասար է Միլիերիոյ հանքերուն առեղծուածին : Յայտնի է մի - այն որ այդ հանքերը կը պարունակեն աշ - խարհի ուրանիոմի ծանօթ հանքերուն եր - կուերորդը :

Ափրիկէի ամէնէն սուր հարցերէն մին է հողորդակցութեան դժուարութիւնը : Սա - հարայի եւ Քալահարիի նման անապատա - յին ընդարձակ տարածութիւններ եւ կոյս անտառներ խոչընդոտ կը հանդիսանան մեծ

ՕՏԱՐ ԷԶԵՐ

(1)

« ՏՂՈՒ ԿԵԱՆՔՍ »

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

Երկար ատեն միտք տանջեցի թէ, ինչ կրնամ հնարել որ կսկծաղին կերպով վի - ռուորէ, կրկնակ թուշերով, չիկահեր աս խոշոր կինը, որուն աչքերը չէին տես - նուեր :

Մեր վարձակալներուն մէջ ծագած ներ - քին վեճերուն բոլոր երեւոյթները քննե - լով, գիտէի թէ, երբ ուղէին փոխադար - ձութիւն ընել, կատուններուն պղծերը կը կտրէին, շունները կը թունաւորէին, հա - ւերը, աքաղաղները կը մեռցնէին գիւղ - րանց կը սպրտէին հակառակորդին մատա - նին մէջ, եւ քարիւղ կը լեցնէին այն կա - րաններուն մէջ ուր կաղամբի եւ վարուն - դի թթուութիւնը կը ըզպահուէր, կամ «քլաւ»ի (քլաւի մը) պղտիկ տակառներուն ծո - րակները կը բանային : Բայց ստոնցէն ոչ մէկը ինծի կը յարմարէր, աւելի ազդե - ցիկ, աւելի սոսկալի բան մը կ'ուղէի :

Եւ ահաւասիկ ինչ որ հնարեցի : Դարա - նակալ սպասեցի այն պահուն, երբ պան - դուկապետուհին մատան իջաւ : Կափարիչը վրան իջեցուցի, եւ հորիզոնական այս դը - րանը վրայ վայրենիի պէս պարիւէ վերջ, բանալին երկու անգամ դարձուցի եւ տա -

նիքին վրայ նետեցի, յետոյ վազելով փախալ խոհանոց՝ ուր հանին ընթերթը կը պատրաստէր, մէկէն ի մէկ ան չհասկցաւ խանդավառութեան պատճառը, բայց երբ ամէն բան իրեն յայտնեցի, զիս վար - ձատրեց քանի մը փառաւոր ապտակ դար - նելով :

Յետոյ, դործած յանցանքին տեղին վը - րայ զիս քաջաշէնով, տանիքին վրայ դը - կեց որ բանալին փնտռեմ :

Չարմացած՝ այս տեսակ ելոյթէ՝ մը, բանալին իրեն երկարեցի, առանց բառ մը արտասանելու, եւ փախալ անկիւն մը ուր - կէ կրնայի դիտել բանտարկեալին աղատ արձակուելը :

Երկու կիններ, յետոյ անցան բակէն, միասին խնդալով, որպէս թէ լաւ բարե - կամութիւններ եղած ըլլային :

— Ահ, պղտիկ ստահակը :

Պանդուկապետուհին իր ուռեցած բը - ունցքը ինծի երկարեց բայց թաղուած աչքերով իր դէմքը կը փայտէր : Մեծ մայ - րիկը օձիքէս փոնկելով մտցուց զիս խո - հանոց եւ հարցաքննեց .

— Ինչու համար բանալին դարձուցիր :

— Քեզի ստեպղին մը նետեց :

— Ուրեմն, ինծի՞ համար էր որ զայն արդեալափակեցիր, իրա՞ւ : Ահ, պղտիկ դամբո, քեզի վառարանին տակը պիտի նետեմ, մուկներուն մէջը որ խնջող գլու - խըդ դայ : Աղուոր պաշտպան ունիմ : Կը տեսնէ՞ք սա մեծ խօսքը : Աս բանը պիտի

պատմեմ մեծ հօրը որ քեզի ուղղէ, ինչ - պէս որ արժանի ես, օն, վաղէ ձեռնա - յարկը, գնա դասերը սորվէ :

Ամբողջ օրը հետս չխօսեցաւ : Բայց ի - րիկունը աղօթքի կենսիւ առաջ, անկող - նին վրայ նստեցաւ եւ անանկ խօսքեր ար - տասանեց որ անկէց ի վեր չեմ մոռցած :

— Մտիկ ըրէ, տղաս, միշտ միտքը պա - հէ որ պէտք չէ բնաւ խառնուի մեծերուն դործին : Մեծ մարդիկ չար են, վարուէ ուրեմն ճշտ մանկական սրտիչ հասեմատ : Սպասէ որ տէրը պաշտօնը յայտնէ եւ ճամբաղ ցուցունէ, հասկցա՞ր : Գալով ուրիշին յանցանքին, ճու դորդ չէ : Աս - տուծոյ կը վերաբերի դատել եւ պատժել : Անոր դործն է, ոչ թէ մերինը :

Լուց, եւ յետոյ, պտղունց մը ծխախոտ քաշելէ ետք, աւելցուց աչքերը բացիսիւ - լով .

— Ես քեզի կը վստահեցնեմ, որ յաճախ Աստուած անդամ չի կրնար անմեղ մե - ղաւորել զանաղանի :

— Ուրեմն Աստուած ամէն բան չի՞ դի - տեր, հարցուցի զարմանքով :

Ինծի պատասխանեց ցած եւ մեկամաղ - ձոտ ձայնով մը .

— Եթէ գիտնար ամէնքը, շատ բաներ կան որ մարդիկ պիտի չընէին, Աստուած մեզի երկինքին վերէն կը նայի, ամէնքս կը տեսնէ, եւ յաճախ պարտի դոշնէ հեծ - կրտալով . «Ոհ, դաւակնեա, խեղճ դա - ւակնեա, որքան ցաւ կը պատճառէք ին -

ծի » :

Մեծ մայրիկը, ինքն ալ փղձկեցաւ եւ ա - ռանց արցունքները սրբելու , սկսաւ ա - ղօթել :

Այս պահէն սկսեալ, իր Աստուածը ին - ծի աւելի մօտ եւ աւելի մատչելի թուե - ցաւ :

Մեծ հայրիկը ինծի կը սորվեցնէր թէ Աստուած ամենակարող, ամենազէտ , ա - մենակալ էակ մըն էր, միշտ պատրաստ մարդոց օգնութեան դալու , բայց մեծ հայրս կնոջը պէս չէր աղօթէր :

Առտուն, «Երօն»ներուն առջեւ իր աղօ - թնացութիւնները սկսելէ առաջ, երկար - օրէն կը լուսացուէր յետոյ խնամքով կը հազուադէպ իր չէկ մտքերը կը սանտրէր , մօրուքը կը յարգարէր եւ հայելիին մէջ կը նայէր : Շապիկը վրան քաշել եւ սեւ մետաքսէ թաշկինակը բաճկոնին վրայ շտկելէ ետքէն էր միայն որ կ'երթար դէպի սուրբ պատկերները , կարծես զաղտա - դողի :

Կանգ կ'առնէր, տախտակամածին միշտ նոյն կէտին վրայ, բոպէ մը լուռ կը մը - նար, գլուխը կը խոնարհէր զինուորի մը պէս թեւերը կը կախէր մարմնոյն երկայն - քին, յետոյ, նուրբ եւ ուղիղ մեծ դամի մը պէս , կ'արտաբերէր հանդարտ շեշ - տով մը .

(2)

ՄԱՐՍԻՄ ԿՈՐԳԻ

Թարգմ . ՍԻՐԱՆՈՅՇ

ճանապարհներու շինութեան : Միայն 70 հազար քիլոմետր երկաթուղի գոյութիւն ունի ամբողջ Ամերիկէի մէջ: Կը խորհին Նիկիերիան կապել Միջերկրականեան ծո- վեղերէն: Արդէն մաս մը շինուած է որ Միջերկրականէն կ'իջնէ մինչեւ Գոլոմպ - Պէշար: Ամերիկա անապատային շրջան մըն է, բայց հարուստ՝ դանադան հանքերով: Երկրորդ ծրագիր մը կը նախատեսէ Քը- րանսական եւ անգլիական Սուտանները ի- րար միացնել երկաթուղիով: Իսկ ապա - դայ հաղորդակցութեանց եւ փոխադրու - թեանց հիմը պիտի կազմէ գետերու եւ ջրանցքներու ցանցը որ զուգահեռաբար պիտի ընթանայ ջրաբերկարակայաններու կառուցմանց հետ:

Անշուշտ այս ծրագիրները տակաւն շատ երկար պիտի մնան թուղթի վրայ, վարկերու չըրոյթեան պատճառաւ: Անա- պատի ուղիները տակաւին չեն վարժուած աւազի լայնատարած ծովերը կանանչ դաշտերու վերածուած տեսնելու եւ ոչ ալ չողեկառքերու դնացըը դիտելու... Ամի- քիկէն, մեծ մասով կը մնայ թաղուած հարստութիւն մը եւ թշուառութիւնն եւ յետադիմութիւնը կը շարունակեն աւեր - ներ դործել մարդկային խելակներու մօտ: Հոկայական շրջաններ տակաւին կը մնան անմարդաբնակ ու ամայի: Պեխիական Գոնիօն որ ամէնէն լաւ կազմակերպուած դաղթավայրն է, Ֆրանսայի երկուցուկէս անգամը ըլլալով հանդերձ իր տարածու - թեամբ, կը հաուէ միայն 50 հազար Եւ- րոպացիներ :

Մական իրատես ու յամառ մարդիկ Ամերիկէն կը նկատեն ապագայ կեդրոն մը մարդկային բարօրութեան ու տնտեսական վերելքի: Մարաշխտ Լիոնի 1933ին կը յայտարարէր. — «Ամերիկէն մեծ է ու ըն- դարձակ, դործ կայ բոլոր անոնց համար որ աշխատել կ'ուզեն: Ամերիկէն մէջ տաղ- նապ գոյութիւն չունի»: Իբրեւ հեռատես մարդ մարաշխտը Քաղաքականքին մէջ կառուցանել տուաւ նաւահանգիստ մը տա- սը միլիոն թոնի գործառնութեան համար, մինչդեռ այդ ժամանակ քաղաքին դոր - ծունէութիւնը չէր անցներ հարիւր հազար թոնը: Իսկ այժմ այդ նաւահանգիստը ան- բաւարար կը նկատուի:

Այս պարզ օրինակը ցոյց կուտայ այն փայլուն ապագան որ վերադաշուած է Ամերիկէի, իբրեւ վաղուան Ամերիկան :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՅՍԱՃԵԱՆ

12ԱՄԵՍԱՅ ՍՏԱՀԱԿԸ.— Պարոն, լուց- քի մը ունի՞ս, որ ծխիկ վառեմ : ԾԵՐՈՒՆԻՆ.— Ոհ, ի՞նչ դարու հասեր ենք. ալ մանուկ չէ մնացած աշխարհի վրայ :

ՍՏԱՀԱԿԸ.— Մանուկ չինելէն դիւրին ինչ կայ...:

ՊՈՒՏՈՅԻ ղԷՆ. առեանք կը շարունակէ դատել քաղաքին Կեսթափոյի անդամները, որոնց զլխաւորը յաջողած էր «բարեկա - մական» կապել հաստատել դիմադրական ճակատին հետ: Ամբաստանաւները կ'ըսեն թէ հարիւրաւոր Փրանսացիներ փրկած են:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

(69)

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Օր. Սաքեմիկ Օհանգանեանին

Հիմակ՝ սայլին մէջ երկնցած՝ մեծ ճամբուն վրայ էինք արդէն. ընդարձակ դաշտերուն եւ խաղաղութեանը վրայ վերջալոյսը իր վարդապետ մուշը կ'անձ- րեւէր: Տաք երկիրներու յատուկ մասնա - ւոր դուրընք մը արեւին վերջին ճառա - դայթներէն կարմրած, կը բարձրանար գետնէն ու հորիզոնին վրայ հեռաւոր լեռ- ները, այնքան թեթեւ եւ անօր կը թուէ- ին որ՝ կը չփոթուէին իրենց դադաթնե - ըուն վերեւ աւառնող ամպերուն հետ: Կարծես ամբողջ երկիրը կը վերանար ու այս անսահմանի փափկութիւնը երանդ - ներու եւ գիծերու իրենց դաշնակաւոր թր- թոացումներով՝ մեղ տանջելու չափ կը յուզէր, որովհետեւ մեր հոգիները այլեւս անընդունակ դարձեր էին ըմբռնելու ու վայելելու գերադանց գեղեցկութիւնը ան- սահման դաշտերուն, դեռ ոսկեդոյն՝ հըն- ձուած հասկերու դողդոջուն շիւղերով :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼիԲԱՆԱՆԻ հանրապետութեան նախա - դահը Գահիրէ այցելեց վերջերս, եւ մը - նաց հինգ օր: Այս առթիւ Եգիպտոսի ա - ռաջնորդը՝ Մամբրէ արք. այցելեց ընկե - րակցութեամբ Գաղաք. Ժողովի ատենա - պետ ԲԺ. Ուաշիկ Սողիկեանի: Առաջնորդը իր եւ եգիպտահայութեան կողմէ՝ բարե - դալուստ մաղթեց Նորին Վսեմութեան եւ երախտադիւտութեամբ անդրադարձաւ Լի- բանանի կառավարութեան եւ Ժողովուր- դին կողմէ ցոյց տրուած մարդասիրական այն վերաբերումին, զոր հայ Ժողովուր - դին դժբախտ դաւաղները իրենց տառա - պանքի օրերուն վայելիցին ասպընձական Լիբանանի մէջ, ուր՝ անցեալի իրենց վէր- քերը դարձանա՞ծ՝ այժմ կ'ապրին խաղաղ եւ երջանիկ: « Հայ Ժողովուրդը, ուր որ ալ ըլլայ, կեանքի ինչ պայմաններու տակ ալ գտնուի, իր սրտին մէջ միշտ անմոռ պիտի պահէ իր երախտադիւտական զգա - ցումները հանդէպ Լիբանանի մարդաւէր կառավարութեան եւ լիբանանցի Ժողո - վուրդին »:

Նախագահը, պատասխանելով Առաջ - նոր խօսքերուն, յայտնեց թէ չափազանց զբաժուած է իրեն հանդէպ ցոյց տրուած այս փափկանկատ աջակցութենէն եւ ջերմ ու անկեղծ արտայայտութիւններէն: Յե- տայ անցնուց. — «Նորին Գերապատուութիւնը կրնայ վստահ ըլլալ, թէ Լիբանանի մէջ բնակող Հայերը յառաջին վայելիս - նէն արդէն, իրենց զիրենք արժանի դար - ձուցած են Լիբանանի կառավարութեան եւ Ժողովուրդի համակրանքին, եւ թէ Լի- բանանի հայութիւնը իր դնահատելի բա - ժինը բերած է ու կը շարունակէ բերել երկրի յառաջդիմութեան ու դարգացու - մին: Մեզի համար չկան լիբանանցի, հայ կամ ալ ազգութիւններ, կան միայն Լի - բանանցիներ, որոնք եղբայրաբար եւ ձեռք ձեռք կ'աշխատին այսօր երկրի բարգա - ւաճումին ի նպաստ »:

Առաջնորդը կրկին խօսք առնելով յայ - տարարեց. — «Մերիկ նախագահ, լիբա - նանցի Ժողովուրդը մեծ վստահութեամբ բաղմեցուց ձեր վսեմութիւնը նախագա - հական աթոռին վրայ. մենք համոզուած ենք, որ դուք, իբրեւ ջերմ ազգասէր ու հայրենասէր եւ բազմապիսի շնորհներով օժտուած անձնաւորութիւն, պիտի արժե - ցնէք Ժողովուրդին վստահութիւնը, եւ նախագահական ձեր իշխանութեան տակ երկրից պիտի սկսի յառաջդիմութեան ու դարգացումի բացառիկ շրջան մը, եւ Լի - բանանի երկրիքին տակ ապրող Ժողո - վուրդները եղբայրաբար պիտի աշխատին իրենց շատ սիրելի հայրենիքի վերելքին համար: Կ'աղօթեմ, որ Տէրը անփորձ պահէ ձեր թանկագին կեանքը եւ յաջո - դութեամբ պսակէ ձեր բոլոր Ժողովուրդա - նուէր եւ հայրենանուէր ծրագիրները »:

Տեսակցութիւնը տեւեց քսան վայր - կեան:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՄԻՆԱՍ Պալթայեանի եւ րաժշտական - ուսուցչական երեսնամեայ դործունէութեան յոբելանը տօնուած է Փլովտիւի մէջ (Պուլխարիա): Մ. Պալ -

ԵՓՐԱՏԻ ԶՈՒՐԸ ՀԱԼԷՊ ՊԻՏԻ ՀԱՍՆԻ

Եփրատի ծրագրի սպասարկութեան տը - նօրէն Նատէր Գուտսի, պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն յայտարա - րեց, թէ Հալէպի բնակչութիւնը 1954ի Յունիսին պիտի սկսի խմել Եփրատ գետին ջուրը: Եփրատէն մինչեւ Հալէպ գետեղ - ուած խողովակներուն երկայնութիւնն է 64 քիլոմետր: Այս երկար ջրուղիին 13 քիլոմետրը սիֆոն է, որոնց մէջէն ջուրը պիտի հոսի առանց մղիչ ուժի. 68 քիլմ.ը ճնշումի տակ պիտի յառաջանայ, իսկ մը - նացեալ 13 քիլմ.ը հարեւր մետր վեր պի - տի բարձրանայ, վերամղիչ մեքենաներու միջոցով :

Սպասարկութեան տնօրէնին հետ, մաս - նադիտական աշխատանքներու առաջին պատասխանատուն է երկրաշափ Պ. Գե - դամ Ազիլիւսան, որ կը հսկէ յանձնառու - ներու աշխատանքին եւ թափով յառաջ կը տանի ձեռնարկին մասնադիւտական մասը: Ներկայիս այս ծրագրին իրականացման համար կ'աշխատին 15է աւելի տեղական եւ օտար ընկերութիւններ. օտար ընկե - բութիւններու մէջ կը գտնուին Փրանս. դերմանական, դանիական եւ անգլիական ընկերութիւններ: Զեռարկին մէջ կ'աշխա - տին հարիւրաւոր սուրիացի երկրաշափ - ներ: Հալէպի մուտքին, յանձնառու Պ. Ճորճ Միքայէլեան աւարտեց քսանհինգ հազար մետր խորանարդ տարողութեամբ մեծ ջրամբարին շինութիւնը: Եփրատէն մինչեւ Հալէպ, ջրուղիի երկայնքին, պի - տի կառուցուին նաեւ մեքենական աշխա - տանոցներ:

Ծրագրին ամէնէն դժուար մասերէն մէկն է Եփրատի եղեղքին ջուրի խողո - վակներու եւ ջրհան մեքենաներու գետե - դումը, որուն արդէն սկսած են ձեռնհաս յանձնառուներ: Յանձնառուներէն անա - կացած Մըրի դործը ստանձնած են Մա - մարպաշի եղբայրները: Այս բաժինին եր - կարութիւնն է՝ տասը քիլոմետր:

Մինչեւ այսօր, այս ծրագրին համար ծախսուած է մօտ 20 միլիոն ոսկի: Ամ - բողջ ծախքը կը նախատեսուի՝ երեսուն միլիոն ու ոսկի: Յարգ դործածուած է ա -ւելի քան երեսուն հազար թոն կրաղիւս եւ չորս հազար թոն երկաթ:

Թայեան ծնած է 1897ին Մալիարա: 1915- ին փոխադրուած է Փլովտիւ եւ 1918ին կազմած «Գեղարուեստասիրաց» միութիւ - նը եւղծակալարը նոյն միութեան 70 հոգի - նոց երգչախումբին: Ղեկավարն էր նոյն - պէս «Շնորհալի» երգչախումբին: Կաղ - մակերգած է 18 Օփերային ներկայա - ցումներ իր եւ օտար հեղինակութիւննե - ըէ: Իր հեղինակութիւններն են Ժողովր - դական երգեր երկսեռ խումբի համար - քայլերգներ դալրոցական երգեր, եւրօպա - կան պարերգներ, մեներգներ: Օփերայթ - ներ «Միգանուներու պարը», «Վարդ եւ սէր», «Սօնա», «Անառակ որդին», «Մո - լորած ամուսիններ», «Կարմիր զինուո - ըր»:

տերուն մէջ...

Սայլը միշտ մը կը կենայ ու մենք կ'իշ - նենք վար. հեռաւորութեան մէջ, աւել - րակներու ընդարձակ տարածութիւն մը կ'երեւայ. Ինձիւրիք գելույն է, գետնի հա -ւասար եղած:

Դիմացէն կ'ինելու խումբ մը կը յառա - ջանայ դէպի մեղ՝ նախ վարանոտ, հետ - գհետէ աւելի վստահ քայլերով: Ամէնքն ալ ձանջացանք գրեթէ իրենց սրտմտած ու տխուր դէմքերը աւելի դաժան են՝ իրենց քանդուած տուններուն մերձաւորութեան մէջ. մէկը թեւը կ'երկնցնէ դէպի Ինձիւր - լիք ու կարծես ներքին մտածումներու շարք մը ամբողջացնելով՝ խուլ ձայնով մը կ'ըսէ միմիայն սա բառերը.

— Ահաւասիկ ու աշխարհի բոլոր ու - րախութիւններէն հրաժարած այդ կ'ինելը եկած են աշխատելու բամպակի արտի մը մէջ, որուն սպիտակութիւնը ալ աւելի հեռուն հագիլ թէ կը նշմարենք. մէկ քա - նի վրանները կը պատասպանու գիրները դի - շերները: Վերջալուսային շառագոյն ճա - ուղայթներուն ներքեւ իրենց ցնցոտիները ալ աւելի թշուառական կը թուին ու իրենց խորշումներով ծերացած դէմքերը անձկու - թեամբ ու դառնութեամբ կը Ժպտին մե - ղի:

Օհ, այդ Ժպտող... դողդոջուն յոյսի բեկոր մըն է այդ Ժպտող, գերաբեկ ու

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ «ՏԻԿԵԱՆՑ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ»

Ոմբադրութեան ուղղուած գեկոյցը մը կ'իմանանք թէ Տիկեանց ընկերակցութիւն մը կազմուած է Ապրիլ 23ին, աշակցելու համար Մուրատեան վարժարանին: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաչեան, բացատրեց աղբային դաս - տիարակութեան անհրաժեշտութիւնը, ծանրացաւ Փրանսահայ դաղութիւն պէտ - քերուն եւ Մուրատեան վարժարանին դե - բին վրայ: «Մուրատեան վարժարանը, միակ ջօշադիւր իրականութիւնն է որ ի նպաստ հայ սերունդին՝ կը թափէ բուռն ջանքեր, պահպանելու համար միշտ վառ՝ հայրենասիրական դպրոցումը՝ դաղութիւն հայ տղաներու սրտին մէջ եւ միանգա - մայն պատրաստելու դիրքնք ապագային, որպէսզի անոնք օգտակար ըլլան իրենց ազգին աշխատյ մարդերու մէջ »: Վար - ժարանին տեսչութիւնը Տիկեանց ընկե - բակցութեանն էր սպասէ. —

Ա) Գտնել ընտիր աշակերտներ. Բ) Թա - փանցել հայ ընտանիքներէն ներս, ցոյց տալու համար հայեցի դաստիարակու - թեան անհրաժեշտութիւնը. — Գ) Նպաս - տել վարժարանի սարքած հանդէսներուն կազմակերպութեան: Դ) Սարքել հասու - թարքեր հանդէսներ դանազան ձեւերով՝ պահելու համար որդեգիր տաներ: Ե) Գտ - նել միջոցներ աղքատ ընտանիքներու գա -ւակները կըթելու համար:

Ժողովական տիկիները խանդավառ - ուած ընկերակցութեան դադափարէն ու ծրագրէն, անցան խիղոյս կազմելու վա - րիչ մարմինը, բաղկացած 9 տիկիներէ - ըէ. — Դիւանին անդամ ընտրուեցան Տի - կին Տէր Դաւթեան (ատենապետուհի), Տիկին Սոնդակարեան՝ փոխ ատենապետու - հի, Տիկին Ֆէյսալ՝ Ատենադպրուհի, Տիկ. Ա. Տալուտեան՝ դանձապետուհի, իրեն օգնական կամ փոխանորդ նշանակուեցաւ Տիկին Ճէօհէրեան: Վարչութեան միւս անդամներն են Տիկին Սանճեան, Տիկին Ազամեան, Տիկին Յակոբեան, Տիկին Հա - ցերեան:

Ժողովը փակուեցաւ հիւրասիրութեամբ մը:

Կազմուած վարչական մարմինը պիտի տեւէ վեց ամիս, առ ի փորձ, մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը: Յետոյ պիտի ձեռնար - կուի նոր ընտրութեանց:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԻՍ

ԼիՈՆ. — Տիկին Մարի Նազդաշեան ծո - նօթ է մասնաւորաբար յունահայ դաղու - թին, ուր Վիէնայի երաժշտանոցը աւար - տելէ վերջ մօտաւորապէս քսան տարի ու - նեցած է երաժշտական բեղուն դործու - նէութիւն մը, կազմակերպելով երգա - հանդէսներ: Եղած է նաեւ խումբի ղեկա - վար եւ երաժշտական դասախօս դանազան քաղաքներու մէջ:

Առաջին անգամ պիտի լսէինք զինքը Լիոնի մէջ, լաւագոյն սրահի մը մէջ:

Յայտադիրը կը պարունակէր հայերէն, Փրանսերէն, գերմաներէն եւ իտալերէն կողմեր: Երգչուհին ունի կիրթ ձայն, (Մեծօ Սոփրանօ): Իր հայերէն երգե - ըուն մէջ շատ աւելի յաջող էր: Ռ.Մեիլք - եանի «Վարդը», Կոմիտասի «Հով արէ - ք»ը եւ մասնաւոր «Բէլէ - քէլէն» մեծ տպաւորութիւն դործեցին:

Հանդէսին կազմակերպութիւնը յանձն առած էր Հ. Մ. Ը. Մ. Ը.: Եթէ անհրա - ժեշտ աշխատանքը կատարուի եւ տիկինը նորէն հրաւիրուի, վստահ եմ որ Լիոնի դաղութիւնը պիտի փութայ քաջալերել ա -ւելի մեծ բաղմութեամբ: Մ.Տ.Պ.

Երկշոտ յոյսի, կառչած միմիայն մեր ներ - կայութեան՝ որ խորապէս կը տառապե - ցնէ մեզ, մեր անկարողութեան գիտակ - ցութեամբը:

Ու հակառակ իրենց արցունքով պղտու - րած աչքերուն՝ ցաւազինոթէն կը շարուն - նակեն Ժպտել, կարծելով առով շահել մեր ուշադրութիւնը իրենց խղճալի դո - յութեան վրայ: Կը ջանանք որ իրենց յոյ - սը տեղափոխեն իրենց աշխատութեան մէջ, սրտապնդող ու քաջալերող խօսքեր կ'ընենք իրենց, բայց անոնք շատ բան գիցող ու շատ բանի արդէն ակնառեսե կողմ մարդերու յոռեանութեամբ՝ դը - լուխին կը շարժեն եւ կը մերժեն հաւա - տալ մեզի...:

Ժամանակը կը հասնի ու կը մտնենք մեր կառքին մէջ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԹՐԴ ՏԱՐԻԴԱՐՁԻ ՏՕՆԿԱՍՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի
Շաբաթ, 9 Մայիս, ժամը 21-30էն մինչեւ լոյս փարկի 10րդ թաղամասի քա-
ղաքապետարանին սրահը՝
Կը նախադասէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱՆՈՒՆԱՆ Կը խօսին կեդր. վարչութեան եւ փարի
զի մասնաճիւղի ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Աստղիկ Քէօնէան եւ Աւետիս Բիւ-
փէլեան (երգ), Սեդա Յարեթապետեան եւ Զարեհ Ղարիպեան (արտասանութիւն),
ներկայացում «Պաշտօնս խոմբայ է (Զ. Ղարիպեան) :

Վիճակախաղ «Հայաստան» թերթի : Հայկական պարեր (Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի
Պանեթօյի մասնաճիւղին կողմէ :

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր ղեկավարութեամբ Պաշիմայի (Բուրիւի
Ժանօթ «Թիփի» նուագախումբը) : Ճոխ Պիւֆէ :

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի անդամներէն :

ՓՆՏՈՒՅԻՔ

ՈՒՌԻՔԵՆԻ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈՒԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՍԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ եւրոպայի
համար :

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց
հազար ֆր. թղթատարի ծախքով :

Ստանալու համար դիմել՝
Mme. Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O)
FRANCE

Բոլոր առաքումները
Contre remboursement.

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչու-
թեան :

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի փարիզի մասնաճիւղը կը
ստնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը
ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժա-
րանի «Պէշիկթաշեան» սրահին մէջ, 26
նիւ Թրոյսոն Սեւր :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Հ. Յ. Դ. վար-
դան ենթակոմիտէն կը փութայ չորհա-
ւորել Անտաթիլի ընկերակազմին քաղա-
քապետ ընկեր Մաղուրէին իր վերընտրու-
թեան առթիւ, նոյնպէս իր աջակից ընկեր
Արիփար Մարտիրոսեանը, մաղթելով յա-
ջորդութիւն իրենց ապագայ գործունէու-
թեան :

ՇՆՈՐՀԱՎԱՐՈՒԹ. — Մուշուկեան եւ
բայրները Յովհաննէս, Աւետիս, Տիգ-
րան, Գեորգ Երեքն ընտանիքներով եւ
զաւակներով, Տէր եւ Տիկին Միւրիճան
Շիրվանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ-
նիկ Շմաւոն Պալեան եւ զաւակները, Տէր եւ
Տիկին Սիմոն Գլիկեան (Ամերիկա), Տէր
եւ Տիկին Փիլիկեան, ինչպէս եւ Մուրատ-
եան, Գրաբեան եւ Գորանեան ընտանիք-
ները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը
յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց մաս-
նակցութիւնը բերին ծաղկեպսակներով,
հետադիւրսերով, նուէրներով իրենց մօրը՝
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀԵՂԱՍՏԱՐ ՄՈՒՆԻՇՄՈՒՆԻ -
ԵՄԻՆ մահուան առթիւ : Յուզարկաւորու-
թիւնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 30ին, Իոնի
գերեզմանատունը :

MARCHANDS FORAINS
Avant de faire vos achats
visitez une fois la maison
A L'ÉLÉPHANT
107, RUE D'ABOUKIR
Tél. LOU. 83 — 24
Bonneterie et Confection
Un bon accueil vous attend
Prix imbattables

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

Օր. ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՊԱՆԵԱՆ
Պ. ՀԱՍԻԿ ԱՍԻԱՆԵԱՆ

Ամուսնացած
25 Ապրիլ 1953 Իսի

Վանի
Սեբաստիոյ Դաւրա գիւղի Հայր. Մի-
ութիւնը կը շնորհակալուի նորապսակ ա-
մուսնին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Անիէն Պուա Գործարի «Ա-
րամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս
հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքա-
տեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլ-
լան Կ. Կոմիտէի եւ Շրջ. կոմիտէի ներ-
կայացուցիչները :

ՇԱԽԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խում-
բի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին,
սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլ-
լան Կեդր. եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայա-
ցուցիչները :

Հ. Յ. Դ. ԲԱՐԻՉԻ ՏԱՆ յանձնա-
խումբի անդամները ստիպողաբար ժողո-
վի կը հրաւիրուին այս երեքշաբթի, ժա-
մը 21ին, Ռէժանի վերնաշարի :

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական
հաւաքովը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը
20-30ին, Գառէ սրճարանին վերնաշար-
ի կը Կը խօսի Պ. ՀԱՐԵՀ ՄՈՒՆԻՇՄՈՒՆԻ :
Ներքէ՛ նկարչական արուեստին արդի ձգ-
տումները : Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Հայկազ. վար-
ժարանի դպրոցական հանդէսը՝ Յունիս
7ին :

ՆԿԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — 14 Յունիսին Մու-
րատ Ռաֆայէլեան նախկին աշակերտնե-
րու դաշտահանդէսը, Սեւրի Մուրատեան
վարժարանի պարտէզներու մէջ :

ՏԻԿԵԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ. — Բժ. Արամ
Պէօյիքեան հինգ հազար ֆրանք կը նուե-
րէ փարիզի Որբերու Օգնական Մարմի-
նին (Տիկնանց Միութիւն), իր զաւակին ա-
մուսնութեան առթիւ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ ՀԱՆԴԵՍ

Կազմակերպուած փարիզահայ Տիկնանց
Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒ-
ԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) (Հայկաբմիւր ՈւսչիՅի.
ժամին) քառասունեայ տարե-
դարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14-30-
ին, Սորաօնի մէծ Ամբիթատոնին մէջ,
Հովանաւորութեամբ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵ-
ՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ փարիզի Ա-
ռաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԵԼԻ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿ-
ԵՄԻՆ : նախադասութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine
(Անդամ Ակադեմիայի)

Միւրայօժար կը մասնակցին — Օրերդ-
ներ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒԹ ԹՐՈՒՍԵԱՆ (երգ)
դաշակի ընկերակցութեամբ Անթէլ Նի-
զամեանի, Պէթիլ Իւկէ (տաւիղ), Վե-
րոնիկ ձիւնձեան (դաշակ), ՀԱՅԿՈՒ-
ՀԻ ԽՆՏԵԱՆ (Արտասանութիւն), ԱԼԻՍ
ՊՅՅԱՅԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ
Յակոբ Կրեմոնի, Տիկ. ԱԼԻՍ ՊԵՉԱՐ-
ձԵԱՆ (արտասանութիւն) եւ Պ. ՆԱ-
ՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԻՄՁԵԱՆ (թաւջութակ)
դաշակի ընկերակցութեամբ Տիկնի Ա-
լալէմեանի, ԺԻՐԱՅՐ ՍԵՐՈՒՆԻ (փա-
րիզի օփերայէն) դաշակի ընկերակցու-
թեամբ Օր. Անտէլ Լիւի, ՆԱՅԻՐԻ Երգ-
չախումբը ղեկավարութեամբ ԳԻՈՐԳ
ԵԱՆՊԵՅԵԱՆ :

ԼԱԻԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԵՆ ԵՒ ՅՈՒՆԻԹԻՒՆ

Գերակինքու համար

Կ Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ն

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւաքայն ապրանք ամենամաճան գնով

Նոյն օրը ուրիշ մահափորձ մը կատար-
ուեցաւ ոստիկանական պաշտօնեայի մը
դէմ որ յաջողեցաւ ձերբակալել ահարե -
կիւնը : Քաթալիին սպաննողն ալ ձերբա -
կալուեցաւ : 35 տարեկան Թունուզի մըն
է, որ ապաստանած էր վիւլայի մը մէջ,
ուրիշ երկու բնիկներու հետ : Հետագիւր
կ'ըսէ թէ չէնքը կատարեալ զինարան մըն
էր, այլապէս զէնքերով : Այս երեքին
խոստովանութեանց վրայ ուրիշ վեց հոգի
եւս ձերբակալուեցան, որոնք երեքական
խումբերու բաժնուած էին, մահափորձե-
րը կատարելու համար :

Թունուզի մարդպանը պէյին պալատը
երթալով, Պ. Պիտոյի մէկ նամակը յանձ-
նեց, որ կը թելադրէ քաջորոշ դէրձ բու-
նել մահափորձերուն դէմ : Պէյը ունկըն -
դրութեան ընդունեցաւ նաեւ վարչապետ -
տը : Կացութիւնը ծանր կը համարուի մա-
նաւանդ անոր համար որ պէյը վերապահ
դէրձ մը բռնած է կարգ մը խնդիրներու
հանդէպ :

Ֆրանսական իշխանութիւնը որոշեց այ-
լուր փոխադրել Նոր Տեսթուրի, համայն -
նախար կուսակցութեան եւ Աշխատանքի
Դաշնակցութեան կարգ մը անդամները :
Ուրիշ քանի մը երեւելիներ ալ տնային
բանտարկութեան դատապարտուեցան :
Գործադուլ մը սարքուեցաւ արաբական
թաղին մէջ եւ իսանութիւնը փակուեցան :
Կիրակի օրուան քաղաքապետական ընտ -
րութեանց մասնակցած են ընտրողներու
հազիւ 20 - 30 առ հարիւրը : Նոյն գիշերը
նոր մահափորձ մը սարքուած էր շէյխի
մը դէմ որ իր տունէն դուրս քաշկուտուե-
լով ծանրապէս վիրաւորուեցաւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼ. ՕԳՆԱՆԱՒ ՄԸ ԽՈՐՏԱԿՈՒԵՅՄԱԻ
Հնդկաստանի մէջ : 43 հոգի ածխացան :

ԳՈՐԻՍԻՅԻ ղերնադադարը յաջողցնելու
համար, նոր ժողով մը պիտի գումարուի
այսօր : Դաշնակիցները տրամադրել կ'երե-
ւան ընդունելու որ փաքստանի մէջ հա -
մախմբուին գերիները, եթէ չեն ուզեր ի-
րենց երկիրը վերադառնալ ազատ կամքով :

ՅՐԱՆՍ. ՆԱԻՆՐՈՒ պաշտօնեաներուն
գործադուլը սարքուեցաւ Տէնքէրքի,
Ռուանի եւ Մարսէյի մէջ : Սպանիոյ կը
պահանջեն շաբաթական 40 ժամ աշխա -
տանք 48ի դնով եւ վեցի տեղ 9 օր վճա-
րով արձակուրդ :

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ընտրութեանց Բ.
մասը տեղի ունեցաւ կիրակի օր : Թերթե-
րը կը գրեն թէ այս անգամ ալ զգալի յաջո-
ղութիւն չահած են անկախները եւ չա -
փաւորները :

ՊՈԼՍԱՀԱՅ կուսակցութիւնը, Կարպիս
Զաքարեան, յաղթական հանդիսացաւ
Սալ Վակիրամի մէջ, Ֆրանսացի մրցակցին
դէմ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :
ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ հրատարակուած պաշ -
տօնական գիւղից մը կ'ամբաստանէ ընդ -
դիմադիր երեսփոխան մը՝ Տոթթ. Մո -
ղաֆէր Պաղաթ, իբրեւ կազմակերպիչը
ոստիկանութեան վերադառնալին սպանու-
թեան : Ամբաստանեալը վճռապէս կը հեր-
քէ :

ԱՆԳԼԻՈՅ արքունիքը պաշտօնական դե-
կոյցով մը կը հերքէ այն լուրը թէ Մար-
գարիտ իշխանուհին վանք մը պիտի մտնէ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր դահլիճը կազմեց Սաէպ
Սալամ, իրեն վերապահելով ներքին գոր-
ծերու եւ աղք. պաշտպանութեան նախա-
րարութիւնները :

ՍԵԲԱՍԻՈՅ Մուրատ Ուս. ի վարչու-
թիւնը ողբացեալ վաղարշակ Ուրբաթեա-
նի մահուան առթիւ, շնորհակալութեամբ
ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի հետեւ-
եալ նուէրները. —

Տէր եւ Տիկին Յ. Յակոբեան երկու հա-
զար ֆր. : Պ. Վահէ Կիրակոսեան եւ մայ-
րիկը երկու հազար ֆր. : Տէր եւ Տիկին
Լեւոն Գիւեան հազար, Ե. Երանոսեանէ
հազար ֆրանք : Այս առթիւ Միութիւնը
Այրի Տիկին Ուրբաթեանի, իր որդւոյն եւ
իրենց ընտանեկան պարագաներուն կը
յայտնէ խոր վշտակցութիւնը :

ՄԱՅԻՍ 1-ԵՆ Ի ՎԵՐ
«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱՌՈՒԻ
Պոմոնի Տէջ լրագրավաճառ M. Delpont,
328, Chemin St. Julien, խկ Վերի Պո-
մոնի համար M. Roul, 57, Bd. de Beau-
mont - ի պալարը :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱՏԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

6

ՄԱՅԻՍ

MERCREDI

6 MAI

1953

2997 ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7059

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 2997 ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2470

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇՈՇՈՐԹԱՎԱՏՈՒՄ

ՕՐՈՒԱՆ

ԴԵՊԹԵՐԸ

ՄԱՀ

ՊՐՈՖ. ՀՐԱԶԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ

*

ՀՆԴԿԱԶԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Միտքը ծուռ, աղբյուրը պղտոր, «Սո - վետական Հայաստան»-ի խոսնակը թխեր է զբաղանդով մը որ կրնայ մրցել թրքական խուժանավարություն հետ:

Եղկելին Գ. Նիկողոսյանն պատէ պատ կը դարձնուի, ապացուցանելու համար թէ արտասահմանի «պրոգրեսիվ» Հայերը խաղաղություն կ'ուզեն, իսկ Դաշնակցու - թիւնը՝ պատերազմ:

Կարգացէ՛ք իր բառերով:

— «Դաշնակցական թերթերի էջերում հրճիվային յօդուածներով աւելի ու աւելի յաճախ են հանդէս գալիս Դաշնակ լի - դերները, որոնք իմպերիալիստներին կոչ են անում պատերազմ սկսել Սովետական Միութեան եւ ժողովրդա-դեմոկրատական երկրների դէմ»:

Ի՞նչ աւելի հրէշային մեղք մը:

— «Ինչպէս յայտնի է, Դաշնակ լի - դերները պաշտպանում եւ ողջունում են թիւրքիսն սպառնալիքները, վերջինս Սովետական Միութեան դէմ պատերազմի պլանդարմ (դիւնակայան) դարձնելու տ - մերիկեան քաղաքականութիւնը: Դաշնակ քաղաքականութիւնը բացէ ի բաց ջատագո - վում են դաշինքը թիւրք ոչակցիոններների հետ ընդդէմ Սովետական Հայաստանի»:

Դիւային դիւտ մը եւս:

— «Ամերիկեան ցորեքի շարքերում կուտմ են նաեւ դաշնակները: Դաշնակ - ների ձեռքերը արդէն ողողում են կո - րէական կանանց, երեխաների ու ծերու - նիների արեւնով»:

Այս ալ բաւական չէ:

— «Արտասահմանեան Հայերը վճռա - քար դատաւարանում են դաշնակներին այն բանի համար, որ նրանք մասնակցում են կորէական ժողովրդի դէմ ուղղուած պա - տերազմին, եւ թիւրք ենիչէրիների հետ միասին թափում են կորէական ժողովրդի արիւնը»:

Եւ վերջապէս աւետարե՛ր, չոնդալից յայտնութիւն մը:

— «Հայ թերթերը հրապարակում են բազմաթիւ յօդուածներ, որոնցով նշաւա - կում են դաշնակներին, որպէս թիւրքա - կան դործակալներ» (Սով. Հայաստան, մէկ Ապրիլ 1953):

Այսպէս ուրեմն, Դաշնակցութիւնը ոչ միայն պատերազմի հրճիվ է, այլեւ կը մասնակցի Գորէայի պատերազմին:

Եւ զինուորը զրկած է այդ երկիրը, որ - պէսզի կենն, երախաներ, եւ ծերունիներ չարդեն թուրք ենիչէրիներու հետ:

Մենք ամէնէն մեզմ բառը դործածե - ցինք, չոչորթապատում զենելով այս դուռ - թեան խորագրերը:

Նորէն եւ նորէն կարգացէ՛ք արտապա - ուած վկայութիւնները, իւր դուր ընտրե - ցէ՛ք բուն բառը, որակելու համար դոր - ծուած արարքը:

Որեւէ տարբերութիւն կը տեսնէ՞ք այս հայաստան դարձահոտութեան եւ թրքա - կան արեւնածարաւ խուժանավարութեան միջեւ:

Այսքան մաղձ եւ կիրք Հ. Յ. Դաշնակ - ցութեան դէմ՝ Թուրքը, միայն Թուրքը կրնար սնուցանել:

Այսքան դարձելի եւ դրդելի սուտեր՝ միայն Թուրքը կրնար հնարել:

Այսքան անյատակ տգիտութիւն եւ կեղ - ծիւր հայկական անցուդարձի մասին՝ մի - այն Թուրք մը կրնար ցուցադրել:

Ձենք զարմանալ: Բուլղերիկեան ռազմա - վարութեան առաջին յօդուածը կը տրա - մադէրէ սպաննել մարդը՝ մարդուն մէջ: Ոչնչացնել ինչ որ մարդկային է, կեր ճա - րելու համար ամբոխին:

Ամէնէն խելացին ալ ի հարկին սուտ խնդր կը ձեւանայ, իւր կը ստանկայ, չուրի էջ ձգելով Թուրքը:

Մանաւանդ երբ նշանակէտը Հ. Յ. Դաշ - նակցութիւնն է: Յաւիտենական մղձա - ւանջը բոլոր բունակալներուն եւ անոնց «զուրմ»ներուն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախա -

րարը զեկուցում տալով երեսի. ժողովի ելմտական յանձնախումբին առջեւ, ուժ - դնորէն ընդգիծացաւ մաքսատուրքերու յաւելումն: Այս առթիւ յարցադրեց թէ որ եւ է յաւելում պատճառ պիտի դառնայ որ ազատ աղբերը առեւտուր ընեն խորհրդ - դային երկիրներու հետ, ծանրացնելով միջազգային կացութիւնը: — Նախագահ Այդնհանը խորհրդակցութեան հրաւի - րեց 45 նահանգներու կառավարիչները, և չեղելով անոնց դերը՝ քաղաքական խն - դերներու մէջ:

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնո», երէկուան խմբագրականին մէջ զննելով Իրանի ներքին կացութիւնը, կ'եզրակացնէ թէ Տոքթ. Մոսատեղ յաջո - դած է չեղողացնել արքունիքը եւ մոլե - ռանդ հոսանքները: Կը հաստատուի թէ Թեհրանի ոստիկանութեան վերատեսու - չին առեւանդումը եւ սպանութիւնը յատ - կապէս մշակուած դաւ մըն էր, վարչապե - տը տապալելու համար, ըստ այս վերջի - նը նորէն յաղթեց: Կառավարութիւնը ան - միջապէս միջոցներ ձեռք առնելով, ոչ միայն ձերբակալեց մարդասպանը, այլ եւ երեսան հանցը դաւին ծաղերը: Ամ - բաստանեալներուն մէջ կը գտնուին 8-10 բարձրաստիճան սպաններ, կրօնապետ Գա - շանիի ազգականները, պալատականներ եւ աշխատակալական կուսակցութեան ան - դամները:

Նոյն աղբյուրին համաձայն, դաւադիր - ները կ'ուզէին անհետացնել Տոքթ. Մո - սատեղը եւ անոր գլխաւոր աջակիցները, վարչապետ անուանելով տոքթ. Բաղայը կամ զօր. Չահեդին:

Այս վերջինը անմիջապէս խորհրդարանը ապաստանեցաւ, ձերբակալութենէ խու - սափելու համար: Իրանի մէջ մզկիթը եւ խորհրդարանը անձեռնմխելի կը համար - ուին:

Զօրավարին ազգականներէն երկուքը ձերբակալուեցան, իբրեւ մեղսակից զօր. Աւարտուշի սպանութեան:

ԳՈՐԾԱԴՈՒՆՆԵՐԸ

ԿԸ ԾԱԽԱԼԻՆ

Շոգեհաւային պաշտօնականներու գործա - դուրը կը շարունակուի Ֆրանսայի գլխա - տը նաւահանգիստներուն մէջ: Արդէն իսկ անշարժութեան դատապարտուած են անդրատլանտեան նաւերը: Շարժումը հասած է մինչեւ Մարսէյլ, ուր սպանները նոյնպէս կը պահանջեն շարժական աշ - խատները ինչեցնել 40 ժամուան:

Ապրիլ 15էն ի վեր Ռենոյի գործարանին մէջ 250 բանթոյներ կը շարունակեն խա - վանել աշխատանքը, անգործութեան դա - տապարտելով տաք չադար բանուորներ: Հաստատութիւնը մէկ հատ ինքնաշարժ չէ կրցած արտադրել երկու շարժիչ ի վեր: Դատաւճիտ մը կ'արտօնէ արտաքսել բան - թոյները՝ ըստ հաստատութեան վարչու - թիւնը չուրը այդ միջոցին դիմել: Գոր - ծաղուրին համաձայն են չորս արհեստակ - ցական միութիւնները, ըստ վերջնական ո - բոլում տրուած չէ միացեալ գործունէու - թիւնը շարունակելու համար:

Փարիզի կարգ մը պանդոկներուն մէջ ալ գործադուր վերսկսաւ առջի օր: Ժը - նելիլիէի կազի բանուորներէն 1200 հոգի աշխատանքը դարեցուցին 24 ժամուան համար: Կարգ մը հաստատութեանց պե - տական պաշտօնականներն ալ դժգոհութիւն կը յայտնեն:

Կառավարութիւնը կը փորձէ իւր մը դո - նել հաշտարար միջոցներով:

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԵԱՅԻ զինադաւարի բանակցու - թիւնները փութացնելու համար, Այդա - ժողովը որոշեց Փաքիստանը առաջարկել իբրեւ չեղող չըջան: Այն գերիները որ չեն ուզեր իրենց երկիրը վերադառնալ, պիտի համախմբուին Փաքիստանի մէջ:

ԱՐԱՐԱԿԱՆ երկիրներու արտաքին նա - խարարները ժողովը հրաւիրուած են Մա - յիս 9ին, Գահլիէի մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՒՆ զինուորական մարմին մը դացած է Ալեքսան, զօրավարի մը նախա - դահուրեամբ, զէնք եւ ռազմանիւթ գնե - լու համար:

ԱԹԵՆՔԻՆ կը հեռագրեն թէ արգելա - (Շարունակուիւիւր կարգալ Դ. Բ)

Պրոֆ. Հրաչեայ Աճառեան մեռած է Ապ - րիլ 16ին Երեւանի մէջ: 77 տարեկան էր: «Սովետ. Հայաստան» (Ապրիլ 19) կը հը - րատարակէ Աճառեանի նկարը եւ դրուա - տալից մահադրութիւն մը, որու տակ ստորագրած են Վ. Համբարձումեան, Գր. Ղափանցեան, Ա. Իսահակեան, Մ. Սար - եան, Գ. Պետրոսեան, Մ. Ներսիսեան, Ա. Յովհաննէսեան, Լեւոն Յովհաննիսեան, Վ. Գուրգանեան, Հր. Բունիաթեան, Ա. Շահինեան, Ն. Յարութիւնեան, Ծ. Ա. - դայեան, Լ. Մելիքեթեան, Ա. Ղարիբ - եան, Է. Աղայեան, Գ. Սեւակ, Ա. Միլիք - եան:

Ըստ այս մահադրութեան, Հրաչեայ Յակոբի Աճառեան, «սովետական բաղ - մավաստակ գիտնական, սովետական լեզ - ուաբանութեան իսկական ներկայացու - ցիչ, Հայկական Ռեսպուբլիկայի Գիտու - թեան Ակադեմիայի իսկական անդամ, պրոֆեսոր Երեւանի Պետ. Համալսարա - նի», կը թողու աւելի քան երկու հարիւր մեծարժէք եւ լայնածաւալ աշխատու - թիւններ:

1935ին, իրեն տրուեցաւ «Հայկ. Ռես - պուբլիկայի Գիտութեան վաստակաւոր դործիչ տիտղոսը»: 1943ին, Հայկ. Ռեսպ. Գիտութեան Ակադեմիային հիմնադրու - թեան առաջին օրէն՝ ընտրուեցաւ իսկա - կան անդամ Ակադեմիոյ: Կը թողու մեծ անուն մը իբրեւ դասախօս հայագիտու - թեան եւ արեւելագիտութեան: Մինչեւ իր կեանքին վերջին օրերը, աչքերուն լոյսը գրեթէ սպառած, կ'աշխատէր Հայոց լեզ - ուի լրակատար Գերականութեան եւ Հայ Բարբառագիտութեան մեծածաւալ դոր - ծերուն վրայ: Կոթողական աշխատու - թիւններ պիտի մնան Արմատական քա - ռաքանը (7 հատոր, որու վեց հատորը վի - մատիւ իր ձեռագրով), Արմատական բառարանին եօթը հատորներուն ծաւալ՝ Ա. Հատոր 1232 էջ, Բ. հատոր 1350 էջ, Գ. հատոր 1492 էջ, Դ. հատոր 1350 էջ, Ե. հատոր 1294 էջ, Զ. հատոր 1626 էջ, Է. հատոր 209 էջ: Հայոց Լեզուի Պատ - մուրիւնը, Հայերէնի լրակատար Քերա - կանութիւնը:

Յուդարկաւորութիւնը կատարուած է Ապրիլ 19ին, կէսօրէ վերջը, ու թաղուած՝ Երեւանի քաղաքային դերեգմանատան Պանթէոնին մէջ: Մարմինը երեք օր ցու - ցադրուեցաւ Ակադեմիոյ դասախօսու - թեանց մեծ դահլիճին մէջ, ուր տողանցք կը կատարէր ժողովուրդը առտուան ժամը տասնէն սկսեալ:

Պրոֆ. Հրաչեայ Աճառեան, հնակար - կատր զաւակը, ծնած է 1876ին Սամթրիա (Պոլիս): Թաղային Սահակեան վարժա - րանէն ետք՝ աւարտած է Ղարաթիոյ Կեդրոնականը (1893), յետոյ անցած է Փարիզ եւ Սթրասպուրկ՝ հետեւելու հա - մար լեզուագիտական համալսարանական դասախօսութեանց: Աշակերտ Մեյիէի, կը վայելէր Ֆրանսացի այս մեծ լեզուաբա - նին համակրանքը: Աշակերտած է նաեւ Հիւլիսմանի:

Ունի նոյնպէս զուտ դրական փորձեր: Կը ստորագրէ Կաթոլիկ:

Առիթ կ'ունենանք տակաւին խօսելու իր վաստակին մասին:

« ՅԱՌԱՋ » Ի
ԲԱՐԳԱԽԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւ - եալ դումարները —

Պ. Գամպերեան (Միլիպէլ) 2500 Փր.:
Տիկին Ջ. Նիկողոսեան, փոխան ծաղ - կեպակի, ողբադեպ վաղարշակ Ուրբաթ - եանի մահուան առթիւ 1500 Փրանք:

Տիկին Բարսեղեան (Շաթու) հաղար:

ԱՐՏԱՄԵՏԻ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

Բ.

1914ի աշնան, երբ դահիճ ձնվտեղ Վա-
նի կուսակալ կարգուեցաւ, Արտամետի
դաւառակի ոտովիանապետի եւ «միւսու-
ր»ի պաշտօնները յանձնեց յայտնի Պայ-
րամ Ալի գերդաստանէն Զիւլէրի: Պայ-
րամ Ալին ծովեղերեայ տունն ու դրախ-
տանման ալիքի երկար տարիներ իրրեւ
ամառանոց ծառայած էին երբեմնի կու-
սակալ Թահիր փաշային եւ իր հրէշածին
դաւակ ձնվտեղին: Զիւլէր, արդէն «փո-
ւիս», աչքը մտած էր ձնվտեղին եւ դար-
ձած անոր ամէնէն հաւատարիմ բարակ-
ներէն մէկը: Զնվտեղ իր հետ պտոցուց
զայն Ոստան, Շէմզիւրան, ու Պաշալէ
«քոմիսէր»ի պաշտօնով:

Իր վարչապ ու վարպետ տիրոջ ձեռքով
լաւ մարդուած՝ թրքական նենդամու-
թեան, կեղծիքի եւ շողորթութեան կա-
տարեալ մարմնացումն էր այս ճիւղը,
որ բարեկամ ձեւանալով ջանաց ընացնել
ու խաբել մեզ: Յաճախակի այցելութիւն-
ներ տուաւ գիւղի մեծերուն, ինչ որ ան-
սովոր երեւոյթ մըն էր: Կերաւ, խմեց, իր
կարգին հիւրասիրեց զանոնք միշտ ճա-
ռելով երկու ժողովուրդներու «դարաւոր
կերպրութեան» մասին: Քանիցս դպրոցը
եկաւ եւ աշակերտներուն թուրքերէն կար-
դալ տալով քաջալերեց զանոնք: Փափա-
քեցաւ հայերէն գրել կարդալ սորվիլ:
(Բաւական հայերէն կը խօսէր): Ոնդրեց
որ տեսակցութիւն մը սարքեմ իր եւ հո-
րեղբորս՝ Նոյնի վարդապետի միջեւ,
(Առաջն տեղապահ), որուն ծանօթ էր
Ոստանէն, եւ որու միջոցաւ պիտի ջանար
տեսակցիլ Արամի հետ եւս:

Այս բոլորը՝ յանգելու համար, Մարտ
ամսուայ վերջերուն, հետեւեալ «արտցաւ
խորհուրդ»ին՝ տրուած գիւղի մեծերուն:
— «Համոզեցէ՛ք երիտասարդները որդան
յանձնուին իրենց զէնքերով: Շատ կը մը-
տածեմ թէ իրենց եւ թէ ժողովուրդի հա-
մար: Լաւ կ'ընեն որ վստահին ինծի:
Կ'երաշխաւորեմ որ ոչինչ պիտի պատահի
իրենց: Գիտէ՛ք որ կառավարութեան բա-
ղուկը երկար է»:

Քաջ կ'ըմբռնէինք այս «խորհուրդ»ին
իմաստը: Մնացեալ անդրդուելի եւ սպա-
սեցեղեղ դալիքին, արթուն ու պատրաստ:

Իր այս հրէշային ծրագրի ձախողումէն
կատրամ՝ Զիւլէր, Ապրիլ չորսի իրիկունը
բաղմաթիւ «միլլի»ներով խիստ պաշար-
ման տակ առաւ գիւղը: Արդիւնք ամէն
յարաբերութիւն դուրսի հետ, եւ իրրեւ
արդարացում իր այս քայլին՝ շնակնո-
րէն յայտարարեց:

— «Շատախի եւ ուրիշ վայրերու մէջ
Հայեր յարձակած են անմեղ Իսլամներու
վրայ եւ կոտորած զանոնք: Մերոնք՝ կը
վախնան որ ձեր երիտասարդներն ալ ի-
րենց վրայ յարձակին: Պարտականութիւնս

է հակել որ խռովութիւններ չծագին»:
Այլեւս կարուած էինք դուրսէն եւ չէինք
կրնար իմանալ թէ ինչ կ'անցնի կը դառ-
նայ:

Նոյն գիշերը յաջողեցանք երկու ընկեր-
ներ եւ նամակ մը դրկել քաղաք՝ Արամին,
բացատրելով մեր անել կացութիւնը եւ
լուր մը, հրահանգ մը խնդրելով: Ընկեր-
ները վերադարձան յաջորդ գիշեր, բերե-
լով երկտող մը Արամէն, որով կը յայտ-
նէր իշխանի սպանութիւնը եւ Վառմանի
ձերբակալումը: Կը գրէր քաղաքի ծանր
կացութեան եւ փոթորիկի առաջն առ-
նելու համար իրենց թափած ճիւղերու մա-
սին: Կը յորդորէր առիթ չտալ միջադէպի
յոյս յայտնելով որ քաջաբար պիտի
պաշտպանեք ժողովուրդը՝ եթէ թշնամին
յարձակի:

Ապրիլ հինգի գիշերը Մուրատան գիւղի
ընկերները երկտող մը հասցուցին մեզի,
յայտնելով թէ իրենք, Բերդակցիներ եւ
Կենդանացիներ միասնաբար որոշած են
գիշերով անցնիլ Վարաք իրենց ընտանիք-
ներուն հետ: Կ'առաջարկէին որ մենք ալ
փորձենք մեր ընտանիքներով իրենց միա-
նալ: Անխոհեմութիւն համարեցինք այս-
պիսի փորձ մը: Մեզ պաշարողները ալ-
գեղը պիտի ըլլային: Պիտի սկսէր մեզի
համար անյաջող կռիւ մը, որու ընթաց-
քին ժողովուրդը սուրի պիտի մատնուէր:
Ստիպուեցանք մնալ:

Ապրիլ եօթի չընաղ առաւտը բացուե-
ցաւ Այգեհատան եւ Քաղաքամէջի վրայ
սկսող թնդանօթային ահուկի ավազի-
ծութեամբ: Միաժամանակ թնդանօթային
խուլ որոտումներ սկսան լսուիլ Հայոց-
Ջուրի կողմէն, տեւելով ամբողջ օրը:
Թուրքերուն մէջ տիրեց անսովոր ցնծա-
ւելի եւ ուղեւ: Թորոսեան Մպըսուտ եւ
ես միակ երկտասարդներն էինք որ կըր-
նայինք երեւալ Թուրքերուն՝ գերծ ըլլա-
լով զինուորական ծառայութեան: Մաք-
սուտ իրրեւ տիրացու, ես իրրեւ ուսու-
ցիլ: Քաղաքը դիտելու համար՝ յառա-
ջացանք մինչեւ մեր բերդը, որ, ըստ ա-
ւանդութեան, Շամիրամի բերդն է եղած:
Հոն բարձրացած էին խուլ մը Թուրքեր,
նաեւ մէկ քանին մեր գիւղի մեծերէն:
Թնդանօթներ քաղաքի բերդէն եւ Թորոսե
Քալէն ուսմբեր կը տեղացնէին քաղաքի
եւ Այգեհատան վրայ՝ որոնք ծագկուած
էին թանձր մուրի տակ: Մովլ անդամու-
ղեփուր հաղարաւոր հրազններու բե-
րաններէն ժայթքած զնդակներու՝ ձայնը
մինչեւ մեր ահանջները կը հասցնէր:

Թուրքեր կը խայտային ցնծութենէն, եւ
իւրաքանչիւր թնդանօթային հարուածին
կը գոչէին: «Ճան, թօի, ճան, սէսինէ
(ձայնիւ) դուրպան»: Ու չարախիւդ,
հեղանկան ըրքիլներ արձակելով կ'ըսէին:
— «Տխարներ, ի՞նչ խելով եւ ո՞ր ու-
ժին ապականած գէնք կը վերցնեն պետու-
թեան դէմ: Մինչեւ իրիկուն ամբողջ քա-
ղաքը մոխիր պիտի դառնայ, իրենք ալ
հետը»: Այս ամբարտաւանները մտքէ չե-
ին կրնար անցնել որ նոյն գիշերը այս
«տխար»ները մոխրակոյտերու պիտի վե-

ԼԻԲԱՆՈՆԻ ՆՈՒԱԳՊԱՀԻՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՏԱՆ ՄԷՋ

★

ՍՄԲ. — Լիբանանի հանրապետութեան
նախագահը՝ Քամիլ Շամուն վերջերս Գա-
հրէ դառնուած ատեն, իր ներկայացու-
ցիլը արտաքին եւ երմտական նախարար
Պ. Ժորժ Հաքիմ այցելեց «Յուսաբեր» ըն-
կերակցութեան չէնքը, ընկերակցութեամբ
Լիբանանի երեսփոխան ընկեր Մովսէս
Տէր Գալուստեանի:

Կիրակի, 26 Ապրիլ, չէնքը դարգարուած
էր եգիպտական եւ լիբանանեան դրօշնե-
րով: Շէնքին դրանք առջեւ հիւրը դիմա-
ւորուեցաւ ընկերակցութեան անդամներու
կողմէ:

Մուտքէն մինչեւ հիւրասրահը, աստի-
ճաններու երկու կողմերէն, պատուոյ
պահակ կեցած էին հայ արիւններ:

Հոծ բազմութիւն մը, խոնուած էր չէն-
քին մէջ եւ ընդունեց հիւրը երկարատեւ
ժամերով:

Հիւրասենեակ մտնելով՝ նախարարը ըն-
դունուեցաւ Առաջնորդ Մամբէ արք-
Սիրունեանի, հայ կաթողիկէ համայնքի
առաջնորդ գերապայծառ Նէսիմեան արք-
«Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցու-
թեան անդամներուն, զլիսաւորութեամբ
իրենց նախագահի՝ Պ. Ա. Չաքրճեանի,
Հ. Կ. Սալի ու «Համադպային»ի անդամ-

րածէին պետական դրամատունը, զինա-
րանը, նամակատունը, ոստիկանութեան
կեդրոնը եւ դեռ ուրիշ հիմնարկութիւն-
ներ, ու քանի մը շաբաթէն զիրենք ալ
մինչեւ Անատոլիոյ խորերը պիտի քշէին:
Յետոյ մեզի դառնալով ըսին.

— «Բայց մեր գիւղի Հայերը միշտ լոն-
լօք են եղած: Դուք հանդարտ կեցե՛ք, այն
ատեն ոչ մէկ վնաս պիտի հասնի ձեզի»:

Մեր նախածնէնքերը ուղղեցինք դէպի
Մուրատան եւ Բերդակ գիւղերը: Կենդա-
նութեան ոչ մէկ նշոյլ: Ալ չկար թոնիւր-
ներու օրհնեալ ծուխը որ ամէն առաւտ
չղարշի պէս կը տարածուէր անոնց վրայ:
Այդ գիշերը հեռացած էին դէպի Վարաք:
Մերան տուինք անոնց եւ խորտակուած
սրտով վերադարձանք մեր ընկերներուն
կողմ:

Մեր ժողովուրդը՝ գիտակ վերահաս վը-
տանքին՝ սոսկալի մղձաւանջի մէջ ան-
ցուց այդ ցորեկն ու գիշերը: Կուր քաղա-
քի մէջ, կուր Հայոց - Ջուրի մէջ: Մեր
չըջալայ գիւղերուն մէջ Հայոց ոչ մէկ
շունչ: Մենք միւս միւսակ, անօդական,
հաղարաւոր դայերու բերանը: Կը սպա-
սէինք, ամէն վայրկեան, որ մեր վրայ ալ
յարձակում գործեն: Բայց, կը թուէր թէ,
Զիւլէր կը վարանէր միայն իր ուժերով
դիմել այս քայլին:

ԱՍԶԱՐ ՆԵՐԿԱՅԱՐԵԱՆ
(Մնացեալը յաջորդում)

ներուն եւ «Յուս» թերթի խմբագրու-
թեան կողմէ:

Հիւրասրահին մէջ, որուն պատէն կախ-
ուած էր Լիբանանի նախագահին մեծ լու-
սանկարը, զեղեցիկ շրջանակի մէջ, նա-
խարարը, կարճատեւ զրոյցէ մը ետք ա-
ռաջնորդ Մամբէ արք-ի, հայ կաթողի-
կէ առաջնորդին, ընկեր Մ. Տէր Գալուստե-
անի եւ Ընկերակցութեան անդամներու
հետ, հիւրասրահեցաւ շափանիայով:

Հիւրասրահի դրան առջեւ խոնուած ժո-
ղովուրդի բազմանքին ընդ առաջ երթա-
լով նախարարը առաջնորդուեցաւ չէնքին
թատերասրահը: Ժողովուրդը կ'աղաղա-
կէր. — «Կեցցէ Լիբանանը, կեցցէ Նոյնը» -
տուր, կեցցեն արաբական ժողովուրդ -
ները»:

Թատերասրահին մէջ Ընկերակցութեան
կողմէ Բ. Երուանդ Սաթանասեան նա-
խարարին ուղղեց հետեւեալ ուղերձը.

— «Անչափօրէն ուրախ ենք ու երջա-
նիկ այն այցելութեան համար, որ բոլորին
սիրելի նախագահը՝ Քամիլ Շամուն, ձեր
ուղեկցութեամբ, առաւ մեր հայրենիքին՝
ազատատենչ Նոյնի կողմէն»:

Երբեք պիտի չմոռնանք այն ջերմ, եղ-
բայրական եւ սրտաբուխ ասպնջականու-
թիւնը, որ 35 տարի առաջ Լիբանանը
այնքան աղուօրէն ընծայեց մեր անտուն
ազգակիցներուն, որոնք հալածուած էին
թշնամիներէն եւ ուրացուած բարեկամ-
ներէն: Լիբանանը՝ ազատութեան եւ ժո-
ղովրդավարութեան երկիրը ոչ միայն ա-
ռանց պայմանի տուաւ ազատտան եւ եղ-
բայրական հոգածութիւն, այլ մանաւանդ
քաղաքացիական ամբողջական իրաւունք-
ներ եւ հրաշալի երկիր մը, որուն մէջ
ապրելը հպարտանք է:

Այս անանխընթաց դուրդուրանքը եւ
բարեացակամութիւնը մեր ազգակիցնե-
րուն մէջ ստեղծեցին այնպիսի հոգեկան
երանութիւն, որ լրիւ միախառնուեցան
ձեզ հետ հոգերով, աշխատանքով եւ տն-
ջանքով: Այնքան, որ դարձաւ համակ լի-
բանացի, Լիբանանի արցունքին մէջ ի-
րենց վիշտը տեսնելով եւ անոր ժպտին
մէջ իրենց խայտանքը:

Մեր ազգակիցներու յաւիտենապէս ան-
խըլի այս կապը, ամբարցած անհաճախ-
դիր նուիրումով, պիտի ծառայէ չընաղ
Լիբանանի փառքի կերտումին:

Ձեզմէ ջերմօրէն կը խնդրենք, Պ. Նա-
խարար, Նոյնի կողմէն բոլոր յարանձանու-
թիւններու դերադոյն մեծարանքը, անա-
րատ սէրը ու երախտադիտութիւնը փո-
խանցել մեր բոլորին սիրելի նախագահ՝
Քամիլ Շամունին, իր կառավարութեան,
եւ իր առաքելի, աշխատունակ եւ վե-
հանձն ժողովուրդին:

Սրտապէս զգածուած ենք, Ձեր վսե-
մութիւն, Ձեր այս շնորհատուր այցելու-
թեան համար, որ մենք կը նկատենք մեզի
ընծայուած մեծագոյն պատիւը, որուն
համար կը յայտնենք մեր շնորհակալու-
թիւնները եւ խորին յարգանքները:

Օրհնեալ լինի Լիբանանը» (Մալիք):
Ճառէն վերջ նախարարը, ակներեւ յո-

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

« ՏՂՈՒ ԿԵԱՆՔՍ »

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

●

Յանուն հօր եւ Որդւոյ, եւ Հոգւոյն
Սրբոյ:

Կը թուէր ինձ թէ այս խօսքէս վերջ,
տեսակ մը լուսութիւն կը տրեւէր սենեակին
մէջ եւ թէ նոյն իսկ ճանձերը աւելի մեղ-
մօրէն կը բզկային:

Մեծ հայրիկը ոտքի է, գլուխը ետեւ նե-
տած, յօնքերը շէր առած եւ ոսկեղոյն
մօրուքը՝ հորիզոնական: Կ'արտասանէ իր
աղօթքները վստահութեամբ մը եւ այն -
պէս որ կարծես թէ ուսուցիչին կը պա-
տասխանէր: Ձայնը յստակ եւ տիրական է.

— Դատաւորը պիտի դայ եւ ամէնուն
գործերը պիտի բացուին ...

Կուրծքին կը զարնէ ձեռքերը, առանց
եռանդի եւ կը հաւատայ, պնդումով մը.

— Քեզի դէմ միայն մեղանցեցի: Դար-
ձուր երեսդ իմ մեղքերէս ...

«Հաւատամք»ը կ'ըսէ, բառերը շնչոտ-
լով եւ իր ձախ ոտքը կը դողդղայ, իբրեւ
թէ շարժէր աղօթքին կռօյթովը: Ամբողջ
մարմնով կը ձգտի դէպի «Երօն»ները,
կ'երկարի, միշտ աւելի չոր, աւելի նուրբ

կը դառնայ, մինչ կ'աւարտէ, պահանջկոտ
ձայնով մը.

— Իժէկէ հոգիս, իր դարաւոր կիրքե-
րէն: Բեզի կը բերեմ միշտ սրտիս ողբերը,
ողորմած եղիւր, ով Տէր»:

Եւ բարձր ձայնով կ'աղերսէ աստուա -
ծային թողութիւնը մինչ աչքերը արցուն-
քով կը լեցուին:

— Թող հաւատքը գործերուս տեղը բու-
նէ. ով Աստուածս, յանտեւ ըրէ այն ա-
րարքներս որ դիմ չեն արդարացներ ...

Աւաղակու համար, ջղածիք կը խա-
չանքէ, գլուխը կը ցնցէ, իբրեւ թէ կո-
տոշի հարուածներ տալու ըլլար, ձայնը
կաղկանձուն եւ լալկան կը դառնայ: Աւե-
լի վերջը, երբ սինակոկները կ'երթայի,
հասկացայ որ մեծ հայրիկը Իսրայելացիի
մը պէս կ'աղօթէր:

Երկար առենէ ի վեր սամավարը կը գը-
ղայի սեղանին վրայ, սենեակին մէջ կը
բուրէ դաղձ հոտը մածոնախառն վարսակէ
հացիկներուն:

Անօթի եմ: Հանին դժնէ երեւոյթով մը
կը կըթնի դրանը բունին եւ երկար հա-
ռաջ մը կ'արձակէ: Պարտէզին վրայ նա -
յող պէտէրահանէն արեւը դուրսթօրէն կը
փայլի եւ եղեմա՛կ կաթիլները մարգարիտի
պէս կը փայլիլին մեր ծագերուն ճիւղե-
րուն վրայ: Աստուան օդը թաթաւուն է
սամթիթի, հաղարշի եւ հասուն խնձորի
քաղցր բուրմունքովը, մեծ հայրիկը որ
դեռ կ'աղօթէ, կ'երեւայ եւ կը ...

— Մարէ բոցը իմ ցանկութիւններուս,
քանդի թշուառ եւ անիծեալ եմ ...

Գոց դիտեմ առտուան եւ իրիկուան բո-
լոր աղօթքները, ուստի ուշադրութեամբ

մտիկ կ'ընեմ թէ պատահամբ, պիտի սը-
խալի՞ մե ծայրս: Թող որ, աս բանը շատ
քիչ անգամ կը պատահէր. բայց ամէն ան-
գամուն, այդ մոռացումը սիրտս կը լե-
ցնէր չարախիւդ ուրախութիւնով: Իր ա-
ղօթքը աւարտելէ վերջը մեծ հայրիկը
«բարի լոյս» կ'ըսէր մեզի:

Կը պատասխանէինք եւ վերջապէս սե-
ղանին շուրջը կը նստէինք: Այն ատեն,
ծանրօրէն, կը ծանուցանէի.

— Գիտեմ, այսօր մոռցար «կը բաւէ»
ըսել:

— Իրա՞ւ: Կը մտահոգուէր, չհաւատա-
լու շնորով:

— Այո, վստահ եմ, պէտք էր ըսել.
«բայց հաւատքս ինձ կը բաւէ, եւ ամէն
բանի տեղը կը բունէ ինծի համար: Մոռ-
ցար «կը բաւէ»:

— Է՛հ ուրեմն, աղուր բան, կը բացա-
ղանքին՝ բոլորովին չիւթեմ: Յետոյ ին-
ծի շատ սուղի կը նստէր ըրած դիտողու-
թիւնս. բայց երբ գինքը կը տեսնէի ալ -
լայլած եւ նեղուած, կը յաղթանակէի:

Օր մը մեծ մայրս կատակով ըսաւ իրեն.

— Քու աղօթքդ պիտի ծանծրացնէ բա-
րին Աստուածը, միշտ միեւնոյն բանը կը
կրկնես ...

— Հէ, կը պատասխանէր կերկերուն եւ

ՄԱՏՄԵՍ ԿՈՐԳԻ

Թարգմ. ՍԻՐԱՆՈՅՑ

ԱՐՉԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

★

դուժով մը մօտեցաւ ընկեր խաթանաս -
եանի եւ շնորհօրէն անոր ձեռքը սեղմելով՝
իր խոր շնորհակալութիւնը յայտնեց։ Ա-
յա դառնալով թատերասրահին մէջ խըռ -
նուած բաղմոթեան՝ ըսաւ։

— «Սորապէս զգածուած եմ այն աղ -
դու, անկեղծ ու սրտատուզ զգացումն -
բուն համար, որ դուք հիմա արտայայտե-
ցիք մեր սիրելի նախագահին, կառավար -
ութեան ու ժողովուրդին հանդէպ։

Սոր շնորհակալիքս կը յայտնեմ այս
սրտաշարժ ընդունելութեան համար, որ
մեծարանքի լաւագոյն ու արժանաւայել
ցոյցն է։

Մենք հպարտ ենք Լիբանանի հայու -
թիւնով, որ տքնաջան, ստեղծագործ, եւ
օրինապահ տարր մըն է մեր հայրենիքին՝
Լիբանանին համար, որու բարբառածման
ու յառաջդիմութեան համար յորդաբուրի
յօժարութեամբ ընծայած է թէ իր տա -
ղանդը եւ կարողութիւնը, եւ թէ իր բազմ -
մատեանակ բարիքն ու նպաստը։

Մեր սիրելի նախագահի կողմէ խոր չը -
նորհակալութիւն կը յայտնեմ ձեզ եւ Ե -
գիպոտի համայնքին, եւ կը մաղթեմ որ
«Յուսաբեր» ի տան այս հոյակապ ձեռ -
նարկը նորանոր յաջողութիւններով պը -
սակուի, իսկ Եգիպտոսի հայ համայնքը
ունենայ փառահեղ ապագայ մը եւ բար -
գաւած կեանք մը, որուն իսկապէս ար -
ժանի է »։

Նախարարը երբ իր խօսքը աւարտեց՝
ամբողջ թատերասրահը թիզաց երկարա -
տեւ ու որոտնդոտ ծափերով։

Նախարարէն վերջ խօսք առաւ Առաջ -
նորդ Մամբրէ արք։

— «Եգիպտոսի համայնքը անհուն ու -
րախութեամբ ողջունեց Լիբանանի սիրելի
ու բաղմոթնոր հախաղահի այցելութիւն -
նը Եգիպտոս։

Երբ պաշտօնական այցելութեամբ ըն -
դունուեցայ նախագահ Քամիլ Շամունի
կողմէ, հայութեան խոր երախտագիտու -
թիւնը յայտնեցի այն անօրինակ ու սըր -
տաղեղ ասանջականութեան ու քրիստոնա -
վայել վերաբերման համար, հանդէպ
մեր բնակիչ, տարագիր ու անտէրունջ ժո -
ղովուրդին, որ Լիբանանի կառավարու -
թիւնը ու ժողովուրդը ցոյց տուին։ Այս
երախտիքը մենք չենք մոռնար, սիրելի
նախագահ։ Հայը ժողովուրդ մըն է, ու
բուն մէջ երախտագիտութեան զգացումը
ստուծն է ու անմեռ. այնքան որ անիկա
երախտիքին բաղմոթալստիկը կը հատու -
ցանէ։ Նախագահը խօսքս ընդհատելով
պատասխանեց. «Եթովի համաժողով եմ
ձեզ»։

Կը մաղթեմ երկար ու երջանիկ կեանք
սիրելի նախագահին՝ Քամիլ Շամունին
եւ բարգաւաճ, փայլուն ու բարձր ապա -
գայ մը Լիբանանին եւ իր ժողովուրդին »։
(Ծափեր)։

Ապա նախարարը ուղեկցութեամբ ընկ -
ւ Մ. Տէր Գալուստեանի եւ ընկերակցու -
թեան անդամներու՝ այցելեց չէնքին բոլոր
բաժինները՝ «Յուս» Ակումբի, «Նաւա -
սարգ»ի, Հ. Յ. Դ. սենեակները, Մատե -

Պաղտատի մեր պաշտօնակիցը, Գոյա -
մարտ, խմբագրականով մը կը պարզէ
ողբացեալ ընկերով արժանիքները։

— «... Հաւատարմ գործադրողը կու -
սակցութեան տուած որոշումներուն, վա -
րանք չունեցաւ երբեք, ով ալ ըլլար հրա -
մայողը՝ իր համակրած կամ չհամակրած
անձնաւորութիւնները. որուն ալ որ ի նը -
պաստ ըլլար գործադրուելիքը, իր սիրա -
ծին կամ չսիրածին. որովհետեւ խորա -
պէս արմատացած էր իր մէջ, եսը կու -
սակցութեան շահերուն ի սպաս դնելու, եւ
եւր զոհաբերելու պայծառ գիտակցու -
թիւնը։ Անտեսեց իր եսը, պահելով հան -
դերձ զօրեղ անհատականութիւն մը, կառ -
չեցաւ աւանդութեանց ու կանոններուն, որոնք
տարբեր - տարբեր ըմբռնումներու
տէր մարդոց մէկտեղումը, նոյն գաղա -
փարին շուրջ միացումը, նոյն նպատակին
համար ապրելի ու զոհաբերելի կարելի կը
դարձնեն ու կը վերածեն բոլորը մէկ ըն -
տանիքի, երբ կը գործադրուին տառա -
ցիօրէն, բոլորին համար անխտիր։ Եղաւ
յամառ քարոզիչը կանոնապահութեան։

Ու բնականաբար մնաց անընթացելի
շատերուն համար։ Զփնտոնեց փառքը,
գործեց լուռ ու մունջ, երբ պահանջուե -
ցաւ իրմէ գործել, ու մնաց անձանթ շա -
տերուն համար։

Յամառքէն ու հաւատաւոր Հայ էր,
յամառքէն ու հաւատաւոր Դաշնակցա -
կան էր։ Յամառքէն ու հաւատաւոր դա -
դափարական մըն էր ու իր ամբողջ կեան -

նադարանը, Դալար - Տանիքը, խմբա -
գրատունը, տպարանը, իւրաքանչիւրի մա -
սին տեղեկութիւններ առնելով։

Երբ հիւրապարս վերադարձին, ուր ընկեր
եր. Սաթեմաեան, բաժակ բարձրացնե -
լով, ըսաւ. — «Կ'առաջարկեմ խմել կե -
նացը չքնաղ Լիբանանին, իր սիրելի նա -
խագահին, կառավարութեան եւ ազնիւ
ժողովուրդին։

Ի պատասխան Պ. Ժորժ Հաքիմ բացա -
բանեց. — «Նաեւ Եգիպտոսի հայ հա -
մայնքին, «Յուսաբեր» ընկերակցութեան
եւ երեսփոխան Պ. Մովսէս Տէր Գալուստե -
անին, որ արժանաւոր ներկայացուցիչն
է Լիբանանի հայութեան »։

Ընդունելութիւնը աւարտած ըլլալով՝
նախագահը՝ ընկերակցութեան ոսկեմատ -
եանին մէջ ստորագրելէ վերջ, ուղեկցու -
թեանը ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեա -
նի, մեկնեցաւ Լիբանանեան դեսպանա -
տուն՝ լրագրական ասուլիսին։

Հիւրապարսէն մեկնումին՝ մինչեւ չէն -
քին դուռը՝ նախարարը անցաւ բաղմո -
թեան խանդավառ ծափերու մէջէն։

Ներկաները հիւրասիրուեցան զովացու -
ցիչներով։

քին մէջ յամառքէն ու հաւատաւոր ծա -
ռայեց հայ մշակոյթին, հայ ժողովուրդի
քաղաքական դատին, ու Հայ Յեղափո -
խական Դաշնակցութեան։

Եղաւ խմբագիր, եղաւ ուսուցիչ, եղաւ
եւ նախարար Հայաստանի անդամներու -
թեան օրերուն, եղաւ եւ փետրուարեան
ապստամբութեան գործօն ղեկավարներէն
մին, զինուորական վարիչը Հայաստանի
փրկութեան կոմիտէի, եղաւ գործիչ Ամե -
րիկայի մէջ, եղաւ կուսակցական Գիւրա -
դոյն մարմիններու անդամ, նաեւ ազգ. -
Գաւառ. ժողովներու գործօն անդամ եւ
Համագլխիկի կեդրոնական վարչութեան
անդամ։ Ամէն տեղ ընկեր Արշակ Յով -
հաննէսեան բերաւ նպաստը իր հանդարտ
ու պայծառ մտքին եւ մանաւանդ իր ան -
խախտ հաւատքին։

Կը նստարանայ թիչ մը եւս շարքերը ա -
նոնց, որոնք զիտցան հալածել անձնա -
կանը, մերժել հանգիստը, ապահովու -
թիւնը, փառքն ու պատիւը, ի խնդիր ցե -
ղին փրկութեան։

Բ. Փ.

ԿԱՊՈՅՏ ՈՍԶԻ ԶԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻՒ, 29 Ապրիլ (յապագած) —
Կապոյտ Սաչի Աւնուլիլի ցերեկոյթ -
պարահանդէսը անցաւ շատ յաջող։ Գե -
ղարուեստական բաժնին իր մասնակ -
ցութիւնը բերած էր Նոր Սերունդի Պան -
եօ Քաշանի երկսեռ պարահամբը, ղե -
կավարութեամբ Տիկին Թորոսեանի։

Հայկական եւ կովկասեան պարերը մեծ
ողբերութիւն ստեղծեցին։

Երկու նորահասներ, պատանի Հրաչ
Գէրգիսեան (Վուրթի) եւ Օր. Արաքի
Պառաւեան (Վաշնակ), մեծ ողբերութիւն
ստեղծեցին, ինչպէս եւ երկու մանուկ -
ներ, Արմենակ Սորեան եւ Ժիրայր Պա -
լանեան։ (Արտասանութիւններ)։

Կեդր. վարչութեան կողմէ ճառ մը խօ -
սեցաւ Տիկին Ս. Թորոսեան։ Սօսք ա -
ռաւ նաեւ Աւնուլիլի քաղաքագետը։
Պաշտօնական մասէն վերջ սկսան եւրոպա -
կան պարերը։ Սաչիներու պատրաս -
տած շքանշանը շատ շուտ ապուեցաւ։
Պ. Ասատուր Տիկնեան միջակայադէն
շահած զոյգ մը կօշիկը աճուրդի դնելով,
մոկելի գումար մը ապահովեց մասնա -
ճիւղին։ Վիճակախաղին բոլոր առարկա -
ներն ալ նուէրներ էին։ Մասնաճիւղը չը -
նորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուր -
բատուններուն։ Նոյնպէս շնորհակալութիւն
Պ. Պետրոս Պետիկեանի, որ հազար Փր. -
նուիրեց մասնաճիւղին։

Հանդէսը վերջացաւ ուշ գիշերին։ Ներ -
կաները մեկնեցան շաւ ապարուրութեամբ։

Մասնաճիւղը գեղեցիկ գաղափարը յղա -
ցած էր հրաշքատուներ զրկելու տարէց
մայրերու։ Բոլորն ալ սիրով եկած էին եւ
արցունքոտ աչքերով կը դիտէին կատար -
ուած աշխատանքները եւ կ'օրհնէին Սա -
չիները։

ԱՐՄԻՆԷ

ՈՒՐ ԴԻՄԵՆՔ

★

ՄԱՐՏԻՅԻ. — Երեք չորս շաբաթ է որ
Մարտիկը նաւահանդիսութիւն մէջ աշխա -
տող ոչ — հպատակ հայ աշխատաւորները
դժուարութեան կը մատնուին այս մեծ
նաւահանդիսութիւն մէջ։ Կը թուի թէ հա -
րիւրին տասնի օրէնք դարձեալ սկսած են
գործադրել։

Ձոյ Փարիզ, դուն որ միշտ կը պարծիս
թէ այսինչ նախարարը հայկ. պարը փա -
ռաբանեց, միւսը մեր մշակոյթի արժէքը
վեր հանեց, չկրցար հիմնական միջոց մը
գտնել որպէսզի ցերեցան բեկորները ի -
րենց օրապահիկը ճարեն հանգիստ սրտով։
Մենք կը պարծինք մեր մեծութեամբ,
սակայն Ափրիկէցիներուն չափ ալ չկանք,
պետութեան դիմելու եւ մեր ցաւին դար -
ման գտնելու համար։ Ո՛ւր գիտենք, եթէ
հայկական Փարիզն ալ պիտի անճրկի։

ՎՏԱՐԱՆԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Եւ., 30 Ապրիլ, Սալ Վակրամի մէջ
փայլեցաւ պոլսահայ կուսամարտիկը,
Կարպիս Զաքարեան։

Իր հակառակորդն էր, Փրանսացի խո -
րամանկ աղուէսը՝ Փոպէտ Աստուան 66
թիւ, Կ. Զաքարեան 67 թիւ 500 կը. (8
× 3)։ Ա. չըջանէ սկսեալ, մինչեւ Տրդը
Կարպիս երեսն բերաւ դիտակից եւ նուրբ
խաղարկութիւն մը։ Թուրքիոյ ախոյրանը
ցուլի մը նման յարձակելով, սկսաւ հա -
կառակորդը հարուածել երկու ձեռքերով։
Գ. չըջանէ մինչեւ վերջինը հայ ախոյ -
եանը հակառակորդին, սկսանք կոտ -
րելու աստիճան աչքը, թիւը, բերանը
արիւնեց... Զգետնելու (նոր առիթ) ա -
ռիթմին ներկայացան բայց չյաջողեցաւ։
Հայկերէնը հանդիսականներ բուռն կեր -
պով կը ծափահարէին։ Իրաւարարները
լայն կէտերու առաւելութեամբ յաղթա -
կան հռչակեցին Կարպիսը։

Եթէ Կարպիս երեք ամիս Փրանսայ մը -
նայ ու կատարելագործուի, հաւանաբար
եւրոպական մրցաբաններու լուսաւոր
աստղերէն մին կը դառնայ։

× Ապրիլ 26ին, Սանթրալի մէջ Փարի -
զահայ ամաթէօն կուսամարտիկ Սապօն -
ճեան (կէս միջին ծանրութիւն), 14 երկ -
վայրկեանի մէջ զգետնեց Հիւս. Ափրիկե -
ցի Քալփունը։

Սանթրալի հաւատարմ հանդիսական -
ները ակնատես եղան կուսամարտի ար -
տապովոր դէպք մը։ Իր անունը հեղե -
լու համար հարկ եղած ժամանակամիջո -
ցէն աւելի կարճ ատենուան մը մէջ, Սա -
պօնճեան կը զգետնէր Ափրիկեցին, մեծ
զարմանք պատճառելով։

Մրցումը տեւեց 14 երկվայր, Սապօն -
ճեան իր վրայ խոյացող, Քալփունի դըլ -
խուն կիթեցնէր վարպետ աջ քրօշ մը, եւ
գայն դետին կը դարնէր ապահովելով «է -
քիթ» բաժակին կէս ֆինալ մրցումներուն
մասնակցելու իրաւունքը։ Եթէ այս 14
երկվայրկեանէն հանկը նօք աւելի օրի -
նական տարւ երկվայրկեանը, պիտի տես -
նենք որ Սապօնճեան իր մրցումը շահած է
չորս երկվայրկեանէն։ Հազուադէպ է
այսպիսի պարագայ մը։

Սապօնճեան կը մօտենայ արաղ նօք ա -
ռիթի համաշխարհային մրցանիշին, իսկ
հայկական մրցանիշը կը պատկանի իրեն։

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

(71)

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Օր. Սաքեմիկ Օհանջանեանին

Երկար կը նային մեր ետեւէն ու մեր
հրաժեշտի բարեններուն չեն պատասխա -
ններ, իրենց նայուածքը կ'ընկերանայ մեզի
ու կը տեսնենք որ ծալիւր կ'անհետանայ
իրենց միջոցած դէմքերուն վրայէն, ու
այն որ ցոյց տուած էր ինձի լիքը, ան -
ջատուելով խումբէն՝ կը յառաջանայ ու
թեւը կարկառելով, նոյն շարժումով դէպի
աւերակները, կը կրկնէ նոյն խուլ ձայն -
նով. — Ահաւասիկ հոն էր...

Կառքը կը թաւալի աւելի արագու -
թեամբ ու քիչ յետոյ կ'ինկուր ալիւս չեն
երեւար։

Ամպերը կը կուտակուին. երկինքը կա -
պարագոյն է. հովը նախ մեղմիկ, հետ -
դհետէ կը սաստկանայ ու սայլը կը յա -
ռաջանայ բարձրացած հողի փոթորիկի մը
մէջէն։

Ուշ ատեն կը հասնինք Միսիս. արեւը
մարդ մտած է, բայց իր վերջին ճառա -
գայթիկը դեռ բոլորէ մը կը հրդեհեն բո -
լոր քաղաքը. դիմացը լեռները շառագոյն
են, Սիհուն իր կարմրած ջուրովը կ'անց -
նի հնամենի հոռմէական կամուրջին

տակէն ու կարծես մեզի պատրանքը տա -
լու համար իրականութեան՝ աւերակները
կը բոցալավուն ուժգին եւ շարժուն ցոլ -
բերովը անհետացող արեւին. բոլոր այս
վառ գոյներու պերճանքը սակայն անմի -
ջապէս դրեթէ կ'անհետի, ու սգաւոր ու
մռայլ՝ աւերուած քաղաքին աւերակները
կը ցցուին դէպի փոթորիկոտ եւ կապարա -
դոյն երկինքը։

Մեռած քաղաք, դերեղմանային լուռ -
թիւն... Պատմական Մամեստիան, հին
դարերու քաղաքակրթութիւնը իր հնա -
դարեան բեկորներով, պարիսպներով ու
քանդակուած պալատներով, դարձանքով
ու զարհուրանքով կը նայի կարծես նոր
աւերակներուն վրայ։

Անմիջապէս կ'ուզենք երթալ աւերակ -
ներուն մէջ, այցելել մոխիրները այ -
րուածներուն ու բարձրութեան վրայ
կանգնած՝ կը փնտնենք ճամբան։

Մէկ քանի տեղացի Թուրքեր կ'անցնին
մեր մօտէն երկչոտութեամբ ու կասկա -
ծով բարեւելով. նոյն դաժան տիրութիւն -
նը նաեւ իրենց դէմքերուն վրայ կ'երեւայ
աչքերուն մէջ կենսական բոցը մարեր -
է կանգնած. մեր օտորոտի երեւոյթը դրեք
անհանգիստ կ'ընէ ու արագութեամբ կը
հեռանան խրտաժ թէ մեր հետաքրքրու -
թենէն, թէ վիշտէն...

— Բարի էք եկեր...

Զսպանակէ մղուածի պէս կը դառնանք
դէպի հայրենի խօսքերը, արեւէն սեւցած

ԶԱՊԵՆ ԵՍՍՅԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԹՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՆՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի

Շաբաթ, 9 Մայիս, ժամը 21.30-ին մինչեւ լոյս փարիզի 10րդ թաղամասի քաղաքապետարանին սրահը՝
Կը նախադասէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱՆՈՒՆԱՆ Կը խօսին կեդր. վարչութեան եւ փարիզի մասնաճիւղի ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Աստղիկ Գէօսէան եւ Աւետիս Գիւլ - փէլեան (երգ), Սեդա Յարեթնազովեան եւ Զարեհ Ղարիպեան (արտասանութիւն), ներկայացում «Պաշտօնս խումբալ է (Զ. Ղարիպեան) :

Վիճակախաղ «Հայաստան» թերթի : Հայկական պարեր (Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Պանեթօյի մասնաճիւղին կողմէ :

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր ղեկավարութեամբ Պաշիջայի (Գոլիովի ծանօթ «Թիֆիք» նուագախումբը) : ճոխ Պիւֆէ :
Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի անդամներէն :

ԱՊՐԻԼ 11 — 24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ., Հ.Բ.Ը.Մ.եան, Կարմիր եւ Կապոյտ խաչերու, Մարտիկներու Միութեան եւ Հ.Յ. Դ. Նոր Սերունդին : Այս կերակի ժամը 3ին, Սալ Մէն Լուի, ուի ժէ, սինեմա փախսին դիմացի փողոցը :

Կը նախադասէ Պ. ԱՐՍԷՆՆԱՆ
Ուսը կ'առնեն մասնակցող կազմակերպչութիւններու ներկայացուցիչները :
Գեղարուեստական խնամուած բաժին :
Կը խնդրուի ճշգրտապէս ըլլալ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻՋԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30-էն մինչեւ լոյս Ե. քաղաքին քաղաքապետարանի շէնք քառիմ մէջ :

PLACE DU PANTHÉON
Մանրամասնութիւնները չուտով :

ՅՐԱՆՏԱՆԻ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. խաչի փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշեան» սրահին մէջ, 26 ուի թրոյս Սեւր :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համախառնակի «Եփրատ» Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի : Ի յեշտակ իր բոլոր նախաձեռնութեաններուն : Այս շաբաթ ժամը 21.30ին Հ.Յ.Դ. Ահարոնեան ակումբը :
Կը խօսին Ա. ԳԵՍԷՆԱՆ (Մարտիշ), ՄԻՍԱԲ ՄԻՐՁԷ (Լիոն) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :
Ծանօթ.— Յաջորդ օրը, կիրակի առաւել ժամը 9ին ներկայացուցչական ժողով նոյն տեղը :

ՅԱԼԱԿՅՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ընկերոջ Յակոբի, այլի տիկին Մանիկի եւ իր պարագաներուն, ՎԱԼԱՐԵՍԿ ՌԻՐ — ԲԱԹԵՆԻ մասնաճիւղի, եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նշուի Կապոյտ խաչի մասնաճիւղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Ման.Ուրբաթեանի, ընկերուհի Արիւ Յակոբեանի եւ իրենց պարագաներուն, Պ. ՎԱԼԱՐԵ ՌԻՐԲԱԹԵՆԻ մասնաճիւղի, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նշուի կարօտեալի մը :

ՀԱՄԱՐՈՐՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՀԱՄԱՐՈՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԳԻՄԵԳԷ՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

American LLOYD
48, Rue de la République, MARSEILLE
Tél : CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա : Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նըպաստաւոր դիւնորով, չնորհիւ իր 30 տարեան փորձառութեան :
Փաքիզի մասնաճիւղին հասցէն՝
7, Rue Auber, Paris

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Եղեպտոսի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Մէն Սիւրիւի ծանօթ հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻՋ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր — Սեւր եւ Մ. Եփրատեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայանալ անհամատեղեցիկ :

ՓԱՐԻՋ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21.15ին : Ազգ. Տան մէջ, 32 ուի ալ թրէվիլ : Շատ կա — բերոր օրակարգ (Նոր Սերունդի օրուան տօնակատարութիւն) : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորել է : Հայե — բէնի դասերը ժամը 20.15ին :

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԼԻ Պուա Գոլովի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կոմիտէի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համադրային Մշակ. Միութեան դասախօսութիւնը՝ այսօր, չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Ահարոնեան ա — կումբ : Կը խօսի Տ. Թադոյեան ԳՐ. ԶՕՀ — ԲԱՊԻ մասին :

ՇԱԻԻԼ.— Հ.Յ.Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՅՐԱՆՏԱՆԻ ԼՍԱՐԱՆԻ Հերթական հաւաքովը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Գառն սրճարանի վերնաշար — կը : Կը խօսի Պ. ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՅԵԱՆ : Նիւթ՝ նկարչական արուեստի արդի ձգտումները : Մուտքը ազատ է :

ՅՈՐԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

Կազմակերպուած փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) (Հայկարմիր խաչի ժողով) շաբաթ 10 Մայիս, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մէջ Ամիթիատրոնին մէջ, Հովանաւորութեամբ՝ ԵՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻ կաթող. պատուիրակի եւ փարիզի Առաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՒՆԻՅԻ Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ : Նախադասութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine
(Անգամ Ակադեմիայի)

Սիրայօժար կը մասնակցին.— Օրիորդներ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒԹ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Անտէլ Նի — դամեանի, Պէթիլ Իւկէ (տաւիղ), Վերոնիկ ձիւնեան (դաշնակ), ՀԱՅԿՈՒ — ՀԻ ԽՆՏԵԱՆ (Արտասանութիւն), ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՅԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Յակոբ Կերուլի, Տիկ. ԱԼԻՍ ՊԸՉԱԲ — ձԵԱՆ (արտասանութիւն) եւ Պ. Պ. ՆԱ — ՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԻՄԵԱՆ (Թաւջութակ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Ա. — Լալէմեանի, ԺԻՐԱՅՐ ՍԵՐԳՕՆԵԱՆ (Փա — րիզի օրիւրային) դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Անարէ Լիւի, ՆԱՅԻՐԻ Երգ — չախումբը ղեկավարութեամբ ԳԵՐՈՐԵԱՆՊԵՆԻ :

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FOURNITURES
POUR TAILLEURS
Chez A. HAMALIAN
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Les meilleurs articles
aux meilleurs prix

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

րան մը փոխադրուեցան տասը կիներ եւ 39 ալեր, իբրեւ պատասխանատու մա. յիս մէկին պատահած անկարգութեանց : Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ բոլորն ալ համայնավար են եւ թուցիկներ կը ցրուէին :

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ընտրութեանց վերջին տեղեկագրին համաձայն, համայնա — վարները զգալապէս կորսնցուցած են, ընկերակցականներն ալ թեթեւ կորուստ — ներ կրած են, իսկ չափաւորները յաջո — դած, ինչ որ նպաստաւոր կը համարուի կառավարութեան համար :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ, քաղաքապետական ընտրութեանց դէմ լռին պայքար մը սար — քած էին խալամները : Պաշտօնական տե — ղեկագիրը կ'ըսէ թէ բուն քաղաքին մէջ իսլամ ընտրողներու 91 առ հարիւրը չեն մասնակցած ընտրութեանց : Ֆրանսացի — ները քուէ տուած են 46 առ հարիւր :

ԵՐԿՈՒ ՄԵՆ ՀՐԴԵ ՀՆԵՐ ծաղեցան ձգախօսի ծանօթ հաստատութիւն մը Բուլովի եւ փուսիի գործարաններուն մէջ, փճացնելով 200.000 թոն քուէ : Երկու հրդեհները միեւնոյն ատեն ծաղեցան, ինչ որ կասկած կը ներշնչէ : Բաւն զօրանոց — ներէ զրկուած հրէջ խումբեր մեծ դրժ — ուարութեամբ մարցիցին հրդեհը : Գննու — թիւն բացուած է :

ՄԱՀԱՊԱՐՏ Բողնեպէրիներու (այր եւ կին) մասին Մ. Նահանգներու գերագոյն ատենը վերջնական որոշում պիտի տայ մայիս 18ին :

ՉԵՆՈՍԻՆՈՎԱՔԻՈՑ մէջ ալ ընդհ. նե — բում հռչակուեցաւ, հետեւողութեամբ խ. Միութեան : Յիւսանա քանտարկութեան պատրիժները զեղչուած են քսան տարուան : Այս դասակարգէն անոնք որ ծանրապէս հիւանդ են անմիջապէս ազատ պիտի ար — ձակուին : Ներում ստացած են նաեւ երի — տասարդներ, յղի կիները, այն կիները որոնք տասը տարեկանէն վար դաւակներ ունին, ինչպէս եւ 60էն վեր ալերը եւճ — էն վեր կիները : Գաղաքական յանցաւոր — ներէն շատ քիչեր կ'օգտուին :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Նեհրու հրաշքով ազատեցաւ մահափորձէ մը : Ռումբ մը դրուած էր այն ճամբուն վրայ ուրիշ պիտի անցնէր վարչապետին ճե — պընթացը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետին՝ զօր. Նեկի — պի մասին ջերմ գովեստով խօսեցաւ նա — խազահ Ալլընհուուրը, ունեւորութեան ընդունելով Ուոլինիթընի եղիպտական նոր դեպքերը : Նախադասը մասնաւորա — պէս շնչեց թէ վարչապետին ձեռնարկ — ները նոր յոյսեր կը ներշնչեն ամբողջ Մի — ջին Նորեմբի մէջ եւ Մ. Նահանգնե — բուն լիակատար աջակցութիւնը խոստա — ցաւ : Դեսպանը նախադասին յանձնեց չորս հազար տարուան արձան մը եւ զօր. Նեկիպի մէկ նամակը :

ՅԵՐԵԿՈՑԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Կազմակերպուած Կապ. խաչի Սեւոանի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն 23 : Լիւրիի քաղաքապետարանի շր — քեղ սրահին մէջ : Կը ներկայացուի Յովհ. Թումանեանի «Տէրն ՈՒ ՄԱՌԱՆ» :

Հայկական եւ կովկասեան պարեր : Կա — րօ ՍԱՐԵԱՆ եւ իր Թիֆլիք թանկոյի նուա — ասումբը :

Հաղորդակց. միջոց.— Էկիւզ ալ փան — թէնէն առնել 147 թիւ օթպիւսը եւ իջնել Մէրի ալ Լիւրի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԲ.— Ֆ. Կ. խաչի Անկէնի մասնաճիւղը Տիկին Ռոզէ եւ Օր. Մարօ Հանրմեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, ի յեշտակ իրենց ա — մուսնոյն եւ հրօ՝ ողբացեալ ԱՐՏԱՒԱՋԻ ՀԱՆԸՄԵԱՆԻ :

ՄԱՅԻՍ 1-ԷՆ Ի ՎԵՐ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Պոմպի մէջ լրագրավաճառ M. Delpont, 328, Chemin St. Julien, իսկ Վերի Պո — մոնի համար M. Roul, 57, Bd. de Beau — mont — ի պաղարը :

ՎԱՐՁՈՒ Է

Մօտակայ արուարձանի մը մէջ (առան — ձին ընակարան) վարձու է սենեակ մը եւ խոհանոց մը : Նախընտրելի է ուսանողու — հի մը : Դիմել «Յառաջ» վարչութեան :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Փրամստ եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրամբ: ՀԱՏԸ 10 ԳՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

7

ՄԱՅԻՍ

JEUDI

7 MAI

1953

2997 ՏԱՐԻ—ԹԻԻ 7060

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 2997 ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2471

ՄԵՐ ԽՕՍԲԸ

ՀԱՄԵՍՏ ՊԱՀԱՆՁ ՄԸ

Անցեալ շաբթու կոչ մը հրատարակեցինք, որով փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը հանրային աջակցութեան կը դիմէր, տեւական մարզադաշտ մը ապահովելու համար:

— «Չորս հինգ տարիէ ի վեր կը դործենք առանց արժուիի եւ առանց ներթափանցելու մը դառնալու: Առանց մեր տրամադրութեան տակ ունենալու ներթափանցողութեան աղբիւր, կըցանք մեր շուրջը հաւաքել մօտ 280 պատանիներ եւ պարմանուհիներ: Հոգացինք անոնց հազուադէպ, կոշիկի եւ մարզանքի անհրաժեշտ իրերն ու պէտքերը: Վարձեցինք նաեւ առժամեայ դաշտեր եւ մարզիչներ»:

Միութեան վարչութիւնը ամէն զոհողութիւն ստանձնելով հանդերձ, մատնուած է բազմապիսի դժուարութեանց:

Գլխավոր հոգը՝ մարզադաշտի մը չգոյութիւնն է:

Վարձու մարզադաշտեր չեն պակսիր փարիզի մէջ: Բայց ամէն բան կախում ունի անոնց տէրերուն բարեացակամութենէն:

Մեծ մասով չափազանց պահանջկոտ են անոնք: Միշտ խոչընդոտներ կը յարուցանեն, կաշկանդելով շարժելու ազատութիւնը եւ կոտորելով ամէնէն հաւատարիմ վարձակալներուն թիւերը:

Ուրեմն տարրական պահանջ մըն է սեփական մարզադաշտը, վայր մը ուր կարենաւ շարժիլ, գործել այնպէս ինչպէս քու տանդ մէջ:

«Սեփական»ը չի նշանակիր անպատճառ մարզադաշտ մը գնիլ, ինչպէս տուն մը կը գնեն: Այդ կարգի սեփականութիւնները միլիոններ կ'արժեն, մասնաւոր փարիզի մէջ:

Որքան կըցանք ստուգել, Հայ Մարզական Միութիւնը կը փնտռէ մարզադաշտ մը ուր իրարամարտութեան տակ ըլլայ ամբողջովին իրիկար տոնին համար:

Ուրիշ խօսքով, դարձեալ վարձու, բայց տեւական: Գոնէ հինգ — տասը տարուան պայմանագրով:

Այդպիսի դաշտեր չեն պակսիր փարիզեան շրջանին մէջ եւ եթէ Միութիւնը պատրաստ դուրս մը ունենայ, կրնայ հաստ մը ապահովել մատչելի պայմաններով:

Պարզ է որ չունին այդ դուրսը: Ուրեմն որոշեր են հանգանակութիւն մը կատարել, ժապաւինեալ տոմարով:

Մեծ բան մը չէ իրենց սպասած դուրսը եւ վստահ են թէ պիտի յաջողին: Մասնաւոր, ինչպէս կ'ապրեն ուրիշ մեր սեփականութեան հետ:

Որո՞ւ սրտին չի խօսիր մարզական շարժումը, որ հրաշքներ գործեց մեր մէջ ալ, հակառակ դանաղան թիւրիմացութեանց եւ ցաւալի պառակտումներուն:

Ո՞վ մտահոգութեան մատնուած չէ այս լայնուն պոռոտներուն վրայ, նոյն իսկ իր դաւակները փրկելու համար:

Ապականութեան որջերը եւ փորձուծեան ցանցերը արգէն իսկ աւերներ կը գործեն հայկական ընտանիքներու մէջ ալ: Բազմութիւն մը կը կազմեն այն հայերն ու մայրերն ուրիշ միլիոն կը ցանեն իրենց գլուխներուն վրայ:

Այլասերումը միայն ազգային չէ, այլեւ անհատական եւ բարոյական: Զոհերը վարձուբարձրով ալ կը դառնան խոտիկ կամ արգասատի:

Անշուշտ մարզական շարժումը իր նպատակին չի ծառայիր, եթէ սահմանափակուի միայն «Փութպոլ» խաղով եւ մըրցանիշ կոտորելով:

Մարմնական մարզանքին հետ, անհրաժեշտ է դարձի տալ մտաւոր եւ բարոյական դարգացման: Վառ պահել ազգային ոգին եւ հայրենասիրութիւնը:

Կը մնայ օր առաջ գոհացնել մարզադաշտի մը պահանջը:

Շ.

ՆՈՒԱՆ

ՅԻՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

*

120 ՄԻԼԻՍՈՒ ՅԻՐԱՆՔԻ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ.
— ՅԱՒԵԼՈՒՄ ԵՐԿԱՅՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Նախարարական խորհուրդը ուրբաթ առաւ Կիւտի քննէ երթական ծրագրերը, վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու համար: Առջի օր երկու յաջորդական նիստեր դուրսուցանեցին, իսկ երէկ ալ քննարկեցին միջազգային կացութիւնը, որուն հետ սերտ կապ ունի Հնդկաստանի պատերազմը:

Օրուան գլխավոր հոգն է 1953ի երթագոյցի բացը: Կառավարութիւնը կ'ուզէ երկրորդ անգամ կրճատել զինուորական ծախքերը, 10 - 20 միլիոն ֆրանք խնայելով: Կառավարին ծախքերն ալ երկու առհարելը կրճատելով, կը յուսան 12 միլիոն ֆրանք եւս ճարել, ինչ որ բաւական չէ: Ուրիշ ծրագիր մը կը արժանազէ քան առհարելը աւելցնել երկաթուղիներու դիւնը, 5-6 ֆրանք հաշուելով իւրաքանչիւր քիլոմետրը, Գ. Կարգի համար եւ համեմատաբար բարձրացնելով միւս կարգերը:

Եթէ այս առաջարկները ընդունուին, 120 - 130 միլիոն ֆրանք ճարած պիտի ըլլան, առանց ուրիշ յաւելումներու: Վարչապետը լիազօրութիւն պիտի պահանջէ, կարգ մը բարեփոխումներ կատարելու համար: Պիտի առաջարկէ նաեւ աւելցնել Պանը տը Ֆրանսէն դաշնակի կանխավճարներու դուրսը:

Բունտ վիճարանութիւններ կը սպասուին Ալգեր-ժողովին մէջ, այս ծրագրերներուն ընդունութեան առթիւ: Յոռետեսներ նոյնիսկ դահլիճի անկում կը նախատեսեն:

× Մ. Նահանգներուն կողմէ արտասահմանի տրամադրուած վարկերուն մէջ 400 միլիոն տոլարի դուրս մը կը նախատեսուի Հնդկաստանի պատերազմին համար, այսինքն Ֆրանսայի ծախքերուն 40 առ հարիւրը: Այս դուրսը պիտի արժանազորուի դիւնութիւնը ճարելով Հնդկաստանի ֆրանսական զօրքին:

× Վերջին լուրերու համաձայն, Հնդկաստանի ըմբոստները յառաջ կը խաղան դէպի Մեքսիկո: Թուլացած է Լատին մայրաքաղաքին դէմ կատարուած յարձակումը: Կը կարծուի թէ ըմբոստները առ այժմ Հին ուղեր դրաւել այդ քաղաքը, ուրիշ ուղղութեամբ գործելու համար:

× Ընկերային խլրտումներ կը շարունակուին ամբողջ երկրին մէջ: Մասնաւորապէս մտահոգութիւն կը պատճառէ նախարարին բանուորներու գործադուլը:

Առաջինը, որ Հայկէն սկսաւ Ալգերի 27ին, արդէն վարակած է Մարսէյի նաւահանգիստը, ուր 31 նաւեր եւ բազմաթիւ նաւաճիղներ անշարժութեան դատապարտուած են: Շարժման դուրսը անցած է Ալժիրէն: Դանակցութիւնը: Միւս Միլիոնները, Բանուորական Ուժ, կը դատապարտէ գործադուլը:

Պոստոյի, Սէն Նազէրի եւ ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ ալ նաւային երթեւեկը դադարած է: Բանակցութիւններ կը շարունակուին կառավարութեան հետ, օր առաջ լուծելու համար տաքնապը:

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ հաշտութիւն ձեւաւորութիւնը ձախողած ըլլալով, հաւանական է որ առժամապէս փակուին Ռենոյի գործարանները:

Աշխատանքի Դանակցութիւնը կ'առաջարկէ 24 ժամ դադարեցնել հանրակառքերը եւ երթեւեկը, Փարիզի մէջ:

*****

«ԱԶԱՏ ՍՈՒՐԻՍ» անդունով կառավարութիւն մը կ'ազդուած է, գնդ. Սոսամ — մէտ Սաֆայի կողմէ, ինչպէս կը գրեն Պէյրութի արաբական թերթերը (վերապահութեամբ):

ԴԵՊԵՐԸ

ԿՐԺԱՏՈՒՄ ՎԱՐԿԵՐՈՒ

ՊԱՏՐԱՍ ԸԼԼԱՍ ՏԱՐԻՆԵՐՈՎ

Մ. Նահանգներու նախագահը առաջարկեց փոքրեղանակի կրճատել արտասահմանի սահմանուած վարկերը, 1953 - 54 տարեշրջանին համար: Իր առաջարկած դուրսն է 5-828-732-500 տոլար, ինչ որ 1-772-000-000 տոլարի դեղ մը կը կազմէ Թրուքիոյ նախագահած վարկերուն վրայ: Այս առթիւ խորհրդարանին ուղղած պատմադրին մէջ նախագահը կ'ըսէ.

— «Կողմ եւ իրական ճարտարութիւնը այն է թէ Հինը կրնար թուլցնել մեր պաշտպանութիւնը, ցորձափ չունինք բացօթյա փաստ մը՝ Ս. Միութեան անկեղծօրէն խաղաղասիրական նպատակներու մասին: Մ. Նահանգները եւ մեր ընկերակիցները պէտք է պատրաստ ըլլան, ի հարկին տարիներով, պաշտպանութեան բաւարար միջոցներ կառուցանելու համար: Պէտք է զգուշանալ դադարական չափազանց արագ ճիգ մը որ կրնայ կազմալուծել մեր տնտեսութիւնը: Պէտք է օգնել ազատ ազգերուն, արժատախիլ ընկուած համար տկարութեան այն ներքին պատճառները որոնք կը նպաստեն համայն վարկութեան: Պէտք է աւելին ընել Ծայր Արեւելքի մէջ: Կ'առաջարկենք յաւելուած ծախսերը արդիւններ դնել օգնելու համար Ֆրանսայի եւ Հնդկաստանի ընկերակից պետութիւնները: Նկատելով որ անկարելի է ճշգրտօրէն նախատեսել այն տարին եւ պահը ուր զինուորական պատերազմ կրնայ առաւելագոյն կէտին հասնիլ, միակ խոհեմ միջոցն է շարունակել ռազմական ճիգը»:

«ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ Է»

Արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, բացէ ի բաց յայտարարեց թէ «միջազգային կացութիւնը տաքնապալի է»: Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը.

— «Ամբողջ հարաւ. Արեւելեան Ասիան մեծ վտանգի մը մատնուած է: Եթէ Հնդկաստանը կորսուի, դէպքերը իրարու պիտի յաջորդեն Ծայր Արեւելքի մէջ, չլքուի մը օգնականներուն պէս: Բազմաթիւ երկիրներ որոնք միշտ դէպի արեւմտեան աշխարհ եւ մասնաւորապէս դէպի Մ. Նահանգները դարձած են, իրրեւ ամենամեծ աղբիւր բարոյական եւ նիւթական ուժի, կը սկսին հարցնել թէ ուժի աղբիւրը Ռուսիայի ճիգնեցնէ Մոսկուա անցած չէ... Նոյն իսկ արեւմտեան աշխարհին մէջ կան ոչ — համայնապէս տարբեր որոնք կ'առաջարկեն վարկութեան հետ կամ բարեացակամ չէ — գործութիւն մը վարել անոր հանդէպ: Հնդկաստանի դէմ կատարուած համայնա — վար նախապարձակումը ամենամեծ վը — տանդերէն մէջն է աշտաւ աշխարհին համար: Լատին դէմ կատարուած յարձակումը մը չափազանց վըրդովիչ դէպք մըն է: Ֆրանսան եւ ընկերակից պետութիւնները չեն կրնար կրել այս պատերազմին ամբողջ ծանրութիւնը: Մեր փոխարարած ապահովութեան վարկութիւնը 400 միլիոն տոլար վարկէն մը կը նախատեսուի, օգնելու համար Ֆրանսայի ներքին եւ Հնդկաստանի: Կրնայ ըլլալ որ այս օգնութիւնը որոշ չափով աւելնայ յառաջիկային:

«Չկայ որեւէ փաստ որ ապացուցանէ թէ նուազած է համայնապէս սպառնալիքը ազատ աշխարհին հանդէպ, կամ թէ պիտի նուազի նախատեսելի ապագայի մը մէջ: Արտասահմանի օգնութեան նոր ծրագրին նպատակն է պահել նախաձեռնութիւնը խաղաղութեան հաստատման համար: Այդ նախաձեռնութիւնը ստանձնեց նախագահ Այլընհատըրը ապրիլ 16ի ճառով»:

Նախարարը յետոյ պարզեց կառավարութեան տեսակէտները Ֆրանսայի, ճափոնի եւ մասին: Իրմէ վերջ, նոյն յանձնաժողովին առջեւ ճառ մը խօսեցաւ փո —

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԽԱՋՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք...
Ընկեր Յովհ. Թորոսեանէ 2000 ֆրանք:

ԴԱՆԼԻԺԻ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթին կը քաղենք հետեւեալ պաշտօնական տեղեկութիւնները Ս. Հայաստանի մէջ կատարուած նախարարական փոփոխութեանց մասին (18 ապրիլ).

Այս առթիւ հրատարակած են շարք մը հրամանագրեր, ապրիլ 17ին: Առաջին հրամանագրով կը միացուին «պետական անվտանգութեան» (ապահովութիւն) եւ ներքին գործերու նախարարութիւնները: Երկրորդ հրամանագրով նախարար կը նշանակուի Գէորգի Եսայիի Մարտիրոսով: Երրորդ հրամանագրով կը միացուին գիւղատնտեսութեան, անտառային տնտեսութեան, ջրային տնտեսութեան նախարարութիւնները, բաժնակազմութիւնը, փութապաշտութեան գլխավոր վարչութիւնը, վերահսակցման, որսորդական գործերու, մթնոլորտ, գիւղական եւ կոլտնտեսային շինարարութեան վարչութիւնները եւ կը կազմուի մէկ նախարարութիւն, — գիւղատնտեսութեան եւ մթնոլորտներու:

Չորրորդ հրամանագրով նախարար կը նշանակուի Սամսոն Խաչատուրի Ղազարեան:

Հինգերորդ հրամանագրով կը ձուլուին Շարժակալի (կինեմատոգրաֆիա) եւ Արտեստի վարչութիւնները, կուլտուր-լուստարական հիմնարկութիւններու եւ ռատիօ — ինֆորմացիայի կոմիտէները, պրոլետարիական արդիւնաբերութեան, հրատարակութիւններու եւ գրքի առեւտուրի եւ «աշխատանքային ռեզերվ» վարչութիւնները, վերածուելով մէկ նախարարութեան, — «Հայկական ՍՍՌ կուլտուրայի (Մշակութիւն) նախարարութիւն»:

Նախարարը Ջաւէն Տիգրանի Գրեգորեան (Ջ. հրամանագիր): Եօթներորդ հրամանագրով կը ձուլուին թիւթեւ արդիւնաբերութեան, սննդարդիւնաբերութեան, մեղմէնի եւ կաթնեղջիւր արդիւնաբերութեան նախարարութիւնները եւ կը կազմուի օձայկական ՍՍՌ թիւթեւ եւ սննդի արդիւնաբերութեան միասնաւորութիւնը (նախարարութիւն):

Նախարարը Արամ Սեդրեանի Փիլոզոֆան (Տրդ հրամանագիր):

Իններորդ հրամանագրով անտառային արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը (միշտ միասնաւորութիւն) կը վերածուի անտառային եւ թղթի արդիւնաբերութեան նախարարութեան:

Նախարարը՝ Խաչատուր Թադէոսի Ոսկանեան (10րդ հրամանագիր):

Յաջորդ հրամանագրով «Ֆինանսների միւնիստր» (երթական նախարար) կը նշանակուի Լարիսա Ալեքսանդրի Ստեփանեան:

Բոլոր հրամանագրերինը ստորագրած են «Հայկական ՍՍՌ Գերագոյն Սովետի նախագահութեան նախագահ» Մ. Պապեան եւ քարտուղար Մ. Ղեւոնդեան:

Նախարարը օգնութեան վարիչը, մանրամասնութիւններ հաղորդելով տրամադրելի վարկերու մասին: Եւ չեւտեց թէ Հնդկաստանի միւս բոլոր երկիրներէն աւելի մեծ բաժին մը պիտի ստանայ:

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՅՈՅ մէջ անցեալ յունուարին ձերբակալուած էր վերներեւոյն, Անդրկիսցիներուն կողմէ, իր (Շարժակալութիւնը կարգաւ Դ. Եօ)

եօթը տարի դործերը վարեց... Այն օրն - րին եւս նոր ընտրութիւն անելը հաւա - նօրէն հնարաւոր չի եղել: Սակայն ոչ մի բարեմիտ մարդ այսօրուան աղմուկին եւ այսօրուան միջոցներին չէր մեղացնէ:

Դ. Ն. Ս. Օծուծիւն վեհապետ կաթո-ղիկոսի կարգադրութիւնը իր մատնանշած ձեւով իրադրոծելու դէպքում ջուրն է նետուելու մեր ժողովրդի դարերի ջանքը, եկեղեցական եւ ազգային հիմնարկու - թեան շնորհուած անկախութիւնն ու ինք-նուրոյնութիւնն անվիթար ու անխաթար պահել: Մեր խոր համոզումով, եթէ Ն. Ս. Օծուծիւնը արդարաւիտ տեղեկութիւն ստանար մեր կացութեան մասին, ապա նման կարգադրութիւն երբեք չէր անի, որովհետեւ դա մի քայլ է, որը ամէնից շուտ եւ ամէնից շատ Ն. Ս. Օծուծեան պիտի անարգանքի սիւնին դաժէր եւ բա-նադէրէր:

Ե. Վեհապետի կարգադրութեան ան - տեսիլը անթույլատրելի դտնելով, մենք դրա դործադրման միջոցներին ենք դե - մեկ, սակայն դործադրել այն առանց Ն. Ս. Օծուծեան վարկը խաթարելու, որ ա-մէն մի օրինաւոր ու բարեմիտ Հայի պարտքը պիտի լինի: Հետեւ կուսակցա - կան նեղմիտ մտածողութիւնից, հետեւ մանաւանդ նեղամիտ վերաբերմունքից, մենք ձգտել ենք Ն. Վեհապետութիւնը հետեւ պահել կողմ երեւալու անպատուա-բեր վիճակից:

Զ. Հայ. եկեղեցին աշխարհում ինձ ծանօթ բոլոր եկեղեցիներից ամենազե - մոկրատ բնոյթն ունի, երէցփոխից սկը - նած մինչեւ Գայրազոյն Պատրիարքը ու Վեհապետ Կաթողիկոսը ժողովրդի ընտ - րութեամբ ու ցանկութեամբ են կեանքի կոչում: Եւ դրան միջամտութիւն ընդու - նեմ է, եթէ հանրային շահ է տեսնուած դրա մէջ: Այս իսկ պատճառով, ինձ, որ - պէս թեհարանի թեմից դուրս եղող անձի, հնարաւոր չլինելով թեհարանի ներքին կեանքին միջամուխ լինել, աշխու ամե - նային պատրուակ բռնելով Ն. Ս. Օծու - թիւն Վեհի կարգադրութիւնը, դրաւոր դիմել եմ թեհարան եւ խնդրել նախապատ - քատական աշխատանքներ տանել, որ դաժ եւ ընտրութիւններին դիմեմ: Սա - կայն թեհարանի թեմական խորհուրդը շատ պատճառաբանուած ու խոհական մի ման - բաման դրութեամբ եղրափակել է. «Ոնցդոււմ ենք թեհարան դալու ձեր մտա - ղըրեօք սա չի՞ նշանակում, մի ոտնա - հարէք մեր եկեղեցու լուսամիտ ու դե - մոկրատ տրադիցիան, արդեօք սա չի՞ նը - շանակում, որ խնայելով Ն. Ս. Օ. Վեհի վարկը, դէպի հետեւ չընալ ու չհրահրել այդ խնդրերը: Անշուտ այդ բոլորից յե - տոյ ամէն մի Հայի, առաւելապէս ամէն մի հրապարակասօսի անկապտելի իրա -ւունքն է պահանջել ընտրութեանց արագ իրադործումը: Բայց դրա հետ մէկտեղ ամէն մի բարեմիտ Հայի, մանաւանդ ա - մէն մի հրապարակասօսի պարտականու - թիւնն է խնայել հանրային շահը եւ հնա - բուսին անել հանրութիւնը դերձ պահե - լու երկպառակումից եւ հիւսնդադինվայ - րիվերումից: Այլ կերպ մօտեցնում ունե -

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԴՆՏՈՂԸ ՎԻԵՆԱՅԻ ՄԷՋ

Վիեննա, 27 Ապրիլ (Յառաջ). — Հայ եկեղեցական Համայնքի Մշակութային Յանձնախումբը, որ կազմուած է մէկ ա - միաէ ի վեր, նախապէս հայ - գերմ. տըրք - ուած յայտադրով մը հրաւիրած էր դա - ղուծը Ապրիլեան սգաւոսին, հայկ. մա - տուոին մէջ:

Կիրակի, Ապրիլ 26, առտուան ժամը 11ին փողերիկ մատուռը լեցուած էր կոկիկ բազմութեամբ մը: Միթիթարեան երեք վարդապետներէ դատ՝ կը նշմարուէին նա - եւ օտար հիւրեր, որոնք եկած էին սգա - կից ըլլալու «փողը, բայց հին, յարգելի ժողովուրդի մը մեծ սուգին»:

Յայտադրին առաջին մասը կը կազմէր հողեհանդիստ եւ նահատակներու յիշա - տակարանի բացումը, որուն յաջորդեց երկրորդ մասը: Վահէ Պալլաքճեան նուա - գեց Կոմիտասի «Նահատակներուն»: Բացման իր խօսքին մէջ եղիւ է Մ. Վ. Իւթիւճեան յորդորեց վառ պահել անհա - մար մեռելներու յիշատակը մեր սրտին մէջ: Երգչախումբը երգեց «Ողբերգ նա - հատակաց»: Օրուան բանախօսը՝ Հ. Բար - սեղ Վ. Ֆէրհաթեան՝ յուշերու քստմունքի դրուագներով վերապրեցուց դարհուրելի եղեանը, եղրակցանքով թէ հայ ժողո - վուրդը արդար հատուցումի մը կը սպա - սէ, հատուցում մը՝ որ անխուսափելի է: Ծանօթ երգչուհի Տիկին Մայրենի Տօնիկ - եան յուրեց ներկաները երգելով Պիլէի «Անիւս Տէյը»: Վահան Թէքէեանի «Ահա -ւոր բան մը» բանաստեղծութիւնը, ար - տասանեց Վահէ Պալլաքճեան: Օր. Նենէթ Մովսէսեանի երգեց Արտ. Սալաբեանի «Հայրենիքը»՝ յիշեցնելով քաղցրութիւնը հայրենիքի, Կարօ Տօնիկեան տուաւ կեն - դանի պատկերը Սիւսանիթի «Մահուան Տեսիլք»ին: Փողերիկ Օր. Թադուհի Յով - հաննիսեան քննուէր եւ իմաստալից չեղ - տերով արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւորներ» եւ ի վերջոյ երգչախում - բը Թադիսթեանի «Տէր կեցոյ»ով փա - կեց սգահանդէսը:

Վայելուէ ու վսեմ դադաւարներու դու - դորդութեամբ ընդերգուած հանդէսը կը խտացնէր մեր ժողովուրդի անօրինակ մեծ վիշտը, միեւնոյն ատեն արտայայտելով ցեղին ամենազեղեցիկ յատկութիւնները: Առաքելութիւններ կան, որոնք միայն տառապած ժողովուրդներու յատուկ են: Մեր ժողովուրդը մեծադոյն տառապանքի բովէն անցած է:

Ահարաժեշտ է որ 1915ի Մեծ Եղեռնէն դաս մը եւս հանենք: Թշնամին 1915 - 17ին

նալ տուեալ խնդիրներին, կը նշանակէ ե - սով եւ ոչ հանրային շահով առաջնոր - դուել:

Ընդունեցէք մեր բարեմաղթութիւնները եւ հայ հանրութեան խաղաղ ու բարգա -ւաճ տեսնելու մեր անսասան տենչը, մա - լով ընդմիշտ ազօթարար եւ օրհնու - թեամբ:

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Մարտ 5ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է բանաստեղծ Յովհ. Թումանեանի Տուն - թանգարանի բացումը: Ներկայ եղած են զբաղէական, դիտուններ, արուեստագէտ - ներ, ուսանողներ, մանկավարժներ, հան - րային կազմակերպութեանց ներկայացու - ցիչներ: Հանդէսը բացած է Յովհ. Բաղ - դասարեան մշակութային հիմնարկներու կոմիտէի նախագահը: Սոսա՞ն էն Ստ. Զօրեան, եւ ուսուցիչ Սիմակ Սահակեան: Աւ. Իսահակեան կտրած է թանգարանի մուտքը փակող ժապաւէնը:

«Սով. Հայաստան» կը գրէ թէ թան - գարանի նիւթերը կը պատկերացնեն բա - նաստեղծին կեանքն ու գրական - հան - րային գործունէութիւնը: Յիշատակու - թեան արժանի են «Թումանեանը եւ ուս - ժողովուրդը», «Թումանեանը եղբայրական ժողովուրդներու համերաշխութեան դրօ - շակիր», «Թումանեանը երաժշտութեան մէջ», «Թումանեանը եւ բանահիւսութիւ - նը», «Գրական կապեր»:

Յուշահանդէսին առաջին բաժնին մէջ կը կենդանանայ Լուսին իր չնազ ընու - թեամբ, որու ծոցին մէջ կ'անցնին բանաս - տեղծին մանկութեան տարիները: Հոն ցուցադրուած են նաեւ բանաստեղծին մանկութեան տարիները: Ինչպէս եւ ա - ուսին երկերը:

Իննսունական թուականներուն վերաբե - րող բաժնին մէջ ցուցադրուած են «Ա. նուշ», «Լուսնի Սաքօն», «Մարօ», «Հա - ուշանք», «Հաղարան բլրուր» բանաստեղ - ծութիւններէն հատուածներ Մոսկուայի մէջ 1890 - 92ին լոյս տեսած՝ Թումանեա - նի բանաստեղծութեանց երկու ժողովա - ծուները:

1900ական թուականներու սկիզբը Թու - մանեանի ստեղծագործական կեանքին մէջ նշանակալից շրջան է: Այս շրջանին է որ կը վերամշակէ իր աչքի դարեւոր դոր - ծերը, ապա կը գրէ «Մատուցի Դաւիթ»ը, «Թմբկաբերդի առումը», «Փարսեան» եւ այլ գործեր:

«Թումանեան իրեն ժողովուրդներու համերաշխութեան դրօշակիր» բաժնին մէջ ցուցադրուած են «Հաշտութիւն», «Վը - բաստանի ողբին», «Վրաստանի համար», Հարուստ է ցուցահանդէսին թարգմա - նական բաժինը:

Վրաստանի բանաստեղծներուն ծանօթ

խտիւր չղբաւ ցեղի դաւակներուն միջեւ ու փորձեց անխնայ անձիտել անոր բոլոր զաւակները — լուսաւորչական, կաթողի - կէ, բողոքական — ջնջելու համար Հայ ա - նունը աշխարհի վրայէն: Այսօրուան վե - բապրող հայութիւնը թող իր անխղի ՄիոթիթիւՍի ապացոյցը տայ՝ թէ յա -ւերժօրէն ապրելու արժանի ցեղ մըն է: Թող ամէն Հայ համոզուի թէ ազգային ցոյց Միութեան դէմ գործուած ամէն յան - ցանք՝ ցեղային ինքնասպանութիւն է:

Ահա թէ ինչ կը թելադրէ մեզի Հայա - ջինը Սարսափներու տարեկարծը: Պ.

գործերը ինչպէս եւ յայտնի արձակա - դեր Դաւիթ Վրդիաշիլու ուղղուած յորե - լեանական խօսքը, քանդակագործ Եանկով Նիկողաճէին հասցեագրուած ողջոյնի նա - մակը: Այս բաժնին մէջ ուշագրաւ են 1906ին ատենները գրուած նամակները, ուր պարզ կ'ընդգծուի խաղաղութեան հա - մար պայքարող մարտիկի, ժողովուրդնե - րը բարեկամութեան եւ հաշտութեան կո - չող բանաստեղծ քաղաքացիի կերպարը:

Նոյն թերթին համաձայն Սովետական ժամանակաշրջանի նիւթերուն մէջ ամէ - նէն շահեկան փաստաթուղթերը Հայաս - տանի Ռեւոլուցիոն ուղղուած նամակներն են, որոնց մէջ խօսելով հոկտեմբերեան յեղա - փոխութեան մասին, մեծ բանաստեղծը կ'ըսէ թէ «նոր դարու շրջան կը բացուի մարդկութեան պատմութեան մէջ»: Այս բաժնին մէջ ցուցադրուած են Թումանեա - նի ջանքերով կազմակերպուած Կովկաս - եան Հայ Գրողներու Ընկերութիւն, Հայ - կաղանք ընկերութիւն, ապա Վահան Տէրեանի Հայարտան եւ կարգ մը ուրիշ ընկերութիւններու գործունէութեան վե - բաբերող նիւթերը:

«Թումանեանը մեր օրերուն» բաժնին բաղաժիւր հրատարակութիւններու մէջ կան հայերէն, ռուսերէն, ուկրաիներէն, քրտերէն, ադրբէյջաներէն եւայլն: Այցե - լուները հոն կը տեսնեն նաեւ Թումանեա - նի ստեղծագործութիւններու աւագեմա - կան հրատարակութեան արդէն լոյս տե - սած հինգ հատուցները:

Թիֆլիզի փոխադրուած են մեծ բա - նաստեղծի աշխատանքների (վերնա - տուն) կահաւորումն ու իր իր անձնական երկերը, որոնք ցուցադրուած են Տուն - թանգարանի համապատասխան բաժիննե - րուն մէջ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

ՎԱՍԿԱՆ (Յապաղած). — Հայ Կա - թողիկէ միութիւնը, ինչպէս ամէն տարի, ապրիլ 26ին, տուաւ իր զարոցական հան - դէսը, ղեկավարութեամբ Գրիգոր Վ. Պապեանի: Սրահը նեղ կուրս ունիւղիւր բազմութեան: Բացման խօսքին մէջ, Մի - ութեան ատենապետը Պ. Յ. Կէօղիւրեան պարզեց հայ կաթողիկէ համայնքին դե - բը, հայկական մշակոյթի մէջ, սկսելով Միութեան ներքին:

Ուշագրաւ էին փողերի աղջնակներու հայ - րենաստենչ արտասանութիւնները, մաքուր առողականութեամբ, ինչպէս եւ մանկա - կան խաղերը: Փողերիկ Ժ. Փ. Առաքեան, հազիւ վեց տարեկան, դաշնակով կ'ընկե - րանար իր քրոջ ազգային երգերուն:

Գովիլի էր նաեւ մանչերու դաւեշտի բաժինը, որուն ղեկավար դերակատար - ներն էին Յ. Մարգարեան, Յ. Յովնանեան եւ Ժ. Փիլիպպոսեան: Բոլորն ալ հաճելի միջոցով մը ստեղծեցին:

Ապա, տեղի ունեցաւ վիճակախաղ մը առաւանձեռն առեւտրականներու նուէր - ներով:

Ժողովուրդը մեկնեցաւ կաղուրդի տը - պաւորութեամբ, գնահատելով կատար - ուած աշխատանքը: Գ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՅԸ (72)

ԱՌԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Պահ մը լուռ, դուրսը կը ծոէ, աչքերը կը սեւեռէ գետինը, կարծես կը վարանի խոստովանելու:

— «Շատ մօտ էին, գրեթէ գլխուս վե - րեւ... սիրտս կը թնդար կուրծքիս մէջ. կը կարծէի որ շատ հեռուէն կը լսեն անոր ձայնը... երկու ձեռքերով կոկորդոս անդ - մեցի՝ չպոտուէր համար... քայլ մըն ալ ու կորուած էի... դադանի պէս կանգնե - ցայ՝ մոտեցր արգիլելու համար... ու նոյն միջոցին քանի մը հրացան մէկէն պայթեցան ու մարմին մը իր բոլոր ծան - րութեամբ ինկաւ գետին... վստահ էի որ եղբօրս մարմինն էր, բայց ինչ մեղքս պահեմ, մեծ հանգստութիւն մը տիրեց ներսս ու սրտիս թնդիւնը դադրեցաւ »:

Ու անտարբեր մեր վերաւորուած զգա - ցումներուն, կանգնած աւերակներուն դիմաց՝ իր ստրկացած մարդու նսեմ աչ - քերը պտտեցնելով քանդակած տուններուն վրայ, ուր այնքան մարդիկ են մեռել, փախստական մարդը, ապրելու, միմիայն

ապրելու երջանկութենէն տարուած կը կրկնէ:

— Մարդու հոգին ինչքան անուշ է ե - դեր...

Ինչպէս գրեթէ բոլոր արկածեալները, ինքն ալ միմիայն իր անհատական կեան - քով կը գրադեցնէ մեզի, կը յամառի պատ - մել թէ ինչպէս օրերով անօթի մնացեր է ու այն ատեն միայն իւր է իր թաղստո - ցէն՝ երբ արդէն գերեզմանային լուծիւն կը տիրէր ամէն կողմ:

— Միմիայն մէջ Հայ չէր մնացեր... բայց մէկ քանի երկաթագործներէ, որոնք մահճակալեան դարձուցեր ու պահէր էին իրենց մօտ, որովհետեւ ուրիշ երկաթա - դօրծ չկայ հոս...»:

Գիշերուան ստուերը սկսած է մթնցնել մթնոլորտը՝ երբ կը հասնինք հայ թաղե - րու մէջ. չարագուշակ եւ խանձուած աւե - րակները կը ցցուեն ամէն կողմ, գոլուշա -ւորութեամբ կը յառաջանանք մերիւններուն աճիւններովը նուիրակալ դարձած հոգիին վրայ... որովհետեւ Միմիայն աւերակները միեւնոյն ատեն գերեզմաններն են մեր նահատակներուն, մարդկային ոսկորնե - րու բեկորներ մեր ուշադրութիւնը սեւե - ռել կուտան ու կը գոլուշանանք իրարու նայելու՝ մեր աչքերին տարափելով:

Յաւել քարացած, անկարող՝ նոյնիսկ

արտասուելու, կը մօտիկնանք իւրաքան - չիւր առարկային, խանձուած ցնցոտիներ - րու կտորներ, կոնծած ֆէս մը, ընտանի առարկայի բեկով մը տաժանիկ էվօքա - սիօններ ընկ կուտան մեզի:

Որքան «օճախ»ներ քանդուած են, ի՞նչ յոյսեր ու երազներ, ինչքան լաւա - դոյն կեանքի ծրագիրներ ամէն մէկ ափ մոխիրի մէջ մահացած են:

— Այս տան մէջ վաթսուն հոգիի չափ մարդ այրած է...

Վաթսուն հոգի... ի՞նչ դոմար տեն - շանքներու, ձգտումներու, վիշտերու ու ջանքերի... եւ ցցուած պատերն ի վեր կը նայինք, կարծես յուսալով նշմարել այն յուսահատական ողորումները, վերջին զաւարումները, բոլոր ճգնաժամային տա - ռապանքը այդ ցաւադին մարդկութեան: Գլուխս կը բարձրացնեմ ո՞հ կը նայեմ եր - կներէն, կը նայեմ լուսնիւն, կը նայեմ անկախելիք ու գեղեցիկ ընտեթեան, — ու մեր գիտակցութեանը գրեթէ անձնօթ, անսահմանելի, քնազգային տառապանքէ մը բռնուած՝ կ'ուզեմ բոլոր հոգիովս ա - դադակել, որովհետեւ այդ թափուած ա - րեւին ցաւը մեր երակներուն մէջ ալ է:

Յիմարացած, խնկալորոյն՝ կը թափա - ռել եւ արակներուն մէջ՝ աղու կօշիկ մը այրած տան մը սեմին մօտ մեզ կը դղրէ

աւելի մօտեւիմ յուզմունքով ո՞ր վախս - տական մանկիկին ոտքն ինկած է, ո՞ր ա -ւերակի մէջ մոխրացած է այդ ոտքը՝ որ կը կրէր դայն... փողերիկ կօշիկ մը... եր - քեւ կարելի չէ երեւակայել այն ողորմե - լի, այն փղձկեցնող պատկերը՝ որ կընայ ներկայացնել անիկա. կրունկը քիչ մը ծը - ուած ու ծայրը դարձած, մեզի կը ներկա - յացնէ ոտքին կաղապարը դժբախտ ման - կիկին... ամբողջ տղու կմախք մըն է կարծես:

Մութը հետզհետէ կը սաստկանայ, ուր - ուսականներու պէս աւերակներու պատերը կարծես կը շարժին իրենց ստուերներուն մէջ, գետինը՝ աչքուած ոսկորներու փո - չիէն ճերմկորակ լոյս մը կ'արտացոլայ... տեղ տեղ միայն կազմելով սեւ արատներ, լճացած արիւնի հետքեր, որոնք դեռ կը մնան անշնչիւ:

— Արեւան հետքը չանցնիր, կ'ըսէ մեզ առաջնորդը մարդը՝ բացատրելով. տե - դեր կան որ նոյն իսկ մօխիւր խոնաւ կը թուի, այնքան արեւն արատորէն ժայթ - քած է ու քարտը խոշոր ու սեւ կը տա - րածուի որոշ կերպով:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանկ : ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՈՒՐԱԹ

8

ՄԱՅԻՍ

VENDREDI

8 MAI

1953

299Դ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7061

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 299Դ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2472

ՄԵՐ ԽՈՍՔԸ

1945 ՄԱՅԻՍ 8

Այսօր, ուրբաթ, 8 Մայիս, Գերմանիոյ անձնատրուի վերջնական տարեգրան է : Յաղթանակի տօն, ինչպէս յայտարարուեցաւ պաշտօնապէս :

Անպայման անձնատրուի վերջնական տարեգրանը, 1945 Մայիս 8ին Դաշնակիցները կ'արձանագրէին ռազմական յաղթանակ մը որ անխախտ թաց է ժամանակակից պատմութեան մէջ :

Գերմանիան 1918ին ալ պարտուեցաւ : Բայց իր հողը կը մնար անվթար :

Այս անգամ, յաղթական ուժերը կա - տարեալ ռազմադաշտի մը վերածեցին ամբողջ երկրի, հասնելով մինչեւ անոր սիրտը, Պերլին :

Եւ, մինչեւ այսօր ալ կը պահեն իրենց դիրքերը, սպասելով հաշտութեան դաշնադրին :

Անխախտ թաց պարագայ մը եւս :

Երբեմնի միաժող եւ հզօր Գերմանիան բաժնուած է երկու անջատ մասերու :

Երկուքն ալ կը դառնան նոյն յաղթանակի ուժերուն տիրապետութեան տակ : Բայց, բոլորովին տարբեր, հակոտնեայ կարգաւարդով :

Մայրաքաղաքն անգամ բաժնուած է երկու տարբեր իշխանութեան միջեւ, — արեւմտեան ժողովրդապետութիւն եւ արեւելեան դիկտատուրա :

Երկրին մեծագոյն մասը կը գտնուի արեւմտեան ճակատին ձեռքը, 48 - 50 միլիոն բնակչութեամբ : Մայրաքաղաքը, որ անի 18 - 20 միլիոն բնակիչ, ենթակայ է թիւսկոթութեան :

Երկու ճակատներն ալ կը փորձեն իրենց սահմանադրական - տնտեսական կազմաւորման մէջ ձուլել զբաւեալ երկրամասերը, առժամեայ կառավարութիւններ հաստատելով :

Արեւմտեան Գերմանիան վերածուած է դաշնակցային հանրապետութեան մը, իրենէ մայրաքաղաք ունենալով Պոնը :

Միւսը՝ միշտ ի լինելութեան է : Անընդհատ կը խորոզի հատնաւոր խմբակի մը կողմէ, համաձայն խորհրդային կազմաւորման : Իրականում մէջ, շատ ալ տարբերութիւն չունի միւս խորհրդային, արբանակ երկրներէն :

Միայն այս պարագան մեծագոյն խոչընդոտ կը կազմէ, լուծելու համար գերմանական թնձուկը :

Այս թէ ինչու զինարարը կը շարունակուի անընդհատ, քառապատիկ սաստկութեամբ :

Բարեմիտ բազմութիւնները կը յուսային թէ տեւական խաղաղութիւն մը պիտի վայելէ, չնորհալ ռազմական ջախջախիչ յաղթանակին :

Ծիւղ հակառակը պատահեցաւ : Այսօր աւելի քան երբեք խախտ է խաղաղութիւնը, իրենէ հետեւանք փոխադարձ անվստահութեան եւ թաքուն սպառնալիքներու :

Պանդարուած է ուժերու հաւասարակշռութիւնը՝ Եւրոպայի մէջ : Ազդեցութեան պայքարը ծայրագոյն աստիճանին հասած է բոլոր ճակատներուն վրայ :

Միւս կողմէ, ահա երբեք տարի է որ արեւն կը հոսի Քորէայի մէջ : Առանց հաշտելու Հնդկաչինը եւ ուրիշ ճակատներ :

Երբեմն խորտակի շողեր կ'երեւան հորիզոնի վրայ : Բայց, յաջորդ օրը թանձր ամպեր կը մթաղեն ամէն բան :

Ծիւղ այս միջոցին, Դաշնակիցները իրենք են որ անվստահութիւն կը կը յայտնեն հրապարակաւ :

Ամէնքն ալ նոյն ազդարարութիւնը կ'ուզեն, ի պատասխան Մոսկուայի նոր վարչչներուն հաշտարար հաւաստիքներուն, — արթնան կենալ, սպասելով դժբախտական փաստերու :

Երեկ միասին էին, կռուելու համար : Այսօր ի դուր կը փորձեն միացեալ ճակատ կազմել, յանուն խաղաղութեան : Ե.

ՕՐՈՒԱՆ

ՈՐԵՆՈՆ ՓԱԿԵՑ ԴԻՆԵՐԸ

*

37.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Փարիզի ճարտարագործական վիճակարի հաստատութիւնը, Ռեմո, Դշ. օր փակեց իր դռները, անգործութեան դատապարտելով 37 հազար բանուորներ :

Ազդեցութեամբ հաստատութեան վարչութիւնը պաշտօնական ղեկըցով մը կը ծանուցանէ թէ ուրիշ եւք չկար, քանի որ բանվորները կը մերժէին հանրաքուէ կատարել եւ կարելի չէր ապահովել արտադրութեան վերականգնումը : Հաստատութեան ղեկավարը փակուած պիտի մնան անորոշ ժամանակով : Ստուարաթիւ ու տիկաններ դիւրեք բռնած են Պիլանդուի դործարաններուն առջեւ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար : Վերաբացումը պիտի հաղորդուի անհատական կոչման դիմումով :

Չորեքշաբթի ժամը 18ին բանուորները դուրս ելան հանդարտօրէն, առանց բռնադրաւելու արհեստանոցները : Արհեստակցական Միութիւնները թուցիչներ կը ցրուէին, բողոքելով վարչութեան « կա - մայական որոշման դէմ » եւ հրաւիրելով բանուորները որ ներկայ ըլլան ամէն օր, աշխատանքի վայրին մէջ :

Աւելորդ է ըսել թէ հաստատութեան փակումը մեծ մասնադուլի կը պատճառէ հազարաւոր բանուորներու, մասնաւորապէս որ յայտնի չէ թէ որքան պիտի տեւէ : Թերթերը դիտել կուտան թէ իւրը - տուներուն պատասխանատու են 250 բանուորներ որոնք աշխատանքը դադարեցուցին ապրիլ 15ին, ընդհանուր կարգուսարքը խանգարելով : Հաստատութիւնը չէր կրնար նոր կառուի արտադրել երկու շաբաթէ ի վեր : Թէեւ գործադուլը սարքուած էր չորս սենտիբաներու նախաձեռնութեամբ, սակայն միացեալ ճակատ չկազմուեցաւ : Նախ քանի մը հազար բանուորներ դադարեցուցին աշխատանքը, բայց մեծ մասը վերսկսաւ երկու օր վերջ : Հաստատութիւնը փակեց երկու կարեւոր բաժիններ, անգործութեան դատապարտելով տասը հազար բանուորներ : Ի վերջոյ միայն 250 հոգի շարունակեցին գործադուլը, պահանջելով 25 ֆրանք յաւելում :

Թերթերը դիտել կուտան թէ դժուար է նախատեսել տաղանապէս լուծումը : Կը վախճուի որ անկարգութիւններ ծագին, եթէ երկար տեւէ տասնեակ հազարաւոր բանուորներու անգործութիւնը :

ՄՈՋՈՍ ԱՐԵՈՒՍԷՐԻ ՄԵՋ ԱԼ

Պոլսոյ Թերթերը կը հաստատեն թէ Մայիսին եւ Յունիսին Անգարա պիտի այցելեն Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆրանսայի վարչապետը եւ Պ. Ժորժ Պիտը, Յունաստանի վարչապետը եւ մանչալ Ռիթո :

Ամերիկեան Թերթերը հաստատելով Ֆ. Տըլլայի այցելութիւնը դէպի Միջին Արեւելք, կը շնորհակալ լինեն թէ նախարարը պիտի ջանայ հաշտեցնել Իսրայէլը եւ արաբական երկրները, յանուն զինուորական եւ տնտեսական ապահովութեան : Պ. Տըլլայ ռազմական աջակցութիւն պիտի խոստանայ Միջին Արեւելքի այն ազգերուն որ կը միանան արեւմտեան ճակատին : Բացի 194 միլիոն տուրքի տնտեսական օգնութիւնէն, զինուորական աջակցութիւն ալ պիտի տրամադրեն կարգ մը ազգերու :

Հաւանական է որ նախարարը ճամբայ ելլէ շաբաթ օր : Գահիրէ պիտի մնայ 36 ժամ, Իսրայէլ՝ 24 ժամ :

Միւս կողմէ, Թուրքիոյ վարչապետը եւ (Նաբուսակութիւնը կարգաւ Գ. Էօ)

ԴԵՊԵՐԸ

ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆԵՐԸ ՎՏԱՆԳԱՌԻ ԿԸ ԳՏՆԵՆ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ Ծ. ԱՐԵՒԵԼԻԳԻ ՄԵՋ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլայ, առջի օր ղեկըցում տալով արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, ազդարարեց թէ Հնդկաչինի դէպքերը եւ մասնաւորապէս Լաոսի դէմ կա - տարուած արշաւանքը կապ ունին Ամերիկայի ապահովութեան հետ : Այս պատճառով խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին դաշնակիցներուն միջեւ, ի հարկին Ազգաժողովին դիմելու համար :

Նախարարը պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցումին, ըսաւ .

« Ֆրանսական զաղթային խնդրէ աւելի վեր բան մըն է այս : Լաոսի դէմ կատարուած յարձակումը ազատագրական շարժում մը չէ : Տեղացի տարբեր չկան արշաւանքներուն մէջ որոնք իրենց դիմա - վարժութիւնը ստացած են Չինաստանի մէջ : Արշաւանքը կը շարունակուի դէպի Թայլանտ (Սիամ) եւ միւս կողմէ ուղ - դակի կը սպառնայ Պիլմանիոյ եւ Ինդո - Նեզիոյ : Մենք պարտաւոր ենք հետեւել հարաւարեւելեան Ասիոյ դէպքերուն, նկատի առնելով անոնց անդադարձումը ծախսի վրայ : Այս երկրին ապագան ուղղակի կապ ունի Մ. Նահանգներու ապահովութեան հետ : Մի մոռնա՛ք որ ծախսն իրա - տեսիլի զինակից մըն է, բայց ծանր է իր տնտեսական կացութիւնը : Ծախսիցիները կը յուսան թէ պիտի կրնան զարկ տալ իրենց առեւտրական փոխանակութեանց հարաւարեւելեան Ասիոյ հետ որ իրենց կը հայթայթէ բրինձ, զարկը, երկաթ եւ ուրիշ հում նիւթեր : Եթէ հարաւարեւելեան Ասիան ինչայ, պիտի ծանրանայ ծախսի դիրքը եւ Մ. Նահանգները պիտի հարկադրուին կամ ձգել որ ծախսն վերսկսի առեւտրական յարաբերութիւնները համայնապէս Չինաստանի հետ եւ կամ մեծապէս աւելցնէ իր փոխանակութիւնները : Ամերիկայի հետ խաղաղական ծախսութիւնը » :

Պ. Տըլլայ այս առթիւ յիշեցուց թէ ծախսն եւ Գերմանիա թիւսկոթութեան երկու մեծ նշանակեալներն են թէ ծախսիկեան ապահովութիւնը շատ աւելի սուղի պիտի նստի, եթէ Մ. Նահանգները հարկադրուին նեցուկ հանդիմանել իր բնական հայրենիքի զրկուած ծախսին » :

Ուրիշ երեսփոխան մը հարցուց թէ միջազգային հանգամանք ունի Մայիսի Արեւելքի խնդրը : « Այո », պատասխանեց նախարարը եւ կը խորհրդակցի զաշնակիցներուն հետ, Ազգաժողովին դիմելու համար : Յետոյ հաստատեց թէ ամերիկեան կառավարութիւնը ռազմական օգնութիւն պիտի հասցնէ Սիամին :

Պ. Տըլլայ այս առթիւ հաստատեց թէ Այլընհաւըր վերջին քանի մը օրերու ընթացքին արտօնած է կարեւոր քանակու - թեամբ կենսական պիտոյքներ ամբարել Պերլինի մէջ, ի նախատեսութիւն նոր պաշարումի մը :

Վերջին լուրերու համաձայն, Հնդկաչինի ըմբոսանքները կը համախմբեն իրենց ուժերը, յառաջ խաղաղութիւն դէպի Միջագի :

ՀԻՄՆԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Միտնիւն, 3 Մայիս (Յաւաջ) . — Խումը մը հիւանդ եւ տարեց տարագիրներ, 12 հոգի, Մայիս 2ին մեկնեցան Լիբանան : Ուրիշներ ալ կային, բայց վերջին պահուն շատեր հրաժարեցան : Ողջերթի եկած էին Հիւս. Ամերիկայի Հ. Օ. Միութեան Կեդր. վարչութեան անդամ Տիկին Զ. Սերոբեան, Պ. Մաքս Պարոն - եան եւ ուրիշներ :

« ՅԱՌԱՋ » Ի

ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ զումարները . —

Պ. Զամուղեան, Մարտէյլ Հաղար Փր., Պ. Անդրեան, Մարտէյլ Հաղար Փրանք :

« ՅԱՊԱՂԱԾ »

Այս համեստ, խելօքիկ բառն ալ օրէնքի կարգ անցաւ :

Լրագրութեան մէջ սովորութիւն է «յապաղած» գրել, բացառաբար, երբ կարեւոր թղթակցութիւն մը կ'ուշանայ :

Կան կամքէ անկախ յապաղումներ : Եւ կան յապաղումներ որոնք հետեւանք են անհոգութեան : Տնաւարի սովորութիւն :

Երբ հանդէս մը, երկույթ մը կը սարքուի, տարրական պայման է նկարագրութիւնը դրկել օրը օրին :

Որո՞ւ հոգ : Մէկը միւսին վրայ կը ձգէ : Կամ թղթակցը ժամանակ չունենար :

Եւ դաւառի, նոյնիսկ Փարիզի մէջ կատարուած հանրային ձեռնարկի մը նկարագրութիւնը խմբագրութեան կը հասնի 10 - 15 օրէն : Երբեմն ալ երեք շաբաթէն : Միջոցով, Թեհրանէն, Պաղատէն եւ Պուէշուս Այրէսէն լուրեր կը հասնին երկու երեք, ամէնէն ուշը չորս - հինգ օրէն (օ - դանաւով) :

Ուշացողները կը կարծեն թէ խնդրը կը փակուի, եթէ թղթակցութեան կցեն հրաշագործ բառը, — «Յապաղած» :

Կը մոռնան որ, քանի ուշ տալու, այնքան արժէքը կորուսած կ'ըլլայ : Եւ կամ նկատի չառնուի :

Դժո՛ղք է, որեւէ ձեռնարկ սարքած ատեն, նախապէս ապահովել թղթակցը : Ինչպէս կ'ըլլայ որ շաբաթներ առաջ կը ձարեն եւ կը ծանուցանեն նախադաշն, բանախօսը, երբեք, արտասանողը, նոյն իսկ պարողը : Իսկ երբ կարգը թղթակցին կուգայ, կ'անձրկին :

«Յառաջ» ի մասին խօսելով, ամէնէն ուշը չորեքշաբթի հասած թղթակցութիւն մը կը հրատարակուի նոյն շաբթուն : Այլ - լայն կը մնայ յաջորդ շաբթուն : Պայ - մանաւ որ իր արժէքը պահած ըլլայ :

Ուշ մնացողը միշտ կը տուժէ : ՎԱԶԷ

ՓՈՒԱԴԱՐՁ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Գաղթ. գրասենյակէն կը հաղորդեն . — Եւրոպայի թեմին կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Սերոյիք Ծ. Վ. Մանուկեան իր նոր պաշտօնին առթիւ այցելեց արտաքին նախարարութեան կից, զաղթականներու պաշտպանութեան Ֆրանսական Գրասենյակի տնօրէն Պ. Ժան Լէքիւէի եւ իր անմիջական օժանդակներուն :

Պ. Ժան Լէքիւէ, Ֆրանսայի դեսպան, եղիպտական եւ թրքական կառավարութեանց մօտ, փոխադարձ այցելութիւն մը տուաւ Հայոց եկեղեցին, ընկերակցութեամբ գրասենյակի հայկ. բաժնի վարիչ Պ. Ժ. Աթիւնեանի եւ սիրալիք ընդունելութեան մը արժանացաւ :

Սերոյիք վրդ. յիշատակ մը նուիրեց դեսպանին, որ եկեղեցին ալ այցելեց եւ մեկնեցաւ լաւագոյն տպաւորութեամբ :

Միւս առթիւ կը հաղորդեն թէ զաղթականներու պաշտպանութեան Փրանս. գրասենյակը, հիմնուած 1952 Յուլիս 25ի օրէնքով, վերջնապէս հաստատուեցաւ Մայիս 2ի հրամանագրով որ լոյս տեսաւ պաշտօնաթերթի Մայիս 3ի թիւին մէջ :

ԱՅՍՕՐ, Ուրբաթ, 8 Մայիս, պաշտօնական տօն հռչակուած ըլլալով, «Յա - ուղ» յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ կիրակի օր :

Աւելի լաւ է կարճ կապել, չորբապղ -
ծելու համար յիշատակը մեր մեծ նահա -
տակներուն :

116

« ՏՂՈՒ ԿԵԱՆՔՍ »
(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

Ընթրիքէն առաջ ինծի հետ իւր կարգաւ
Սաղմոսները, Ժամագիրքը, կամ Եփրեմ
Խուրիին հին ու մին մէծ գիրքը: Անմիշտ
պէս որ ճաշը վերջանար, կը վերսկսէր ա-

Իրական ժամանակը հիմա անտիկ պատերի վրա է, ցանց, զերտանկան Պ. Ֆեյզլյան յուզվածացաւ։ Սյանքան որ ձայնը սկսաւ զողալ եւ զոր — ծածեց այլը հայ պատանիներուն սրտին հասնող հայ զգացական լեզուն։ Յուզումը ուրիշ ձեւ մըն էր առած — պատանիներուն մօտ։ Պատանի Շալեման երբ յանձնեց իւրենց խումբին նուէրը, Պ. Ֆեյզլին, եւս մինակ էի անոր հետ։ Տղան կախազեց, չփոխեցաւ, չեւ լման չկրցաւ արտաբերել

Մեծ հօրս Աստուածը ինձի սարսափի և և
ատելութիւն կը ներշնչէր: Ան ոչ ոք կը
սիրէր, կը հսկէր բոլոր արարածներուն

Կ. ՓՈԼՍԵՍՆ

վրայ խիստ աչքով մը եւ ինչ որ մեր մէջը
կը փնտռէր ու կը տեսնէր, չարիքն էր :

ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐՔԻ
Թաղամ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ
(5 ԷՎ ՎԵՐՅ)

արտաքին նախարարն ալ կը ջանան արեւմտեան ճակատին կապել արաբական երկիրները: Այս առաջադրութեամբ կ'այցցելն մինչեւ Պաղտատ եւ ուրիշ մայրաքաղաքներ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ

ԶԻՆՈՒԱԾ ԵՆ

Պոլսոյ «Տիւնեա» թերթին խմբագրապետը, Ֆալիս Բըֆըը Աթայ, կը գրէ հետեւեալ խորագրով. — «Երբեմն եթէ արթննալով իսկ ուղէք, գերեւ եղած կ'ըլլայ» (25 Ապրիլ):

— «Արեւելքի կարգ մը շրջաններուն մէջ վերահաստատուած է աշխրհի: «տէրէպէտ»ներու եւ շէյխներու իշխանութիւններ: Անշուշտ ամէն տեղ կառավարական ներկայացուցիչներ կան: Բայց անոնց տիրապետութիւնը շատ անշուք կը մնայ շէյխներուն, աղաներուն եւ հողային «տէրէպէտ»ներուն տիրապետութեանը քով: Ժողովրդային մեծ զանգուածներ կը տառապին եւ բռնի պարտադրուած են թաղուելու քունի մը մէջ, ուրիշ յայտնի չէ թէ երբ պիտի արթնան:

Այս շրջանները զինուած են: Կասկած չկայ որ բանակով իսկոյն կարելի է զսպել ողջ ապստամբութիւն: Բայց նորէն բաղմաթիւ հայրենակիցներու արիւնը կը թափուի, օճախը կը մարի: Անոնք որ կը ընտառատեն անցեալը, արեւելեան շրջաններու այս մասերուն մէջ ապագան բնաւ չեն տեսներ:

«Յետոյ այսպիսի ապստամբութիւն մը կընայ ծագել երբ թուրք բանակները ալ աւելի մեծ պարտականութիւններու դիմելու կը դռնուին: Ռուսները մասնաւոր մարդազաւորներու մէջ կը զետեղեն «քոմանտ»ները այս ապստամբութիւններուն որոնք իրենց ազգայնական վրայ կընան հրահրել: Ի հարկին հրասայլերու եւ թաղանթներու շուրջին տակ այդ շրջաններուն անկեղծ պէտք է տեղաւորել օրէնքին տիրապետութիւնը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԵՆԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւնները նորէն յետաձգուեցան, սրանցով թիւն պատճառելով Լոնտոնի մէջ: Եզրապատու կը պահանջէ Սուէզի շրջանը պարզել առանց որ Էւ է պայմանի:

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ ինքեց որ նախարարները չհեռանան Փարիզէն, որպէսզի կարելի ըլլայ Գ. օր Ազգ. ժողովին ներկայացնել իր երթողական ծրագիրը:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ընդհ. քարտուղարը, Լորտ Իսմէյ, Յունաստան եւ Թուրքիա պիտի երթայ Բ. օր:

ԿՈՉ ՍԵՐԱՍՏԱՅԻՆՆԵՐՈՒ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը այս տարուան դպրոցական տարեշրջանին համար, յաջողեցաւ տեղ մը ապահովել, վերադառնալ Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանին մէջ:

Կը խնդրենք ուրեմն մեր հայրենակիցներէն, ըլլան անոնք Փարիզի շրջանէն թէ Ֆրանսայի գաւառներէն, մեղի օգնել, որպէսզի մեր որդեգրելիք ուսանողը ըլլայ ծագումով Սեբաստիոյ նահանգէն (գիւղերէն թէ քաղաքներէն) չքաւոր ընտանիքի մը շտապելով:

Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 11էն 12 տարեկան եւ կազմով առողջ, գիտնայ հայերէն փոսիլ եւ գրել, ունենայ վկայադիւր մը դպրոցի տեսուչէն որ հաստատէ թէ բացառիկ ձիրքերով օժտուած սան մըն է: Թեկնածուն աշակերտները Փարիզ դալով պիտի անցնին մասնաւոր ընդնութենէ մը՝ Միլիթարեան Հայրերէն եւ յաջողագոյն է որ պիտի ընտրուի:

Եթէ թեկնածուները Ֆրանսայի գաւառներէն կը ներկայանան, Ուսումնասիրացը անոնց՝ Փարիզ երթողարձի ծախքերուն կէսը պիտի վճարէ եւ հոս իրենց անցընելու քննութեանց օրերուն պիտի հողային քննական եւ սնունդ: Եթէ Փարիզի շրջանին մէջ մէկ կամ երկու օր հիւրասիրութեամբ համար ծանոթներ չունին:

Ուսանող վերադառնալ Մուրատ Ռաֆայէլեանը պիտի յաճախէ վեց տարի եւ եթէ յաջող ընդնութեամբ մը աւարտէ դպի, մասնադիտական ուսումը պիտի լրացնէ պետական համալսարանի մը մէջ:

Թեկնածուները պատրաստ պէտք է ըլլան ամէնէն ուշ մինչեւ յունիս մէկ փարիզ դալով ընդնութիւն անցնելու:

Դրել Ուսումնասիրացի զանազան հին. — A. Agopian, 60, Ave. A. Briand Bagneux (Seine) Tél. ALÉsia 20 - 55

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԹՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի Շարաթ, 9 Մայիս, ժամը 21-30էն մինչեւ լոյս փարիզի 10րդ թաղամասի քաղաքապետարանին սրահը՝ կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱՆՈՒԵԱՆ Կը խօսին կեդր. վարչութեան եւ փարիզի մասնաճիւղի ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Աստղիկ Քէօսէան եւ Աւետիս Բիւփէլեան (երգ), Սեդա Յարեթնադուեան եւ Զարեհ Դարիպեան (արտասանութիւն), ներկայացում «Պաշտօնս խմբալ է (Զ. Ղարիպեան): Վիճակախաղ «Հայաստան» թերթի: Հայկական պարեր (Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեղօյի մասնաճիւղին կողմէ):

Կէս գերեզնի վերջ եւրոպական պարեր ղեկավարութեամբ Պաշիշայի (Գուրգիլի ծանօթ «Թիփիք» նուագախումբը): Տոն Պիւֆէ:

ORCHESTRE TYPIQUE BACHICHA

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի անդամներէն:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՅՅՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կազմակերպուած Վասպուրականի Երեւոսաւարաց Միութեան կողմէ:

Այս կիրակի, ժամը 15 - 24

CERCLE MILITAIRE

Նախագահութեամբ Տ. Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ (Կաթող. պատուիրակ),

Dr. Bernard LAFAY և

(Նախկին նախարար եւ Փարիզի երեսփոխ): Պիտի խօսին Պ. Պ. Ա. ՍԱՅՐԱՍՏԵԱՆ, Ծ. ՄԻՍԱԲԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Փ. ԱԼԻԲՈՒՆԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին. — Տիկին Ա. Սարգսեան, Օրիգոնիս Իրիս Պիւլպիւրեան, Ալիս Գալէգեան եւ Կապ. Խաչի պարուիները, Պ. Ֆիլիփ Աղապարեան:

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ԱՆՍԿԵԱՆԱՄԸ

ԳՈՒՆԱԽՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

«ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ԵՐԿԱՅԻՍ» Եկէք տեսնել ՎԱՆԱՅ ԾՈՒԼԸ, ՎԱՐԱԳ, ՍԻՓԱՆ, ՆԵՓՐՈՎ, ԳՐԳՈՒԹ, ՀԱՅՈՑ ԶՈՐ եւ ... աւերակներ որ կը միան 38 տարիէ ի վեր:

Զինուորական նուագախումբ: Հերոսամարտերուն շարժանկարը:

Պարահանդէս՝ Օրգէսթր ՌԱՄՕՆ ՄԷՆ - ՏԻԶԱՊԱԼ (Փրէնս տիւ Թանկո): Տոն պիւֆէ, պառ, բաղարջ: Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանը: Հեռախօսել Ալէքիս 16-65: Պաշտօնական մասին մուտքը ազատ է:

ԱՊՐԻԼ 11 — 24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ սերայօժար մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ., Հ. Բ. Լ. Մ. Եան, Կարմիր եւ Կապոյտ Ոստիկան, Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին: Այս կիրակի ժամը 3ին, Սալ Սէն Լուի, ուր փէ, սինեմա փախարին դիմացի փողոցը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱՆՈՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱՆԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համախարբերի «Ճիւղ» Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի: Ի յիշատակ իր բոլոր նահատակ մարտերակներուն: Այս շաբաթ ժամը 21-30ին Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան ակումբը: Կը խօսին Ա. Քէօսէեան (Մարտի), ՄԻԶԱՊԱՐ ՄԻՐՁԵ (Լիոն):

Գեղարուեստական ծովաբաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ: Ծանօթ. — Յաջորդ օրը, կիրակի առտուան ժամը 9ին ներկայացուցչական ժողով նոյն տեղը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Այրի Տիկին Տիգրանուհի Ասլանեան եւ դասուկները, Յարեթի եւ Առաքել կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ Պ. ՅԱՅՈՐ ԱՆԱՆԵԱՆԻ

յիշատակին, մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐ ՀԱԿԱՆԻՔ. — Ֆ. Կ. Ոստիկան Պուլ - վար Օտտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հաղար Քր. ընկերուհի Նարդուհի Կիրակոսեանի, իր Ամերիկա մեկնումին առթիւ: Բարի ճանապարհ եւ յաջողութիւն:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէն եւ Պուլ Քոլոմպի մասնաճիւղին անդամներու այցելութեան առթիւ, ընկերներէն եւ մեր բարեկամներէն 9000 Քր., Նոր Սերունդի անդամներէն երկու հազար, Ն. Նիկողոսեանէ եւ կու հազար, Գ. Ս. Էն երկու հազար Քր.: Վարչութիւն

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԻԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ վարչութիւնը ներողութիւն կ'ընդգրէ իր բոլոր բաժանորդներէն, հրատարակութեան ակամայ յայտարարութիւն համար: Յունուար - փետրուար միացեալ թիւը, 32 էլ, լոյս տեսաւ այս շաբաթ: Մարտ - Ապրիլ միացեալ թիւը եւս մամուլի տակ է արդէն: Կը յուսանք կանոնաւորել հրատարակութիւնը յոռա՝ չիկայ ամիսներուն:

13 տարի է որ կը հրատարակուի այս օգտաշատ եւ սիրուած թերթը: Ու պիտի շարունակուի՝ հակառակ տնտեսական անախալիցայ տառնալին: Մեր բարեկամներուն կը մնայ դիւրացնել հրատարակչին ճիշդը:

Ուշադրութիւն. — Կը խնդրենք բոլոր այն պարբերականներէն, որոնք կը փոխանակուին ՀԱՅ - ԲՈՅԺ հետ, սրբազրել մեր հասցէն: Եւ այսուհետեւ նամակ, թերթ կամ դրամ ուղղել այս ձեւով. —

CH. NARTOUNY, chez « HARATCH » 32, Rue de Trévis, Paris (9°)

ՅԵՐԵԿՈՑԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

Կազմակերպուած Կապ. Ոստիկանի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն 23: Լիւրիք քաղաքապետարանի շէնքի սրահին մէջ: Կը ներկայացուի ՅՈՒՍԻՍ Թումանեանի «Տէր ՈՒ ԾԱՌԱՆ»:

Հայկական եւ կովկասեան պարեր: Կարօ ՄԱՐԵԱՆ եւ իր Թիփիք թանկոյի նուագախումբը:

Կը խօսի Տիկ. Էլլէն Բիւզանդ: Հաղորդակց. միջոց. — Էլլիդ տը Փանթէնի առնել 147 թիւ օթպիւսը եւ իջնել Մէրի տը Լիւրիք:

ՈՒՐ ԶԱՇԵԼ

Համով - հոսով, — ձԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ — Ի՞նչ ուտել սակայն բերնի համով — Տէօֆիլ Բէպպի Բ. Գ. Ե. Ե. օրերը Պոլսէն յատկապէս բերուած վարպետ խահարարի մը կողմէ պատրաստուած: Հարսնիքի, նշանուէրի, կնուքի տրամադրելի գեղեցիկ սրահ:

31, Place d'Alexandrie, Paris 2° Պ. Հայկ Գարակէօղեանի նուագի եռանդամ խումբը հայկական եւ արեւելեան եղանակներ: Métro. Réaumur, Sentier ou St. Denis Téléphone. Gut. 92 - 65

ԵՐԵԿՈՑԹ ՍՈՍԿԱԼԻ ԳԱՆՈՒՍԻՆ մեկնումին առթիւ, ինչպէս եւ ի պատիւ կուփամարտիկ Կարպիս Զաքարեանի, այս շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս:

PEINTURE DECORATION VITRERIE, RAVALEMENTS SOCIÉTÉ ARMIN PAPIERS, PEINTS DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville Téléphone: ENT. 17 - 65 Ամենավերջին դրութեամբ: Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

Հ. Յ. Դ. Երեկոցի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8-30ին Սէն Սիլվիուսի ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԻ. — Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» երթակովի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵՒՅՈՒՆ - ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» երթակովի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8-30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ. Ե. Շըլ. ժողովի ներկայացուցիչները:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 20-30ին Նորմեան սրահը: Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. եւ Շըլ. կոմիտէներու ներկայացուցիչները: ՆԿՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Յունիս 14ի կիրաւի, Ֆ. Կապ. Ոստիկանի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ Պ. Մարեանի թատերախումբը պիտի ներկայացնէ ԳՈՐԱՏՈՆ:

ՅԵՍԱՅԳՈՒՍԻ Ե՛ Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սե - քոր Եօթնդարեան խումբի ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այս շաբաթ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՆԵՆՉՈՒՆ

Ժողովրդական համալսարանի բացման առթիւ, Համալսարանի կազմակերպած է Գինեճօն մը գեղարուեստական բաժինով, Համարաճման հինգշաբթին, 14 Մայիս, կէսօրէն վերջ ժամը 5-10, Ազգ. Տան մէջ: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ԹԵՍԱՍԵՂԱՆ ԼՈՒՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Ոստիկանի թէյատեղանը այս շաբաթ ժամը 20-30ին, Յոյներուն սրահը, ուր Պոմֆուս թիւ 5: Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ համակիրները:

ՅՈՐԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

Կազմակերպուած Փարիզայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒ - ԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) (Հայկարմիր Ոստիկան. մարմին) քառասունեայ տարեւարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14-30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, Հովանաւորութեամբ՝ ԵՐԻՊՈՅԻ ԹԵՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Ա. ուսնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԵՅ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ: Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine (Անդամ Ակադեմիայի)

Սերայօժար կը մասնակցին. — Օրիորդներ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Անիէն Նի - դաճեանի, Պէրթիլ Իւլէ (տաւիղ), Վերոնիկ ձիւճեան (դաշնակ), ՀԱՅԿՈՒ - ձի ԽԸՏՇԵԱՆ (Արտասանութիւն), ԱԼԻՍ ՊՅԱՅԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Յակոբ Կղերունի, Տիկ. ԱԼԻՍ ՊԸՁԱԲ - ձեան (արտասանութիւն) եւ Պ. Պ. ՆԱ - ՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԷՄՁԵԱՆ (թաւելութիւն) դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Ա. լալէմեանի, ԺԻՐԱՅՐ ՍԵՐԳՕՅԵԱՆ (Փա - րիզի օփերայէն) դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Անարէ Լիւսի, ՆԱՅԻՐԻ Երգ - չախումբը ղեկավարութեամբ ԳԵՐՈՐԳ ԵԱՆՊԵՆԵԱՆԻ:

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles

aux meilleurs prix

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ

10

ՄԱՅԻՍ

DIMANCHE

10 MAI

1953

29ԴԻ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7062

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ԴԻ ՏԱՐԻ: ԹԻՒ 2473

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՋԵՐՈՒ ԶԱՄԲՈՎ

Երբորդ տարին է որ արտակարգ տօնա-
կատարութիւն մը կը սարքէ Վասպուրա -
կանի Հայր. Միութիւնը, 1915ի ապրիլ -
եան Հերոսամարտին առթիւ :

Միութեան Մարտչիլի թիւը սկիզբէն
ի վեր կը տօնէր զայն, իսկ Փարիզը եռան-
դով գործի փարեցաւ երկար դադարէ մը
ետք, հաստատուն կեդրոն մը կազմելով :

Այս տարի եւս կազմակերպիչները ու -
ղած են համազգային հանգամանք մը տալ
տօնակատարութեան, ճոխ յայտարարով :

Նորութիւն մը եւս, այս տարի:
Տօնակատարութեան կազմակերպումը
յանձնուած է Վասպուրականի երիտ.
Միութեան :

Ո՛ր էր որ ամէն տեղ ալ հետեւէին այս
տարրական կանոնին, սկսելով Հայաջինջ
Սարսափներու տարեդարձէն :

Այս պատմական տարեդարձները շատ
բան կը կորսնցնեն իրենց իմաստէն եւ խո-
րութենէն, եթէ դառնան պարզ ծիսակա-
տարութիւններ, չողջողուն չուրերով :

Տարրական պայման է խրախուսել երե-
տասարդութեան նախաձեռնութեան ոգին :

Միեւնոյն ատեն հարկ է իւրաքանչիւր
տօնախմբութեան տալ այնպիսի բովան -
դակութիւն որ խօսի նորահասներու մտ -
քին եւ սրտին :

Հիները միւս - ոսկոր կապած են, այս
տեսակ պարագաներու մէջ :

Նորերը կը կարծախի մասնաւոր ու -
ղադրութեան, խմորութեան եւ մշակու -
համար :

Անոնք դասեր պիտի առնեն ոչ թէ չո -
րուցամբ պատգամներով, այլ ներշնչ -
չութեամբ :

Շատոնց անցած է խնամակալութեան
չըջանը :

Անոնք պէտք է ոգեւորուին ինքնաբե -
րաբար, ըմբռնելով այս կամ այն պատմա-
կան դէպքին, տարեդարձին իմաստը :

Վասպուրականի Հերոսամարտը եւ միւս
քաջադրօնութիւնները պէտք է ծառայեն
բարձրացնելու անոնց ազգային գիտակցու -
թիւնը :

Ուրիշ խօսքով, երէցներուն պարտակա -
նութիւնը պիտի ըլլայ հպարտութիւն ,
պարծանք ներշնչել անոնց :

Աւելի քան երեք ժամանակն է փարա -
տելու կարգ մը կանխակալ կարծիքներ :
Ինչո՞ւ նորերն ալ այն տպաւորութեան
տակ ձգել թէ իրենք դաւակներն են ճղա -
կտոր ժողովուրդի մը որ միշտ կը ջար -
դուէր, առանց հակադրելու :

Քաջութիւն, հերոսական խոյանքներու
դրուագներ՝ կը պակսին մեր ժամանակա -
կից պատմութեան մէջ :

Յետոյ, մշակոյթի ճակատին վրայ ,
մենք ինչո՞վ ետ ենք մնացնել բախտակից
կամ բախտաւոր ազգերէ : Նոյն իսկ օտա -
րութեան մէջ :

Իրենք, երիտասարդները, կենդանի վը -
կաներ չեն, ապացուցանելու համար մեր
արժէքը եւ նուաճումները :

Ինքնապաշտպանութեան եւ ազատ -
զրութեան կռիւ ունենէր երէկ, հայրենի
երկրին մէջ :

Այսօր այլապէս ծանր դոյնամարտ մը
մղելու ստիպուած ենք :

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, քաջու -
թեան, յարատեւութեան ճամբան է միակ
եղը՝ մեր նպատակին հասնելու :

Վասպուրականը արիւրաբար կռուեցաւ եւ
յաղթեց, միացեալ ճակատ կազմելով :

Պայմանները որքան ալ փոխուած ըլ -
լան, նոյն ոգին է որ պիտի վարէ մեզ :

Քաջութիւն եւ տոկուն կամք՝ ամէն ճա -
կատի վրայ, Ո՛ր որ ալ դիմուին :

Հետեւիլ քաջութեան ճամբուն՝ կը նշանա -
կէ նոր ակօսներ բանալ : Տեսական հետքեր
ձգել պատմութեան մէջ :

Կը նշանակէ փրկել, ճոխացնել հայրենի
ժառանգութիւնը :

ՕՐՈՒԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

25 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄ ԵՐԿԱԹՈՒՄ -
ՂԻՆԵՐՈՒ ՏՈՄՍԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

Նախարարական խորհուրդը անընդհատ
նիստ դումարելով, պատրաստեց իր վերջ -
նական ծրագիրը՝ 1953ի եւրոպայի մա -
սին : Ուրիշ կարգ մը խորհրդակցութիւն -
ներ ալ պիտի կատարուին :

Ծրագիրը կը նախատեսէ կարգ մը խնա -
յողութիւններ, հարեւր միլիառ ֆրանք
ճարելու համար : Միւս կողմէ 25 առ հա -
րեւր յաւելում պիտի ըլլայ երկաթուղիներ -
ու տ. ֆ. Երուն վրայ, ճամբորդներու
համար. (Սարդ գլուխ 1-25 յաւելում իւ -
րաքանչիւր քիլոմետրի, Գ. կարգ) : Այս
յաւելումէն ազատ պիտի ըլլան վճարովի
արձակուրդի տոմսակները, մինչեւ Սեպ -
տեմբեր 30, եւ արուարձաններու տոմ -
սակները : Ապրանքներու փոխադրու -
թեանց գիններուն վրայ եւս որոշ յաւելում
պիտի ըլլայ :

Մանրամասնութիւնները պիտի հրատա -
րակուին պաշտօնաթերթին այս օրուան
(Գշ.) թիւին մէջ, ուրիշ ծրագիրներու
հետ :

Վարչապետը ճառ մը խօսելով, բա -
ցատեց կառավարութեան տեսակէտնե -
րը՝ Սահմանադրութեան վերաբնութեան
մասին : Գլխաւոր նպատակն է՝ զօրացնել
դրօնագիր իշխանութիւնը : Վարչապետին
կարծիքով, որեւէ կառավարութիւն չի
կրնար չափել երկամուտը, առանց որոշ
մեծամասնութիւն մը ունենալու ճշգրիտ
ծրագրի մը վրայ :

ԳՈՐԾԱՂԱՅԻՆԵՐԸ

Ուրիշ վարչութիւնը առջի օր կոչնա -
գիր մը ուղղած էր 1400 բանուորներու ,
որպէս զի վերսկսին աշխատանքը : Ներ -
կայացան 1100 բանուորներ : Վարչութիւ -
նը կը յուսայ աստիճանաբար վերաբանալ
հաստատութիւնը, անհատական կոչեր
ուղղելով բոլոր բանուորներուն (37
հազար հոգի) : Վարչութիւնը կ'ըսէ թէ
այլիւ 15ին սարքուած մասնակի դրօնա -
գուր խափանեց եօթը հազար կառքերու
արտադրութիւնը :

Հաստատութեան վերատեսուէրը նամակ
մը ուղղեց բանուորներուն, հարցնելով թէ
ճի՞շդ է որ շատ մը բանիջողներ նոյնքան
զբաւ կը շահին որքան անոնք որ կ'աշխա -
տին : Իր յայտարարութեան համաձայն ,
գործադուր օրինաւոր հանգամանք չունի :

Նաւային պաշտօնակներու գործադուր
կը շարունակուի, հետզհետէ տարածուե -
լով : Կառավարութիւնը վնասակար կը
գտնէ շարաթիւական աշխատանքը 40 ժամ -
ուան ինչնեւ, նկատի առնելով օտար նա -
ւերու մրցակցութիւնը : Բոլոր հաշտարար
փորձերը ձախողած են :

Պանդուկներու աշխատանքներն ալ կը
սկսեն իրենց պահանջներուն վրայ : Ար -
հեստակցական Միութիւնները կը շարու -
նակեն պայքարը :

ՀԵՂԻՍՏԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱՋՄԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, ըմբոստ -
ները կը շարունակեն նահանջել, դէպի
հիւսիս քաշուելով : Կը կարծուի թէ մէկըի
զբաւ են կառքը գրաւելու ծրագրերը :
Կառավարութիւնը Հնդկաչինի բանակին
ընդհ. հրամանատար նշանակեց զոր. Նա -
ւաւոր, որ պիտի յաջորդէ զոր. Սալանի :
Մարզպանն ալ պիտի փոխուի :

Մ. Նահանգները կը սկսեն որ դիմում
կատարուի Ազգաժողովին, միջազգային
հանգամանք տալու համար Հնդկաչինի
պատերազմին : Փրանսա կ'ընդգրկմանայ ,
Անգլիա եւս համաձայն չէ :

Մ. Նահանգները այս առթիւ ծանուցա -
գիր մը ուղղած էին Փրանսայի, օգտա -
գործելով Լատի դէմ կատարուած արշա -
ւանքը, զոր վտանգ մը կը նկատեն հարաւ -
արեւելեան Ասիոյ համար : Փրանսա կի -
րակի օր պատասխանեց այս ծանուցա -
գրին, թուելով այդպիսի ձեռնարկի մը
անպատեհութիւնները :

ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔՈՐԷԱՑԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԻՋՈՒՄԸ

Հիւս. Գորէյայի եւ Ջինաստանի ներկա -
յացուցիչները անանկալ զիջում մը կա -
տարեցին առջի օր, գերիներու փոխանա -
կութեան մասին :

Իրենց առաջարկին համաձայն, բոլոր
այն գերիները որ չեն ուզեր իրենց եր -
կիւր վերադառնալ, պիտի յանձնուին չէ -
զոք յանձնաժողովի մը քննութեան : Այդ
յանձնաժողովը պիտի կազմուի հինգ եր -
կիրներու ներկայացուցիչներէն : Կարծի -
քները պիտի առաջարկեն Լեհաստանը եւ
Ջեխուրովաքիան, դաշնակիցները՝ Ջուի -
ցերիան եւ Նորվեգիան : Հինգերորդ եր -
կիրը պիտի ըլլայ Հնդկաստան :

Միեւնոյն ատեն, կարմիրները յանձն
կ'առնեն առժամեայ հսկողութեան պայ -
մանաժամը վեց ամիսէն ինչնեւ չորս ամ -
սուան :

Իրադեհներ դիտել կուտան թէ կարմիր -
ներուն առաջարկը մօտաւորապէս կը հա -
մապատասխանէ Հնդկաստանի ծրագրին,
որ մերժուեցաւ անցեալ դեկտեմբերին :

Ամէն պարագայի մէջ, այս զիջումը նը -
պատաւոր տպաւորութիւն գործեց եւ կը -
նայ դերացնել զինադադարի կնքումը ,
եթէ կարգ մը վիճելի կէտեր հարթուին :

Միջուկաւորը ճառ մը խօսելով Նիւ
Եորքի մէջ, բացատրեց թէ իրենց նպա -
տակն է օրինաւոր խաղաղութիւն մը ա -
պահովել Գորէյայի մէջ : «Կը ջանանք աշ -
խարհի բոլոր այրերուն եւ կիներուն ա -
պահովել խաղաղօրէն քնանալու իրաւուն -
քը, փարսելու այն վախը թէ առտուն չե -
ղած, կամ յաջորդ ամսուն կամ յառաջի -
կայ տարիէն առաջ հիւսիսեան ուղի մը
կրնայ պայթիլ կործանելով ամէն բան» :
Եւ նորէն յիշեցուց թէ պէտք է միշտ զօ -
րաւոր ըլլան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻՋԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ բացուեցաւ ե -
րէկ, մեծ հանդիսաւորութեամբ : Կը մաս -
նակցին 12-000 ցուցադրողներ :

ՀԻՒԼԵԱՅԱՆ ՌՈՒՄԻՆ ութերորդ պայ -
թիւնը տեղի ունեցաւ ուրբաթ օր, Լաս
Վերկայի մէջ (Մ. Նահանգներ) : Սունի
ձեւով ամպ մը ելաւ ութ հազար մեթր
բարձրութեամբ : Այս առթիւ ալ կապիւ -
նէր եւ մուկեր գործածուեցան փորձի հա -
մար :

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակ -
ցութիւնը մեծ յաջողութիւններ չահեցաւ
քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ :
ԱՆԳԱՐԱՅԻՆ կը հեռագրեն թէ մարդի -
ները հազարի աւերներ կը գործեն Անա -
տոյի հարաւակողմը, արշաւելով դէպի
հիւսիսային - արեւմուտը :

ԻՐԱԿԻ նոր դահլիճը կազմեց Սայէտ
ձէմիլ Մատֆայ, որ նախապէս հրաժա -
րած էր : Նախորդ կառավարութիւնն է որ
կը շարունակուի, երեք նոր նախարարնե -
րով :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ոստիկանութիւնը կը շա -
րունակէ խուզարկութիւններ եւ ձերբա -
կալութիւններ կատարել, վերջին ահաբե -
կութեան տալիս : Քանի մը համայնա -
վարներ այլուր փոխադրուեցան :

21-100 ՄԵԹՐ բարձրութեան հասաւ
անդլիացի դնդ. Փրենսթըն, Լոնտոնի օդա -
կայանէն, 45 վայրկեանի մէջ : Նախորդ
մրցանիւն էր 16-633 մեթր զոր դարձեալ
անդլիացի դնդապետ մը կոտրած էր
1948ին :

ԼԻԲԱՆՈՒՆ նոր վարչապետը, Սայէտ
Սալան, Պէյրութի երեսփոխան է, իսկա՞մ
ինքն էր որ կազմեց նախորդ իշխանու -
թեան վերջին դահլիճը եւ պահանջեց նա -
խագահ Պալա եւ Պոլսի հրաժարումը :
Գործի մարդ է, նախագահ Միջին Արե -
ւելքի օգնականին ընկերութեան եւ ներ -
կայացուցիչը ամերիկեան օդանավորու
(Շարունակութիւնը կարգալ Դ. Բ)

ԵՐԲ ՆԵՄՐՈՒԹԷՆ ԿԸ ՆԱՅԻՍ

ՆՄԲ. — Ամերցելի պիտի մնան ողբա -
եալ Ռուբէնի նկարագրութիւնները եւ
խորհրդածութիւնները՝ Հայաստանի աշ -
խարհագրութեան մասին : Լոնտոն , գե -
տերը, ձորերն ու դաշտերը լեզու կ'ըլլեն
իր գրչին տակ, իմֆուրոյն շարադրու -
թեամբ :

Հատուած մը «Հայկական Տարւոյ» գը -
լուխէն, Վասպուրականի հերոսամարտի
տարեդարձին առթիւ, ուր գումար
շարժանկարներ ալ պիտի ներկայացուին :

Նեմրութէն երբ կը նայիս դէպի հարաւ
եւ կը խորհրդածես Հայկական Տարւոյի
էութեան մասին, ահամայ կը պատկերա -
ցնես զայն իրեն հակա վիշապ մը, որուն
կողերը կանանչ են, իսկ մէջքի ձիւնի պէս
ճերմակ, ոտքերն ալ անտառի պէս բլր -
դոտ : Անոր երկայնքը հսկայ է. — հազար
քիլոմետրէն աւելի : Անոր յետին ոտքե -
րէն մէկը յեցած է խարբերող վրայ, որ
հնազոյն Սուրարուն է : միւսը՝ Դերսիմի
վրայ, որ հնազոյն Իւտանն է, երկուքն
ալ նախնադոյն Հայոց քնադաւաններն
է : Անոր պոչը Արածանիի եւ Եփրատի խառ -
նարանին վրայէն Կոմագիւնի եւ Կիլիկիոյ
սահմանները կերկարի եւ կը վերջանայ
Ամանուսի լեռներով, որոնք կը թափին
Միջերկրականի ծոցին մէջ, որ ժամանա -
կին Հայոց Մոց կը կոչուէր : Անոր մար -
մինը ալքանման կը սողայ արեւմուտքէն
արեւելք եւ չորս կամարներ կը գոյա -
ցնէ, ինչպէս որ վանքերն ունին կամար -
ներ մէկ սիւնէն միւսը :

Առաջին կամարը կը սկսի Եփրատի ա -
փէն, Մոփաթ (Սուրբ) աշխարհէն եւ
բարձրանալով կը հասնի Թարսուշի դա -
ղաթին : Այս կամարը շատ բարձր է, 3000
մեթրէն աւելի, ծածկուած է ձիւնով որ
աղբիւր կամ վտակ, գետ կը դառնայ :
Ատոնք բոլորն ալ, որ հիւսիս կը նային ,
վշապով կը թափին Արածանիի մէջ, իսկ
անոնք որ հարաւ կը նային՝ Տեղերի մէջ :
Հիւսիս նայող երեսը կը կազմեն Բալու ,
Չալիքաճաղ, Կիւնճ եւ ծաղաղլուր դաւառ -
ները, իսկ հարաւ նայող երեսը կը կազ -
մեն խարբերող, Լճէն, Հաղբոս եւ Սուլ -
բը : Բոլորի բնակիչներն ալ Հայեր էին
կամ իսլամացած Հայեր : Երկու կողերու
չըջանալով կրնան հաղորդակցիլ մէկ մէ -
կու հետ՝ բաց մնացած անգունդներով :

Երկրորդ կամարը Թարսուշէն կը խո -
նարհի եւ կիջնէ Ողախանի, Սողմայ -
Գեատուկի վրայ, չուրջ երկու հազար
մեթր բարձրութեամբ եւ դժուարին ճաճ -
րայ կուտայ հիւսիսէն հարաւ : Բայց չու -
տով կամարը նորէն կը բարձրանայ Կու -
տըլի, Անտոքի, Մարաթուկի բարձրու -
թեան (չուրջ երեք հազար մեթր) եւ նորէն
քալլ առ քալլ կ'իջնէ Սուլի, Մոսկանի
լեռներով մինչեւ Բիթլիսի Ձորը , մին -
չեւ Վանայ ծովը : Տաւրոսի այս խոնար -
հումն է որ միջոց կուտայ Հայաստանին՝
մէկ կողմէ ինչնեւ Վանայ ծովը, Դա -
տուսի մօտ, իսկ միւս կողմէ՝ Բիթլիսի
Ձորով իջնելու Միջագետք եւ հաղորդակ -
ցելու այս դարբասով արտաքին աշխարհի
հետ :

ՌՈՒՐԵՆ

ՏՈՐՈՒՆԻ — ՀԱՆԳՐԻՍ
ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅԻ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ
ուրբաթ օր վախճանի է Մարտչիլի հոգե -
ւոր հովիւներէն Բաբգէն քանյ. Արալան -
եա, վերաբուժ. գործողութենէ մը ետք :
Ողբացեալ քահանան, բնիկ Բաբերդցի,
ատենէ մը ի վեր կը առաջապէս ներքին
հիւանդութեան մը : Հրաշքով ազատած էր
Հայաջինջ Սարսափներէն, եւ Ֆրանսա
փոխադրուած, ուրիշ բեկորներու հետ :
Կանուխէն մտած էր Դաշնակցութեան
շարքերը, վարելով պատասխանատու պա -
տօններ : Ունի դատարար աշխատութիւններ
ալ, աւստրի ջըլանէն : Աշխարհական ա -
նուն էր Մաղաբեա :

Յուզարկաւորութեան մանրամասնու -
թիւնները տեղին վրայ :

Փ Ր Ո Յ .

ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ
ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

★
Ա .

Փրոֆ. Հրաչեայ Աճառեանի մահով՝ հայադիտութիւնը կը կորսնցնէ անփոխաւորելի եւ անխոնջ մասնագէտ մը :

Հայրը համեստ կարուակ մը, հին կօշիկ նորոգող, թուրքերէն բառով՝ էսֆէնի կամ եսմանի, իսկ զաւակը՝ ակադեմիկոս , գիտնական՝ եւրոպական շափանիշով, — համեմատութեան եզրերուն նայեցէք : Մէկ բեւեռէն միւսը՝ հսկայ անշնորհալի մը վրայէն հրաշալի ուսումը մըն է կատարած Աճառեան , բայց ի դէն ի՞նչըն — ծանր զոհողութեանց եւ դառնութեանց :

Ծնած է Սամաթիա 1876ին, ինչպէս կը գրեն Հայաստանի թերթերն ալ : Բայց Ս. Գաբամաճեան, իր Գրպանի Տարեցոյցին մէջ (1932), կը գրէ թէ Աճառեան ծնած է Ենիգափու 1872ին : Իսկ Կեանք եւ Արուեստի մէջ (1934), ծնունդը կը դրուի 1879-ին : Պէտք է ըսել, այստեղ, թէ սխալ է ծննդավայր ցոյց տալ Ենիգափուն, եւ սը-խալ է ծննդեան թուական ցոյց տալ 1879, (որովհետեւ չէր կրնար Կեդրոնական ա-ւարտէն 1893ին) :

Լրացնելով Սամաթիոյ թաղային նա-խաընթացը՝ կը մտնէ Կեդրոնական , ուր ուսուցիչ է կ'ուսնեայ, Մասաչուսեթսի տնօրէնութեան օրով, Եդիս Տէմիքիճի — պաշտան եւ Մատթիա Գարապաշեան : — այս վերջինը մեծ տաղանդութիւն կը դործէ պատանի Աճառեանի հոգւոյն վրայ : Կեդրոնականի դաստիարակներուն վրայ : Գարապաշեանի շունչին տակ՝ իր մէջ ե-րեւան կուգայ հայադիտութեան կոչումը : Ինքնակենսադրութեան փորձով մը ինքն իսկ կը խոստովանի, արդարեւ, թէ կարգ մը աշխատութիւններ, որոնց ծանրութեան տակ կը հնձէ դրասեղանը՝ սովոր-բական իմաստով, սկսած էր արդէն գրի առնել այդ օրերէն :

Կ'աւարտէ Կեդրոնականի շրջանը, կը նուիրուի ուսուցչութեան : Խնայողութեամբ՝ քիչ մը դրամ կը հաւաքէ եւ 1897ին ճամբայ կ'ելլէ դէպի Փարիզ , — այդ օրերէն էր սկսի թշուառութիւնը, եթէ ոչ առաջ : Այս թէ ի՞նչ կը գրէ, Փարիզեան ուսանողի իր թշուառութեան մասին, իր գասնկերով՝ որ կը կոչուի Արամ Աղւորիկեան . —

« Եթէ իմ վրաս տեղեկութիւն հաջող-էն, — ինչ որ բնաւ չունիս կարծեմ, — ճիշդ երազած, մտադրած կեանքս անցու-ցի : մակոյնի մը պէս եղայ որ փոթորիկի բռնուած ըլլայ՝ ինկապ ելայ եւ հիմա սա-կայն խաղաղ օրերս հասան ինձ համար : Մէկ տարի անցուցի իմ ունեցած դրամո-վրս, վեց ամիս ալ հոս (Փարիզ) աշխա-տելով՝ դպրոցս շարունակեցի : Բայց ի՞նչ աշխատեցայ, — չեմ սպասեր ամենեւին, — չէֆֆերնի, ֆրատրիսնի, լրագրավաճառ, իլաննի, — այս արհեստները ըրի գիշեր — ները՝ երբ գպրոցը դոցուէր, երբ դաս չըլլար, — կիրառի օրերը, — մնացեալ ժո-մանակը դպրոցը կը շարունակէի, մինչեւ որ դտայ երկու դասեր տաճկերէնի եւ հայերէնի ու անոնցով սկսայ ապրուել, դասերէն ետքս ալ ուրիշ գործ մը գտայ, որ վերջնական ու լրագրոյն է, հոս գրա-գիր եղայ Լուսինեան դիւանին, այն ֆը-րանսահայ բառագիրը մը կը հրատարա-կէ, այդ բառագիրքին տպագրութեան դործը ինծի յանձնած է : փորձ կը սրբա-գրեմ եւսայն, եւ ասով հարելը թրանք ամսական, իսկ միւս առաջուան դասերէն ալ 80 ֆրանք ունիմ : 180 ֆր. ամսական : Իսկ բառարանը պիտի տեւէ երեք տարի դեռ եւ հեղինակն ալ ինձմէ գոհ է հար-կաւ :

Իսկ ի՞նչ ուսումներով կը պարապիմ : Աւելորդ է այդ մասին խօսիլ իսկ : Հրաչեային նպատակը ծանօթ է քեզի : Լեզուա-բանական ուսումներ՝ քիչ մը աւելի առ-կայն ընդարձակուած եւ ընդլայնուած ը-ջանակի մը մէջ՝ ինչ որ չէր Պոլսի : Հոս հոս կը մնամ դեռ խիստ քիչ՝ եկող տարի Ալբերլին արդէն մեկնած կը լինիմ եւ կը գնամ Գերմանիա : Մի վեց ամիս ալ կ'ու-նիմ անցընէի : Գիտես արդէն թէ Գերմա-նիան այս ուսումին մէջ առաջինն է աշ-խարհին, վեց ամիս հոն անցընելէ ետք՝ մնամ — բարովը կը դնեմ Եւրոպային » :

Ըստ այս նամակին, Աճառեան Փարիզ կը մնայ մինչեւ 1898, աշակերտելով Մէյ-էէի : Յետոյ կ'անցնի Պերլին (1898ի սկիզ-

ԱՍՏՂԵՐՈՒ ԲԼՈՒՐ

(ԱՌԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

Ափերուն վերայ թարթաւ մեծ գետին՝ միշտ դադանիւք մը կայ անյոյժ ու մըթին, կարծես թէ ըլլայ խորհուրդը խորին՝ Հա-յոյց մեծափառ ժամ — պատարագին : Անոր ջուրին մէջ, անոր երգին հետ՝ խաճաճ է մրմունջը ցեղի աղօթքին ... , անոր հո — սումէն խենթ ու զայրագին՝ կ'առնեն վաղըին ձայն հայկեան ողբին :

Գիշեր է եւ մութ : Լեռ կայ ու անդունդ : Երկիրն վայրենի, չունի խիղճ ու դուր : Հողին մէջ, վերայ, գիշերուան վախ կայ, ապառաժն անգամ անկէ կը վախնայ, դե-տես թէ դեմոնը՝ ուր լսի տանջանք կայ : պիտ' ուզես մոռնիլ՝ բայց մահը չի դայ : Միայն կենդանի բան մը որ հոս կայ՝ որ կ'ապրի իրբեւ սրբութիւն անմահ , այդ՝ Հայոց վանքն է, լերան մը վրայ, ըստփոխ ցաւին, հողին առօրեայ ... :

×

Թարթաւ մեծ գետի ափերուն վերան՝ միշտ հանդոց մը կայ, գոյ տուիլ նը — ման, կարծես վերուկ մը չար ու մոռեկան՝ ժողովրդ ամէն ինչ, հաւեր ամէն բան՝ ա-պա ծանրօրէն նստեր է վերան, որ՝ եկող, դացող մարդկային շարան, չը կըրնայ գիտնալ, այլ՝ ըզգայ միայն :

Կ'ըսեն թարթաւին աւազներն բոլոր՝ բառերը էին դըրքի մը աղուր, գրուած մարդէ մը շատ խորհրդաւոր : Այդ գիրքն զըրեւմ էր փեւքիճէ գրչով, մեկանի փո-խան ի գործ ածելով մարդու մը ըղբը՝ շաղուած արեւով ... :

Այդ գիրքն՝ օր մը կար, բայց այսօր չը կայ, ով գիտէ, ո՞ր մարդ պատուեց դա-նիկա, կամ թաղեց տեղ մը, անկոյն ու ամայ, Թարթաւ գետին մօտ, Թարթաւի ափին՝ որ բառերն անոր աւազի փոխուէին, քարանձաւ ընդմիջտ, խօսիլ չը կըրնան, գաղտնիքը մընայ՝ գաղտնիք յախտեան : Այդ գաղտնիքն գիտէ հայ վանքը բարի , որ լերան վերայ աներկիւղ կ'ապրի : Մութին մէջ՝ ինք լոյս, անկիւրջ լոյս կուտայ, հաւատք կը բանի Ունայնին վերայ ...

×

Գիշերուան մէջ սեւ՝ ողի մը իրբեւ, կը կենայ հայ վանքն անհող ու թեթեւ, չունչ կուտայ երկրին, կուտայ խըրախոյս, թէ՛ հիմա մութ է, ոչ մէկ տարակոյս, բայց՝ կ'անցնի գիշեր, կուգայ արեւ — լոյս ... :

Լուսապաշտ հայ վանքն՝ ծննդն է լոյ — սէն, ինչպէս վահագնը բոցերու մէջէն, վախի, սարսափի, մէջէն ալ մահի՝ հայ վանքն կը կանգնի գերթ վէժ հաւատքի , յոյսով կը ծնի՛ ջախջախուած սիրտեր , յոյսով կը գինէ պարտեալ հողիներ : Եր — կաթն է ծիւրի, պողպատն կը մաշի հո-տումէն արագ բերտ ժամանակն, սակայն կըմընայ յոյսը մանկատի՝ գերթ արար — չութեան դոռոց «եղեցի»... :

Լոյսի եւ յոյսի արխան հայ վանք, իր մէջ եւ իր հետ՝ իրբեւ հըզօր կամք . թէ առանձնութեան, թէ մէջ ժողովրդի, թէ մէջ ցեղեկի եւ թէ գիշերին, վանքին քարերէն, մէջէն իսկ ծնիլի հաւատք կը ծորի, ինչ — պէս միւտոնը՝ շուրթէն սղիկի ... :

Բարի է ան միշտ, մանկունակ հողի : Արդար է ան միշտ, նրման մեր հացի, չունի զէն, զայրոյթ եւ խռովք կիրքի, չարիքին առջեւ՝ նոյն իսկ կը ժրպտի , միայն անոր դէմ, գերթ կ'ոթող յուշի՝ կը ցըցէ լուսեղ խաչը հրաշքի :

×

Ամէն օր, երբ որ, մութը իրիկուան, կը հոսի զանդաղ մեր երկրի վրան, նախ ծով կը շինէ, հուսկ յետոյ՝ ովկիան, իր մէջ կ'ընկուզէ երկիրը համայն, կը տանեն

բը) եւ կ'աշակերտի Հիւսիսային : Պերլինէն կ'անցնի Պուրովինա, յետոյ Կովկաս, եւ իջնելով տակաւին հարաւ՝ պահ մը բնա-կութիւն կը հաստատէ Պարսկաստանի մէջ, իրբեւ ուսուցիչ Թարթիղի Արամեան վարժարանին : 1910ին կը վերադառնայ Կովկաս, ուսուցչական պաշտօնով՝ Զու — չի եւ այլուր :

Հայաստանի Հանրապետութեան հաս — տատումով՝ վերջնական կայան կ'ընտրէ Երեւանը, ուր կը մնայ մինչեւ իր մահը :

Իր այս տեղափոխութեանց ընթացքին՝ առիթը կ'օգտագործէ ուսումնասիրելով անդկական բարբառները եւ պատրաստելով հին մատենագրաններու ձեռագրաց ցու-ցակները :

Շ . ՆԱՐԴՈՒՆԻ

յայնժամ՝ լոյս մը կը վառի, ու չող կ'ար-ձակէ խորանէն վանքի ... :

Դուրսը՝ կը մըթնի, կը սեւեռայ՝ տա — կաւ, գիշերը կուպր է եւ կամ սեւ աղ — ուս... : Ծառէն կը փրկի փերթ — փերթ մըթութիւն, լեռներէն կ'իջնէ հեղեղը մութ — թի... : հայ վանքն մութին դէմ՝ ունի գը-թութիւն, թող սեւեռայ գիշերը, ու թող բարձրանայ, լոյսը անյաղթ է, լոյսը չու-նի մահ ... :

Նոր լոյս մը ահա, փառ — փառ կը փայ-լի, կարծես հըրէհ կայ ու վանքը կ'այլի ... , պատուհաններէն, դռնէն նայեցէք , մեծ դահլիճէն մէջ, հին ու մեծարժէք , գլուխներ կան հակ՝ գիշերներ վերայ , լուռ են, ու անշարժ , քաղաքած մոմիայ :

Դեռ նոր են դրտեր Գիշերը Հայոց, ու դեռ՝ նոր բացեր հայկական դպրոց ... , հայաշխարհն ինքզինքն՝ ըրեր աշակերտ, որ՝ ուսում սորվի գիրքէն լուսակերտ ... , որ գիրքէն առնէ շունչը Մեքորպեան, դառ — նայ իրաւ Հայ, զինուոր դիտութեան :

Ամէն մէկ մատուռ, վանք, եկեղեցի , դարձեր է շէնք մը յատուկ դպրոցի, ուր կը հաւաքուին ծերն ու պատանին՝ ի խըն-դիւր ուսման, պատուով լոյսին . Հա — յաստան ողջոյն՝ խընովքի մէջ է, հայ գիրքն է ծննդը խընովքի երկունքէ... , ա — մենք կը փութան, որ գիրքն ակէն՝ հը — բաշքը խմեն, վերձենին նորէն ... :

Թարթաւ մեծ գետի ափերուն վերայ՝ գաղտնիքի պէս գոյ, Հայոց վանքը կայ , երբ դուրսը մութ է՝ հոն փայլող լոյս կայ, երբ աշխարհն անյոյս, ցաւէն կը տըքայ, ան՝ Հայոց երկրին առատ յոյս կուտայ ... :

×

Թարթաւ գետին վեր՝ հայ վանքն է թա-ռեր, լերան մը վերայ, ժայռի մ'առն — թեր... : Երբ որ ցեղեկ է՝ աղօթք կը հո-սի, քարերէն մարմար իր սուրբ սեղանի , ժամու գիշերներէն սուրբ ու հնոտի՝ կը յորդի ընդմիջտ քաղցը մեղեդի... իսկ երբ գիշեր է յուռ է ամէն դի, հայ քն — բականին կանչը կը լըսուի ... , «Լոյս յաւերժական, լոյսը հայ գիրքի, հարազատ երկունք անմահ հըրաշքի... , գիրք՝ ան — մահ է, գիրք՝ աստուած է, աստուածը լոյս է ու լոյսը՝ Բան է... » :

Անխըռով, խաղաղ, հայ վանքն բարձ — բաղիւ՝ կ'օրհնէ ջուրն ու հող, երկինքն ու երկիր, իր օրհնութեանէն՝ մեր ջուրն կ'անուշայտ, երկինքը կը ժրպտի, երկիր քերք կուտայ, անտան կը լեցուի թոշնոց երգերով, ծիւրի, ծաղիկներ՝ կը ծըլն — երգով... : Իսկ երբ ի՞նչ է, կեանք է կենսալից, կեանք մը որ չունի՝ ցաւի ոչ մէկ բիծ ... :

Հայ վանքը խիղճ է, գըթութեան աղ — բեր, հայ վանքն բարութեան՝ թէ պատ-գամ ,թէ լուր, խընովքի չի գընի կըրօն — քի, ազգի՝ ապաստան կուտայ մէն մի ան-ցորդի, անօթիին՝ հաց, հիւանդին՝ դար-ման, որբին ալ կուտայ խընամբ հայրա — կան, չը կայ, չէ եղած, նոյնիսկ մէկ ան-գամ ,որ մէկը գիտէ վանքին հայկական , իր վիշտին համար խնդրէ օգնութիւն, ան-կէ՝ մերթիւրի, պարապ ու նրկուն՝ ետ դառնալ իր տուն ... :

Հայ վանքը Հայն է, անոր նոյնութիւն, անոր մըտածման՝ լուսեղ խիղճիւն, ա-նոր պէս գըթած եւ ասպնջական, անոր պէս բարի ու եղբայրական... , բայց ին — չո՞ւ արդեօք, ո՞ր անդուր Սասուն, ցեղին, իր վանքին բախտին է կապած՝ աւերն ու քանդում, ջարդն ու կոտորած, միթէ՞ ճիշդ է խօսքն՝ հայ գիւղացիին , թէ՛ Աստուած հետ է չարին, չարկամին ... , եթէ այսպէս է՝ Չարին, Արդարին՝ ո՞վ պիտի տեսնէ «Խառատաւն վերջին» ... : Արդարն խաբուած է վերայ այս երկրին, չըլլայ թէ խաբուի՝ շիրմէն ալ անդին ... :

Հայ վանքը լոյս է, հայ վանքն՝ բարի է, սակայն դաւադիր Գիշերը չար է, եկեր անոր շուրջ Չարիք կը հիւսէ :

×

Օր մ'էր ամառուան, մարտի նրման՝ Հով աւազակներ, եկան ու եկան, բըռ — նեցին ողջ սար, պուրակ ու անտառ, հո — վիտ ու բըլուր, կիրճերը մըթար, կար — ծես ըլլային բորներ լայրաք, ոչ տուն թողուցին, ոչ դոմ ու մարաք, ոչ եկեղե — ցի, ոչ ալ մատուռ, վանք, ալիքիցին բո — լոր, ըրին հարթ — յատակ, դարձուցին ճամբայ՝ իրենց ոտքին տակ :

Ամառուան օր էր, երբ անոնք եկան, ա — նօթի, քաղցած՝ շունեռու նրման, լեց — ունեցան դիւրեր, բերկրալի շէնք, մը — տան աւաններ, դուարթ քաղաքներ, մեռ — ցուցին այր, կին, ծերն ու պատանին,

ՆՇԽԱՐ ՄԸ ՀՐ . ԱՃԱՌԵԱՆԻ

ՀԱՅՈՑ ԴՐՕՇԱԿԸ

Հին Հայաստանում իւրաքանչիւր նա — խարարութիւն իր առանձին դրօշն ունէր . այս պարագային համազգային պէտք է համարէին, Արարատեան թաղաւորութեան օր է, Արշակունեանց տոհմի դրօշը : Բայց մեր հին պատմագիրները ոչ մի տեղի — կութիւն չեն տալիս մեղ, ոչ առանձին նա — խարարութեանց եւ ոչ էլ Արշակունեանց դրօշի մասին :

Յայտնի է որ միայն Մամիկոնեան նա — խարարութեան դրօշի վրայ նկարած էր արծուի եւ աղաւնու պատկեր : Այսպէս Փաւստոսը խօսելով այդ նախարարու — թեան մասին՝ ասում է «Աղաւաղդօք, արծուենշան վարժնականիւք, աներկիւղք քաջասիրտք նահատակք քաջանունք» (Դ . 2 .) : Կայ մինչեւ անգամ կարծիք որ հին ժամանակի դրօշը այժմայ դրօշից բոլո — բովին տարբեր էր . օրինակի համար բար — ձըր ձողի ծայրը հաստատուած մի քան — դակ, արծին, վիշապ են . եւ ոչ թէ շորի վրայ նկարուած պատկեր, ինչպէս այժմ : Այս կարծիքն ունի Միւլլէր հայագէտը որ ուզում է դրօշ բառը դրօշել (քանդակել) բայից հանել :

1198 թւին երբ Լեւոն Բ . Ռուբինեանց թաղաւոր օծուեց, Հոռովի Պապը ուղար — կեց նրան մի նոր դրօշ, որի վրայ նկար — ուած էր կարմիր առեւծ, թաթարը վեր բարձրացած, սպիտակ ֆօնի վրայ : Երեւի Լեւոնի յաջորդները պահեցին այդ դրօ — շը, բայց երբ Ռուբինեան դահի վրայ բաղնիք կուսինեանց տոհմը, դրօշակը փոխուեց եւ դարձաւ եռագոյն (կարմիր , կապույտ, դեղին) : Յայտնի է որ Լեւոն Զ . ի մահից յետոյ՝ Հայոց թաղաւորու — թեան ժառանգ համարուեցին Կիպրոսի

չինայեցին մանկանց նորածին, արին հո — սեցաւ հեղեղի նրման, երկիրը բռնեց յա — ցի աղետուր ձայն ... : Հողը սըմբեցաւ , երկինքն անտարբեր, Թարթաւը երգեց՝ մահաւան ցուրտ երգեր : Հով աւազակներ՝ բարձրացան դէպ լեւ, ուր վանքն հայկական՝ անխըռով թառեր ... : Դռները բացին, ուսուցիչ, աշակերտ՝ զոյգ զոյգ կապեցին, բըլուր մը տարին՝ սըլէ անցուցին, մարմիններ ըրին կրտոր առ կրտոր, ջարդեցին միւր, ջարդեցին ոսկոր... : հագուստներն բոլոր պատու — ցին երբ որ՝ միայն, ոսկրին հետ՝ ցանե — ցին լեւ, ձոր ... :

×

Վըտանդը անցաւ, Հոնքը քաշուեցան , հոս ու հոն պահուած Հայերը մէջ տեղ յանկարծ դուրս եկան, լալով, ողբալով ու կուրծք ծեծելով՝ իրենց մեռելներն փըն — տուցին դրտան, թաղեցին զանոնք սուգի երգերով, հողը թըրջեցին՝ աղի արցուն — քով ... :

Իջաւ մութ գիշեր, ողբի, հըսկումի... , ծառերէն մինչեւ կատարը վանքի՝ կաթն — ցաւ ցաւը մահուան սարսուռ... , բայց՝ մութին մէջէն՝ այս ինչ լոյսեր են... , կայծոռիկնե՞ր են, որ լոյս կ'արձակեն... , թէ՞ ոչ աստիքը՝ ի՛նքն երկինքէն, որ մե — աւելներու հողքները լուսեն ... :

Թարթաւի մօտի բըլուրը ողջոյն՝ կը — բալ է առեր թոնիրի հանգոյն ... : Բը — լուրն՝ կը վառի, լոյս կայ ամէն դի ... չէ, մի սարսափիք, նշանն է հրաշք... : Գիւղն ու գիւղացին, այն մութ գիշերին՝ կատարը ելան լուսեղ բըլուրին, որ փո — նան ի՞նչ կայ, ինչն է որ այսպէս՝ առատ լոյս կուտայ... : Ելան, ու տեսան, հը — բաշք գիւթական... , մեռած մարդերու միսն, ոսկորէն, անոնց զըզըզողուած սուրբ հանդերձներէն, լոյսը կը յորդէր, կը սահէր բըլրէն ... , կարծես թէ հազար աստարե երկինքէն՝ ի՛նքն են դար — վար , որ լոյս տան բըլրին, հողին ու ջուրին, եւ լոյս տան նաեւ սըղաւոր վանքին ... :

Ինչէ՞ն էր այս լոյս, հայ գիրքին լոյսն էր, լոյսն՝ Այր ու բնին, որ գիրքէն ե — լաւ՝ ողողեց Հողին, ապա՝ ոսկորէն, ջարդուած միսէն՝ անցաւ հագուստին, չի — նեց նոր հրաշք՝ ի փառս հայ վանքին ... : Անցան տարիներ , ու երկար դարեր , բայց Հայն չմոռցաւ բըլուրին լոյսեր... : Բըլուրն անուանեց Աստղերու Բըլուր , իրբեւ յուշ դէպքին՝ ուրախ եւ տըխուր , իրբեւ փառքի ձօն Մեքորպեան գիրքին, եւ անկէ ծորող մըլտավառ լոյսին ... :

ՍՕՍ — ՎԱՆԻ

Լուսինեանները՝ որոնք Լեւոնի մօտիկ աղ-
գականներն էին, եւ հայ թագաւորների
տիրոջնները իրենց անուան միացրին

1319 թւի նոյեմ. 11ին Տարսուսի Մատ -
թէոս արքեպիսկոպոսը Հայաստանի ան -
ուանական թագաւորը օծեց՝ Կիրոսի
Լուսինեան Յովհաննէս Բ. թագաւորին ։
Կիրոսի Լուսինեանց դրօշակն էլ իր մէջ
առաւ Հայոց դրօշակի գոյնները եւ եղաւ
սպիտակ, կապոյտ, կարմիր եւ դեղին ։

1885 թ. Վիկտոր Հիւկոյին թագման
հանդէսին, փարիզի Հայ Ուսանողական
Միութիւնը ուղեւորով մասնակցելի Հայ
ազգային դրօշակով, դիմում է Ալիշանին
եւ հարցնում նրանից՝ հայ դրօշակի գոյն -
ները։ Ալիշանը յայտնում է թէ՛ Հայոց
դրօշակի գոյններն են կարմիր, կանաչ,
սպիտակ ։ Ուսանողները վերջերին այդ
գոյնները, որոնք յետոյ ընդունուեցան
նաեւ Հնչակեան Յեղափոխական կուսակ-
ցութեան կողմից՝ իրեն ազգային պաշ-
տօնական դրօշակ ։

Ալիշանից է նաեւ գոյնների մի երկրորդ
դասաւորութիւնը, այն է՝ դեղին, կարմիր,
կանաչ կամ կապոյտ, կարմիր, կանաչ,
որ ընդունուած էր Հայոց կողմից իրբեւ
ազգային դրօշակ վերջին համաշխարհա-
յին պատերազմի ընթացքում։ 1918 թ.
երբ բոլշեւիկները գրաւեցին Նոր - Նա -
խիճեանը եւ հին սպաներին իրենց բա -
նակն էին մտցնում ըսելով, Հայ Սպաների
գլխաւորական Միութիւնը հրաժարուեց
մտնել նրանց բանակը այն պատճառաւ -
բանութեամբ որ իրենք Լեւոնի հրովար -
տակի համաձայն Հայաստան պիտի գնան
կուսելու Տաճիկները դէմ է։ Բոլշեւիկները
համաձայնութեան եւ Ռուսներին զանազա-
նելու համար՝ պահանջեցին թեւի վրայ
կրել Հայոց գոյնները։ Նոյն ժամանակ
Կովկասում ընդունուած հայ դրօշակի
գոյնները, դեղին, կարմիր, կանաչ սկսան
կրել հայ սպաները իրենց թեւի վրայ ։

Բայց Ալիշանի տուած գոյնները կամա -
յական էին։ Առաջին դասաւորութիւնը
(Հնչակեանները դրօշակը) նա վերցրել է
առնապոյցից, ըստ որում Ջատիկի առաջին
կիրակին կուսուած է կարմիր, երկրորդը
կանաչ (տես Յ. Ստանապուրի յօդուածը,
(Զիթենի ժողովածու էջ 141)։ Իսկ երկ -
րորդ դասաւորութիւնը (կամաւորական
բանակները դրօշակը) վերցրել է ծիւղ -
ծանի գլխաւոր գոյններից։ Մեր դրօշակը
Աստուած է տուել, ասում է Ալիշանը,
այն օրից երբ Մատիսի դադաթին, Նոյի
Տապանի վրայ ծաղեկ է ծիւղածանը ։

Նոր Հայկական կառավարութիւնը ան -
շուշտ տեսնելով թէ՛ շատ անհիմն են Ալի-
շանի ենթադրութիւնները, մերժել է եր -
կու դասաւորութիւններն էլ, եւ ընդունել
Ռուսներին թագաւորութեան վերջին չը-
ջանի գոյնները, այն է՝ կարմիր, կապոյտ,
դեղին ։

ՀՐԱԶԵԱՆՆԵՐ ԱՃԱՌՈՒՆՆԵՐ

ԿԱՐԴԱՅԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՅԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (74)

ԱՌԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Հակառակ մեր բուն փափաքին, կը
ստիպուինք վերադարձին պահել այդ աշ-
ցելութիւնը եւ ուշ չմտաւ համար ան -
միջապէս ծառայ կ'ըլլենք ։

Ընդարձակ դաշտեր, եղբրուած լեռնե-
րու շղթայով մը, գրեթէ միշտ կը կազմ
մեն մեր հեռանկարը իրարու հետեւէ
կանգնած դադաթները՝ իրենց հեռաւո -
րութեան աստիճանով՝ կը ներկայացնեն
բոլոր, երանգները կապուած մանիշակա-
յոյնին, հաճելիօրէն ներդաշնակուած հա-
բաւային երկինքին շողշողուն եւ լուսա -
վառ կապոյտին հետ ։ Ճերմակ ամպեր
նազանքով կը սաւառնին լեռներու վրայ ։

Ժամեր ու ժամեր տեսարանը միօրինակ
է. երբեմն միայն մօտաւոր դիւ -
ղակ մը՝ հիւղակներով կազմուած,
մեր ուշադրութիւնը կը դրաւէ, եղբի
ձողերով կազմուած ու խոտով շինուած
այդ խրճիթները ծայրայեղ թշուառու -
թեան պատկերներ են. մարդ չերեւար
հեռուէն ամայացած կը թուին. կառա -
պանին կը հարցնենք ։

— Արդեօք Հայո՞ւ խրճիթներ են ։
— Հեղինարով ու չարագուշակ քրքիւնով մը
կը խնդայ մեր միամտութեան վրայ. յե -

ՏՈՄՍԵՐ

ՊԻՏԻ ԶՍԵՌՆԻՍ...

... Եւ սակայն, պատահեցաւ որ հայ
մամիկին ու պապիկին պաշտած Արարի-
չը չլսէր մեր աղօթքը։ Այն Արարիչը, ո-
րուն համար Նարեկացիներն ու Շնորհա -
լիները կ'ըսէին — ողորմած, դիմա՛, լոյս,
երկայնամիտ, անխակալ, մարդասէր,
ամենազուրկ, դովեալ, բարեբանեալ, քա-
ւիչ մեղաց, անեղ բնութիւն, զննող
դադտեաց, կամեցող բարեաց, խնամող
արմըածոց, աղբիւր անմահութեան, դա-
տաւոր արդար եւ անբաւելի ու անճառելի
բնութիւն ...

Ապրիլի այդ սեւ օրերուն, երկինքը
փուլ չեկաւ ու արեւը, նորէն, իր ճառա -
գայթները ցնցուղեց այն դաշտերուն ու
սարերուն վրայ, ուր յորդառատ արեւն կը
հոսէր — Հայուն արեւն։ Գարնան այդ ա-
միսը, նորէն լուսեցաւ թռչուններուն դաշ-
տը։ Ծաղիկները, նորէն, իրենց փառ -
քով ծածկեցին մեր հողերը։ Եւ դիւերը,
Աստուծոյ լապտերը, նորէն, լուսաւորեց
այն ճամբաները, որոնց վրայէն կը քալէր
բազմահազար հայ քրիստոնեայ ողջակէզ-
ներու կարաւանը։

Արհաւիրքի այդ տարին, Աստուած —
Հայուն Աստուածը — չէթ մը արցունք
ալ չնետեց աստղերէն վար, որպէսզի ա -
նոր տեսէն շանթաւար ըլլար վայրագ ու
բարբառոս թշնամին ։

— Տէր, ընդէ՛ր թողեր դիւս, կը պա -
ղատէր հայ մայրիկը, երբ իր աչքերուն
առջեւ հրէշը կը յօշոտէր իր դաւակը ։

Բայց, Աստուած չլսեց այդ աղերսը ։
Աստուած, այդ տարին, մեր հայրենիքն
ու մեր համրանքը յանձնեց էր արիւնար -
բու դադանին։

Երբ աշխարհաստան արիւնահեղութիւ-
նը իր վախճանին հասաւ, մեր « բարե -
կամ»ները կէս - բերան հաշիւ պահանջե -
ցին անդադրական մարդասպանին ։

Եւ ճիւղով պատասխանեց .
— Թիկունքիս կը սպառնային պատե -
ցի ...

Ու այդ դիւային պատասխանով ալ
դոհապան անոնք, որոնց յաղթանակին մէջ
բաժին ունէինք։ Յետոյ, մոռցան մեզ։
Դաւաճանեցին մեզի դէմ ։

Բայց արցունքը արցունք չի սրբեր։ Ու
սրտամաշկի հատաշանքներով չէ որ պիտի
կերտէինք մեր հայրենիքին ապագան։ Ե-
րբեք հազարամեայ աղբ մը չի կրնար ար-
տասուել։ Այլ իր նահատակներուն ա -
նունով եւ անոնց ծանօթ ու անծանօթ հո-
ղակոյտերուն վրայ, կ'երգուի .

— Պիտի չմեռնիմ ...

Ահաւասիկ, այդ երգումն է որ կ'ար -
տասանեք այսօր, ի լուր աշխարհի բոլոր
հրէշներուն ու նաեւ մեր «բարեկամ»նե -
րուն ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ

ՄԻԱՅՄԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

Մարտ 20—21ին տեղի ունեցաւ Երեւա -
նի Պետական Զեռադատան ճիւղի դիտա -
կան նիստը, որ նուիրուած էր Հայաստա-
նի Ռուսաստանի միացման 125 ամեակին։

Նիստը բացաւ Մատենադարանին տնօ -
րէնը Վ. Նալբանդեան եւ խօսեցաւ «Հա -
յաստանի միացումը Ռուսաստանին եւ իր
պատմական նշանակութեան » նիւթի
շուրջ։ Զեռուցում տուաւ պատմական դե-
տութիւններու թեկնածու Պ. Սէյրանեան։

Թիֆլիզէն եկած պրոֆ. Ի. Արուշան-
յան «նոր դարական յուշարձաններ վը-
րաց եւ Հայոց դարական յարաբերութիւն -
ներու մասին անցեալին մէջ» նիւթին
շուրջ, զոր կարգացած է հայերէն։ Բա -
ցատրեց թէ հայ եւ վրացի ժողովուրդները
դեռ հեռաւոր անցեալին եղբայրական
կապերով կապուած են իրարու հետ, ու -
նեցած են դարական սերուն յարաբերութիւն-
ներ։ Հայերէնէ վրացերէն եւ վրացերէնէ
հայերէն թարգմանուած են բազմաթիւ
երկեր։ Մասնաւորապէս կանգ առաւ Ժ. Բ.
դարու մէջ վրացերէնէ հայերէն թարգ -
մանուած աստղաբաշխական եւ բժշկական
երկու զբօրու վրայ ։

Պրոֆ. Արարատեան բազմաթիւ նորա-
յայտ փաստաթուղթերով ցոյց տուաւ թէ
ինչպիսի ծանր վիճակի մէջ է եղած հայ
ժողովուրդը պարսկաթրքական բռնակալ -
ութեան տակ եւ թէ ինչպիսի ջերմու -
թեամբ ընդունուած է Հայաստանը Ռու -
սաստանին միանալու փաստը ամբողջ հայ
ժողովուրդի կողմէ ։

Ռուս եւ Անդրկովկասի ժողովուրդներու
բարեկամութեան արտացոլումը 1793 -
1828ին հայ գրականութեան մէջ «նիւթի
մասին զեռուցում տուաւ Մատենադարանի
աշխատակից Աս. Մնացականեան։

Այդ նիստին մէջ խօսեցան պրոֆ. Գ.
Սեւակ «Սարա Օրբելիանի հայ - վրաց
բառարանը» եւ պատմական դիտութեանց
թեկնածու Վ. Ոսկանեան «Հայ ժողովուր-
դի պատմական բարեկամութիւնը ռուս
մեծ ժողովուրդի հետ» նիւթերու շուրջ ։

Մատենադարանի աշխատակից Ծ. Նա-
զարեան խօսեցաւ նոր յայտնաբերուած
վանքադղի մը մասին Սալատուր Աբով -
եանի ուսումնական «Տեղաբնակից թարգմանութիւն »
աշխատութեան մասին, ուր յայտնապէս
կ'երեւայ ռուս դրոշմներու եւ մտածողնե -
րու աղբիւրները հեղինակին վրայ ։

Մատենադարանի աշխատակից Ա. Ա. -
դամեան խօսեցաւ նոր մէջտեղ ելած վա-
ւերադիւրներու մասին, որոնք լրացուցիչ
նիւթեր կուտան պարսկա - թրքական բու-
նակալութեան Հայերը ազատագրելու
համար ռուս զինուորին մղած կռիւներու
մէջ Հայերու դործօն մասնակցութեան
մասին։ (Սով. Հայաստան)։

— սգաւոր ու անասմանօրէն տխուր բան
մը ունի այդ լուին ու իր չբաւարարութեան
մէջ ամփոփուած ավի մը մարդկութեան
վրայ... Ժամեր ու ժամեր կ'երթանք
դարձաւ. խտտալի մ ու առնական դիմա -
դիմով հովուութի մը բրտութեամբ կ'ա -
ռաջնորդէ կովերու ու եղերու հօտ մը...
կենդանիներէն շատեր չեն հնազանդիւր ի -
րեն, անընտել իր սիւնէթին ու իրենց
բարի, խոհուն ու միամիտ նայուածքը
ուղղած մեզի կը յամառին իրենց չեղում -
ներուն մէջ։ Հովուութի խթանով կը մղէ
գիրենք. ինքն ալ կը յամառի ու անոնցմէ
ոմանց եղջիւրներուն անցնելով պարանը՝
կը քաշէ իր ուղած ուղղութեան. կովերէն
մէկը կը բառաչէ, երկար, ցաւաքին,
կարծես հայրենաբաղձ ձայնով մը. այդ
ձայնը կը դրոշէ մեզ ու մեր աչքերը կ'ար-
ցունքորսին ։

— Ինչպէս յայտնի է որ կենդանիները
ընտանի չեն իրենց տիրուհիին, կ'ըսենք
իրարու, ու դորովանքով կը նայինք այդ
անհնազանդ հօտին վրայ ։

Մինչեւ իրիկուն կ'երթանք այդպէս .
մեր ուշադրութիւնը բերեմն կը դաւաւր
հնադարեան բերդի մը երեւումով. Ժանե-
կաւոր պարիպներ, կիտով քանդուած աշ-
տարակներ, բոլոր հետքերը յունական եւ
հայկական քաղաքակրթութեան՝ փոխն ի
փոխը կը զբաղեցնեն մեզ ։

Տեղ տեղ ժայռուտ ու ցցուած լեռան մը
դադաթը բերդը կը կանգնի, դեռ կարծես
պահած իր պատմական հեղինակութիւնը .

ԼԵԶՈՒԱԳԵՏԻ ՄԸ ԿԱՐԾԻՔԸ

Ա. ՄԱՅՐԱՍՏԵԱՆԻ

ԼԵԶՈՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ. — Մ. Նահանգներու Փրինսթըն
Համալսարանի լեզուագիտութեան ուսու-
ցիչներէն. Տոբթ. ճի. Պոնֆանթէ հետեւե-
ալ նամակը ուղղած է Պոսթընի «Տհր
Արմիներն Միւրըր - Սիէթլէյթըր» շաբա-
թաթերթի խմբագրութեան (Ապրիլ 25 ,
1953)։—

«Սոսկումով կարդացած եմ Պ. Սաֆ -
րաստեանի գրութիւնը որ երեւցաւ ձեր
յարգելի թերթին մէջ։ Նման գրութիւն մը
կը մատնէ ամէնէն աշխնդակ անճարա -
կութիւն մը։

Մ. Ա. Գալենտէր արդէն բաւական լաւ
պատասխանած է նոյն գրութեան կարգ մը
պատմական կէտերուն։ Լեզուագիտական
կէտերու մէջ Պ. Սաֆրաստեան հազիւ թէ
աւելի տկար կրնար երեւիլ։ Ան նայնիսկ
չի տեսներ ուրեք տարբերութիւն լեզուի
եւ ցեղի միջեւ։ Հետեւելով իր տրամա -
բանութեան՝ որովհետեւ Հայերէնի խափ-
շիկները կը խօսին Փրանսերէն՝ ուրեմն
Ամերիկէի սկզբնական լեզուն պէտք է ե -
ղած ըլլայ Փրանսերէնը։ Ամէն մարդ դի-
տէ (ի հարկէ՝ բացի Պ. Սաֆրաստեանէ)
որ խափշիկ մը, ծափոնցի մը, կամ փի -
լիպեան կղզեցի մը կրնայ կատարելապէս
սորվիլ անգլերէնը։ Մենք պէտք է որոշա-
պէս բաժնենք լեզուն ցեղէն, ինչպէս որ
ես ըրած եմ իմ առաջին գրութեամբ որ
երեւցաւ «Արմինիւն Գորթըրը»-ին մէջ ,
զոր կը վախճամ թէ Պ. Սաֆրաստեան
նոյնիսկ կարդացած չէ ։

Պ. Սաֆրաստեան նախապէս, ուրիշ
տեղ մը, զրած էր թէ «Նշակաւոր Գիտ -
նականներ» (սակայն, ոչ մէկ անուան յի-
շած էր) ստուգած են որ խափ - Հայ -
կազեան ժողովուրդը կը խօսէր ճիւղ այն
լեզուն զոր մենք այսօր կը կարդանք Հա -
յերէն Մ. Գրքին մէջ»։ Բոլոր ուսումնա -
կանները «ստուգած» են որ ոչ մէկ կայ
կայ Հայերէնի եւ խալկերէնի միջեւ (ոչ
ալ երաժեշտ, ուրարտերէն, խուրբա -
կան կամ Աքքադեան լեզուներուն) ։

Պ. Սաֆրաստեան այնպէս կը խօսի հա-
յերէնի մասին որ մարդ կը տարուի մտա-
ծել թէ հայերէնը նորագիւտ լեզու մըն է,
եւ անոր առաջին անգամ կարդացողը Պ.
Սաֆրաստեան եղած է։ Հայերէնը շատ
ծանօթ լեզու մըն է եւ ուսումնասիրուած
շատ մը աղանաւոր ուսումնականներու
կողմէ — Հիւրման, Մէյքէ, Փեթրոսն, Աճառեան,
Փիլիպին եւ քանի մը ուրիշներ։ Ասոնք, բոլորն ալ, համաձայն են որ հա-
յերէնը անկախ Հնդ - եւրոպական լեզու
մըն է (համարին) յունարէն, գերմանա -
կան, լատին, սլաւական, իրանական եւ
այլ լեզուներու), որ յետոյ ողադուած է
իրանեան բառերու մեծ զանգուածով մը,
մասնաւորապէս պարթեւական տիրապե -
տութեան պատճառով։ Իհարկէ՝ կան
քանի մը բառեր յունարէնէ, սուրիական,
վրացական, հին ֆրանսական (խաչա -
կրութեանց ժամանակէն), ինչպէս նաեւ
ուրիշ լեզուներէ, բայց ասոնց թիւն ու
կարեւորութիւնը բաւական փոքր է։ Հա -
յերէնը այնքան ծանօթ լեզու մըն է որ -
քան անգլերէնն է, եւ եթէ մէկը այսօր
ելլէր ու մէկէն ի մէկ յայտնէր թէ անդ -
լերէնը ճափոններէն մէկ բարբառն է՝ ոչ
աւելի լաւ եւ ոչ աւելի վատ դիւա մը ը-
րած պիտի ըլլար Պ. Սաֆրաստեանի ը -
րածէն ։

Պ. Սաֆրաստեան մէկ վայրկեան իսկ չի
կրնար լուրջ նկատառութեան արժանա -
նալ լեզուագիտութեան մէջ։ Գաղով ինձ
այլեւս Պ. Սաֆրաստեանի «Գաղափար -
ները» ոչ մէկ տեղ պիտի վերլուծեմ, ուրեք
ձեռով կամ կերպով։ Լիովհետեւ, անոնք
այնքան անարժէք են որ այդպիսի բան մը
պիտի ըլլար պարզ վատում թուղթի ու
մեղանի, առանց յիշելու ժամանակն ու
աշխատանքը ։

Ճ. ՊՈՆԳՆԻՔԷ

Փրինսթըն Նիւ ձերգի

ու աւամայ կը խորհիւ բոլոր այն պոյ -
գարներուն, այն անխնայ հալածանքնե -
րուն ու յուսահատական ողորմանքնե -
րուն թատերաբալլը դարձած են դա -
րերու ընթացքին մէջէն՝ այս նոյն դաշ -
տերը, որոնք անգամ մըն ալ կը խաղաղա-
նան նոր թափուած արիւններու եւ դեռ
իրենց միտերէն չմաքրուած ոսկորներու
վրայ ...

ԶԱՊԷԼ ՆՍԱՅԵԱՆ

ընկերութեան: Կորովի մարդ մըն է, ջերմ բարեկամ արեւմտեան պետութեանց եւ մասնաւորապէս Մ. Նազանդեւրուն: Այս պատճառով ալ իր դասընթացին դէմ բռնուն պայքար կը մղեն համայնակարները եւ ուղեկիցները: Նոր դասընթացին մէջ ալ տն - տեսութեան եւ արտաքին զործերու նա - խարարն է ժողով-Հաքիմ, որ վերջերս Գա - հիբէ կը գտնուէր եւ այցելեց «Յուսա - բեր»ի Տունը: Գահիճը կը բաղկանայ ութ անդամներէ: Իր գլխաւոր զործը պիտի ըլլայ չարաւոր բարենորոգումներ կատա - րել, պահպանել երկրին անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը, սերտ գործակցու - թիւն հաստատել արաբական պետու - թեանց հետ, Միջին Արեւելքի պաշտպա - նութիւնը կազմակերպել, ի հարկին արեւ - մտեան պետութեանց աշխկոյթեամբ եւն:

ԱլՊԱՆԻՍ ապրիլ 24ին բողոքաբեր մը ուղղած էր Իտալիոյ, պահանջելով իրեն յանձնել փախտականները, որոնց թիւը երեք-չորս հարիւր կը հաշուեն: Հոգմ վճռապէս մերժեց բողոքաբերը, իբրեւ անթույլատրելի, դիտել տալով թէ Իտա - լիա ազատ երկիր մըն է, եւ թէ կը սահ - մանադրուի իրենց անկախութեամբ եւն: Ալ - պանիս, որ մէկուկէս միլիոն բնակիչ ու - նի 10.629 քառ. մղոն տարածութեան վը - րայ, դիւանապետական յարաբերութիւն - ներ կը պահէ միայն Իտալիոյ եւ Ֆրանսա - յի հետ Պաշտօնական չըջանակներու կար - ծիւրով, ալպանական ոստիկանութիւնը կրնայ զսպել որեւէ ապստամբութիւն:

ԱՅՍԱ ԱՐԶԱԿՈՒԵՅԱԻ դերման մարե - շալ Մանշլայն, որ 1940ին վարած էր յաղթական արշաւը դէպի Ֆրանսա եւ որ 1949ին 18 տարի բանտարկութեան դատա - պարտուած էր անգլ. ատենի մը կողմէ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ: Պատիժը 12 տարուան զեղչեցին, իսկ անցեալ օ - դոստոսին առժամապէս ազատ արձակ - ուեցաւ, աչքերը դարմանելու համար: Վերջնական արձակման առթիւ ճառ մը խօսելով, մարտի, որ 66 տարեկան է, յոյս յայտնեց թէ պիտի յաջողին միջադ - գային բարեկամութիւնը եւ միացեալ եւ - րոպան: Պատերազմի վերջին տարիներ - րուն կը վարէր իւ. Միլիթեան դէմ կա - տարուած գործողութիւնները եւ այդ առ - թիւ էր որ պատերազմի ոճրագործ հըռ - չակուեցաւ:

ԶՈՐՍ ՀՈԳԻ ԶՈՂ ԳԱՅԻՆ սիրային նա - խանձի մը, խաղական գիւղի մը մէջ: Մարքօ, 31 տարեկան, կը սիրէր զեղանին Վենչենցան, 28 տարեկան, որ նախընտրեց ամուսնանալ 64 տարեկան մեծահարուստ ծերուկի մը հետ: Հաքս - փեսայ եկեղեցի առաջնորդուած էին եւ քահանան կը պատարասուէր պսակը կատարելու, երբ Մարքօ ներս մտնելով, յաջորդաբար ըս - տանք երեքն ալ: Յետոյ աղջկան դիա - կին քով երկնաւոր վերջին գնդակը պար - պեց իր գլխուն:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ընկ. Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆԻ դասա - խօսութիւնը Մարտիի 11 Նոր Սերունդի համար: —

ԵՐԿՈՒՇՍԵԹԻ 11 Մայիս. — Մեր ժա - ոանդութիւնը եւ զայն պահպանելու մի - ջրցները:

ԳԾ. 12 Մայիս. — Հայկական իրակա - նութիւնը եւ մեր երիտասարդութեան դերը:

ՅՈՒՆԻՍ 22ին Սալ Ենայի մէջ զեղար - ուեստական մեծ երեկոյթ, ի պատիւ Պ. ՇԱՀՍԻՍՈՒՆԻԻ: Կազմակերպուած իր բարեկամներուն կողմէ:

ՄԱՅԻՍ Ի-ԷՆ Ի ՎԵՐ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Պոմոնի մէջ լրագրաւաճառ M. Delpont, 328, Chemin St. Julien, իսկ Վերի Պո - մոնի համար M. Roul, 57, Bd. de Beau - mont - ի պաղարը:

Ա. ՇԱՀՊԱՂԵԱՆ

ՄԱՐԶԻՋ (ՄԱՍԵՐ) (Պետական վկայական)

Կը խնամէ թէ իր քով եւ թէ տուններու մէջ: Պաշտօնական ստացագիր կուտայ արկածի եւ ընկերային ապահովագրու - թիւն ունեցողներուն:

S'adresser 49, Rue des Petites Maries, MARSEILLE, Tél : CO. 76 - 47

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կազմակերպուած Վասպուրականի երի - տասարդաց Միութեան կողմէ:

Այս կիրակի, ժամը 15 - 24

CERCLE MILITAIRE

Նախագահութեամբ Տ. Ս. Ծ. Վ. ՄԱ - ՆՈՒԿԵԱՆԻ (Կաթող. պատուիրակ), Dr. Bernard LAFAY ք

(Նախկին նախարար եւ Փարիզի երեսի): Պիտի խօսին Պ. Պ. Ա. ՍԱՅՐԱՍՏԵԱՆ, Ծ. ՄԻՍԱԲԵԱՆ, Յ. ՊՈՂՈՍԵԱՆ, Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Փ. ԱԼԻԻ - ՍԱՆԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին. — Տիկին Ա. Սարգիսեան, Օրիորդներ Իրիս Պիպիլ - եան, Ալիս Գալէգեան եւ Կապ. Խաչի պա - րուիքները, Պ. Ֆիլիպ Աղապարեան:

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ԱՆԱԿԿԱԼ ՄԸ

ԳՈՒՆԱԻՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

«ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ԵՐԿԱՅԻՍ»

Եկէ՛ք տեսնել ՎԱՆԱՅ ԾՈՎԸ, ՎԱՐԱԳ, ՄԻՓԱՆ, ՆԵՓՐՈՎԹ, ԳՐԳՈՒԹ, ՀԱՅՈՅ ԶՈՐ եւ ... աւերակներ որ կը միան 38 տարեէ ի վեր:

Զինուորական նուագախումբ: Հերոսա - մարտերուն չարժանկարը:

Պարահանդէս՝ Օրգէսթր ՌԱՄՕՆ ՄԷՆ - ՏԻԶԱՊԱԼ (Փրէնս տիւ Թանկօ):

Ճոխ պիւֆէ, պառ, բաղարջ:

Կանխաւ ապահովեցէ՛ք ձեր սեղանը:

Հեռախօսել Ալէգրիա 16-65: Պաշտօնա - կան մասին մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԻԺՇԿՈՒԹԵԱՆ 13րդ տարի. — Խմբադիր՝ Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 145 — 146, Յունի. — Փետրուար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Ի՞նչ ընել որ բունին մաղերը (Տոբթ. Ծ. Այլազեան). — Ի՞նչ կը նշանակէ Բ. Զէրմ (Գաղճան). — Փոշտանկ (Ծ. Նարդունի). — Նորաձե - ւութեանց վտանգները (Տոբթ. Գալուստե - ան). — Թանկադին քարերու բուժական յատկութիւնները (Տոբթ. Գրիգորեան). — Յուշումները եւ մորթը (Տոբթ. Սե - րոբեան). — Հարցարան:

ՅԱԻԵԼՈՒՄ. — Բոյսեր որ զեղ են (Տոբթ. Գալուստեան). — Հայ գիւղացին ինչն իր բժիշկը (Տուտիսեան). — Հայ բժիշկներուն (Մենտոր). — Ուտելիքն - րուն անդաւան արժէքը (Փրոֆ. Պէրպէր - ան). — Գինովները (Տոբթ. Սերոբեան). — Արցունքի մասին (Գաղճան). — Դուրիի աւերակները (Ս. Տէր - Աւետիսեան). — Նիւթերու ցանկ 1952 տարեշրջանի:

Խմբագրութեան հասցէ՝ Ծ. Նարդունի, «Յառաջ», 32 Ռիւ տը Ռիւլիկ: Վարչու - թիւն 17 Ռիւ Տամբ:

ԱՅՅ ԹԻԷԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղ - բայրեան» խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է մեր անմոռանալի ըն - կերներու, Ա. Զամալեանի, Պապաշայի, Օհան Գաբոյի, Պերմուի Բարսեղեանի եւ Յակոբ Մեմէմտեանի գերեզմաններուն, կերակի 17 Մայիս ժամը 3ին: Մասնաւոր դամբանախօսներ:

Ժամադրաւոր զերեզմանատան մուտ - քին առջեւ, կը հրաւիրուին անոնց յիշա - տակը յարգողները:

ՊՈՆՏՈՍՅԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24

Cercle Militaire, 8 Place St. Augustin

Կը մասնակցին՝ GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոշինի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ խմբերգ, պար եւ նուագ ազգային տարազներով եւ Պոմոնի աւանդական «քէմէն - չէ»ով լազ - պար տեղական տարազներով: Ճոխ պիւֆէ դիւրամասնէի զիններով: Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ինձեանի, Շարլըրուր 07 - 03, Խաթանեանի Շարլըրուր 28-20:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱԻՈՐՈՒԹԵԱՆԻ Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻԻ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին Ենայի թատրոնին մէջ

Կը նախագահէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԵԱՆ

Կը խօսի ՏՈՔԹ. ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱԲ - ԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր Ֆիլմերէն մին: Կը մասնակցին Փրանսացի արուես - տագիտուհիներ:

Տոմսերը կարելի է հայթայթել «Յա - ռաջ»ի խմբագրատունէն եւ յանձնախումբ - քի անդամներուն միջոցով:

Հանդէսին օրը՝ կիշէն տոմսակ պիտի չծախուի:

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Մայիս 31ին Միւլիւսիթէ

Զոմը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԻ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրապարակուի ամիսը երեք անգամ Բաժանորդագրութեան պայմաններ. —

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANNESIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20°

Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15 ԵԱՆՕԹ. — Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Այս տեսան 11 եւ 12 քիւրք:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ. — Այսօր, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14ին, Սանթրալի մէջ, Ժան Սապօնճեան պիտի ճակատի Հիւս. Ափրիկէցի Պիլմի դէմ: Իսկ Գ. Կրկին Սանթրալի մէջ ժամը 20.45ին կուիւմար - տիկ Փիէթ Մարգիսեան պիտի ճակատի նախնաւոր խաղացի Փատուանի դէմ (6X3): — Ս. Զ.

ՅԱՄԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Հ.Յ.Դ. Նոր Սե - րունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Յակոբ Ուրբաթեանի, իր հօր՝ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին:

ԶԵՐ ԳԻՐԲԵՐԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՅԼԱԿ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ 45, Rue des Petits Carreaux, Paris (2°)

(Բ. յարկ, ձախ կողմի դուռը)

Շատ դուր պիտի մնաք իր զեղարուես - տական ճաշակէն, խնամեալ եւ արագ աշ - խատանքէն:

ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՀԱՄԲՈՐԴՈՒ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէ՛ք՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

American LLOYD

48, Rue de la République, MARSEILLE

Tél : CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա: Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նը - պատաւոր զիններով, չորհուր իր 30 տարուան փորձառութեան:

Փարիզի մասնաճիւղին հասցէ՛ն՝

7, Rue Auber, Paris

ՅՈՐԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒ - ԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) (Հայկաթիւր Խաչիժօղն. մարմին) քառասունհայ տարե - դարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14.30 - ին, Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, Հովանաւորութեամբ՝ ԵՐՈՊԱՅԻ ԹԵ - ՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Ա. - ռաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԵՆ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿ - ԵԱՆԻ: Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine

(Անդամ Ակադեմիայի)

Սերայօժար կը մասնակցին. — Օրիորդ - ներ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (Երգ) զաշնակի ընկերակցութեամբ Անթէլ Նի - զամեանի, Պէթիլ Իւկէ (տաւիղ), Վե - րոնիկ ձիւձեւ (զաշնակ), ՀԱՅԿՈՒ - ՀԻ ԽՏՇԵԱՆ (Արտասանութիւն), ԱԼԻՍ ՊՅՍՏԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Յակոբ Կղերունի, Տիկ. ԱԼԻՍ ՊԸՉԱԲ - ձԵԱՆ (արտասանութիւն) եւ Պ. Պ. ՆԱ - ՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԻՄԵԱՆ (Թաւշեթակ) զաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Ա. - լալէմճեանի, ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐՈՅԵԱՆ (Փա - րիզի օփերայէն) զաշնակի ընկերակցու - թեամբ Օր. Անտրէ Լիսի, ՆԱՅԻՐԻ Երգ - չախումբը զեկաւաքութեամբ ԳԻՈՐԳ - ԵԱՆՊԵՆԵԱՆԻ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՆԵԶՈՆԸ

Ժողովրդական համալսարանի բացման առթիւ, Համազգայինը կազմակերպած է Գինեզօն մը զեղարուեստական բաժնիով, Համաբարձման հինգ-չարթին, 14 Մայիս, կէսօրէն վերջ ժամը 5-10, Աղդ. Տան մէջ: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիր - ները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Յունիս 14ի կիրա - կին, Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնա - ճիւղին նախաձեռնութեամբ Պ. Մսիբեանի թատերախումբը պիտի ներկայացնէ ԲՈՐՈՍՏՈՆ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԻՍ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ

25 Յունիս, հինգ-չարթի, Սալ Շօիէնի մէջ, նուիրուած իր գործերուն:

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ

զրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(U. R. S. S.)

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL

Paris (10). Tél: TRU. 72-60 (Poste 89)

PEINTURE DECORATION VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS

DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville

Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ:

Մեր մատչելի գինները իրտո նպաստա - ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

ԼԱՍԻԳՈՅՆ

Կերպարներն են ՖՈՒՌԻԵՐԻՆԻ

Գերակնքու համար

Կ Ը Գ Տ Ն ՈՒ Ի Ն

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենաաւանդաւոր

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9°)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ԵՐԵՎԱՆԻ

12

ՄԱՅԻՍ

MARDI

12 MAI

1953

29րդ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7063

Խմբագիր՝ ՇԱՍԻՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29րդ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2474

ՄԵՐ ԽՕՍԲԸ

ԱՆՍԻՐՏ ԵՒ ԱՆԻԵԼՔ

Անցեալ ապրիլին երկու թղթակցութիւններ երեւցան Հիւս. Ամերիկայի ուսմիւսնական պաշտօնակներին՝ «Պայքար»-ի մէջ: Թղթակիցը, որ չէ համարձակած ստորագրել, իբրեւ խորագիր ընտրած էր հետեւեալ բառերը, — «Տխուր պատկեր մը Սուրիայէն: — Երբ Դաշնակցականներու «Հոգեկամ Հայրենիք»-ը փուլ կուգայ...»: (Ապրիլ 7 եւ 8):

Պերճախօս էր, նաեւ, գրութեան առաջին խօսքը. — «Եւ պատահեցաւ անխուսափելին»:

Թղթակիցը փորձած է պարզել Սուրիոյ կառավարութեան վերջին տնօրինութիւնները՝ հայկական դպրոցներու, մարզական միութեանց, հանգէտներու եւ ներկայացուցիչներու մասին:

Այդ անանկեալ տնօրինութիւնները շատ ծանր կացութեան մը կը մատենէ մեր ազգ. հաստատութիւնները:

Մենք չուզեցինք արձանագրել պարզապէս անոր համար որ, ձեռնարկներ կը կատարուին, ամիսներէ ի վեր, թիւրիմացութիւնները հարթելու եւ նախկին վիճակին վերահաստատելու համար:

Լուծութիւնը, համբուսութիւնը ոչ թէ ոսկի, այլ աղամանդ են, այս տեսակ պարագաներու մէջ:

Այս տարրական խնայողութիւնը չէ ունեցած Ամերիկայի ուսմիւսնական պաշտօնակները:

Ձէ ունեցած, նաեւ, Փարիզի ուսմիւսնականներուն օրկանը, «Այսօր — Ապագայ», որ աճապարած էր երկու անգամով արտատպել Պայքարի թղթակցութեան հիմնական մասերը: (Ապրիլ 26 եւ 29):

Փարիզի օրկանն ալ ընտրած էր յատկանշական խորագիր մը, — «Տխուր երեւոյթներ»:

Անշուշտ կ'ենթադրէք թէ երկու թերթերը այդ բացատրութեամբ կ'անարկեն հաստատուած կաշկանդումներուն եւ արգելքներուն:

Ոչ: Երկուքն ալ իրենց մանածը կը ներկեն, ըսելու համար թէ այս նոր դժբախտութեան պատասխանատունն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Մէկը այս պարագան «կը լուսաբանէ» բացէ ի բաց, լրտեսի մը անպատկառութեամբ: Միւսը կը ձայնակցի կողմնակի, անհղուկ ակնարկներով: Կ'ըսեցինք իր պաշտօնակցին ամէնէն թունաւոր բան — սարկութիւնները:

Կարճ, — երկու լուսադարները իրար կը լրացնեն, ըսելու համար թէ «անխուսափելի էր» այս ելքը, քանի որ Դաշնակցութիւնը «պետութեան մէջ պետութիւն» կը խաղար:

Այո, երկու ողջամիտ եւ ազգասէր թերթերն ալ ճիշդ այս երկու բառերուն մէջ կը խտացնեն ամբողջ անցուղարձը — «Տխուր երեւոյթներ»:

Երկուքն ալ գիտեն, օրինակ, որ դպրոցական գետնի վրայ հաստատուած սեղմումները հետեւանք են կանխորոշ ծրագրի մը:

Գիտեն, նաեւ, որ նոր կարգուսարք մը կը վարէ երկրին ճակատագիրը, համաբարական ուղղութեամբ եւ մէկ հոսանքով:

Դեռ ուրիշ գաղտնիքներ ալ գիտեն: Ամենապիւղծը՝ դարչնի ժողովք մը որուն պատճէնը հրատարակուեցաւ Միջին Արեւելքի թերթերուն մէջ եւ որ կը ձգտէր կասկածելի դարձնել եկուորները, — դուրսէն կեանք տարագրութիւնը, յանուն Հայկական բնիկ Հայաստան:

Եւ սակայն, ստուռ — խնդ կը ձեւանան: Եւ դէպքերը կը վերլուծեն համաձայն իրենց կուսակցադար տեսլութեան:

Յաջորդով կ'իմանաք թէ կարելի՞ էր այսքան մանրանալ: Դառնալ ոչ միայն անսիրտ, այլ եւ անխել:

ՕՐՈՒԱՆ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱՍԱՐԱՐԸ ՃԱՄԲԱՅ ԵՒԱՒԻԳԻ ԱՐԱՐԱՅԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար — ըր, Պ. Ֆ. Տըլլա, շարաթ օր ճամբայ ելաւ Փոխարարձ Ապահովութեան վերաբերեալ Պ. Սթէյնըի հետ, քննական պտոյտ մը կատարելու համար Միջին Արեւելքի եւ հարաւ — արեւելեան Ասիոյ մէջ:

Պտոյտը պիտի տեւէ քսան օր: Առաջին անգամ է որ Հիւս. Ամերիկայի արտաքին գործերու նախարար մը կ'այցելէ Մօսկու Սերեյեւի մինչեւ հարաւային Ասիա, Յունաստանէն մինչեւ Փաքիստան: Մեկ — նեկ առաջ Պ. Տըլլա յայտարարեց.

— Ինչպէս ըսած եմ արդէն, մասնաւոր ծրագիր մը առած չեմ հետս. ոչ ալ որեւէ որոշում պիտի խնդրեմ այցելած երկրներէն: Ուշագրութեամբ պիտի լսեմ ինչ որ կ'ըսեն եւ մեծ շահագրգռութեամբ եւ համակրանքով պիտի ուսումնասիրեմ մատնանշուած խնդիրները: Այս ուղևորութիւնը պատահութեամբ պիտի ընծայէ ինքի վերանորոգելու հին բարեկամութիւններ, ինչպէս եւ նորեր ստեղծելու»: Նախարարը եւ իր խորհրդակցները պիտի այցելեն Եգիպտոս, Իսրայէլ, Յորդանան, Սուրիա, Լիբանան, Իրաք, Սէուտի Արաբիա, Հնդկաստան, Փաքիստան, Թուրքիա, Յունաստան եւ Լիբիա: Այցելուութիւնը կը կատարուի Այգլընհաւըրի հրամանով: Երէկ, երկուշաբթի, Գահիրէ հասած էին: Ամերիկա պիտի վերադառնան Մայիս 29ին:

Ինչպէս կ'երեւայ, այցելութեան ցանկէն դուրս ձգած են Իրանը, Թերեւս այն պատճառով որ հակամերիկեան հոսանք մը եւ անստուգելի կը տիրէ այդ երկրներէն:

Պ. Տըլլա Եգիպտոս պիտի մնայ երկու օր: Կը կարծուի թէ պիտի խօսի նաեւ Սուէզի վէճի մասին, առանց միջամտելու կամ միջորդելու: Ուշինկիթնի իրանեան դեսպանը կ'ըսէ թէ օրակարգին վրայ կը դադարէ նաեւ այս խնդիրը: Եգիպտոսի վարիչները պիտի փորձեն համոզել Պ. Տըլլա թէ անհրաժեշտ է որ Անգլիացիները ամբողջովին պարպեն Սուէզի շրջանը, որպէսզի կարելի ըլլայ հաւաքական ապահովութեան ցանց մը հաստատել Միջին Արեւելքի մէջ:

20ր. ՆԵԿԻՊ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքական կոմիտէն որոշեց ուժ տալ Եգիպտոսի, իր կարգին պահանջելով որ Անգլիացիները պարպեն Սուէզի շրջանը, առանց պայմանի: Արաբական բանակներու սպարապետները մօտերս ժողով պիտի գուժարեն Գահիրէի մէջ, քննելու համար հաւաքական ապահովութեան դաշինքին գործադրութիւնը:

Այս դաշինքը կնքուած էր երեք տարի առաջ, բայց գործադրութիւնը յետաձգուեցաւ, սպասելով անդլեւեգիտական բանակցութեանը ելքին:

× 20ր. Նեկիպ կիրակի օր ճառ մը խօսեցաւ անձանթի գինուորի մը դադարին առջեւ, երբ ժողովրդային ցոյց մը կը կատարուէր: Վարչապետը ազգաբարեց.

— «Մեծ ճակատամարտ մը կը մօտենայ եւ ամէն Եգիպտացի պէտք է պատրաստ ըլլայ դերակրոյն զոհողութեան համար: Անդլեւեգիտական բանակցութիւնները այլ եւս արգելք չեն մեզի համար եւ մենք երախտագրութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ: Ազատութիւնը պարզեւ մը չէ որ կը տրուի թուրքի վրայ: Անգլիացիները անգի թնկալութիւն չնորհեցին թուրքի վրայ, 1922ին եւ 1936ին: Մենք չենք ուզեր այդ կարգի երրորդ ազատութիւն մը: Ազատութեան բուն գինն է տաք արեւան հեղեղը: Եգիպտոս պատրաստ է պաշտպանելու իր նուիրական իրաւունքները»:

ՖԻՆԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԵՐԿԱՌՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԳԻՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ. — ԲԱՆ — ՈՒՈՐԱՅԱՆ ԽԼՏՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱԳՐՈՒՄՆԵՐ

Այդ. Ժողովը կը վերաբացուի այսօր, երեքշաբթի: Կառավարութիւնը կարգ մը օրինագիծներ յանձնած է որոնցմով լայն իրաւասութիւններ կը պահանջէ երկրորդ — կան խնդիրներու լուծման համար:

Ամենամեծ հոգն է երկրացոյցին բացը: Կատարուած խնայողութիւնները եւ կարգ մը յաւելումներ բաւական չեն բացը դուրսը: Երկրացոյցներու նոր դիմերը, 25 առ հարիւր յաւելում, պիտի գործադրուին Մայիս 15ին սկսեալ: Գ. կարգի տգծադիր պիտի հաշուեն 6.25 իւրաքանչեւը (Գ. Կարգի վրայ) Բ. կարգը՝ 7.80, Ա. ք. 10.60: Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ դիմերու այս յաւելումէն վերջն ալ, տոգծադիր աւելի աժան են քան Պիթի, Զուրիցերիոյ եւ Անգլիոյ մէջ: 1938ին Ֆրանսայի երկաթուղիներուն դիմերը կը հաշուէին քիւմիթը 32 սանթիմէն (Գ. կարգ): Հետզհետէ աւելցնելով, 1948ին կը հաշուէին երեք ֆրանք, 1950ին չորս, իսկ 1952ին հինգ ֆրանք:

Թղթատարական կապոցներու (քոլի) դիմերն ալ աւելցած են: Մինչեւ հինգ քիւմիթ տարած հարիւր են: Փոքր քոլիները՝ 12 առ հարիւր են: Փոքր քոլիները՝ քանա — երեսուն քիւմիթ քսան առ հարիւր, երեսուն — քառասուն քիւմիթ՝ 22 առ հարիւր են: Կարգ մը փոքր կայարաններ պիտի ջնջուին:

× Բանուորական խլրտումները կը ծաւալին: Արհեստակցական Միութիւնները երէկ հրաւիրուած էին Ռեմոյի 37 հազար բանուորները, որպէսզի պահանջեն վերաբանալ գործարանը եւ ետ քաշել ոստիկանական ուժերը: Հաստատութեան վարչութիւնը միջոցներ ձեռք առած էր, որ պէտքէն աշխատանքը վերականգնուէր կանոնաւոր պայմաններու մէջ: Բանակցութիւնները կը շարունակուին: Վարչութիւնը պատասխանած է թէ չի կրնար անմիջապէս գոհացում տալ աշխատավարձի յաւելման պահանջներուն, սակայն բանակցութիւնները խզուած չեն: Հաստատութեան վարչութիւնը կը շարունակէ անհատական կոչնագիրներ ուղղել:

Մեթրոյի եւ հանրակառքերու աշխատուորներն ալ դանազան պահանջներ դրած են Վերջնական որոշում պիտի տրուէր երէկ, երկուշաբթի: Կարգ մը թերթերու կարծիքով, հաւանական է որ պանդոկներու աշխատուորները գործադուլ հռչակեն չորեքշաբթի օր: Նաւային պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի:

Մարտչիլի հանրակառքերու բանուորները աշխատանքը դադրեցուցին կիրակի օր (ուժերուը կը իրաւակին):

× Կառավարութիւնը որոշեց 17 ֆրանքէն տասնի դեղնիկ Հնդկաչինի դահեկանը, վերջ տալու համար շարահաշիւութեան մը որ կը տեւէր ութ տարիէ ի վեր: 1945 Դեկտ. 25ի հրամանագրով, դին նշանակուած էր 17 ֆրանք. բայց իրականին մէջ կ'արժէր միայն եօթը ֆրանք, ինչպէս կը բացատրեն տեղական թերթերը: Ուրեմն, ամէն անգամ որ հազար դահեկան (փիւսաթը) կը փոխադրէին Ֆրանսա, 7000 ֆր. կը վճարէին Սայկոնի մէջ, իսկ Ֆր. բանասլի մէջ կը գանձէին 17.000 ֆրանք:

Ֆրանսացի տարին 250 միլիոն տուրար կը կորսնցնէր այս գործառնութեանց հետեւանքով:

Միւլենոյն օրը կառավարութիւնը որոշեց աւելի լայն ինքնավարութիւն շնորհել Գամպոնի, որ կը սպառնայ համայն վարներուն միանալ, եթէ կատարեալ անկախութիւն չտան:

« ՅԱՌԱՋ »

ԲԱՐԳԱԽԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները. —

Սուրեն Սահակեան, (Գուրպիւռ) 2500 ֆրանք:

Ռմն, Ա. (Անիէն) 1500 ֆրանք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՕՐԸ

Այսպէս կարելի է կոչել Վասպուրա — կանի Հերոսամարտին տօնակատարութիւնը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր, նախաձեռնութեամբ Երիտ. Միութեան:

Յայտագրերը ճոխ էր եւ բովանդակալից: Կազմակերպչները այս տարի եւս ապահոված էին զինուորական նուագախումբ մը, որ ալլապէս հանդիսաւոր չուր մը կուտար տօնակատարութեան:

Բանախօսներուն սահմանուած էր հինգ վայրկեան: Նոյնպէս գնահատելի նորու — թիւն մը:

Իսկ բուն անանկալը, որ ծանուցուած էր վերջին պահուն, իսկապէս արժանի է ընրմ շնորհաւորութեան:

Հանդիսականները խորին յուզումով եւ կարօտով դիտեցին Վասպուրականի եւ սահմանակից շրջաններու բնական դեղեկութիւններն ու աւերակները, դուռաւոր շարժանկարի վրայ:

Ահաստիկ Վանայ ծովը, դանազան մասերով:

Ծովուն կապոյտը եւ երկնքի կապոյտը լայն հորիզոն մը կը բանան դէպի արեւելք, ուր նոր աշխարհ մը կը սկսի:

Այստեղ, ամբողջ նահանգին մէջ ամալութիւն մը համատարած, պատմական աւերակներէն մինչեւ դիւղերն ու աւանները:

Անշուշտ մարդկային կերպարանքներ ալ կ'երեւան, խառնուրդի դիւղերով կամ ցնցոտիներով:

Ահա ծերունի մը որ երեսդ կը նայի ապահար: Մանուկներ կիսաթերի եւ կիւներ որ խնդի կը հարեն: Կամ երիտա — սարդներ կասկածելի նայուածքով: Եւ դոմէճներ որ կը լողան ջուրին մէջ:

Ամբողջութիւնը՝ պատկեր մը թմրու — թեան եւ թշուառութեան:

Ֆրանսացի ուղևորը, որ տրամադրած էր այս պատկերները եւ որ քանի մը խօսք արտասանեց վերջին պահուն, գաղափար անգամ չուէր թէ ինչ կը ներկայացնէր Վասպուրականը, երէկ, երբ հայկական շունչը կը սաւանդէր լեռներուն եւ դաշտերուն մէջ: Երբ ծովն անգամ կը խայտար, ի տես շինարար, ստեղծագործ աշխատանքին:

— Զայն տուր, ո՛վ ծովակ, ինչո՞ւ լը — ուում ես:

Որո՞ւ սրտէն այս հառաչանքը չթուալայ օրը, շարժանկարը դիտած ատեն:

Կարծես մոմունջ մը եւս կը սարսուր, կիսախաւարին մէջ:

— Ա՛յս, Վասպուրական, աշխարհի Հալալում

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Վիլիէն կը գրեն մեզի. — Կօչիլի գործարանը չի բանիւր 15 օրէ ի վեր: Կ'ըսեն թէ կոչնագիրներով պիտի ընդունուին բանուորները եւ թէ շատերն ալ պիտի մերժուին: Բազմաթիւ Հայեր կ'աշխատին այդ հաստատութեան մէջ: Ապրուստը կը վատթարանայ հետզհետէ: Անդրօմիլիւնը մեզի ալ հասաւ:

ԳՐՈՐԴԱՅԻՆ գերիներու փոխանակութեան մասին կարգ մը նոր պայմաններ առաջարկած էին կարմիրները: Դաշնակից հրամանատարութիւնը լուսաբանութիւններ պահանջեց, բանակցութիւնները շարունակելու համար:

(Շարունակուիւմը կարգալ Դ. Էօ)

Փ Ր Ո Յ .

ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ
ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

Բ .

ԻՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Մահադարձիկան մէջ գրուած էր թէ Ա. ճառեանի աշխատութեանց թիւը կ'անցնի 200ը: Արմատակամ Բառարանին ետեւը (Զ. հատոր), իր իսկ ձեռքով պատրաստուած՝ կայ ցանկ մը, զոր կ'ամբողջը - ցնենք Ղազկեանի եւ այլոց վկայութիւններով:—

1.— Քննութիւն Ասլանբէգի բարբառի. — «Բազմալէզ»էն արտատպուած, 46 էջ, 1898 :

2.— Etude sur la langue laze, Paris, 1899, 110 էջ:

3.— Les explosives de l'ancien arménien, étudiées dans les dialectes modernes, աշխատակցութեամբ Մէլէի եւ Ռուսլոյի, Փարիզ, 1899, — 4 լուսատիպ տախտակով, քան էջ :

4.— Յուցակ ձեռագրաց Սանասարեան վարժարանի Կարին, (գերմաներէն համառոտ թարգմանութեամբ), Վիէննա, 1900, ժէ + 37 էջ:

5.— Մանկական բարբառ, Փարիզ, «Բանասէր», 1901 :

6.— Lautlehre des Van - dialects, — Հանգէն հայագիտութեան, Մարտիկ, 1901 :

7.— Թուրքերէնէ փոխառեալ բառեր հայերէնի մէջ, Վաղարշապատ, 1902, էջ 381: (Թուրքերէնի ազդեցութիւնը հայերէնի վրայ եւ թուրքերէնէ փոխառեալ բառերը Պոլսոյ հայ ժողովրդական լեզուին մէջ, համեմատութեամբ Վանի, Ղարա - բազի եւ Նոր - Նախիջեանի բարբառներուն):

8.— Հայոց նոր վիաները, երկու հատոր, աշխատակցութեամբ Յ. Մանանդեանի, Վաղարշապատ, 1902, էջ 211 + 328 :

9.— Նոյն դործը, 1903ին, 80 էջ:

10.— Քննութիւն եւ համեմատութիւն եզնիկայ նորագիտ ձեռագրին (աշխատակցութեամբ Գ. Տէր - Մկրտչեանի), Վիէննա, 1904:

11.— Պատմութիւն Հայոց նոր գրականութեան. պրակ 1-3, Վաղարշապատ - Նոր - Նախիջեան, 1906 - 1912, (այս դործին առաջին մասը վերջաւորակ - ուած է Համազգային Օրացոյցին մէջ 1940):

12.— Ձեռագրական սրբագրութիւններ Փաւստոսի մէջ, Փարիզ, 1907 :

13.— Ս. Մեսրոբի եւ գերեւ - գիտի պատմութեան աղբիւրներն ու անոնց քննութիւնը, Փարիզ 1907:

14.— Հայերէն նոր բառեր Մնացորդաց զրոյց մէջ. Վիէննա, 1908:

15.— Պատմութիւն եզնիկայ քահանայի (Ժ. Գար), Վաղարշապատ, 1909 — Վիէննա 1930:

16.— Classification des dialectes arméniens, Paris, 1909.

17.— Հայերէն նոր բառեր Տիմոթէոս Կուզի հակաճառութեան մէջ. Վիէննա 1909:

18.— Պոլսէն Կարին, տպ. Նոր - Նախիջեան, 1909 :

19.— Յուցակ ձեռագրաց թաւրիկի (գերմաներէն համառոտ թարգմանութեամբ), Վիէննա, 1910:

20.— Recueil de mots kurdes, en dialecte de Novo - Bayazet, Paris, 1911.

21.— Բնագրական կամ երանելու երգը, թարգմ. հնդկերէնէ, Վաղարշապատ, 1911:

22.— Հայ բարբառագիտութիւն, Նոր - Նախիջեան, 1911:

23.— Հայերէն գաղաղական բառարան, Թիֆլիս, 1913:

24.— Հայերէն նոր բառեր հին մատենագրութեան մէջ, երկու հատոր, Վիեննա - տիկ 1913 - 1922:

25.— Տիմոթէոս Կուզ եւ Ա. Գրքի նո - բարբի թարգմանութիւնը, Վաղարշապատ, 1914:

26.— Տաճկահայոց հարցի պատմութիւնը, Նոր - Նախիջեան, 1915:

27.— Երուանդ Շահադիկ, (աշխատակցութեամբ Ս. Չաթալաբէկեանի), Նոր - Նախիջեան, 1917:

28.— Հայաստան, աշխարհագրական թղթախաղ, Թեհրան, 1919:

29.— Յուցակ ձեռագրաց Նոր - Բայա-

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐՖՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՈՒՏԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Անգլեկեղիպտական վէճին զլիաւոր նիւթը — Սուէդի ջրանցքէն վերջ — կը կազմէ Սուտանի խնդիրը: Յաճախ քաղաքական հակամարտութիւններու դուռ բացած է այս հարցը՝ երկու պետութիւններուն միջեւ: Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ, եզրիպտական բոլոր գահիւնները զբաղեցան անով եւ գահին — կէց ֆարուք, ուղեկով Սուտանը իր երկրին կցել, ինքզինքը թագաւոր հռչակած էր Սուտանի: Տեղի տալով բուն բա - խումներու:

Եզրիպտական վերջին յեղափոխութեամբ, վէճը նոր հանգամանք մը զգեցաւ Արդի վարչապետ զօր. Նեկիպի եւ անդէ. կառավարութեան միջեւ անցեալ փետր. 12ին կնքուած փոխադարձ համաձայնութեամբ մը՝ երեք տարուան պայմանագրով մը կը տրուէ Սուտանի ժողովուրդին, որպէսզի երեսփոխանական ընտրութիւններով, յայտնէ իր կամքը — կ'ուզէ եւ թարկուիլ Եզրիպտոսի վեհապետութեան թէ անկախ պետութիւն դառնալ:

Սուտան, (աւելի ճիշդ է ըսել անգլիկ - եզրիպտական Սուտան, որովհետեւ կայ նաեւ Ֆրանսական Սուտանը), կը գտնուի Եզրիպտոսի, Եթովպիոյ եւ Չադի միջեւ: Այսինքն Վերին Նեղոսի շրջանը: Տարածութիւնը մօտ մէկ միլիոն քառ. մղոն: Բնակչութեան ընդհ. թիւն է ինը միլիոն, որուն գրեթէ եօթը միլիոնը տեղացի: Իրեն գլխաւոր արտադրութիւն՝ ունի բամբակ, խէժ, սուսամ, արջառ: Երկու կա - երուր քաղաքներն են Պարթում եւ Օմ - տուրման, Կապոյտ եւ Սպիտակ Նեղոս - ներու միացման կէտին վրայ: Բնակչին - քը խոռոչուրդ մըն են զոյներու, ցեղերու, կրօնքներու:

Սուտանի բնական գեղեցկութիւնն ու արժէքը կը ներկայացնեն՝ կեդրոնական դաշտադէտին ու Նեղոսի գետը: Այս երկու գլխաւոր ճիւղերի՝ Կապոյտը եւ Սպիտակը՝ Եթովպիայէն կը թափին Ու - կանոս եւ միանալով ուրիշ գետակներու հետ, Պարթումի մօտ կը կազմեն մայր Նեղոսը: Այսպէս կազմուած մեծ գետը

գետի, (գերմաներէն համառոտ թարգմա - նութեամբ), Վիէննա, 1924:

30.— Պարսկական հատընտր, տպ. Ե - րեւան, 1925:

31.— Քննութիւն Նոր - Նախիջեանի (Սրիմի) բարբառի, տպ. Երեւան, 1925:

32.— Gyorans and Tumaris (A newly found secret Religion in Persia), Erivan, 1925.

33.— Ձեռագրական սրբագրութիւններ հայ մատենագիրներէ մէջ, Երեւան, 1926:

34.— Վաւերագրեր հայ - պարսկական յարաբերութեանց մասին (պարսկերէն եւ թուրքերէն), Երեւան, 1927:

35.— Հայոց գրերը, Վիէննա, 1928:

36.— Քննութիւն Մարաղայի բարբառ - ու, Երեւան, 1926 - 30:

37.— Գրաբարի ծաղկաբաղ, Երեւան, 1931:

38.— Իրնի Բաթուտա Հայոց մասին, (արաբերէն եւ հայերէն), Երեւան, 1931:

39.— Սրմատական բառարան, 7 հա - տոր, Երեւան, 1926 - 1935: (Այս գործը, որ կը բաղկանայ 8355 էջերէ, գրուած է ձեռքով, որովհետեւ կը պարունակէ բազ - մաթիւ լեզուներէ վկայութիւններ յոյն լեզուներուն տատերով, զորս կարելի չէր գտնել որեւէ տպարանի մէջ):

40.— Հայոց անձնանունների բառա - րան, (լոյս տեսած արդէն երեք հատոր, ու կը լրացանալու տարեւալին, ունի նա - եւ հայ տեղանունաց Բառարան մը):

41.— Համեմատական քերականութիւն հայերէն լեզուի, (ուր քննութեան առ - նուած են 562 լեզուներ):

42.— Հայարձան (հաւաքածոյ հայերէն արձանագրութեանց՝ սկզբից մինչեւ Ռ - թիւը):

43.— Ստորադոն Հայոց մասին (յունա - րէն եւ պարսկերէն):

44.— Ֆիլոլոգիկ Հայոց մասին (հայեր - րէն եւ պարսկերէն):

45.— Քննութիւն Կիլիկիոյ բարբառին:

46.— Քննութիւն Պոլսոյ բարբառին:

47.— Կարապետ Արեւելցի (մանր մա - տենագիր):

48.— Հայոց Պատմութիւն՝ հիւսուած ընդհանուր Պատմութեան հետ:

անցնելով քաղաքականապէս անսպասար - տարածութիւններէ՝ կը հասնի Եզրիպտոս, կեանք բաշխելով անոր, ինչպէս ըսուած է իրաւամբ, «Եզրիպտոս Նեղոսի պար - գեւն է»:

«Սեւ երկիրը» ինչպէս կը կոչեն Սու - տան դարերով ապրած է Եզրիպտ. տիրա - պետութեան տակ:

Եկող դացող բոլոր վեհապետներն ու խորհուրդները այդ երկիրը նկատած են շտեմարան մը փողոսի, ոսկիի եւ գերի: Ոչ մէկ աշխատանք տարած են ժողովուր - դին բարօրութեան եւ զարգացման հա - մար: Եւ սուտանցին ապրած է կեանք մը կեղեքութիւն, թշուառութեան եւ տղիտու - թեան: Թէեւ 1820ի եզրիպտական տիրա - պետութեան վերջ, որ տեւեց 60 տարի, խորհուրդներ երկրին պայմանները բարեփո - լում համար մեծ իրազօրութիւններով Սու - տան զրկեցին Մէմուլ Պէյլըրի եւ Չարիկ Կորտեի նման անգլիացի անձնաւորու - թիւներ: Սակայն անոնց ջանքերն ալ չո - չափիլ արդիւնք չունեցան:

Իսլամ կրօնաւոր մը, Մոհամմէտ Ա. - մէտ, 1881ին ինքզինքը հռչակեց Մեհիւ (Մեհարի) եւ պարզեց ապստամբութեան դրօշը:

Սուտանէն վտարուեցան Եզրիպտացիներ - քնն ու իրենց օտար բարեկամները: Կոր - տին վրայ տուաւ նաեւ իր կեանքը:

Տասներօթը տարի վերջ, 1898ին, զօր. Բրէնը (յետագային լորտ) անգլեկեղիպ - տական բանակի մը զլուին անցած՝ ջախ - ջախեց Մահմետականները, Օմտուրմանի ճակատամարտին մէջ: Բրէնը եղաւ բա - ցարձակ տէրը աւերուած երկրին:

Իբրեւ հետեւանք Սովի, տարափոխիկ հիւանդութիւններու՝ բնութիւններու եւ պատերազմին աւերներուն, երկրին հինգ միլիոն բնակչիցներէն ողջ մնացած էին մի - ալս երկու միլիոն հոգի՝ Մահմետական - ներու տիրապետութեան շրջանին:

Այդ թուականին ի վեր (1899) Սուտան ենթակայ է անգլեկեղիպտական միացեալ տիրապետութեան, զլիաւորութեամբանդ - լիացի կուսակալի մը: Իրականին մէջ իշ - խող տարրը Անգլիացիներն են: Եզրիպ - տացիները երկրորդական դերը վրայ կը գտնուին: Սակայն համաձայն ամերիկացի թղթակիցի մը վկայութեան, անգլիական վարչապետութիւնը «Սեւ երկիրն» ապա - հովեց 55 տարուան բաղդատաբար

49.— Պատմութիւն հայ դաշմանիւ - թեան:

50.— Հաւաքածոյ պոլսահայ անգլի - բանահիւսութեան:

51.— Հայոց լեզուի պատմութիւնը (տպ - ուած վերջերս Երեւան):

52.— Հայ լեզուաբանական մատենա - գրութիւն:

53.— Քննութիւն Աղուլիսի բարբառի:

54.— Քննութիւն Նոր - Ջուղայի բար - բառին:

55.— Բազուից Պարսկաստան:

56.— Յուցակ ձեռագրաց Թեհրանի (գերմաներէն համառոտ թարգմանութե - թեամբ):

57.— Եւրոպական փոխառեալ բառեր հայերէնի մէջ (իտալերէն թարգմանութե - թեամբ):

58.— Քննութիւն Սուշուլայի բարբառ - ուն, (արտատպուած «Բազմալէզ»էն):

59.— Քննութիւն Ղարաբաղի բարբառ - ուն, (արտատպուած «Արարատ»էն):

60.— Հաւաքածոյ պոլսահայ ռամկա - կան անգլիկ գրականութեան, (աշխատակ - ցութեամբ Արմենուհի Աճառեանի), տես «Աղագրական Հանդէս», 1902:

61.— Հայերէնի ներդաշնակութեան տա - րիճանը թուաբանական հաշուով, (տես «Բանասէր» 1899):

62.— Գնչուերէն հէքեթ մը նման - դութեամբ հայկականին:

63.— Հայկական ծածկախօսութիւններ:

64.— Ստուգաբանական փորձեր եւ այլ մանր երկեր:

Այս ցանկին վրայ, մինչեւ թիւ 41ը՝ տպուած են բոլորը: Մնացեալներէն մէկ մասը եւս տպուած, մէկ մասը անտիպ: Այս գործերուն մեծագոյն մասը փոքր աշ - խատութիւններ են, բայց՝ տոտարածուած եւ բազմահատոր գործերը կը մասնեն յոյնութիւնը եւ սպանիշ աշխատանքը: Աշխատակցած է նախ Բիւրալիկի, յետոյ գրեթէ բոլոր կարեւոր պարբերականներ - քուն: Հանդիս Ամսթրիայ, Բազմալէզ, Արարատ, Ռուսալ, Թեղիկի Տարեցոյցը, Բանասէր, եւ այլն:

Ծ. ՆԱԲԻՌՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

"ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ
ՅԻՇԱՍԱԿՆԵՐԸ"

*

Փարիզ հասած է արդէն ողբացեալ Ռու - քէն Տէր — Միլանսանի արտատպուոր գոր - ծը, եօթը հատոր:

Յուզագրութիւնը եւս այսօր դարձած է գրական յատուկ սեռ: Անցեալին մէջ այս - պէս չէր սակայն: Յուզագրողն կը պա - հանջուէր առաջին հերթին ճշգրիտ արձա - նագրութիւնը տեղի ունեցած դանդաղ - դէպքերուն, որուն ականատես կամ մաս - նակից եղած է հեղինակը: Ուրիշ խօսքով՝ իրական դէպքերու տեսակ մը յստակ լուսանկարում: Բառերն անգամ պիտի պահուէին նոյնութեամբ, ինչպէս որ ար - տասանուած են խնդրոյ առարկայ անձնա - ւորութիւններու կողմէ:

Ռուս հռչակաւոր գրական քննադատ Բելինսկի, դեռ ԺԹ. դարուն համարձակ միտք յայտնեց, թէ յուզագրողը «պար - տաւոր չէ ըլլալու միայն լուսանկարիչ»:

Յուզագրութիւնն ալ, իբրեւ գրական սեռ, ենթակայ պիտի դառնայ գեղարուեստա - կան արտադրութեան տարրական օրէնք - ներուն: Յուզագրողը առնելով իրական դէպքերը, պիտի անցընէր զանոնք իրերե - ւակայութեան մէջէն, ստեղծէր գեղար - ուեստական պատկերներ, իսկ լեզուին տար այն ձեւը, որ յատուկ էր հեղինակի գեղարուեստական ոճին եւ ճաշակին:

Հայ յուզագրութեան մէջ Ռուքէնը լիտ - վին հետեւած է Բելինսկիի եւ յետագային ուրիշ գրադասներուն տեսակէտներուն:

Իր Յուշերուն կախարդական ուժը գե - ղարուեստական արժէքին մէջ է: Իւ - բաբանչիւր դէպք իր գրչին տակ, անս - պասելի կերպով, դարձած է գողտրիկ ըս - տեղծագործութիւն, այնպիսի լեզուով եւ ոճով, որոնք յատուկ են միայն հեղի - նակին: Յեղափոխութեան անսպաս հա - րուած նիւթը, գերմարդկային եւ հերոսա - կան գործերը թոյլ չեն տուեր Ռուքէնի

խաղաղութեան շրջան մը:

Մէկ փաստ միայն կը բաւէ ցոյց տալու համար երկրին այս տնտեսական վերելքը: Միացեալ տիրապետութեան առաջին տա - րին Սուտանի կառավարութեան տարեկան մուտքն եղած էր 124.500 անգլ. ոսկի: Այս տարի 28.500.000:

Սուտանի ինը միլիոն բնակչութեան եր - կու երրորդը իսլամ են, համախմբուած կեդրոնական եւ հիւսիսային մասերուն մէջ: Հարաւային շրջանին մէջ՝ կուսպաշտ Հնդկները:

Գաղաքական տեսակէտով իսլամները աւելի զօրաւոր են: Կը բաժնուին երկու գլխաւոր աղանդներու: Այժմ ջանք կը թափեն լուծելու համար կրօնական ան - հասկացողութիւնները, որոնք բաւական կնճառու են միացեալ ձախտ կազմելու համար:

Աղանդներէն մէկը Անդարն է, զլիաւոր - րութեամբ Մեհարիի տղուն՝ Ապուլլաւ - ման Մահմուդի: Միւսը Պաթմիա, զեկա - վարը՝ Ալի էլ Մարգանի:

Մեհարի՝ որուն անգլ. կառավարութիւ - նը ամսական կը վճարէ քանոս ոսկիի կեն - սաթիւնով մը, Սուտանի ամենահարուստ անձն է: Իրեն զօրավիշ ունենալով Ռամա - կուսակցութիւնը, որ կը համարուի երկ - րին ամենալաւ կազմակերպուած քաղաք - կան կուսակցութիւնը: Կը ձգտի կատար - եալ անկախութեան, իր գլուխը ունենա - լով Մեհարի իբրեւ թագաւոր, մտնելով բրիտանական հասարակապետութեան մէջ: Կողմնակից են Միլլին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրին, բայց ոչ միացում Եզրիպտոսի:

Ռամային հակառակորդը Աղգային միացեալ կուսակցութիւնն է: Իրենց ծրա - գիրն է ստեղծել ինքնավար պետութիւն մը՝ թեւաբարութեամբ Եզրիպտոսի:

Պարզ է ուրեմն, որ Մեհարի Բրիտանիա եւ Եզրիպտոս ձեռնարկած են պայքարի եւ քաղաքական շահերու համար իրենց կուսակցիցներուն համակրանքը:

Հայկառակ Փետր. 12ի անգլեկեղիպտական համաձայնութեան, բոս որում կողմերէն մէկն ու մէկը պիտի չփորձէր քաղաքական ազդեցութիւնը բանեցնել տեղացի ժողո - վորդին ապառ կոմքին վրայ, արդէն ըս - կած են դանդաղորդ իրարու դէմ, տեսնե - լով բնադարձութեամբ այդ համաձայնութեան:

Ամէն պարագայի մէջ Սուտանցիներ երեք տարուան լայն ժամանակաշրջան մը ունի յայտնելու համար իր կամքը:

Ա. ՀԱՅԵԼԵԱՆ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳ. ՍԳԱՏՈՆԸ ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՁ

ՏԵՍԻՆ. — Ապրիլեան Մեծ եղեռնի 38րդ տարեգարծի ողբերգութեամբ հոս եւս կատարուեցաւ կիրակի ցերեկ, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ, համադպային չուրով ու երկիւղածութեամբ: Ինչպէս նախորդ տարիները, այս անգամ ալ կազմակերպուին էր Փրանս. բանակի հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը մասնակցութեամբ ազգ. բոլոր կազմակերպութիւններու:

Առաւօտեան, նոյն առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պատարագ մատուցուեցաւ երօն. ընկերակցութեան կողմէ, Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ: Ետայի քահանայ Թաթուլեան, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Փարիզէն տուաւ շինիչ քարոզմը: Դժբախտաբար ակնկալուած բազմութիւնը չկար: Մեր դադուծը իր ամփոփ վիճակով այժմ էր լեցնէր եկեղեցին թէ սրահ՝ բերնէ բերան: Երկու ժամուան

վերլուծող մտքին եւ դեղագիտական իր ըմբռնումներուն եւ յոյզերուն: Այս պատճառով մենք մեր առջեւ ունինք երեք տեսակի դանձեր՝ յեղափոխական դէպքերու վերականգնանքովը, անոնց փրկութիւնը - յակն իմաստը, եւ այդ դէպքերու դե - զարուեստական վերարտադրումը: Իսկ անհատ հայրուկներու նկարագրութիւնը ոչ թէ պարզ կենսագրութիւն է, այլ իւրատեսակ պիտիափի քովանաւ:

Այս իմաստով Ռուբէնը կը դառնայ մեր յեղափոխական անցեալի ոչ միայն ուսումնասիրողը այլեւ երգիչը միաժամանակ:

Ռուբէնը իր ամբողջ կեանքը անցուց միւրճուած յեղափոխական, քաղաքական, պետական, կուսակցական պատասխանատու դործերու մէջ: Զինքը կը հետաքրքրէր գլխավորաբար գործնականը, անմիջական գործը, կազմակերպումը:

Ան չէր թաքցնէր իր հեգնանքը «գրողներու» հանդէպ: Թէ ինչպէս պատահեցաւ, որ այդ ուժեղ միտքն ու կամքը, այդ անզուգական դործիչը իր կեանքի վերջը անորոշապէս դառնալ իր հեգնած «գրողը», այդ կը մնայ երեւի իր արտակարգ անձի դադանքը:

Այսօր մեր ձեռքի տակ է այս անսովոր, արտակարգ յուշագրութիւնը, որմէ այնքան սուրվելիք եւ օգտուելիք ունի հայ երիտասարդութիւնը:

Զերմապէս կը յանձնարարենք բոլոր անոնց, որոնք իրապէս կ'ուզեն հաղորդուի մեր աննման, սքանչելի յեղափոխական անցեալին, օր առաջ դնել այս եղակի հրատարակութիւնը: Ընթերցողը հոն պիտի գտնէ եւ պատմութիւն, եւ արտասովոր դէպքեր ու դէմքեր, եւ փրկութիւնական ինքնատիպ մտածումներ, ինչպէս եւ գեղարուեստական սքանչելի գրութեանը: Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

դոհուգութեան մը արժանի չե՞ն մեր անհամար նահատակները: Ամէն կերպով դատապարտելի է այս թմրութիւնը: Օրուան նախագահը, ընկեր Սարգիս Առաքելեան հրաւիրեց ներկաները յորժնեայ ունկնդրել երգչախումբին «Հանգիստ, հանգիստ» մահերգը ի յարգանս նահատակներու յիշատակին:

Յետոյ ընկերը ակնարկ մը նետեց 38 տարի առաջ պատահած ազգային ահարկու աղէտին վրայ: «Մեր դահիճները ուղեցին բնաջնջել մեզ ազգովին: Սակայն ծառը մնաց անեղծ ու առողջ, դարձեալ ընծիւղելով թարմ ու զօրաւոր ծիրեր, ճիւղեր ու տերեւներ: Այս անգամ դարձաւ Մուսատաղի հերոսական ժողովուրդին»:

Յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կարգացուեցան երկու ուղերձներ: Առաջինը Փրանսերէն՝ Ալիքսան Մանուկեանի: Երկրորդը հայերէն՝ Սուրէն Գալիպեանի կողմէ: Երկու ուղերձներն ալ ինքնագիր, տողորուած էին ջերմ հայրենասիրութեամբ եւ լուրջ տրամաբանութեամբ:

Գեղարուեստական բաժինը խնամքով պատրաստուած էր Տէր եւ Տիկին Փափագեաններու կողմէ: Օր. Մարի Մուրադեան զբացումով արտասանեց «Մօր մը երազը»: Օր. Սիրվարդ Սերոբեան ընթոյշ ձայնով երգեց «Սեւ, մութ ամպերը»:

Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ ընկ. Մովսէս Կարապետեան կարգաց թելադրիչ ուղերձ մը:

Փոքրիկն Բրաբլոն Տապաղեան արտասանեց Միամտութիւն «Այի մը մոխիրը» բանաստեղծութիւնը, խոր զգացումով: Նոյնը կարելի է ըսել նաեւ Օր. Մարի Լուիզ Առաքելեանի մասին, իր «Աղջկան որի մազերը...» (Գ. Բոքսանի) արտասանութեամբ որ համակ յուզում ու թախիժ ներշնչեց բոլորին: Երգչախումբը երգեց «Թող չեղէ արկղով»: Երկու երգերն ալ կը վարէր Տիկ. Փափագեան:

Այնուհետեւ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանաստեղծ, Պ. Յակոբ Վարժապետեան: Որ գեղեցիկ եւ սահուն լեզուով մը վերլուծեց այն պատճառները որոնք պատուակ ծառայեցին հայաջնջ քաղաքակրթութեան: Սխալ գտաւ այն կարծիքը թէ Հայը գաղութելի նման գնաց կոտորուելու:

«Այո, կոտորուեցաւ ան ուրովհետեւ ի վիճակի չէր աղէտէն խուսափելու: Հայը դիտէ նաեւ հերոսաբար կռուի: Մարտնչած է ան իր աղատագրութեան համար: Ապացոյց՝ մեր բազմաթիւ հերոսամարտները: Ան կերտեց կորիզը իր հայրենիքին, մի՞թէ զոհողութեանց գնով»: Յետոյ, թելադրեց բոլորին վստ պահել ազգային զգացումները եւ զանոնք փոխանցել փոքրերուն: Ազգային առողջ դաստիարակութեամբ մեծցնել զանոնք: Միայն այդ կերպով կարելի է յարգել մեր անհամար զոհերուն յիշատակը եւ իրականացնել անոնց պատգամը:

Սգահանդէսը վերջացաւ Ետայի քահանային Պահպանելով: Գ. Պ.

ՊՈՌՏՈ. — Այս տարի ազգ. սգահանդէսին նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Հ. Յ. Դ. Մուրադ խումբը, «Բարեկէ Շահապաղ» ակումբին մէջ:

Որոշեալ ժամէն առաջ սրահը լեցուած էր ուխտաւորներու բազմութեամբ: Բացակայ էին միայն անոնք, որոնք անապատ եւ աքսոր չտեսան կամ յիշատակ մը չունին անցեալին:

Օրուան նախագահին հրաւերով «Տէր Ռդորմեան» նուագեց ջութակով, Ս. Տօնէրեան, Նոր Սերունդէն: Նախագահը պարզեց օրուան իմաստը, յիշեցնելով յաւիտ յուրացեալ ընկեր Ա. Ահարոնեանի խօսքը, «Այսքան չարիք թէ մոռանան... Յաջողապէս արտասանեցին Օր. Հրթիւկեան եւ Նոր Սերունդէն Յ. Միքայէլեան:

Մէկ վայրկեանի յոռնկայս լուսթեղէ վերջ, խօսք առաւ ընկեր Ա. Միքայէլեան՝ բնարան ունենալով «Լեռան վիշտը»: Ընկերը ակնանտեսի վկայութեամբ ներկայացուց հրէշներու դործած անխախտաց նախճիրը: Եւ վերջացուց քաղաքանչելով. «Անմահ է մեր ցեղը: Դարերէն կուգայ եւ կ'երթայ դէպի ապագան, ոչ մէկ լռանկալութիւն կրնայ կասեցնել անոր վաղը պատմութեան մէջէն»:

ՀԱՅԿՈՒՆԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԻՆ (Սելանիկ) եկեղեցին որ յետոյ տարուան կեանք ունի այսօր կարծես որբացած է: Միմիայն տօնական օրերուն բարեպաշտներու այցելութիւնը կ'ընդունի: Դուռնա քահանայ քանի մը դպիրներու հետ գերմարդկային ճիւղեր կը թափէ համայնքը ազգ. եկեղեցիին կապելու: Անցեալին մէջ պաշտօնապէս ճանչցուած Աղբ. Առաջնորդարան կար (Թրաքիոյ եւ Մակեդոնիոյ շրջանին), ինչպէս եւ եպիսկոպոսներ եւ քահանաներ: Այսօր համայնքին ընդհ. թիւն է 800 հոգի: Անոնք զատ 150 հոգի բաժնուած են խառն ամուսնութիւններու եւ դաւանական տարբերութիւններով եւ ազգ. եկեղեցիին հետ կապ չեն պահեր: Փրկելու համար ազգ. հարստութիւնները, թաղական խորհուրդը որոշեց նորոգել եկեղեցիին յարակից խարխուլ շէնքը զոր նուիրած էր Տարտանէլիկի. Ղազարեան: Այս առթիւ պիտի ծախուէր Պարիլաոսի շրջանին մէջ Հ. Կ. Պաշի կողմէ դնուած եւ ազգին նուիրուած հողամաս մը որ երեսի վրայ ձգուած էր: Ծրագիրը գործադրուած է: Նոր շէնքը ունի երեք յարկ, իւրաքանչիւր յարկի վրայ երեք սենեակ: Օժտուած է երկկարկան լոյսով եւ ջուրով: Ժողովուրդն ալ բերաւ իր լայն օջակցութիւնը: Որով Սելանիկի գաղութը այսօր ունի մնայուն հասցի թիւ աղբիւր մը՝ տարեկան մօտ քսանը հինգ միլիոն տրախմի: Շէնքին այսօր ունի արժէքն է 1200 ոսկի եւ իրեն նոր շէնք տալու տարուան կ'ուսուածական տուրքէն գերծ է: Շէնքին տաղածը հայթայթած

է Պ. Ռուբէն Գալիպեան, իսկ յատկապէս սիրալոթար պատրաստած են ճարտարապետներ Գ. Գեղորդեան եւ Վ. Տէր Զաքարեան:

Պ. ՄԻՍՍԿ Գօճաօղլանեան Լիբանանի մէջ աստիճանի բարձրացում ունենալով, ոստիկանութեան տեսուչ (քոմիսէր) նշանակուած է:

ՍԵՌՈՒՏԻ ԱՐԱՐԻՈՅ Գահաժառանգ իշխանը Պաալպէքի աւերակները (Լիբանան) այցելած ատեն հանդիպած է նաեւ Շիթրա հայկ. գիւղը, ուր մեծ պատտառի մը վրայ արարերէն տառերով հայ ժողովուրդի յարգանքը եւ համակրանքը յայտնուած է: Էմիրը ժպտով դիմաւորած է հայ ժողովուրդը, իսկ Պէթապի կանաչարիչը մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնած է հայ ժողովուրդին:

×

Վերնորուած է գիւղին մուկթարը, ընկեր Գ. Գուտուրեան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆԲ

*

ՆԱՓՈՒԻ, (Յառաջ). — Ապրիլ ամսուան մէջ Նախօրի մէջ տեղի ունեցան ըմբշամարտի համաշխարհային ախոյեանութեան մրցում: Կը մասնակցէին շաղկապուած զոյն ըմբշները: Առաջին անգամ ըլլալով Պ. Միւթիւնն ալ ուղարկած էր 32 հօդէի բազկացած խումբ մը՝ 16 ըմբշներ եւ 16 հակիներ: Որոհարային նաւ մը ծովափը կանգնած կը սպասարկէր իր մարդիկներուն՝ հայրենական խահանոցի համադամներով սնուցանելու համար: Թըղթակիցներու նկարահանումներէն խուսափելու համար, մարդիկներն ըմբշամարտի վարժութիւններ կը կատարէին իրենց բընական պանդոկի սրահին մէջ: Վարժութեանց միջոցին սրահին կահկարասիներէն շատ մը իրեր ջարդ ու փշուր են եղած՝ մեծ վնասներ պատճառելով պանդոկատիւրով: Քաղաքին մեծ մարդասրահներէն մէկուն մէջ 7-8 օր տեւող ամերթանք մրցումներուն կը յաճախէին հաղաբաւորներ սպասելով բոլոր տոմսերն ու տեղերը:

Այս մրցումներուն մասնակցող խորհրդային խումբին մէջ կային երեք հայ ըմբշներ:

1. Թերեան (Հելսինկիի ոլիմպիականներ, ոսկի շքանշան ստացած): 2. Պաշտուրեան եւ Յ. Քարթոցեան:

Հելսինկիի ներկայ եղած ատեն, Պ. Միւթեան հայ մարդիկներէն ոսկի շքանշան ստացած Շահինեան եւ Չմիլեան ինձ ըսին թէ յաջորդ մրցումներուն պիտի ներկայացնեն նոր եւ հուժկու հայ մարդիկներ: Ահա այդ նորերէն են՝ Պաշտուրեան ու Քարթոցեան:

Վերոյիշեալ երեք հայ ըմբշները իրենց հերակլեան գեղեցիկ մարմիններով, ճարպիկ «թեքնիկ»ով անդիմադրելի ուժով զարմանք եւ հիացում պատճառեցին հանդիսականներուն: Անոնք յաղթանակով մրցումին առաջնութիւնը ապահովեցին Պ. Միւթեան համար: Մրցումին վերջնական արդիւնքն է. — 1. Պ. Միւթիւնը 41 կէտ չահեցաւ: 2. Շուէտ 24.5 կէտ: 3. Գիւլանտա քան, 4. Իտալիա 17, 5. Հունգարիա 15, 6. Թուրքիա 15, են:

Շատ մեծ զարմանք պատճառեց 115 քիլո կշիռը ծանր քաշի համաշխարհային ախոյեան Քոթեանի պարտութիւնը չուէտցի երիտասարդ ըմբշ Բեթիւ Անթունսինի կողմէ: Քոթեան խորհրդային մարդիկ է եւ 1938-ին ի վեր չէր պարտուած: Գերմանացի յայտնի լրագրող մը կը գրէ Միւթեանի «Զիւթեանի Յայթեանի» թերթին մէջ, յաղթական երեք հայ ըմբշներու մասին:

«Երեք սեւահեր Հայեր, Շահինեանի եւ Չմիլեանի նման փոքրիկ պիւնթի թողած, ուսումնասիրելի դիմագծերով եւ չափաւոր քաջ գեղեցիկ մարմնային կազմով առաջինը ուժի արտաքին երեւոյթով, մեծ զարմանք պատճառեցին հանդիսականին: Բոլոր իրենց անպարտելիութեամբ ու ծանր արժանատիքի ընդ անգիմադրելի ուժով»:

ՄԱՐՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՍՍԱՅԱՆԲ

ՎԱՆԱԳԻ ՊԵՏԻԿԸ (մանկական պատմութեամբ): Գրեց՝ Հեղինէ Դաւիթեան: Թեհրան, 1932: Գին մէկ տոլար:

«ՅԱՌԱՋ»-Ի ԹԵՐԹՈՆԸ

(75)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՁ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Իրիկուան գէմ կ'երեւայ Անավաղայ բերդը՝ վարդազոյն մշուշի մը ընդմէջէն, իր պատառատուն աւերակներով սէգօրէն կանգնած արհամարհելով ժամանակը ու դէպքերը, ու նոյնիսկ կարծես անագոյնէն գեղեցիկութիւնը բնութեան՝ որ իր ներդաշնակութեան մէջ — ինչպէս բնահեղապատանքի մը՝ կը ծածկէ փութիւնը թափուած արիւնին ու դիակներուն:

Իրիկնամուտին կը հասնինք վերջապէս Սիւ... պատմական մայրաքաղաքը: Գեղադոյն աստիճանի յազումով մը լեցուն է մեր հողին. քաղաքը, իր ձերմակ տուններով կը տարածուի լայն հովիտի մը մէջ միջնադարեան բերդադղնիքի երեւոյթով վանքին ստորոտը: Հեռաւոր լեռնաշղթաները իրենց աստիճանական կապով յորի մէջ պարփակուած կը կանգնեն պահպանելու նման. ամէն բան կէս ստուերի մէջ է եւ կաղաքութեան ու ներդաշնակութեան զգացում մը կը ծածանի միջոցին մէջ:

Սալը մեծաժխոր աղմուկով մը ոտոտոտելով անկանոն սալաշատակներուն վրայ

կը յառաջանայ քաղաքին մէջ. տունները փակ են ու մարդ չկայ. լուռ է ամէն կողմ. միայն ցանցաուորէն փոքր եւ գիւրուկ մանուկները գլխաքաց կը մօտենան մեզի, զարմացումով կը նային ու կը քաշուին:

Ահաւասիկ վերջապէս հայաբնակ քաղաք մը որ ինքզինքը պաշտպանած էր թշնամիին յարձակումներուն դէմ. հողինիս գեղուն է զանազան կարգի զգացումներով. կը մտաբերենք հեռաւոր եւ մօտաւոր անցեալը, բռնեք ու դէպքերը կը չիտթուին ու մենք անձնատուր կ'ըլլանք բոլորովին նորաստեղծ արեւելեան մը:

Քանի մը բոլէ եւս, եւ ահա կը ցցուին երկու հսկայական սիւները, մնացորդ անցեալ փառքերու... հոն է նաեւ վանքը իր ալլ եւ ալլ բաժիններով տարածուած լիւրդին պարիսպներուն ետին. մօտաւոր գիւրեման ստուերապատ մթնոլորտին մէջ սեւ եւ սեպ կը ցցուի մեր աչքերուն առաջ ժայռաւոր լեռն որուն կողերուն վրայ պիտի գտնենք Լեւոնի Բերդը, արծիւներու բնակարան:

Հետզհետէ մեր աչքերը կ'որոշեն նաեւ Մայրավանքի եկեղեցին, բոլորովին նման միջնադարեան դղերին մը, իր հնամենի տեսքով, քարէր կանգնած եւ ձակաւոր դարձուցած քաղաքին:

Այն քանի մը օրերը որ անցուցինք Սիւնի մայրավանքին մէջ, անժողովի օրեր եղան մեզի համար. քաղաքայինքը դար

ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՍԻԱՄ որոշեց Ազգաժողովին ղեկել, Լատսի դէմ կատարուած արշաւանքին առ-
թիւ որ կը սպառնայ իր ապահովութեան:
ԱՆՊԱՆԻԱՆ զօրացնելու համար, իՄ. Մի-
ութիւնը որոշեց մեծաքանակ զինամթերք
զբեկել: Միւս կողմէ, հարկեր Ալպանացի-
ներ պահանջած է, որպէսզի ռազմական
կրթութիւն ստանան Ռուսիոյ եւ Լեհաս -
տանի մէջ: Շարունակ, խորհրդային նա-
ւեր կ'երթեւեկեն Ալպանիոյ Տուրացցո եւ
Վալոնա նաւահանգիստները: Միւս կողմէ
կ'աւելնայ ռուս մասնագէտներու եւ սպա-
ներու թիւը Ալպանիոյ մէջ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՌՈՒԼՐ, առանց
սպասելու Քորէայի զինադադարի բանակ-
ցութեանց ելքին, որոշեց կրճատել Մ.
Նահանգներու սպառազինութեան ծրագիր -
ըը: Պիտի փակուին զինավարժութեան 11
կայաններ, պիտի կրճատուին կարգ մը
զօրաբաժիններ, նոր օգնականներ պիտի
չչեւորին եւս:

ԻՐԱՆԻՆԻ վարչապետը, Պեն Կիւրիոն,
տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց
թէ պատրաստ է հարկեր տարուան համար
երաշխաւորութիւն տալ Արաբներուն,
երկրի ներկայ սահմաններու մասին: Եւ
աւելցուց. — «Մենք զինուորական արկա-
ւածներով ինքնին չենք փորձեր: Մենք
խաղաղութիւն կ'ուզենք, վասնզի գիտենք
թէ ինչ կ'արժէ պատերազմը: Ողորդու -
թիւն կ'ուզենք մեր երկրը վերաշինելու
եւ զաղթականները տեղաւորելու համար»:

ԿԱՏԱՂԻ ԿՈՓԱՄԱՐՏ մը տեղի ունեցաւ
Իրանի խորհրդարանին մէջ, կերակի օր:
Երկու ընդդիմադիր երեսփոխաններ կըը -
ուելով ռուս նետեցին նորընտիր երես -
փոխան մը, կուսակից Տոքթ. Մոսսատեղի:
Ուրիշներ ալ իրար խառնուեցան եւ ժողո -
վարահար կատարեալ կռուադաշտի մը վե-
րածուեցաւ: Ոստիկանութիւնը միջա -
մտեց:

ԺԱՆ Տ'ԱՐԲԻՏ22րդ տարեդարձը տօն -
ուեցաւ կիրակի օր, աւանդական հանդի -
սաւորութեամբ: Հանրապետութեան նա -
խագահը սքանչելի ծաղիկապակ մը դրաւ
արձանին վրայ, ի ներկայութեան բազմա-
թիւ երեւելիներու: Վերջին պահուն հա -
մայնավորները ընդհարում մը ունեցան
անկողմնականներու հետ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ձերբակալութիւնները
կը շարունակուին: Կալանաւորներուն թիւ -
ըը հասած է 220ի: Միեւնոյն ատեն պայ-
քարը կը շարունակուի Հիւս. Ամերիկայի
հեռադրական դործակալութեանց դէմ:
ՀԵՒԿԱԶԻՆԻ պատերազմին ծախքերը
թեթեւեցնելու համար, Մ. Նահանգները 60
միլիոն տոլարի յաւելուածական վարկ մը
տրամադրեցին Ֆրանսայի: — Ըմբոստե-
րը կը շարունակեն զինուորական համա -
խաժողովներ կատարել, սպաննալով Թոն -
քինի:

ԱՐԲԱՆԵԱԿ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ կը զօրացնեն
իրենց պահակազօրքերը եւ ամրութիւննե-
րը՝ Եուկոստալիոյ սահմանադուրին վը -
րայ: Սթալինի մահէն ի վեր ոչինչ փոխ-
ուած է կացութեան մէջ:

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱԶԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. խաչի փարիզի մասնաճիւղը կը
տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը
ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժա-
րանի «Պէշիկթաշեան» սրահին մէջ, 26
ուր թրօյն Սեւր:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Տէր եւ Տիկին Սուրէն Սարգիսեան եւ
զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մինեկեան եւ
զաւակները եւ ազգականները խոր ցաւով
կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ ազգականին
ՏԻԿ. ԱՂԱՆԻ ԱՐԻՍԱԿԵՍ ՍԱԳԻՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գարակէօզեան, երկարամեայ ու -
սուցչուհի Թուրքիոյ դաւաններուն մէջ):
Եանկարծական մահ:

Յուդարկաւորութիւնը կը կատարուի այ -
սօր, երեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 2.30-
ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ուր ժան
Կուժօն), ուրկէ մարմինը պիտի փո -
խադրուի Անկէնի դերեզմանատունը:
Մասնաւոր մահազոյ չստացողներէն կը
խնդրուի ներկայ իբր այն նկատել:

ՄԱՅԻՍ 1-ԷՆ Ի ՎԵՐ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱՌՈՒԻ

Պոնոնի մէջ լրագրավաճառ M. Delpont,
328, Chemin St. Julien, իսկ Վերի Պո-
նոնի համար M. Roul, 57, Bd. de Beau-
mont - ի պալարը:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻՋԻ ՄԵՋ

30 Մայիս Երաք գիշեր ժամը 8.30էն
մինչեւ լոյս Ե. քաղաքային քաղաքային -
տարանի շէնք սրահին մէջ:

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԼԻՈՆԻ ՄԵՋ

30 Մայիս, չարաթ երեկոյեան, Օրլոսի
սրահ, 143 Գուր Լաֆայէթ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(ՄԱՐՍԻՅԻ)

Տրդ դասախօսութիւնը այս չորեք -
թի ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբը,
26 ուր տէ Գոմպալէսան:

Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԻՆԱՆ
(Փարիզէն): Կը հրաւիրուին նաեւ Նոր
Սերունդի անդամները:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, այս հինգ-
շաբթի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե-
ղեցոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած
է Հայ մանուկներու հաղորդութեան օր:
Դպրոցատիրաց եւ Միւթարեան վար -
ժարաններու, Հայ. Եկեղեցոյ, Կապ.
Ուսչի: Բարեգործականի բոլոր դպրոցնե-
րու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներ-
կայ ըլլալու հանդիսաւոր պատարագին,
ժամը 10ին:

Փարիզի եկեղեցոյ կրտսեր «Դպրաց
դասու» պատանիներու երգչախումբը պի-
տի մասնակցի արարողութեան ղեկավար -
ութեամբ դպրապետ Պ. Պոլոս Գոլլիւմ-
նեանի: Պիտի քարոզէ Փարիզի առաջնորդ
Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան: Կը հրաւի-
րուի նաեւ Հայ հասարակութիւնը: (Դիւան)

ՅՈՒՆԻՍ 22ին Սալ Եֆեայի մէջ դեղա-
ուեստական մեծ երեկոյթ, ի պատիւ Պ.
ՇԱՀՈՒԹՈՒՆԻ: Կազմակերպուած իր
բարեկամներուն կողմէ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՆԵՉՈՒՆ

Ժողովրդական համալսարանի բազման
առթիւ, Համազգայինը կազմակերպած է
Գինեճօն մը դեղարուեստական բաժնիտով,
Համբարձման հինգշաբթին, 14 Մայիս,
կէսօրէն վերջ ժամը 5-10, Ազգ. Տան մէջ:
Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակի-
րները:

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ վարչութիւնը ներողութեան
թիւն 4 ընդդէմ իր բոլոր բաժանորդնե -
րէն, հրատարակութեան ակամայ յապա -
ղումին համար: Յունուար - Փետրուար
միացեալ թիւը, 32 էջ, լոյս տեսաւ այս
շաբթի: Մարտ - Ապրիլ միացեալ թիւը
եւս մամուլի տակ է արդէն: Կը յուսանք
կանոնաւորել հրատարակութիւնը յառա -
ջիկայ ամիսներուն:

13 տարի է որ կը հրատարակուի այս
օգտաշատ եւ սիրուած թերթը: Ու պիտի
շարունակուի՝ հակառակ տնտեսական ան-
նախընթաց տագնապին: Մեր բարեկամ -
ներուն կը մնայ դիւրացնել հրատարակի-
չին ճիշդը:

Ուշադրութիւն. — Կը խնդրենք բոլոր
այն պարբերականներէն, որոնք կը փոխա-
նակուին ՀԱՅ - ԲՈՅԺ հետ, սրբաբերել
մեր հասցէն: Եւ այսուհետեւ նամակ,
թերթ կամ դրամ ուղղել այս ձեւով. —

CH. NARTOUNY, chez « HARATCH »
32, Rue de Trévis, Paris (9°)

ՊՈՆՏՈՅԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միւթեան
Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24

Cercle Militaire, 8 Place St. Augustin

Կը մասնակցին՝

GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոշինի «Դեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ
խմբերգ, պար եւ նուազ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «քէմէն» -
չէ՞ով լազ - պար տեղական տարազներով: Զոն պիւֆէ դիւրամատչիլի դիւներով:
Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ինճէեանի, Շարլապուր 07 - 03,
Խաթանասեանի Երաբլապուր 28-20:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՌՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

2. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

16 Մայիս, Երաք երեկոյ ժամը 8,30ին
Ենայի թատրոնին մէջ
Կը նախագահէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Կը խօսի ՏՌԲԹ. ՏԱՄԱՄԵԱՆ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱՄԱԲ -
ԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր Փիւմերէն
մին: Կը մասնակցին Փրանսացի արուես-
տադիւտուհիներ:

Տոմարը կարելի է հայթայթել «Յա -
ռաջ» ի խմբագրատունէն եւ յանձնախումբ -
բի անդամներուն միջոցով:

Հանդէսին օրը՝ կիշէին տոմսակ պիտի
չծախուի:

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Մայիս 31ին Միւթեալիթէ

Զոմը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԵՋ

Ընկ. Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԻՆԱՆ դասա -
խօսութիւնը Մարսիլիոյ Նոր Սերունդի
համար. —

ԳԾ. 12 Մայիս. — Հայկական իրակա -
նութիւնը եւ մեր երիտասարդութեան
դերը:

ՀինԳԾԱԲԹԻ, 14 Մայիս. — Դիրքը
ներկայ վտանգներուն դիմաց:

ՈՒՐԲԱԹ, 15 Մայիս. — Նոր Սերունդը
եւ իր դերը Հայ երիտասարդութեան մէջ:

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ. —
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 Ֆր.:
ADRESSE: N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20°
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P. Paris 7065-15
ՄԱՆԹ. — Հայերէն թերթ ծախողներու
ըով 30 Փրանք թիւը:
Լոյս տեսնի 11 եւ 12 թիւերը:

ԳԵՂԱՆԿԱՐՈՂ, ԳԵՂԱԳՐՈՂ, ՆԵՐԿՈՂ
ENSEIGNES - PUBLICITE

ԱՐԳԻՍ ԶԻԼԿԿԻՐԵԱՆ

Artisan - Décorateur
Տուներու, խաֆիներու եւ կապերու
43, Rue de la Félicité, Paris 17°
Tél: MAR. 45 - 13

MARCHANDS FORAINS

Avant de faire vos achats
visitez une fois la maison

A L'ELEPHANT

107, RUE D'ABOUKIR

Tél. LOU. 83 - 24

Bonneterie et Confection

Un bon accueil vous attend

Prix imbattables

Յ ՈՒ Շ Ա Տ Ե Տ Ր

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հա-
ւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին,
Քատէ սրճարանի վերնաշարիկը: Կը խօսի
Արշակ Սաֆրաստեան: Նիւթը՝ «Հայ Ժո-
ղովուրդի ապագան պատմութեան լոյսի
տակ»: Մուտքը ազատ է:
ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Յունիս 14ի կիրա -
կին, Ֆ. Կապ. Ուսչի Ալֆորդիլի մասնա-
ճիւղին նախաձեռնութեամբ Պ. Մարեանի
թատերախումբը պիտի ներկայացնէ
ՔՈՐՐԱՏՈՆ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԻՍ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻՆԵԱՆԻ

25 Յունիս, հինգշաբթի, Սալ Շօփէնի
մէջ, նուիրուած իր գործերուն:

ՀՐԱԽԻՐ. — Բարեգործականի Փարիզի
մասնաճիւղի Տիկնանց յանձնախումբը
կազմակերպած է մրցում մը Հայերէն ար-
տասանութիւններու, վեցէն տասնըմէկ
տարեկան մանուկներու համար, Մայիս 28
հինգշաբթի ցերեկէ վերջ ժամը 17ին, Բա-
րեգործականի սրահներուն մէջ:

Առաջին հանդիսացողը պիտի ստանայ
իրեն մրցանակ հազար Փրանք, երկրորդ -
դը 750 Փր. եւ երրորդը 500 Փրանք:

Կը խնդրուի բոլոր միջոցաւ վարժարան-
ներու ուսուցիչներէն եւ ծնողներէն ներ-
կայացնել իրենց արժանաւոր զաւակները:
Մուտքը ճիշդ է:

Մասնակցողներու անունը եւ տարիքը
կանխաւ ղրկել նամակով հետեւեալ հաս-
ցէին. —

«Comité des Dames de l'U.G.A.B.»
11. Square Alboni, Paris

ԵՐԳԱՀԱՆԴԵՍ

ՕՐ. ԱՆԺԵԼ՝ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Առաջին մրցանակ Մարսիլիոյ երա -
ժաւանոցէն):

Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին, Սալ
Կալոյի մէջ:

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Դաշնա-
կահարուհի ՎԵՐՈՆԻԿ ԺԻՆՃԵԱՆԻ:

Տոմարը 200էն 600: Դիմել Սալ Կալոյ,
Տէր եւ Տիկին Դալիթեանի՝

132, Ave. Gambetta, Tél. MEN. 81 - 91
Տէր եւ Տիկ. Պոյաճեանի

83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone: Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles

aux meilleurs prix

PEINTURE DECORATION VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville

Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ:
Մեր մատչելի դիւները խիստ նպաստա-
ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ
ճարտարապետներու համար:

ՋԵՐ ԳԻՐԲԵՐԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՍԱՐ

Դիմեցէ Պ. ՓԱՅԼԱԿ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ
45, Rue des Petits Carreaux, Paris (2°)

(Բ. յարկ, ձախ կողմի դուռը)

Շատ դո՛ւ պիտի մնաք իր դեղարուեստ -
տական ճաշակէն, խնամեալ եւ արագ աշ-
խատանքէն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9°)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանկ : ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՁՈՐԵՔԱՐԹԻ
13
ՄԱՅԻՍ
•
MERCREDI
13 MAI
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7064

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2475

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անխելը եւ անսիրտ կոչեր էինք ուսմ -
կալար մամուլին վերաբերումը՝ Սուրբոյ
մէջ հաստատուած սեղմումներուն առթիւ :

Կարգացէք փաստերը եւ պիտի տեսնէք
որ բուն բառը խնայելու ենք :

— «Այսպէս, դաշնակ ղեկավարները
«հոգեկան հայրենիք»ի գիւտով հրապարակ
— րակ եկան հայ դանդաղաներուն ցոյց տա-
լու այն կարելիութիւնը թէ Սուրբոյ կամ
Լիբանանի մէջ հայութիւնը կրնայ երկար
ատեն հայ ապրիլ նոյնիսկ առանց հայրե-
նի հողի, հոգեկան հայրենիքի մը գաղա-
փարով կամ Հայկազի մէջ գնուած մար -
գաղաշտով իսկ ... »:

Կը տեսնէք թէ որքան հեռուներէն կը
սկսի «Պայքար»ի ծածկանունը թղթակիցը,
յանգեկու համար եղբայրացիութեան մը որ
երբեք տարբերութիւն չունի սովորական
ծառնակէ մը, նոյն թրքապարի ոճով :

— «Ձանազան առիթներով, մամուլով
թէ բեմի վրայ, Դաշնակցական ղեկավար -
ութիւնը շարունակեց ծանրանալ այս
գիւտին վրայ եւ օգտուելով իրենց նորա -
հաստատ անկախութեան յաջորդող դժ-
ուարութիւններով ու հարցերով բեռնա -
ւորուած տեղացի քաղաքական ղեկավար-
ներու մտադրող միտման, Դաշնակ ղե -
կավարները փորձեցին անտեսել տեղացի
արաբ բնակչութեան ազգային զարթոնքը
եւ ձեռն ու մարմին առնող կրօնական մո -
լեռանդութիւնը, հրապարակային անտե-
ղի եւ չափազանցուած ցոյցերով ապացու-
ցանքու համար թէ Հայկազի մէջ իսկ կա-
րելի է ելլել դեռ հայկական «հոգեկան
հայրենիք»ին :

Ռամկավար «Ժողովուրդ»ը դեռ ուրիշ
յայտնութիւններ ալ կը պարունակէ :

— «Անոնք չունեցան դոյզն հեռատե -
սութիւնը եւ կամ դժուարութիւնը, երբ
կուսակցական շարքայիներ պատրաստող
Հ. Մ. Բ. Մ. ի մը մատուց պատանին -
րուն ձեռքը տուին սուրիական դրօշն
տարբեր դրօշակ մը — ժամանակավորէս
ու անհայրենիք եռագոյն դրօշակը — որ -
պէսզի այդ դոյններով ու «Յատու իսկա -
նակ»ի նման հայկական յեղափոխական
քայլերդներու նման երգերով տողանցեն
ու շրջին առաւելարար մահմետական Ա -
րաբներէ բնակուած քաղաքներու գլխա -
ւոր փողոցներուն մէջ, կարծես թէ այդ
պողոտաները ըլլային Երեւանի կամ Լե -
նինականի փողոցները ... »:

— «Դարձեալ, անոնք չբաշտեցան
հրապարակային հանդիսութիւններով տո-
նել Դաշնակցութեան տարեդարձները »:
Հապա «մատուցութիւնները», «ձեռք
ձգելու համար Սուրբոյ եւ Լիբանանի քա -
ղաքական ղեկավարութիւնը»:

Եւ վերջապէս դերադոյն մեղքը.
— «Մէկ խօսքով, մերգաղթի յաջոր-
դող տարիներու ընթացքին, Դաշնակցու -
թիւնը Միջին Արեւելքի ու առաւելաբար
Սուրբոյ եւ Լիբանանի մէջ, փորձեց «պե -
տութեան մէջ պետութիւն»ի հիմնել հրա-
պարակ նետելով «հոգեկան հայրենիք»ի
գիւտը եւ միաժամանակ «կասկածելի »
դարձնելով հայ գաղութները» : (Պայքար,
7 Ապրիլ, 1953) :

«Եւ պատահեալ անխուսափելին » :
— «Բնականաբար ճշդումի այս քաղա-
քականութեան որդեգրումին համար կա -
րելի չէ մեղադրել Սուրբոյ ղեկավարական
իշխանութիւնները, որոնք 1949ի պետա -
կան յեղաշրջումէն առաջին կը ձգտին արաբ
առաջնակարգ ու միակամ պետութեան մը
վերածել սուրիական հայրենիքը, եւ հե -
տեւաբար չեն կրնար երկար հանդուրժել
որ հայ փոքրամասնութիւնը շարունակէ
«պետութեան մէջ պետութիւն» խաղալ եւ
կամ մնայ կասկածելի տարր մը»:

Լայնորէն ամփոփեցինք «Ժողովուրդ»ին
հիմնական մասերը : Անցինք օրակարգին :

Ծ.

ՕՐՈՒԱՆ

ԶԸՐԶԻԼ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ
ԲԱՆԱԿՑԻԼ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆԵՏ.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԶԱՌ ՄԸ ԵՐԵՍՓ.

Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Ուինսթըն
Չըրչիլ, Բշ. օր պատմական ճառ մը հօ -
սեցաւ երեսփ. Ժողովին մէջ, առաջարկե -
լով անմիջապէս բանակցել Ու. Միութեան
հետ, ինչպէս եւ լուծել գերմանական
հարցը : Լոքսբուրի նոր դաշինք մը կըն -
քելով :
Այս առաջարկները սրտնեղութիւն պատ -
ճառեցին Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր
կանխահաս եւ անգղուտ կը նկատեն որեւէ
խօսակցութիւն՝ Ու. Միութեան հետ :

— «Հակառակ այն անստուգութեանց
եւ չփորձութեան ուր խրաժ են աշխարհի
գործերը, եւ կը հաւատամ թէ ամենա -
բարձր աստիճանով խորհրդակցութիւն մը
պէտք է կատարուի, անյապաղ, մեծ պե -
տութեանց միջեւ : Այս խորհրդակցութիւ -
նը պէտք է խճողուի ծանր կամ խիստ
օրակարգով մը կամ դառնայ լարելին -
թոյս մը մասնագիտական մանրամասնու -
թեանց, բաղմամբ փորձագէտներով եւ
պաշտօնեաներով : Խորհրդակցութիւնը
պէտք է սահմանափակուի կարելի եղածին
չափ փոքրաթիւ պաշտօնեաներով եւ պե -
տութիւններով : Պէտք է ունենայ տեղե -
կատու հանգամանք, ամենամեծ զաղտնա -
պահութեամբ : Կրնայ ըլլալ որ հաստա -
տուն եւ արաբ համաձայնութիւն մը չգո -
յանայ. բայց կրնայ մասնակցողներուն
ներշնչել այն զգացումը թէ կարելի է ա -
ւելի լաւ գործ մը կատարել քան ջարդու -
փշուր ընել մարդկային ցեղը, իրենց ալ
մէջն ըլլալով »:

Այս յառաջարկէն վերջ, Չըրչիլ հե -
տեւեալ տեսակէտները պարզեց .—

1. Ուշադրութեամբ քննել Հիւս. Քո -
րէացիներու եւ Չինացիներու վերջին ա -
ւարկները որ կը տրամադրեն հինգ ազ -
դերէ բաղկացած չեզոք յանձնախումբի մը
յանձնել 40-000 վիճելի գերիներու խնդի -
րը (անոնք որ չեն ուզել անմիջապէս ի -
րենց երկիրը վերադառնալ) : Իր կարծի -
քով, կարելի չէ պնդել թէ այդ առաջարկ -
ները չեն կրնար հիմք ծառայել համա -
ձայնութեան մը :

2. Հնդկաշինի պատերազմը յաջողու -
թեամբ վարելու համար, Ֆրանսա պար -
տաւոր է աւելի ազդու միջնոցներ ձեռք
առնել : Եթէ Ֆրանսա ունենար ղեկու -
րութեան նոյն դրութիւնը ինչ որ Անգլիա -
— երկամեայ զինուորութիւն եւ նորա -
գիւրներ Ծայր. Արեւելք զրկելու միջոց -
աւելի քիչ դժուարութիւններ պիտի կրէր,
պահելու համար իր գերբը Հնդկաշինի
մէջ :

3. Մեծն Բրիտանիա Եւրոպայի հետ է
եւ ոչ թէ անոր ծոցին մէջ : Ան պարտաւոր
է նկատի առնել իր գաղթային կայսրու -
թիւնը : Բայց կը շահադրուի նաեւ Եւ -
րոպայի պաշտպանութեան ամրապնդու -
մով : Մենք կ'ընդունինք սերտ գործակցու -
թիւն մը եւ տեսական խորհրդակցութիւն
քաղաքական ղեկունի վրայ : Եթէ պատ -
րազմը պայմի, զօր. Բիճուէյ կրնայ բրի -
տանական զօրաբաժիններ տեղափոխել,
համաձայն ռազմադիտական պահանջնե -
րու : Այս պայմաններուն մէջ, Մեծն Բրի -
տանիոյ համար կարելի է աւելի բան մը
ընել, բացի եւրոպան զինուորական կազ -
մակերպութեան մը հետ ձուլուելէ :
4. Գերմանիոյ մասին ալ խօսելով, Չըր -
չիլ ըսաւ. — «Վարչապետ Ատենաուեր,
ամէնէն բանիմաց քաղաքագէտը զօր
Գերմանիան արտադրած է Պիպերթէն ի
վեր, Անգլիան պիտի դալ քանի մը օրէն :
Կրնանք ապահովել թէ արեւմտեան Գեր -
մանիան երբեք պիտի չզոհուի կամ պիտի
չզրկուի իր ճակատագիրը վարելու իրա -

ԴԵՊՔԵՐԸ

ՅՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՁԻՆ ԿԸ ԲՈՂՈՔԻ ԻՐ ԴՐԱՄԻՆ
ԱՐԺԵԶՐԿՄԱՆ ԴԵՄ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ֆրան -
սա արժեզրկեց Հնդկաշինի դահեկանը
(փխաթթ), 17ի տեղ 10 ֆր. հաշուելով
անոր գինը : Այս որոշումը մեծ իրարան -
ցում պատճառեց Հնդկաշինի մէջ, որուն
վարչապետը անմիջապէս բողոքագիր մը
ուղղեց, թուելով արժեզրկումին հետե -
ւանքները :

Միեւնոյն ատեն այդ երկրին տեղեկա -
տու նախարարը հերքեց այն լուրը թէ նա -
խապէս խորհրդակցութիւն կատարուած է
իրենց հետ : Հնդկաշինի կառավարութեան
կարծիքով, արժեզրկումը ծանր հետե -
ւանքներ պիտի ունենայ, խանդարելով
հանրային բարեկարգութիւնը : Պաշտօ -
նական ղեկոյցը կ'աւելցնէ. — «Անշուշտ
անհրաժեշտ հրահանգները պիտի հաղոր -
դեմ : Բայց եւ այնպէս, այժմէն հար -
կադրուած եմ իմ վերապահումս յայտնել
հրամանագրի հետեւանքներու մասին»:

Լաոսի կառավարութիւնն ալ բողոքագիր
մը ուղղեց, գանդատելով թէ իր կարծիքը
չեն առած : Մինչդեռ Փարիզի մէջ կը պըն -
դեն թէ Հնդկաշինի երեք պետութեանց
լուր տրուած էր նախապէս :

Սալոնի ոտտիկանութիւնը բացառիկ
միջոցներ ձեռք առաւ, որպէսզի բռնու -
թիւններ չկատարուին : Չարաշահութիւն -
ները վերսկսած են տարբեր ձեւով : Տո -
լարը, որ քան դահեկան կ'արժէր,
բարձրացաւ 80ի : Հնդկաշինի կառավար -
ութիւնը « իրական աղէտ մը » կը նկատէ
դրամին արժեզրկումը եւ կ'ըսէ թէ բոլո -
րովին պիտի կրճատէ ներածութիւնը,
միեւնոյն ատեն արդիւնով բրինձին ար -
տածումը : Այն ատեն դիններ 30 - 40 առ
հարիւր պիտի աւելնան : Իրադեհներու
կարծիքով, դրամին արժեզրկումը պիտի
չգաղթեցնէ շարաշահութիւնները Ֆրան -
սի, դահեկանի, տոլարի եւ ուրիշ դրամ -
ներու վրայ : Ֆրանսական կառավարու -
թեան որոշումը աւելի քաղաքական հան -
գամանք ունի, կ'ըսեն կարգ մը շրջանակ -
ներ :

× Ազգ. Ժողովը վերաբացեցաւ երէկ :
Պաշտօնաթերթը 21 հրամանագրիներ հրա -
— (Շարունակութիւնը կարգալ Դ. Եօ)

աստութեան, համաձայն այն պայմանա -
գրիներուն զոր Մեծն Բրիտանիա եւ միւս
երկիրները կը բաժնեն իրեն հետ» : Իր կար -
ծիքով, կարելի է Լոքսբուրի նոր դաշինք
մը կնքել, որով արեւմտեան պետութիւն -
ները Ռուսիան պիտի ապահովեն դերմա -
նական, իսկ Գերմանիան՝ ուսական յար -
ձակման մը դէմ : « Լոքսբուրի դաշնագի -
րը որ կնքուեցաւ 1925ին, հիմնուած էր
սա նշանակելի պայմանին վրայ, — եթէ
Գերմանիան յարձակէր Ֆրանսայի վրայ,
մենք Ֆրանսացիներուն հետ պիտի ըլլա -
յինք : Եթէ Ֆրանսան յարձակէր Գերմա -
նիոյ վրայ, Գերմանացիներուն հետ պիտի
ըլլայինք : Այդ ոգին իրենց գործելու այսօր
ալ, Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ համար »:

Վարչապետը այս առթիւ յիշեց թէ 1945
Ապրիլ 29ին հեռագիր մը ուղղած էր Սթա -
լինի, մատնանշելով աշխարհը համայնա -
վար եւ ոչ — համայնավար ճակատներու
բաժնելու վտանգը : Հեռագիրը կ'ըսէր. —
« Բացորոշ է որ այդ կռիւը ջարդուփշուր
պիտի ընէ աշխարհը եւ մենք վարչիւններ
պիտի ամենք պատմութեան առջեւ »:

5. — Չըրչիլ իր ճառին մէջ շօշափեց
նաեւ Սուեզի խնդիրը, ազգաբարելով թէ
զինուորական միջոցներու պիտի գիւնն,
եթէ նոր փորձեր կատարուին անգլ. զօր -
ք Սուեզի ջրանցքին դուրս նետելու հա -
մար :

« ՅԱՌԱՋ »Ի
ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք —
Ընկեր Գ. Պաղտասարեանէ (Մարտէյլ)
2500 ֆրանք :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԵՏԵՐԻՆ ԱՆՅՈՒԴԱՐՁԻՆ

Այս թերթը յաճախ թելադրութիւններ
կ'ուղղէ իր թղթակիցներուն, որպէսզի ա -
ւելի ուշադրութեամբ հետեւին օրուան
շարժումին :

Անշուշտ, որքան թոյլ կուտան իրենց
անձնական զբաղումներն ու ընտանեկան
հոգերը :

Ոչ ոք իրաւունք ունի աւելի պահան -
ջելու :

Մանուանդ որ, զրոյները մեծ մասով
բանուորները եւ արհեստաւորներ են : Թըղ -
թակցութիւնն ալ տեսակ մը սեւ աշխա -
տանք է իրենց համար :

Ուրեմն, մեր ուղածը չէ որ պիտի կա -
տարեն, այլ իրենց կըցածը :

Իրենց գործին բերումով, շատերը ի վի -
ճակի են հետեւելու ամենօրեայ անցու -
դարձին :

Օրինակ, բանուորական խլրտումները
հետգահաէ կը ծաւալին :

Գործադուները կը սարքուին, գործա -
րաններ կը փակուին : Կամ աշխատանքի,
վճարքի կը ծառայեն իր կատարումին :

Այս բոլորը կապ ունին աշխատաւորնե -
րու հետ, առանց աղբի խտրութեան :

Երբ հսկայական Ռեյնոն կը փակուի,
հայ բանուորներ եւ արհեստաւորներ ալ
կ'աղքուին :

Անցեալ շաբթու թղթակից մը կը տրտն -
ջար թէ Մարտէյլի նաւահանգիստին մէջ
դժուարութիւններ կը յարուցանեն ոչ -
հպատակ Հայերու դէմ : Եւ կը մեղադրէր
Փարիզի ջոշերը :

Երէկ աշխատակից մը պատահաբար կը
յիշէր թէ Վիշնի կօշիկի գործարանն ալ
փակուած է :

Հանդէսներ, երեկոյթներ, խնջոյքներ
նկարագրած ատեն, դժուար է չօշափել,
նաեւ, այս կարելի չիլթեր :

Տեստական տաղանդը կրնայ ծանրա -
նալ, յանգելով յարաճուն անդործութեան :
Հետեւիլ օրունան անցուդարձին՝ կը
նշանակէ իրենց հոգեկոյտ ալ զբաղել :

Թերթին սինակները բայց են, պատկե -
րացնելու համար իրենց կեանքին ելեւէջ -
ները : ՎԱԶԷ

Ի ՊԱՏԻՒ « ՀԱՅ - ԲՈՅԺ »Ի

Հանդէսը, որ կազմակերպուած էր ի
պատիւ «Հայ - Բոյժ»ի եւ իր խմբագրին՝
Թէաթըր տ'Ենայի մէջ, սրահին փոքրու -
թեան պատճառով եւ դժգոյցով տալով
համար ընդհանուր փափաքին՝ տեղի պի -
տի ունենայ աւելի ընդարձակ, միանգա -
մայն չեղի թատերասրահի մը մէջ, — Սալ
տը Զիմի, 28պիս Ռիւ Սէն - Տոմինիք :
Թուականը փոխուած չէ, — այս շաբաթ,
երեկոյեան Ժամը 8-30ին :

Սրահին փոփոխութեան պատճառով՝ հրա -
պարակ հանուած են նոր տոմսեր, ծախե -
լու համար կ'ըլլէին :

Յանձնախումբին անդամներէն կը խնդ -
րուի հեռափոսով իմացնել Յառաջի խմբ -
ագրութեան, ամէնէն ուշը՝ Ուրբաթ ե -
րեկոյ, թէ քանի՞ տոմս ծախած են եւ
քանի՞ տոմս ունին տակաւին տրամա -
դրելի :

ՄԱՐՏԻՅԻ քաղաքապետ ընտրուեցաւ
ընկերավարական թեկնածուն, մեր բարե -
կամը՝ քաղաքացի Կասթոն Տըֆէն 39
ձայնով : Համայնավար թեկնածուն,
Բրիտթոֆոլ, շահած էր 24 ձայն : Հինգ
ընկերավարական օգնականներ կան Մար -
տէյի նոր քաղաքապետութեան մէջ :

Փ Ր Ո Յ . ՀՐԱԶԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

(Գ. Ե. Վերջին մաս)

ԻՐ ԳՈՐԾԻՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Աճառեան մտաւորականի կերպաս չու - նի։ Իր գործը կը վկայէ արդէն թէ երբեք հետաքրքրուած չէ լեզուի փոխութիւններ - թեամբ։ — Եւ քիչ ինչին է եւ ոչ երբեք տե - սարան։

Կը յիշենք միջադէպ մը, որ պահ մը սարսափացուց իր մարմինը։ —

Պատերազմէն առաջ, երբ Երեւանի ու - սանդղները կը հարցնէին իրեն թէ ինչու՞ չի խօսիր լեզուի մասին, Աճառեան կը պատասխանէ։ «Իրականական խօթեցէք ուր որ կ'ուզէք, բայց ոչ լեզուագիտու - թեան մէջ»։ Այս պատասխանը քիչ մնաց որ ուտէր իր գլուխը։ Փրկուեցաւ իշխա - նութեան բարեացակամութեան շնորհիւ, ու թերեւս անոր համար որ Աճառեան կը մնայ առաջնակարգ եւ անխնայարկ թէքնիկին մը, անտարբեր՝ այն հարցե - րուն ու վէճերուն, որոնք կը յուզուին, տարիներէ ի վեր, լեզուին հուժեան մա - սին, — կենսաբանական, ընկերաբանա - կան, հոգեբանական, հոգէ - արտարա - նական, հոգեբանաստեղծական, կազմաստե - լանգագիտական տեսութիւններ, որոնց առ - ջեւ լուռ կը մնայ Աճառեան, մինչ իրարու գլուխ կը պատռեն Սափիր, Ռէյզէ, Վարթ - պուրի, Մէյքեր, Հուրի, Պրիս Փարէն եւ ուրիշներ։

Աճառեան լեզուներու ծագման եւ կազ - մութեան մասին, առանց խորանայու կ'ըն - դունէր եւրոպական դասական տեսակէ - տը։ Այնպէս որ, պատերազմէն ետքը, Մատի բռնադատիկ «Երկուցիական» տե - սակէտներուն գրոհին առջեւ՝ վտանգե - րատուեցաւ երկրորդ անգամ, բայց փր - կուեցաւ Ստալինի «լեզուաբանական» մի - ջամտութեամբ։

Հեռանալով այս հայեցակէտէն, որ չի պարտաւորուած Աճառեանի գործը, երբ կը դիտենք ներքին, երեւան կուզան կարգ մը թերութիւններ։ —

1. — Աճառեանի գործին մէջ կը պակ - սի միութիւնը, պատճառը այն է որ կա - նուր մտած է լեզուագիտական աշխա - տանքի դաշտը։ Երբ գործ մը հասակ կը նետէ եւ կ'երկարի՝ որքան հեղինակին կեանքը կ'երկարի, ի վերջոյ կանգ կ'առ - նէ վտանգի մը դէմ յանդիման։ Ժամանա - կըն է այդ վտանգը, որ ճեղք մը կը բա - նայ։ Աճառեանի գործին վրայ դիտելի է այդ ճեղքը, — մէկ կողմը, խակ, միւս կողմը հասուն։ Այսպէս Արմատական Բա - րարանին մէջ կը նշմարէք Կեղրտականցի ուսանողը եւ Հայաստանի ակադեմիկոսը տիփիլիսի կոչուած արտաբանական երե -ւոյթին ձեւով։

2. — Այս երկրորդ դիտողութիւնը իմս չէ։ Տիւմէզիլի դիտել կուտայ թէ Աճառ - եան կ'աշխատի աւելցնել «բնիկ հայ» բա - րերու թիւը... հայրենասիրաբար։

3. — Կարգ մը գործեր, որոնք վերա - քննութեան կը կարօտին՝ պատրաստուած ըլլալով իր համալուծութեան շրջանին, չէ աշխատած փրկել քննադատութեան աւեր - ներէն, նոր սրբազրութեամբ մը հրատա - րակելով յետագային։ Այսպէս «Գաւառա - կան Բառարանը» այնքան խեղճ գործ մըն է, որ եւնթարկուեցաւ Յովհ. Թումանեանի անողորմ բայց արդար յարձակումներուն՝ Գործ մամադրին մէջ (1917, թիւ 7-8)։ Ինծի դարմանալի կը թուի, Աճառեանի պատասխանը Արարատի մէջ, Բառարա - նը (*) տպուած է առանց իր... դիտու - թեան։ Երբ կը տեսնենք Ամատունի վար - դապետին գործը, խնամալ եւ անթերի, դժուար է այլեւս արդարացնել Աճառեա - նը, որ մասնագէտ է եւ ոչ թէ մամադէօր։ Մասնաւորը որ Թումանեան, գրչի ընկեր - ներու հետ միջոց հաշտ, երբեք թշնամա -

կան կերպ ցոյց չի տար իր քննադատու - թեանց մէջ՝ այն ձեւով որ սովորութիւն դարձած է մամուլի մարդոց, այսօր, (ինչ - պէս երէկ, — ամէնուն ծանօթ են Դադ - րաշենի ուսուցիչի բառարանին թերու - թիւնները, բայց արդարանալի չեն Ս. Մարկսի յարձակումները, որովհետեւ իր քննադատութեանց մէջ կը դնէ պահանջ - ներ, որոնք ծիծաղելի են, դրուած՝ պար - դապէս թշնամական նպատակով)։

4. — Աճառեանի լեզուն անխնամ է, ան - մշակ, եւ խմբագրելու ձեւը՝ թափափած։ Կը հանդիպէք «բառ» (բուռած), «բանի» (բուանի), «կը նստուին» (կը նստին), «կ'ստի» (կ'ստուի), «հոգեւար» (հոգե - վարք) ձեւերուն։ Ուր՝ միջատը կը չփո - թէ որդին հետ, — «դատիկ կոչուած ճը - ճին», որ եղնակն է, «ճանճի մը մեծու - թեամբ կարծիք ճճի մըն է, որ Զատիկին մօտ կ'երկարայ»։ Ուր՝ բառերու իմաստի չփոթութեան անըմբռնելի օրինակներ, «Աճառ - ձաւարի նման բոյս մըն է»։ Կամ կը կերպարէ, բառարան գրելու սա չնաշխարհիկ ձեւը. «Տեսակ մը խոտ, ո - րուն ծայրը ցորենի հասկի պէս բան մը կայ»։ Կամ՝ «կէլինճիկ — տեսակ մը հի - ւանդութիւն»։ Կամ՝ քերականական ան - փութութիւններ. «Փայտ՝ որմէն կ'աղ - ուած է հորապարանը»։ Դիտած եմ որ երբեմն բառը կ'առնէ Կիւլէսէրեան եպիս - կոպոսին եւ այլ բառահաւաքներուն դըր - ծէն՝ անոնց նախադասութիւններով իր - րեւ բացատրութիւն, յաճախ լեզուական սխալներն ալ միտան։ Մեծ վստահութիւն ունի Նորայր Բիւզանդացիի եւ Տոբթ. Ար - թիւեանի բուսաբանական բառաքննու - թեանց վրայ, բայց կ'առնէ անոնց... տը - պագրական վերադասներն ալ միտան։ Թափափածութիւնը կը հասնի մինչեւ այն ստանձան, երբ այլեւս կը մոռնալով — կ'օրէն խօսուած բարբառին եւ գրական հայեցի լեզուին տարբերութիւնը, ու կը կրկնէ այսպիսի ձեւեր. «Հաւիթով ու դրուով շինուած կերակուր», կամ՝ «ձա - ւարի կորկոտով եւ ցորենով շինուած ա - պուր»։ Վերջապէս իմաստաբանական սը - խալներ, — հոգեւորութեան «գանկին հետեւի մասը» չէ։

5. — Ուժ սպառելու աւելորդ եւ ամուլ փորձ մըն է հայերէն լեզուն համեմատու - թեան դեմ ծանօթ եւ անծանօթ բազմա - թիւ լեզուներու հետ, առանց աղերս կամ առնչութիւն ցոյց տալու, — «Լիակատար քերականութիւն Հայոց լեզուի» համեմա - տութեամբ 562 լեզուներէ (նոյն փէի - լիվանական յոգնութիւնը՝ «Անճանաչու - ների Բառարանին» մէջ, ուր իւրաքանչիւր անունի ստուգաբանութիւնը եւ պատմու - թիւնը տալէ ետք՝ կ'արձանագրէ նաեւ թէ նոյն անունը ո՞ր գիրքերուն մէջ յի - շատուուած է եւ քանի՞ անգամ)։ Յան - կալի էր ունենալ Պատմական Գերակա - նութիւն մը, — Գր. Վանցեանի գործը կը մնայ շատ նախնական։

Անընդունալով բաղդատական քերա - կանութեան, եթէ պերճանք մը չէ մեր ա - ծուին համար, անպայման օգտակար աշ - խատանք մըն է ի պէտս ընդհանուր լեզ - յաբանութեամբ գրագողներուն։ Ինծի ծանօթ է Պէնյուրիի գործը (առաջին հա - տորը միայն), — արդ, աշխարհի բոլոր լեզուները ուսումնասիրելու ելած փէիլի - վաններէն մին՝ այս հեղինակը, իր մեծա - բանքն յայտնելէ ետք շատի, Պոպի եւ Էկէլէրի, բացատրելով տարբերութիւնը Բաղդատական եւ Տրամբարական քերա - կանութեանց (Վոամմէր Ռեգնէ, գոր ու - րիշներ կը թարգմանեն պատճառարանա - կան քերականութիւն), անմիջապէս կ'ա -ւելցնէ թէ բաղդատական քերականութիւ - նը չի կրնար օգտակար դառնալ՝ երբ հա - մեմատութեան դրուած լեզուները քոյր չեն իրարու։ Ահա այս դիտողութիւնն է, որ կ'ընեմ 562 լեզուներու քերականու - թիւները չալկած մեր հայ հերոսին՝ Փրոֆ. Աճառեանի։

Բայց այս դիտողութիւններէն ետքը, եղբայրացիներ համար իմ այս արագ եւ հարեւանցի նշմար, կ'ուզեմ ըսել թէ Ա - ճառեան մեծ եւ անխնայարկն ի մասնա - գէտ մը պիտի մնայ, թերեւս երկար ա - տեն, հայ լեզուաբանութեան անպարէ - զին մէջ, մասնաւորաբար իր հասունու - թեան շրջանի վստակով։ Երկրորդ - դուրեման շրջանի գործերը չեն կրնար դե - մանալ ծանր քննադատութեան, բայց ետքի աշխատութեանց ծանրութեան տակ շատ պիտի հեծնէ գրասեղանները։

Հարկ կը համարիմ աւելցնել թէ այդ ծաւալուն եւ միջուկը լեզուն գործերը եթէ պատկառանքի եւ յարգանքի արժանի պի - տի մնան, պատճառը միայն Աճառեանի

«ՀԱՅ - ԲՈՅԺ»ԻՆ ՀՍԺԱՐ

★

Արուեստագէտ երիտասարդ մը, Աշոտ Մալաքեան, կազմակերպած է երեկոյթ մը, որ տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ գիշեր, Իէնայի սրահին մէջ, ի պատիւ Շ. Նարբեկեանի։ Պիտի ցուցադրէ իր վերջին շարժանկարներէն մին ու սրահ պիտի ա - ռաջնորդէ Ֆրանսացի քանի մը արուես - տագէտներ։ Սոսք պիտի առնեն նաեւ եր - կու հայ բժիշկներ։

Այսպէս, Մալաքեան եղբայրորէն ձեռք կ'երկարէ գրագէտի մը, որպէսզի այս վերջինը կարենայ գիրք մը եւս հրատա - րակել, շարունակելով «Հայ - Բոյժ»ը։

Կ'ըսեն թէ նորերը անտարբեր են հայ գիրին ու գրականութեան հանդէպ։ Երի - տասարդ շարժանկարիչը կը ջրէ այս ընդ - հանրացած կարծիքը։ Գրասէր հասարակ - կութեան կը մնայ խրախուսել ձեռնարկը։ Բոլորս, շաբաթը դոնէ մէկ անգամ կ'այ - ցեկնէք սինեմա մը։ Այս շաբաթն ալ վե - րապահենք «Հայ - Բոյժ»ին, կաթիլ մը ձէթ աւելցնելով հայկ. մշակոյթի կան - թեղին մէջ։

Եթէ Նարեկունիները չտանջուէին, սա քառորդ դարու ընթացքին յիսուն — վաթ - սուն անգամ պիտի չբացուէին։ Սորայինի Ամբիթատունին վեհաշուք դռները՝ ի փառս մեր ժողովուրդին մշակոյթին։

«Հայ - Բոյժ» ի խմբագրին ամենա — պարզ, մէկ տոմս անգամ լեցուն է մտա - ծումի, փնտռողութիւն, գիտելու շիթերով, այլեւս չեմ խօսիր իր ծանրագին աշխա - տութեանց մասին։ Ասոնց տեսականաց — մանը համար իրեն լայն ժամանակ է պէտք եւ նրեթական առաւելութիւններ։ Ուրեմն շաբաթ գիշերուան երեկոյթը լաւագոյն առիթ մըն է, որ փարեզահայ հասարակ - կութիւնը կատարէ պարտքը, ի շահ մեր մշակոյթին։ Նորահաս սերունդը ոչ ճա - ուրով եւ ոչ ալ «փրքով»ներով կրնանք պահել. անոնք կրնան զգաստանալ միայն մեր մշակոյթին մեծութեան առջեւ։

Ուրիշ խորհրդածութիւն մը եւս, այս առթիւ. — «Յառաջ» վերջերս արձանա — գրեց անէթ մը, ուր օտար անուանի գրա - կէտներ եւ արուեստագէտներ այն տեսա - կէտը կը յայտնէին թէ, մաքի մարդը երկ - րորդ արհեստ մըն ալ պէտք է ունենայ, իր կեանքը տանելի դարձնելու համար։ Եւ, հանդատացէք. փարեզահայ մտաւո - րականութիւնը վարդաք իր երկրորդ ար - հեստը ընտրած է։ Մեղմէ ոմանք տարատ կը կարեն, գիր կը շարեն ու կ'օշիկ կը չե - նեն, միայն սա շատ չնչին զանազանու - թեամբ որ, եթէ 24 ժամ ալ տարաւ ու կ'օշիկ կարեն, չեն կրնար հասնիլ տեղա — կան ապրուստի տարապայման սղութեան։ Արդիւնքը։ Ահա տարիներէ ի վեր ոչ մէկ գիրք լոյս կը տեսնէ։

Այս ողբալի կացութեան առջեւ հեռուոր գաղութներէ գրիչներ կը յանդգնին գրել թէ «Փարեզահայ մտաւորականութիւնը սպառած տարր մըն է»։ Սպառած թէ ա - կամայ լռած։ Կարծես տարբերութիւնը մեծ է։ Ամբողջութեամբ նրեթի մէջ, պիտի ըսեմ թէ երկարաք աքիւնաք մեզի համար չէր, այլ տեղացի մտաւորականութեան՝ որուն ներկայացուցիչները պետութեան բարեբանը կը վայելին, դառնալով պաշ - տօնեայ ազգ. հաստատութեանց մէջ, տնօ - բէն, ուսուցիչ վարժարաններու, իսկ ա -ւելի բախտաւորներն ալ ազատ ասպարէզ - ներու ներկայացուցիչներ՝ որոնք իրենց օրապահիկը լիւրի շահելէ վերջ, գրակա - նութեան կը նուիրուին։ Մեր մէջ դրա — կանութիւն մշակելու համար կամք մեծ ուժ պէտք է, յաճախ հրաժարում շատ մը տարրական պահանջներէ, մէկ բառով ինքնագրկում։ Անշուշտ ջիղերու այս աս -

հասունութիւնը չէ անշուշտ։ Հայաստանի պետական կազմաւորումով՝ Երեւանի մա - տենադարձներն ալ ճոխացան, հարստա - նան, արժէք ստացան։ Երբ, ժամանակա - չ. Արիս Վարդանեան կարգ մը քննադա - տութիւններ կը ներկայացնէր Աճառեանի, այս վերջինը կը պատասխանէր. «Ինչ կ'ուզէք, Եւրոպայի ճոխ մասնագետնե - րը չունինք մեր կոնակը»։ Արդարեւ, ծանր աշխատանքներու համար՝ ճոխ մա - տենադարձներ այն գործիքն է, որ լուս — գոյն կ'արարաւրէ։ Մեր մէջ քիչեր միայն գիտեն թէ կազմակերպչական մատենադա - րան մը ինչ ահարկու գործիք է կատարե - լու համար անհասկալի նուաճումներ։ Բաղդատեցէք հրացանը թնդանթիւն հետ։ Ահա թէ ինչպէս, երբ Երեւանի մատենա -

ԱՆՏԻՊ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ ՄԱՍԻՆ

●

ԽՄԲ. — Երջանկայիշատակ Սահակ Բ. կարողիկոս Խաչապետ, Հալեպի Ս. Բա - ռասնից Մանկանց Եկեղեցւոյ քիւ 133 ձե - ռագիր ձառոց գիրքին մէջ, հետեւեալ յու - գիչ վկայութիւնը արձանագրած է Ապրիլ - եալ Եկեղեցի մասին, դէպքերու ազդեցու - րեան տակ։

«1915 տարուայ Հայոց կեանքի արիւ - նոտ պատմութիւնը գրել, շատ երկար եւ շատ եղբերակական կը լինէր ըսել բաւա - կան չէ բացատրելու իսկութիւնը. նաեւ շատ դժուարին պիտի լինէր դայն պատ - կերացնել քանի որ ազգային ոչ մէկ պատ - մադիր եւ ոչ մէկ տարեգիր հանդիպած է, կամ ականատես եղած այն բոլորին՝ որ ներկայ տարուայ մէջ կատարուեցաւ։ Տի - եղբերական պատմութիւնն ալ չունի նման էջ մը որ ընդօրինակենք այս տեղ։

Ամբողջ հայաբնակ քաղաքները, Անա - տուրի եւ Կիլիկիայի, դատարկուեցան Հայերէ։ Անատոլիոյ Հայերու այր մար - դիկ, մինչեւ տասնէնհինգ տարեկան անո - դրմաբար կոտորուեցան, այրիները կա - պուտ կողոպուտ տարագրուեցան, երբ — տասարեք հարսներ, իոյսեր եւ գեղատես արու մանուկներ առեւանդուեցան։ Կիլի - կեցիք ըստ առաջնոյն, իրենց տուններէն, կալուածներէն եւ դարաւոր հարստութի - նէն թէեւ զրկուեցան, յայց կոտորածէ գերծ մնացին։

Առաջինը եւ վերջինը տարագրուեցան Հալեպի եւ Դամասկոսի կուսակալութեանց մէջ, մի կողմէն մինչեւ Մուսուլ, միւս կողմէն, մինչեւ Քէրէկ եւ այլ անծանօթ վայրեր։

Թէ կոտորածները եւ թէ կենսական պէտքերու պակասութեան մեռածներու իսկական թիւը միայն Աստուծոյ յայտնի է։ Մարդկային հաւանական հաշուով, կէս միլիոնէն շատ աւելի պէտք է ըլլայ։

Հայոց ընդհանուր եկեղեցւոյ եւ վանօ - բէից հետ, Սոյ հայրապետական Աթոռն ալ գրաւուեցաւ ու կաթողիկոսն ու միա - բանք տարագրուեցան Հալեպ։ Այսքանն ալ բաւական չհամարուելով, Հոկտեմբեր 21ին կառավարութիւնը մեզ վտարեց Իա - լիպ, միաբաններով Երուսաղէմ երթալու նոր որոշումով։ 27ին պիտի մեկնէինք ա - ռանց գիտնալու թէ ապագան ինչ վերա — պահած է։ Շատ տառապեցանք, Աստ - ուած միայն կարող է քաղցրացնել դժ - բախտ Ազգի քամած դառնագոյն բաժակը։

1915, Հոկտեմբեր 26
ՍԱՀԱԿ ԿԱՌՈՂԻԿՈՍ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

տիճան ինքնապրկում տրուած չէ բոլոր — րին։ Շատեր պարտուեցան. Նարեկունի կը գրիմանայ։ Զինք ճանչցած առաջին օրէն, քաշուած իր խուցը, պիտի ըսէի ամփոփ — ուած իր բոժոժին մէջ, անընդհատ իր նը - բին մետաքսը կը հիւսէ։ Տարեքով յիսու - նը անցաւ. մեծ մտաւորականներ իրենց լաւագոյն գլուխ — գործոցները երկնած են ալը երկրորդ երկրասարքութեան ընթաց — քին՝ ուրկէ վար այլեւս տարեքի վերջնա - կան աշունն է։ Գնահատենք իր բերքը որ ձեռքը քաղցր ըլլայ իրեն համար։

ՀՐ. ԲԱՆՈՒԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

ԳԻՆՈՎԸ. — Այս փողոցը մեր տունը կը տանի՞։

ՈՍՏԻԿԱՆԸ. — Ո՛ւր է ձեր տունը։

ԳԻՆՈՎԸ. — Եթէ գիտնայի՞ ինչու՞ ձեզի պիտի հարցնէի...։

(*) Ընդօրինակած եմ, գրեթէ մեծա — գոյն մասը, այս Բառարանը (ի շարս այլ ընդօրինակած գիրքերու), որ մտաւորա - կանի գրասեղանի գործիք մը կը մնայ, քէեւ քէրի։ Ժամանակին՝ գիրք կ'ընդօ — բնակէին մեր վանականները, տարածե — լու խմար։ Իսկ ես՝ գործիք մը աւելի ունենալու համար, — ցաւը նոյնն է քէեւ։

2. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՏԻԿԱՆՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՆԵՍԿՈՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէն Պուս Բոլորմայի մասնաճիւղը որ իր կազմութեան երբորդ ամիսը կը բոլորէ այժմ, իր առաջին ձեռնարկը կը կատարէր անցեալ կիւնիս, 3 Մայիս, այցելելով Հ. Յ. Դ. Թանգարանը :

Չափազանցութիւն չէ ըսել թէ անոնք ուխտի կ'երթային «Նրանց» որոնք խիզախ կեանքով դաժան մահը հեղինակին, — Ու հպարտ մահով մեր սեւ կեանքին փայլ տրւին » :

Ժամը 3ին մասնաւոր օթոքարը բեռնաւորութեամբ Նոր Սերունդի անդամներով եւ իրենց ծնողներով կանգ կ'առնէր Հ. Յ. Դ. Տան առջեւ: Ընկեր Գերասիմ Բալայ — եան մեզ առաջնորդէր Թանգարան, որուն պատերը զարդարուած են մաքիւ եւ գէնքի հերոսներու նկարներով, առանց խտրութեան: Հոն են Աւետիս Ահարոնեանը, Անդրանիկը, Սիամանթօն, Մուրատը, Քեռին Գէորգ Չափուլը, Աղբիւր Սերորը, Վարուժանն ու Ակնունին, Շանթն ու Աղբալեանը, Համազասպն ու Սեպուհը, Զօհրապն ու Վարդգէսը, եւ ուրիշ անհամար յայտնի եւ անյայտ նահատակներ :

Ոչ մէկ փափուք սրահին մէջ: Բոլորին աչքերը նկարներուն յառած հաղորդուիլ կ'ուզէին հերոսներու հոգիներուն հետ :

Նոր Սերունդի Անիէն Պուս Բոլորմայի մասնաճիւղին ուսուցիչը, ընկեր Սահակ Յովհաննէսեան խօսք անկելով ներկայացուց նորակազմ խումբը:

Որոշապէս յուզուած, ընկեր Գերասիմ հայրենասիրական խօսքեր ուղղեց երիտասարդներուն, պարզ եւ յստակ, պանծացնելով հայ ժողովուրդին մեծութիւնը եւ Հ. Յ. Դ. Դաշնակցութեան հերոսական գործունէութիւնը: «Անոնք իրենց երիտասարդ կեանքը ի սպաս դրին ադատութեան համար, դիտակցութեամբ դոճուեցան որպէսզի ապրի հայ ժողովուրդը եւ մենք 1918 Մայիսի 28ին ունենանք մեր ազատ հայրենիքը: Ուրախ եմ որ դուք ալ ուխտի էք եկած եւ կը խոստանաք դուք ալ շարունակել անոնց ճանապարհը: Սիրեցէ՛ք հայ ազնիւ ազգը, սիրեցէ՛ք հայ մըշակոյթը, հայ երգը եւ վստահ եղէ՛ք որ օր մը բոլորս մէկ պիտի վերադառնանք մեր պաշտելի հայրենիքը »:

Ապա խոր լուծեան մէջ Նոր Սերունդի անդամները կատարեցին իրենց երգումը. — «Կ'երգումս պատույս եւ հայրենիքիս վրայ ծառայել Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի ազատագրութեան դատին»:

Յետոյ հնչեց Նոր Սերունդի քայլերգը. — «Յառաջ նահատակ: Ոսոք դուռ նա եւ ընկեր Սալիկ Մկրտիչեան եւ ոգեկոչելով մեր աննման յեղափոխականները եղբակաջուց, Նազովիբեյին անպամ խաչին վրայէն խնդրեց Աստուծոյ որ հեռացնէ այդ բաժակը, իսկ անոնք սիրով խմեցին այդ դառն բաժակը մինչեւ վերջին կաթիլը: Սիրելի երիտասարդ ընկերներ, ձեր առջեւ չկան այսօր այդ փշալից ճամբերը:

1913ին Ա. համաշխարհային պատերազմին նախօրեակին կազմուած էր Տիկնանց Միութիւնը, երբ տակաւին փարիզը հազիւ քանի մը հազար Հայեր կը համբէր իր մէջ: Նպատակն էր օգնել Անատոլիոյ մէջ ցրուած հայ դպրոցներուն:

Կը հասնի մեծ աղէտը, կը կտրուին երկրին հետ յարաբերութիւնները: Հայ տիկնիներ կ'որոշեն օգնել պատերազմի դաշտին վրայ ինկած զինուորներու եւ կը դառնան առկին կը շարունակեն իրենց գործը, զանազան թեւերով, Որբախնամ, Ուսանողներու Օգնութեան Մարմին, Կ. Պաշ, եւն.: Ասոնց երկուքը կը շարունակեն գործել այսօր ալ երբ ֆրանսահայ դաշտի թաղմացած է Մեծ Եղեռնին հետեւանքով:

Կիրակի օր, Սորպուրի անփիթատորնին մէջ խումբ մը Ժրջան Հայուհիներ, չը ջապատած էին իրենց նախադաճը, Տիկնի Չապէլ ձեւակերպեան սր զրեթէ քառասուն տարի յամառ եւ տոկուն յարատեւութեամբ մը պահած էր Միութիւնը «Իր լաւ ու գէշ օրերուն», ինչպէս բացատրեց իր ճառին մէջ: Օրուան նախապահը, տղթ. Գորդեան, հանդէսը բանալով, նախ ներկայացուց Փրօֆ. Լենիէ Լավաստին որ յանձն առած էր հանդէսին հովանաւորութիւնը:

Յարգելի ուսուցչապետը զբաւոր ուսումնասիրութեամբ մը ներկայացուց հայկական մշակոյթը հին հին օրերէն, Ե. դարէն, Սահակ - Մեսրոպէն, Եղնիկէն, Սորենացիէն, Նարեկացիէն մինչեւ Բուշակ, Նաղաշ Յովնաթան, Աշուղ Զիւլանի որուն մէկ գրուածքին թարգմանութեամբ վերջացուց իր գեղեցիկ ճառը — «Քեզ է

բաները, բայց դուք ալ ունիք նուիրական պարտականութիւններ, որոնց ամէնէն էսկանն Հայ մշակ »:

Վերի սրահներուն մէջ ընկեր Գերասիմ մանրամասն բացատրութիւն տուաւ ըրոր առարկաներու մասին, պատասխանելով զանազան հարցումներու:

Գիշ վերջ վարն ենք դարձեալ, բաւական ընդարձակ սրահ մը ուր կը հիւրաւորուէինք թէյով եւ կարկանդակներով: Շուտով կը ստեղծուի դուարթ մթնոլորտ մը, կ'երգեն ու կ'արտասանեն Նոր Սերունդի անդամները եւ անդամուհիները մինչեւ ուշ երեկոյ:

Մեկնելու մասին մտածող չկայ, բայց ժամանակը եկած է. ակամայ կը թողունք թանգարանը եւ կը մտնենք մեր օթոքարը, միասին տանելով գեղեցիկ ու անմոռանալի յիշատակներ: Վերադարձը նոյնքան դուարթ էր եւ խանդավառ: Օղը կը թնդար հայկական երգերով, մինչ օթոքարը կը սուրբ ծաղկազարդ փողոցներու մէջ ընէր... ՈՒՆՏԱՒՈՐ

որ կը սիրեմ, զեղ... Հայ ժողովուրդ »: Տիկնիներ ձեւակերպեան եւ Ներսէսեան կարդացին առաջինը հայերէն, երկրորդը ֆրանսերէն, ամփոփ տեղեկութիւններ Միութեան ներկայ գործունէութեան մասին: Իսկ Միութեան ատենադպիրը Պ. Բարեան Ֆրանսերէն բանաստեղծեամբ մը պարզեց Տիկնանց Միութեան քառասունամայ աշխատանքը, պանծացուց հայ կնոջ դերը մարդասիրական եւ կրթական ասպարէզի մէջ: Կաթող. պատուիրակ, Սերովբէ Մ. վրդ. եւս բացատրեց թէ հայ կնոջ հին օրերու իշխանուհիներէն սկսեալ կատարած է իր ընկերային եւ մարդկային պարտականութիւնները, միշտ առաջին գիծերուն վրայ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին մը կը լրացնէր հանդէսը: Ոմբերգ, արտասանութիւն, լերգ, պար (խմբական թէ մենապար) որոնց կը մասնակցէին ծանօթ արուեստագէտներ: Ջերմապէս զնահատուեցաւ Պ. Ժ. Սերգոյեան (Փարիզի Օփերա-յէն) իր երկու երգերով, թաւ, մշակուած հազուադէպ ձայնով մը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՆՈՒԹԷ ԳԱՆՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԻԻ Գալուստեան Ազգ. վարժարանին ի նպաստ հանգանակութիւն մը բացած է հոգաբարձութիւնը, նկատելով որ ազգ. կալուածներու վարձքերը այս տարի զբաւի նուազում մը կրած են,

ԱՊՐԻԼ 24ի ազատունը կատարուած է Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանին մէջ նախաձեռնութեամբ Հ.Մ.Լ.Մ.ի եւ Հ. Կ. Սալի: Նախադաճած է Հայկազուն վրդ. Աբրահամեան: Ոտած է Ջաւահիրեան Ջինիլեան որ ըսած է թէ «մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ Ապրիլ 24ը դեռ չզոգուած վէրք մըն է, իր տըտում խորհուրդին մէջ՝ մեր հոգիները խորհրդանշան սպասուն մըն է եւ դերեզմանախաչը մեր մէկ միլիոն անմեղ նահատակներուն, որոնք աւաղ դերեզման մը անդամ չունեցան »:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ Մշակութային հանդէսին առթիւ ուղերձ մը կարդացած է եգիպտահայ մշակութային միութեան պատուակալ քարտուղար Ուսթաղ Համտի Էլ Գուրտի շնորհակալութիւն յայտնելով թէ «եգիպտոսի շատ մը համայնքներէն ամէնէն գործունէան եւ Եգիպտոսի մօտիկն է հայ դպրոցը, որ բաժնած է իրենց հետ կեանքի լեղին ու քաղցրը, հին դարերէն ի վեր: Ով որ կը կարդայ պատմութիւնը, կը գտնէ որ Հայաստանէն շատեր զաղթած են Եգիպտոս, մեծամասնաբար ձուլուած եւ դարձած Եգիպտոսի ժողովուրդին մէկ մասնիկը:

ՏՈՐՈՒՆԻ. — Ընկեր Փոլ Ժամկոչեան մեռած է Լոս Անձլէսի մէջ ապրել 2ին: Երկար տարիներ աշխատակցած է «Ասպարէզ»ին «Ուրուական» ծածկանունով:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՈՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 6 Մայիս (Յառաջ). — Զորքաբեր զիշեր Սուխոպոլսկի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ սգահանոյթ մը Հայկական Միութեան կողմէ, Սպրիլ 11-24ի առթիւ:

Ատենապետը Պ. Մկրտիմ ժողովը բացաւ եւ բացատրեց օրուան իմաստը: Յետոյ խօսք տուաւ Պոսկ վարդապետի, որ բացատրեց աննախընթաց արհաւիրքը: Ոստեցաւ նաեւ Տ. Քէօշկեան, շնորհակալութիւն Հայաջինջ Սարսափները անմոռանալի պիտի մնան մեր սրտերուն մէջ: «Մեզի պիտի մնան մեր սրտերուն մէջ: Մեզի համար նուիրական պարտականութիւն է յարգել անոնց յիշատակը, եւ նոյնը սորվեցնել մեր զաւակներուն »:

Պ. Ներսէսեան Ամատուրի յիշեցուց թէ անհրաժեշտ է որ այս սգահանոյթսը ապագային կատարուի դաշտի թուր մարմիններու մասնակցութեամբ: Այս առթիւ ցաւով զիտել տուաւ թիւ Համայնական խորհուրդը անտարբեր կը մնայ ազգային նուիրական սգաւոսին մը առջեւ, պատճառարանելով թէ ինք քաղաքական կազմակերպութիւն չէ... Բ. Տիգրան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

*

Ժաղ Տէրտէրեան միջազգային արաղ վազել ֆրանսահայ ըմբիշ, եղանակին առաջին անգամը ըլլալով, Ապրիլ 26ին մասնակցեցաւ փորձ մրցումներու մէջ, Թէրնիէ մարզադաշտին վրայ: Բազմաթիւ ֆրանսացի միջազգային ախոյեաններ կը մասնակցէին այս մրցումին:

Ժ. Տէրտէրեան վերջերս չահեցաւ հաբեր մեթր վազել առաջնութիւնը, 11 1/10 երկվայրկեանէն:

Մայիս երեքին Սանթրալի մէջ, Ժան Սարեան (Ռաֆֆիկ) 22 տարեկան, (63 քիլո 500) եւ Թարթարէն (62 քիլո 600 կը.) մրցեցան «Ասպարէզի դօտի» կոչուած եւ ամաթէօն կոչմամբ տիկներու վերապահուած մրցաշարին մէջ:

Ա. Բ. եւ Գ. շրջաններուն, երկու կուրիամարտիկներ «Գօտի» յափշտակելու համար, հանդիսականներուն հրամցելին կատաղի կուր մը: Սարեանի քիթը սկսաւ արիւնիլ: Թարթարէն վստահաւոր կերպով ցնցուեցաւ: Երկու կուրիամարտիկները լուրիկ վերածուած էին, եւ Ֆրանսացին յաղթական հռչակուեցաւ:

Ռաֆֆիկ Սարեան 1950ին ի վեր, կատարած է 41 մրցում, 29 յաղթանակ, չորս հաւասար, ութը պարտութիւն: Շահած է Փարիզի զինուորական ախոյեանութիւնը: Մասնակցած է Ֆրանսայի զինուորական ախոյեանութեան, ինը յաղթանակ եւ երկու պարտութիւն արձանագրելով ու մինչեւ քառորդ ֆինալ հասնելով:

Սուրբիոյ կէս միջին ծանրութեան հայ ախոյեանը, Կարպիս Զաքարեան, Եւրոպայի ընկերու վրայ երկու փայլուն յաղթանակ չահել վերջ, կը վերադառնայ Պոլսի, Մայիս 13ին: — Սարգիս Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

(76)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Կինները եւ տղաքը ապաստան գտեր էին փանքիքն մէջ այդ օրերուն երբ վարդապետներուն վրայէն աւելի վառօգի հոտ կուղար քան թէ խուկի եւ անոնց բերնէն կը լսուէր փոխանակ աղօթքի եւ համա-կերպումի հրաւիրող յորդորներու, խրախոյս եւ քաջութիւն:

Ու ամէնքը, նոյնիսկ սրտասնինքն ու ծերունիներ խանդավառ եւ հայրենի քաղաքին պաշտպանութեանը հոգովը ջերմեռանց խանդավառութեամբ կը դիմէին որոշուած դիրքերը... ու վերջապէս այդ միահողի եւ արիական դիմադրութեանէն յուսահատած՝ թշնամին, հետզհետէ հեռացեր ու անհետացեր էր քաղաքի շրջապատէն. տեղացիները երախտապարտութիւնով կը լինէին այն ժամանակին Սին պաշտօն ունեցող կառավարիչը որը իր տրամադրած ուժերով մասնակցեց էր քաղաքին պաշտպանութեան:

Ինչ չափ երջանիկ, ինչ չափ խաղաղ էր մեր հոգին այդ մէկ քանի օրերուն մէջ. ամէն բան եւ ամէն անձ տեղորոշուած էին հոս սքանչելի պարզութեամբ որ մեծերու յատուկ վայելչութիւն մըն է. շրջապատ-

ուած՝ ազնիւ եւ մեծողի հայրենակիցին ըրով եւ պատմական բեկորներով մեզի կարելի եղաւ ապրիլ անցեալին նուիրական երազներուն մէջ. ու որքան ալ արցունքով օժուած ըլլային այդ երազները, անհու-նապէս քաղցր էին մեր մղձաւանջներով լեցուն հոգիներուն համար:

Վեհարանը խաչածեւ մեծ սրահ մը՝ օթոման ոճով շինուած Կիրակոս կաթողիկոսի օրով, կը դառնուի փանքին վերեւ աւելի բարձր հաստատուած լեռան մը կողքին վրայ: Հոն էր որ կ'երթայինք օրուան մէջ քանից մտիկ ընելու Վեհարանին սքանչելի ձայնը. իր խօսքերը՝ առ հասարակ ներշնչուած խօսքեր էին՝ լեցուն բարձր բանաստեղծութեամբ մը: Իր հեղինակութիւնը, գերազանց մարդու համակցողութիւնը, ու թափանցողութիւնը հաճելի էին մեր գերաբարձուած ու տանջուած դուրսներուն, ու արցունքը որ կուղար մեր կուպրներուն վրայ՝ կորուած էր այն դանուութիւնը որով թունաւորուած կը զգայինք իր ներկայութիւնէն հետո: Անիկա իր կորովի եւ արի հոգիով մեզ կ'առաջնորդէր ամէնէն խորը մեր աղքային տառապանքին, մեզ զէմ առ գէմ կը բերէր մեր ցաւին հետ, կ'ուզէր որ քաջութիւնը ունենայինք մեր կրօնացի երկաթով տաժանելի ու ցամաք ճամբուն նա՝ յիշու, ազատագրուած ռե՛կ պատրանքի մեղեցանող միութարութեանէն:

Սեւ վեղարին տակէն որուն շուքը կ'իյ-

նար մինչեւ ճերմկած մօրուքին վրայ, Վեհարանը կը խօսէր մեզի համբերութեամբ ու հեղինակութիւնով ու իր նայուածքը բոլոր մը չէր դադարէր արտայայտելու այն անմխիթարելին, որով իր աչքերը համակուած էին եւ ուր ցայ գիւրքի մը պէս կարելի էր կարգալ Կիլիկեան իր ցաւերով, իր աւերակներով ու նաեւ իր մարանչող եւ հերոսական շարժումներով:

Երբեմն ալ կը խօսէինք երէկին վրայ, երբ նոր սուղովը չէր մրոտած իր ժողովուրդը. անդառնալի օրեր...

Կը պատմէր իր երազները երկրին տընտեսական դրութեան, բարեաւստեամբ, փանքապատեան հոգեւոր եւ ազգային շինութեան, Թլան ազարակին, հօտաղնիք ու ջաղացներուն վրայ... Ու նաեւ կրթական երազներուն, դպրոցներու հիմնարկութեան կամ բարձրագոյն, Կիլիկեցի օժտուած երիտասարդութեան յառաջացմանը, աղջիկներու զարգացումին վրայ...

Ու բոլոր այս երազները, ինչպէս կանխահա ծաղիկներ, թառամած ու կորսուած էին յաւիտ:

Ու իր լայն շարժումը, իր մեծահոգի մարդու դառնութեան շարժումը կարծես կը գերեզմանէ մէկ անգամէն բոլոր այդ իրադարձ քաղաքակրթիւ իտէպները, որ կրցած են սաւառնիլ այդ կղզիացած հայ յուրեան վրայ՝ հակառակ ճնշումներու, հակառակ բռնադատուած ստրկութեան:

ԶԱՊԷԼ ՆՍԱՅԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՌՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻԻ ՀԱՅ ԲՈՅԹԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ Շ. ՆԱՐԻՈՒՆԻ

SALLE DE LA CHIMIE, 28bis, Rue St. Dominique
Métro SOLFÉRINO ou INVALIDES

16 Մայիս, Ծառաք երեկոյ ժամը 8,30ից
Կը նախադասէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ

Կը խօսի ՏՈՒԹ. ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ

Կը ներկայացուի տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱՆՔԵԱՆԻ վերջին ժապաւէնը
Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագէտներ

Տոմարը կարելի է հայթայթել «Յառաջ» խմբագրատունէն եւ յանձնախումբի անդամներուն միջոցով :
Ժապաւէնի ներկայացումն պատմառով երեկոյքը կը սկսի ճիշդ ժամուն

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՆ

(ՄԱՐՍԵՅԼ)

Տրդ դասախօսութիւնը այս չորեք -
թի ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբը,
26 ուի տէ Դոմիլիւսսն :

Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ
(Փարիզէն) : Կը հրաւիրուին նաեւ Նոր
Սերունդի անդամները :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՆԵՉՈՆԸ

Ժողովրդական համալսարանի բացման
առթիւ, Համադպայինը կազմակերպած է
Գինեճօն մը գեղարուեստական բաժնիով,
Համաբարձման հինգշաբթին, 14 Մայիս,
կէսօրէն վերջ ժամը 5-10, Ազգ. Տան մէջ :
Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակեր-
ները :

ԿՈՉ ՍԵՐԱՍՏԱՅԻՆԵՐՈՒ

Սեքսատիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը
այս տարուան դպրոցական տարեշրջանին
համար, յաջողեցաւ տեղ մը անհաճովել,
վենետիկի Մուրատ Ռաֆայէլեան վար -
ժարանին մէջ :

Կը խնդրենք ուրեմն մեր հայրենակից -
ներէն, ըլլան անոնք Փարիզի շրջանէն թէ
Ֆրանսայի դաւառներէն, մեղի օգնել, որ -
պէսզի մեր որդեգրելիք ուսանողը ըլլայ
ծաղումով Սեքսատիոյ նահանգէն (գիւ -
ղերէն թէ քաղաքներէն) չքաւոր ընտանի-
քի մը շատակողը :

Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 11էն 12 տա -
րեկան եւ կազմով առողջ, գիտնայ հայե -
թէն փօսիլ եւ գրել, ունենայ Վկայագիր
մը դպրոցի տեսուչէն որ հաստատէ թէ
բացառիկ ձիրքերով օժտուած սան մըն է :
Թեկնածու աշակերտները Փարիզ դալով
պիտի անցնին մասնաւոր քննութենէ մը՝
Միխիլարեան Հայրերէն եւ յաջողաբոյն
է որ պիտի ընտրուի :

Եթէ թեկնածուները Ֆրանսայի դաւառ -
ներէն կը ներկայանան, Ուսումնասիրացը
անոնց՝ Փարիզ երթուղարձի ծախքերուն
կէսը պիտի վճարէ եւ հոս իրենց անցընե -
լիք քննութեանց օրերուն պիտի հոգայ
բնակարան եւ սնունդ : Եթէ Փարիզի շր -
ջանին մէջ մէկ կամ երկու օր հիւրասիր -
ուելու համար ծանօթներ չունին :

Ուսանողը վենետիկի Մուրատ Ռաֆա -
յէլեանը պիտի յաճախէ վեց տարի եւ ե -
թէ յաջող քննութեամբ մը աւարտէ դայն,
մասնագիտական ուսումը պիտի լրացնէ
պետական համալսարանի մը մէջ :
Թեկնածուները պատրաստ պէտք է ըլ -
լան ամէնէն ուշը մինչեւ յունիս մէկ Փա -
րիզ դալով քննութիւն անցնելու :
Գրել Ուսումնասիրացի դանձապահին .—
A. Agopian, 60, Ave. A. Briand
Bagneux (Seine) Tél. ALésia 20 - 55

ՊՈՆՏՈՍՅԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան
Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24

Cercle Militaire, 8, Place St-Augustin
GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոչինիի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ
խմբերգ, պար եւ նուազ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «քէմէն» -
չէ»ով լազ - պար տեղական տարազներով : Ծոխ պիւֆէ դերամատիքի դիւերով :
Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ինձեանի, Ծարլըպուր - 07 - 03 ,
Խաթանասեանի Ծարլըպուր 28-20 :
Մուտք 200 ֆրանկ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոր
Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս շա -
բաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատե -
ղին : խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ըն -
կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ
է : ներկայանալ անդամատեւորելով :

ԱՄՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս -
եան եւթակամիտէի ընդհ. ժողովը այս
կիրակի ժամը 3-30ին, ընկեր Հրանտ Ու -
նանեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :
Վիէն. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժո -
ղովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս
շաբաթ ժամը 20-30ին Օհանջանեան ա -
կումբը : խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր
ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահա -
րոնեան խումբի թէյյատեղան - երեկոյթը
իր անդամ ու բարեկամներու համար, այս
հինգշաբթի ժամը 16-30էն մինչեւ 23 ,
Ազգ. Տան մէջ, 32 ուի տը Թրեվիզ : Մէթ -
րօ Գատէ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հա -
ւաքովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին,
Քատէ սրճարանի վերնաշարիկը : Կը խօսի
Արշալկ Սափրաստեան : Նիւթը՝ «Հայ ժո -
ղովուրդի ապագան պատմութեան լոյսի
տակ» : Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԵՅԼԻ ԱՐԵՆՈՅՇԵՐՈՒ ՏԱՍ -
ՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՅԵՏԱԶԳՈՒԱԾ
է ՅՈՒՆԻՍ 13ին :

PREUVES

Լոյս տեսաւ 1953 Մայիսի Թիւը (27) ,
ճօխ եւ ալլազան բովանդակութեամբ :

Կը պարունակէ մասնաւոր ուսումնա -
սիրութիւններ Պ. Միութեան նոր վարիչ -
ներու, յետ - Սթալինեան կացութեան,
ժողովրդային հանրապետութեանց, Պոտ -
լէի եւն. մասին :

Նաեւ Բիւզանդիոնի մասին (Արման
Դասպար) :

Դրական, դիտական, թատերական քրո -
նիկներ :

Տարեկան բաժնեդին 1200 ֆրանք, վե -
ցամսեայ 650 : Արտասահման 1500 եւ 800 :
Ուսանողներու համար 900 եւ 475 ֆրանք :
Ձեռքէ՝ 120 ֆրանք :

41, Av. Montaigne - Paris (8°)

ԼԱՍԿՈՅՆ

Կերպասեղէն եւ ֆոտոնիթիոն

Դերակնեւորու համար

Կ Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ն

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՍՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւազոյն ապրանք ամենաաւան ցնով

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS

DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենակրկին գրութեամբ :

Մեր մատչելի գիւնը խիստ նպաստա -
ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ
ճարտարապետներու համար :

ՋԵՐ ԳԻՐՔԵՐԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՅԼԱԿ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ
45, Rue des Petits Carreaux, Paris (2°)

(Բ. յարկ, ձախ կողմի դուռը)

Շատ գոհ պիտի մնաք իր գեղարուեստ -
տական ճաշակէն, խնամեալ եւ արագ աշ -
խատանքէն :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

տարակից, երմտական կարգադրութեանց
մասին, զորս հաղորդած ենք օրը օրին :
Վարչապետը այս առթիւ պարզեց իր եւ -
մտական քաղաքականութեան հիմնական
կէտերը : Բուռն վիճաբանութիւններ կը
սպասուին : Թերթերը կը գրեն թէ 1953ի ել -
մասցոյցին իրական բացը ութ - հարիւր
միլիառ ֆրանք է : Ծրագրուած կրճա -
տումներէն պիտի դուրսնայ 75 միլիառ
ֆր., նոր հասոյթներէ՝ 25 միլիառ : Եթէ
արմատական միջոցներ չլսնուին, նորէն
անխուսափելի պիտի դառնայ թղթադրու -
մի աճումը : Վարչապետին առաջարկէն -
րէն մէկն է աւելցնել ալքոլի տուրքը, որ
վտանգաւոր կը համարուի կառավարու -
թեան համար : Փինէի դահլիճը ինկաւ
այդ պատճառով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1954ի ՋՕՐԱԴԱՍԻՆ ցուցակադրութիւնը
տեղի պիտի ունենայ Մայիս 4էն Յունիս
11 : Այն երկասարգները որ ծնած են
1934ին, պէտք է իրենց քաղաքապետարա -
նը ներկայանան, անհրաժեշտ տեղեկու -
թիւնները հաղորդելու համար :

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ կառավարութեան յանձ -
նեց իր կալուածները, համաձայնելով
Տոքթ. Մոսատեղի հետ : Շահը պիտի
ստանայ վաթսու միլիոն ըլալ (մօտ եր -
կու միլիոն տուրք) որ պիտի յատկացուի
մարդասիրական գործերու, կառավարու -
թեան հսկողութեամբ : Երեք տարիէ ի
վեր Շահը իր հողերը կը բաժնէր գիւղա -
ցիներու. բայց վարչապետը կ'ընդդիմա -
նար եւ սուր վէճեր ծագեցան : Այս նոր
համաձայնութիւնն ալ յաղթանակ մը կը
համարուի Տոքթ. Մոսատեղի համար :

Մ. ՆԱՀԱՆԳԻՆԵՐՈՒ արտաքին նախա -
րարը հաջիւ Գահրիէ հասած, թշնամա -
կան յօդուած մը հրատարակուեցաւ մեծ
օրաթերթի մը՝ «Ալ Մըրթի» մէջ, հետեւ -
եալ խորհրդով, — «Կատենք ձեզ, Պ. Տը -
լըս. մենք որեւէ վստահութիւն չունինք
ձեր վրայ» : Յօդուածագիրը թերթին անօ -
րէնն է, նախկին ծերակուտական Ապուլ
Փաթ, որ կ'ամբաստանէ Մ. Նահանգները
— Արաբները «անշիջելի առելութիւն մը
կը ստուգանեն Ամերիկացիներուն դէմ, ի -
րենց կրած յուսախաբութեանց համար»,
(Պաղեստինի, Սուէզի եւ Հիւս. Աֆրիկէի
խնդիրներ) :

ԵՐԵԿՈՅՆ ԳՈՐԾԱԳՈՒՂԸ

Մեթրոյի եւ հանրակառքի պաշտօնեա -
նները դործադուլ մը սարքած էին երէկ,
երեքշաբթի, 24 ժամուան համար : (Խո -
տուն մեթրոյի 390 կառախումբերէն 185ը
միայն կը բանէին, այսինքն 45 առ հա -
րիւր, իսկ հանրակառքերէն՝ միայն 109
հատ, 1092ի վրայ, այսինքն 10 առ հա -
րիւր : Աւելորդ է ըսել թէ ժողովուրդը
մեծ դժուարութեանց մատնուեցաւ : Ոս -
տիկանութիւնը մասնաւոր կառքեր վար -
ձած էր եւ «Թաքսի»ները անընդհատ կը
բանէին :

× Ռընոյի բանուորները հետզհետէ կը
վերադառնան : Ոստիկանական հսկողու -
թիւնը թուլցած է :

× Կառավարութիւնը բռնադրակեց «Վիլ
տ'Ալֆ» շողեւաւը, որ ճամբայ կ'աւ դէպ
ի Հիւս. Աֆրիկէ : Բայց Մարսէյի նաւա -
յին սպաները որոշեցին այսուհետեւ նկա -
տի չունենլ բռնադրաման հրամանները :
Պոնտոյի մէջ ալ դործադուլ հռչակուեւ -
ցաւ :

«ՍՈՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ» ՎԻԵՆԻ ՄԵՋ

Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի կողմէ
Մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ԿԱ -
ՐԱՊԵՏԵԱՆԻ եւ դերասան ԹՐԱԳՈՇԻ :
Այս կերակի ժամը 15ին Սէրբը Կաթո -
լիք սրահին մէջ :

ԱՅՅ ԹԻԷԻ ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏՈՒՂԸ

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոր - Եօթնեղ -
բայրեան» խումբը յարգանքի այց մը
կազմակերպած է մեր անմոռանալի ըն -
կերներու, Ա. Զաւալեանի, Պապաշոյի,
Օհան Գալոյի, Պերմուիի Բարսեղեանի եւ
Յակոբ Մեմէմտեանի գերեզմաններուն,
կիրակի 17 Մայիս ժամը 3ին : Մասնաւոր
ղամբանախօսներ :

Ժամադրաւայր գերեզմանատան մուտ -
քին առջեւ, կը հրաւիրուին անոնց յիշա -
տակը յարգողները :

ՄԱՅԻՍ 1 ԷՆ Ի ՎԵՐ

«ՅԱՆԱԶ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Պոմնի մէջ լրագրաւաճառ M. Delpont,
328, Chemin St. Julien, իսկ Վիերի Պո -
մնի համար M. Roux, 57, Bd. de Beau -
mont - ի պաշարը :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60

C. C. - P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցսաւ. 1300 Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

Հինգշաբթի

14

ՄԱՅԻՍ

JEUDI

14 MAI

1953

2907 ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7065

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 2907 ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2476

ՄԵՐ ԽՕՍԲԸ

ՃԻՇԴԻ ԻՆՉՊԷՍ ԹՇՆԱՄԻՆ

Երէկ համբերութեամբ ամփոփեցինք «Պայքարի» թղթակցութեան հիմնական կէտերը:

Ո՛վ որ կարգաց դրդուիչ քառաթանց այդ հատընտիր հաւաքածոն, լուսարանութեան չի կարօտիր, չափելու համար անբարոյականութեան խորութիւնը:

Պերճախօս է թղթակցին եղբայրացու թիւնն ալ:

Եթէ Սուրբիոյ հայ համայնքը դժուարին կացութեան մը մատնուած է, այդ «ցաւալի իրականութեան միակ պատասխանատունն է Դաշնակ կուսակցութիւնը»:

Ան է որ, օգտուելով «տեղացի քաղաքական զեկալարներու մտադրաւոր վիճակէն», փորձեց «հոգեկան հայրենիք» ստեղծել «Հայէսլի մէջ իսկ»:

Դեռ աւելին. «Պետութեան մէջ պէտուութիւն խաղալ»:

Այս վերջին բացատրութիւնը, որ քանի մը անգամ կրկնուած է, արտապայտեցաւ նաեւ, Փարիզի ռաժկալարներու թերթին մէջ (29 ապրիլ):

Թուրքիոյ մէջ ալ այս ամբաստանութիւնը կը փաթեթէին հայ ժողովուրդի գլխուն, պարտկելու համար զանազան դաւեր:

Տարբերութիւնը այն է որ, այնտեղ թուրքերն էին, վարիչներ կամ գերիներ, այս մեղադրանքին հեղինակները:

Այստեղ, ազատ արտասահմանի մէջ, հայանուն հրէշ մըն է որ նոյն բանսարկութիւնը կը հիւսէ:

Եւ կը գտնուի հայերէն թերթ մըն ալ, Ամերիկայի ռաժկալարներուն պաշտօնաթերթը, որ կը հրատարակէ զայն, առանց վերապահութեան:

Աւելի քան երեսուն տարի է որ հոն հայութիւն մը տեղաւորուած է Սուրբիոյ մէջ, վայելելով ամէն ազատութիւն եւ եղբայրական վերաբերում:

Այդ երեսուն տարիներու ընթացքին, երբեմն պղտոր խօսքեր արտասանուեցան կարգ մը թերթերու կողմէ: Եղան անհիմն վերաբերումներ, որոնք անմիջապէս հերքուեցան, ձեռնհաս իշխանութեան կողմէ:

Բայց, դուք տեսա՞ք արաբ վարիչ մը կամ կարեւոր թերթ մը, որ գրէր, սեւով ձեռնակի վրայ, թէ հայ տարաբերները «պետութիւն կը խաղան պետութեանմէջ»:

Կարգացի՞ տեղ մը, սա դարձելի նախադասութեան արարները:

«Անոնք (Դաշնակները) կուսակցական շարքայինմեր պատրաստող Հ. Մ. Ը. Մ. Ի. մատուց պատանդներուն ձեռք տուին տարիական դրօշէն տարբեր դրօշակ մը, ժամանակաւրէյ եւ անհայրենիք եւ ռազմը»:

Այս ալ բաւական չէր:

«Որպէս զի այդ գայնեղով ու «Յառաջ նահատակ» ի նման հայկական յեղափոխական քայլերգներու նման երգերով տողանցեց եւ շրջին տառալարաբ մահմետական Արաբներէ բնակուած քաղաքներու գլխաւոր փողոցներուն մէջ»:

Ինչպէս կ'երեւայ ծածկանուն թղթաւիկն ու ռաժկալար պաշտօնաթերթին խմբագիրը Հրոյ Երկիր կը բնակէին, երեսուն տարի է ի վեր:

Անոնք մոռցեր են որ ամէն տարի մարդահաշիւներ կը կատարուէին պաշտօնական արտօնութեամբ: Ի ներկայութեան Հայէսլի նահանգապետին եւ զինուորական հրամանատարին: Եւ սուրիական դրօշն էր որ կը ծածանէր, իսկ հայկականը՝ պատահար:

Մոռցեր են թէ իրենք ալ կ'օգտուէին նոյն ազատութիւններէն, դոյնդոյն Միութիւններով: Նոյնպէս երգելով եւ զանազան ելոյթներ սարքելով:

Մոռցեր են ներգաղթի առթիւ սարքուած անձոնքի տեսարանները:

Եւ հիմա ուրիշ կը մեղադրեն: Զեյթունայէն ինչպէս դաւադիր թշնամին...

ՕՐՈՒԱՆ

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՁԵԻ

ԶԵԿՈՒՅՈՒՄ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Այդ. Ժողովի վերաբացման առթիւ, Պ. Ուրնէ Մայէր մանրամասնօրէն պարզեց դաշինքին քաղաքականութիւնը, մասնաւորապէս ծանրանալով ելմտական ծրագիրներուն վրայ:

Թերթերը դիտել կուտան թէ վարչապետին զեկուցումը վերապահութեամբ ընդունուեցաւ, արդէն ծանօթ ըլլալով: Երեսփոխանները աւելի բան կը սպասէին: Որոշուեցաւ վիճարանութիւնները կատարել յառաջիկայ երկուշաբթի: Օրակարգին վրայ կը գտնուէին 23 հարցադրուածներ:

Ահաւասիկ վարչապետին զեկուցման հիմնական մասերը.

Ծախքերու յարաձուռն յաւելումը չի համապատասխաներ սովորական երեւոյթութիւն: Անհրաժեշտ է առաւելագոյն չափ մը որոշել, վստահութիւն ներշնչելու համար: Կառավարութիւնը կը խնդրէ այժմէն սահմանել 1954ի առաւելագոյն չափը: Կառավարութիւնը որոշեց 110 միլիարդ ֆրանքի խնայողութիւն մը կատարել 1953ի ծախքերուն վրայ: Այսպէսի ճիշդ մը չէ փորձուած անցեալին մէջ: Ուրիշ միջոցներ ալ ձեռք առնուած են: Կառավարութեան կարծիքով, անհրաժեշտ է աւելի յառաջ երթալ: Ինչ չէ կրցած այդ քայլը առնել, որովհետեւ հարկ է բարենորոգումներ կատարել: Այս առթիւ մշակուած է յատուկ օրինակով մը:

Երկաթուղիներու հասոյթին անկումը 30 միլիարդ ֆրանքի բաց մը կը ներկայացնէ: Հետեւաբար ստիպուեցան 25 առհարկը աւելցնել տոմսակներուն գիները: Կառավարութիւնը չէ խորհած աւելցնել ոչ ծխախոտին, ոչ երկաթուղիներու եւ կապի, ոչ ալ հրանիւթի (էսան) գիները: Գաւով ընկերային խրտուածներուն, կը յուսան համաձայնութեան մը յանգել եւ վերջ տալ բռնադատման միջոցներուն որոնք ձեռք առնուած էին ստիպողական փոխադրութիւնները ապահովելու համար: Յաւալի է որ չունինք օրինական կադմակերպութիւն մը՝ իրաւարարութեան համար:

Հնգկաշիւի պատերազմին համար առաջարկուեցաւ դիմել Ազգաժողովին: Կառավարութեան կարծիքով, այսպիսի ձեռնարկ մը աւելի շատ անպատեհութիւններ կը ներկայացնէ քան թէ առաւելութիւններ: Միջոցներ ձեռք առնուած են, աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատուելու համար Գամպուճի հետ:

Կառավարութիւնը մասնաւոր իրաւասութիւններ պիտի խնդրէ, խնայողութիւններ կատարելու համար: Մտաւորական է սահմանադրութեան վերաբնութիւնը: Դաշինքներու խախտում վիճակ ոչ միայն անկարողութեան կը մատնէ կառավարութիւնը՝ ներքին խնդիրներ լուծելու համար, այլ եւ տկարութեան տեսակէն պատճառ մըն է մեր ազգային շահերուն պաշտպանութեան տեսակէտով:

Թունուղի մասին ալ խօսելէ վերջ, անցնելով միջազգային կացութեան, Պ. Մայէր տեղեկութիւններ հաղորդեց Ուրշինի կատարուած այցելութեան մասին: Այս առթիւ յաղորդած է համոզել թէ «անբաժանելի է խաղաղութիւնը Ասիոյ մէջ»: Կառավարութիւնը կ'ուզէ որ Աւստրալիան զինակիցներուն գործակցութիւնը տարածուի նաեւ տնտեսական եւ ելմտական ճակատի վրայ, ամբողջ ազատ աշխարհին մէջ:

Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ համաձայնութիւն կնքուելու համար, Փրանսա արտանք համաձայն է որեւէ ձեռնարկի եւ նոր իրողութեան որ կրնայ բարեփոխել միջազգային յարաբերութիւնները. բայց

ԴԵՊԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԶՈՒՋԵՐ ՏԵՂԻ ՏԱԼ

ԲՈՒՌՆ ԽՕՍԲԵՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԵՄ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար, Ժ. Տըլըս, զօր. Նեկիլայ յանձնեց Այդընհաուրի նուէրը, ընտիր «Քոլա» ատրճանակ մը, արծաթ կոթով որուն վրայ փորագրուած է. «Զօր. Մոհամէտ Նեկիլայ» իր բարեկամին՝ Տուայթ Տ. Սյ. զընհաուրի կողմէ: Նախարարը ասոր՝ ճանաչելու յանձնած ատեն ըսաւ. «Դաշնութեան համար չէ, այլ միայն ձեր անձը պաշտպանելու»:

Հակառակ այս բարեկամական ցոյցին, Եգիպտոսի թերթերը կը շարունակեն կծու խօսքեր ուղղել Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ դէմ: Մեծ օրաթերթ մը, «Ալ Մուրի» կ'ըսէ թէ Ժ. Տըլըս հազիւ Գահիրէ հասած, յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով անհրաժեշտ կը գտնէ Սուէզի խարխիւր պահել, «որպէսզի արամադրելի ըլլայ անմիջական դորձածութեան յանուն ազատ աշխարհի, այսինքն Մ. Նահանգներուն եւ իրենց արեւմտեան գիւնակիցներուն»: Պ. Տըլըս չէր կրնար այս եղբայրացութեան դալ քանի մը ժամուան ընթացքին: Ան Գահիրէ եկած է ոչ թէ մեր տեսակէտները լսելու, այլ մեզի հաղորդելու նախապէս արուած որոշում մը: Արդ՝ հետ դառած են այդ ելքը: Թերեւս Ամերիկայի եւ Անգլիոյ կամ Ամերիկայի եւ Իսրայէլի կամ Ամերիկայի եւ ուրիշ ուսէ երկրի հետ: Ամէն պարագայի մէջ, ոչ Եգիպտոսի հետ:

Ուրիշ մեծ օրաթերթ մը, «Էլ Ահրամ» յիշելով Չըլըլի ճառը, կ'ըսէ թէ դրեթէ այն իմաստն ունի ինչ որ Տըլըսի յայտարարութիւնը: Երկուքն ալ կապացուցանեն թէ կանխորոշ քաղաքականութիւն մը մշակուած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ եւ թէ Այդընհաուրը կը շարունակէ թրուած զաղաքականութիւնը:

Ք. Տըլըս Նեկիլայ յայտարարութիւնը մը ուղղեց մամուլին, շեշտելով թէ Եգիպտոս վճռապէս որոշած է վերջ տալ բռնադատման դրաման: Իր կարծիքով, այդ դրամամը նախարարական մըն է որ կը շարունակուի 1882էն ի վեր:

Չօրավարը այս յայտարարութիւնն ըրաւ բանակի յեղափոխական կոմիտէին մէջ Ժողովին վերջ որ տեսած էր երեք ժամ: Այս ելոյթը պատասխան մըն էր Չըլըլիին այն յայտարարութեան թէ պիտի դիմադրեն, եթէ որեւէ յարձակում կատարուի Սուէզի շրջանին մէջ:

Չօրավարին յայտարարութիւնը կ'ըսէ. «Սեր Ալիսթըն Չըլըլի կ'ուզէ պարտիկ իր աշխարհական նպատակները նոր բանաձեւով մը, Պաշտպանել ազատ աշխարհին շահերը Միջին Արեւելքի մէջ: Յորապի օտար զինուորներ կը շարունակեն դաւել մեր հողը, որեւէ պատրուաւով»:

(Շարունակութիւնը կայրալ Դ. Ե)

անհրաժեշտ կը գտնէ զգուշութիւնը, «եթէ Մոսկուայի հաշտարար ձեռնարկներուն նպատակն է խախտել արեւմտեան Եւրոպայի միացման համար կատարուած յառաջդիմութիւնը»:

Վարչապետը չի ըսեց Չըլըլի անունը, բայց այս յայտարարութիւնը անուղղակի պատասխան մը կը համարուի անոր առջի օրուան ճառին, որով կը թելադրէր խորհրդաժողով մը գումարել:

Ձեկուցումին վերջ խօսք առաւ միայն ընկերակալական ներկայացուցիչը, Դ. Մայէր, քննադատելով դաշինքը, շեշտելով դորձադրկութեան անուամբ, ցաւալի դրամաներով զինուորներուն գիներուն յաւելումը: Իր կուսակցութիւնը համաձայն չէ որ լայն իրաւասութիւններ տրուին դահլիճին եւն:

«ՅԱՌԱՋ» Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները. — Տիկին Նազըշքերեան (Վէնսէն) 2000 ֆր.: Պ. Վարդան Պանտիկեան (Մարսէյ) 2000 ֆրանք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԶԻԱՌՈՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Պոլսեցիները կը յիշեն պատկերաւից առածը. «Աթըր ալան Իսկիւտարը կէշտի» (Չին նստող Սկիւտարը անցաւ):

Այս պատմութիւնը միտքս ինկաւ, երբ կը կարդայի թուրք պատմագիր Բէշտ Սալիքիթ Սթապլինէնի ճառը՝ Մարսէյի մէջ, Պոլսոյ առժամ 500ամեակին առթիւ: Գաղաքին օրաթերթերէն «Մերիտիոնալ» բանախօսը ներկայացուցած էր փաղաքական բառերով:

Նախկին դիւանապետ: Նախկին անդամ պետական խորհուրդի եւ Այդ. Ժողովի: Հիմնադիր անդամ Թուրքիոյ Պատմութեան Ընկերութեան: Նախագահ Թուրքիոյ շրջապայութեան եւ ինքնաշարժի Ա. կումբին:

Աթապլինէն Եւրոպա եկած է մասնաւոր պաշտօնով մը: Իր զըխաւոր ճառը պիտի խօսի Մայիս 29ին, Սորպունի մէջ:

Մարսէյ պատիւ ունեցած է լսելու առաջին ճառը, Մայիս 4ին, նախաձեռնութեամբ Արեւարական Սենեակին:

«Մերիտիոնալ» կը վկայէ թէ բանախօսութիւնը «յայտնութիւն մը եղաւ շատերուն համար»:

Այսպէս, Բ. Ս. Աթապլինէն հերքեր է Պոլսոյ դրաման մասին արձանագրուած «առաւելները»:

Իր յայտարարութեան համաձայն, սխալ է թէ Մահիլը պատերազմ հռչակած էր Սալիքի դէմ:

Ընդհակառակն: Լսեցէք իր պատմութիւնը, որ հիմնուած է եղբւր բնականական վաւերագրութիւն վրայ:

«Պոլսոյ վրաման ատեն» (Թուրքերը իրենց ետին ունէին իր քսան դրամալ քաղաքակրթութիւն մը որ երբեք ետ չէր մնար բնականական: Երկու ազգերը, թուրք եւ յոյն, երկու դարերէ ի վեր իրարու խառնուած էին ամուսնութեան եւ մշակոյթի սերտ կապերով):

Դեռ աւելի «զգայացուցեց» նգրութիւն մը:

«Թուրքերը եղած են ստեղծիչները բարեկարգութեան եւ կարգապահութեան՝ Սրեւելքի մէջ եւ պաշտպանը հեղինակական լեզուին եւ ազգին որ պիտի թաղուէր սլաւական հեղեղին մէջ եթէ իրենք Վոսիբի փերը հաստատուած չըլլային»:

Անշուշտ Ժ. Շուրմպերթները եւ միւս բնականաբանները, աշխարհի բոլոր պատմագէտները եւ յոյն ժողովուրդը ինքնորոշութիւն պիտի խնդրեն թուրք պատմագիրին, իրենց հիւսած առաւելներուն համար...

Եւ քան չեմ դարձանար:

Հայերէնի թարգմանեցէ մարդուն մականունը, «Աթապլինէն» (Չին նստող, ձիաւոր), եւ ամէն բան կը պարզուի:

ՎԱՀԷ

Ուրնճի վարչութիւնը հրաւրեց բոլոր բանուորները, 37000 հոգի, վերստի աշխատանքը: Երէկ ամէնքն ալ վերադարձած էին: Շարքաական աշխատանքը պիտի տեւէ 47ուկէս ժամ:

ՆԱԽԱՅԻՆ պաշտօնականութեան գործադուրը հետգներն կը ծանրանայ: Մարսէյի նաւահանգիստը բոլորովին անարժուէր դատապարտուած է: Աւելի քան հարիւր նաւեր խոնարած են: Շարունակ նոր գործադուրներ կը սարքուին ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ:

ՄԵՐ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐԸ

Բոլոր ժողովուրդները, մեծ թէ փոքր, ունին երկու «գիրք»եր, մէկը՝ «գիրք մահադատութեան», միւսը՝ «գիրք արու - քեան»:

Առանց այս «գիրք»երէն մէկուն կամ միւսին, թերի պիտի ըլլար մարդկութեան պատմութիւնը:

Չկայ ժողովուրդ մը, որ նահատակներ չունենայ, ինչպէս չկայ ժողովուրդ մը, որ հերոսներ չունենայ:

Միայն մահատակներ ունենալ, այս չի նշանակեր միայն պարտութիւններ կրել:

Միայն հերոսներ ունենալ, այս չի նշանակեր միայն յաղթանակներ չափել:

Մեր ժողովուրդն ալ, ուրիշներու պէս, ունի իր նահատակները եւ հերոսները, եւստի նաեւ՝ պարտութիւններ ու յաղթանակներ:

Պահ մը կը թուի, թէ Ապրիլ 24ը պարտութիւն մըն է, քանի որ առաւելաբար նահատակներ խլեց մեզմէ:

Մենք այս կարծիքէն չենք:

Նախ՝ որովհետեւ Ապրիլ 24ը իր արդիւնով պարտութիւն մը չէ մեզի համար:

Երկրորդ՝ որովհետեւ պատուի զգա - ցումը մեռած էր մեր ժողովուրդին մէջ: Պատերազմի մէջ կը յաղթուին այն ժողովուրդները միայն, որոնց թշնամին կը հաւանի իր նպատակին: Իսկ կը յաղթեն այն ժողովուրդները, որոնց թշնամին չի հաւանի իր նպատակին:

Մեր թշնամին իր նպատակին չհասաւ, հետեւաբար չյաղթեց մեզի:

Իր նպատակն էր ոչ միայն տէրը ըլլալ հայի. հողերուն, այլ եւ պատմութեան բնմէն դուրս նետել այդ հողերուն իրա - ւասէրը:

Հայի. հողերուն ճակատագիրը դեռ վճռուած չէ, իսկ անոնց իրաւատէրը կենդանի է, ամբողջն կառած իր խառնի, զոր արիւնով ոռոգեց երկար դարերու ընթացքին եւ որմէ հրաժարած չէ քնաւ:

Թշնամին խոցոտեց մեր սարսիւքը, սակայն անցոր մնաց մեր հոգին առջեւ: Իսկ ժողովուրդները կը մեռնին այն ատեն, երբ ՀՈՒՅԻՆ կը մեռնի իրենց մէջ:

Արդ, քանի որ այս բաներէն ոչ մէկը պատահեցաւ, ոչ միւսը, ապա ուրեմն մենք պարտուած չենք: Եթէ յաղթած չենք, պարտուած ալ չենք:

Ճիշդ է, որ մենք չմեծցանք քանակով կամ տարածութեամբ, բայց թշնամին ալ չմեծցաւ: Ոչ միայն չմեծցաւ, այլ եւ պղտկեցաւ: Գծկուած իր սահմաններուն մէջ, միշտ այն վայրը ունի, թէ այդ սահմանները օր մը կրնան աւելի եւս նեղնալ ու սեղմուիլ: Ինք տէր մը չէ հոն, այլ միայն վարձակալ մը:

Ապրիլ 24ը պարտութիւն մը չեղաւ մեզի համար նաեւ այն պատճառով, որ, ինչ - պէս ըսինք, պատուի զգացումը մեռած էր մեր ժողովուրդին մէջ:

Մեր Մէկ Միլիոնին դահիճները մնացին

անպատիւ: Դատի չբաշխեցան: Ոչ ալ հաշիւ պահանջուեցաւ իրենցմէ:

Ասիկա լուռ մեղսակցութիւն մըն էր Մեծ Դաշնակիցներուն կողմէ՝ փոքր Դաշնակիցին հանդէպ: Ըմբոստացաւ «փոքրիկ հօտ»ը ահաւոր այս անարդարութեան դէմ եւ որոշեց ինք դատախազ կանգնել, ինք մաքրել իր հաշիւը դահիճներուն հետ:

Եթէ մեռած էր Ուրդը մարդկութեան մէջ, մեռած էր ՊԱՏՈՒԻ զգացումը հայ ժողովուրդին մէջ:

Ինչ որ պատահեցաւ այնուհետեւ, վը - բէժխնդրութիւն մը չէր, այլ — քառութիւն մը: Եթէ վրէժխնդրութիւն մը ըլ - րար, պէտք էր Միլիոնը փոխարինել Մի - լիոնով:

Այսպէս չեղաւ սակայն: Պատմեցան Ոճիւր յղացողներն ու կազմակերպողները. անպատիւ մնացին զայն գործադրողները:

Հայութեան պատուհասող բազումը չուրջ տասնեակ մը դիակներ փոց աչ - խարհի զանազան մասերուն մէջ: Այս ձե - ւով դէթ վերահաստատուեցաւ հայու - թեան պատիւը:

Եղեռնագործները զգացին, որ ամէն մեղք ի վերջոյ պէտք է ունենայ իր քա - ւութիւնը:

Երկու թուականներ կան, զորս չեն տո - ներ թուրքերոյ եւ Ռուսոյ Հայերը. մէկը՝ Ապրիլ 24ը, միւսը՝ Մայիս 28ը: Այս վեր - ջինը չի տօնել նաեւ Միլիոնը հայութեան որոշ մէկ մասը:

Հասկնալի է, թէ ինչու չի տօնուի Ապ - րիլ 24ը թուրքերոյ Հայոց մէջ: Իայց հաս - կնալի չէ, թէ ինչու չի տօնուի Ռուսոյ մէջ:

Ինչու այս յուշատօնը չէ մտած էջ - միածնի օրացոյցին ոչ ազգային, ոչ ալ եկեղեցական տօներուն մէջ:

Արդարեւ, համազգային այս սգատօնը վերցուած է Մայր Աթոռի տօնացոյցէն: Վերցուած է ոչ թէ արդէս չտօնուի, այլ վերցուած է, որովհետեւ չի տօնուի:

Ահա մեր առջեւն է Մայր Աթոռի ներ - կայ տարուան օրացոյցը: «Տօնը եկեղե - ցական»ը բաժնին մէջ, օրացոյցին սկիզ - րը, կը կարդանք. —

«12 փետրուարի — Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն: Ազգային մեծ սգատօն: Յիշատակ բիւրատը մահատակացն մերոց հաւաքարարային առաջին պատերազմի: Յիշատակ մեռելոց»:

Սակայն բուն օրացոյցին մէջ, Փետր. 12ի դիմաց ոչ «ազգային սգատօն» նշա - նակուած է, ոչ ալ «յիշատակ բիւրատը նահատակացն մերոց», այլ միայն «Սըր - բոց Վարդանանց զօրավարացն»:

Բարեբեւ ընթերցողը պիտի հարցնէ անշուշտ. — Ի՞նչ կապ կայ Սրբոց Վար - դանանց եւ համաշխարհային պատերազմի նահատակներուն միջեւ: Եւ ինչո՞ւ «ազ - գային սգատօն»ը նշանակուած է յատկա - պէս այդ օրը, Փետրուար 12ին, եւ ոչ թէ բուն օրին, Ապրիլ 24ին: Ինչո՞ւ այս «մո - ռացումը» որո՞ւ հաճելի ըլլալու համար:

Մենք ոչ մէկ առնչութիւն կը տեսնենք «Վարդանանց զօրավարաց» ազգային սը -

ղատօնին, համաշխարհային առաջին կամ երկրորդ պատերազմի նահատակներուն եւ Փետրուար 12ի միջեւ: Օրացոյցը ինքն ալ որեւէ բացատրութիւն չի տար այս մասին:

Իայց կայ ուրիշ պարագայ մը եւս: Նախընթաց տարիներուն Մայր Աթոռի օրացոյցը վը գրէր Ապրիլ 4ի կամ 12ի դի - մաց. «Ազգային մեծ սգատօն: Յիշատակ բիւրատը մահատակաց մերոց յընթացս ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱՑ: Հա - մօրէն եկեղեցիս Հայաստանեայց կառա - րել հոգեհանգիստ»:

1953ի օրացոյցին մէջ տարբեր ձեւով յիշատակուած է այս «սգատօն»ը: Ապրիլ 12ի դիմաց բառ առ բառ գրուած է. «Յի - շատակ բիւրատը մահատակաց մերոց ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ: Կատարել հոգեհանգիստ յամենայն եկեղեցիս Հա - յաստանայց»:

Ինչպէս կը տեսնուի, Մայր Աթոռը իր հին օրացոյցով կը հրահանգէր հոգեհան - գիստ կատարել համաշխարհային պատե - րագաց նահատակներուն համար, բայց ոչ Ապրիլեան Եղեռնի: Եւ օրացոյցը, ընդհակառակն, նոյն հրահանգը կուտայ ապրիլեակալ պատերազմի նահատակն - րուն համար:

Կը յարեմք յիշատակը մեր բոլոր նա - հատակներուն, ուր որ ալ, երբ որ ալ ին - կած ըլլան անոնք: Իայց մեր փնտռածը, ներկայ պարագային, Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներն են:

Արդ, այս նահատակները ԶԿԱՆ Մայր Աթոռի օրացոյցին ոչ ազգային, ոչ ալ ե - կեղեցական տօնացանկին մէջ:

Ինչո՞ւ չկան. — այս հարցումին պա - տասխանը չտար Մայր Աթոռի օրացոյ - ցը:

Ու կը հարցնենք կրկին. — Ի՞նչ կապ կայ Ապրիլ 12ի, «Հայրենական պատե - րագի» նահատակներուն եւ Մէկ միլիոն - նին միջեւ:

Տրամաբանական պիտի ըլլար թուակա - նի այս տեղափոխումը, եթէ Ապրիլ 12ը կամ սկիզբը եւ կամ վախճանը ցոյց տար համաշխարհային այն պատերազմներուն, որոնց ընթացքին իսկան ազգին «բիւրատը նահատակները»:

Այս չբեմադրեց իսկ չունի Մայր Աթոռը: Դարձեալ նոյն հարցումը կը չարչրկէ մեր միտքը. — Ինչո՞ւ այս անարդար ան - տեսումը, ինչո՞ւ այս ուրացումը Ապրիլ - եան Եղեռնին: Որո՞ւ հաճելի ըլլալու հա - մար:

Պէ՞տք էր, որ «ընթացս պատերազ - մաց» մահացածները չփոխէինք բիւրատը զոհերուն հետ այն Մեծ Եղեռնին, որուն նմանը զոյաւթիւն չունի մեր բովանդակ պատմութեան մէջ:

Ինչո՞ւ յարգանքի այս պակասը այն սուրբերուն հանդէպ, որոնք իրենց պա - տանքը դրօշ դարձուցին եւ իսկան ոչ թէ մեռնելու, այլ ապրելու համար:

Այսպէ՞ս պէտք է, որ յարգէինք մեր քաջ նահատակները...

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Ի ՇԱՀ ՀԱՅԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ դարերէն կու գայ մեր մշակոյթը:

Հայոց անասան հաւատքը կ'երաշխա - ւորէ թէ Արմենական Մշակոյթը կ'երթայ դարերուն, հակառակ ամօթալի յոռետե - սութեան, որ սկսեւ է կրծել մեղկ հողը - ները:

Հայկազնեանց դիմադրական ուժը կը հաւաստէ թէ դարերուն պիտի տոկայ Հայկեան Մշակոյթը, ի հեճուկս նահան - ջարերուն, հակառակ ամօթալի յոռետե - սութեան, որ սկսեւ է կրծել մեղկ հողը - ները:

Ու զարմանահար մեր ազգային կամքը կը պնդէ թէ յաւիտենական է Մահալ - Մեսրոպեան մշակոյթը, ինչպէս իր տէրը, — ժողովուրդ Հայոց, ընդդէմ՝ անվայել վճատութեան, որ կը փորձէ վարակել, ա - հա, ատենէ մը ի վեր, Սփիւռքին պար - տութեան տրամադիր եւ դատալիք հայ ա - րարածները:

Տարակոյսը՝ հեռու մեզմէ:

Յաւիտենական է Հայկեան Մշակոյթը, վասնզի, ճշմարիտ առաքելներ, իսկա - վան նուիրեալներ կը զոհաբերուին, մա - տաղ կ'ըլլան, ի փոռս եւ ի սէր անոր, իր սուրբ սեղանին առջեւ, բովանդակ կեանքի մը տունընդնական եւ զիշերային իրենց տքնութեամբը:

Եւ հաւաստիք, տիրական ներկայացու - ցիչ մը անոնցմէ, — Շաւարշ Նարդուին: Առնուալ ծանրկեկ հաջորդով մը միայն կարելի պիտի ըլլար խօսիլ իր մասին: Հա - տոր մը ուր մասնաւոր եւ ընդարձակ դը - լուկներ լրջութեամբ պիտի ուսումնասի - րէին իր ոսկեղինիկ լեզուն եւ ջինջ ոճը:

Առանձնաշնորհաւ արձակագիրն ու հէքեախոսաց բանաստեղծը:

Ինքնատիպ հրապարակագիրը եւ գրա - վէճի անուրցելի արտիստը:

Նիւթին ընդերքն ի վար սուզող բա - նասէրն ու խոտապահանջ քննադատը, այլ սակայն, այնքան ուշադիր եւ զօրավիգ՝ յուսատու ամէն նորափթիթ գրչի:

Հայն ու մարդը իր մէջ: Եւ իր գրական հանգանակն ու քաղաքական աշխարհայ - եացքը մեր իրականութեան համար:

Եւ տարօրինակ երեւոյթ, յիտունի սեմէն ասղին մանաւանդ, հայկական բեմերու անակնկալ հուռորը:

Ու վերջապէս, անյազուրդ մարդեան միտքը, որ ընդմիտ բաց պատուհան մըն է ցեղին, մարդկութեան, բնութեան եւ համայն տիեզերքի բոլոր հետաքրքրու - թեանց յանդիման:

Այո, հարկ պիտի ըլլար խօսիլ, ուրեմն, հատկեկ երկով մը:

Եւ սակայն, խնդրոյ առարկայ չէ տա - կաւին Շաւարշ Նարդուինի երեսնամեայ գրական գործունէութեան յորեկնական հանգիստապատրուէները: Կը թուի թէ պիտի սպասենք այդ գործունէութեան յիսնամեայ բոլորումին:

Ուստի, հարկ է զոհանալ, առ այժմ,

ԱՆԶԿԱՆՑ ԱՄՈՋՈՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ՎԱՐՆՈՑ ՄԵՋ

Մինչ արդէն 1840ական թուականներուն Կարին կը պարծենար իր մանչերու վար - ժարաններով «հմտ» Նայեան Աղաւնի, Կ. Պ. 1853 թ. 67), 1866ին աղջկանց համար ընտելարան մը անդամ չունէր տակաւին («Մասիս», Կ. Պ. 1866 թ. 767): Աղջիկը ինչ պէտք ունի ուսման: Այս հողերանու - թիւնը կը տիրէր ոչ միայն Կարնոյ, այլեւ Հայաստանի շատ մը քաղաքներու մէջ, Սահմանադրութենէն վերջն ալ:

Կարնոյ մէջ աղջկանց վարժարանի մը բացումին համար կարեւոր դեր կատարած է մեծահարուստ գերբաւոտաններէն Փաս - տրմաճեանն առնել, որուն ներկայացու - ցիչը՝ Սահմանուր Փաստրմաճեանն առաջին նուիրատուն եղած է առաջին աղջկանց վարժարանին: Այս մասին կարեւոր տեղե - կութիւններ կուտայ Պոլսոյ «Օրագիր» թերթը, որ Միլլիոնէ արգ. Ուրմեանի Պոլ - սոյ Պատրիարք ընտրուելէ վերջ՝ անոր ի պատիւ Կարնոյ մէջ տրուած խնջոյքի մը առթիւ կը գրէ.

— «Էրզրումէն եկած նամակներէն կը տեղեկանանք որ Ամեն. Ս. Պատրիարքը էրզրումի մէջ Բ. Իսմայիլ փաշային հետ հացկերոյթ ըրած ատեն՝ էրզրումի մէջ

աղջկանց վարժարանի մը պէտքին խօսքը կը բացուի, սեղանակից ազգայիններէն Մեծ. Փաստրմաճեանն Սահմանուր էֆէն - անն ասանկ վարժարանի մը չէնքին ի նը - պաստ 1500 եւ Մեծ. Պալլարեան էֆէնտի 750 ոսկի նուիրել կը խոստանան, որոնց կերակրակուրէ Բ. Իսմայիլ փաշան է: Այս լուրը, որ արժանահաւատ աղբիւրէ մը ի - մացած ենք՝ թէ մեր Սրբեան սրբապա - նին եւ թէ վերոյիշեալ ազգայնոց արդէն ունեցած արժանիքը ալ աւելի կը բարձ - րացնեն: Հայոց մէջ մեր այսօրուան վի - ճակին նայելով այն մարդն է մեծը՝ որ աղջկանց վարժարան մը հիմնելու եւ կա - ռավարելու կը նուիրէ զինքը» (Օրագիր, Կ. Պ. 1869 թ. 50):

Կ'երեւայ թէ շուտով սկսած է չէնքին շինութիւնը որ 1871ի սկիզբը արդէն ա - ւարտած ըլլալով՝ 1871 Ապրիլ 25ին բա - ցումը կը կատարուի: Մ. Ս. 1871 Ապ - րիլ 29ին կը գրէ Կարնոյն. — «Կարնի» որ քանի մը տարի է վեր աղջկանց դպրոցի մը շինութեան ձեռնարկած... էր, ամ - սոյս 25ին հանդիսիւ բացաւ եւ 27ին քա - ղաքին Հայուհիները դաստիարակելու ձեռնարկեց» («Մասիս», Կ. Պ. 1871 թ. 1087):

Կարնոյ այս առաջին աղջկանց վարժա - րանը կոչուած է Հոկտիսմեանց վարժա - րան («Օրագիր», 1872 թ. 739):

Այս առթիւ քանի մը ծանօթութիւններ Սահմանուր Փաստրմաճեանի մասին՝ ժա - մանակակից թերթերէ:

«Օրագիր» Սահմանուր Փաստրմաճեանի սղաննութիւնը գովաբերու առթիւ կը գրէ.

— «Ոչ այնչափ նշանաւոր գերդաստա - նի մը, այլ մագդոմ՝ Մ. Յովհաննէսի որ - դի էր սա եւ միեւնոյն արհեստին մէջ մին - չեւ է 1855 կը շարունակէր, յորմէ եւ այսր հետզհետէ թէ տէրութեան եւ թէ վաճա - րականութեան գործերով զբաղեալ, իր երկնատուր հանձնարով իր համբաւն ու հարստութիւնը հասարակաց նախանձելի վիճակին հասցուց... իր հողն նշանաւոր եւ նպատակը ըլլալով յանդգնութեամբ յառաջդիմութիւն, բնաւ անձնական հան - դատութիւն ծանօթ էր. իր կղմիւնտի, ապուլտի եւ օճառի գործարաններուն մէջ կ'աշխատէր այն գիշերները, զորս կրնար գողնալ ընտանեկան եւ բարեկամական տեսակցութիւններէ... վերջերս մասնա - տը հոգ ունեցած եւ սէր ձգած էր հողեր եւ աղարակներ գնելու, զանոնք չէնցնելու եւ անոնց մէջ դաւառներէ եկող անօգնա - կան եւ խեղճ երկրագործներ գնելու եւ զանոնք երջանիկ ընելու. նոյնպէս եւ գե - ղեցիկ ու հոյակապ չէնքեր շինելու առան - ձին մտադրութիւն ունէր այս վերջին 2-3 տարիներն եւ այսու նպատակաւ գեղեցիկ բաղանիք մը, երկու - հատ ընդարձակ իջե -

ւան, հինգ հատ խոշոր փուռն եւ երկու հարիւրի մօտ սիրուն մթերանոցներ եւ կը - պակներ շինել սուաւ եւ այս ամէնը տէ - րութեան եւ հասարակաց բոլորովին ան - պիտան գետիներու վրայ, որոնցմէ մի - այն երեք չորս հարիւր լիւրայ կարուածա - կան հասցոյթ կը մտնէր Արքունի դանձը... Կրնա՞նք մոռնալ Աղբային անուրիւն համար ըրած հանապազօրեայ նուէրները. եկեղեցւոյ մեծ զանգապատուրը, իւր թա - դին մէջ գտնուած դպրոցներու համար ունեցած ջանքը ու հողը... («Օրագիր», 1872 թ. 795):

1872 Օգոստոս 26ին թուրքերը կրակի կուտան Ս. Փաստրմաճեանի նորաչին խա - նը, որ միւրիւր կը դառնայ թուրք զին - ուորներու աչքին առջեւ («Օրագիր», 1872 թ. 792):

16 օր ետք, ճամբորդի կերպարանքով ծպտուած ձիաւոր մը, ատրճանակով, Փաստրմաճեանը կը սպաննէ իր խանու - թին առջեւ (տես մանրամասնութիւնը՝ «Հայրենիք», Կ. Պ. 1872 թ. 120): «Օրա - գիր» (անդ՝ թ. 795) կ'անկցնէ թէ «հաս - դուցեալն կը թողու երկու եղբայր Մ. Ստեփան աղայ եւ Մ. Սարգիս էֆ. նոյն - պէս եւ չորս մանչ եւ երեք աղջիկ դաւակ»: Անդրանիկը՝ Յարութիւն՝ քանի տարե - կան էր 1872ին:

Հ. Ե. ՊՈԼՍԵԱՆ

Ենայի զեղարուեստական երեկոյթով, որ կազմակերպուած է միայն ի պատիւ «Հայ Բոյժ»ի խմբագրին :

Անտարակոյս, « Հայ - Բոյժ » լիովին արժանի էր այդպիսի ուշադրութեան մը: Ծնորհանդէսի է տաղանդաւոր բեմադրիչ - չը՝ Աշոտ Մալաքեան, որ օգնութեան վաճառէ՝ ձեռք մը կը կարկառէ երէց եղբոր մը: Անշուշտ, Փարիզի հայութիւնը պիտի գիտնայ դնահատեղ այդ ձեռնարկը այս Ծաբաթ երեկոյ :

Իր վերջին թիւէն սկսեալ, «Հայ-Բոյժ» կ'ըլլայ տասներեք տարեկան: Ան հրատարակուած է 1934ի աշնան, դադարած է պատերազմի միջոցին եւ վերսկսած՝ 1945ին: Ոչ մէկ ուրիշ առողջապահական թերթ ապրած է նոյնքան երկարատեւ, հակառակ բաղադրանքի շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու, ըլլայ Թիֆլիզի թէ Պոլսոյ մէջ :

« Հայ - Բոյժ »-ը անառարկելի պահանջ մըն է Սփիւռքին համար :

Ան ոչ միայն բժշկագիտական եւ առողջապահական ընթերցարան մըն է, հանրամատչելի, զերամատչելի ու հաճելի, այլեւ, եւ մանաւանդ, դպրոց մը՝ ուր կը տրուի ֆիզիքական ու բարոյական դաստիարակութիւն :

« Աղբային պաշտպանութեան կարեւոր ճակատ » մըն է «Հայ - Բոյժ», որ կը ձգտի մեր ցեղը ազնուացնելու, գեղեցկացնելու եւ առողջ պահելու :

Ուրեմն, մի միայն այցելու պարզ բժիշկ - կը չէ հայ ընտանիքին :

Ան կը ձգնի զօրացնել ոչ միայն Հայուն ֆիզիքական տոկոսները, այլ նաեւ սատարել անոր հոգեկան ուժերու բարձր աճումին :

Կը հետաքրքրուի ոչ միայն մանուկն - ըրով եւ մայրերով, այլեւ երիտասարդութեամբ: Կուտայ ոչ միայն գիտութիւն, այլ կը կոչուի նաեւ, միանգամայն, գիտական մայրենիք :

Եթէ դուք պիտի ըսէք թէ աղբագոյտ կամ աղբին շատ օգտակար ձեռնարկ մըն է « Հայ - Բոյժ »-ը, ես պիտի զօրացնեմ այդ դադարը, հասնելու համար սա հաստատումին:

— Աղբային ձեռնարկ մըն է ան:

Ափսո՛ս, սակայն, աղբային այդ դործը չունի կուտանք՝ աղբային հիմնադրամներու, կազմակերպութիւններու, միութիւններու, ընկերութիւններու եւ ընկերակցութիւններու :

Բանուոր է, արհեստաւոր է, ուսուցիչ է եւ խմբագիր է Սփիւռքի տարաբախտ զբաղէտն ու բանաստեղծը:

Ծաւարչ Նարդուէի կ'ողջ յուսալ եւ հաւատար թէ՛ դատած է «Հայ - Բոյժ»-ը, իրեն նիւթական կուտան իր գրական ըստեղծագործութեանց :

Հետեւաբար, ճամբիւր Հայը պարտի օժանդակել ամէն դործի, որ կը կատարուի ի շահ Հայկեան Մշակոյթին :

ԱՐՇԱԽԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ԿՈՉ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՊէՅՐՈՒԹ, 1 Մայիս. — Յարգելի հայ-ընկերացիներ, 1928 թ. Մայիսի 28ին — պատմական այդ օրը — խումբ մը գաղափարապաշտ հայ մտաւորականներու նախաձեռնութեամբ հիմը դրուեցաւ «Հայ-մագդային Մշակութային Ընկերութեան» նպատակ ունենալով հայապահպանութիւնը, հայ մշակոյթի պաշտպանութիւնն ու զարգացումը եւ ազգային ոգիով տոգորուած նոր մտաւորականութեան պատրաստութիւնը Արտահայաստանի մէջ: Հայ-մագդայինի հիմնադիրներուն մէջ էին մեծանուն զբաղէտ եւ մանկավարժ Լեւոն Ծանօց, հայ մտքի անգուղակաւ ներկայացուցիչ Նիկոլ Աղբալեան, հանրային եւ պետական ակաւաւոր դէմք բժիշկ Համօ Օհանջանեան, հայ մշակոյթի վաստակաւոր գործիչ Գասպար Իփէկեան եւ ուրիշներ: Անոնք կը զգային, թէ ինչ ահաւոր վտանգ կը սպառնար տարագիր հայուն թեան, որ կտրուած Մայր հայրենիքէն եւ ենթակալ օտար ազդեցութիւններու՝ դատապարտուած էր աստիճանական ու ծագման ու փոշիացման: Եւ կը գիտակցէին, թէ անհրաժեշտ է գերադոյն ճիշդ մը պաշտպան կանգնել հայութեան գոյութեան եւ պատրաստել հայ լեզուով ու հայ ոգիով նոր մտաւորականութիւն:

Համազգայինի առաջին դործը եղաւ Հայ ձեռնարանի բացումը 1930ի սկզբը՝ Լեւոն Ծանօցի եւ Նիկոլ Աղբալեանի տնօրինութեամբ: Խիստ համեստ միջոցներով ըսկուած դործ մըն էր, որ տարուէ տարի մեծցաւ ու զարգացաւ: Հազարէ աւելի աղջիկներ ու մանչեր ձեռնարանի աւագանին մէջ աղբային դաստիարակութիւն ըստացան եւ հարկւրէ աւելի շրջանաւարտներ դուրս եկան ձեռնարանէն, որոնք այսօր կը գործեն իրեն ուսուցիչ ձեռնարանի եւ աղբային վարժարաններու մէջ, իրենք զորոք ու լրագրող, իրենք հանրային գործիչ, իրենք պաշտօնեայ կամ ազատ ասպարէզի մարդ՝ աղբային հետաքրքրութեամբ եւ աղբային ոգիով: Համազգայինը իր հրատարակութիւններով, իր մշակութային ձեռնարկներով՝ դասախօսութիւններով, ներկայացումներով, կրթական եւ դաստիարակական ձեռնարկներով, ձեռնարանը իր պատրաստած մտաւորականութեամբ Արտահայաստանի հայութեան համար դարձած է մշակութային կենսական անհրաժեշտութիւն, որոնք վաղ կը պահեն աղբային ոգին եւ հայրենիքի սէրը:

Համազգայինն ու ձեռնարանը, կարելի է ըսել, ծնունդ առին եւ աճեցան ու զարգացան բացառապէս անոնց հիմնադիրներուն եւ գործակիցներու անձնուէր զոհարարութեամբ եւ հայ աշխատաւոր ժողովուրդի բարոյական ու նիւթական օժանդակութեամբ: Հայ ժողովուրդը բնազդօրէն զգաց այս հաստատութիւններու նախաձեռնական դերը իր գոյութեան ապահովութեան եւ յարստեման համար եւ

թիւնով, իր վեհանձն ու մարտնչող ոգիով ընդհանուր դժբախտութեան մէջ այն բացառիկ անկիւններէն մէկն է որուն մեր աղբային հպարտութիւնը պէտք ունէր կառելու: Հաճե՛նք դուրս ալ արդէն ամէն տեղ Հաճեցնիներ մեծ դեր են խաղացել:

Հերոսաբար աղքատ, չարքաշ, վարժուած լեռնական անընտել ու անհանգիստ կեանքի, արիւնին մտրակուած ձիւնապատ լեռներու կողքին փչող սառնաշունչ հովերէն, օժտուած պողպատի պէս ամուր ու չոր անդամներով, զերարաբժ, ճապուղ, վախտ, լաւ որսորդ եւ հետեւաբար լաւ նշան առնող, Հաճեցնիները, հակառակ զրկուած ըլլալուն իրենց լաւագոյն եղբայրներուն բազուկէն, ըմբոսացել էին թնշամի խուժանին արիւնատենչ յարձակումներուն դէմ եւ մտադրեք են մեռնիլ ու յայնձնուիլ: Ու իրենց խնամքին տակ գտնուած աշիկներուն ու որբերուն պատիւը անընդաւարելի մնացել էր:

Այլ սակայն Հաճեցնի դուրս մեռնող Հաճեցնիներուն թիւը այնքան մեծ էր որ սուղի թանձր ամպ մը կը ծածանի իրենց վրայ, եւ տուն չկայ որ այրի մը ու քանի մը որբ չունենայ իր եղբիքին ներքեւ:

Երբեմն անդամանիլ կորուստներու, սարսափելի ջգատութեան պատճառով թիւներէն տիրօրէն օրօրուած մեր միտքերը յանկարծ կը բոցավառուէին հերոսական մաքառումի դրուագով մը: Ու

ՄԱՌԵՇԱԼ ՍԵԹԻԱՆԵԱՆ

Թեհրանէն կը գրեն. — Ապրիլ 8ին թէ խոր ծերութեան մէջ մեռաւ իրանահայ մարաշախտ Իսկանդար Սեթիանեան:

Հանգուցեալը, բուն անունով Ալեք - սանդը, զաւակն էր Գրատուր Սեթի - փանջի (զօրավարէն բարձր աստիճան):

Իր տարրական կրթութիւնը ստացած է Թաւրիզի Ազգ. դպրոցին մէջ, վերագիր Իսֆիլի ուսուցչութեան շրջանին: Ապա Թիֆլիսի մէջ եւ փոխարքայի յանձնարարութեամբ կ'արձանագրուի զինուորական դպրոցը: Անկէ վերջ Մոսկուա եւ Պետ - րոկաւտ:

Մեծ յաջողութիւն կ'ունենայ զինուորական ասպարէզին մէջ: Ա. Աշխարհամարտին կը գտնուէր Ալեքսանտրապոլի ճակատը: Եղբայրն է Սամսոն Սեթի, որ Ժանթի իր հանրանուէր գործունէութեամբ: Այս ընտանիքի նախահայրերը Թիֆլիզէն գերեվարուած են Աղա Մոհամմէտ Ծահի կողմէ դէպի Պարսկաստան, ուր Ժ. դարէն կ'աշխատին զիւրանագիտական եւ երեւոտական ասպարէզներուն մէջ Սեթ - խան զեսպան կը նշանակուի Լոնտոն եւ տակաւին շուրջ հարիւր տարի առաջ կը ձեռնարկէ Պարսկաստանի հանքերը շահագործելու: Այդ նպատակով Անգլիա - յէն մասնագէտներ բերել կուտայ: Որեւէ օգնութիւն չստանալով կառավարութեան կողմէ, իր մեծ հարստութիւնը կ'երթայ այդ ձեռնարկին եւ կը սնանկանայ: Անոր Անգլիոյ մէջ պատրաստած յախճապակիէն անօթները պարսկական ճաշակով մինչեւ այսօր ալ ծանօթ են «Ձինիէ Սեթիանի»:

Մասնաւորապէս պէտք է յիշել Փալան - ձեան ազնուասիրտ քոյրերուն անունը, որոնք քան հազար անգլ. ոսկի նուէրով ի յիշատակ իրենց հանգուցեալ եղբոր՝ Նշանի, հնարաւոր դարձուցին զնոյնը ձեռնարանի ներկայ չէլքին, որուն ճակտին դրոշմուած է Նշան Փալանձեան անունը: Այդ չէլքն ալ սակայն այլեւս նեղ կուլայ եւ այժմ կը կառուցուի լրացուցիչ նոր շէնք մը, որ կարելի պիտի դարձնէ յաջորդ ուսումնական տարեկիցներէն զի - չերօթիլ բաժինի բացումը եւ աշակերտներու թիւին զգալի յաւելումը:

Մասնաւորապէս պէտք է յիշել Փալան - ձեան ազնուասիրտ քոյրերուն անունը, որոնք քան հազար անգլ. ոսկի նուէրով ի յիշատակ իրենց հանգուցեալ եղբոր՝ Նշանի, հնարաւոր դարձուցին զնոյնը ձեռնարանի ներկայ չէլքին, որուն ճակտին դրոշմուած է Նշան Փալանձեան անունը: Այդ չէլքն ալ սակայն այլեւս նեղ կուլայ եւ այժմ կը կառուցուի լրացուցիչ նոր շէնք մը, որ կարելի պիտի դարձնէ յաջորդ ուսումնական տարեկիցներէն զի - չերօթիլ բաժինի բացումը եւ աշակերտներու թիւին զգալի յաւելումը:

պատմողին շրթունքներէն կախուած, սրտատրոփ մտիկ կ'ընէինք, սրչանիկ ու արախտապարտ անոնց՝ որոնք թոյլ տուին որ մեր այս տաժանելի ճամբուն վրայ երբեմն կարենային հպարտութեամբ դըլուսնին բարձրացնել:

Յաճախ, յուզմունքն այնքան զօրաւոր էր որ, հաւասար սարսափելի եւ ճնշող պատմութիւններու, առատօրէն արցունք թափել կուտար մեզի...

Մեր հասած օրը շաբաթ մըն էր, հեռուեալ առտուն, կիրակի ներկայ եղանք պատարագին: Սիւ քաղաքին մեծամասնութիւնը խոնուած էր եկեղեցիին մէջ. զուրկներն ձերթակ լաշակով ծածկած կիներու բազմութիւն մը կ'երեւար վերնատունէն ու դաւիթէն, այրերը բաժնուած անոնցմէ՝ կը լեցնէին մնացեալ մասը: Լեւոնի դահճ՝ կամ մարմարակերտ պատուանդանը նոյնպէս մարմարեայ քանդակներով զարդարուած ամպնոցանով կը կանգնէր դասին մէջ՝ մեծադիր խաչ մը զազաթիւն վրայ:

Ո՛ր էր իր սակայն թագաւորը, ո՛ր էին իշխանները, ո՛ր էին այն զօրավարներն ու զինուորները որոնք քանի մը անգամ ներ յուսահատութենէ քաջացան նոյն այս անդերուն վրայ, ուր թիւերու դեռ իրենց փոշին կը ծածկուէր. եկան սրբազաններու եւ ուժ անեղաւ այն խաչէն որուն անուանով կը կոչուէին:

Երիտասարդ աղջիկներ ու կիներ...

Եւ կը գտնուի պարսիկ ընտանիքներուն մէջ ինչպէս եւ եւրոպական թանգարաններուն մէջ, իրեն հնութիւն: Երկրորդ պարի շարժում մը որ հաւանօրէն ընդունած է եւրոպայէն, կը կոչուի «Սեթի Սեթի Թարփաթ», երրորդ զիւրանագիտական ժպիտ մը, որ կը բնորոշուի «Լարը խանդը Սեթիանի» եւ շատ գործածական է պարսիկ բարձր շրջանակներուն մէջ:

Ալեքսանդր (Իսկանդար) խանը որ կը կոչուի Սաշա խան, մօր կողմէն ալ կը սերի Թիֆլիզի իշխանական տոհմէ մը: Մայրը տիկին Նունէ աղջիկն է արքունի նկարչապետին: Նոյն «Նաղաշալի» սե - րունդէն է Ղազուխի Գովնաթանեան ընտանիքը:

Իսկանդար Սեթիանեան խիզախ եւ քաջ զինուորական էր, օժտուած արտա - կարգ ընդունակութիւններով եւ անձնա - զոհ սպայ էր: Մեծ ճիւղ թափած է վե - րակազմով պարսիկ բանակը: Մինչեւ պետական հարուածը (1921) առաջնա - կարգ գլխի զինեանայ կողակներու գունդին մէջ, ըլլալով Պարսկաստանի զինուորականութեան ամէնէն յայտնի դէմքերէն մէկը: Զերմօրէն ազգասէր Հայ էր:

Իսկանդար Սեթի յուզարկաւորութեան դամբանական խօսեցած վարչապետի՝ եւ բանակի կողմէ զրկուած ներկայացուցիչ - չը, որ դրուատելով անոր ծառայութիւնները ցաւակցութիւն յայտնեց: Դադարը ծածկուած էր պարսկական դրօշով: Զինուորական նուագախումբը եւ պատ - տոյ ջոկատը իրենց յարգանքը մատուցին:

ԿԱՐԴԱՅԷԻ ԵՒ ՏԱՐԱԾՅՅԷԻ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Այս տարի կը լրանայ Համազգային Մշակութային Ընկերութեան 25ամեակը: Յառաջիկայ տարի ալ Ե. Փալանձեան ձեռնարանը կը դառնայ 25 տարեկան: Եւ այդ առիթ մըն է լրել ներկայացնելու Համազգայինի եւ ձեռնարանի 25 տարեկան ընթացքին կատարած գործն ու դերը հայութեան համար: Համազգայինի կեդր. վարչութեան որոշումով 1954 թուի առաջին կիսամեակին, բոլոր հայաքանակ երկիրներուն մէջ, համազգային տարողութեամբ ու չափով պիտի տօնուի այս դիպչ հաստատութիւններուն՝ Համազգայինի ու ձեռնարանի 25ամեայ յոբելանը:

Այդ նպատակով կազմուած է Գործըն - նական կեդր. Յանձնախումբ մը, որուն անունով ահա կը դիմենք հայ ժողովուրդին, աղբային ու հանրային կազմակերպութիւններուն եւ մարմիններուն, հայ մամուլին եւ բարեկամ անհատներուն անհրաժեշտ մեղ բարոյապէս եւ նիւթապէս, որպէսզի յոբելանը տօնուի համազգային հանդիսութեամբ եւ պապուրի բարոյական ու նիւթական կատարեալ յաջողութեամբ:

ՅՈՒՆԵՍԿՈՒՄԸ ԿԵՂԻՐ

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (77)

ԱՐԵՎԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

— Մարդասպաններու հետ ըրով ըրովի ապրեցայ օրերով, ձեռքերու չլթայ անցողցին ու ամենահասարակ ոճադործի աշխարհներով Հաճեցնի էրդին տարին զիս... Նախատեցին ինձի եւ թոյլ տուին որ իմ եղբայրներու արիւնով կարմրած ձեռքեր վիրաւորեն ու խոշտանգեն զիս... Երբ բոլոր այս բաները կատարուած տեսայ, աշխարհիս դէմ գլուխըս անշափ եղաւ... Սրտիս ճրագը մարած էր այլեւս:

Մեր ամէնէն սիրելի խօսակցութեան նիւթը Հաճեցնի էր ընդհանրապէս. ինչքան ջերմ եռանդով մը կը փափաքէինք երթալ դէպի այդ չքաւոր այլ հերոսական հայութիւնը: Այլ եւ այլ պարագայներ արգելք կ'ըլլային մեզի, ու ես առաւել չյաջեցած ծաբաւով մը՝ տեղեկութիւններ ու դերուագներ կը հարցնէինք Ներսէս վարդապետին եւ ուրիշ միաբաններէ:

Հաճեցնի ոչ միայն ամէնէն շատ զոհ տուող վայրը եղած է, որովհետեւ իր բոլոր երիտասարդները աղէտին օրերը կը գտնուէին ցրուած Կիլիկիոյ բոլոր կողմերը, այլ նաեւ իր անհաստատի պաշտպանութեամբ:

ՋԱԳԷԼ ԵՍԱՏԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻԻ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՐԱՄԳՐԻՆ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

SALLE DE LA CHIMIE, 28bis, Rue St. Dominique
Métro SOLFÉRINO ou INVALIDES

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ից
Կը նախագահէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ
Յանուս Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան

Կը խօսի ՏՈՐԹ. ՏԱՄԱՐԵԱՆ

Կը ներկայացուի տաղանդաւոր բնագործ ԱՇՈՏ ՄԱՒԵԱՆԻ վերջին ժապաւէնը
Կը մասնակցին Փրանսացի արուեստագէտներ
Տոմարը կարելի է հայթայթել «Յառաջ» խմբագրատունէն եւ յանձնարարութեամբ
անդամներուն միջոցով :
Ժապաւէնի ներկայացումն պատահաւոր երեկոյքը կը սկսի ճիշդ ժամուան
Եջնայի համար ծախուած տոմսերը ի զօրու են Սալ տը լա Շիմիլի երեկոյթին

Ի ՊԱՏԻԻ « ՀԱՅ ԲՈՅԺ » Ի

Հանգէտը, որ կազմակերպուած էր ի պատիւ «Հայ - Բոյժ» եւ իր խմբագրին՝ Թէաթրը տ'Ենայի մէջ, սրահին փոքրու - թեան պատճառով եւ գոհացում տալու համար ընդհանուր փափաքին՝ տեղի պիտի ունենայ աւելի ընդարձակ, միանգամայն չքեղ թատերասրահի մը մէջ, Սալ տը Շիմիլի, 28պիս Ռիւ Սէն - Տոմինիք : Թուականը փոխուած չէ, — այս շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին : Սրահին փոփոխութեան պատճառով հրապարակ հանուած են նոր տոմսեր, ծախսելու համար կըլէէն :

Յանձնարարութեան անդամներէն կը խնդրուի հեռախօսով իմացնել Յառաջի խմբագրութեան, ամէնէն ուշը՝ Ուրբաթ եւ - րեկոյ, թէ քանի՞ տոմս ծախած են եւ քանի՞ տոմս ունին տակաւին տրամա - ղերելի :

«ՍՈՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ» ՎԻԵՆՆԻ ՄԷՋ
Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.Ի կողմէ
Մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ԿԱ - ՐԱՊԵՏԵԱՆԻ եւ դերասան ԹԱԳՈՇԻ :
Այս կերակի ժամը 15ին Սէրքը Կաթո - լիք սրահին մէջ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՆԵՉՈՒՐ

Ժողովրդական համալսարանի բացման առթիւ, Համադպարինը կազմակերպած է Գինեճօն մը գեղարուեստական բաժնով, Համբարձման հինգշաբթին, 14 Մայիս, կէսօրէին վերջ ժամը 5-10, Ազգ. Տան մէջ : Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիր - ները :

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԱԿԱԼԸ

Երգարանական (տիւֆ) մեծ հաստա - տութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առ - թիւ հրապարակ հանած է « տիւֆ » երու նոր շարք մը :—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻՆ 6 լաւագոյն արտասանութիւնները :
Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սօթ արեւելեան ոճով երգուած հեղինակու - թիւները, 15 տիւֆ :
Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճօն մը - թերթով ներկայի մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի :

Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէ՝
1.— ALKAZ Marseille 23, Rue St. Barbe
HATCHERIAN Lyon, 65, Rue Dunoir,
Այս երկու կեդրոնատեղիներուն մէջ « փիլիք » ներ հաստատուած են : Փափա - քողները կրնան ներկայանալ՝ կատարե - լու համար իրենց ընտրութիւնը :

ՊՈՆՏՈՍՅԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ
Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան

Այս կերակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24
Cercle Militaire, 8, Place St.-Augustin
GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոյնիկի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ խմբերգ, պար եւ նուագ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «բէմէն» — չէսով լազ — պար տեղական տարազներով : Ծոխ պիւֆէ դերամատչելի գիւնրով :
Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնէի ինձեանի, Շարլըպուր 07 - 03 ,
Նախաձեռնութեան Շարլըպուր 28-20 :
Մուսի 200 ֆրանկ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻՋ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոր Եօթնդարեան խումբի ժողովը այս շա - րաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատե - ղին : Որտեղ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ըն - կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :
Ներկայանալ անդամատերերով :

ԱԼՅՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Միւսա - եան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կերակի ժամը 3.30ին, ընկեր Հրանտ Ու - կումբը : Որտեղ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահա - լոսեան խումբի թէյսահայտ — երեկոյթը իր անդամ ու բարեկամներու համար, այս հինգշաբթի ժամը 16.30ին մինչեւ 23 , Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թիւիլիք : Մէթ - րօ Գառնէ :

ԿՐԸՆՊՈԼ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնդարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շա - րաթ ժամը 21ին :
ՍԱՌԱՅԻԼ — ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կերակի կէսօրէ վերջ ընկեր Ուսէիկ Միւսիլեանի բնակարանը, 146 Պուլվ. Ժան Ժօրէս, Էփրինէ սիւռ Սէն :
Ներկայ պիտի ըլլան Կ.Կ.Ի եւ Շըլ. կոմիտէներու ներկայացուցիչները : Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշգրտապէս ըլ - լալ : Բացակայները նկատի պիտի առնուին :
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԼՓՈՐՎԻԼԻ մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկ. Էլլէն Բիւրանդ : Նիւթը՝ «Ազրիլ 11-24» : Կը խնդրուի ընկերներէն ճշգրտապէս ըլլալ :
ՄԵՆՏ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անտը» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, մատուոյն մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայու - թիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԵԻԼԻ ԱՐԵՆՈՅՇԵՐՈՒ ՏԱՍ - ՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՅԵՏԱԶԳՈՒՄԸ Ե ՅՈՒՆԻՍ 13ին :

ՀԱՄԱՐՈՐՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՀԱՄԱՐՈՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէ՛ք՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

American LLOYD

48, Rue de la République, MARSEILLE
Tél : CO. 47 - 22

Վարուած հոս կամ Ամերիկա : Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նը - պաստաւոր գիներով, չնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան :
Փարիզի մասնագիտիկ հասցէ՝
7, Rue Auber, Paris

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FOURNITURES
POUR TAILLEURS
Chez A. HAMALIAN
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Les meilleurs articles
aux meilleurs prix

Զեր ԳԻՐՔԵՐԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՅԼԱԿ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ
45, Rue des Petits Carreaux, Paris (2°)
(Բ. Երկ, ձախ կողմի դուռը)
Շատ դժգոյ պիտի մնա իր գեղարուեստ - տական ճաշակէն, խնամելու եւ արագ աշ - խատանքէն :
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

կով, Եգիպտոս անոնց ներկայութիւնը պիտի նկատէ շարունակութիւնը 1882ի բրիտանական նախադարձական որ տեղի ունեցաւ դահլ պաշտպանելու պատրուա - կով : Զըրչիլ շատ լաւ գիտէ թէ՛ Սուէզի խարխիւր որեւէ օգուտ չունի ցորչափ ա - նոր դոյուրութիւնը հակառակ է Եգիպտացի - ներու ինչպէս եւ արաբ ժողովուրդներու եւ իսլամներու տենչերուն : 1936ի անգլ - եւեղիպտական դաշնագիրը Եգիպտոսի պարտադրուեցաւ դրաման զօրքին կող - մէ : Բրիտանիա չատոնց խախտած է դաշ - նագիրը : Զըրչիլ կ'ընդունի թէ՛ Սուէզի չըջանին մէջ կան 80.000 զինուորներ . մինչդեռ դաշնագիրը կ'արտօնէր միայն 10.000 :

× Անգլիոյ մէջ կը քննադատեն Այդըն - հաուըրը եւ Տըլըսը, դիտել տալով թէ՛ յարմար չէր ատրճառակ մը նուիրել զօր - նեկիպի, ճիշդ այն պահուն երբ Զըրչիլ դառն զանգատներ կը յայտնէր :

× Իսլամ Եգրայրներու թերթը կը հրա - ւիրէ Եգիպտոսի վարիչները աւելի երկար չսպասել, «առաջին հարուածը ինչեցեւոր համար Անգլիացիներու գլխուն, Սուէզի չըջանին մէջ» : Անգլիացիները կը վախճան որ վերսկսին հրոսակային կռիւները :

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՄԻՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՃԱԿԱՏԻՆ հրամանատար նշանակուեցաւ զօր. Կրուելթը, զօր. Լիճուէլի սպայակոյտին պէտէ : Զօր. Լի - ճուէլ նշանակուեցաւ սպարապետ Մ. Նա - հանդներու ցամաքային ուժերու. Ծովա - կալ Լէտֆորտ՝ պետ միացեալ սպայակոյ - տի, յաջորդելով զօր. Պրէտլի : Մովակալ Գեների, Միջերկրականի հրամանատարը , նշանակուեցաւ սպայակոյտի պետ՝ ամե - րիկեան նաւատորմին, իսկ զօր. Թուայ - նիլի՝ նոյն պաշտօնին կոչուեցաւ օդա - տորմիղին մէջ : Այս արմատական վերա - կազմութիւնը կատարուեցաւ Այդընհաուը - ի հրամանով : Թերթերը կը գրեն թէ՛ զօր. Կրուելթը ի անուանումը մեծ դո - հուանակութիւն պատճառեց Փարիզի մէջ, ուր մեծ համարում կը վայելէ :

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Իսի Լէ Մուլինոյի իրիմեան սրահի մէջ, այս շաբաթ ժամը 20.30ին : Նիւթը «Ս. Միւթեան վերջին բարենորոգումները» : Մուտքը ազատ է :

ՀՈՒՇ ՀԱՆԴԻՍ

ԼԻՈՆ. — Օր. Իւդաբեր Ռիկարեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Երրինեան եւ զաւակ - ները եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ՛ իրենց սօրը եւ զոքսաշրն Սպիւր Տիկին Սիլվանոյ խիկարեանի մահուան քառա - տունքին առթիւ հոգեհանգիստեան պատա - րագ պիտի մատուցուի Լիոնի Հայոց ե - կեղեցին, 69 ռիւ Լուր Պլան, Լիոն :

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողնե - րէն ներկայ ըլլալ :

Այս առթիւ Օր. Իւդաբեր Ռիկարեան հազար ֆր., եւ Տէր եւ տիկին Երրինեան Աւետիս 500 ֆր. կը նուիրեն, Լիոնի Կապ. Ուսէին :

ՀՈԳԵ ՀԱՆԴԻՍ

Այդի Տիկին Ստեփան Մալմանեան, Տէր եւ Տիկին Ապու Մարուքեան եւ զաւակ - ները, Դէշապեան, Մարգարեան եւ Մադ - մանեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ՛ հոգեհանգիստեան պաշտօն պիտի կատար - ուի այս կերակի Փարիզի Հայոց եկեղե - ցիին մէջ, ողբացեալ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱԶ - ՄԱՆԵԱՆԻ յիշատակին, անոր մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ԿԱՊ. ՈՍԶԻ կայանի ի նպաստ սար - քուած վիճակխազէն շահած են հետեւ - եալ թիւերը. — 188 915 1432 911 904 23 534 15 9 : Դիմել Տիկին Թադէոսեանի, 5 ռիւ Մէյրան, Փարիզ (9) :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՅ վարժարանի վարչութիւնն արտադին շնորհակալու - թեամբ ստացած է Պ. Պ. Օննիկ Մանուկ - եանէ, Գօմօ, 50.000 ֆր., Հիւսիսեանէ Միլանօ 50.000 ֆրանք, Մարք Պարսպա - նէ Ամերիկա 50 տոլար, Օր. Միլիէն Գո - վանէ Պրիւսէլ երկու հազար ֆրանք :

ՓՈՈԱՆ ԾԱՆԿԵՊՍԱԿԻ. — Ֆ. Կ. Ուսէի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալու - թեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Աշոտ Նշանեանէ երկու հազար ֆրանք, փոխան ծաղիկաւազի, իրենց բարեկամին՝ Պ. Վաղարշակ Ուրբաթեանի մահուան առ - թիւ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանկ : ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ

15

ՄԱՅԻՍ

•
VENDREDI

15 MAI

1953

2907 ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7066

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 2907 ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2477

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ »

Շատ պարզ բացատրություն մը : Ամէնքն ալ կ'ըմբռնեն իմաստը :

Ամէն ազգի մէջ ալ կը գործածեն դայն, աշխարհաբէն :

Ուեէ պարկեշտ մարդ չի կրնար իր ուղած իմաստը տալ անոր, խեղաթիւրելով եւ չարափոխելով :

Իրավաւար թերթերն անգամ կը դործածեն դայն, երբ սրտառուէ կոչեր ուղղեն յանուն ազգի եւ եկեղեցւոյ :

Եւ սակայն, յանկարծ լեզու կը փոխեն, բառերուն իմաստն ալ կը փոխեն, երբ կարգը կուգայ մուր քսելու Դաշնակցութեան ճակարին :

Այս դեռահիկ մարդանքն ալ փորձած էր « Պայքար » թղթակիցը, իր թունաւոր բանասիրութեանց մէջ :

Կը գրէր թէ Դաշնակ ղեկավարները չ'ուզէին « հոգեկան հայրենիք » ստեղծել Հայկական մէջ : Անշուշտ ի հեճուկս աշխարհագրական հայրենիքին :

Այս առթիւ, սարէն — ձորէն պատմու — թիւններ կը յիշէր, սկսելով ներգաղթի օրերէն :

Միջանկեալ ըսենք որ՝ ինչքան քիչ խօսին այդ մասին — մանաւանդ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ կատարուած հայրենադարձի մասին, այնքան շահաւոր կ'ըլլեն :

Այդ գործին կազմակերպիչները ոչ խելք ունեցան, ոչ ալ խիղճ :

Եթէ անոնք հիմնական, իսկապէս չի — նարար ծրագիր մը մշակած ըլլային եւ գործադրէին, յետին հիւղաւանն ալ փակուած կ'ըլլար, Սուրիոյ թէ Լիբանանի մէջ :

Բաղմաթիւ տեսութիւններ հրատարակուած են, « հոգեւոր » կամ « հոգեկան » հայրենիքի մասին :

Տեսակէտի նրբութիւններ, երանգներ ալ պակաս չեն, ինչպէս ուրիշ հարցերու մէջ :

Երբ հեռու էք աշխարհագրական հայրենիքէն, քնակաբար պիտի ջանաք ազգային միջոցներ ստեղծել այն միջավայրէ մէջ ուր կը գտնուիք :

Կամկար տիրացուներու կամ եղբրամայրերու յատուկ է « ա'խ Հայաստան » երգել եւ կծկուիլ բազմոցին անկիւնը : Սպասել որ հրաշք մը գործուի եւ փոխադրուին հայրենի հողին վրայ :

Հոգեւոր հայրենիքներ չ'էին երբեմնի Պոլսն ու Թիֆլիսը, երբ երազ էր քնական, աշխարհաբարական հայրենիքը :

Այսօր ալ այդպիսի կորիզներ չ'ունինք հայաշատ կեդրոններու մէջ :

Եւ ո՞վ ըսաւ թէ պիտի չ'ունենանք, հոգ չէ թէ հողը օտար ըլլայ, ջուրն ալ դաղ կամ պղտոր :

Բթմախ եւ ննդաթմախ մունետիկներ, հասարակ թշուառականներ միայն կրնան պնդել թէ « հոգեւոր հայրենիք » ուղղուած է իրական, քնական հայրենիքին դէմ :

Մէկը միւսին լրացուցիչ մասն է : Յա — ճանք բան մըն ալ աւելի :

Եթէ հող չ'ունիս ոտքի տակ, ուժերդ լարէ եւ պակասը լրացուր ստեղծագործ, խանդավառ եւ յարատեւ աշխատանքով :

Հողը հայկական էր « արեւելեան նա — հանգներ » ունէ մէջ : Երկինքն ալ պայծառ եւ հայրենաշունչ է :

Եւ սակայն, կրնայի՞նք տիրական դեր կատարել զոնէ մշակոյթի ճակատին վրայ, լայն բանալով մեր թեւերը :

Միջնդեռ այսօր, այո՛, « հոգեւոր հայրենիք » ներ ունինք Միջին Արեւելքի մէջ եւ այլուր : Ոստաններ որոնք տարիներէ ի վեր կը դործեն ի հայրէ աշխարհաբարական եւ ամբողջական հայրենիքի : Ի վրաս « Ամենայն Հայոց » : Ուր որ ալ չ'ունին :

Հայրենիքի խորհրդանշանը կրնայ ծաղկել նոյն իսկ մենաստանի մը չորս պատերուն մէջ : Կը բաւէ որ վառ պահեն ստեղծագործ հուրը :

ՕՐՈՒԱՆ

ՇԱՆՐ ԿԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

2-3 ԱՄԻՍ ՊԱՅՄԱՆԱՅԻՄ ԿԸ ՏՐՈՒԻ ԱՆԳԼԻԱՅԻՆԵՐՈՒՆ — Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐՆԱՅ 15 ՕՐԷՆ ԳՐԱԻՆԻ ՍՈՒԷՅԻ ՋՐԱՆՔԸ

Վերջին լուրերը շատ ծանր կը ցուցնեն Եգիպտոսի կացութիւնը : Մ. Նահանգնէրու արտաքին նախարարին այցելութիւնը նպաստաւոր պարագայ մը կը համարուէր. բայց մտահոգութիւնը չէ փարատած :

Գնդ. Նասրը, զօր. Նեկիպի ալ բազուկը, ծանրակշիռ յայտարարութիւնները — բաւ Դշ. օր, տեսակցութեան մը առթիւ : Լուսւ թէ Ժողովուրդին համբերութիւնը պիտի սպառի, եթէ Անգլիացիները Սուէզի ջրանցքը չ'արգիւնեն երկու — երեք ա — միսէն : « Այն աստիճան որ, պիտի չ'ան — դուրսէ այդ խաբիսիւն գոյութեանն ան — դամ » :

Առաջին անգամ է որ Եգիպտացիները պայմանաւորաբար կը նշանակեն պաշտօնապէս, Անգլիացիները հեռացնելու համար : Գնդապետը այս առթիւ բացատրեց թէ ոչ Ջըրջիլի յայտարարութիւնը, ոչ ալ Ֆ. Տըլլիսի այցելութիւնը որեւէ ազդեցութիւն կրնան գործել կացութեան մը վրայ որ տալանապալի կը դառնայ օրէ օր : Իր յայտարարութեան համաձայն, Սուէզը պաշտպանութեան խաբիսի մը չի կապեր, քանի որ Խ. Միւթիւնը կրնայ դայն դրաւել առ առաւել 15 օրէն, Իրանի եւ Իրաքի վրայ յարձակելէ վերջ : « Գաղտնիք — մական հաստատութեանց, անոնք պար — դապէս թիկունքի պարենաւորման կայան — ներ են » :

Գնդապետը հաստատեց թէ արաբական եօթը պետութիւնները պատրաստ են 16 զօրաբաժին տրամադրելու այդ շրջանին պաշտպանութեան համար : Յետոյ գիտել տուաւ թէ տակաւին կանուլ է Միջին Ա. րեւելքի հաւաքական պաշտպանութեան մասին խօսելու համար, քանի Անգլիացիները Սուէզ կը գտնուին :

Երբ հարցուցին թէ Եգիպտոսի կառավարութիւնը ի հարկին պատերազմ պիտի յայտարարէ եւ կամ քաղաքական պատերազմ պիտի ծագի, գնդապետը պատասխանեց թէ կառավարութիւնը որոշ ծրագիրներ ունի :

Գահիրէի իրազեկ շրջանակներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս յայտարարութեան : Այս առթիւ կը յիշենք նախնականին նախընթաց յայտարարութիւնները, որոնք համաձայն ջրանցքին վրայ պիտի քալեն, « ցմահ կուտելու համար, առաջնորդութեամբ յեղափոխու — թեան սպաննու » :

Վերջիններս կ'ըսեն թէ Ֆ. Տըլլիս Եգիպտոսէն մեկնեցաւ ծանր տպաւորութեամբ, տեսնելով անգլիաբարկապական յարաբերութեանց վատթարացումը եւ թէ կացութիւնը շատ աւելի վտանգաւոր կը դառնէ քան կ'ենթադրէր զօր. Նեկիպի հետ խօսակցելէ առաջ : Նախարարը այնքան ազդուած էր որ շատ քիչ խօսեցաւ Միջին Արեւելքի հաւաքական պաշտպանութեան ծրագրի մասին : Նոյնպէս կարծ կ'ապեց խօսակցութիւնները արաբաւարակներն յարաբերութեանց մասին :

Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Պ. Տըլլիս ստիպողաբար խնդրած է Լոնտոնի աւանդական ղեկավարէն Սուէզի խնդիրը քննել Անգլիոյ վարչապետին հետ : Յետոյ ըսեր է զօր. Նեկիպի թէ Մ. Նահանգնէրը որեւէ վերջնական որոշում պիտի չ'ունի իրենց գիւրդի մասին, մինչեւ որ իր տեղեկագիրը ներկայացնէ Այդընհաուսը : Ա. միւթիկան ղեկավարը Դշ. օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ջըրջիլի հետ, որ միւթնոյն ատեն կը վարէ արտաքին գործերը :

Վերջիններս թերթերը կը գրեն թէ անկարելի է որ վերջերս Անգլիա հասած

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնարարութեամբ 16ի դէմ քան ձայնով մերժեց լայն իրաւասութիւններ տալ կառավարութեան, հակառակ վարչապետին բացատրութեանց : Անշուշտ այս մերժումը չի նշա — նակեր թէ Ազգ. Ժողովն ալ նոյն դեմքը պիտի բռնէ, յառաջիկայ շաբթու : Բայց եւ այնպէս կացութիւնը փափուկ է, եւ վարչապետը ի հարկին վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ : Եթէ մերժեն, դաշ — լիճը պիտի հրաժարի :

Յանձնաժողովին ղեկուցում տուած ա — տեն, վարչապետը մասնաւորապէս շնչ — տեց թէ չի կրնար ելմտացոյցին բացը փակել, եթէ լայն իրաւասութիւններ չ'որոշեն, հրամանագիրներով գործելու համար : Ժողովին ներկայ էր նաեւ ելմտա — ցոյցի նախարարը, որ պարզեց կացութեան ծանրութիւնը : Ելեւառուքին այս տար — ուան բացն է ՏՍՀ միլիտ. ֆրանք, զոր թեթեւեղներու համար կարգ մը որոշումներ տրուած են, խնայողութիւն, նոր հա — սոյթներ են :

Սեւտրական սենեակներու նախա — դահները բացառիկ նիստ մը դումարելով, միաձայնութեամբ որոշեցին կարգ մը թե — լադրութիւններ ուղղել կառավարութեան : Իրենց բանաձեւին համաձայն, « եթէ ներ — կայ կացութիւնը աւելի երկար տեւէ, պի — տի արդարացին, ամենաժանր մտահոգութիւններ » :

ԳԱՐԻՒՆԻՆԵՐԸ

Թերթերը վերջովի տեղեկութիւններ կը հաղորդեն բանուորական խլրտումներու մասին : Կը վախճուի որ հանրակառքի եւ մեթրոյի աշխատակողները նորէն գոր — ծաղուլ սարքեն այսօր, ուրբաթ :

Պանդոկներու եւ ճաշարաններու աշխա — տաւորներն ալ որոշեցին գործադուլ յայ — տարարել Եշ. օր 40 մեծ հաստատութեանց մէջ (3000 հոգի) : Պանդոկատէրները կը հաւատեն թէ ընդունած են պաշտօնեա — ներու զլխաւոր պահանջները : Պաշտօն — եաները ամսական բացառիկ վճարում մը կը պահանջեն, 5200 ֆրանք, փոխան տնտեսի գոր շատ մը պանդոկատէրներ կը մերժեն տալ : Այս վերջիններս համաձայն են կերակուր կամ անոր փոխարժէքը տա — լու, բայց կը մերժեն վճարել անցեալ տա — րիներու առնելիքները :

Ուրտոյի բանուորները ամբողջու — թեամբ վերակառման են աշխատանքը : Նա — լայնի պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի, վարակելով բոլոր նաւա — հանգիստները : Կառավարութիւնը մաս — նաւոր նաւեր եւ նաւաձիւներ տրամադրած է, երթեւեկը դիւրացնելու համար : Շատ մը պետական պաշտօնեաներ ալ բողոքեցոյց մը կը պատրաստեն :

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒՅԻ Թերթերը արտասպասին Ջըրջիլի ճառը որ անհրաժեշտ կը դառնի խորհրդաժողով մը՝ մեծ պետութեանց միջեւ : Այս առթիւ կ'առաջարկեն Հինգ Մեծերու Ժողով մը գումարել :

ՋՐԻՋԻԼԻ վերջին ճառին առթիւ մեծ դժգոհութիւն կը տիրէ Մ. Նահանգներուն մէջ : Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ որոշեց ծանուցագիր մը ուղղել, նկատի առնելով Անգլիոյ վարչապետին կարգ մը դիտողութիւնները :

(Շարունակուիլը կայդալ Դ. Էթ)

զինուորները Եգիպտոս վերադարձուին, եթէ կացութիւնը ծանրանայ : Մալթայէն մաս մը զինուոր զրկուած է արդէն : Անգ — լիացիները խրամներ կը փորեն Սուէզի շրջանին մէջ, փշթելով ալ հաստատե — լով : Իրենց գործողութեանց կեդրոնն է Իմայիլիայի չըմանը :

ՊՈՆՏՈՍՅԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Անցեալ կերակի՝ Վասպուրական : Այս կերակի ալ Պոնտոս :

Երկու Հայր. Միւթիւնները կ'ուզեն ողեկուել հայրենի ծննդավայրն ու յի — շատակները : Գոնէ քանի մը Ժամ թար — մացնել իրենց հողին :

Երկու ձեռնարկները իրարմէ կը տար — բերին բովանդակութեամբ : Սակայն մէկ է նպատակը :

Ամէն պարագայի մէջ, ցանկալի է որ այս կարգի տօնակատարութեանց յայտա — դրներն ալ նորոգուին, պարբերաբար : Ներդաշնակելով հաճելին եւ պիտանին :

Վերջերս Հայր. Միւթիւն մը իր հերո — սամարտին տարեդարձը տօնեց թուոյ եւ — լոպական ծրագրով մը : Պար :

Անհրաժեշտ է որ ոտքերուն եւ թեւ — բուն հետ, սիրտերն ու միտքերն ալ խըր — տին, պարեն, որպէսզի կարենան դիմանալ օտարութեան խորշակներուն :

Շեւրոպականութիւնն ալ ճաշակ եւ աշխատանք, բովանդակութիւն կը պա — հանջէ :

Տեսէք, մեր առեւտրականները մէկ շա — բաթ առաջ իրար կ'անցնին, համբուլով օ — բացոյցին տօնական օրերը :

Համբարձուէր երէկ, եւ խանութները փակել էին :

Պիտի բան թէ միջավայրին պահանջն է :

Լաւ : Բայց, օր մը օրանց մէկուրեւ միտ — քէն անցաւ քանի մը Ժամ փակել վաճա — ռատան փեղկերը, Հայաջինջ Սարսափնե — րուն տարեդարձին առթիւ :

Լատինական Ամենայն Մերձք մըն ալ չարժեք աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը :

... Պոնտոսիները կ'ուզէին որ « Յա — ռաջ » բացառիկ թիւ մը նուիրէ, իրենց տարեդարձին առթիւ :

Գլխու վրայ : Պայմանաւ որ Տրապոն — ցին, Սամոնցին, Կիրասոնցին, Օրտու — ցին եւ միւսները իրենք նիւթեր ճարեն : Վկայութիւններ, յուշեր, պատկերներ : Խմբագրին հարցուցի եւ թեւադրեց պա — րաւ լրացնել, մինչեւ իրիկուն...

ՎԱՀԷ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

ԻՍՐԱԵԼԻ ՄԷՋ

Պ. Ֆ. Տըլլիս երկու օր մնաց Եգիպտոսի մէջ եւ Դշ. օր թէլ — Ալիւլ հասաւ, թուիչք մը կատարելով Սուէզի շրջանին վրայ, « Գաղափար մը կազմելու համար բրիտա — նական խաբիսներու կարեւորութեան մասին » : Լիտուայի օդակայանին մէջ ըն — դունուցաւ Իսրայէլի արտաքին նախա — րարին եւ ուրիշ ներկայացուցիչներու կող — մէ : Նախապէս միջոցներ ձեռք առնուած էին, բարեկարգութիւնը պահպանելու հա — մար : Բայց ցեւ այնպէս ընդհարում մը տեղի ունեցաւ կարմիրներու եւ հակառա — կորդներու միջեւ : Համայնապարները հը — րապարակային Ժողով մը սարգելով, ճա — ուեր խօսեցան Տըլլիսի դէմ, զոր կ'ամբա — տանին իրեն « պատերազմի հրձիգ աշ — խարհակալ » :

Նախարարը զօրահանդէսի մը առթիւ յայտարարեց թէ « պտոյտ մը կը կատա — րեն Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ, նախադահ Այդընհաուսը խնդրանքով, առաջնակարգ տեղեկութիւններ քաղելու եւ իրենց կառավարութեան բարեկամու — թիւնը յայտնելու համար իրենց այցելած երկիրներուն » : Ապա ջերմապէս դնահա — տեց Իսրայէլի կատարած յառաջիմու — թիւնը : Առաջին խորհրդակցութիւնը տե — ղի ունեցաւ Իսրայէլի արտաքին գործերու պաշտօնապետն մէջ :

ԱՀՈՒԵԼԻ ԹԱԹԱՒԻ մը ահաբեկ աւերներ գործեց Թեքսասի մէջ (Հիւս. Ամերիկա) : Մարդկային կորուստը — 104 մեռեալ, 20 անհետացած, 320 վիրաւոր :

Ա Մ Ե Ր Ի Կ Ա Հ Ա Յ
ԿՐԹԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻՒՆ ԿՈՉԸ

ՊՈՍԹԷՆ, 24 Ապրիլ — Մեր դադուներն մէջ դործող չորս կազմակերպութեանց — Հ. Յ. Իշխանկոյն, Հայ Սեւու — թեան Միութեան, Հայ Երեսօտապետաց Իշխանկոյնեան եւ մեր թեմի իշխանու — թեան՝ Աղբ. Կեղը. Վարչութեան — սա — խանութեան կազմուած մարմին մըն է Ամերիկահայ Կրթակ. Յանձնախումբը, որ այս գոյով կը սերկայանայ մեր դադու — թեան՝ քանի որ խօսքով անոր ծանօթացնե — լու համար ինքզինքը, իր առաջադրու — թիւնները եւ խնդրելու անոր աշակցու — թիւնը իր դործին համար :

Աւելի քան տասնեակ մը տարիներէ ի վեր հրապարակ դրուած է ամերիկահայ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակու — թեան խնդիրը: Իսկույն յաջորդող Պատգմ. եւ Սրբափ. Ժողովները այս հարցի մասին տուած են որոշումներ, որոնք, տարա — բախաբար, չեն գործադրուած կամ գոր — ծադրուած են անբաւարար չափով: Վե — ռոյնիշխալ. երեք կազմակերպութեանց Պատգմ. Ժողովները եւ Աղբ. երեսփ. Ժո — ղովը անցեալ տարի աւելի գորաւորապէս շեշտեցին ամերիկահայ կրթական դործի անհրաժեշտութիւնը եւ տուին կարեւոր որոշումներ: Եւ ահա կազմուած է մեր յանձնախումբը:

Ի՞նչ է մեր նպատակը, կամ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր դործը:

Մեր ընկերը պիտի ըլլայ ի դործ դնել ճիշդ մը, գերազոյն ճիշդ մը՝ ունենալու համար իր աղբային դիմագոծութիւնը պա — հող հայադրած սերունդ մը, որ պիտի յաջորդէ հինին: Հինը արդէն անհետա — նալու վրայ է: Եւ ամէն օր աւելի խորա — պէս կը զգանք պարագայ, որ հնադէտէն կը լայնայ մեր շուրջը՝ անդամ մեկնողն — րուն կորուստովը: Ու կը զգանք վտանգը, ազգայնորէն կորստելու վտանգը, որ ա — մէն օր աւելի ծանրօրէն կը ճնշէ մեր հո — ւրները:

Ամերիկահայ դադուներ, որ ընդամենը կէս դարու կամ քիչ մը աւելի կեանք ու — նի, մէկն է Հայկական Սփիւռքի ամէնէն բարգաւաճ դադութիւնը: Իր դոյութեան առաջին խի օրէն ան եղած է զգայուն դէպի մեր Ժողովուրդի ցաւն ու տառա — պանքը: Զոհաբերած է անհամեմատ չա — փերով՝ ամոքելու համար աղբային ամէն ցաւ, հասնելու համար ամէն կարիքի: Տուած է աղքատին, դաղթականին. տը — ւած է մեր որբերուն, կարօտ մտաւորա — կաններուն. տուած է երկրի եւ արտասահ — մանի կրթական դործին. առատօրէն տը — ւած է Հայ Եկեղեցիին եւ վանքերուն. տը — ւած է, մասնաւորապէս Յայ Եկեղեցիական եւ մեր Աղբային Դատին: Ան չէ խնայած նոյնիսկ իր արիւնը եւ, ունկնդիր երկրէն եկած ձայներուն, հազարներով երիտա — սարդներ նետած է կոուր դաշտ:

Իսկ այս դադութիւնը, իր դոյութեան սկիզբէն մինչեւ այսօր, տառապած է ու դեռ կը տառապի հիմնական թիրուխեամբ մը — այն անորոյն է՝ դէպի իր աղբային հաւաքական պահպանման դործը, իր ինք — նապահպանումը: Եւ արդէն սկսած է աժդուել: Կը ցնցուին անոր դոյութեան հիմքերը: Ու եթէ արագօրէն վտանգին դէմ միջոցներ ձեռք չառնուին, կրնայ անխու — սափելի դառնալ վերջոյն, մեր աղբա — յին դիմագոծի հիմնական կերպարանափո — խութիւնը:

Ունինք սքանչելի սերունդ մը, առողջ, աշխոյժ, դործօն, ապագայի յոյսով լի, որ մեր աչքերուն առջեւ հասակ կը նետէ: Իսկ այն արդէն բաժնուած է, կամ դրե — թէ բաժնուած՝ իր ծնողներէ — բաժնե — ւած լեզուով, զգացումներով, դարձափա — րականներով, պատմութեամբ, մշակոյ — թով, գիր ու գրականութեամբ: Ընդէն է, անոր մէջ կայ առողջ, կազմակերպուած կործի մը (Հայ Սր. Դաշակցութիւնը), որ ճիշդ կ'ընէ մնալու Հայ, Հինաստուրու իր հայրե — րուն հետ մնալով հանդերձ լաւ ամերիկա — ցիներ, կատարելով հանդերձ այս Մեծ Հայրենիքին հանդէպ ամէն պարտականու — թիւն, սպրեւել հայութեան ոգիով ու ե — րանքով: Իսկ այդ կործին ալ դեռ այն ուժը չէ, որ դառնայ թիթիւրը՝ վարա — կելու իր շրջապատը. այդ կործիւն ինքն ալ պէտք ունի մեր աշակցութեան՝ դառնա — լու համար գործաւոր ու ներգործօն ուժ մը, դառնալու աղբակ մեր աղբային ինք — նապահպանման փրկարար դործին մէջ:

Առանց մեր աշակցութեան, վաղը՝ ապա — հովաբար, այդ կազմակերպուած ուժն ալ պիտի չբանայ, հալը մեծ կաթսային մէջ եւ կորուրի ընդմիշտ:

Ի՞նչ կ'ուզենք մենք: Կ'ուզենք որ մեր սերունդը ՀԱՅ մնայ, Հայ իր ոգիով, զգացումներով, մտածումներով ու դա — դափարականով, որպէսզի չմարի մեր աղբային ճրագը այս հեռաւոր ամերիկե — վրայ: Իսկ Հայ մնալու համար նախ եւ առաջ պէտք է պահենք ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ, այն մեծ, թանկագին, ոսկեղէն հարստու — թիւնը, զոր մեր հայրերէն ժառանգ ստա — ցած, պարտաւոր ենք անեղծ ու անվթար, փոխանցել մեր յետնորդներուն:

Կեզուն խարխալն է մեր դոյութեան, աղբերը՝ Հայ Ոգին: Աղբային քաղաքա — կրթութիւն, արուեստներ, աւանդութիւն — ներ, բարքեր ու սովորութիւններ, եկեղե — ցի ու ընտանիք, վերջապէս ամէն ինչ որ հայութեանէն կուգայ եւ անոր սեփակա — նութիւնն է, ընդմիշտ պիտի կորսուին, եթէ կորսուի լեզուն:

Կեզուն մեր պատմութիւնն է, մեր Ժո — ղովուրդի իղձերու, երազներու, դարա — ւոր ճիգերու, զգործներու, մեր նիւթա — կան ու բարոյական ժառանգութեանց խտացումը: Ճեղքն ձայնն է ան, որ դարե — րու խորութիւններէն կուգայ ու պիտի անցնի դարերու մէջէն:

Կեզուն հայ աղբային հանձարի շնորհ, աւելցական շէնքն է. մեր հրաշակներու. կորսեցնել դայն, պիտի նշոնակէ զրկուիլ շատ բանէ — դրանք անորութիւնն է, պատմու — թիւնն է, արուեստներէ, աւանդութիւններէ, հայ եկեղեցիէ, վարչապէս ամէն ինչէ:

Աղբային կ'արտաբերուի զիմով խոր աղբերը՝ նախ եւ առաջ կ'աշխատուի իրենց լեզուին վերադառնալ: Ահա Իսրայէլը, որ դարերու մոխիրներու մակէն ճիշդ մը կ'ը — նէ վերականգնելու իր նախահայրերու լե — ղուն: Կամ Իրանտան: Նոյնը կ'ընեն ան — դամ Թուրքը եւ դեռ ուրիշներ: Այսպէս կ'ընեն անոնք, որովհետեւ համարուած են, որ լեզուի միջոցաւ միայն պիտի կը — նան պահէ աղբ, հայրենիք եւ մշակոյթ:

Եթէ սեփական հայրենիք ունեցող Ժո — ղովուրդներ այս ճամբով կը քալեն, հա — պա մե՞նք, որ շատ բանով զրկուած ենք, չորս հովերուն ցրուած, որքան պէտք ու — ինք մեր լեզուին, որ հազարամեակներ պահէր է մեզ եւ հասեր մինչեւ մեր օ — րերը:

Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբը պիտի աշխատի նախ եւ առաջ Հայ գեղե — ցիկ լեզուի սէրը արթնցնել մեր նորահաս սերունդին մէջ՝ դայն մղելու, որ սորվի մեր լեզուն, խօսի մեր լեզուն, անով մի — այն՝ անոր մէջ կերտելու ու պահելու հա — մար Հայ Ոգին:

Ասոր համար Յանձնախումբս կոչ կ'ուղ — դէ, որ Ամերիկայի բոլոր մեծ ու փոքր քաղաքներու մէջ, ուր Հայեր կ'ապրին, հիմնուին հայկական դպրոցներ՝ որքան կարելի է աշակերտներու մեծ թիւով, ո — րոնք սորվին մեր լեզուն, մեր պատմու — թիւնը, ճանչնան մեր հայրենիքը՝ իր ցա — ւերով ու փառքերով, եւ կապուին մեր Ժողովուրդին:

Յանձնախումբս կոչ կ'ուղդէ, որ դանա — զան ծրագիր ու դառնաւոր ունեցող բոլոր հայ կազմակերպութիւններն ու հիմնար — կութիւնները, որոնց համար եւս հայա — պահպանումը գերադոյն մտահոգութիւն է, ուժ տան մեղի, կանգնին մեր կողքին՝ նախ եւ առաջ իրենց մամուլով ու բեմե — րով:

Յանձնախումբս կոչ կ'ուղդէ մեր բոլոր մտաւորական ուժերուն եւ կրթական մը — շակներուն՝ սիրով ու նուիրումով լծուե — լու հայապահպանման մեծ ու նուիրական դործին:

Յանձնախումբս սրտագին կոչ կ'ուղդէ մասնաւորապէս մեր մայրերուն՝ դարձնե — լու համար Հայ Տունը Հայապահպանման Օճակ: Ամէն անգամ երբ աղբային ծանր տագնապի մը առջեւ դնուած ենք, ամէ — նէն առաջ Հայ Տունը՝ հայ կնոջ եւ մօր առաջնորդութեամբ, կատարեր է վճա — կան ու ճակատագրական դեր: Այսօր, կան մեր հայրերէն իր դադութիւն կ'ապրի իր պատմութեան ամէնէն տաղաքալից պա — հը: Եւ Հայ Մայրը՝ գիտակից առաջապի — րջութեան, պէտք է կատարէ իր պատ — մական առաքելութիւնը:

Ձեռք ուզեր աւելի երկարել մեր խօսքը:

« Աղբիկները պէտք է այս գիշեր հսկուած ընեն, ըսաւ Հարման հօրաքոյր, տէր — տուս ու վշտալին շնչողով: Անոնց անմեղ հոգիներուն կուսապաս աղբասանքը կը հասնի երկինք, որուն դուռները բաց են այս գիշեր »:

Հաւաքուեցան թաղին ծաղկատի աղբիկ — ները: Այն օրօգուն աչքերով Նուարդն ու Արմինէն, երկար մազերով Սիրանն ու Հայկուհին, ճիւղաւորապէս Արտէսն ու Վարդուհին եւ քաղցրածայն Նրանն:

... Վերահիւ գիշերն է: Երկինքէն՝ կը կաթիլ յոյզ եւ լոյս, սէր եւ խորհուրդ կը սաւառնի աստղերուն մէջ:

Երկրէն կը խլար, եւ բնութեան ազատ ընդերքէն կը Ժայթքին բոյր ու բերք, երգ ու ժպիտ:

Գրեհոտի վարդապետութեան ամէնէն սիրալի չէր կը բացուի դարեան նկարա — դեղ պատմութիւն վրայ: Որհնուրդ Որին: Համբարձման գիշերն է:

Այո, անդու աղօթել այս գիշեր, ան — մոռնալ ապաշխու: Լուիկ ու դառնամած պաղատել, որպէսզի խափանի ահաւոր չարքեր: Վերնայ ահուկ պատուհասը ...: Հօրաքոյր Զարմանի տունին ներքեւ — սենեակի յատակը մոխիր փոսերն է: Եւ չոր գետնին վրայ կ'ընէ շրջանակ կազմե — ցին եօթը նորատի աղբիկները ինչպէս եօ — թը գոյն ծաղիկներ:

Եւ իրենց երեսները աղօթքում (արեւ — ւեղ) դարձուցած ինչ անօրինակ հաւատ — քով, ինչ կսկծալին տուայտանքով ծըն — րադիր՝ պաշտամունք ըրին հայցելով աստուածային ողորմածութիւնը:

Կարգացին Գեթեմանի Մեծ խաչից — ետէն էջեր: Սպորտադուրի հարձանք — ներէն եւ խորեկէն « Ի խորոց սքալի հատ — ուածներ կրկնեցին »:

Եւ մըմընցին զղջումի եւ ապաշխարու — թեան բոլոր երգերը — « Աշխարհ Ամե — նայն » ...:

Թերեւս ասանէր արիւնծարու թշնա — մին եւ դարմանահարալ հրամանով մը՝ որ երկինքէն պիտի քար, վերնայ խուժողութ Սպանդը եւ խնայուէր հայկական այս վերջին թաղամասը ...:

Երկնցիկ էր Մայիսի կարճ ու հեշտա — ղին գիշերը: Աստղերը գիրի գիրի վար կը թափէին դատարի տուներու թափուր եր — դիւներուն վրայ, ուր կը տիրէր գերեզմա — նային լուսութիւն ...:

Առաջին անգամն էր որ ընապաշտ Հայը զրկուէր էր իր դարաւոր սովորութիւնէն եւ երգեցներու տակ էր մտեր. Վերահիւ ե — դեռնաւորապէս այդ գիշերուն մէջ:

Անտառներուն ու դաշտերուն, հովիտ —

Կը կարծենք որոշ չափով պարզեցինք ար — դէն մեր միտքը: Մենք կ'ուզենք հայ պա — հել մեր նոր սերունդը եւ լեցնել անշրպե — տը, որ արդէն ստեղծուել է հինին եւ նո — րին, ծնողներու եւ դասակներու միջեւ: Հինի եւ նորի միացման օղակը պիտի ըլ — լայ ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ: Այսուհետեւ, ուրե — մն, հայ լեզուն պէտք է հնչէ մեր տու — րներուն մէջ, եկեղեցիներու եւ Ժողովա — րաններու կամարներուն տակ, աղումքնե — րու կամարներուն տակ, աղումքնեցին եւ հաւաքատեղիներէն ներս: Այսպէս ման ստաւանդներն զէմ, որուն ծանրութիւնը կը զգանք արդէն, մեր ինքնապաշտա — նութեան միակ հատուկէնքը պիտի ըլլայ հայ լեզուն:

Լաւ ամերիկացի դառնալու համար, նախ եւ առաջ պէտք է լաւ Հայ դառնալ: Այսպէս կը մտածէ ու աս կը պահանջէ նաեւ ողջմիտ ամերիկացին: Իսկ լաւ Հայու առաջին յատկանիշը պիտի ըլլայ տիրացումը իր մայրենի լեզուին:

Պէտք է շարժինք հաւաքաբար, ազգո — վին ի դործ դնելով մեր բոլոր միջոցնե — րը՝ նիւթական ու բարոյական: Եւ պէտք է դործենք արագ ու թափով: Մենք ար — դէն ուշ մնացած ենք: Այս պարագային ժամանակը մեղի հետ չէ, այլ՝ մեղի դէմ: Նոր յապաղում մը, անհոգութիւն ու ան — փութութիւն մեղմէ ընդմիշտ պիտի խլեն դործելու եւ յաջողելու ամէն հնարաւոր — րութիւն:

Յանձնախումբս վստահ է, որ ամերի — կահայ սքանչելի դադութիւն արձանագի — տիտի տայ մեր կոչին եւ հայապահպան — ման դործը դարձնէ իր դարագոյն մտահո — գութիւնը: Մինչեւ այսօր մենք խօսեցանք ու ճանդեցինք: Ժամանակը եկած է, որ այլեւս վերջ դնեն խօսք ու ճառ եւ խօսի միայն ԳՈՐԾԻ, կենդանի ԳՈՐԾԻ:

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԿՐԹ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻ

« Յառաջ » ի դիտական բաժնի աշխատա — կից ընկեր Գործէն Պոյաճեանի վերջերս կը խօսէր Թուշուներու մասին: Դասին մը վկայութիւններ ալ իմ կողմից:

Արմաքաղ կամ սերմնադուռ — իսկ Ժո — ղովուրդական բառով « սեւ ագուս » կոչուած թուշուները, երբ սրեւէ տեղ երամով իջ — նում են գետին, կեր փնտռելու, անմիջա — պէս մէկը իրենցից բարձրանում է մօտա — կայ ծառի վրայ, իսկ եթէ բաց դաշտ է՝ թումբի կամ մի բարձր քարի վրայ եւ արթուն պահակի դեր է կատարում: Ընդ — ինչպէս ընդունուած է գործի մէջ:

Պահակ սեւ ագուս — մոխրագոյն ագ — ուսները խմբական կեանք չեն վարում — շարունակ չորս կողմը դիտելով, հէնց որ նկատում է իրենց մահացու թշնամի որ — սորդին իրենց ուղղութեամբ մօտենալիս, անմիջապէս « կա — կա — կա » կանչելով հաւար է բարձրացնում եւ ցածրից սու — րալով բոլոր միասին թուշում հեռանում են այդ վտանգաւոր վայրից մէկ ուրիշ տեղ, ուր կատարում է պահակ կանգնե — լու նոյն գործողութիւնը:

Իրենց ապահովութեան համար, թէ ո՞վ է պահակ կարգում այս անխօս կենդանի — ներից մէկն ու մէկին, մարդկային իմա — ցականութիւնից վեր է հասկանալ, ինչ — պէս եւ անասուններին ներքին աշխարհի շատ ու շատ գաղտնիքները:

Կաշաղակն էլ վարպետ նշանաւոր է: Ընկողը կոցած, կաշաղակը օղից դիտե — լով, փափուկի գետին է փնտռում՝ յաճախ որթատուկերի շուրջը, ընկողը տնկելու: Վայրն էլ ընտրում է դերձ ծառերի եւ թփերի խտութիւնից, որպէսզի օղից դի — տնկու եւ ուղիղ նշանաւորութեան հնարա — ւորութիւնը ունենայ:

Վայրը ընտրելուն պէս իջնում, ընկողը մէկ կողմն է դնում եւ ճանկերով կտրու — փոս փորում: Յետոյ ընկողը կոցուա, բարձրանում է մի քանի հարիւր քայլ վեր եւ պարտաճեւ ճախրում է իր փորած փոսի վերեւը, յաճախ գլուխը դէպի վար ծռելով նշանաւորութեան համար, ճիշդ ուղղահայեաց կէտը գտնելու նպատակով: Եւ շրջադիւր աւելի փորացնելով ու շա — րունակելով նշանաւորութեան գործողու — թիւնը, ուղղահայեաց կէտը գտնելուն

ներուն ու ձորերուն մէջ, ցաւի խուլ ու վայրի դալարումներ կը լսուէին: Յօշոտ — ուած մարմիններու օրհասական հոն — գիւնները կը լկէին Մայիսի ծաղկահոտ գիշերը:

Մերթ խօսուն, մերթ լուին աղօթեցին դեռատի պարմանուհիները անձանիք ու անձկագին:

Անոնց հսկումը սրտայոյզ պատարագ մըն էր, վերջին հաղորդութիւն սարսը — ուուն եւ սրբերի: Ողջակիզում եղեռնի սե — դանին վրայ ...:

Արշալոյսը կը մօտենար, Լուսնական ծա — գեր էր մարմօրէն՝ միջին ներքնասենեակ — ներէն ներս:

Եւ դարնանային մեղմ սիւքը կ'օրօրէր տանիքներու քիւրներու եղբայրները բարձ — րացած բոյսերն ու ծղոտները:

Մօտակայ պարտեզներէն կը լսուէին թուշուներու երգն ու դայլալը:

Հօրաքոյր Զարման դուրս ելաւ իր խը — ցիկէն: Իր աղկաղձ ու երերուն դոյացու — թիւնը քայքայուած, ծոռն էր:

Անորմը գիշերը ինքն ալ հսկում էր ք — րք չոր քարերուն վրայ ծոռնիկ դալով: Ծեծեր էր նիհար կուրծքը աշխարհիմեղքն ու խաչը ուսերուն վրայ առած: Որպէսզի վերջանար սեւաւոր կոտորածը եւ ազատ — ուէր Ժողովուրդը:

Յանկարծ պարագուշակ ու դիւային քը — քիջ մը ճեղքեց միջնադի հանդարտու — թիւնը:

Զարման հօրաքոյր դալկոտ ու քնատ աչքերը վեր վերցուց:

Ահ ու սարսափը բոլոր քստմնելի տան — ջանքներուն պողպատի ծանրութեամբ խո — ցեցին իր տկար սիրտը:

Սրամայր « փափախ » ներ, փաթթոցաւոր դուրսնէր շրջապատերէն թաղը: Հնչեր էր վերջին ժամ քաղաքի վերջին թաղա — մասին ...:

Հօրաքոյր Զարման փրկւ էր անշունչ գետնայարկի սեմին վրայ ...:

Ներսը տակաւին կ'աղօթէին եօթը թար — մատի աղբիկներ՝ ինչպէս եօթը գոյն ծա — դիներ, շուշաններ Ծաւարչանայ ...:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՈՆԸ
ՇՏՈՒՏԳԱՐՏԻ ՄԷՋ

պէս, ընկողը վար է նստում փողը եւ իջնում հողով ծածկում: Իսկ եթէ հողմը եւ կամ մի այլ պատճառով չի յաջողում ընկողը իր փողած փողի մէջ գցել, միեւնոյն գործողութիւնը կրկնում է մինչեւ իր նպատակին հասնիլը: Հետեւից դիտողը վրայ այս տեսարանը մեծ հետաքրքրութիւն եւ հիացմունք է պատճառում:

Ողնին, ինչպէս եւ պողպակե շաւիղի տէր բոլոր կենդանիները, ուտելու համար ընտրում են հասած եւ համեղ պտուղները: Բարձրանալով որթատունկի վրայ, ողնին բազմում է իր ընտրած ողկոյի առջեւ եւ իր ձանկերով խաղողի հատիկները պոկում եւ թափում գետին: Յետոյ իջնում է գետին եւ կռակներ պահելով խաղողի հատիկները վրայ, եւ դանակի շարժումներ անելով, խաղողի հատիկները խրում է ասեղնաձեւ իր փշերի մէջ: Եւ այս միջոցով խաղողով բեռնաւորութեամբ ողնին, ուրախ - գուարթ վերադառնում է իր ընտանիքի մօտ:

Եթէ ողնին այս խելացի միջոցին չդիմէր, ինչպէ՞ս պիտի կարենար խաղողի մի քանի տասնեակ հատիկները տեղափոխել իր կացարանը:

Անտարակոյս կենդանիները մէջ քմէնէն խելացին չունի է, որ սքանչալի արժանի օգտակար բազմաթիւ ծառայութիւնները է կատարում ոչ միայն անհատներին, այլեւ օտար կենդանիներին: Համար, յաճախ իր կեանքի գնով:

Որական չունը, որ պատկանում է շնորհ բազմաթիւ ցեղերից մէկին, որսորդի հաւատարմութեամբ խելացի ընկերն է:

Լաւ մարդուած որսի չունը, եթէ յաջողել է աննկատ մօտենալ որսին, խելոյն կանգ է առնում, տունը երկարում, հայրեացքը արտում, ակնաչնեքն ու պոչը տընկում, առջեւի մէկ ոտը ակնաձեւ կախում եւ յետեւի մէկ ոտը դէպի յետ հորիզոնական ձեւով օդի մէջ երկարում, մինչեւ որ իր տէրը հրացանը պատրաստ բնած զգուշութեամբ մօտենալով շանը, հրամայում է յարձակիլ: Երբ չունը յարձակիլ, որսը մինակ կամ խմբով դուրս է պրծնում փախչելու կամ թռչելու, 5-10 քայլ հեռավորութեան վրայ կրակելու պատրաստ որսորդի մահաբեր գնդակները:

Նոյնպէս հետաքրքրական տեսարան է ներկայացնում, վարպետ որսի շան նա - պատակին հարածելը եւ ճարպիկ ուղի - մալարութեամբ ծուղակի մէջ գցելու դործողութիւնը:

Նապաստակը բոլոր ցեղերին պատկանող շներից աւելի արագավազ լինելով, բացի երկարատուն քերծէ (բարակ, թաղի) կողմում ցեղից, վարպետ որսի շունը ոչ թէ իրենից արագ վազող նապաստակի յետեւից է հետապնդում, այլ ըովիցը: Հալածում է դուռում - դռնում ու այնպիսի ուղիով անցնում, որ նապաստակին հարկադրում է փոխանակ դէպի առաջ վազելու, փոխել իր ուղղութիւնը եւ անդիմապարար դալիս լեղա - պատառ անցնում է իր հոգեւոր որսորդի

ՇՏՈՒՏԳԱՐՏ — Կիրակի 26 Ապրիլ, տեղի ունեցաւ սգահանդէս, Ապրիլեան Եղեռնի յիշատակին:

Սգահանդէսի տեղը որոշուած էր Բագրատաւ, Շտախհալէֆէի գերեզմանատան հայկական մասը, ուր թաղուած են մեր հարազատները: Սքանչելի դադափար: Օգը շատ տաք ու արեւոտ էր, ամբողջ գերեզմանատունը թաղուած էր, դարձնալով ծաղիկների ու կանաչների մէջ: Այդ գործում Գերմանացիները անգերազանցելի են, գերեզմանատները մտնելիս, մարդ գզում է կարծես, որ մտաւ անմահական բուրաստում:

Օրուան բանախօսը ընկեր վաղարշակ մանրամասնօրէն պարզեց թրքական դաւերը հայ ժողովուրդին դէմ: «Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը եւ Հայկական Դատը խոչընդոտ կը համարուէին թրքա - կան ծրագրերն որ կը ձգտէր Օսմ. կայսրութեան միացնել Կովկասի եւ Եւրոպայի իր ցեղակիցները: Թուրք ջարդերը յարձարագոյն առիթը տեսան առաջին համաշխարհային պատերազմի մէջ եւ 1915, ապրիլ 11ին սկսան ալլուր փոխադրել եւ ոչնչացնել Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը: Սակայն բոլեմիներ չհասաւ իր հրէշային նպատակին: Թէեւ մէկ միլիոնից աւելի Հայեր ջարդեց, բայց հայ ազգը այսօր ապրում է, եւ պիտի ապրի, մինչեւ որ պիտի իրականանայ Միացեալ եւ անկախ Հայաստանը:

Դաշնակիցները յայտարարել էին թէ Օսմ. կառավարութիւնը պատասխանատու է հայկական ջարդերին եւ պիտի պատժուի: Պատերազմէն վերջ յուսարար եղանք եւ իշխանը ջարդարարներից ոմանք Հ. Յ. Դ. հերոս ահաբեկիչների ձեռքով ստացան իրենց արժանի պատիժը, Բերլինում, Պոլսում, Հռոմում եւ Թիֆլիսում: Հայրենակիցները, մէկ րոպէ լուս յարգանք մեր անհամար զոհերի սուրբ յիշատակին:

Այնուհետեւ բոլորս միասին երգեցինք «Հայր - Մեր» գերեզմանների վրայ: Տպաւորութիւնը շատ խոր էր:

Սգահանդէսէն վերջ Յ. Աւետիսեան կարդաց, ամենայն Հայոց կաթողիկոսի կոնդակը, որով Մերոյնք Ծ. Վ. Եւրոպայի թեմի կաթող. պատուիրակ կը նշանակուէր:

ԳԱՅԼ ՎԱՀԱՆ

առջեւից: Այս վերջինը կաղմ եւ պատ - բաստ իր տեղում սպասում էր նապաստակը իր ծուղակի ձգելու:

Ողնի նապաստակը մէկ դժբախտութիւնն էլ այն է որ իր աչքերը ի վիճակի չեն իր անմիջական առաջը տեսնելու, այս հանգամանքից օգտուելով է որ ճարպիկ որսի շունը յաճախ յաջողում է նապաստակը ծուղակը նետել:

ԲԵՆՏ

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

84 ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ մասնագէտներ աւարտեցին այս տարի Երեւանի անասնաբու - ժական կաճառի անասնաբուժական բաժինը: Անոնք պիտի աշխատին հանրապետութեան ինչպէս եւ Սովետական Միութեան գանազան վայրերու կողմնակալութիւններում, սովորողներուն եւ գիւղատնտեսական կազմակերպութեանց մէջ:

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆ շամփանեաներու արտադրութիւնը վերջերս աճած է: Երեւանի շամփանեանի նոր գործարանը տարեկան պիտի արտադրէ 500 հազար շիշ: Կո - տայքի շիշանին մէջ կը պատրաստուին լուսայտ մեքենաներ, լեցնելու եւ լցելու գործիքներ: Արտաշատի շիշանին մէջ շուտով կ'աւարտի Դալարի գինիի գործարանի շինութիւնը, որ տարեկան պիտի վերամշակէ երկու հազար թոնէն աւելի խաղող: Շամփանեանի նոր գործարան կը շինուի Այրում կայարանի մէջ եւ տարեկան պիտի արտադրէ 250 հազար շիշ: Բաղդատամբ 1949ին այս տարի շամփանեան գինիները երեք անգամ պիտի աւելնան:

ԳԱՒԱՌԱՅԻՆ ՏԱԿԱՆ թանկարանը բացուած է Լենինականի մէջ: Յուշադրուած է այն վաւերագիրը որ կը վերաբերի Ս. Երեմիայի արտադրութեան վերանորոգումը (1929): Մասնաւոր ցուցադրուող յատկացում են 1920ի մայիսեան ապրիլ - տամբութիւններուն: Յուշադրուած են քաղաքի շրջաններու պեղումներէն մէջ - տեղ եղած նիւթական մշակոյթի մաս - ցուցանիշներ: Ուշագրաւ են պղնձեայ դարու դէնքերու, ապրեւակերպի իրերու նմոյշները: Գեղարուեստի բաժնին մէջ ցուցադրուած են Ի. Այվազովսկիի, Գ. Բաշինջադեանի, Վ. Սուրենիանցի եւ ուրիշ անուանի նկարիչներու աչքի զարնող նկարները:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուն 30ամեակի առթիւ Թիֆլիսի մէջ տեղի ունեցած է հանգիստաւոր երեկոյ: Բացումը կատարած է Լէւոնիճէն: Բանաստեղծի կեանքի եւ դործունեութեան մասին զեկուցում տուած է իր ամէնէն մօտիկ բարեկամը յանր ստեղծագործութեանց Ս. Թարգմանիշը բանաստեղծ եւ ակն - դեմական Ի. Գրիշաչիլին: Ողջոյնի խօսքը ան Կ. Գամախուրդեան, Մ. Ասլանեան եւ ուրիշներ: Գեղարուեստական բաժնին մէջ եղած են հայերէն եւ ֆրանսերէն արտաստեղծութիւններ, Հայերու եւ Վրացիներու կողմէ:

ՆՈՐ ԲԱՅԱՋԻՏԻ քաղաքային դրաղաբանը ունի 11 հազար գերբ, կը ստանայ 59 տեսակ թերթեր: Դարացականներուն համար դրաղաբաններուն մէջ կազմակերպուած են դասախօսութիւններ Լ. Թո - լովոյի «Մանկական արտմուտքները», Յ. Թումանեանի «Գիւրգոր», Մանկական բանաստեղծութիւններ»-ու մասին:

ԵՆՈՂԱԿԱՆ համալսարանի մը կազմա - մուտներէն ...

Այն սրահները ուր իշխանութիւններու բեհեզայ շրջագրեալները պտտած են՝ ծածկուած են հողով եւ խօլ բուսականութիւն մը ազատօրէն կ'ապրի իշխանա - դուռներու հետքերուն վրայ: Դողդոջուն ու կարմիր մեխակները, սգաւոր մանի - շակագոյնը վայրենի ծաղիկներուն եւ անանուն տարտամութիւնը անհամար ինքնաբոյս կանաչութեան մը՝ ալ աւելի բուռն կերպով կը շնչեն դարաւոր դե - րեզմանի տպաւորութիւնը:

Այլ սակայն ինչ պատերազմիկ ու ճգնա - ժամային կեանք մը եռացած է այս պարիսպներուն շրջափակին մէջ. ամբողջ Լուսինեան իշխանութեան պատմութիւնը կայ ամփոփուած այդ աւերակներուն մէջ. կարծես պարիսպները ժամանակին քմա - հաճոյքներէն ձեւակերպուած, անշնչի տառեր են ցցուած երկինքին դէմ որուն հետ փոխի ի փոխ անօդաւոր աղբւսանքի, խրոխտ զանգառներու եւ սրամտութեան մտածումներ կը փոխանակեն:

Սպանախին ամպերը կը կուտակուին լեռանը վրայ, ու բերդը, արեւին ճառագայթներէն զրկուած աւելի մեռելային մոռլութիւն մը կը ստանայ: Այդ բարձրութեան վրայ, այդ հնարարեան բերդին մէջ՝ աշխարհէն բաժնուածի տպաւորութիւնը ունի, ու մեր լոյն ու հանդիսաւոր դարձած շրթոններուն վրայ, կարծես, այլեւս երբեք, բայց երբեք, մարդ -

ԲԱՄԱԿ Ի ՁԵՌՆԻՆ

ՆՍԻՒ. - Նարդուհի յողուածաշարքին առթիւ, որ, այս խորագրով, լոյս տեսաւ նախ «Յառաջ»-ի, յետոյ յաջորդաբար արտասահմանեան մեր թերթերուն մէջ, «Հայրենիք» (4 Մարտ) կը հրատարակէ հետեւեալ նամակը: Չ. Ո. Սիւրիւնը, իր կարգին, առանձին գրքոյով մը հրատարակած է այս յողուածաշարքը, որ միայն բաժանաճառ մը չէ՝ Սիւրիւն արտաստեղծ, այլ եւ հանդանակ մը: Գրքոյ - կը գնել փախաբոյսի կրկան գինի լո - բագրութեանս եւ հայ գրագիտութեանս, գինը 50 Փրանք:

ՏԻԹՐՈՅԹ. — «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ, հոգեկան անխառն հաճոյքով ու հիացումով կրկին ու կրկին կարդացի շնորհալի Շաւարշ Նարդուհիի գեղեցիկ յողուածաշարքը՝ «Բաժակ ի ձեռքին» վերստ - գրով:

Հայու արժանաւոր գաւախներէն մէկուն ձեռքը, անոր գրչին համար, Վալանի ձեռնոյնին նման (եւ ալ ձեռնոյնի մը), ինչպէս համարուել:

«Բաժակ ի ձեռքին»ով տրուած մտքերը պէտք է ըլլան ամէն Հայու հանգանակը, ամենօրեայ իր մտածումն ու անաստան հաւատքը:

Իցիւ թէ ամէն Հայ, աշխարհի բոլոր կողմերը, ի խորոց սրտի կարդար զայն: Որքան լաւ պիտի ըլլար, եթէ ան հրատարակուէր նաեւ անգլերէնով, մեր ա - մերիկահայ երիտասարդներուն համար:

(ՆՍԻՒ. — Կը թերթերէն թարգմանել նաեւ Փրանսերէնի, Փրանսախօս մեր ե - րիտասարդներուն համար):

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՆՏՈՅԵԱՆ

կերպուած է Երեւանի մէջ: Աւելի քան հարիւր ծնողներ հետեւած են պրոֆ. Ա. Շաւարշեանի դասախօսութեան «Պոլիտիկանիկական ուսուցումը եւ ծնողների ան - լիքները» նիւթին շուրջ: Մինչեւ տարեկան պիտի ըլլան դասախօսութիւններ հետեւեալ նիւթերու շուրջ. — «Երեւանի տարիքային առանձնաշատկութիւնները եւ նրանց դաստիարակութիւնը», «Ընտանիքի դերը երեւանի դաստիարակութեան գործում», «Դպրոցականի առողջապա - հութիւնը» եւ այլ նիւթերով դասախօսութիւնները:

ԾԻԾԱՂ

ՃԱՄԲՈՐԴԸ. — Կեցիք հանրակառքէն կին մը ինկաւ: ՏՈՄՍԱԿԱՎԱՅԱՌԸ. — Հոգ չէ, դրամը վճարած է ...:

ԿԱՐԻԱՅԻՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (78)

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՐԸ ՎՐԱՅ

Ու մինչ մենք հաղուածէս առիթներու մէջ սողալով կը հասնինք դէպի ան , կնքը անմատչելի կը թուի եւ կարծես մեր սարուկի ներքանները երբեք պիտի չկոխեն իր նուիրական հողին վրայ ...

Մոռնալ անցեալը ինչ ոսկեզօծ ստու - թիւն ... սպաննել զայն մեր յիշողութեան բլիթներուն մէջ, երբ մեր ծնած առնը մեղի հետ կը բերենք դայն ... անկարելի, անկարելի կը լինի է ատ. ոչ մէկ ատեն մարդիկ չեն յաջողած թումբ կանգնեցնել բընութեան անթափանցելի եւ իմաստուն տրամադրութեանցը դէմ ... Աշխարհիս բոլոր բնասպանները միացած անկարող են մարդկային կամքին անբռնաբարելի եւ անչօլափելի դործութեան դէմ:

Արեւին իր առանձին օրէնքները ունի , որուն իշխանութեան չենք կարող ազա - տիլ. ինչ դաշինք եւ ինչ համաձայնութիւն կրնայ մեզի մոռցնել տալ անցեալը, երբ անկեղ Կապուր մեր արիւնին ամէն մէկ կաթիլին մէջ:

Քննարկել, ու օրորել զայն իր բնական ձգտումներուն օտար երազներով, ահա ինչ որ կը յաջողինք յառաջ բերել ժամա -

նակի մը համար ...

Քարէ քար, ապառաժէ ապառաժ կը մազցնենք դէպի Լեւոնի Բերդը որ տա - բաժնուած կ'երկարի լեռան դադաթիւն ամ - րողը ընդարձակութեանը վրայ:

Սեւ ու խոշոր թռչուններ՝ առանց թե - ւերին շարժելու կը սաւառնին ու կը կորսուին ամպերու մէջ: Աւերակները տեղ տեղ քանդուած՝ սեւ ու խորհրդաւոր փո - սեր կը ներկայացնեն, մինչ ուրիշ մասեր կը կանգնին դեթէ անեղծ իրենց վայրենի ճարտարապետութեան բոլոր խրոխտ գե - ղեցկութիւնովը:

Դէպի վեր, դէպի վեր... սեւ թռչուն - ները աւելի բարձր կը խոյանան . ու բեր - դը կը բարձրանայ կարծես, կը ձգտի դէպ ի ամպերը որ սպաննադին կուտակուած են իր ժանկաւոր պարիսպներուն վերեւ:

Մեր ուխտագնացութիւնը որքան հե - ղահտէ տաժանելի, այնքան նպատակին հասնելու փափաքը ուժգին կը դառնայ: Մարմնով յոյնած ու շնչապառ, մեր մտքերը լուսաւորուած են անցեալին յուշ - քերով որոնք նորօրինակ տեսնող մը կը վառեն մեր հարապատարիւնը, ու այս - պէս է որ կը հասնինք պատմական եւ նը - բիրական բերդին աւերակները ...

Հսկայական պատեր, անբանդելի պա - րիսպներ, կարծես բնութեան ծոցէն դուրս խոստած եւ ուր մարդկային ձեռքեր դպած չըլլային, կը կանգնին տեղ տեղ ձեղ - քուած մօթքրիթներու անձուկ լուսա -

կային ժպիտը, իր զանազան ունայնամը - ստութիւնով պիտի չծաղկի ...

Երբ թշնամի կը մօտենար մեր սահ - մաններուն ու երբ աղատները ու պարոն - ները կ'երթային կուռելու, տո՛միկ ըն - տանիքները կ'ապաստանէին բերդին մէջ, ու թագաւորին անբռնութիւնով օժուէն նայ - ուածքը յառած կ'ըլլար սա հովիտէն ան - դին ուր շրջապատող լեռներէն կրնար անցնիլ թշնամի բանակը:

Այդ օրերուն բերդը վրդովուած կեան - քով մը լեցուն կ'ըլլար, մինչ յաղթանակի յոյսը ու պարտութեան մը ամօթը փոխի ի փոխ բաբախել կուտային տիկնիկներուն սրտերը ...

ՋԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՄՈՒԹԻՒՆ ԱՐԴԻ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒ - ԹԵԱՆ (վերածնունդի շրջանէն մինչեւ մեր օրերը): Հատոր առաջին: Վերածնունդի շրջան. — Աշուղական դրականութիւն. — Ջարթօքի սերունդ. — Աշխարհաբար դրականութիւն Ա. շրջան (արեւմտահայ եւ արեւելահայ բանաստեղծութիւն, վէպ, թատրոն). — Հրապարակագրութիւն. — Աշխարհաբար դրականութիւն Բ. շրջան (արեւմտահայ եւ արեւելահայ վէպ): Գրեց՝ Հ. Մեարդ Վ. Ճանաչեան: Վեներ - տիկ Ս. Դադար 1953:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՑԹ

ՀՈՎԱՆԱՌՈՐՈՒԹԵԱՄԲ 2. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻԻ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ Ծ. ՆԱՐԻՈՒՆԻ

SALLE DE LA CHIMIE, 28bis, Rue St. Dominique
Métro SOLFÉRINO ou INVALIDES

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին

Կը նախադասէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼԵԼԵԱՆ

Յամուս Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեամբ

Կը խօսի ՏՈՒԹ. ՏՍՄԱՄԵԱՆ

Կը ներկայացուի տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱԲԵԱՆԻ կողմէ ԶԷՌՆԱՆ - ՏԵԼԻ «ԼԸ ՊՈՒԼԱՆԺԷ ՏԸ ՎԱԼՈՐԿ»

Շարժանկարէն առաջ՝ բեմ պիտի բարձրանան Փրանսացի խումբ մը արուեստա - գէտներ։

Henri Vilbert, Pierrette Bruneau, Madeleine Sylvain, Gelin, Berval, Ardisson, Francis Linel, George Chamarat, de la Comédie Française.

Սրահին այս փոփոխութեան առթիւ յաւելուածաբար հրապարակ հանուած են նոր տոմսեր, գինը 300 ֆրանք։ Ստանալիւնէն։

Ժապաւեմի ներկայացման պատմառով երեկոյթը կը սկսի միշտ ժամուս եօնայի համար ծախուած տոմսերը ի զօրու են Սալտը լա Շիմիէ երեկոյթին

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՓԱՐԻՉԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8-30ին մինչեւ լոյս Ե. քաղաքի քաղաքացի - տարանի շէնք տրախիմ մէջ։

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամանութիւնները շուտով։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոսի սրահ, 143 ֆուր Լաֆայէթ։

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուէն մինչեւ առտուան ժամը 2։

«ՍՈՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ» ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի կողմէ Մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ԿԱ - ՐԱՊԵՏԵԱՆԻ եւ դերասան ԹՐԱԳՈՇԻ։ Այս կերակի ժամը 15ին Մէքքլը Կաթո - լիք սրահին մէջ։

ՀԱՄԵՐԳ

« ՆԱՅԻՐԻ » ԵՐԳՉԱՌՈՒՄԲԻՆ

Ղեկավարութեամբ Գ. ԵԱՆՊԵԿԵԱՆԻ Հիմնադիր - Վարիչ Երգչախումբին
Salle Gayeau, 45 Rue de la Boétie
Կիրակի, 17 Մայիս ժամը 17-30ին։
Յայտագրին Ա. մասը ժողովրդական երգեր զանազան հեղինակներէ։
Բ. մասը. — Կոմիտաս վարդապետ։

Տոմսերու համար դիմել. — Սալ Կալօ, Գրատուն Բալուէան, 46 ռիւ Ռիշէ, հեռ. Փոսթամս 25-46, Տիկին Պալմեսանի, 83 ռիւ տ'Ալպուիլ, սանքրալ 48-69, Պ. Համ - քէրի, 9 ռիւ Սոլմիէ, Տիկին Ագնալուրի 22 ռիւ Նալպաէն։

PREUVES

Լոյս տեսաւ 1953 Մայիսի թիւը (27), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։

Կը պարունակէ մասնաւոր ուսումնա - սիրութիւններ Խ. Միւլթեան նոր վարիչ - ներու, յետ - Սթալինեան կացութեան, ժողովրդային հանրապետութեանց, Պոտ - լէոի եւն. մասին։

Նաեւ Բիւզանդիոնի մասին (Արման Գասպար)։

Գրական, դիտական, թատերական քրո - նիկներ։

Տարեկան բաժնեկրին 1200 ֆրանք, վե - ցամսեայ 650։ Արտասահման 1500 եւ 800։ Ուսանողներու համար 900 եւ 475 ֆրանք։ Զեռքէ՝ 120 ֆրանք։

41, Av. Montaigne - Paris (8°)

ՊՈՆՏՈՍՅԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միւլթեան

Այս կերակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24

Cercle Militaire, 8, Place St.-Augustin

GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոշինի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ խմբերգ, պար եւ նուագ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «բէմէն» - չէ»ով լազ - պար տեղական տարազներով։ Ծոխ պիւֆէ դերամատիկի գիներով։

ՕՐ. ԱՍՏԶԻԿ ԲԵՐՈՒԹԵԱՆ եւ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Երգ), Պ. ՊԱԼԵԱՆ եւ ՏԻԿԻՆ ԵՐ - ՈՒԱՆԴՈՒՀԻ (մենակար)։

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնի ինձեանի, Շարլըպուր 07 - 03, Նախաձեռնութեան Շարլըպուր 28-20։

Մուտք 200 ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻՐ

ՓԱՐԻՉ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոր Եօթնդարյան խումբի ժողովը այս շա - բաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատե - ղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ըն - կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊՈԼՍՈՑ Կեդր. Վարժարանի Փարիզի նախկին սաները կը հրաւիրեն իրենց ըն - կերները եւ հասարակութիւնը, Մայիս 24ին, Հոգեգալստի տօնին օրը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ուր հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի Կեդրոնականի նախկին սան Ժորժ. Հրաչ - եայ Անտանի (իւր մահուան քառասուն - քին առթիւ), Ժորժ. Երուանդ Մանուէլ - եանի, վաղարշակ Մեքարպեանի եւ բոլոր հանգուցեալ Կեդրոնականցիներու յիշա - տակին համար։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս - եան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կերակի ժամը 3-30ին, ընկեր Հրանտ Ու - նանեանի ընկերանք։ Կարեւոր օրակարգ։ Վիէն. — Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժո - ղովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20-30ին Օհանջանեան ա - կումբը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնդարյան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շա - բաթ ժամը 21ին։ ՍԱՌԱՅԻԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կերակի կէսօրէ վերջ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեանի ընկերանք, 146 Պուլվ. Ժան Ժորժ, Էփրին սիււս Սէն։

Ներկայ պիտի ըլլան Կ. Կ. Ն. Երջ. Կոմիտէներու ներկայացուցիչները։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշգրտաւ ըլ - լալ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկ. Էլլէն Բիւզանդ։ Նիւթը՝ «Ապրիլ 11-24»։ Կը խնդրուի ընկերներէն ճշգրտաւ ըլլալ։

ՍԷՆՏ ԷՐԻԿ. — Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20-30ին, մատուռին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայու - թիւնը պարտաւորիչ է։

«ԱՋԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ՎՍՈՒԼԻՍԸ

Իսկ լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահի մէջ, այս շաբաթ ժամը 20-30ին։ Նիւթը «Խ. Միւլթեան վերջին բարենորոգումները»։ Մուտքը ազատ է։

TÉLÉ - CHATEAU

97, Rue du Château. Paris 14° Suffren 62 - 02

ՎԿՅՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԵՏ TELEVISION - RADIO

Ինչպէս նաեւ երկտրական installations (տուններու եւ խանութներու մէջ)։

Ծոխ միջերգ ի ամէնէն արդիա - կան տեսակներուն, մասնաւորաբար

GRAMMONT մեքենաներուն։

Վաւարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր գեղջ «Յառաջ» ընթերցողներուն։

Դիմել՝ Պ. Ա. ՍԱԼՊԱԶԱՐԵԱՆԻ վերի հասցեով։

ԼԱԻԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՅՈՒՌՆԻԹԻԻԻ

Դերակցներու համար

Կ Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ի Ն

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւաքոյն ալլաւմ ամենամեծ գնով

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՀՈԳԵ ՀԱՆԳԻՍ

Օր. Ջապէլ Բէօսեան կը ծանուցանէ թէ այս կերակի յետ պատարագի հոգե - հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր հօր՝

ՀՐԱՆԴ ԲԵՕՍԵԱՆԻ

յիշատակին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերոջ յի - շատակը յարգողները։

ՀՈԳԵ ՀԱՆԳԻՍ

Այրի Տիկին Ստեփան Մազմանեան, Տէր եւ Տիկին Ապու Մարութեան եւ զաւակ - ները, Բէշապեան, Մարգարեան եւ Մազ - մանեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատար - ուի այս կերակի Փարիզի Հայոց եկեղե - ցիին մէջ, ողբացեալ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱԶ - ՄԱՆԵԱՆԻ յիշատակին, անոր մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ԼԻԼԱՅԻՆ

Միշտ լաւագոյն մաշը կրնաք ընել հոն, իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը ուեկնորի մաշ արեւելեան մաշ։

Ձեր մարմնը վրայ է

Լ Ի Լ Ա Ն

24, Rue Saint Lazare, Paris 9°

Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանկ: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՀԱՐԱԹ

16

ՄԱՅԻՍ

SAMEDI

16 M A

1953

2997 ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7067

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 2997 ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2478

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՀԱՅ - ԲՈՅԺ »

Կը թուի թէ դեռ երէկ էր: Պոլիս, 1922: Խեղճիկ երիտասարդ մը կը ներկայանար «Ճակատամարտ»-ի խմբագրատունը:

Նախապէս ձեռագիր մը ղրկած էր, եւ առաջին տեսակցութիւնը պիտի ունենար խմբագրին հետ: Ուսումնասիրութեան փորձ մըն էր յօդուածը, եւ կը պարու-նակէր մէջբերումներ՝ էջերուն տակը:

Տեսակցութիւնը անմիջապէս վերած ունեցաւ մտերմական զրոյցի մը:

Այդ օրէն, խեղճիկ տղան, որ Շ. Նար-դուին կը կոչուէր, խորապէս քանդակ-ուած միաց մեր մտքին մէջ:

Դէպքերը թաւալեցան սրբնթաց:

Խուճապ եւ արտազայտ: Փոթորիկը Պոլսէն ալ ամբողջ բազմութիւններ կը ցրուէր աշխարհի չորս հովերուն: Ան-հասներ, խումբեր կը նետուէին ցամաքէ ցամաք:

Նարդուին փարկ. խմբագիրը Սո-ֆրա: Բայց կապը միաց միշտ ամուր:

Այնպէս որ, 1925ին, երբ «Յառաջ»-ը լոյս կը տեսնէր, Նարդուին դարձաւ ա-նոր տեսական աշխատակիցը, եւ յետոյ խմբագիր, լման 15 տարի:

Բժշկական ուսանող էր, այն ատեն: Եւ հազիւ կէս օր մը կը նստար տրամադրել, չարձաւ կենսոյ մը հոգեւուն մէջ:

Այդ կէս - օրերը իրիկուն կ'ըլլային սեւ աշխատանքով, — լուր թարգմանել փորձ սրբագրել: Կիրակիէ կիրակի ալ «Միտք եւ Արուեստ»-ի բաժինը խմբա-գրել:

Միեւնոյն ատեն թերթը կը ճոխանար իր զբաղման եւ գիտական արտադրութիւն-ներով, ինչպէս եւ դադարաւորական պայ-քարներով:

Իր դործունէութեան արտաքին երե-ւոյթին էր այս: Առանց հաշուելու ուսանող-ական Միտքը «Յարգող»-ի եւ Զոմի մէջ կատարած՝ աշխատանքները:

Շատ քիչները գիտէին թէ տարիներէ ի վեր հսկայական երկունքի մը բռնուած էր երեւութապէս խեղճիկ տղան: Սկսե-լով Պոլսէն:

Գիշերը ցերեկին կը խոնէր՝ յոգնե-ցուցիչ ընթերցումներ կատարելու: Սեր-տելու: Հում նիւթեր հաւաքելու: Մէկ խօսքով՝ պաշար ամբարներ համար, ի խղիւր ապագայ ստեղծագործութեանց:

Եւ երբ «Յառաջ» հրատարակեց իր Մատենաշարին առաջին գիրքը, «Մեղե-ղիներ, Մեղեղիներ», յայտնութիւն մը եղաւ իր ծրագրած աշխատութեանց գու-մարը, — աւելի քան 65 հատոր:

Տքնաջան երկունք եւ վաստակ՝ ամե-նալայն ձախտի մը վրայ: Բաղմածիւղ եւ բովանդակալից:

Այդ մասին չէ որ պիտի խօսինք այ-սօր:

Կ'անցնինք «Հայ - Բոյժ»-ին, որուն ի պատիւ սարքուած է այսօրուան դեղար-ուեստական երկոյթը:

Հիմնուած՝ 1934ին, երկար վարանում-ներէ ետք, այս ամսագիրը այլապէս նշա-նակելի յայտնութիւն մը եղաւ, ամէնուն համար:

Բժշկական թերթեր շատ ենք տեսած, Պոլսոյ Կոմկասի թէ արտասահմանի մէջ: Բայց, այս մէկը ունի բացառիկ հան-գամանք: Ինչպէս «Նարդեան» որ եւ է հրատարակութիւն կամ ծրագիր:

Բառին բովանդակ իմաստով գիտական շտեմարան մըն է «Հայ - Բոյժ»-ը: Ծոխ եւ բազմակողմանի բովանդակութեամբ: Այնտեղ ամէնին խրթին կամ չորուցա-մար նիւթերը կը մշակուին գիտունի եւ գրագրի բժանիւրութեամբ:

Եւ լեզուով մը որ կը թարմացնէ, կը ճոխացնէ մեր մայրենի գանձարանը:

Մեծ բան մը չէ իր սպասուելու: — Ապահովել թերթին տեսականութեան թիւը, որպէսզի կարենայ գլուխ հանել իր «կեանքի գործը»: Սերտել եւ երկնել հանգիստ սրտով:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՓԱՍՏԵՐՈՒ

ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ

ԱՅԶԸՆՀԱՌԻՐ ԱՌ ԱՅԺՄ ՅԱՐՄԱՐ

ԶԻ ՏԵՍՆԵՐ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ ՄԸ

ՀՐԱԻՐԵԼ

Մ. Նահանգներու նախագահը կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ առջի օր, մա-մաժուրի ասուլիսի մը մէջ, իբրեւ անուղ-ղակի պատասխան Չըքլիի վերջին թեւա-դրութեանց:

Բացատրեց թէ ի. Միութիւնը տակաւին չէ ապացուցած իր ուղղամտութիւնը, երբ խաղաղութեան հաւաստիքներ կուտայ. հետեւաբար անօգուտ է Մեծերու խոր-հրդաժողով մը դումարը, քանի որ դործ-նական փաստեր կը պակսեն: Այս առթիւ խտորէն քննադատեց Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, էթլին, որ ըսած էր թէ Մ. Նահանգներուն մէջ տարբեր կան որոնք չեն ուզեր կարգադրուած տեսնել Գորէյի խղիւրը: Եւ յայտարարեց.

— «Ես Մ. Նահանգներուն մէջ տեսած չեմ ունէ մէկը որ խաղաղութիւն չուզէ: Ազատ աշխարհը կ'ուզէ որ միջադատային վէճերը կարգադրուին խաղաղութեամբ: Բուն խղիւրը այն է թէ մեծ տերութեանց վարիչները ե՞րբ կ'ընեն ժողով գումարել եւ կացութիւնը քննել յաջողութեան որոշ յոյսերով: Անցեալին մէջ բազմաթիւ խոր-հրդակցութիւններ տեղի ունեցան մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն եւ ուրիշ ներառյալցուցիչներու միջեւ: Ինք միշտ պատրաստ է ամէն բան ընելու: Բայց Մ. Նահանգներուն արժանապատ-ուութիւնը կը պահանջէ որ բանաւոր ապա-ցուցներ հաստատեն թէ կարելի է յառաջ-դիմութիւն մը կատարել»:

Գանի մը թղթակիցներ հարցուցին թէ նախագահը կ'ընդունի խորհրդաժողով մը գումարել, եթէ զինադադար կնքուի Գո-րէյի մէջ: Նախագահը կրկնեց թէ ան-հրաժեշտ է ուղղամտութեան ապացոյց տալ. բայց ճշտել չպարզեց թէ ո՞րն է ուղղամտութեան ապացոյցը: Յետոյ դի-տել տուաւ թէ յարմար ժամանակին խոր-հրդակցութիւններ կ'ընեն կատարուել, միշտ արտաքին նախարարներու միջոցաւ, որովհետեւ վիճելի խղիւրները չափազանց բարդ են եւ քննութեան եղանակներն ալ շատ փափուկ: Ինք նպատակաւորաբար չի գտնիր որ ամէն բան կախում ունենայ պետութեանց վարիչներէն:

× Մոսկուայի երկու պաշտօնաթերթեր - ըր, «Փրաւտա» եւ «Իզվեստիա» մայիս 14ին գրեթէ մէկ էջ յատկացուցած էին Չըքլիի ճառին եւ Անգլիոյ երեսփ. ժողո-վին վիճարանութեանց: Կէս էջ գրաւած էր վարչապետին ճառը: Գլխաւոր մարերը նոյնութեամբ թարգմանած էին: Այս պա-րագան մեծ դարձանք պատճառեց քաղա-քական շրջանակներու մէջ: Կը նշանակէ թէ ի. Միութիւնը մասնաւոր կարեւորու-թիւն կուտայ Չըքլիի ճառին որ կը թե-լադէր խորհրդաժողով մը գումարել:

Նոյն թերթերը այս առթիւ կը շահագոր-ծեն Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մի-ջեւ ծագած տարակարծութիւնը, յիշելով զանազան յօդուածներ եւ քննադատու-թիւններ:

Փարիզի մէջ ալ զանազան տեսակէտ-ներ կը յայտնուին Չըքլիի ճառին մա-սին: Թերթերը գիտել կուտան թէ կարելի չէ որեւէ խորհրդաժողով գումարել ա-ռանց Ֆրանսայի:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը Տոքթ. Ատենհաուերը, որ Լոնտոն կը գլա-նուի, ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ անհրաժեշտ է «ստեղծել միացեալ եւրոպան»: Այս առթիւ մեղադրեց ի. Միութիւնը թէ ամէն միջոց կը փորձէ վիճե-ցնելու համար միացման ծրագիրը: Ըսաւ թէ Մոսկուայի աչքին այդ ծրագիրը գլխաւոր արգելքն է համայնաւարութեան

ԱՆՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՍՈՒԷՋԻ ՇՐՋԱՆԸ ՊԻՏԻ ՊԱՇԱՐՈՒԹ

Հեռագրերնէր ծանրակշիւ լուր մը կը հաղորդէին երէկ, ըսելով թէ զօր. Նե-կիպ որոշած է պաշարել Սուէզի շրջանը, որպէսզի անգլ. զօրքը պարէն չստանայ:

Նոր լուրերու համաձայն, Եգիպտոս ո-րոշած է արգիլել պարէնի փոխադրու-թիւնը դէպի Սուէզ, եւ մասնաւոր ար-տօնագիր պահանջել, պարզապէս խափա-նելու համար սեւ շուկան: Պարենաւոր - ման նախարարը, Սապրի Մանսուր, ըսաւ թէ այս տնօրինութիւնը ուղ-ղուած է անգլիական զօրքին դէմ: «Մենք պայմանագիր մը ունինք, որուն համա-ձայն եգիպտական կառավարութիւնը կարգ մը ուսուստներ կը հայթայթէ որոշ քանակութեամբ: Կառավարութիւնը հիմնուած է այս համաձայնութեան վրայ եւ բացարձակապէս միտք չունի արգիլե-լու անգլ. զօրքին պարենաւորումը: Ե-րած տնօրինութեան միակ նպատակն է թոյլ չտալ որ Անգլիացիներուն յատկա-ցուած պաշարը սեւ շուկայ փոխադրուի»:

Հակառակ այս յայտարարութեան, ջղաքրդութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ Սուէզի շրջանին մէջ: Անգլիացիները կը վախնան որ դժուարութեան մատնուին ի-րենց 80-000 զինուորները եւ անոնց ըն-տանիքները, վասնզի եգիպտացի հայթա-յթիչները կը ստանան միւսը, բանջարե-ղէնը, հանքային ջուրերը, դարեւորը, գիշերն, կաթնղէնը, հաւիթը, հաւեղէ-նը եւն. Մասնաւոր արտօնութիւն հաս-տատելով, Եգիպտոս կ'ընայ ճնշում բանե-ցնել, անգլ. զօրքը հեռացնելու համար:

Կը հաստատուի թէ անգլ. կառավարու-թիւնը մարտանաւեր եւ օդանաւ զօրք ղրկած են, միեւնոյն ատեն զրաւելով կարգ մը կարեւոր դիրքեր: Առջի օր անգլ. զինուորները կրակ բացին եգիպ-տական զւլի մը վրայ, Սուէզի մօտ, երբ թնդանթներ կ'արձակուէին Բամա-դանի առթիւ: Թիւրիմացութիւնը շուտ հաստատուեցաւ, բայց միշտ կը վախ-ցուի նոր միջադէպերէ:

× Իսրայէլէն Յորդանան անցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տրըս: Հարիւրաւոր արար զինուոր-ներ կը պահպանէին իր անցած ճամբան: Երուսաղէմէն մեկնելէ առաջ, տեսակցե-ցաւ Իսրայէլի նախագահին եւ վարչա-պետին հետ, յոյս յայտնելով թէ իր պտոյտը պիտի օգնէ խաղաղութեան դատին: Նախարարը որոշ մտահոգու-թիւն յայտնեց Սուէզի կացութեան մա-սին: Բայց շատ դժ ի՛րերեւայ Իսրայէլ կատարած այցելութեանէ:

տիրապետութեան: «Եւրոպեան միւս-թեան դադարաւոր միայն զինուորական պատճառներէն չի բխի: (Իր հաշուով ի. Միութիւնը ունի 140 զօրաբաժին արեւ-մրտեան ձախտին վրայ, առանց հաշուե-լու արբանեակ երկիրներու 60 - 70 զօ-րաբաժինները): Կան նաեւ քաղաքական եւ տնտեսական պատճառներ: Պատերազ-մէն վերջ Եւրոպան պատակուած է եր-կու հսկաներու դիմաց, — ի. Միութիւն եւ Մ. Նահանգներ: Այսպիսի կացու-թեան մը մէջ տնտեսական է միացումը: Եւրոպայի յարաբերական տկարութիւնը կ'ապացուցանէ թէ ան դադարտենք դի-տումներ չունի ի. Միութեան դէմ»:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Համայնա-վար առաջնորդներէն Ֆրանց Տահլեն, որ շատ կարեւոր դիրք մը կը գրաւէր, ձեռ-րակալուած է զաղաքի ոստիկանութեան կողմէ, ինչպէս եւ հեռագրերն Պերլինէն: Կը մեղադրուի թէ կապեր ունէր թրոց-քականներու: Սիոնականներու, Թիթոյի եւ ամերիկեան զործակալներու հետ...

« ՅԱՌԱՋ »

ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք —
Ընկեր Վարդան Մարտիրոսեան (Տիրէ
Տաւա, Եթովպիա) հազար Փրանք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽԵՂՃ ԹԻՒԹԱԿՆԵՐ

Փարիզէն տրուած ազդանշանի մը վը-րայ, Մարտէյի «Յառաջդիմականներ»-ն ալ կ'աւանդարեն Ապրիլ 11-24ի սգահան-մը սարքել թուականէն առաջ, ապրիլ 19ի կիրակին:

Անշուշտ ի հեճուկա Այդ. Կեդր. Վար-չութեան:

Այս վերջինը շատոնց ստանձնած էր տօ-նակատարութեան նախաձեռնութիւնը, հո-վանաւորութեամբ երեք յարանուանու-թեանց եւ մասնակցութեամբ ազդային կազմակերպութեանց:

Վարչութիւնը պատու ըրած էր իրենց ալ հրաւեր ուղղելու:

Խորհրդակցական առաջին ժողովին իսկ, մարդիկ ծիծաղելի կը դառնան, մասնա-ւոր «վարձագիծ» մը պաշտպանելով:

Եւ կ'երթան իրենց «օրիգինալ» սգա-հանդէսը կը սարքեն համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը:

Օրուան բանախօսերէն մին «Ժաքէթ»-ը կը հանէ, տաքէն նեղուելով:

Յետոյ, չեմ գիտեր ո՞վ կը հրամայէ յոտնկայս յարգել զենեարալիսիմուս Սթա-լինի յիշատակը:

Աս ու ան կը խօսին Գորէյի պատե-րազմին, խաղաղութեան եւ ուրիշ բանե-րու մասին:

Ուրիշ՝ ուր, գլխաւոր բանախօսը յան-կարծ զգայացո՞ւնց հէքեաթ մը կը պատ-մէ:

— Հայրենակիցներ, մեր ամենագոր բա-րեկամը, Ձիւնըն, Վանը, Մուշը, Բաղէ-չը եւն. խոստացեր է ի. Շանթի, բայց այս վերջինը յիմարարար մերժեւ է, ըսե-լով թէ իրենք Սեւոի դաշնագիր ունին...

Տարիներ առաջ խեղդատակ մը հիւսած էր այս քնարեր առապելը, Պոլսոյ մէջ: Անցեալ տարի Եգիպտոսէն յորեւսար բանալէ մը միջանկեալ կ'արտապէր դայն: Չարամտօրէն, բայց նաեւ որոշ վերապահութեամբ:

Արժանի պատասխանը տրուեցաւ եւ լուց:

Մարտէյի մօրուսաւոր թուեալը մօտ - ցեր է թէ ի. Շանթ Մոսկուայի մէջ կը բանակցէր 1920 Մայիս - Յունիսին, իսկ Սեւոի դաշնագիրը ստորագրուեցաւ նոյն տարուան Օգոստ. 10ին:

— Այս խղիւրները ի՞նչ կապ ունին Ապ-րիլեան սգահանդէսին հետ:

— Ինչո՞վ պիտի արդարացնեն իրենց գոյութիւնը, եթէ արեւն չպղտորեն:

ՎԱՀԷ

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ բանակցութիւններ կա-տարուեցան Փարիզի մէջ, առանց որեւէ համաձայնութեան յանդիւր: Ֆրանսայի վարչապետը եւ արտաքին նախարարը եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը երկու օր քննեցին խղիւրը, վեղ զինակից պետութեանց ժողովին առթիւ, բայց պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ որեւէ համաձայնութիւն չզոյացաւ: Ֆրանսա տնտեսական առանձնաշնորհներ կը պա-հանջէ, օգտուելու համար Սարի հա-րուտ, առեւտրահանգիստ եւ պողպատէն, բայց Գերմանիա դիտել կուտայ թէ այդ երկրին բնակչութիւնը, մէկ միլիոն, ջանջալիւք մեծամասնութեամբ գերման է լեզուով, մշակութիւնը եւ աւանդու-թեամբ: Խօսակցութիւնները պիտի շա-րունակուին:

(Շարունակութիւնը կարդալ Գ. Էօ)

1000-Ի՞ ԹԻՒԼ

Ապրիլ 23ին հրատարակուեցաւ «Հայրենիք» անգլերէն Շաբաթաթերթին («Հայրենիք» Ուրբաթ), հաջորդորդ թիւը :
« Հայրենիք » շաբաթաթերթը շուրջ 20 տարուան կեանք ունի, հրատարակուած ըլլալով 1934 Մարտին :

Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան օրկանն է ան, նուիրուած երիտասարդութեան, ա - նոր նպատակներուն, գործունէութեան եւ ազգային դաստիարակութեան :

Ով որ հետեւած է այս աշխոյժ շաբա - թաթերթին գործունէութեան, ուրախու - քեալք ալիտի վկայէ, թէ ան տարուէ տարի վերելքի մէջ եղած է՝ իր բովան - դակութեամբ, ներթերու պէսպիսութեամբ եւ հւայկ. կեանքին պատկերացումով :

Իր հրատարակութեան առաջին օրերուն, վարանումներու առջեւ դանդաղ եւ օր - ուան կուսակցական Մարմիններն ու Երի - տասարդական շրջանակները : Պիտի դո - նէ՞ր ընդունելութիւն. անգլիախոս երիտա - սարդութիւնը պիտի հետաքրքրուէ՞ր ա - նով եւ թէ՞ հետաքրքրուէր իսկ, պիտի չխնայէր հայ լեզուին ու մշակոյթին : Կային մտածողներ, որ անգլերէն օրկանի մը առանձին հրատարակութիւնը կրնար կերպով մը ջլատել երիտասարդութեան հայերէն սորվելու ճիւղը :

Կենսքը եկաւ ցոյց տալու որ, ընդհա - կառն, «Հայրենիք» Ուրբաթը ազգակ մը եղաւ ոչ միայն Հայ Երիտ. Դաշնակ - ցութեան անդամները հայ կեանքին ու մշակոյթին կապելու, այլեւ երիտասար - դական լայն շրջանակները հետաքրքրելու համար հայկական կեանքով :

Հովանաւորութեան տակ Հ. Յ. Դաշ - նակցութեան, յանոր շունչովն ու ոգիովը սնած, թերթին ձեռնհաս խմբագիրներն ու աշխատակիցները Ուրբաթը դարձուցին ճշ - մարիտ օրկան մը, որ դաստիարակից իր ընթերցող երիտասարդութիւնը, առողորե - լով դային հայ ժողովուրդին եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դադափարակներով եւ անոնց ազատազրական պայքարին թա - փովը :

Ամէն շաբաթ, կանոնաւոր կերպով լոյս տեսնելով, «Ուրբաթ» հարապատրէն պատկերացուց ամէնէն աւելի Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան կեանքը, արձագանգ ըլ - լալով անոր հարիւրաւոր Ուսմանը եւ գործունէութեան — կազմակերպական, մարդկային ու մշակութային :

Այս կերպով, «Ուրբաթ» դարձաւ կեն - դանի կապը երիտասարդական այս բազ - մամբը կազմակերպութեան ցրուած խումբերուն եւ Ուսմանը ինչպէս նաեւ հաղաթաւոր անդամներուն միջեւ : Զբաղա - կանացաւ առով : Անիկա եղաւ արձագան - քը արտասահմանի երիտասարդական ու ազգային կեանքին, ամերիկահայ երիտա - սարդութիւնը հետաքրքրելով բովանդակի հայրութեան կեանքով :

Տարիներով քաջակերպ նորահաս գրող - ները, զանոնք մղելով աւելի մեծ նուա - ճումներու եւ ազգային կեանքի ու պատ - մութեան ուսումնասիրութեան :

Այս դեմքին վրայ, «Ուրբաթ» կ'առա - բարձրէր նախախնամական եղաւ, որով - հետեւ ան գիտցան ոչ միայն քաջակերպ գրելու ընդունակ տարրերը, այլեւ հա -

ւատը ներշնչել անոնց եւ ուղղութիւն տալ : Դիտցաւ սիրելի դարձնել իր աշխա - տակիցներուն՝ հայոց պատմութիւնն ու մշակոյթը : Եւ այսօր, շուրջ քսան տարի ետք, «Ուրբաթ» կրնայ գրական քանի մը սերունդներու անունէն խօսիլ, քանի մը տասնեակ երիտասարդ գրողներու անու - նով, որոնք իր «գլուխ»էն անցած են, ո - գրով հայ ու առողջ, շունչով դադափա - րական եւ ծանօթութիւններով ազգային ու ընդարձակ :

Իր հազար թիւերը անսպառ շտեմարան մըն են, անցնող քսան տարիներուն հայ ե - րիտասարդութեան կեանքին, անոր նուա - ճումներուն, հոգեկան ու իմացական դար - դացման մասին եղած վկայութիւններուն :

Այս բոլոր աշխատանքներուն կարգին սակայն, «Ուրբաթ» տուաւ իր երիտասարդ ընթերցողներուն՝ քաղաքական դաստիա - րակութիւն : Հայկ. Դաշնակցութեան ծա - նոթացուց անոնց, արծարծելով Ազատու - թեան ու Արդարութեան դադափը անոնց պրտերուն մէջ, ինչպէս նաեւ պայքարի կրակը՝ իրականացնելու համար Հայու - թեան դադափարակները :

« Հայրենիք » շաբաթաթերթը առաքե - լութիւն մըն է, որ կը կատարէ : Տարա - կոյս չկայ, որ այսուհետեւ ալ պիտի չա - րունակէ նոյն առաքելութիւնը, օգտուե - լով անցեալի փորձառութիւնէն :

Ունինք այն պատահութիւնը թէ՛ առա - ջին քսանամեակէն ետք, հիմա որ սերունդ - ներ հասած են իր շունչին տակ, «Ուրբ - Թ» դրօշակը պիտի դառնայ անգլիա - խոս երիտասարդութեան մէջ, հայերէնա - գիտութեան. այսինքն՝ աւելի լայնօրէն ուսումնասիրութեան Հայոց պատմութեան ու գրականութեան, հայ լեզուն սորվելով : Երբ օտարներ, անգլիացի, ֆրանսացի, գերմանացի, երէց թէ երիտասարդ, ու - սուցիչ թէ ուսանող հայերէն կը սորվին ու կը գրեն, հայ երիտասարդները ուրա - խութեամբ եւ հպարտութեամբ պիտի ը - նեն նոյնը : Եղաւ մը աւելի սորվելով՝ ի - մացական հարստութեան մը տիրանալ է որեւէ մէկուն համար : Հայերէն սորվելը ոչ միայն հարստութիւն մըն է, այլեւ հո - գեկան վայելք մը, նկատելով որ հայե - րէնը աշխարհի գեղեցիկագոյն լեզուներէն է, իր հին ու նոր դանձերով : Արեւմտի հրաշալիք մը :

Ամերիկացիները չինարէն, ճափոներէն, քսոներէն կը սորվին. անշուշտ, գիտեն բան մը :

Ինչո՞ւ Հայերը գոնէ հայերէն չսորվին : Մէկ լեզուի մը գիտութիւնը աղքատու - թիւն է, մեր օրերուն : Ինչո՞ւ անգլերէնին հետ ուրիշ լեզուներ չսորվին մեր երիտա - սարդութիւնը եւ ամէնէն առաջ, հայերէ - նը, որ միայն բառ չէ, այլեւ հինաւորեց ստեղծագործութիւն, պայքարող հայրենի - քի մը ձայնը, շքեղ պատմութեան մը ցոլ - քը եւ արժանաւոր, արժէքաւոր ժողովուրդի մը հոգեկան բարբառ :

Մեր անգլերէն շաբաթաթերթը կոչուած է այս ճշմարտութիւններուն, այս գեղեց - կութիւններուն բարձրախօսը դառնալու :

Յուշուրով կ'ողջունենք իր 1000րդ թի - ւը, անցեալ ու արդիւնաւոր գործունէու - թեան մը դուռնալը : Եւ արտաքին կը մաղ - թենք նոր ուժ ու եռանդ, ազգապահպան - ման իր յառաջիկայ առաքելութեան հա - մար : (ՀԱՅՐԵՆԻՔ)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԵՋ

(Ամփոփում Ս. Հայաստան օրաթերթէն)

Սովետահայ մանկագիրները վերջին տարիները ստեղծեցին կարգ մը յաջող եր - կեր ինչպէս Վ. Անանեանի «Սեւանի ա - փրի», Ա. Ստեփանեանի «Սկիւն մեղալ», Հ. Դուրախանի «Պատանի վրիժառուն - քը», Ա. Շալոյնի «Սպիտակ ստուերները աշխարհում», Արաքսի, Զ. Դարեանի քա - նի մը պատմութեան քերթը, Հ. Հայրապետ - եանի, Գ. Բորեանի, Սարմենի, Հ. Պո - դոսեանի եւ ուրիշներու մանկական բա - նաստեղծութիւններու գրքերը : «Միկոյ - եան» պատանի հանգիստեսի թատրոնին մէջ բեմադրուեցան քանի մը ինքնուրոյն թատերգութիւններ : Սովետահայ մանկա - գիրներու երկերէն քանքայեց գիրք թարգ - մանուած եւ ուսուցիչ լեզուով հրատա - րակուած են Մոսկուայի եւ Երեւանի մէջ, դառնալով սովետական բազմազգ ընթեր - ցողներու լայն խաւերու սեփականութիւ - նը :

Այսուհանդերձ տակաւին լուրջ թերու - թիւներ կան սովետահայ մանկական գը - րականութեան մէջ : Ժ.Ս. Կուսակցական համագումարի որոշումներուն մէջ գրող - ներուն, մասնաւորապէս մանկագիրներու առջեւ դրուեցան գեղարուեստական դրա - կանութեան որակի բարձրացման, տաղա - կանութեան եւ գրական կերպարի հարցե - րը, երկրպագան սեռի դարգացման խն - դերները : Գրական, հրատարակչական կազմակերպութիւններու եւ մամուլի առ - ջեւ ներկայիս խտորէն դրուած է գեղար - ուեստական գրականութեան մէջ գրող, տաղտակալ, խալտուրային գրուածքներու դէմ անհաշտ պայքար մղելու խնդիրը : Գրողներու միութեան եւ Հայպետհրատի՝ գեղեւա շարունակող բարեհոգութեան եւ անպատասխանատուութեան արդիւնքն է, որ վերջին շրջանին հրապարակ հանուե - ցան պատանիներու համար գրուած այն - պիտի թոյլ եւ անգոյն գործեր, ինչպէս են Հ. Հրաքանի «Բաղանիներու լանջերում» եւ Հ. Դուրախանի «Արաքսի այն փրի» վիպակները, Փ. Ասադեանի «Աշտուիկ ինձոքներին» պատմութեան ժողովա - ծուն, Մ. Կորեանի «Մեր փողոցում» բա - նաստեղծութիւնն ու «Առակներ» ժողով - վածուն եւ ուրիշ գրքեր : Պէտք է ան - հաշտ ըլլալ անորակ գործերու հանդէպ եւ թոյլ չտալ որ այդպիսիներ հրապարակ դան :

Անհրաժեշտ է նշել, որ սովետահայ մանկագիրներու կողմէ գեւ պատշաճ կեր - պով չեն բարձրացած այնպիսի կարեւոր եւ մանկական գրականութեան համար ա - ռաջատար թեմաներ, ինչպէս սովետական դպրոցի, երախաներու դաստիարակութիւ - լը բնասնիքին մէջ : Ինչ են այնպիսի գրե - րեր որոնց մէջ վառ եւ գունեղ կերպով արտացոլեն պիտիներու եւ դպրոցական - ներու սէրը դէպի ուսումը, ընկերասիրու - թիւնը, ազնուութիւնը, համարձակութիւ - նը, յարգանքը դէպի մեծը, դպրոցականի վարքի ու կարգապահութեան հարցերը : Զկան գրքեր մեր հայրենիքի նշանաւոր մարդոց կեանքի եւ գործունէութեան մա -

սին, համայնալարութեան մեծ կառու - ցումներու, գիտութեան եւ արհեստագի - տութեան նորութիւններու մասին : Տակա - ւին ետ կը մնան մանկական գրականու - թեան այնպիսի կարեւոր սեւերը, ինչպէս մանկական պատմութեան, առակը, հէք - եաթը : Աննան է նախադպրոցականներու համար գրուած գրքերու քանակը :

Հարցեր որոնք պէտք է դառնան Հա - յաստանի Սովետական Գրողներու Միութեան եւ իր կուսակցական կազմակերպու - թեան ուղարկութեան կեդրոնը, մինչդեռ մանկական գրականութեան ներկայ վի - ճակը ցոյց կուտայ որ Գրողներու Միութեան գեղարուեստական յայտնապէս լաւ չլքողը այդ կարեւոր գործով : Միութեան մանկական գրականութեան յանձ - նաժողովը անբաւարար չափով կ'աշխա - տի : Հանրապետութեան առաջատար գրող - ներէն շատեր չեն գրեր մանկական գրա - մար : Արհեստով մանկագիրներու թիւը քիչ է, նորեր չեն անցնել : Բոլորովին գոհացուցիչ չէ մանկականութեան եւ պատա - նիներու համար ստեղծուած գործերու գեղարուեստական մակարդակը, մինչդեռ մեր գրողները իրենց աչքին առջեւ ունին ուն, հայ եւ համաշխարհային դասական գրականութեան հիանալի աւանդութիւն - ներ, ունին մանկական գրականութեան այնպիսի վայելչ ու մոլորչներ, ինչպէս ան - մահ Պոլեքսի, Թուրանեանի, Աղայեանի եւ ուրիշներու ստեղծագործութիւնները :

Չափազանց անխիթար է վիճակը ման - կական գրականութեան, տեսական եւ քն - նադատական տեսակէտով : Մեր գրական քննադատութիւնը գրեթէ զանց առած է այդ կարեւոր ճիւղը : Շատ մը գրադէտ - ներ թերագնահատելով դային հան - դէս չեն գար մանկական գրականութեան հարցերու շուրջ : Այդ պատճառով տակա -ւին վերջնապէս արմատախիլ չէ եղած «անկոնֆրիկտայնութեան թէորիան» ման - կական գրականութեան ասպարէզին մէջ : Շատ մը ստեղծագործութիւններու մէջ լայն արտացոլում չեն գտներ պիտիներ - րու եւ դպրոցականներու կեանքին մէջ ե - ղած բանականներն ու յուզումները : Որա - պէս չեն ճանաչելով մանկական աշխարհը, գրողներէն շատեր չեն կրնար թափանցիլ մանկական հոգեբանութեան մէջ եւ բազմակողմանի պատկերացնել դային :

Մանկական գրականութեան խնդիրն - րով տակաւին անբաւարար չափով կը գրադին նաեւ ՀԼԿԵՄ կենդիւմը եւ Լու - սաւորա - նախարարութիւնը : Շատ չեն կազմակերպուել մանկական գրե - լայն քննարկումներ, ընթերցողներու դա - սախօսութիւններ, գրողներու, ուսուցիչ - ներու, պիտիներու եւ աշակերտներու հանգիստումներ՝ նուիրուած մանկական գրքին եւ գրականութեան հարցերուն :

Գրողներու եւ հրատարակչական մար - միներու սրբազան պարտքն է մանկակա - րու եւ պատանիներու համար ստեղծել դադափարապէս խոր եւ գեղարուեստորէն բարձրաթէք գրքեր, որոնք օգնեն նոր սերունդի կոմունիստական դաստիարա - կութեան մեծ ու պատուաւոր գործին :

ԿԱՐԴԱՅԻՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՅԻՔ «ՅԱՐԵՆԻՔ»

ՄՈՒՆԻՍԻՊԱԼ ԴԵՄՔ ՄԸ

(ՄՈՒՎՍԵՍ ԱՃԵՄԵԱՆ)

★

«Հայրենիք» վերջին թիւերէն ցաւով կ'իմանանք թէ անցեալ Մարտ 31ին բժշ - կական գործողութեան մը հետեւանքով մեռած է Պ. Մովսէս Աճեմեան, անդամ ցարական խորհրդարանի (Դումա) : Այս առթիւ Ա. քահանայ Սիմէոնեանց հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղոր - դէ . —

Հանդուցեալը ծնած էր Նոր Նախիջևան քաղաքում, 1877ին : Իր նախնիքը դաղթած էին Անիէն :

Իր նախնական կրթութիւնը իր ծննդա - վայրում էր ստացած, ապա աւարտած էր Մոսկուայի Լազարեան ձեմարանի միջնա - կարգ բաժինը, իսկ իր բարձրագոյն կըր - թութիւնը ստացած էր Մոսկուայի Կայս. համալսարանում, նախ աւարտելով բժշ - կական մասնաճիւղը : Մասնակցած էր ուսու - ճափոնական պատերազմում, իր - րեւ բժիշկ : Ծախաւորց վերադառնալուց յետոյ կը թողնէ բժշկական ասպարէզն ու վեց ամսուան ընթացքում կ'աւարտէ

Մոսկուայի Կայս. համալսարանի իրաւա - րանական բաժնի չորս տարիների դասըն - թացը ու կը դառնայ իրաւաբան :

Այդ օրից կը սկսի նրա քաղաքական գործունէութիւնը : Աճեմեան Ռուսաստան - նի ամենամեծ եւ մտաւորականների կու - սակցութեան — Կառէգներին կուսակցու - թեան — անդամ էր. դա՛ Ռուսիոյ պրո - ֆէսէօրներին, գիտնականներին, իրաւա - բաններին, ճարտարագէտներին եւ բժիշկ - ների կուսակցութիւնն էր : Առաջին Պետա - կան Դումայի անդամները մեծ մասը կը պատկանէր այդ կուսակցութեան որ կը կոչուէր Կոնստիտուցիոն — դեմոկրատ, կըմատ՝ կադէտ : Մովսէս Աճեմեանը կ'ըն - տրուէր Ռուստովի շրջանին որպէս անդամ Պետական Դումայի — երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ շրջաններուն. մի պատիւ՝ ո - րին շատ քչերն արժանացած էին կադէ - տական կուսակցութիւնից — Միլիկով, Մակիլով, Ռոգիչեւ, Շինգարեով եւայլք զլխաւորներէր : Մովսէս Աճեմեանի ճա - ռերը Պետական Դումայում, չափազանց խոհեմ, խորունկ եւ իմաստալից բովան - դակութիւնն ունէին, սրամիտ եւ շահեկան էին : Վերջին տարիները նա այդ կուսակ - ցութեան Կենտ. Կոմիտէի անդամ էր ըն -

տրուած, մի պատիւ, որին ոչ մի Հայ չարժանացաւ այդ կուսակցութեան շար - քերում : Հետեւորական բարձր ձեւը ունէր եւ իրաւաբան ոգի :

Ռուսական առաջին յեղափոխութեան օ - րով Աճեմեանն ընտրուած էր Արտակարգ Իրաւաբանական Ցանձնաժողովին անդամ, որ քննում էր ցարական նախարարների գործունէութիւնն ու դատի ենթարկում : Կերենսկիի օրով նրան առաջարկում է Արդարադատութեան նախարարի պաշտո - նը, բայց նա հրաժարում է ստանձնել, որովհետեւ պայման է դնում ստանձնել Լե - նինի եւ ընկերներին, որոնք արդէն հակա - յեղափոխական ելոյթներ էին ունենում շարունակ : Կերենսկին այդ պայմանը չի ընդունում :

Այնուհետեւ տեղի է ունենում Բոլշե -ւիկեան յեղափոխութիւնը : Աճեմեանը հրաշքով գերծ է մոռանքեղականութիւնից ու կեղծ անցադրով անցնում է Փաքից :

Այստեղ նա զլխաւոր խորհրդատուն էր եւ փաստաբանը մեծահարուստ նախար - դներեւորդ Դաւուտ Կիւլչէկեանի եւ կը դադարէ նախարարի գործերով, որի մէջ մեծ համոզութիւն էր ձեռք բերած եւ լաւագոյն մասնագէտ էր համարուում քա -

րելով գործերի :

Ամերիկայում եղած միջոցին՝ քանիցս հրաւիրուած էր բարձր շրջաններէն խոր - հրակցութեան, Ռուսական խնդիրների շուրջ : Հրաւիրուել է նաեւ Ամերիկեան յայտնի քարելի ընկերութիւնների կող - մից խորհրդակցութեան իրեն հմուտ մասնագէտ :

Հայկական շրջաններին մօտ էր դեռ Պետրոգրադում՝ երբ Պետական դումայի անդամ էր : Բոլոր ազգային գործերում մասնակցած էր ու իր օժանդակութիւնը տուած իր խորհուրդներով, նաեւ օգնած է պետական շրջաններում : Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն Ա. Ահարոն - կանի պատուիրակութեան մէջ էր : Իսկ վերջին տարիները նուիրուած էր թէեւ ա - ռեւորական գործերու, բայց իր կապը չէր խզած հայկական գործիչների հետ, որոնցից մասնաւոր շատ մօտ էր հան - գուցեալ Ա. Ուստիլեանի հետ :

Իր մահից մէկ ու կէս ամիս առաջ հը - րաւիրած էր ինձ ճաշի եւ կը հետաքրքր - ուէր Ամերիկայի հայութեան կեանքով, Դաշնակցութեան, Հայ. եկեղեցու վիճա - կով եւ հայ մամուլով :

Թաղումը կատարուեցաւ ապրիլ երեքին :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

★

ՍԵՒՌԱՆ. — Կերակրել, տասը Մայիս, հէսորէ վերջ Լիւրի - Կառկանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Կապոյտ խաչի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը: Կարեւոր թիւով համակիրներ Սեւոսանի եւ շրջակայ արուարձաններէն ինչպէս եւ Փարիզէն փութացած էին ներկայ ըլլալ: Ժամը չորսին հանդէսը բաց — ունեցաւ «Մարտէշեղ»ով: Բնմին վրայ երեւցան մօտ քսանհինգ մանուկներ եւ չափահասներ, աղանդորդութեամբ իրենց ուսուցչուհիին, Տիկ. Ա. Բալուեանի, եւ երգեցին «Ով Մեծաքան», «Իմ հեռաւոր հայրենիք», Ալէքսանդրէն եւ «Թէ թեւ» ունէի:

Ատենապետուհի Տիկին Վ. Յովհաննէսեան պարզեց մասնաճիւղին ընդհանուր գործունէութիւնը, առանց խորութեան արուած օգնութիւնը, ինչպէս նաեւ մատուցած սերունդը աշխատեցին փրկելու համար կատարուած աշխատանքը: Այս առթիւ յիշեց քանադայի խօսքը. — «0 — տարինը դու մի ատեր, մի էլ սիրեր կուրօրէն, բայց թու հայու արժանիքներն միշտ վեր դասէ ամէնէն»: Ապա հրաւիրեց հայ կիները աւելի եռանդով փարել Կապոյտ խաչի գործունէութեան:

Պանէօ — Գալանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբունդէն Յ. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացիկաններէն» հատուած մը ներկայացուցին Պ. Պ. Ս. Բիսեան եւ Վ. Թորոսեան, իսկ Սեւոսանի Կապ. խաչի սան եւ սանուհիներու կողմէ ներկայացուցաւ Յովհաննէս Թումանեանի «Տէրն եւ ծառան» երգարանու դաւելուր: Բոլորն ալ շատ յաջող էին Պ. Պ. Կ. Մանուկեան (ծառան), Ե. Եսայեան (Տէրը), Ն. Ա. շրջեան, Ս. Իրօեան, Օր. ներ, Լ. Ալեք. եան, Ա. Սրբեան եւ Ա. Պետրոսեան:

Այնուհետեւ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկերուհի Է. Բիւզանդ որ պարզեց Կապոյտ խաչի ծառայուն գործունէութիւնը: Միայն քրանսայի մէջ կը գործեն քսանէ աւելի մասնաճիւղեր: Բոլոր դաղութիւններուն մէջ մեր կազմակերպութիւնը կը գործէ նոյն յարատեւութեամբ եւ անձուրուութեամբ: Արտասանեց Պ. Հ. Գէօքեան լաւ առգանութեամբ մը Հ. Վահան Վ. Յովհաննէսեանի «Արք»։ Այնուհետեւ տեղի ունեցան Պանէօ Գալանի Նոր Սեբունդի պարերը, հայկական Տիկին Հ. Թորոսեանի, իսկ կովկասեանը Ալաշկըցիի զեկավարութեամբ: Բոլորն ալ շատ լաւ — նամքով պատրաստուած էին եւ կրկնակ ծափերու արժանացան: Յատկանշական էր կինտառերի պարը Պ. Վիգէն Թորոսեանի կողմէ: Պարողներն էին Օր. ներ Է. Նորիկեան, Լ. Յակոբեան, Ս. Յակոբեան, Ն. Տապակեան, Օ. Ատէլեան եւ Պ. Պ. Ժ. Յակոբեան, Ս. Բիսեան, Ա. Բիսեան, Ա. Մարգարեան եւ Վ. Թորոսեան:

Հանդէսի զեղարուեստական բաժինէն վերջ սկսան ելուող. պարերը մեծ ոգեւորութեամբ, Սարեանի նուագախումբով

ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇՍԱՅԻՆ

★

ՎԱՆԱՆՍ. — Համախաբերդի «Եփ — րատ» Միութեան մասնաճիւղի վարչու — թիւը կազմակերպած էր յիշատակի օր մը իր բոլոր մտաւորականներու համար, Մայիս 9ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ, որ լեցուած էր խաբարեղցիներով եւ բարեկամներով:

Օրուան նախադասը Ն. Թէպոյեան ոգեկոչեց զոհերուն յիշատակը:

Հանդէսին զեղարուեստական բաժինը կը պարտինք, Վալանի, Ռոմանի Նոր Սեբունդի եռանդուն օրիորդներուն եւ երիտասարդներուն, որոնց ներկայացուցիչը, Բաֆֆի Մարգարեան իր կարգին յորդորեց պայքարիլ աշխատեման դէմ:

Օրուան բանախօսներէն Ա. Գէօքեան ըսաւ. — Անցեալին մեր թշնամին մեզ ֆիդելիտետն ունեցանք կ'ուզէր մեր հայ — րենիքին մէջ: Այս հրէշային ծրագրին դէմ պայքարեցան մեր անձնապահ ֆետայիները իրենց մոսիներով: Այսօր մեր պայքարներն ու թշնամին փոխուած են: Կ'ապրինք հայրենիքէն հեռու, ահարկու աշխատեմունք մը կը սպանանք սպաննել հայրենիքը մեր հողիներուն մէջ: Այս վտանգին դէմ կ'ուրեւրու համար պէտք ունինք մտքի տէր անձնապահ հերոսներու: Մեր սքանչելի վանականները ամէն տեսակ զրկանքներու տոկալով վառ պահեցին Լուսաւորչի կանթիլը: Մեր մտաւորականներն ալ պայքարեցան ներքին եւ արտաքին թշնամիներու դէմ, որոնք կ'ուզէին կործանել մեր հոգիներուն անկախութիւնը: Փառք մեր մտքի հերոսներուն: Ճշմարտամի պահերուն հայ մայրը օգնութեան հասաւ ծնունդ տալով հակադէմոստի: Ներկայ տաղանակի պահուն ալ, ան դարձեալ օգնութեան պիտի հասնի պաշտպանելու համար հայրենիքը մեր հողիներուն մէջ: Համախարբերդի «Եփրատ» երկեսու միութեան նը պատակներէն մէկն է օգնել որ աղքատ բարձրագոյն կրթութիւն ստանան ընդունակ աշակերտներ, որպէսզի քալեն նա — խաչայրերու ճամբէն:

Երկրորդ բանախօսը Մ. Միրզէ եւ վերահանց խաբարեղի մտաւորականներու աղ — զօգուտ աշխատանքները: Անոնք սերունդ

եւ տեւեցին մինչեւ կէս դէշեր: Միջանկեալ տեղի ունեցաւ աճուրդը զոր վարեց Պ. Ժ. Դատաւորեան եւ որմէ գոյացաւ 14.800 Փրանք: Այստեղեւ ճոխ պիւլֆէ մը, մեծ մասով նուիրուած եւ պարտաւորուած խաչուհիներու կողմէ: Ծնորհաւորելի են բոլոր ընկերուհիներուն աշխատանքները եւ համերաշխ գործակցութիւնը: Ներկանքը մեկնեցան դո՛ւ տպաւորութեամբ:

Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած Գորտոյէն զեղարուեստի վարժարանի ուսանողուհի Օր. Էօթէնի Յակոբեանէ իւղաներկ նկար մը:

Ա. ԳԵՕՔԵԱՆ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

«Ազգակ»ի մէջ կը կարդանք

Անցած կերակրել, 19 Ապրիլ, փայլուն յաջողութիւն մը արձանագրեց Ազգային Իշխանութիւններու կողմէ կազմակերպուած «Հայ վարժարաններու Օր»ուան հանգանակութիւնը, որուն մասնակցեցան Պէյ — րութահայութեան բոլոր խաւերը անխնայ, իւրաքանչիւրիւր իր առաւելագոյն չափով եւ նուիրարեութեան օրինակելի ոգիով:

Հանգանակիչ յանձնախումբերը պատեցան թաղէ թաղ, տունէ տուն, բախեցին ամէն Հայու դուռ, եւ ամէն տեղ ալ արժանացան սիրալիւր ընդունելութեան եւ իրենց ստանձնած նուիրական գործին հանդէպ համակրական արտայայտութիւններու:

Մեր ստացած տեղեկութիւններուն համաձայն, հանգանակութեան ընդհ. գումարը հասած է մօտ տասը հազար լ. ոսկիի, ինչ որ բացառիկ յաջողութիւն մը կը նկատուի, քանի որ այս տարի բազմաթիւ ուրիշ հանգանակութիւններ եղան եւ մասնաւոր, հայ վարժարաններու առնուով կատարուող առանձին ձեռնարկն է ասիկա:

Կիրակի օրուան յաջողութիւնը անգամ մը եւս կուգայ փաստել հայ ժողովուրդին ազգային խոր զիտակցութիւնը, կրթական գործին նկատմամբ անոր անվերապահ համակրանքը եւ Ազգ. Իշխանութեանց հանդէպ ունեցած վստահութիւնը:

Անպայման որ յառաջիկայ տարիներուն, աւելի կարեւոր դոմարներ պիտի հանդիսանան ի խնդիր մեր կրթական գործին զարգացման եւ նոր սերունդի դաստիարակութեան:

Ազգ. Իշխանութիւնները, զիսաւորու — թեամբ Լիբանանի թեմի առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոս Բարոյեանի, հիմնական գործ մը կատարած եղան, գործ մը, որ առաջին իսկ առթիւ իր տեղը գտաւ հայ ժողովուրդի սրտին մէջ:

պատրաստեցին ապագայ հայրենիքին համար: Ներկայ էր նաեւ Պ. Ս. Առաքելեան (Տէպիէն) որ ճարտարութեամբ վարեց սեղանապետի պաշտօնը, բոլորին ալ բաժին հանելով, — արտասանութիւն, երգ, պար եւն:

Հանդէսը յաջող էր բարոյապէս թէ նիւթապէս: Յաջորդ օրը տեղի ունեցաւ ներկայացուցչական ժողովը, ուր եռանդով մշակուեցաւ յառաջիկայ գործունէութեան ծրագիրը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Օր. Եսթեր Թուրմապանեան (17 տարեկան) յաջողութեամբ մասնակցեցաւ Ազգային Երաժշտանոցի Ներէնի դաշնակի մրցումներուն, (Բ. բարձրագոյն աստի — ճան), աստիարակ համապատասխան վերջնական:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՈՆԸ

(79)

ԱՌԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Այն ատենը... այս սրահը որուն միայն տատակներով զարգարուած հոգին վրայ մոգէսները ազատուէին կ'անցնէին եւ ուր գիշարող թռչուններ բոյն են դրած, այս սրահը ժամադրաւոր կ'ըլլար դերապարտ մեր ցեղին արդէն վճռուած ճակատագրին լրանալուն կը սպասէին... Այն ատեն ինչ մթին նախադաշնակութիւնով տանջուած են մտքերը անոնց որոնք իշխանութեան բեռը ունէին իրենց ուսերուն վրայ, որ գրեթէ յաջորդաբար իրենց սարսափելի աղէտէ մը մեր թագաւորները ուղարկ են փախելու ու ապաստանիլ վանքի մը լուսեանն ու ապահովութեան մէջ... Ինչ մղձաւանջ իրենց անարիւնցած ուղեղները կը պաշարէր, ինչ սեւ տեսիլք կը հալածէր զիրենք, ու ինչ արհաւիրքով կը նայէին ապա դային, ու ոչ մէկ ուրախութիւն, ոչ մէկ իշխանաւոր իրաւունքներ չէր փողերը չէր հնչեցներ Կիլիկիոյ չորս հողերուն վրայ:

Ընդարձակ մարդագետներուն վրայ, ամորոնք կը տարածուէին լեռան շուրջը, ամպերու ներքեւ մարած արեւը մեղմ եւ նրբին երանդներ կը մաղէ:

Հեռաւոր լեռնադօտին անհաստալի թափանցելութիւն մը կը ստանայ վարը, Սիւս կըրտուած է՝ հովիտին մէջ. մենք ամպերու մէջն ենք գրեթէ. կամարակապ սրահին զիմացի խցուածքն կը տեսնենք որ թռչունները արագօրէն կը սուրան ու կը հեռանան, մինչ աչքերս յառած կ'ստիպին աւրուած արձանագրութեան մը՝ կը ջանամ վանկերը կապել, մեղի կ'իմացնեն թէ պէտք է շտապել, որովհետեւ փոթորիկը մօտ է: Մեր ետեւէն կայծակներ լուրի կը ճեղքեն արդէն ամպերը իրենց լուսեղէն հարուածով:

Ետեւով կ'այցելենք նաեւ ուրիշ սրահներ, ջրամբարը, բանտը, ու կը սկսինք իջնել լեռնի վրայ: Ճամբուն վրայ կ'երկարենք դեռ պարիսպները ու երկար ատեն անոնց մօտէն կը շարունակենք ճամբան:

Յանկարծ ամբողջ երկինքը կը զրդէի, սեւ ու կուտակուած ամպերը կը շարժին, ու կայծակը, առանց դադարելու, կը փայտաւիէ:

Բնութեան այս վրդովմունքին մէջ է որ, կուրացած փայլակէն եւ խլացած՝ որոտումի աղմուկէն կը հասնինք վանքը՝ հոգիներս քնոնաւորուած անսահմանելի եւ քաղցր տխրութիւնով եւ ցաւով:

Միաբանները կ'առաջարկեն մեղի, մեկնել առաջ, այցելել նաեւ եկեղեցիին թանաքաւոր ուր կը յուսանք հնութիւններ գտնել: Դժբախտաբար սակայն, չեմ գիտեր ինչո՞ւ վանքը աղքատ է հնութիւն —

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Մայիս 12ին, Սանթրալի մէջ թեթեւ ծանրութեան կուփամարտի փէյս Սար — դիսեան (60 թիւ 200 կր.), ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ խաղացի ժան ֆատովանիի վրայ որ մէկուկէս թիւ աւելի կը կշռէր: Մրցումը տեւեց (6×3):

Ժառ Հայրապետեանի ետեւէն հասնող փէյս Սարգիսեան, հաղիւ 23 տարեկան, հուսիս եւ կայտառ, տեսակ մը մանրանկար ձէք Տէմիի, հեղգհեղ կը փայլէ կուփամարտի երկնակամարին վրայ:

Հակառակորդը խաբարը տեսակ մը վարպետութիւն եղած է կարգ մը կուփամարտիկներու համար: Փիէյոսն՝ բնածին ձերքերով օժտուած, խիստ դաղտնապահ, զիտակից իր հարուածներուն զօրութեան, կը կուռի այն ատեն երբ... իրմէ արագ, խելացի հակառակորդի մը դիմացը իյնալ: Գիտէ իր սրունքները շարժման մէջ դնել մինչեւ որ հարուածելու պատեհ առիթը ներկայանայ:

Այս բոլոր յատկութիւններն էին որձէք Տէմիին մինչեւ աշխարհի ախոյեանութեան բարձրացուցին: Միայն ուժը բաւական է կուփամարտի մէջ, այլեւ խելքը, ճարպիկութիւնը, պաղարիւնը: Իրաւարարութեամբ Փ. Սարգիսեանը յաղթական հոչակեցին: Ներկայիս Փրանսահայ լաւագոյն կուփամարտիկներն են վերոյիշեալ երկուքը:

× Մայիս 10ին, Սանթրալի մէջ տեղի ունեցան Սմաթիօն կուփամարտիկներու, «Էքիփ» բաժակի կէս վերջնական մրցումները: Կը մասնակցէր նաեւ «Նօք առթ»ի հայ ախոյեանը, Ժան Սապօնեան (կէս միջին ծանրութիւն): Հակառակորդն էր Պիլլուս Հառէլ: Իրաւարարները մրցումը դաղեցնելով, յաղթական հռչակեցին հայ ախոյեանը: Սապօնեան, այս կիրակի 17 Մայիս, Սանթրալի մէջ պիտի մասնակցի «Փիլիս» մրցումներուն: Հակառակորդն է Մասոն:

× Մայիս 9ին, Սթամբուլի մէջ տեղի ունեցան կուփամարտի «Իրոֆէսիօնէլ» մրցումներ, որոնց մէջ մասնակցեցաւ միջին ծանրութեան հայ կուփամարտիկ Էտուառ Գէօրգեան (72 թիւ): Հակառակորդն էր Էտուառ Ռուզ (6×39):

Հայ էտուարը յաղթական հռչակուեցաւ կէտերու առաւելութեամբ: — Սարգիս 2.

ՍՍԱՅԱՆՔ

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ, Մանկա — Պատանեկան հրատարակութիւն Հայկազի հայ ուսուցչական Միութեան: Բ. տարուան (1952) 6 եւ Գ. տարուան (1953) Ա. պրակները: Պատկերազարդ, մաքուր տպագրութեամբ: Տարեկան վեց թիւ, 24 էջ: Հասցէ. — Պ. Փ. 285, Հայկա (Սիրի):

արցունքի կաթիլը արիւնոտ է... Այդ արիւնոտ արցունքին հետքն է որ կը տեսնենք եւ որուն համար վարդապետը կ'ըսէր թէ անշնչելի է:

Երեք օր վանքին մէջ հիւրասիրուելէ ետքը նահապետական վեհանձնութեամբ մը եւ զուտ հայկական անսեթեթեթ պարզութեամբ, մեծ ցաւով կը մեկնինք Սիւսէն, տպաւորութիւնը ունենալով անոնց որոնք իրենց հայրենի տան սեմը կ'անցնէին ալ չգրանալու համար: Երկար ատեն այդ նուիրական վայրերուն կարօտը մեղ պիտի տանջէ. ու մեր տաժանելի ճամբուն վրայ յաճախ մեր նայուածքը պիտի դարձնենք դէպի ետեւ... Բայց ի դուր... Այլեւ մինչեւ Տէօրթ Եօլ դարձաւ աւելորդներ, կոտորած, սարսափ, արկած — եւս ժողովուրդ, բանտարկեալ, քրտուական... ահաւասիկ այն հեռանկարը որ կը բացուի մեր առաջը՝ մինչ սայլը դի — նովի պէս ալ ու ձախ գլտորելով կը յառաջանայ մեծ ճամբուն վրայէն:

Արեւը մարը մտնելէն բաւական առաջ անանկալ կերպով մը Ղարս — Բազարը կ'երեւայ մեղի:

Աչքերնիս վարժուած ընդարձակ եւ մեղի տարածութիւններու, յանկարծ կը զարմանալ տեսնելով թարմութեան եւ կանաչութեան այն փունջը որ կը պարզուի մեր աչքին առաջը: Դեռ բաւական հեռու ենք ու դեռ աւերակները չենք տեսներ:

ՁԱՊԷԼ ՆԱՍՏԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՑԹ

ՀՈՎԱՆԱՌՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՆԻ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

SALLE DE LA CHIMIE, 28bis, Rue St. Dominique
Métro SOLFÉRINO ou INVALIDES

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8-30ին

Կը նախադաճէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ

Յանուն Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան

Կը խօսի ՏՈՔԹ. ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ

Կը ներկայացուի տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ կողմէ ՖէՌՆԱՆ - ՏԵԼԻ «ԼԷ ՊՈՒԼՆԵՏԻ ՏԸ ՎԱԼՈՐԿ»

Շարժանկարէն առաջ՝ բեմ պիտի բարձրանան Փրանսացի խումբ մը արուեստա - գէտներ։

ZSA ZSA GABOR, FRANÇOISE ARNOUL et HENRI VERNEUIL

Madeleine Sylvain, Gelin, Berval, Ardisson,

Francis Linel, George Chamarat, de la Comédie Française.

Présentateur: GEORGES BRIQUET

Ժապաւէնի ներկայացումն պատմաւոր երեկոյքը կը սկսի միշտ ժամուն Սրահին այս փոփոխութեան առթիւ յաւելուածաբար հրապարակ հանուած են

նոր տոմսեր, գինը 300 ֆրանք։ Ստանալիչէնէն։

Եջնայի համար ծախուած տոմսերը ի դօրու են Սալ տը Լա Շիմիի երեկոյթին

«ՍՈՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ» ՎԻԵՆՆԻ ՄԷՋ
Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի կողմէ
Մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ԿԱ -
ՐԱՊԵՏԵԱՆԻ եւ գերասան ԹԻԱԳՈՇԻ։
Այս կերակի ժամը 15ին Սէրբը Կաթո -
լիք սրահին մէջ։

ՀԱՄԵՐԳ

« ՆԱՅԻՐԻ » ԵՐԳՉԱՌՈՒՄԲԻՆ
Ղեկավարութեամբ Գ. ԵԱՆՊԵԿԵԱՆԻ
Հիմնադիր -Վարիչ երգչախումբին
Salle Gaveau, 45 Rue de la Boétie
Կիրակի, 17 Մայիս ժամը 17-30ին։
Յայտագրին Ա. մասը ժողովրդական
երգեր զանազան հեղինակներէ։

Բ. մաս. — Կոմիտաս վարդապետ։
Տոմսերու համար դիմել. — Սալ Կալօ,
Գրատուն Բալուեան, 46 ուի Ռիշէ, հեռ.
Փոփաւն 25-46, Տիկին Պոլյանեանի, 83
ուի տ'Ապուլիո, սանքրալ 48-69, Պ. Համ -
ջէրի, 9 ուի Սալմիէ, Տիկին Ագնաւորի
22 ուի Նալաւէն։

ՄԱՐՍԵԻԼԵՆ Պ. Բ. Գրիգորեան կ'ուղչ
ունենալ դերձակ Պ. Ժանի հացէն։ Մէկ
տարի առաջ Լիոն հաստատուած էր։
Գրել։

Mr. P. Krikorian, 26, Rue des Petites
Maries, Marseille

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՅԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Պաշի Փարիզի մասնաճիւղը կը
սունէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը
ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժա -
րանի «Պէշիկթաշեան» սրահին մէջ, 26
ուի Թրոյոն Սեւր։

Գեղարուեստական բաժին. — ԲՕՐՐԱ -
ՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծա -
նօթ դերասան Մըրքեանի։

Հայկական պար՝ Կապոյտ Պաշի պա -
րախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷՉԵԱՆԻ
ղեկավարութեամբ։ Նոր պարեր շփո տա -
րազմերով։ Դաշնակի ու դափի ընկերակ -
ցութեամբ Պ. Պ. Նդ. Գալվեանի եւ Բե -
նոյի։ Մուտք 200 ֆրանք

ՇՆՈՐ ՀԱԿԱՒԻՔ. — Կապոյտ Պաշի Տէ -
սինի մասնաճիւղը չնորհակալութիւն կը
յայտնէ գաղութին «Ծոմապահութեան
շարժումն» յաջողութեան համար։ Հան -
գանակութեան արդիւնքը եղած է 21-000
ֆրանք։ Նաեւ չնորհակալութիւն Տէր եւ
Տիկին Ահարոն Բէնաշեանի (Պոռտո) որ
իրենց աղջկան Վարդեր Բէնաշեանի ա -
մուսնութեան առթիւ մասնաճիւղին նը -
ւերեջին հազար ֆրանք։

ՊՈՆՏՈՍԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան

Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24

Cercle Militaire, 8, Place St-Augustin
GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոյինի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ
խմբերգ, պար եւ նուազ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «բէմէն» -
չէ»ով լազ - պար տեղական տարազներով։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։
Օր. ԱՍՏԶԻԿ ԲԷՆՈՒԷԱՆ եւ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (երգ), Պ. ՊԱԼԵԱՆ եւ ՏԻԿԻՆ ԵՐ -
ՈՒՍԵՂՈՒՇԻ (մենապար)։

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնի ինձեանի, Շարլըպուր 07 - 03,
Պաթանասեանի Շարլըպուր 28-20։ Մատուցեան Պոցարիս 09-12։

Մուտք 200 ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻՐ

ՓԱՐԻՋ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերբը
Եօթնըդարեան խումբի ժողովը այս շա -
բաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատե -
ղին։ Որտեղ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ըն -
կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։
ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս -
եան Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս
կիրակի ժամը 3-30ին, ընկեր Հրանտ Ու -
նանեանի ընկալարանը։ Կարեւոր օրակարգ։
ՎԻԵՆ. — Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժո -
ղովը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս
շաբաթ ժամը 20-30ին Օհանջանեան ա -
կումբը։ Որտեղ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր
ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։
ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնըդարեան
Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շա -
բաթ ժամը 21ին։

ՍԱՌԱՅԻՆ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. -
Վարդան Ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը
այս կիրակի կէսօրէ վերջ ընկեր Պաշիկ
Մկրտիչեանի բնակարանը, 146 Պուլվ -
ժան Ժօրէս, Էփրինէ սիւռ Սէն։

Ներկայ պիտի ըլլան Կ. Կ. եւ Շրջ. -
կոմիտէներու ներկայացուցիչները։ Կը
խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշգրտապէս ըլ -
լալ։ Բացակայները նկատի պիտի առնուին։
ՍԵՆԹ. ԷՔԻԻՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անտոք»
Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ
ժամը 20-30ին, մատուոյն մէջ։ Կարեւոր
օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայու -
թիւնը պարտաւորիչ է։

ԲԱՌԱԶՈՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ, ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՊԱՀԱՐԱՆԻ ՕԾՈՒՄ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ մէջ
պիտի պատարագէ Փարիզի Առաջնորդ
Սերովրէ Մ. Վ. Մանուկեան։
Կը խնդրուի Ալֆորվիլի եւ շրջակայի
հայութենէն ներկայ ըլլալ այս արարո -
ղութեան՝ որ պիտի կատարուի ընկե -
րակցութեամբ Փարիզի եռաձայն խում -
բին։

«ԱԶՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ԱՍՈՒԻՍԸ

Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահի մէջ,
այս շաբաթ ժամը 20-30ին։ Նիւթը «Ս -
Միւլեան» վերջին բարենորոգումները։
Մուտքը ազատ է։

TÉLÉ - CHATEAU

97, Rue du Château. Paris 14^e

Suffren 62 - 02

ՎԿՍԵՒԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԻՏ

TELEVISION - RADIO

ինչպէս նաեւ երկտրական installations
(տուններու եւ խանութներու մէջ)։
Ճոխ միջերգ ի ամէնէն արդիա -
կան տեսակներուն, մասնաւորաբար
GRAMMONT մաքնանիւնը։

Վաւարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր
գեղջ «Յառաջ» ընթերցողներուն։

Դիմել՝

Պ. Ա. ՍԱՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

Վերի հասցեով։

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles

aux meilleurs prix

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ Երմուական յանձնա -
խումբը շատ մը փոփոխութիւններ կա -
տարեց կառավարութեան օրինալծին
մէջ, անձանաչելի դարձնելով զայն։
Բայց վաւերացուց օրինալծին այն կէտը
որ արմատապէս կը բարեփոխէր հողա -
դործներու առանձնաշնորհը՝ ալքովի դո -
ման մէջ։

ՓԱՐԻՋԵԱՆ շրջանին մէջ քաղաքապետ
ընտրուեցան 28 համայնավարներ, (մէկ
աթոռ աւելի, ընկերավարականներէն՝ 21
(նոյնպէս մէկ աւելի), զոր. տը Կոլի կու -
սակիցներէն՝ քսան (վեց աթոռ կորսնցնե -
լով)։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ խրատումները կը շա -
րունակուին։ Կառավարութիւնը կը խոր -
հի արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել,
նաեւրու երթեւեկը ապահովելու համար։
Փարիզի մեծ պանդոկներուն դործադուլը
տեւեց 24 ժամ։ Հանրակարգներու աշխա -
տաւորները միշտ կը սպառնան։

ԶԵՐԲԱԿԱՆՈՒԵՅԱԼԻ Թունուլի Նոր -
Տեսիլներ կուսակցութեան Փարիզի ներ -
կայացուցիչը, որ միեւնոյն ատեն նախա -
դահն է։ Կուսակցութիւնը բողոքեց,
պահանջելով քննիչ յանձնախումբ մը
ղրկել։

400 «ԹՇՆԱՄԻ» օգնանաւոր թուիչք մը
տիպի կատարեն Հիւս. Ֆրանսայի մէջ,
Մայիս 20էն 22, իրեն ուղարկուած։

ԱՌԺԵՐԻ մեկնեցաւ արտաքին նախա -
րարը, Պ. Ժոսֆ Պիտո։ Պիտի մնայ հինգ
օր։ Պիտի այցելէ նաեւ Անգարա եւ Պե -
կրատ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ

ՇԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

38ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՐԱԶԸ ՄԱՐՄԵՅԻԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15ին մինչեւ
կէս գիշեր։

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Հրաւիրուած են մարտիրոսայ քաղա -
քական կուսակցութիւնները, հայ Առա -
քելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետա -
րանական եկեղեցիներու եւ Առաջնորդա -
րաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Ը.
Միութիւնը, Հայ Լեզգիական Միութե -
թիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ
Կապոյտ Պաշի, Հ. Մ. Ը. Մ. Ը., Հայ Արե -
ները եւ Արեւոյշները, Մուրատ - Ռափա -
յէեան Մաներու Միութիւնը, Համազ -
դային Մշակութային Միութիւնը, Նոր
Սերունդը, Հ. Բ. Ը. Մ. Հայ Երիտա -
սարդական ընկերակցութիւնը, Համա -
խարբերդիականը, Բարձր Հայրի, Տա -
րօն Սալմոյ Զորի, Ուրֆայի, Գլիի, Մա -
րաշի, Չարսանձաքի, Համախարբերդի
Եփրատ Միութիւնը, Ազատամարտիկնե -
րու եւ Հայ Գերիներու Միութիւնները։

Կը նախադահէ՝ Միութեան հիմնադիր -
ներէն Ա. Հիւսթեան,
Կը խօսին՝ ՇԱՌԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ
ՓՐՈՓ. Գ. ԽԱՅԻԵԱՆ եւ
Մասնակցող կուսակցութեանց ներկա -
ցուցիչները։

Գեղարուեստական բաժին կը մասնակ -
ցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ.
Գապարեան, Շ. Հրաչեան (երգ), Ալիս
Յարութեան, Ա. Մերեկիւնեան, Թա -
դոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտա -
սանուորիկ), Օր. Ա. Ալիմեան (դաշ -
նակ)։

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր։

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու համար դիմել՝ Վարդան
Պանտիկեան՝ 27 ուի տ'Օպաներ։ Յովհ.
Հաջադորեան 15 ուի Լօնկ տէ Գափու -
սին, Մ. Շահինեան 26 ուի տէ Փըթիթ
Մարի, Սիմոն Աստոյեան 7 Փլաս տիֆու
եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապարօ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Զապէլ Բէնաշեան կը ծանուցանէ
թէ այս կիրակի յետ պատարագի հոգե -
հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի
իր հօր՝

ՀՐԱՆԴ ԲԷՆՈՒԷԱՆԻ

յիշատակին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերոջ յի -
շատակը յարգողները։

Ա. ՇԱՀՊԱՂԼԵԱՆ

ՄԱՐՁԻՋ (ՄԱՍԷՐ)

(Պետական վկայական)

Կը խնամէ թէ իր քով եւ թէ տուններու
մէջ։ Պաշտօնական ստացագիր կուտայ
արկածի եւ ընկերային ապահովադու -
թիւն ունեցողներուն։

S'adresser 49, Rue des Petites Maries,
MARSEILLE, Tél : CO. 76 - 47

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300 Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
17
ՄԱՅԻՍ
•
DIMANCHE
17 MAI
1953

2997 ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7068

ՈՐԱԹԵՐԹ ՇԱԽԱՐԾ ՄԻՍՍԱԿԻԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 2997 ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2479

ՄԵՐ ԽՕՍԲԸ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՇՐՋԱՆ ՄԸ

Պոստոսյաններու Օրուան առթիւ, խնդրուած էր բացառիկ թիւ մը նուիրել: Դժբախտաբար մէկ յոգուած միայն կրցան ձարել, վերջին պահուն:

Հայաշատ ընդարձակ շրջան մըն էր երբեմնի Պոստոսյան, — Տրապիզոն, Սամսոն, Կիրասոն, Օրտու, Իւնիա, Չարչամպա եւն.:

Դժուար էր գրի առնել յուշ մը, պատկեր մը, բնորոշ դէպք մը՝ իւրաքանչիւր շրջանի մասին: Գոնէ իբրեւ ողբերգում:

Միջանկեւ կը յիշենք այս պարագան, աւելի հիմնական խնդիր մը արծարծելու համար:

Առաջին Ալիարհամարտէն ետք, բազմաթիւ հրատարակութիւններ լոյս տեսան, «մեռեալ», քարուքանդ նահանգներու, քաղաքներու եւ գիւղերու մասին:

Մեծ թէ փոքր շրջաններու մնացորդներ գլուխ գլխի տունին, եւ հատորներ գիրուցան իրարու վրայ:

Կան պատրաստ ձեռագիրներ ալ:

Եւ դեռ նոր կոչեր կ'ուղղուին դանազան Միւլթիանց կողմէ, իրենց շրջանի պատմութիւնը գրելու կամ եղածը ճոխացնելու համար (Բարձր Հայք, Պարբեր, Մայիսի, Եղեւիս, Տիգրանակերտ, Անթիպ, Ատանա եւն.):

Միայն Պոստոսյան ձայն չկայ:

Արդեօք անոր համար որ Աեւ Ծովը այլեւս չունի այն ուժն ու հմայքը ինչ որ Միւլթիականը կամ Ատանականը:

Բայց այդ ծովը, անոր ալիքները եւ Պոստոսյան լեռները պատմութիւններ ունին որոնք իրենց մատենագիրներուն կը սպասեն, տարիներէ ի վեր:

Եթէ ողբացեալ Վահան Միւլթիականի «1915 թուական» ալ չունենայինք...

Ստոյգ տեղեկութիւններ չկան Պոստոսյան շրջանի «մնացորդաց» համարների մասին:

Անշուշտ Հայր. Միւլթիական մարդահամար մը կատարած է կամ պիտի կատարէ: Ամէն պարագայի մէջ, կ'ենթադրենք թէ տարբեր չեն պակսի, նիւթեր հաւաքելու եւ Պոստոսյան շրջանին յիշատակաբանը կազմելու համար:

Գործը աւելի կը դժուարանայ, եթէ իւրաքանչիւր քաղաքի եւ գիւղի կենդանի վկանները առանձին կատարեն իրենց բաժինը:

Աւելորդ է բացատրել թէ որքան ճշգրտութիւն պիտի պահանջուի իրապէսութիւններ պիտի պահանջուի: Կորուստը պիտի դառնայ անդարմանելի:

Արդէն քառասնամեակ մը բոլորած ենք Հայալիւն Սարախիւնը խմորումէն ի վեր (1913):

Որքան հուժէն չեն իրենց կորսուեցան, տարիներու ընթացքին:

Որքան իրազեկներ, կենդանի վկաններ, ակամատներ կամ զոհեր անհետացան, բնական մահով:

Իսկ այն սակաւթիւ բեկորները որ տակաւին ողջ են, անշուշտ մասնաւոր արտօնութեան չեն սպասեր, մնաք բարով ըսելու համար այս աշխարհին:

Պէտք է աճապարել: Գոնէ նիւթեր հաւաքել, բոլոր կարելի միջոցներով:

Այս տեսակէտէն ծանր պատասխանատուութիւն մը կ'ընկնայ բոլոր Հայր. Միւլթիանց վրայ:

Հայկական Պոստոսյան ալ ունի գրոցներ որոնք ուղեցոյցի չեն կարողութիւն, իրենց պարտականութիւնը կատարելու համար:

Պոստոսյաններու այսօրուան երկկողմին առթիւ, պիտի ուղեցոյցի որ Տրապիզոնի Հայր. Միւլթիականը հանդիսաւորապէս ստանձնէր այս յանձնարարութիւնը:

Այլապէս առհասարակ կորուստի բոլոր յիշատակները, մշակութիւն եւ արհաւիրքի պատմութիւնը: Եւ պիտի մնայ միայն կաղերու պարը:

Ծ.

ՕՐՈՒԱՆ

ԴԵՊԲԵՐԸ

ՕՐԸ

ՕՐԻՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱՂՈՒ ՄԸ, ԻԲՐԵՒ ԲՈՂՈՔԻ ՅՈՅՅ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար, Պ. Ֆ. Տրլա, Յորդանանէն Դա - մասկոս դնաց ուրբաթ օր, Փոխարարձ Ապահովութեան վերահսկողութիւն հետ, եւ ընդունուեցաւ տեղական իշխանութեանց կողմէ: Ինչպէս ամէն տեղ, այս առթիւ ալ յայտարարեց թէ եկած է «անձամբ հաղորդելու ամերիկեան կառավարու - թեան եւ ժողովուրդին բարեկամութիւն - նը»: Յետոյ յոյս յայտնեց թէ իր տեսակցութիւնը զօր. Սրլոյի եւ փոխ - վարչապետ Շիւլզերի հետ «պիտի նպաստէ աւելի սերտ հասկացողութիւն մը ստեղծելու, ինչպէս Վերմորէն կը բաղձնէ ամերիկեան կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը»: Եւ աւելցուց, անթելի համար խմբա - զրոյսով յայտարարութեամբ:

— «Մենք մասնաւոր ծրագիր մը չունինք, Միլին Արեւելքի ժողովուրդներուն պարտադրելու համար: Ոչ ալ որոշում ենք պիտի տանք կամ յանձնարարութիւններ պիտի ստանձնենք: Եկած ենք լսելու եւ տեղեկութիւններ քաղելու:

Նոյն իրիկունը հիւրերը ճաշի հրաւիր - ուեցան Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարին կողմէ: Սուրիոյ թերթերը դիտել կուտան թէ Պ. Տրլա մեծ արդիւնք մը պիտի չստանայ իր քննական պոստէնէն: Նոյն օրը, Լիբանանի քաղաքական կազմակերպու - թիւնները ժողով գումարեցին, ճշգրտու համար իրենց դիրքը՝ երբ ամերիկացի նախարարը Պէյրութ հասնի: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բոլորն ալ միաձայնութեամբ որոշեցին ընդհանուր գործադուլ մը սար - թել, իբրեւ բողոք «Մ. Նահանգներու Սիոնաէր քաղաքականութեան դէմ»:

Յորդանանի մէջ, Պ. Տրլա երկար խօսեցաւ իսլամ եւ քրիստոնէայ երեւելիներուն հետ որոնք դառնօրէն դանդաղեցան թէ Մ. Նահանգները կ'օգնեն Իսրայէլի: Ամերիկացի նախարարը չնորհակալութիւն յայտնեց իրենց անկեղծութեան համար: Յորդանանի արտաքին նախարարը, Հիւսէյն Սալիտի, քսաւ թէ Արաբական Դաշնակցութիւնը միաձայնութեամբ այն եղբակցութեան յանդէմ է թէ անկարելի է հաշտութիւն կնքել Իսրայէլի հետ, իսկ Միլին Արեւելքի մէջ հաս - տատուն վիճակ ստեղծելու համար պայ - ման է ճանշնալ արաբական իրաւունքները: Այս ճանաչման խոչընդոտ կը հա - մարուին անգլեւեգիպտական վէճը եւ Պաղեստինի բաժանումը:

Մ. Տրլա Սպընհաւորքի մէկ նամակ - քննարկեց Յորդանանի Հիւսէյնի թաղա - ւորին: Այս գրով նախադաս Մ. Նա - հանգներուն ջերմ բարեմակցութիւնները կը յայտնէ Յորդանանի բարօրութեան համար: Նամակը յանձնելէ առաջ Պ. Տր - լա կէս ժամուան տեսակցութիւն մը ու - նեցած էր Յորդանանի վարչապետին հետ եւ լսեց անոր բացատրութիւնները Իսրա - յէլի հետ եղած յարաբերութեանց մասին: Անոր կարծիքով, կարելի չէ զբաղել Մի - ջին Արեւելքի հաւաքական պաշտպանու - թեան ծրագրով, ցորձափ չեն կարգա - դրուած արաբական պետութեանց վերա - բերելու խնդիրներ: Վարչապետը միեւ - նոյն ատեն պարզեց Յորդանանի տնտեսա - կան տաղանդալի վիճակը, որ հետեւանք է Պաղեստինի տարադիրներու պատըս - պարման: Բացատրեց նաեւ թէ տաղան - պալի կացութիւնը, Յորդանանի եւ իս - րայէլի սահմանին վրայ, ուր՝ միշտ ընդ - հարձակներ կը պատահին: Այս առթիւ դանդաղեցաւ թէ զինադադարի պայմա - նագրով հարիւր հազար արտաւար տարա - ծուլեամբ դիւղեր Իսրայէլի կցուեցան ա - նիւրաւարա:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՂՈՒՆԵՐ ԿԸ ՍԱՐԳՈՒԻՆ

Առեւտրական տորմիդի սպաները եւ նաւաղները կը շարունակեն գործադուլը, որ սկսաւ քսան օր առաջ: Վարչապետը այս առթիւ տեսակցութիւններ ունեցաւ սենատիքներու ներկայացուցիչներուն հետ, եւ որոշեց վէճը լուծել իրաւարա - րութեամբ, երկուշաբթի օր: Այս մասին սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացաւ երկու կողմերուն միջեւ: Վարչապետը պայման դրած է որ աշխատանքը վեր - սկսի, առանց սպասելու իրաւարարու - րութեան վճիռին: Սենատիքներու պատ - ուիրակները իրենց պատասխանը պիտի հաղորդէին երէկ իրիկուն:

Ինչպէս կը յիշուի, այս գործադուլը սկսաւ «Իլ տը Ֆրանս» շոգենաւն, երբ ճամբան պիտի ելլէր դէպի Նիւ Եորք: Ծարժումը հնգակնէ տարածուեցաւ մինչեւ Մարսէյլ եւ միւս նաւահանգիստ - ները: Բանթիւները կը պահանջեն վերա - հաստատել նախապատեղադրեան կանո - նը, շարաթական 40 ժամ, եւ յաւելուած - ծական վճարում մնացեալ ութ ժամերու համար: Կը պահանջեն նաեւ տարեկան հարիւր օր արձակուրդ, փոխանակ 70 օրուան:

Գործադուլին հետեւանքով երկիրը ոչ միայն ահապի ջանակութեամբ տուրք կորսնցուց, այլեւ կը վախճուի որ պակ - սի ծառք ալցելուներու թիւը: Մանա - ւանդ որ, միեւնոյն ատեն գործադուլներ կը սարքուին մեծ պանդոկներու, ճա - շարաններու եւ սրճարաններու մէջ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց հա - մաձայն, կացութիւնը շատ աւելի ծանր է հանրային սպասարկութեանց մէջ: Մեթ - րոյի եւ հանրակարգի աշխատանքները շարունակ ժողով կը գումարեն, նոր քայ - լեր առնելու համար: Կը վախճուի որ ա - վելի ծանր գործադուլ մը սարքեն այս շաբթու: Երկաթուղիներու աշխատանք - ներն ալ ժողով գումարեցին երէկ, զոր - ծաղուլի մասին խորհրդակցելու համար: Կրնաք երեւակայիլ հետեւանքները, եթէ բոլորը միասին գործադուլ սարքեն: Պետական պաշտօնեաներն ալ ժողով - ներ կը գումարեն ամէն օր, բայց վերջնա - կան որոշում տրուած չէ: Թղթատարա - կան պաշտօնեաներու մէկ սենտիքան հը - րաւիւրեց իր անդամները պատրաստ կե - նալ, սպասելով հրահանգի:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԲԱՆԱԿՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ

ՐՍԿՍԻՆ

Հակառակ վերջին օրերու տաղանդալի դէպքերուն, Լոնտոնի մէջ կը յուսան թէ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին Ե - ղիպտոսի հետ, Սուէլի վէճին կարգա - դրութեան համար: Այս լաւատեսութիւնը կը հաստատուի վերջին պահուն հասած լուրերով: Կը թուի թէ Պ. Ֆ. Տրլա յայտնապէս դիւղ բռնած է ի նպատակ անգլիական տեսակցութիւն, Եղիպտոսի վա - րիչներուն հետ խօսած ատեն: «Թալմի» տեղեկութեանց համաձայն, ամերիկացի նախարարը հասկցուցած է թէ Եղիպտոս որեւէ նիւթական օգնութիւն չի կրնար ստանալ Մ. Նահանգներէն, եթէ կոխ մը յարուցանէ Սուէլի շրջանին մէջ:

Միւս կողմէ: Կը հերքուի այն լուրը թէ զօր. Նեկիպի ալ բաղուլի չի: Նասըր, երեք օր պայմանաժամ տուած է: Որպէս զի անդ. զօրքը քաշուի Սուէլի շրջանէն: Մինչ այս մինչ այս, Անգլիացիները կը պնդեն թէ պարտաւոր են որեւէ պատահա - կանութեան հանդէպ: Անգլիոյ ռազմական նախարարը յայտարարեց առջի օր. — «Մենք հող չենք բնեւ մեր գիրքի մասին՝ Եղիպտոսի մէջ: Պէտք եղած ուժը ու - նինք հոն»:

(Շարունակութիւնը կարդալ Գ. Էօ)

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ
Ծաղիւնքով մը «պետական» հայերէ - նի, պատահաբար հաւաքուած. —

1. Մեր գործերի նահանջի օրերուն չեն կարողացել էվակուացիայի ենթարկել դաշտային հոսպիտալը: (Սով. Հայաս - տան, 18 Նոյ. 1952):

«Էվակուացիա»ն գիտէք, — պար - պում: «Հոսպիտալ»ն ալ մեր գիտցած հիւանդանոցն է: Ռուսերը «Հ» տառը չու - նենալով, կը գրեն «գոսպիտալ»:

Բանդէտի մը հարցուցի թէ ինչու հի - ւանդանոց չեն գրեր: Պատասխան, — Հիւանդանոցը պարզ հիւանդանոց է, իսկ «հոսպիտալ»ը՝ զին - ուորական հիւանդանոց:

Այս ալ դուք սորվեցէք:

2. «Պրես — Կոնֆերանցիա».— Ֆրան - սերէնին ուսերէնէն է: Մեր «ոչ — պետա - կան» հայերէնով կ'ըսենք, — Լրագրա - կան ասուլիս: Մամուլի ասուլիս կամ զրոյց, զոր պարբերաբար կը սարքեն մի - ջաղալիս երեւելիները:

3. «Նիւֆեկցիոն հիւանդութիւններ».— Ըսել կ'ուզէ՛ վարակիչ, տարափոխիչ:

Ռուսական կապիւլթիւն մըն է գոյա - կանը գործածել իբրեւ անպակ, — «Ռե - ւոլուցիոն տրադիցիա» (յեղափոխական աւանդութիւն):

4. Պոստպէտի միջազգային ֆեստի - վալի կոնկուրսի լաուրէատ:

5. «Երեւիտի» օկրուկային կոմիտէի պլենումը» (30 Յունուար):

6. «ՄԱԿի գլխաւոր ասամբլեայի Դրդ սեւական»:

7. «Երկաթուղային բաժանմունքի կոմ - պլեքայի տեխնոլոգիական պրոցեսի կոորդինացում» (7 Նոյ. 1952):

8. Վաճառքի հանուած սննդամթերքի հարուստ ասորիփեսնտ. գասպրոնովա - կան բակալիային ապրանքներ:

9. «Վիցե — ադմիրալ»:

10. «Կոմպլեքսային բրիգադայի բրի - գադի» (21 Նոյ. 1952):

...Այսօր կիրակի է. փոխանակ թուղթ խաղալու, փորձեցէք լուծել այս հանե - լուկները:

Կը խոստանամ պարբերաբար հաւանդել նմոյշներ հաղորդել, իբրեւ գուարձալիք: Գոնէ նոր բան մը սորված կ'ըլլաք: ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԹԵՐԹՈՆ ՄԸ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՕՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Պոլսոյ դրաման 500ամեակին առթիւ որ կը տօնուի այս տարի, Մայիս 29ին:

ԲՈՒՆԱՅԻՆ հասած լուրերու համա - ձայն, ուրբաթ օր երկու հազար չինացի զինուորներ յարձակած են հարաւ. Բո - լէայի ամերիկեան զինքերուն վրայ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ 1100 հա - մայնալարներ սպաննուեցան այս յար - ձակման միջոցին, թէ թուրք զինուորները ետ մղեցին յարձակողները, 400 հոգի սպաննելով կամ վիրաւորելով: Ամերիկ - եան ռաբակոմութեան մը հետեւանքով, կարեւոր ջրամբար մը քանդուեցաւ եւ հեղեղը ահաւոր աւերներ գործեց: Հիւս - Բորէայի անթելը կ'ըսէ թէ ութ հարիւր աղաքակներ սրբուած, չորս հարիւր հոգի խեղդուած կամ անհետացած են: — Զի - նաղապարի բանակցութիւնները կատար - եալ անելի մը մատնուած են:

Մ. ՆԱՅԱԳՆԵՐՈՒ Նախարարը նոր ճառ մը խօսելով, խստօրէն քննադատեց այն հարեւորները «որոնք ազատութիւնը կը սիրեն պայմանաւ որ 15 առ հարիւրէն աւելի տուրք չվճարեն»:

ԱՐՄԱՆԹԻՆԻ արմատական կուսակցու - թեան փոխ - նախարարն ալ ձերբակալ - ուեցաւ, ծանօթ մասփորձերուն առթիւ: Վերջին երեք շաբաթներու ընթացքին ձերբակալուած են աւելի քան 300 հոգի:

Ի Ղ Զ

★

Կ'ըզձայի, լեռներ, բլլալ ձեգի պէս
Յախտեան կանգուն երկնի տակ հրգօր,
Իմ վերեւ շանթերն ու օդն աղեկեղ
Որոտման մէջ խոր:

Կ'ըզձայի, ջուրներ, բլլալ քեզի պէս
Անտառներուն մէջ կենդանի՝ եւ վառ,
Երգերն իմ քննու ծաղկէին սրտէս՝
Լոյսի՛ն մէջ գարնան:

Կ'ըզձայի, հովեր, բլլալ քեզի պէս
Անտառներուն մէջ կենդանի՝ եւ վառ,
Միտքն իմ ու հոգին իջնէին կրկէս՝
Պայլաբի՛ համար:

Կ'ըզձայի, ծովեր, բլլալ ձեգի պէս
Ափերու մէջ մուր անհաշտ ու խռով,
Երգել ձեզ նրման բուքերուն մէջ վէս՝
Լոկ կո՛ծ ու շաշով:

Միշանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵՆԱՆ

նով: Կինը իր մագերը փետուրով կը պո-
ռար:

— Աստուած չունի՞ր, դուք չունի՞ր:
Այդ պահուն, ոստիկանական տեսուչը
վրայ հասնելով, սկսաւ մտրակով դար –
նել խեղճ կնոջ, անարգական խօսքերով եւ
սպառնալով թէ «դուք ալ պիտի սատկիք»:
Յետոյ, հրաման արձակեց ու կառքերը
սկսան յառաջանալ: Հազիւ երկու ժամ
հեռացած էինք, հրամայեցին որ կեցնեն
կառքերը:

Երեսուն ոստիկաններ կային մեզի հետ,
անոնցմէ երկու տասնակը պաշարեցին
մեր կառքերը, իսկ մնացած տասը ոստի-
կանները դործի անցնելով, սկսան դրամ
պահանջել մեզմէ, ամէն մէկէն մէկ մէծի-
տիէ: Ոմանք ունէին դրամ եւ տուին. շա-
տեր չունէին, որովհետեւ յանկարծակի
բանտ նետուած էին: Ունեցողները օգնե-
ցին սակայն չունեցողներուն եւ ոստիկան-
ները գոհացուցին, ծեծէ ազատելու հա-
մար:

Այդ կողպուտէն ետք, շարունակեցինք
մեր ճամբան: Երբ Չախալը խանութին
մօտեցանք, նոյն ոստիկանները շնորհա –
կայութեան գիրք պահանջեցին մեզմէ,
հետեւեալ բովանդակութեամբ. — Մեզի
ընկերացող ժամտարմաներէն շատ գոհ
ենք ապահով կերպով մեզ յանձնեցին
Չախալըի ոստիկաններուն:

Երբ որ թուրքները իրենց գրպանը դը-
րին, հասանք քիչ ետք Չախալը խանե –
րը, ուր համբանքով յանձնեցին մեզ տեղ-
ւոյն ոստիկաններուն եւ անոնց ներկա –
յութեան առին դարձեալ մեր շնորհակա-
յութիւնները ու մնաք բարով ըսելով մեկ –
նեցին:

Նոր ոստիկանները մեզ տեղաւորեցին
խանի մը մէջ եւ դուռը երկու ոստիկան –
պահակ կեցուցին: Մեր վիճակը յուսա-
հատական էր: Հանգիստի գիշեր մը եղաւ
այդ առաջին գիշերը: Հետեւեալ առտու,

14 Յունիս, երբ արթնցանք, մտածե-
ցինք իսկոյն ճաշի մասին: Ուսնին մօտ
խանութեան մը կար: Ռումէլիցի մուհա-
ճիւր մը, որուն դիմողները կը ստանային
իրենց ուզածը, անշուշտ գրամով: Քանի
մը հողի միասին ոչխար մը ուզեցին եւ
ստացան: Ոչխարը տուողը անշուշտ դա –
նակ մըն ալ պէտք է տար, քանի որ մեր
մօտ պարզ գմէլի մը իսկ չկար: Երբ ոչ –
խարը կը մորթուէր, պահակ զինուորը
ներս գալով, դանակը առաւ մորթողի
ձեռքէն եւ հարցուց թէ ուրիշ առած էինք
այս դանակը: Յոյց տուինք խանութպա-
նը, որուն դատնալով կողկոխ խօսքերը –
ղաւ եւ ապտակ մըն ալ փակուց, յայտ-
նելով որ գիտէ՞ր թէ ի՞նչ տեսակ մարդիկ
էինք ասոնք: Մեզի տկնարկելով:

Ոչխարը մնացած էր կէս մը մորթուած,
իսկ մենք սարսափի մատնուած էինք եւ
յուսահատ կը սպասէինք թէ ինչ հրաման
պիտի գար: Այլեւս յայտնի կը դառնար,
որ մեր կեանքը վտանգուած էր: Ճիշդ
նոյն օրը, մեր մէջէն երկու հողի ցեղ –
ուած էին, մէկը պարսկահայ: Սամսոնի
զարեցին մարդանքի ուսուցիչը, միւսիւ
Վահանը, իսկ երկրորդը՝ սափրիչ Ուս –
չատուրը: Երբ տեսանք մեր երկու ընկեր-
ներուն վիճակը, հաւաքուեցանք անոնց
չորքը, սրտապնդելու համար դանոնք,
մասնաւորապէս «միւսիւ Վահանը»:
Սակայն սափրիչի նոպաները աւելի սաա-
տիկ էին, սափրիչը պտտելով խանին
մէջ կը պոռար — ո՞րք եւն դաւակներս,
Աստուած, արար աշխարհի Աստուած,
ինչո՞ւ օգնութեան չես հասնի մեզի...
Ժամտարմաները ծագեցանքով կը պատա-
խանէին մեզի — Այո, այո, Քրիստոսնիդ
պիտի դալ եւ պիտի ազատէ ձեզ:

Այդ օրը անցուցինք կէս — կուշտ, կէս
անօթի: Յունիս 15ին խումը մը ժամտար-
մաներ ու ոստիկաններ, թիւով մօտ 60
հողի, իջան Չախալը, տեղաւորուեցան եւ
սկսան դործի: Այդ օրը, թէեւ մեծ չլի-
թութեան մասնուեցանք, բայց լուսն ան –
ցաւ: Հետեւեալ առաւօտ, քանի որ ոստի-
կան եւ ժամտարմաներ եկան, տոմարներ
ձեռքերին ու սկսան հարցաքննել մեզ,
յայտնելով թէ ով որ կ'ուզէ իր ընտանի-
քին հետ աքսորի երթալ, Սամսոնէն, բե-
րեւ պիտի տան, իսկ ով որ իսլամանալ
կ'ուզէ, Սամսոն եւ պիտի զրկուի: Մենք
բոլորք, մէկ բերան, քանի որ մեր ըն –
տանիքները բերեն եւ միասին աքսորու-
ինք: Ամբողջ օրը արձանագրեցին եւ յա –
ջորդ օրը Յունիս 17ին, տեսանք որ Սամ-
սոնի հայրթեան մեծ մասը սկսաւ լեցուիլ
Չախալըի խաները: Մեր ընտանիքը ե –
կողներուն մէջն էր: Սամսոնի հայրթեան
առաջին կայանը եղան Չախալըի խաները:
Անձրեւոտ օր մըն էր եւ ժողովուրդը խա-
նեղէն դուրս կը վազէր դէպի կառքերը
իր սիրելիները գտնելու յոյսով: Ոմանք
կը գտնէին իրենց ընտանիքի անդամները,
ուրիշներ մինչեւ լոյս թափառեցան եւ
յուսահատ կը սպասէին նոր եկողներու:
Սամսոնի գաղթը դէպի Չախալը ամ –
բողջ շաբաթ մը տեւեց: Սամսոնը գրեթէ
պարպուած էր բացի 150 հայ ընտանիք –

ներէ, որոնք իսլամանալով, մնացեր է –
ին: Քանի մը օր ետք, (Յունիս 24) ոստի-
կաններու նոր խումը մը եկաւ, ոստիկա –
նական տեսուչին հետ: Բոլորն կը հար –
նէր պիտի աքսորուէինք: Հետեւեալ օրը
ցնէինք մտահոգ թէ արդեօք ե՞րբ եւ
ոստիկանները ցրուելով ժողովուրդին
մէջ, սկսան յայտարարել, թէ պիտի
հաստատուէինք: Այս լուրը ուրախութիւն
պատճառեց: Սկսանք մեկնումի պատ –
րաստութիւններ տեսնել: Եղաւ նոր յայ-
տարարութիւն մը, որուն համաձայն
պէտք է արձանագրէինք մեր գոյքերը եւ
յանձնէինք ոստիկանութեան, որպէսզի
մեզմէ առաջ, մեր ունեցածները որոշ –
ուած տեղը զրկուէին: Ծար չկար, մեր
գոյքերը, ինչ որ ունէինք, յանձնեցինք
ոստիկանութեան: Ոստիկանութիւնը
գիշեր ցորեկ աշխատեցաւ եւ մեր գոյքերը
տեղաւորելով 150 սայլերու վրայ, ճամ-
բայ հանեց դէպի Կալիքման: Երեւ օր ետք
ժողովուրդին տրամադրեցին 170 ձիու
կառքեր, որոնց մէջ տեղաւորուելով հա-
կան հողի, 915 Յունիս 29ին ճամբայ ին-
կանք, ուրախութեամբ քանի որ որոշ քա-
ղաք մը կ'երթայինք հաստատուելու:
Չախալըին մինչեւ Կալիքման երկու օր –
ուան ճամբայ էր, մինչ մեզ տարին վեց
օրէն: Երբ քաղաքին մօտեցանք, տեսանք
որ մեր գոյքերը տանող սայլերը մեզ կը
սպասէին: Այս պարագան վստահութիւն
ներշնչեց ժողովուրդին, որովհետեւ շա-
տեր յուսահատած էին: Յուլիս չորսին
հասանք Կալիքման քաղաքը, որ հաստատ –
ուած էր բլուրի մը վրան: Քանի մը տե –
ղացիներ տեղեկութիւններ կուտային
քաղաքին ջերմութիւնը, Հայոց թաղին
մասին: Քաղաքին առջեւ երբ կանգ ա –
ռինք, ժամտարմաները սկսան փոխուիլ
հինգերուն տեղ նորերի նկան: Պահ մը ետք
ստախճանաւոր պաշտօնեայ մը եկաւ եւ
յայտնեց թէ թէեւ Սամսոնի կառավարու-
թիւնը որոշած էր որ ձեզ հոս ընդունիմ,
բայց այսօր հեռագիր մը ստացայ, որ կը
հրահանգէ թէ Սամսոնի խումը պէտք է
Ամասիա զրկուի:

ՄԿՐՏԻՉ ԻՍՄԻՐԵՆԱՆ

ԻՆՉՊԵՏ ԿԸ ԳՐԵՆ

Տիկին Նիբօլ Վէտրէս. — «Միայն սե-
ղանիս առջեւ նստած կը գրեմ: Եթէ յար-
կաբաժնիս միւս ծայրը նախադասութիւն
մը գտնեմ, դարձեալ կուգամ սեղանիս
առջեւ գրելու: Ինքնահոս չեմ գործածեր,
այլ դրիչ եւ մեկան, «թաթիկու պահանջ»
կը կ ո չ ե մ: Երաժշտութիւնը
շատ կ'օգնէ: Սակայն երաժշտութիւն մը
որ ցնցում չպատճառէ, այլ լեցնէ հնչա –
կանութեամբ: Եւրոպայ կանաչութիւնն ալ
հաճելի է: Մինչեւ իսկ ծաղկամանին վը-
րայ գծուած արձաններն հաճելի է... Իսկ
պարտիզի մը մէջ գրելը, երազ մըն է:
Երբ վայրկեան մը դադար տամ ինքնիշխան
երկինք կը նայիմ: Կ'ըսեմ թէ վէպերուս
անձերը ամէն ատեն միեւնոյն բանը կ'ը-
նեն: Կ'երեւի թէ իմ ունակութիւններուս
հաղորդակից կ'ընեմ նաեւ անոնք: Ուրիշ

ՊՈՆՏՈՍԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Սեւ Ծովու ափին բազմած գեղատեսիլ
Պոնտոսը թափուր եւ ամայի է իր բնիկ
հայ ժողովուրդէն:

Երեսուցեթ տարիէ ի վեր չկայ
զուարթ ու չէն Պոնտոսը իր հայկականու-
թեամբ:

Բայց եւ այնպէս Ան կ'ապրի Սփիւռքի
Հայութեան սրտերուն մէջ: Չանք ու ճիգ
կը թափուի տեսականացնելու իրենց ծը-
նընդամայր հայրենիքին կեանքն ու գոր-
ծը, խօսքն ու ոգին փոխանցելու նորա-
հաս սերունդներուն:

Այսօր Պոնտոսցիներու Օրն է:

Չարթօնքի շեփորը արդէն վաղուց հն-
չած է գաղութներու Հայութեան մէջ:

Ստեղծագործ ժողովուրդին ցեղին ան-
խորտակելի կամքն ու կորովը փառաբան-
ւու եւ յաւերժացնելու համար Օրեր կը
ստնուին:

Արտասահմանի Հայութիւնը նոր վերելք
մը կը փորձէ: Ամենուրեք կը տեսնենք ու
կը վայելենք վերանորոգման ճիգեր, դը-
բական, գեղարուեստական, մարդկան
միութեանց ուժերու խմորումներ եւ շար-
ժումներ, որոնք կուգան գորացնել իրենց
ազգայնական ձեռնարկներով մերազգայա-
պանման ամբողջը:

Այս քաջալերիչ եւ սիրտհարար երեւոյթ-
ները միեւնոյն ատեն չափանիշը կը կազ-
մեն մեր ցեղին շինարար ճիգին եւ անըս-
պառ կորովին:

Բարոյական եւ իմացական արժէքներ –
բու գերակազուցութիւնը գրաւակներ կը հան-
դիսանայ մեր վերածնունդին:

Պոնտոսցիներու Օրն է այսօր:

Օրն է վերջիշխու մեր տոհմիկ բարքն
ու կենցաղը, ազգային եւ հանրային աշ –
խատանքները, դուրազները պատմական
դէպքերու, եւ աւելի եւս ամբացնելու
հայրենիքի գաղափարին անխզելի կապը:
Յարգանք քեզ Պոնտոսի հայ ժողովուրդ,
ձեր թանկագին յիշատակները անմոռա-
նալի կը մնան վերապրողներու սրտերուն
մէջ. եւ այսօր կուգանք ձեր վեժմ գաղա-
փարներով տոգորուած ձեր Օրը տօնելու:

Հայ ժողովուրդին մէկ մասնիկն է որ
կ'անցնի դուրս բարձր՝ իր շինարար ձեռ-
քով, ստեղծագործ միտքով, իր վերածը-
նունդին երգերով:

ԱՐՏԱՒԱԶԻ ՄԵԼԻԿԵԱՆ

Կարեւոր պարագայ մը: Լաւ կը գրեն եթէ
քիչն ծայրը պաղ է: Իտալացի գրադէս
մը ըսած է, քիթիս ծայրը կը բռնեմ, ե-
թէ պաղիւ սկսի, կը նշանակէ թէ լաւ տե-
ղը հասած եմ: Տասներկու տարեկանիս
թատերգութիւններ կը գրէի, երկար չէի
հիւսքեր ունիւ եւ քորս կ'ըսէի թէ քիթիս
չուրջ կը դարձնէի դանոնք: Կը սիրեմ որ
ստեղծա հանգիստ վիճակի մէջ ըլլան:
Հիւստիս է կանաչ խոտին վրայ՝ քալիլ
բոգիկ: Հայելի չեմ ուզեր, պէտք չէ որ
ինքնիշխան տեսնեմ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (80)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՉ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Քաղաքը ծածկուած է ծառերու մէջ ու
մէկ քանի առանձին տուներու երեսուր
փոքրիկ, մաքուր, վանդակապատ տու-
ներ՝ աւելի գեղջկական հանդարտ կեն –
ցաղի տպաւորութիւնը կ'ընեն ու կարծես
բարեացակամութիւնով կ'ողջունեն մեզ:

Ընդհանուր ապշութեան ու հետաքրք-
րութեան մէջ որ մեր իրենց համար ունե-
ցած անօրինակ երեւոյթը յառաջ կը բե-
րէ, կը յառաջանանք թուրք թաղին մէջէն
— անեղձ մնացած — ու կը հասնինք տե-
ղին երեւելիներէն հայ հողատէրի մը
տունը որուն յանձնարարուած ենք:

Կին, տղայ, ծերունի, խառն ի խառն
կը դիմաւորեն մեզ եւ չափազանց ուրա-
խացած մեզ տեսնելուն՝ կ'աճապարեն
խացած մեզ տեսնելու առնել, մեզ թե –
մեր բկաները առնել, մեզ թե –
թեւցնել ամենափոքր ծրարէն... Ու ի –
րենց խանդավառ թափօրին մէջէն մինչ
ծերունիները հանգիստաւարապէս կառաւ –
նորդեն մեզ եւ աղտը կ'ոստոտեն չուր-
ջերիս, կ'երթանք լոյն ու մտախոհ՝ բո-
շորովին ինքնիշխան յանձնած իրենց
հիւրաբարութեան կերպերուն,
Արագօրէն գորգեր կը փռուին այն սը –

րահին մէջ ուր կը մտցնեն մեզ ու բազ –
մոցներ կը տարածեն գետինը, որպէսզի
հանգիստ ընենք, կակուղ բարձեր կը դի-
ղեն մեր կոնակները ու երբ բոլոր ծառա-
յութիւնները կը կատարեն, կին, մանուկ,
այլ ամէնքն ալ կը քաշուին կ'աներեւու-
թանան:

Նոյն միջոցին է որ տանտէրը առանձին
կը մտնէ ներս ու բարի գալուստ կը մաղթէ
մեզի: Միջին հասակով, միջին տարիքով,
մորթը բացօթեայ աշխատութեան թխա-
ցած, աչքերը երազուն եւ տխուր, ինչ –
պէս գրեթէ բոլոր մեր շուրջը գտնուող –
ներունը, համեստօրէն հաղուած, բաւա –
կան հարուստ ազարակատէր մըն է, որը
սակայն պարզ գիւղացիէ մը կը զանազան –
ուի այն յարգանքով որ իր ներկայութիւ-
նը կը ներշնչէ զինքը տեսնողներուն: Ա –
ռաջին քաղաքավարական խօսքերը փոխա-
նակիէ ետք՝ ատեն մը լուս կը մնանք,
այն աղեղնալի փոթորիկը որ անցած է
անոնց վրայէն ալ, դեռ սարսափ ու ցա-
ւազին գարմացումով մը մէջ կը համբաշնէ
գիրենք: Մեր ներկայութիւնը կարծես,
կ'արժարձէ իր յիշողութիւնները, երախ –
տապարտ նախածքով է որ կը նայի մեզի
որ ուզեր ենք դռնէ երթալ իրենց մօտ ու
իրենց տէրու հասակին: Իր երազուն եւ
սիրուր աչքերը երբեմն կ'ամպոտին եւ
երբեմն ալ, ո՞վ գիտէ ի՞նչ մտածումի
անալով, ամբողջ դէմքը կը ծամածռէ ու
բոլոր այս լոյն արտայայտութիւնները
կը վերջացնէ ձեռքի շարժումով մը որ

կարծես ըսել կ'ուզէ. — Ի՞նչ օգուտ, ը-
լալիք էր եղաւ... Թափուելիք արիւնը
երակին մէջ չի մնալ...

Այլ սակայն Ղարս – Բաղար շատ մը
միաթիւրութիւն կէտեր ունի. անիկա այն
տեղիքէն մէկն է որ գետնաքարէ սար –
սափի մը մէջ անձնատուր չէ եղած ոճրա-
գործներուն եւ իր պատիւը ու կեանքը
պաշտպանելու յուսահատական ու բնազ –
դական ձգտումով մը, ծառացած է թըշ-
նամիւն դէմ:

Ղարս – Բաղարի ինքնապաշտպանու –
թիւնը, իր թիւին անհամեմատ պղտիկու-
թիւնով, իր ունեցած գէնքերուն տեսակի
եւ քանակի անբաւականութիւնով այն հը-
րաշնչներէն մէկն է որ պարծանքով կ'ընանք
արձանադրել մեր ազգային պատառապան
եւ ցաւազին պատմութեան մէջ:

Ապրիլ 2ին հինգշաբթի գիշերը, ժամը
թրքական վեցին ատենները ձին Թորոս –
կուղուած հայ ոստիկան մը կուգայ Ղարս –
Բաղար եւ կ'իմացնէ թէ երկու հազարի
չափ Թուրքեր, զինուած մարթինով, կու
գան Հայերը ջարդելու:

Քանի մը վայրկեան ետքը, ամբողջ
գիւղը արթնցած է եւ տեղեկացած իրա –
կանութեան: Առանց պաղարիւնելու կոր –
սնցնելու՝ իրենցմէ ամէնէն քաջերը եւ
ամէնէն կարողները կը հրաւերուին, կը
խորհրդակցին եւ եղիւթիւնը իմացնելով
իրենց որացի ազգատէր Թուրքերու, ինք-
նապաշտպանութիւնը կը կազմակերպեն:
Տեղին Թուրք երեւելիներէն Մուսա աղա,

Վէլիէ Էֆէնդի, իրեն հետ ունենալով հա-
րիւրապիս Ահմէտ եւ իրանապետ Ահմէտ,
ընդ առաջ կ'երթան ոճրաշործ ամբոխին
եւ ետ կը մղէ զայն:

Ուրբաթ առաւօտ արշալոյսին՝ ամբողջ
ալ աւելի ստուարացած կուգայ կը պա –
շարէ գիւղը ու հրացանաճուրթիւնը կը
սկսի: Հայերը կը դիմադրեն, անձնատուր
չեն ըլլար: ամբողջ կառոյց՝ կրակի
կուտայ հայ թաղերը:

Մինչեւ իրկուս հրացանաճուրթիւնը
կը շարունակուի: Հայերը իրենց կիսա –
ւարտ դպրոցը ապաստանած կը դիմա –
դրեն միշտ. իրիւրուան ժամը 1–2ին (ը.
թ.) Միւսին կը հասնի իրանապետ Հիւսնի
եւ 40 – զինուորներով կը յաջողի ցրուել
ամբոխը:

Երբ առաւօտուն տփուրն արշալոյսը կը
ծագի, դիմադրողներէն մէկ հողի մե –
ռած եւ մէկ հողի միայն վիրաւորուած կը
գտնուին, մինչ խանի մը մէջ ապաստա-
նած եօթը Մարաշցիներէն վեցը եւ Հա –
ճընի մը որ կառավարութեան դուռը
գիւմած էր, սպաննուած էին: Քիչ յետոյ
կ'իմանան նաեւ որ իրենցմէ շատերը ու
իրենց այն ազգականները որոնք քաղաքին
չուրջը կը գտնուէին՝ անխնայ ջարդուած
են: Այսպէսով է որ քաջարի գիւղացիին
ուրախութիւնը՝ երբ հասկցաւ թէ իր դի-
մադրութիւնը յաջողած էր՝ անխառն չե-
ղաւ:

ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Մաս մը օգնական զօրք զրկուած է ար - դէն: Որ եւ է նոր դէպք է պատահած վերջին օրերու ընթացքին: Կը թուի թէ երկու կողմերն ալ միջոցներ ձեռք առած են, որպէսզի ընդհարումներ չծագին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆԻ թերթերը կը գրեն թէ Ս. Միութիւնը յանձն կ'առնէ 5-600.000 թոն հում քարիւղ հայթայթել Սախալի- նէն կամ Բազուէն, երեսուն առ հարիւր աւելի աժան քան անդլեւամերիկեան ըն- կերութեանց ապրանքները:

ԱՐԵՎԻՍՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ծերակոյտը 15ի դէմ 23 ձայնով վաւերացուց Դաշնա - կիցներուն հետ կնքուած դաշնագրին - րուն կարգ մը մասերը, ինքզինքը անձեռն- հաս համարելով եւրոպական բանակի եւ դրաման կարգուսարքի խնդիրներուն մէջ: Այս քուէակրութիւնը մեծ յաջողու- թիւն մը կը համարուի վարչապետին՝ Տոքթ. Ատընաուրըի համար: Այժմ հան - րապետութեան նախագահին՝ Կիլմայ վերջնական որոշում տալ:

ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ժողովներու ընտրու - թիւները պիտի կատարուին այսօր, կի- րակի, բացի Փարիզ քաղաքէն: Այնի շը- ջանին ընտրութիւնները տեղի պիտի ու- նենան 80 համայնքներու մէջ:

ԹՈՒՆՈՒԹԻ մէջ պիտի դատուին 57 Իսլամներ, իրեն մեղսակից երեք Փրան- սացի ոստիկաններու սպանութեան: Ամ - րասանագիրը կ'ըսէ թէ մարդասպաննե- րը չունենուն առջեւ նետած էին զոհն - րուն դիակները: — Թուշուզ փոխադրուե- ցաւ Նոր - Տեսթուրի նախագահը, որ ձեռ- քաղուած էր Փարիզի մէջ: Ուրիշ երեք վարիչներ ալ ձերբակալուեցան:

ԱՐԵՎԻՍՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ մարմ- նամարդ պարտաւորիչ հռչակուեցաւ 18- 30 տարեկան երիտասարդներու համար: ԼՈՆՏՈՆԻ Փրանսական ղեկավարը լու - սարանութիւններ խնդրեց Զըբլիի վերջին ճառի մասին, որ քննադատութիւններ կը պարունակէր Ֆրանսայի հանդէպ:

ԶԵՆՈՍՏՈՎԱՔԻՍ ներսմ շնորհեց Ա - մերիկացի թղթակից Օթիսի, որ տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր 1951ին: Այս ալ հաշտարար ձեռնարկ մը կը համարուի:

ՔԱՌԱՋԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ, ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՀԱՐԱՆԻ ՕԾՈՒՄ

Այս կիրակի, Ա.Փորվիլի եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ Փարիզի Առաջնորդ Սերովքէ Ծ. Վ. Մանուկեան: Կը խնդրուի Ա.Փորվիլի եւ չըջակայի հայութենէն ներկայ ըլլալ այս արարո - ղութեան՝ որ պիտի կատարուի ընկե - րակցութեամբ Փարիզի եռաձայն խում - բին:

ՍԱՄԱԹԻՍՅԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր տարեկան դաշտա - պարահանդէսը 31 Մայիս, կիրակի ամ - քողջ օրը Նուազի լը Կրանի գետահայեաց եւ գեղատեսիլ ամերիկացի վրայ, Օթէլ տը Թուրպիլոնի պարտէզներուն եւ սրահնե - րուն մէջ:

Այս առթիւ կը հրաւիրեն իրենց համա - կիրները ներկայ ըլլալ ընտանիքով: Ամէն մարդ ազատ է իր նախընտրած ուտելիքը բերելու, իսկ ըմպելիքը պիտի հայթայ - թուի Միութեան կողմէ: Երթեկեկի միջոցները ապահովելու եւ խնամքի տեղի չտալու համար, կը խնդ - րուի կանխաւ արձանագրուել Միութեանս կեդրոնը: Հասցէ —

J. Papazian, 16, Cité Trévis, Paris (9)
Tél. PRO. 41 - 40

MARCHANDS FORAINS
Avant de faire vos achats
visitez une fois la maison
A L'ELEPHANT
107, RUE D'ABOUKIR
Tél. LOU. 83 - 24
Bonneterie et Confection
Un bon accueil vous attend
Prix imbattables

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Դարաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Ե. քաղաքի քաղաքացի - տարանի շէնդ արահին մէջ:

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոնի սրահը, 143 Գուր Լաֆայէթ:

ՎԻԵՆՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուընէ մինչեւ առտուան ժամը 2:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՆԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

38Գ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՏԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր:

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Հրաւիրուած են մարտիրոսահայ քաղա - քական կուսակցութիւնները, հայ Առա - քելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետա - րանական եկեղեցիներու եւ Առաջնորդա - րաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Լեզէոնական Միու - թիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ Կապոյտ խումբ, Հ. Մ. Ը. Մ. Ը, Հայ Արի - ները եւ Արեւոյշները, Մուրատ - Ռաֆա - յէլեան Սանբու Միութիւնը, Համազ - գային Մշակութային Միութիւնը, Նոր Սերունդը, Հ. Բ. Ը. Մ. Հայ Երիտա - սարդական ընկերակցութիւնը, Համա - խարբերդիականը, Բարձր Հայքի, Տա - րօն Սալոյ Զորի, Ուրֆայի, Բիլի, Մա - րաշի, Չարսանձաքի, Համախարբերդի Եփրատ Միութիւնը, Ազատամարտիկնե - րու եւ Հայ Գերիներու Միութիւնները:

Կը նախագահէ Միութեան հիմնադիր - ներէն Ա. ՀԻԻՍԵԱՆ,

Կը խօսին՝ ՇԱԽԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՓ. Գ. ՈՒՅԻՆԵԱՆ եւ

Մանակցող կուսակցութեանց ներկա - ցուցիչները:

Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակ - ցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Դասպարեան, Ե. Հրաչեան (երգ), Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Սէրէնկիւնեան, Թա - դոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտա - սանութիւն), Օր. Ա. Ալիմեան (դաշ - նակ):

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր:

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու համար գիմէլ՝ Վարդան Պանտիկեան՝ 27 ուր տ'Օպաներ: Յովհ. Հացադործեան 15 ուր Լօնկ տէ Բափու - սին, Մ. Շահինեան 26 ուր տէ Փըթիթ Մարի, Սիմոն Աւտոյեան 7 Փլաւ տիֆու եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապարօ:

ՎԻԵՆՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան: Այս շաբաթ, ժամը 8ին, Սալ տէ Ֆէ - թի մէջ:

Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւն - ները եւ միութիւնները:

Կը նախագահէ Ա. ՈՒՅԵԱՆ

Կը խօսի Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խօսք կ'առնէ Փրանսական ընկերակա - րական կուսակցութեան ներկայացուցիչը:

Գեղարուեստական խումբուած ձուր բա - ժին: Մանակցութեամբ Կապոյտ խումբի «Արաք» երգչախումբին, ղեկավարու - թեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ:

Եւրոպական պարեր, ձուր չքանդան (պիւֆէ): Մուտքը ազատ է

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԳ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ . —

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Փր., Արտասահման՝ 1400 Փր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20°

Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P. Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ. — Հայերէն թերթ ծախողներու

քով 30 Փրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 13րդ քիւր:

ԿՈՉ ՄԵՐԱՍՏԱՅԻՆԵՐՈՒ

Սերաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը այս տարուան դպրոցական տարեշրջանին համար, յաջողեցաւ տեղ մը ապահովել, Վենետիկի Մուրատ Ռաֆայէլեան վար - ժարանին մէջ:

Կը խնդրենք ուրեմն մեր հայրենակից - ներէն, ըլլան անոնք Փարիզի շրջանին թէ Ֆրանսայի դաւառներէն, մեզի օգնել, որ - պէսզի մեր որդեգրելիք ուսանողը Բլայ ծագումով Սերաստիոյ նահանգէն (գիւ - ղերէն թէ քաղաքներէն) չքաւոր ընտանի - քի մը շառուիղը:

Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 11էն 12 տա - րեկան եւ կազմով առողջ, գիտնայ հայե - րէն փօսիլ եւ գրել, ունենայ վկայագիր մը դպրոցի տեսուչէն որ հաստատէ թէ բացառիկ ձիրքերով օժտուած սան մըն է:

Թեկնածու աշակերտները Փարիզ դալով պիտի անցնին մասնաւոր քննութենէ մը՝ Միւլթարեան Հայրերէն եւ յաջողութիւնն է որ պիտի ընտրուի:

Եթէ թեկնածուները Ֆրանսայի դաւառ - ներէն կը ներկայանան, Ուսումնասիրացը անոնց՝ Փարիզ երթուարձի ծախքերուն կէսը պիտի վճարէ եւ հոս իրենց անցընե - լիք քննութեանց օրերուն պիտի հոգայ բնակարան եւ սնունդ: Եթէ Փարիզի շը - ջանին մէջ մէկ կամ երկու օր հիւրասիր - ուելու համար ծանօթներ չունին:

Ուսանողը Վենետիկի Մուրատ Ռաֆա - յէլեանը պիտի յաճախէ վեց տարի եւ ե - թէ յաջող քննութեամբ մը աւարտէ դայն, մասնագիտական ուսումը պիտի լրացնէ պետական համալսարանի մը մէջ:

Թեկնածուները պատրաստ պէտք է ըլ - ան ամէնէն ուշը մինչեւ յունիս մէկ Փա - րիզ դալով քննութիւն անցնելու:

Գրել Ուսումնասիրացի գանձապահին. —

A. Agopian, 60, Ave. A. Briand

Bagneux (Seine) Tél. ALÉsia 20 - 55

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԻՆԸ հրապարակային դասախօսութիւն մը սարքած է Արեւիլի լէ Կոնէսի մէջ, շա - րաթ օրը, 23 Մայիս, ժամը 21ին, Եկե - ղեցւոյ սրահին մէջ (Ռիւ տը Փառք): Դասախօսն է պրոֆ. Սերունեան: Նիւ - թը՝ « Կուրի Սանկին»: Կար տիւ Նոնէն շողեկաւք առնել եւ իջնել Վիլիէ լը Պէլ - Կոնէսի կայարանը: Մուտքը ազատ է:

PEINTURE DECORATION VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS

DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville

Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին գրութեամբ:

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստա - ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Միւսա -

եան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3.30ին, ընկեր Հրանտ Ու - նանեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԱՌԱՅԻՆ - ԱՌԵՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ.

Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ընկեր Սաչիկ Մկրտիչեանի բնակարանը, 146 Պուլվ. ժան Ժօրէս, Էփրէն սիւս Սէն:

Ներկայ պիտի ըլլան Կ.Կ.Ի եւ Շըշ. կոմիտէներու ներկայացուցիչները: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլ - լալ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՆԿՍՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Պոմոնի Ծ. Կ.

Պաշի դպրոցի ամալերջի հանդէսը, Յու - նիս 21ին:

ՊՐԲԱԳՐԱՏՈՒՆ Կը հրաւիրուի Տիկին Արուսեակ Լ. Դարիպեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ՈՒՍԻ. ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Պաշի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժա - րանի «Պէշիկթաշեան» սրահին մէջ, 26 ուր Թրօյօն Սեւր:

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐԲԱ - ՏՕ, սիրալոյսի մասնակցութեամբ ծա - նօթ դերասան Մըսթեֆանի:

Հայկական պար՝ Կապոյտ խումբի պա - րախումբի կողմէ Օր. Ա. ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ: Նոր պարեր շէնդ տա - րագներով: Դաշնակի ու դափի ընկերակ - ցութեամբ Պ. Պ. Նդ. Դավիթեանի եւ Բե - նոյի: Մուտք 200 Փրանք

MORY et Cie
SERVICE VAUQUELIN
Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ
զրկելու համար ՀԱՅՍՍԱՆ
(U. R. S. S.)
3, RUE ST-VINCENT DE PAUL
Paris (10). Tél: TRU. 72-60 (Poste 89)

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէ՛ք՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

American LLOYD

48, Rue de la République, MARSEILLE

Tél : CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա: Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նը - պասաւոր զինքով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան:

Փաթիլի մասնաճիւղին հասցէն՝ 7, Rue Auber, Paris

ԼԱԻԱԳՈՅՆ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌԻԹԻԹԻՈՒ
Դերակներու համար
Կ Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ի Ն
Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՍՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Հաւաքոյն ապրանք ամենամաժան գնով

ՊՈՆՏՈՍՅԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան

Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24

Cercle Militaire, 8, Place St-Augustin

GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոյճինի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ խմբերգ, պար եւ նուազ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «քէմէն - չէ»ով լազ - պար տեղական տարազներով: Ծոխ պիւֆէ դերամատչելի գիներով:

Օր. ԱՍՏԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (երգ), Պ. ՊԱԼԵԱՆ եւ ՏԻԿԻՆ ԵՐ - ՈՒՍԻՆԻՈՒԹԻ (մենապար):

Սեզանները ապահովելու համար հեռաձայնի ինձեանի, Դարըպուր 07 - 03 ,

Խաթանսեանի Դարըպուր 28-20:

Ծառուրեան Պոցարիս 09-12:

Մուտք 200 ֆրանք:

Imp. Araxes - 40, rue Richer, Paris

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՊԱՅԳՄԱՐԸ

Երբեք այսքան սուր հանգամանք ստա - ցած էջը սերունդի փրկութեան տաղանքը : Մամուլը պարբերաբար կը յուզէ զայն : Դասախօսութիւններ տեղի կ'ունենան : Գիրքեր ալ հրատարակուեցան : Ծրագիրներ եւ առաջարկներ՝ ինչքան որ կ'ու - դէք :

Եւ սակայն, տակաւին չգտնուեցաւ հիմնական միջոց մը՝ օտարացման, այ - լասերման, ձուլման համաճարակին դէմ : Մէկ տարիէն միւսը աւելի կը մթաղնի հորիզոնը : Եւ լեզուապատու կոչեր կ'ուզ - դուին, օգնութեան կանչեր կ'արձակուին : Ահաւասիկ վերջին ձեռնարկը, — Ամե - րիկահայ Կրթական Յանձնախումբին կո - չը, որ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»-ի մէջ ալ (15 Մայիս) :

Յանձնախումբին անունը ամէն բան չի բացատրեր : Բայց կոչը բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ ինչ մտահոգութիւններ եւ առաջադրութիւններ ունին :

— « Մեր ընկերք պիտի ըլլայ ի գործ դնել ճիշդ մը, գերազանց ճիշդ մը՝ ունե - նալու համար իր ազգային դիմագիծը պահող հայադրոշմ սերունդ մը, որ պիտի յաջորդէ հինին » :

Շատ բան է մնացած հինին :

— « Հինը արդէն անհետանալու վրայ է : Եւ ամէն օր աւելի խորապէս կը զգանք պարսպը, որ հետզհետէ կը լայննայ մեր շուրջը՝ անդարձ մեկնողներու կորուստով : Եւ կը զգանք վտանգը, որ ամէն օր աւելի ծանրորէն կը ճնշէ մեր հոգիները » :

Ձեռնարկին գլուխը անցած են չորս գործօն կազմակերպութիւններ, — Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, Հայ. Օգնութեան Մի - ութիւն (Կ. Պաշ), Հայ Երիտ. Դաշնակ - ցութիւն եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւն : Կրթական Յանձնախումբը պիտի ջանայ իրադրել յայտնապէս տրուած որոշում - ներ, աւելի զարկ տալով նոր սերունդի փրկութեան պայքարին :

Անշուշտ, իբրեւ տարրական պայման, իրենց գործը պիտի ըլլայ տարածել մա - րենի լեզուն : Անոր սէրը արթնցնել նոր սերունդին մէջ : Ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի սորվին մայրենիքը, խօսին եւ գրեն, իւրացնելով անոր անսպառ գեղեց - կութիւնները :

Այս առաջադրութեամբ, կը յանձնա - րարէ ամերիկահայ բոլոր մեծ ու փոքր քաղաքներու մէջ հիմնել հայկական դպ - րոցներ :

Կը հրաւիրէ ուրիշ կազմակերպութիւն - ներ աջակցել այս ձեռնարկին, իրենց մա - մուլով եւ բեմերով :

Կը թելադրէ մեր բոլոր մտաւորական ուժերուն եւ կրթական մշակներուն՝ սի - րով նուիրուել այս գործին :

Մասնաւորապէս կը դիմէ մեր մայրե - րուն, որպէսզի հայկ. տունը դարձնեն հայապահպանման բոյն :

Կոչը կը վերջանայ ազգարարութեամբ մը, որ միայն Ամերիկայի յատուկ է՝

— « Պէտք է շարժինք հաւաքաբար, ազ - գովին՝ ի գործ դնելով մեր բոլոր միջոց - ները, նիւթական թէ բարոյական : Պէտք է գործենք արագ ու թափով : Մենք ար - դէն ուշ մնացած ենք : Այս պարագային ժամանակը մեզի հետ է, այլ մեզի դէմ » :

Ուշ մնացած ըլլալու այս դիտակցու - թիւնը անշուշտ ազդանշան մըն է՝ որպէս զի խուսափին նոր ձգձգումներէ եւ զան - ցառութիւններէ :

Այլապէս, հետեւանք պիտի ըլլայ ան - դարմանելի :

Արդէն բացուած է անջրպետ մը, բուն բառով՝ անդունդ մը, որ գլխու պտոյտ կը պատճառէ :

Նոյն իսկ բաղդատաբար նոր դադու - ներ, Հարաւ. Ամերիկան, Ֆրանսան եւ առ - հասարակ արեւմտեան Եւրոպան խոր մտահոգութեամբ կը դիտեն մոռալ հե - ոսնկարը :

Օ Ր Ո Ւ Ա Ն

ԼԻԲԱՆԱՆ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՀԱՇՏՈՒԻԼ ԽՈՐԱՅԷԼԻ ՆԵՏ

ԿԱՐԳ ՄԸ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԵՒ ԲՈՒՌՆ ՅՈՑՅԵՐ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարա - րը, Ֆ. Տըլըս եւ իր խորհրդականը թշնա - մական ցոյցերով ընդունուեցան Պէյրու - թի մէջ, շաբաթ օր, ինչպէս կը նախա - տեսուէր : Այս առթիւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ոստիկանութեան, ուսանողներու եւ համայնավարներու միջեւ : Ութ հոգի վիրաւորուեցան եւ բազմաթիւ ցուցարար - ներ ձերբակալուեցան : Պաշտօնական տե - սակցութիւններէն ետք, Պ. Տըլըս Պաղ - տատ մեկնեցաւ կիրակի օր :

Ամերիկեան դորձակալութիւնը կը ծա - նուցանէ թէ Լիբանանի խորհրդարանին արտաքին գործերու յանձնաժողովը 45 վարկեանի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Տըլըսի, Պ. Սթէյսնի եւ ամերիկեան դես - պանին հետ, նախագահութեամբ երեսփո - խան Ապտուլլահ Եաֆիի : Ներկայ էր նաեւ վարչապետը :

Լիբանանի ներկայացուցիչները դառ - նորէն զանգատեցան որ Ամերիկացիները չեն օգներ արաբական ազգային դատին, եւ ընդհակառակն պատճառ եղան որ տե - դահան ըլլան Պաղեստինի Արաբները : Յե - տոյ յայտարարութիւն մը յանձնեցին, հետեւեալ բովանդակութեամբ. —

1. Մ. Նահանգները պէտք է ընդունին թէ երբեք հաշտութիւն պիտի չգոյնայ Արաբներուն եւ Իսրայէլի միջեւ :

2. Մ. Նահանգները պէտք է պարտա - դրեն որ Իսրայէլ գործադրէ Ազգաժողո - վին զանազան որոշումները՝ Պաղեստինի մասին : Մինչ այդ, Մ. Նահանգները պար - տաւոր են աւելի լայն օգնութիւն ընծայել արաբ տարագիրներուն :

3. Մ. Նահանգները պէտք է ազդեն Իս - րայէլի վրայ, որպէսզի դադրեցնէ « Հրեա - ներու բռնի եւ արուեստակեալ ներգաղթը դէպի Պաղեստին » : Յանձնաժողովին կարծիքով, այս ծայրայեղ ներգաղթը դէպի Իսրայէլի փոքրիկ պետութիւնը վտանգ մը կը կազմէ Միջին Արեւելի եւ աշխարհի խաղաղութեան եւ ապահովու - թեան համար :

4. Արաբական պետութիւնները չեն կը - նար ընդունել Միջին Արեւելի պաշտպա - նութեան ծրագիրը, կազմուած՝ այնպիսի պետութիւններու կողմէ որոնք ուղղակի յարաբերութիւն չունին արաբական աշ - խարհին հետ : Արաբները իրենց իրաւուն - քը եւ պարտականութիւնը կը սեպեն այդ չըջանք պաշտպանել իրենց սեփական փո - խաղաքը ապահովութեան դաշինքով, ի հարկին օգնութիւն ընդունելով բարեկամ պետութիւններէ :

5. Արաբները իրենց սեփական խնդիրը կը նկատեն եզրագծական հարցը :

6. Մ. Նահանգները պէտք է ուժ տան արաբական ազգայնականութեան եւ ազ - դեն իրենց բարեկամներուն վրայ (Ֆր - անսա եւ Անգլիա), որպէսզի « նկատի առ - նեն ժամանակին եւ յառաջդիմութեան ընթացքը » :

7. Արաբական Արեւելքը սիրով կ'ընդու - նի Մ. Նահանգներուն արհեստագիտական եւ նիւթական աջակցութիւնը, ցորչափ ան չի խախտել իր ազգային գերելիսա - նութիւնը :

Պ. Տըլըս այս պահանջները լսելէ ետք, յիշեցուցած է թէ Մ. Նահանգներուն հա - մար հիմնական խնդիրն է համայնապա - րական սպառնալիքը ազատ աշխարհին եւ թէ միւս հարցերը պէտք է լուծուին ամէն բանէ վեր դասելով այս իրականութիւնը :

ԳՈՐԷԱՅԻ ղինադադարի բանակցու - թիւնները յետաձգուած են մինչեւ չորեք - շաբթի :

Դ Է Պ Ք Ե Ր Ը

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՆԱԽԱՍՏԻՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՎԵՐ - ՋԱՅՄԻ, ԲԱՅՅ ՌՈՐԻՇ ՏԱԳՆԱՊՆԵՐ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԹԻՆ ԱՅՍ ԾԱԲԹՈՒ

Տեղական թերթերը երէկ ուրախու - թեամբ կը հաղորդէին թէ առեւտրական տորմիդի սպաները եւ նաւաստիները գրեթէ ամբողջութեամբ վերսկսած են աշխատանքը, սկսելով Մարսէյէն : Բայց, ուրիշ գործադուլներ կը նախա - տեսուին այս շաբթուան համար :

Այսպէս, հաւանական է որ երկաթու - ղիներու երթեւեկը դադրի ուրաթ օր, 24 ժամուան համար : Կաղի եւ երկտորա - կանութեան աշխատաւորներն ալ ժողով գումարեցին երէկ, երկուշաբթի, ընելու համար 24 ժամուան գործադուլի մը խն - դիրը : Այս աշխատաւորներուն Միութիւնը կը դանդաղի թէ չէ գործադուլու 1951 Մարտի պայմանագիրը :

Նոր խլրտումներ կը նշմարուին նաեւ Փարիզի հանրակառքի եւ մեթրոյի աշ - խատաւորներուն մէջ : Կը կարծուի թէ աշխատանքի ընդհատումներ պիտի սար - լուին զանազան օրերու մէջ եւ զանազան դիմերու վրայ, փոխանակ ընդհանուր գործադուլ մը սարքելու, որոշ տեւողու - թեամբ : Աշխատաւորներու ինքնավար Սենտիքան առաւելութիւն մը չի տեսներ ընդհ. գործադուլին մէջ : Կը վախճուի որ հանրակառքերու երթեւեկը խանգարուի այսօր, երեքշաբթի :

Գլուխի մէջ ալ խլրտումները հետզհե - տէ յաճախապէս կը դառնան :

× Այդ. Ժողովը երէկ իրիկուն սկսաւ ընել կառավարութեան երմտական ծրա - գիրները : Բուռն եւ երեկարատեւ վիճա - բանութիւններ կը սպասուին, սպառնալով խախտել դահլիճին դիրքը : Օղանաւային նախարարը, Պ. Փիլի Մոնթէլ, հրաժա - րեցաւ, բողոքելով իր պաշտօնատան սահ - մանուած վարկերու կրճատման դէմ :

Ինչպէս կը յիշուի, 1953ի երմտացոյցին բացն է 802 միլիառ ֆրանք : Դահլիճին ծրագրած խնայողութիւններէն կը սպասուի 120 միլիարդ գումար մը, այն ալ եթէ քուէարկուի : Այդ. Ժողովը ծրագրուած նոր հասոյթներու մասին ալ ըսելիքներ ունի : Այն աստիճան որ, Պ. Մայէր ստիպ - ուած է վստահութեան քուէ պահանջել ըսնիմը անգամ :

× Վերջին երկու օրերու միջոցին բուռն կռիւնի տեղի ունեցան Թոնքինի հարա - լակողներ : Ֆրանսական զօրքը յաջողեցաւ ետ մղել ըմբոստները :

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ Հասած վերջին լուրերու համաձայն, զօր. Նեկիպ որոշած է որեւէ վճռական ձեռնարկ չկատարել, մինչեւ որ Պ. Ֆ. Տըլըս Ուոշինկթըն վերադառնայ : Այս վերջինը հաւաստեւ է թէ նախագահ Ալլընհաուըր եւ ինք նոր առաջարկներ պիտի ներկայացնեն, Սուէզի վճիճի լուծ - ման համար : Այս առթիւ անգամ մը եւս կը հերքուի այն լուրը թէ Եգիպտոս պա - շարում հաստատած է Սուէզի շրջանին դէմ, որպէսզի անդլ. զօրքը ուտելիք չստանայ :

ՄԷԼԻ ՆԱՀԱԳԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ մէջ ձեռնպահ մնացած է ընտրողներու 45 առ հարիւրը, եւ աթոռներու գրեթէ կէսը շահած են համայնավարները, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը : Պիտի ընտր - ուէին 60 անդամներ : Վերջնական աը - դուլը է ճշդուած :

20Ր. ԲԻՃՈՒԷՑ, եւրոպական ճակա - տին սպարապետը, որ ուրիշ պաշտօնի կոչուեցաւ, Ուոշինկթըն հասած է արդէն եւ զեկուցում պիտի տայ երեսփ. Ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին առ - ջեւ : Ի պատասխան կարգ մը հարցում - ներու, զօրավարը յայտարարեց թէ պատճառ չի տեսներ կրճատելու վերադին -

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

*

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հե - տեւալ գումարները. —

Պ. Բ. Մ. Փարիզ 3000 ֆրանք :

Վաղեմի բարեկամ մը, Մարսէյ 2500 :

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

•

« ՄԻՍ » ՄԸ, « ՄԻԿ » ՄԸ ԵՒ ԱՅԼՆ

Քորէայի քաղաքից ուժեղում հրամա - նատարը, գօր. Քլարք, վերջերս հարիւր հազար տոլար պարգեւ կը խոստանար այն բշմամի օդաչուին որ « Միկ » դրութեամբ օդանաւ մը կը յանձնէ :

Բացարձակ պայման է որ օդանաւ ըլ - լայ բոլորովին անվթար, որպէս զի կա - նան ուսումնասիրել :

Այս օդանաւին հնարիչը Հայ մըն է, Խ. Միւրքեան առեւտրական միջնորդին եղբայրը, Միկոյեան, ինչպէս անունին համապատասխան է : Ամերիկացի գորավարը հաշուեր է քէ հարիւր հազար տոլար, նոյնիսկ տարը միլիոնը ոչինչ գումար մըն է, բաղդա - տելով օդաչուի մը ծախքերուն հետ :

Այս առթիւ ուրիշ առաջարկներ ալ ե - դան : Լանցէ վերջինը, իսկապէս շփեղ եւ անմալարեաց : Հոյիւտուտի աստղերէն օրիորդ մը, Միս Գեթրին Հիւզ, յանձն կ'առնէ « ժամադրու - քիւն » շնորհիւ ունէ բշմամի օդաչուի որ « Միկ » մը կը յանձնէ քաղաքից հրամա - նատարութեան :

Անշուշտ օդանաւը պիտի ըլլայ «ողջ ա - ողջ», ինչպէս իր մարմինը :

Ամերիկացի «միս»ը այս «փոքր պարգե - ւը» կը տրամադրէ յանուն խաղաղու - քեան :

Թերեւս հետեւորդներ կա՛մ աւելի հրա - պուրիշ մրցակիցներ ալ ունենայ, իբրեւ «գգայացում» նորութիւն :

Թերքերը «Միս»ին լուսանկարն ալ հը - րատարակած են, լուրին վաւերականու - քիւնը պապացուցանելու համար :

Երէկ, փարիզեան քերք մը արտասպա - ժէր այդ նկարը, այն մերկութեամբ գոր տեսնելու համար ամերիկացի եւ ուրիշ այլազան շրջակներ պոչ կը բռնեն Ֆոլի - Պերժէ-Ռի առջեւ :

Կը մնայ գիտնալ քէ երկու պարգեւնե - րէն ո՛րը աւելի արդիւնաւոր պիտի ըլլայ, — Հարիւր հազար տոլարը քէ Հոյիւտու - տի Միսը . . . .

ՎԱՀԷ

ման ծախքերը, նկատի առնելով Խ. Մի - ութեան յարձակողական կարողութիւնը : Իր կարծիքով, երբեք չէ նուազած ու - սական սպառնալիքը :

ՆՈՐ ԽՐԻՍՏԻԱՆՆԵՐ Կառուցանելու հա - մար ծրագիր մը մշակուած է Դաշնակից - ներուն կողմէ : Ծախքը՝ մէկ միլիառ տո - լան է : Ի միջին այլը պիտի շինուին դադա - նի ստորերկրեայ բանակատեղի մը եւ նախընտրելի մը : Ուրիշ ձեռնարկներ չունեն - ներ դադանի կը պահուին :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ոստիկանութիւնը կը ծա - նուցանէ թէ դաւ մը սարքուած էր, հը - կիզելու համար աղբ. Կապիտալը եւ ուրիշ կարեւոր շէնքեր, ինչպէս եւ աշխատանքի նախարարութեան պաշտօնատունը : Մի - եւնոյն ատեն ուժմը մը գտնուած է ծա - նօթ պողոտայի մը մէջ : Ձերբակալու - թիւնները եւ խուզարկութիւնները կը շարունակուին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թերթերը ջերմ գոհու - նակութեամբ կ'ողջունեն Ֆրանսայի ար - տաքին նախարարին՝ Պ. Ժորժ Պիտոյի այցելութիւնը որ պիտի շարունակուի մինչեւ Պեղկատ եւ Անգալա : Տէր եւ (Շարունակութիւնը կարգալ Գ. Էօ)

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ ԱՐՈՎԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

(Ամփոփում Սով. Հայաստան օրաթերթին)

Պատմությունը Արովեանի մասին եղած գրականությունները հարստացաւ Վ. Պարտիզոնի մէջ նոր գրքովը, «Պատմություն Արովեան», որ լոյս տեսաւ վերջերս:

Վերջին տարիներու ընթացքին տասնը-հինգ գիրք հրատարակուած է Արովեանի մասին, առանց հաշուելու պարբերականներու եւ օրաթերթերու մէջ լոյս տեսած յօդուածները: Արովեանի շուրջ արդէն ստեղծուած է գրականութեան մասնաւոր հար- որուն հետեւած է նաեւ Պարտիզոնի: Սակայն Արովեանագիտութեան մէջ կան նաեւ մեծ լուսաւորչի կերպարն աղաւա - դող տեսակէտներ եւ ըմբռնումներ: Պարտիզոնին կը հակադէմ Արովեանի կեանքի եւ գործունէութեան մասնաւոր հար- ցերու շուրջը եղած ոչ - ճիշդ, սխալ, երբեմն պարզապէս փնտաւար լուսաբա- նութիւնները:

Հեղինակը ուսումնասիրած է ոչ միայն Արովեանի շուրջ ստեղծուած ամբողջ գրականութիւնը, այլեւ բաւականաչափ լաւ ծանօթ է գրողին հին թուղթերուն եւ հարկ եղած չափով օգտագործած է ցարդ չհրատարակուած նոր նիւթեր ու տուեալ- ներ: Աշխատութիւնը կառուցած է փաստական հարուստ նիւթերու վրայ: Հեղի- նակը իր տեսակէտներն ու հայեացքները փաստարկած է ոչ միայն արդէն յայտնի, այլեւ բոլորովին նոր, բնորոշ եւ համոզիչ օրինակներով:

Ուսումնասիրելով, մասնաւորաբար Ա. րովեանի գեղարուեստական ստեղծագոր- ծութիւնը, Պարտիզոնին կը լուսաբանէ անոր գործունէութեան այնպիսի կողմե- րը, որոնք քննադատական գրականու- թեան մէջ ցարդ կամ բնա չեն արծար- ծուած, կամ ալ հարեւանցի շօշափուած են:

Հեղինակը նկատի առած է Արովեանի աշխարհայեացքին մէջ եղած հակասու- թիւնները զորս կը բացատրէ գրողի ապ- րած դարաշրջանով, սակայն իրաւամբ կ'ընդգծէ հայ մեծ լուսաւորչի կեանքի այն կողմերը, որոնցմով ան այսօր թան- կազին է մեզի համար:

Աղգային երկու մշակոյթներու մասին լեւնեան գրութեան մէկէն թիւնով Պարտի- զոնին տուած է դեմակրատական եւ քաղքենի պահպանողական հոսանք - ներու պայքարը հայ գրականութեան մէջ, վեր է հանած եւ դնահատած հայ ժողովուրդի մշակութային կեանքը վարող այն յառաջդիմական շարժումը, որու գլուխն էր կանգնած անցեալ դարու 30 - 40ական թուականներու դեմոկրատ - լուսաւորչ Արովեան:

Պարտիզոնի բաւական հանգամանօրէն կ'անդրադառնայ անոր մանկավարժական գործունէութեան, կը բացայայտէ այն պայքարը որ մղած է միջնադարեան

սկոյաւորի դէմ, ուսուցման իրապաշտ մեթոտը դպրոցին մէջ հաստատելու հա - մար: Հոս ալ հեղինակը չի սահմանա - փակուել միայն յայտարարութիւններով, այլ իր պնդումները կը հաստատէ Արովեանի երկերէն, նամակներէն եւ պաշտօ - նական վաւերացումներէն բերուած չա - հեկան օրինակներով:

Գրքին յաջորդ էջերուն մէջ Արովեան կը բնորոշուի իրեն հայ նոր գրականու - թեան հիմնադիր: Հեղինակը այս հարցին հետ չաղկապած է նաեւ աշխարհաբարի համար Արովեանի մղած պայքարը, այն ճիշդ միտքը դարգացնելով, թէ աշխարհիկ նիւթի եւ աշխարհաբար լեզուի հարցերը, իրարու հետ կազմախօսական կերպով կ'ապուած ըլլալով, փոխադարձ լրացման եւ առնչականութեան մէջ են: Հակադը - բելով ժամանակի պաշտօնական գրակա - նութեան, մերկացնելով անոր դա - սակարգային էութենէն բխած կղերա - սաւատական գաղափարախօսութիւնը, Ա - րովեան ստեղծեց հայրենի երկեր, ժողո - վուրդին կեանքը հարազատօրէն արտացո - լող եւ ժամանակի յուզող հարցերը բարձ - րացնող հայրենասիրական գաղափարն - րով յաղեցած գրականութիւն: Պաշտպա - նելով ժողովրդային, իրապաշտ գրակա - նութեան աւանդութիւնը՝ Արովեան լու - սաւորեց հայ գրականութեան յետագայ դարգացման ժողովրդավար ուղիները:

Պարտիզոնին կ'ըսէ թէ՝ հայ նոր գրա - կանութեան հիմքերը դնելով, Արովեան գրած է գեղարուեստական գրականու - թեան գրեթէ բոլոր սեռերով: Այս պատ - ճառով ան մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնէ բանաստեղծ եւ առակադիր Ա. րովեանի վրայ: Արովեանի բանաստեղ - ծութեան որ շատ քիչ ուսումնասիրուած է, Պարտիզոնի նուիրած է ամբողջ գը - լուի մը: Առականութեան նուիրուած էջերը նոյնպէս ուշագրաւ են, եւ ինքնորոշ մշակումներ են:

Հեղինակը մանրամասն ու հանգաման - րէն կը վերլուծէ «Վէրք Հայաստանի» վէպին գաղափարական բովանդակու - թիւնը:

«Վէրք»-ի մասին գրողները գլխաւո - րապէս կանգ առած են անոր պատմա - հայրենասիրական բովանդակութեան վը - րայ: Մեր գրականութեան մէջ այդ վէ - պին մէջ եղած ընկերային յարաբերու - թիւնները քիչ լուսաբանուած, իսկ յաճախ բոլորովին անտեսուած են: Պարտիզոն - նին մասնաւոր գլուխ նուիրած է այս հարցին եւ ցոյց կուտայ թէ ինչպէս նոր ձեւաւորուող քաղքենի յարաբերութեանց հետեւանքով կը խեղաթիւրուի մարդու էութիւնը, տիրական կը դառնայ անա - նական ետասիրութիւնը, «մարդը մարդու գայի» սկզբունքը: Հեղինակը կ'ընդգծէ որ Արովեան քննադատելով դրամն ու քաղքենի յարաբերութիւնները, չէ իղէա - լականացուցած նահապետական գիւղը:

Ան կը բոտ վէճ կը մղէ Արովեանի մասին այն գրագէտներուն հետ որոնք աշխատաւոր գեղացիին ընկերասիրու - թիւնը, պարզութիւնը, արդարամտու -

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

« ՀԱՅ - ԲՈՅԺ » ԻՆ

(ՄԱՅԻՍ 16Ի ԵՐԵՎԱՆԻՆ ԱՌԹՈՒԻ)

Այսօրուան հաւաքոյթը «Հայ - Բոյժ»ին եւ անոր խմբագիր՝ Նարդուինին ի պա - տիւ է:

Ո՞վ չի ճանչնար Շաւարշ Նարդուինին: Անիկա գրող է, գրագէտ է, բանաս - տեղծ է, նորաձիպագիր է, գրական քն - նադատ է, պատմագէտ է, բանասէր է, լեզուաբան է, եւ... բժիշկ է:

Բացի այս վերջինէն՝ բոլոր այդ ստո - րագիւնները եւ կարողութիւնները Նար - դուինի ձեռք բերած է իբրեւ ամաթօն, սիրողութեան մեկնելով, ինք ուզած է ըլ - լալ եւ եղած է: Ինք միանգամայն իր ու - սուցիչը եւ ուսանողը եղած է:

Բաւական է որ ան ուղէ որ եւ՛ մասնագիտութեան ձեռք գարնել՝ իր յա - գեւալ չգիտցող հետաքրքրութիւնը եւ յոգնիլ չգիտցող խուզարկու միտքը զինք կը հասցնեն այնպիսի կատարելութեան եւ տիրանալ կուտան այնպիսի հմտու - թեան պաշարի մը, զոր դժուար է գե - րացանցել պատրաստուած մասնագէտնե - րուն համար:

Հեշտ բան չէ Նարդուինին հետ գրակա - կամ պատմական նիւթի մը մասին վիճա - րանութեան մտնել: Անուն ունեցող եւ հե - ղինակութիւն նկատուած շատեր կորսն - ցուցած են իրենց փետուրները՝ երբ ճա - կատած են Նարդուինին դէմ:

Կը կարծեմ որ եթէ Նարդուինին միտքը ղեն օր մը բարձր մաթեմատիք ընել եւ աստեղագիտութեան հետեւիլ, քար պիտի հանէր Այնթափին եւ երկնակամարին մէջ անձանօթ մոլորակ մը կամ գիսաւոր

թիւնը դիտած են իբրեւ յետամնաց նահա - պետականութեան պաշտպանութիւն:

Վէպին հայրենասիրական բովանդա - կութեան անդրադառնալով, հեղինակը վեր կը հանէ հայ ժողովուրդի հերոսական պայքարը հին պարսկական վայրագ բռն - նութեան դէմ, ուսական զօրքերու յաղ - թական մուտքը Նրեւան, հայ ժողովուր - դի ցնծագին ոգեւորութիւնը:

Գրքին հեղինակը շատ դաջած է Ա - րեւելեան Հայաստանը Ռուսաստանի միա - ցնելու հարցով: Բազմաթիւ էջերու մէջ ան ցոյց կուտայ թէ ինչպիսի պատմական հեռատեսութեամբ Արովեան կրցած է ըմ - բռնել Ռուսաստանի յառաջդիմական գե - րը հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ: Արովե - եան միշտ հիացումով է արտայայտուած «Ռուսաց քաջ սրտի մեծագործութեան», անոր ազատասիրական ոգիին, ուսական լեզուի, գրականութեան եւ մշակոյթի մասին:

Պարտիզոնի ցոյց կուտայ թէ Արովեան հեռու էր աղգային սահմանափակութենէ, թէ հակառակ քաղքենի պատմագիրներու:

մը պիտի որոտը՝ իր անունով մկրտել տալու համար դանդը:

Մէկ բանի մէջ միայն Նարդուինի պէտք տեսած է ուսուցիչի անհատեւորութեան, Բժշկութեան մէջ «ամաթէօր» չէ անիկա, փրօֆէսորնէլ է: Ողջմտօրէն իւրացու - ցած է այն բոլորը, որ բժշկական համա - լսարանը կը ջաժքէ թեկնածուներուն:

Մարդկային մարմնոյն նրբակիրիւր քնն - նութիւնը, անոր բնականոն եւ խիտաւոր գործունէութիւններուն խորունկ ուսում - նասիրութիւնը, ֆիզիքական եւ հոգեբա - նական երեւոյթները հասկնալու եւ բա - ցատրելու դրական, ոչ - բնագնացական մարդանքները ընդունակ ըրած են Նար - դուինի գիտական մեթոտով մօտենալու ամէն բանի, եւ ուրիշ մարդերու մէջ ալ արժէքաւոր արդիւնքներու հասնելու:

Պարագաներու բերումով եւ իր կամքէն անկախ պատճառներով, բժիշկ Նարդու - նին իր ուզած չափով չէ մօտեցած տառա - պող մարդկութեան՝ անոր ցաւերուն դարման տանելու համար: Ան ձգտած է իր հիւանդ եւ առողջ հայրենակիցներուն բաշխել պարբերաբար առողջապահական եւ կանխադուշական օգտակար գիտելիք - ներ:

Շատերուն ծանօթ է անշուշտ Փրանսա - կան առածը՝ որ բժիշկին կոչումը կը բա - ցատրէ՝

Բժիշկները՝ կը բուժեն երբեմն, Կը սիրուին շատ անգամ, Կը միխթարեն միշտ:

Եթէ սովորական բժիշկներն շատ առիթ կ'ունենանք հիւանդներ տեսնելու եւ եր - բեմն բժշկելու, մեղմէ ոչ մէկը սիրուելու եւ հոգեպնդելու մեր գերը կրնայ կատա - րած ըլլալ այն չափով՝ որ ըրած է «Հայ - Բոյժ»-ի խմբագիրը:

«Հայ - Բոյժ»ը դուռ բժշկական մաս - նագիտական թերթ չէ անշուշտ: Անիկա

պնդումներուն, պաշտպանած է Հայե - րու, Վրացիներու եւ Ադրպէճանցիներու եղբայրութիւնը:

Այս գրքին կարեւոր արժանիքներէն մէկն ալ լեզուն է, պարզ եւ անպաճճ, մատչելի, ստոյգ եւ յստակ:

Պարտիզոնի գրքին թերութիւնը այն է որ կանգ չէ առած Արովեանի թատե - րական գործերուն վրայ, որոնք բաւական մեծ թիւ մը կը կազմեն: Արդէն ցարդ ո - չինչ գրուած է անոր թատերական ժա - ունդութեան մասին:

Վեցերորդ գլուխը թէեւ կը կոչուի «Վէրք Հայաստանի վէպի կերպարները», սակայն ամբողջովին նուիրուած է Աղա - սին: Արովեանի իրապաշտ արուեստը բնորոշելու համար կրնար նոր եւ տարբեր գիծեր գտնել:

Յուշերու գրականութեան տուեալներու համաձայն Սունդուկեան ուսումը առած է Արովեանի մօտ: Սունդուկեան այդ մասին չէ թողած գրաւոր վկայութիւն, ինչպէս կը ներկայացնէ Պարտիզոնի:

ՌՈՒՐԷՆ ԶԱՐԵԱՆ

ՕՏԱՐ ԷԶԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

Յոմին շնորհաց Բրիտոսի մարդոց հա - մար նահատակման հաղար ութ հարիւր տասներորդ տարին, մենք անվահեր զօ - րագունը մըն էինք, ձիով կը կտրէինք եր - կիրը, ու առաքատ կը պարզէինք ծովե - րուն վրայ: Օհ, ինչքան զուարճալի էր մեր արշաւանքը. կ'անցնէինք դետերու հունէն, կը մաղցէինք սեպ բլուրներն ի վեր: Մեր այրուծին երբեք օր մը դադար չէր առնէր քարանձաւի մը կամ ժառերու հովանիին տակ: Ամենաբարձր անկողնին վրայ, անուշ ջուս մը կը քաշէինք: Մեր արպանական թանձր վերարկուն մէջ փաթթուած, կամ պառկած սրբնթաց նա - ւուն չոր տախտակին վրայ, գետեզրին վրայ երկարած եւ կամ մեր գլուխները կոնթնցուցած մեզի բարձ ծառաղով թամ - բերուն վրայ, մենք ապահով էինք յաջորդ առտուն արթննալու թարմ եւ կայտառ:

Ազատ ասպարէզ ունէին մեր բոլոր մը - տածումները, բոլոր խօսքերը: Ունէինք առողջութիւն, ունէինք յոյս: Կը ճանչ - նայինք աստանդական կեանքի յոգուն - թիւնները, բայց երբեք վիշտը: Մեր մէջ կային ամէն տեսակ լեզուներ եւ հաւատը - ներ: Ոմանք իրենց աղօթարանին հատիկ - ները կը համբէին: Ասոնք եկեղեցւոյ զա - ւակ, անոնք՝ մզկիթի: Իսկ ոմանք ալ,

թերեւս կը սխալիմ, ոչ մին եւ ոչ ալ միւսը: Սակայն, ամբողջ աշխարհի մէջ եթէ փնտռելու ըլլայինք, պիտի չկարե - նայինք դոնեւ աւելի ալրազան ու աւելի զուարթ զօրագունը մը:

Ոմանք մեռած են, ուրիշներ հեռու են, ցրուած եւ մեկուտացած: Միւսները՝ այս օր ապստամբ, ման կուգան Եպիփանի հո - վանքերը պսակող լեռներու մէջ: Երկիր, ուր դեռ երբեմն աղատութեան վերակոչի թմրուկը կը հնչեցնէ, ու բռնակալութեան շարիքները կը հատուցանէ արեան հե - ղեղներով: Ուրիշներ չեն կրցած խաղ - ութիւնին գտնել իրենց բուխերիկին մօտ: Բայց, երբեք, օհ, ոչ, երբեք, ալ պիտի չհաւաքուինք, միասին ուրախանալու եւ թափառելու համար:

Ունջներ զօրքը արագօրէն խոյս կուտային: Իսկ այժմ, ինչքան ծանր են մեր մնացեալ օրերը. բայց մտածուած ծի - ծեղանակի մը պէս կը քրքէ ծովը, մինչ հոգիս, վայրի եւ աստանդական թռչուն, դարձեալ կը շրջի երկիրը ու կը սուրայ օդին մէջ: Ահա ինչ որ անընդհատ ար - թուն կը պահէ քնարս, ու զիս կը ստիպէ յաճախ, խիտ յաճախ, որ աղաչեմ իմ երգերու տանող փոքրաթիւ մարդոց, որ - պէս զի ինձ հետեւին հեռուէն: Օտարա - կան, դուն ալ կ'ուղե՞ս ինձ հետեւիլ հի - մա, ու ինձի հետ նստիլ Ակրոկորնթոսի գագաթը:

Տարիներ ու դարեր, մերիկներու շունչն

ու զուպարներու մոլուցքը անցան Կորնթո - սի վրայէն. դեռ կանգուն է ան, — աղա - տութեան համար բարձրացած ամրոց: Ուրուականներու գորհները, երկրաշարժ - ները, չկրնան սարսել իր հնամեայ քա - րաժայլոք. Կեղերնի վէժը երկրի մը, որ թէեւ անկեալ, պահած է իր ամբողջ հը - պարտանքը հակադիր սահմաններուն վը - րայ կրկնակ ծովերուն, որոնց ալիքները կարծես պատրաստ են մարտնչելու, բայց սողալով կուգան իրենց ցասումը դնել իր ոտքերուն: Եթէ այս աիւրեան վրայ հո - սած արեւը, — սկսեալ այն օրէն որ Թի - մոնէոն թափած էր իր եղբօր արեւը, — մինչեւ Պարսից բանակին ամօթալի պար - տութիւնը, եթէ այս երկրին ծծած ամ - բողջ արեւը կարենար մէկէն վերաժայթ - քել, նոր ուղկանը պիտի ողողէր ծովուն հեռունքը երկարող թերակղզին: Կամ թէ՛ եթէ կարելի ըլլար հաւաքել եւ իրա - րու վրայ դիզել պատերազմին հնձած բո - լոր ռազմիկներուն սպիտակ ոսկերտիքը, երկնքի ընդմէջէն պիտի տեսնէինք կանգ - նուր բուրդի մը, աւելի բարձր քան Ալ - զուպիլին լեռը, որուն աշտարակներով պսակուած կատարը կարծես կ'անհետի ամպերուն մէջ:

×

Քսան հազար նիզակներ կը շողջողան Կիթերոն լեռան վրայ: Եւ բարձունքներէն մինչեւ կրկնակ ծովափները կը կանգնին մարտիկներու վրանները: Մահիկը կը

փայլի պատերազմիկ Միւսիլման շարքե - րու երկայնքին: Իւրաքանչիւր Սիահի դունդ երկայնամօրու փաշայի մը հըա - մանին տակ կը դառնուի: Ու ինչքան հե - ուու որ կրնայ կտրել աչքը, փաթթոցաւոր գումարտակներ կը նշմարեն: Արարին ուղտը ծունկի կուգայ, Թաթարը կը խաղ - ցնէ երկվարը, Թիւրքմէնը բաժնուած է իր հօտէն՝ թուրը կապելու համար մէջ - քին, ու հրետանիի որոտը կարծես լուռ - թիւն կը պարտադէմ կոհակներու ժոնչիւ - նին: Որումը բացուած է: Մահուան սուր - հանդակ ուումը սուրելով կը խուսափի ա - րոյթէ փողէն ու կ'երթայ սարսել քաղա - քին պարեխայները, որոնք հետզհետէ փուլ կուգան: Բայց պաշարեալները դիտեն պատասխանել անհաւատներու յարձա - կումներուն, ու զանոնք նմանապէս մահ - ուան դիւրկը զրկել, ծուխի եւ փոշիի ամ - պերուն մէջէն:

Ո՞վ է այդ ռազմիկը որ միշտ յարձա - կողներուն առաջինն է: Աւելի վարպետ կուրի շարադէտ արուեստին քան Ալլահը պաշտողներէն ունէ մէկը, սէդ ու վայ - րագ: Ինչպէս դէպի յաղթանակ առաջ - նորդելու վարժուած պետ մը, ան կը շրջի բոլոր դերքերը, միշտ պատրաստ նոր քաջագործութեանց: Յառաջ կը մղէ իր երկվարը ամէն ուր որ գործողութիւնը ամենաբարեւալի հանգամանք ստացած է:

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (1)

վիւլկանիկապիտոնի յատուկ պարբերական մըն է :

Չարմանալի է, Փրանսերէնը որ սրա — միտ ժողովուրդի մը լեզուն է, ներու — թիւններ արտայայտելու մէջ անդերա — զանցելի է, ծախողած է այս պարագային : Գոհակացուցած է ամէնէն աւելի ազնիւ եւ գնահատելի գործ մը, իր վիւլկանիկապիտոնի բառով :

Անդրիագիտները դատած են ճիշդ բառը : Անոնք տայնըսք կ'ըսեն այն հաւաքածո — ներուն, որոնք ժողովուրդին համար մատչելի կը դարձնեն մասնագիտական հրատարակութիւններու մէջ երեւցած օգտակար տեղեկութիւնները :

Արդարեւ « Հայ — Բոյժ » ին ըրածը տե — սակ մը զիեցում է, զիւրամարս դար — ձուած նիւթերով :

Ինչպէս մարտողական գործարաններուն նպատակն է մեր մարմնին համար անհրա — փեշտ նիւթերը փոխել եւ պատրաստել, կարացուելիք վիճակի մէջ բերել, սոյնպիսի — սի թերթներուն դերն ալ, սովորական մահկանացուներուն անմարսելի գիտա — կան — բժշկական ծանօթութիւնները հաս — կնալի վիճակի բերել է ժողովուրդին ստուար մեծամասնութեան համար :

Իրբեւ բժշկա — առողջապահական թերթ, « Հայ — Բոյժ » ըրածները չէ մեր մէջ : Թէ Արեւելասպերը եւ թէ Արեւմտասպերը ունեցած են պարբերա — թերթեր նմանօրինակ ծրագիրներով :

« Հայ — Բոյժ » ըր, սակայն, եղական երե — տոյթ է հայ կեանքին մէջ իրբեւ սոսկա — կան — անհատական ձեռնարկ, որովհետեւ — տեւ երկար ժամանակ մտած է հայ տու — ներէն ներս, լուսաւորած տառապողներ — րուն միտքը եւ ամբօքած մէկէ աւելի ցա — ւատանջ հողիներ :

« Հայ — Բոյժ » ի կամ նման հրատա — կութիւններու ընթերցողները պէտք չէ կարծեն, սակայն, թէ իրենք դատած են իրենց կամ իրենց օտարներուն հիւան — դութիւններուն դարմանումի բանալին : Նարդունի մէկէ աւելի անգամներ զիտել տուած է այս բանը իր թերթին մէջ :

Մեզմէ առջի սերունդներուն մէջ մար — դիկ կային, որոնք, ձեռք անցնելով հին բժշկականներ, առանց վարանումի կը ձեռնարկէին բոլոր ցաւերը բժշկելու : Պէտք է գիտնալ թէ բժշկութիւնը ար — հեստ է եւ գիտութիւն, եւ դժուարա — գոյնեղէն մէկը :

Բնական ուշիմութիւնը չի բաւեր նոյն — իսկ սովորական արհեստ մը գործելու համար : Որմնադիրին գործը պարզ կ'է — բեւի, բայց եթէ չէք սորված՝ չէք կրնար աղիւսները իրարու վրայ շարել եւ զի — մացկուն պատ մը շինել :

Անբացատրելի միամտութիւն եւ աննե — բելի յանդգնութիւն է բժշկութիւնի փոր — ձելը մէկու մը, որ չէ ուսումնասիրած մարդկային կազմին բնականոն գործու — նէութիւնը, հիւանդութեանց պատճառ — ները եւ կնճռոտութիւնները :

Ինչպէս գիտէք, պատահած են դէպքեր, երբ արհեստով բժշկներ, իրենց գիտու — թիւնով եւ փորձառութիւնով հեղինակու — թիւն ձեռք բերած մարդիկ անգամ կ'ան —

ճրկին հիւանդի մը մահիճին առջեւ : Կառավարութիւնները իրաւամբ կ'արգել — լեն ինքնաշարժ վարելու արտօնութիւն չունեցող մէկու մը կառք վարել : Այն որ կ'անաստէ եւ պատճառ կ'ըլլայ արկածի մը, կը դատապարտուի իրբեւ ոճրագործ — Այդպիսի կառավարի մը անխոհեմութիւնը շատ փոքր է, եթէ բաղդատենք ոչ բժիշկի մը յաւակնոտ նախաձեռնութեան հետ :

Ժամանակին նոյն մարդիկը թէ քահա — նայ էին եւ թէ բժիշկ : Կեանքը քաւեց, բարբերը փոխուեցան : Աշխատանքի բա — ժանտեւ տեղի ունեցաւ, հողի բժիշկները անջատուեցան մարմնի քահանաներէն : Իսկական քահանաներ տակաւին կ'այցե — լեն իրենց ծուխերուն՝ հողեւորացէս միւթարելու համար զանոնք :

« Հայ — Բոյժ » ալ ընտանիքի բժիշկին պէս պէտք է այցելէ ամէն տուն օգտա — կար խորհուրդներ տալու եւ առողջ մարմնի մէջ ջառողջ միտք ապահովելու համար :

Առանց կրթելու հրատարակական կամ այլ կազմակերպութեան մը նիւթական ա — ջակցութեան, Նարդունի ապահոված է առողջապահական բժշկական այս թերթին հրատարակութիւնը 13 տարի շարունակ (առաջին թիւը լոյս տեսած է 1934 ձիւ — տեմբերին, ընդհատուած է 5 տարի պատերազմի միջոցին) : « Հայ — Բոյժ » ի խմբագրին կրած անհանգստութիւնը (քանի մը տարի առաջ) կարծես թէ դի — տական փորձ մը եղաւ (յապաւումի մե — թոտով) զնահատելու համար անոր կա — տարած դերին կարեւորութիւնը իր ըն — թերթողներուն վրայ :

Քանի մը ամիս թերթին հրատարակու — թիւնը վտանգուած կարծուեցաւ, թէ եւ թերթը չընդհատուեցաւ :

Իմ ծանօթներու եւ յաճախողներուս մէջ զտոյր կը ճանչնամ, որ կ'ախտոսային եւ կը դողային կարծես դժբախտ հեռա — նկարին առջեւ :

Գրադէտ եւ հրապարակագիր Նարդու — նիին դադարաւորները զրական եւ ազգային հարցերու շուրջ ամէնուն կողմէ ըն — դունուած չեն անշուշտ :

Մարդիկ ստիպուած չեն միեւնոյն կեր — պով մտածելու ամէն բանի մասին :

Բայց « Հայ — Բոյժ » ի խմբագիր Նար — դունին չի կրնար հակառակորդ ունենալ : Այդպիսի մէկը պիտի նմանէր անշուշտ — հաս մանուկի կամ անխելք անձի մը, որ մը բժիշկ բժիշկին տուած դեղը եւ կ'ան — սաստէ իր բարիքին համար տրուած խը — րատները :

Բոլոր Հայերը անխտիր պէտք է սիրեն « Հայ — Բոյժ » ըր եւ գորգուրան անոր վրայ :

Պաշտոնական համակրութեամբ եւ սի — բով պէտք չէ որ գոհանանք : Եթէ կ'ու — զենք « Հայ — Բոյժ » ին քսանեւհինգամ — եակը տօնել, պէտք է ապահովենք անոր խմբագրին համար անհրաժեշտ դիւրու — թիւները : Ատով խմբագիրը ժամանակ կ'ունենայ նաեւ զբաղելու իր զրական — ստեղծագործական աշխատանքներով :

Հայ ժողովուրդը պէտք է ցոյց տայ թէ

հնուց մնացած սրբութիւններուն չէ միայն, որ պաշտամունք ունի : Ազօթենք, եթէ կ'ուզէք, մեր հողիները փրկութեան համար, բայց հետեւինք նաեւ գիտութեան եւ բժշկութեան ձայնին, կայստա երիտա — սարդութիւնն եւ առողջ ծերութիւնն ունե — նալու համար :

Եկեղեցիներուն մէջ մոմ վառենք, բայց նաեւ հայ ընտանիքներուն մէջ « Հայ — Բոյժ » տարածենք :

Մեծատուններ կան, որոնք իրենց հո — գիւն փրկութեան համար՝ հազարներ եւ միլիոններ կը նուիրեն կամ կը կտակեն, — լաւ կ'ընեն անշուշտ : Կը սպասենք սա — կայն արդիականացած հարուստի մը կամ կազմակերպութեան մը, որ հիմնական քայլեր առնէ, տեւականացնելու համար « Հայ — Բոյժ » ի նման հրատարակութիւն — ներ :

Ուրախ եմ հպարտ, որ, այստեղ, ա — ութ տրուեցաւ ինձ, անձնապէս եւ յա — նուն Հայ բժշկ. Միութեան ողջունելու իմ պատուական արուեստակիցս, եւ յարգանքի մեր տուրքը հատուցանելու մեծանուն գրադէտ — բժիշկ Նարդունիին :

Հայ ժողովուրդը չի կրնար չգնահա — տել, իր իսկական արժէքով, մարդը եւ իր գործը :

ՏՌԲԹ. Ն. ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅՅԵՐ ԷԻՆ ԱՅԶԼԵՆԱՌՈՒԼՐԻ Թիկնա — պահը եւ քարտուղարուհին Բ. աշխար — համարտի առեն : Գրիգոր Գրիգորեան նշանակուած էր թիկնապահ եւ մէկն էր այն վեց զինուորներէն որոնց միայն յայտնի էր վայրը ուր դաշնակից բանակի հրամանատարները 1942ին ժողով պիտի գումարէին եւ Նորմանտիա զինուոր ցա — մաք հանելու ծրագիրը պատրաստէին : Գրիգորեան միշտ անբաժան իր հրամա — նատարէն այդ բախտորոշ օրերուն ճամ — բորքած է Եւրոպայի զանազան քաղաք — ները : Գրիգորեան կը նկարագրէ Զօրա — վարին սովորութիւնները եւ կը յիշատակէ թէ Այդնհաուրի քարտուղարուհին նոյնպէս Հայ էր, Օր. Միւլի Սարաֆեան, յիսնապետի աստիճանով :

Ինչպէս ԿԸ ԳՐԵՆ

Անտէ Դանսոն .— Ամենէն մեծ հարցը ճիշդ կապը գտնելն է մտածումի շարժու — մին եւ զբոլում միջեւ : Պէտք է որ թուղ — թին վրայ մատուր սահի, ոչ մէկ բանի կառչէ : Գրիգը կը կառչէ : Թէեւ կ'ուզեմ զբոլ առանց աւելու, սայց շատ կ'աւելն : Երբ դարանիս մէջ զբոլ փորձերը գտնուին, պատերուն վրայ կը փակցնեմ զնպատեղով, շուրջս, որպէսզի լաւ տես — նեմ զանգուածը : Մինչեւ իսկ կը համ — բեմ զիւրերը եւ նշաները : Գլուխներուն համեմատութեան մեծ կարեւորութիւն կուտայ :

Սուրճ, ծխախոտ շատ կը գործածեմ ,

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՈՒԻՆՈՒԹԵՆ (Մ. Ն.) 17 Ապրիլ .— Խնդրեմ այս Երկրորդ եւ վերջին լուսա — բանութեան հաճիք տեղ տալ ձեր պատ — ուական « Յառաջ » ի սեղմ սիւնակներուն մէջ, որ գտնէ Պ. Տիգրանակերտցին մեղ — մանայ իւր խիստ պահանջներուն մէջ :

(« Յառաջ », երեք Ապրիլ, 1953) : Նախ՝ ինչպէս կ'երեւայ, կամ ամբողջ — ջութեամբ կարգացած չէ « Ամիդայի Ար — ձագանգներ » ու նախադրութիւնը, եւ կամ պարբերութեան մէջ բաժն եմ. « ... Դեռ շատ նիւթեր դուրս կը մնան, ատոնք ալ ուրիշ անձնուէրի մը կը թողում բոլորը միասին — տարւած եւ անտիպ — հաւաքելով նուիրէ նորաչէն, նորակերտ, Նոր Տիգրանակերտցին՝ Հայաստանի մէջ » :

Ասպարէզը բաց է, եթէ Պ. Տիգրանա — կերտցին կը փափաքի անձնուէր լինել եւ կորուստէ փրկել իւր քով եղած « վաւե — րական նիւթեր » : Սակայն ինք կը խոստանայ զրկել այդ նիւթեր իւր ազ — դական Նշան Սմարեանին, ի Քալիֆոր — նիա : Պէտք է յիշեցնեմ իրեն որ նիւթերուն հետ գտնէ 500 տոլար զրկելու է, որովհե — տեւ Տիգրանակերտի Հայրենակցականը պատրաստ դրամ չունի : Ամերիկայի մէջ տակաւին տեսնուած չէ ծառ մը որուն վրայ փոխան տերեւներու տալիւններ բուսնին : Քալիֆորնիոյ Տիգրանակերտի Հայրենակցականը վիճակահանութեան տոմսեր հրապարակ հանած է որպէսզի գտնէ նախնական ծախքերուն համար դը — րամ ունենայ, ապա սկսին նիւթերը հա — ւաքել : Ինչպէս կ'երեւայ, տակաւին ոչ մէկ ձեռնարկը յաջողած են :

Երկրորդն՝ իր ծածկանունի մասին : Օսմ. սահմանադրութեանէն առաջ խոհ — մութիւն էր ծածկանուն գործածել հայ — րենիք մնացած հայրենակիցները պաշտպա — նելու համար : Սահմանադրութեան հրո — չակուելէն վերջ ոճանք համեմատութեամբ շարունակեցին իրենց ծածկանունները, թէեւ կամաց կամաց յայտնի եղաւ անոնց ինքնութիւնը : Քանի որ անապատ քննա — դատական մըն է գործածը լրագրական կա — նոնով պարտաւոր էր իր իսկական ա — նունը ստորագրել, որովհետեւ Ատլան — տեանէն առդին չեն ճանչնար զինքը : Ինչպէս կ'երեւայ կ'ուզէ իր Հաւանած « Հէքեաթ » ներուն տեղ իր հաւանած նիւթերը տեղաւորել եւ իր գիտցածները միայն վաւերական, իրաւ նկատել : Կը ցույց տը վերջին տասնեւհինգ տարիներուն մէջ իր ով լինելը չէի գիտեր. ամենայն ուրա — խութեամբ « Ամիդայի Արձագանգներ » իր սրբադրութեան պիտի յանձնէի որպէս զ իրոնէ հասարակ Տիգրանակերտցիի մը զգացումները չվիրաւորուէին ... :

Միւրի Տիգրանակերտցի, « քեզ գրոյս » շատ հասկցիր :

ՏԻԳՐԱՆ ՄԿՈՒՆԴ

Ինքնաթիւնաւորումը որ մտաւոր աշխա — տանքի չափազանցութեանէն յառաջ կու գայ : Կ'աշխատիմ գիշերը, մինչեւ ժամը երկու — երեք :

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԵՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ

— Հաղիւ թէ մեր սիրերը կը բարա — խէին յաղթանակի երջանիկութիւնով, երբ ցաւի ու լացի աղաղակներ բարձրացան : Զաւակնին կորսնցուցած մայրեր մագեր — նին կը փեթտախէին ու մեղի դէմ կը սրտմտէին թէ ինչու թոյլ չտուինք որ մէկ գիշերուան մէջ իրենք ալ մեռած ըլ — լային ու աչքերնին չբացուէր ալիւսա այս սեւ աշխարհին վրայ :

Այրերները, ապա՛ւած ու չհաւատալով ա — սոնց սուգին, մեր ձեռքերուն կը նայէին. որբերը չէին հասկնար թէ որբացած են. դեռ հրացաններու փողերը տաք ու ձեռ — քերնիս սեւցած վառօղէն, չէինք զիտեր թէ ուրախանալի՞նք եթէ ոչ տրեխներմեր յաջողութեան վրայ : Ծառերն ալ տու — ներնին կորսնցուցած, ազարակներնին կողոպուտի տուած, մոխիրը վրայ նստած էին ... Ամէն վայրկեան մեւ լուր մը կու գար : Ղարս — Բաղարի մէջ 60 տուն եւ հարիւր խրճիթ ալրեցաւ եւ բոլորիս ալ « մալ » ըր « մաֆ » եղան ...

Մինչ տանտէրը իր հանդարտ ձայնով կը պատմէր բոլոր ասոնք, տանը կ'իններն ու աղջիկները կուգան եւ իրբեւ թէ մեղ ա — տալին անգամ տեսնէին, յարգանքով կը

մօտենան, կը բարեւեն ու կը շարունակեն մեր գիմացը :

Տան տիրուհին տարէց ու պատկառելի կը կենայ առաջին շարքին վրայ. լայն չափար մը որուն ձեւը կորսուած է ծալ — քերու առատութեան մէջ՝ կը վերջնայ բոլորի սրունքներուն վրայ նեղ գօտիով մը : Մարմնի վերի մասը ծածկուած է տե — դական կերպասէ շինուած դժուար չփա — կի մը մէջ, որ կը կաղապարէ իր բազմա — թիւ դաւակներ անուցած հարուստ կոճը — քը : Եւ լայն գօտի մը մէջքը կը գրկէ ու կը յառաջանայ մինչեւ փորին վրայ. գլուխը դրած է կարմիր ֆէս մը որուն եղբրը զարդարուած է մանրիկ ոսկիներու շար — քով : Եւ լայն ֆէսին վրայէն անցնելով կը ծածկէ քունքերը, կուգայ մինչեւ կզակը ու վերադառնալով կը կապուի գլուխը վրայ : Հակառակ իր մեծ հեղինակու — թեանը, որ յայտնի կ'երեւայ թէ իր կեց — ուածքին եւ թէ իր նայուածքին մէջ ո — բով կը նայի աւելի երիտասարդ կիներու վրայ, անիկա լուռ կը մնայ, կարծես չը — թուանքերը կապուած ըլլային լաշակին պինդ կապովը :

Մեղ կը հիւսարսիւրեն խահուէով, ձմե — րուկով եւ օշորակով : Բոլոր այն միջո — ցին՝ ստիպուած ենք խմել եւ ուտել այն — պիսի հանդիսաւոր եւ ստոնային լուռ — թեան մը մէջ որ անհանգիստ կը զգանք ինքնինքնիս եւ մեր շարժումներուն մէջ զգուշաւոր :

Բազմութիւ զոյգ աչքեր միամիտ հետա — քերութիւնով մը կը հետեւին մեր շար — ժուձեւին, ու հաղիւ թէ վերջին կաթիլը դեռ մեր շրթունքներուն վրայ՝ քանի մը նորատի օրիւրդներ անակնկալ դիւրաշար — ժութեամբ մը մեր դէմը կ'ստոնոստեն կը յափշտակեն գաւաթներն ու կ'աներե — տւեմանան : Եւ հաճաքեալ տանտէրը, տանտիրուհին եւ բոլոր երէց անդամները ընտանիքին՝ մէկիկ մէկիկ կը մօտենան, ձեռքերնին կ'երկարեն ու շրթունքներնուն եւ զլուխնուն տանելով, կը մըմննեն :

— Անուշ հրամայեցիք ...

Բոլոր այս ձեւակերպութիւնները որ կը կատարեն արարողութեան մը պէս, կը — նային ծիծաղելի թուել մեզի, բայց ընդ — հակառակը գորովանքով կը լեցուինք ու խորապէս կը զգածուինք . աւերուած, հրգեհուած ու ջարդուած Կիլիկիոյ մէջ, կորսուած գիւղի մը անկիւնը կը զգանք այն բնազդական կամքը որով ափ մը Հա — յեր կ'ուզեն տոհմային աւանդութիւնն — րը պահպանել : Այս ալ ինքնապաշտպա — նութեան ձեւ մը է՞ թէ՞ միթէ՞ ու ահա՛մայ մեր մէջ ալ այդ բնազդը կ'արթնայ հա — ւասար ուժգնութեամբ, ու մենք ալ մեր հիւսարսիւրեւածի դերը կը կատարենք լըր — ջութեամբ ու պատկառանքով :

Քիչ յետոյ կուգան ուրիշ գիւղացիներ. տեղին վարժապետը, որ այրիներուն ու որբերուն ցանկը կը բնէ՞, աւելի վարժ ըլլալով՝ հայերէն խօսելու, մանրամասն —

Տիկին Պիտո այս առթիւ այցելեցին Յու- նաստանի պատմական վայրերը :

ՉեխՈՍՈՒՎԱՔԻՈՅ կողմէ ազատ ար- ձակուած ամերիկացի թղթակիցը, Օթիս, որ երկու տարի բանտը մնացած էր, Նիւ- րընպէրի հասնելով տեղեկութիւններ հա- ղորդեց իր դատաւարութեան մասին: Ը- սաւ թէ հարցաքննութիւնը «հոգեբանա- կան» էր: Ինչ որ կը թելադրէին իրեւ խոստովանութիւն հաւատարմօրէն կ'ար- տասնէր:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապե- տը Գերմանիա վերադարձաւ Լոնտոնէն, լաւագոյն տրամադրութեամբ: Այս առ- թիւ ըսաւ թէ Չըբլի Գերմանիա պիտի այցելէ մօտեքս: Իրեն հաւաստիք տրուած է թէ որեւէ ընդհանուր համաձայնութիւն պիտի չկնքուի Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ, ի վնաս Գերմանիոյ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ աշխա- տանքի չափը պիտի աւելնայ տասը առ հարիւր, յունիս մէկէն սկսեալ, զարկ տալու համար արտադրութեան: Միւս կողմէ, խիստ քննութիւն բացուած է պարենատոմսերու մասին եւ շատեր կը դրկուին:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ արտաքին նախարարը արեւմտեան Գերմանիա դնաց, կարգ մը բանակցութիւններ կատարելու համար: ԹՈՒՐԿ Թերթերը կը դանդաւորին թէ Սուրիոյ մէջ կը բռնադատեն թրքական ստացուածքները...

ՋՈՒԻՅԵՐԻԱՍ պահանջեց ետ կանչել չե- խական ղեկավարնաւոր զործակատարը, որ վիրաւորիչ խօսքեր արտասանած էր:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԵՍ

ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Առաջին մրցանակ Մարտէյի երա- ժշտանոցէն):

Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին, Սալ Կալոյի մէջ:

Մերայօժար մասնակցութեամբ Դաշնա- կահարուհի Վերոնիկ ճիւճեւանի:

Տոմսերը 200էն 600: Դիմել Սալ Կալոյ, Տէր եւ Տիկին Դալիթեանի:

132, Ave. Gambetta, Tél. MEN. 81 - 91 Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեանի

83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ այս հինգշաբթի ժամը 16ին: Դասախօսն է վարժարանի տեսուչը Հ. Մ. Վ. ՃԱՆԱՇ- ԵԱՆ: Նիւթը՝ «Մեր դպրութիւնը եւ իր պէտ- ճերը»: Մուտքը ազատ է:

PREUVES

Գրական, գիտական, թատերական քրո- նիկներ:

Տարեկան բաժնեկին 1200 Փրանք, վե- ցամսեայ 650: Արտասահման 1500 եւ 800: Ուսանողներու համար 900 եւ 475 Փրանք: Ձեռքէ՝ 120 Փրանք:

41, Av. Montaigne - Paris (8°)

Այրի Տիկին Նեվրիկ Ժամկոչեան եւ զաւակները, Սիւզան, Ժաւլին եւ Ալիս, Տէր Եւ Տիկին Միլքայէլ Ժամկոչեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Փեփ - ռոնէ Էօլմէգեան Փարիզ, Տէր եւ Տիկին Միհրան Էօլմէգեան Փարիզ, Այրի Տիկին Տիրուհի Լօբանթաճեան եւ զաւակուհի Նիս, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Սիմոնեան եւ զաւակները Ամբրիկա, Օր. Անահիտ Սի - մոնեան Ամբրիկա, Տէր եւ Տիկին Զատիկ Յակոբեան եւ զաւակները Նիս, սրտի խո- րունկ կակիծով կը ծանուցանեն իրենց ա- մուսնոյն, հօր, եղբոր, քիսին, մօրեղ - բորորդւոյն եւ ազգականին

Պ. ԼԵՒՈՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 59 տարեկան հա- սակին:

Յուզարկաւորութիւնը պիտի կատար - ուի այսօր, երեքշաբթի, ժամը 15.30ին Մարտիկոյ Հայոց Եկեղեցին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱՐԻ. — Այրի Տիկին Երիցուհի Թէրզեան իր ամուսնոյն Տէր Շ. ԲՆՅԱ. Թէրզեանի վախճանման երկրորդ տարեդարձին առթիւ (22 Մայիս 1951) կը յայտնէ թէ պատարագ եւ հօգե- հանգիստ տեղի պիտի ունենայ այս կի- րակի, Սէն Ժէրոմ Ս. Սահակ Մեսրոբ ե - կեղեցիին մէջ: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՓԱՐԻՋԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Դարաք գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Ե. Բաղամասի Բաղամաս - տարանի շէնք սրահին մէջ:

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները չոտով:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոսի սրահը, 143 Գուր Լաֆայէթ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուէն մինչեւ առտուան ժամը 2:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՅՏՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐԱՋԸ ՄԱՐՏԷՅԻՒ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր:

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Հրաւիրուած են մարտիրոսացի քաղա - քական կուսակցութիւնները, Հայ Առա - քելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետա - րանական Եկեղեցիներու եւ Առաջնորդա - րաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Լեզէոնական Միութե - թիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ Կապոյտ Ուսուցչ, Հայր. Միութիւնները եւ բոլոր աղբ. կազմակերպութիւնները:

Կը նախագահէ՝ Միութեան հիմնադիր - ներէն Ա. ՀԻՒՍԵԱՆ, Կը խօսին՝ ՇԱԽԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՅ. Գ. ՈՍՅԻԿԵԱՆ եւ

Մասնակցող կուսակցութեանց ներկա - ցուցիչները:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ - ցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Գասպարեան, Ծ. Հրաչեան (Երգ), Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Սէրէնկիւսեան, Թա - դոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտա - սանութիւն), Օր. Ա. Ակիմեան (դաշ - նակ): Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր:

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու համար դիմել՝ Վարդան Պանտիկեան՝ 27 ուր տ'Օպաներ: Յովհ. Հացագործեան 15 ուր Լօնկ տէ Բափու - սին, Մ. Շահինեան 26 ուր տէ Բլթիթ Մարի, Սիմոն Աւետիսեան 7 Փլապ տիֆս եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապաք:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաճեռութեամբ Հայր. Միութեան: Այս շաբաթ, ժամը Տին, Սալ տէ Ֆէ - թի մէջ:

Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւն - ները եւ միութիւնները:

Կը նախագահէ Ա. ՈՒՅԵԱՆ Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ոսք կ'առնէ Փրանսական ընկերվարա - կան կուսակցութեան ներկայացուցիչը:

Գեղարուեստական խմբուած ճոխ բա - ժին: Մասնակցութեամբ Կապոյտ Ուսուցչի «Արաք» երգչախումբին, ղեկավարու - թեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ:

Եւրոպական պարեր, ճոխ շքանշան (պիւֆէ): Մուտքը ազատ է

ՆՈՐ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ԲԱՅՈՒՄԸ ԼԱՍԻՈՒՍԵԻ ՄԷՋ

Լասիոնի ալ երեսուն տարիներ վերջ, կ'ունենայ իր սեփական մատուց: Շի - նութիւնը վերջացած ըլլալով՝ բացման հանգիստաւոր արարողութիւնը պիտի կա - տարուի Հոգեգալտեան երկուշաբթի ա - ռաւօտ: Արարողութեան կը մասնակցին՝ Մարտիրոս քահանայից զասը ամբողջ կազմով, նոյնպէս Պօմօնի դպրաց զասը եւ Լասիոնի երգեցիկ խումբը ղե - կավարութեամբ երկու դպրապետներու՝ Լեւոն Ճէրաֆեանի եւ Յակոբ Մարգեանի եւ սպասարկութեամբ աւագ սարգաւագ Գաբրիէլ Լուսարբեանի:

Այս տօնակատարութեան առթիւ՝ կը հրաւիրենք անխափր բոլոր հանրային, մշակութային եւ բարեկամակ կազմա - կերպութիւնները եւ հասարակութիւնը:

Յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, եկեղեցւոյ բարերար Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Յարու - թիւեանի, ըստ խնդրանաց Տէր Եւ Տիկ. Տիգրան Թորոսեանի՝ իրենց վաղամե - ուրի հօր՝ Պ. Յակոբ Չէքմէնեանի հոգ - ւոյն, ինչպէս եւ եկեղեցւոյ սատարող բոլոր ննջեցելոց համար:

Մարտէյէն Լա Սիոթա օթօքար կը բա - նի ժամը 6, 8, 8.45, 10, 12:

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան

պայմաններ. —

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Փր., Արտասահման՝ 1400 Փր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20°

Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՈԹ. — Հայերէն թերթ ծախշներու ըով 30 Փրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 13րդ Բիւր:

ՓՆՏՈՒՅՑԻՔ

ՈՒՌԻՔՆԻ

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար:

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար Փր. թղթատարի ծախքով:

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian

56, Rue Frédéric Clément, Garches (SetO) FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչու - թեան:

ՓԱՐԻՋԻ ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒ - ՆԸ հրապարակային դասախօսութիւն մը սարքած է Արմուլիլ լէ Կոնէսի մէջ, շա - բաթ օրը, 23 Մայիս, ժամը 21ին, Եկե - ղեցւոյ սրահին մէջ (Ռիւ տը Փառք): Դասախօսն է պրոֆ. Սերուսեան: Նիւ - թը՝ «Կուռի Սանկին»: Կար տիւ Նոնէն չղեկավարէ առնել եւ իջնել Վիլիէ լը Պէլ - Կօնէսի կայարանը: Մուտքը ազատ է:

ՀՐԱԽԻՐ. — Բարեգործականի Փարիզի մասնաճիւղի Տիկնանց յանձնախումբը կազմակերպած է մրցում մը հայերէն ար - տասանութիւններու, վեցէն տասնութէկ տարեկան մանուկներու համար, Մայիս 28 հինգշաբթի ցերեկէ վերջ ժամը 17ին, Բա - րեգործականի արահներուն մէջ:

Առաջին հանդիսացողը պիտի ստանայ իրեն մրցանակ հազար Փրանք, երկրոր - դը 750 Փր. եւ երրորդը 500 Փրանք:

Կը խնդրուի բոլոր միօրեայ վարժարան - ներու ուսուցիչներէն եւ ծնողներէն ներ - կայացնել իրենց արժանաւոր զաւակները: Մուտքը ձրի է:

Մասնակցողներու անունը եւ տարիքը կանխաւ զրկել նամակով հետեւեալ հաս - ցէին. —

«Comité des Dames de l'U.G.A.B.»

11. Square Alboni, Paris

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՊՈՒՍՈՅ Կեղը. Վարժարանի Փարիզի նախկին սաները կը հրաւիրեն իրենց ըն - կերները եւ հասարակութիւնը, Մայիս 24ին, Հոգեգալտի տօնին օրը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ուր հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի Կեղերականի նախկին սան Ժրօֆ. Հրաչ - եայ Ամառեանի (իր մահուան քառասուն - քին առթիւ), Ժրօֆ. Նրուսի Մանուէլ - եանի, Վաղարշակ Մեսրոպեանի եւ բոլոր հանգուցեալ Կեղերականցիներու յիշ - տակին համար:

PEINTURE DECORATION VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS

DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville

Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ: Մեր մատչելի գինները խիստ նպաստա - ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բո - լորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայանալ անդամատերերով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Սեւրի Մուրատ - եան վարժարանի, Տիկնանց Միութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 31 - ին, կիրակի օրը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Պոմօնի Ֆ. Կ. Ուսուցչի դպրոցի ամսվերջի հանդէսը, Յու - նիս 21ին:

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ յառաջիկայ հաւաքոյթը (չորեքշաբթի երեկոյ, Գատէ սրճարանի վերնաթիւղ), նուիրուած է նորոգ հանգուցեալ բազմաբեղուն բանա - սէր եւ լեզուաբան Հրաչեայ Աճառեանի յիշատակին: Կը խօսին Պ. Պ. ՇԱԽԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՀԱՅԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ: Մուտքը ազատ է:

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ՈՍՁԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Ուսուցչի փառիկ մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժա - րանի «Պէլիթաշեան» սրահին մէջ, 26 ուր Թրոյս Սեւր:

Գեղարուեստական բաժին. — ԳՕՐԻԱ - ՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծա - նօթ դերասան Մըսրեանի:

Հայկական պար՝ Կապոյտ Ուսուցչի պա - րախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷՉԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ: Նոր պարեր շէնք տա - րագներով: Դաշնակի ու դալի ընկերակ - ցութեամբ Պ. Պ. Նդ. Գալվէգեանի եւ Բե - նոյի: Մուտք 200 Փրանք

Լ Ի Լ Ա Յ Ի Ն

Միշտ լաւագոյն մաշը կրնաք ընել հոգ, իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը ունկնդրել մանր արեւելեան մուգ:

Ձեր մամբում վրայ է Լ Ի Լ Ա Ն

24, Rue Saint Lazare, Paris 9° Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԱԿԱԸ

Երգապաններու (truf) մեծ հաստա - տութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առ - թիւ հրապարակ հանած է «տիւք» երու նոր շաբթ մը. —

Դերասան ԳՐԻԹԵԱՆԻՆ 6 լաւագոյն արտասանութիւնները:

Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սօլօ արեւելեան ոճով երգուած հեղինակու - թիւները, 15 տիւք:

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մը - թերթովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի:

Այս բոլոր կեղանցած պիտի գտնէք՝ 1. — ALKAZ Marseille 23, Rue st.

Barbe HATCHERIAN Lyon, 65, Rue Dunoir, Այս երկու կեղերանատեղիներուն մէջ «փիլիպ» ներ հաստատուած են: Փափա - քողները կրնան ներկայանալ՝ կատարե - լու համար իրենց ընտրութիւնը:

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles

aux meilleurs prix

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Tél.: Pro. 86-60

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱՅԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

20

ՄԱՅԻՍ

MERCREDI

20 MAI

1953

29ԴԻ ՏՄԻԻ — ԹԻԻ 7070

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ՆԱՐ ՇՐՁԱՆ, 29ԴԻ ՏՄԻԻ, ԹԻԻ 2481

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԵՏ ԶԻ ԳԱՐ

Յուսաբեր «Ահալու» անունով էր Ա- մերիկայի կրթական Յանձնախումբին կողմը:

Բուն բան է: Դժբախտաբար ուշ մնա- ցած են: Ուշ մնացած ենք բոլորս ալ:

Այս ահալուց կրնար հնչել 1925ին, երբ Հայաստան իր նոր կարգադրարքին հի- մերը կ'ամրացնէր: Երբ զանգուածային արտագաղթի մը կը խափանէր որեւէ լա- ւատեսութիւն՝ քաղաքական տեսակէտով:

Ո՞վ կըցաւ չափել սպիտակ ջարդին խորութիւնը, վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին:

Եթէ ձեռքերիս հետեւ է, այստեղ ամէն օր մեր աչքին առջեւ կը տեսնենք բաց - ուած փոսերը:

Շատոնց փրկած է կապը՝ բերանուր ե- րիտասարդներու եւ աղաքային ամբողջու- թեան միջեւ:

Լայն ձեղքեր բացուած են միեւնոյն հո- սանքին հին եւ նոր թեւերուն միջեւ:

Նոյն ընտանիքին անդամները իրար կը հասկնան միայն ճաշատեղանին վրայ, իր- բեւ ընդհանուր երեւոյթ:

Մենք տակաւին երկրորդ սերունդն է որ կը բարեկենդ ալ տարբերուի վրայ, ինչպէս Հայաս. Ամերիկան:

Անդին, Հիւս. Ամերիկան արդէն երեք սերունդ կը համրէ, սկսելով 1880էն:

Ամբողջ ողբերգութիւն մը չի՞ կազմեր ամերիկեան պատմութիւնը, — «Մեծ հայրենիքի մեղաւ, թերթ մի գրկէք»:

Ըսել կ'ուզեն թէ հայերին կարգապահ չէ մնացած ընտանիքին մէջ:

Այստեղ ալ կը լսենք, հետզհետէ ա -ւելի յաճախ:

— Մայրիկը (կամ հայրիկը) մեղաւ, թերթ մի գրկէք:

Երբեմն ալ օտարազգի կիներ է որ կը ծանուցանէ:

— Ամուսինս մեղաւ, դաւակներս ձեր լեզուն չեն գիտեր...

Երէցները կը դանդաղան թէ երիտա - սարդները չեն հետաքրքրուիր հայկական հանգէսներով: Ոչ իսկ իրենց համար սար- քուած դասընթացներով եւ դասախօսու- թիւններով:

Երիտասարդներէն անոնք որ «հայկա - կանութեան» ճիգեր կը փորձեն, իրենց կարգին կը տրաման թէ երէցները իրենց բացակայութեամբ կը փայլին, երբ իրենք ձեռնարկ մը կատարեն:

Երկուքին համար ալ պատրուակներ չեն պակաս: Եւ հետզհետէ սովորական, բնական կը դառնայ այս անջատումը:

Երկու թեւերը իրար կը դանեն որեւէ հանգէսի պաշտօնական մասէն ետք, երբ մազը կը հնչէ եւ զոյգերը կը թաւալին:

Եթէ իւրաքանչիւր կուսակցութեան, ազգ. կազմակերպութեան, Հայր. Միութեան, Կ. Խաչերու կամ Բարեգործականի անդամները միայն իրենց եւ բոլորովէ - եան ընտանիքներու զաւակները փրկէին, ճամբուն կէտը կտրած կ'ըլլային:

Միջոցաւ, ամէնէն առաջ անոնք են որ թմբուցեան եւ անշարժութեան միջոցով մը կը ստեղծեն:

Կրօնական Միաբանութեան մը անդամ - ներուն չափ ալ նախանձախնդրութիւն չունին նոյնը:

Եւ կը մոռնան որ, ի վերջոյ չարաչար պիտի տուժեն, երբ այլեւս միտ - ոսկոր կապած ըլլան իրենց զաւակները՝ օտա - րացման ճամբուն վրայ:

Այն ատեն ի գործ պիտի փնտռեն կոր - սուած ժամանակը: Եւ ի գործ մօրիք պիտի ցանեն իրենց գլուխներուն վրայ:

Արդէն չկա՞ն ընտանիքներ ուր աղաւա - ներ կը կոնչեն, օրն ի բուն, խուճապի մատնելով աղաւնիներն ու տատրակները:

Եւրոպայի մէջ ըլլալ թէ Ամերիկայի, սերունդի փրկութեան, ինքնապաշտպա - նութեան պայքարը պիտի սկսի տունէն:

Այնուհետեւ կը սկսի նոր շրջան մը, ո- րու մասին պիտի խօսինք առանձին: Շ.

Օ Ր Ո Ւ Ա Ն

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ

ԽԼՏՏՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱԽԱԼԻՆ

*

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՍՊԱՌՆԱԼԻԲՆԵՐ

Փարիզի հանրակառքի եւ մեթրոյի աշ - խատուորները նորէն գործադուլ յայտա - րարած էին երէկ, երեքշաբթի, համա - ձայն Բշ. գիշեր տրուած որոշման:

Ստորերկրայ երկաթուղին (մեթրո) կը բանէր կրճատեալ, 45 %, բաղադա - լով անցեալ շաբթուան հետ: Հանրակառ - քերը գրեթէ անհետացած էին: Կառավա - րութիւնը նախատեսելով այս ցոյցը, մասնաւոր կառքեր տրամադրած էր, մարդ զլուխ 50 ֆրանք: Անկարագրելի էր խճողումը գլխաւոր պողոտաներուն վրայ: Սակաւարժները (թաքսի) անընդ - հատ կը բանէին:

Երկաթուղիներու, երկաթահանու - թեան, կազի եւս. աշխատուորներն ալ նոր միջոցներ կը խորհին, իրեւ բողոքի ցոյց: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երկաթուղիներու պաշտօն - եաները 24 ժամուան համար գործադուլ պիտի հռչակեն ուրբաթ օր, կամ Շոգե - դալուտի տօներէն վերջ: Կազի եւ երկ - տրակներու թեան աշխատուորները նոր ժո - դով մը գումարեցին երէկ, որոշելու համար աշխատանքի դադարին օրը (թերեւս այ - սօր, չորեքշաբթի): Կարգ մը անկախ սենտիքաներ կ'ընդգրկմանն ընդհ. գոր - ծադուլին:

Պետական պաշտօնեաներու ընդհ. դաշ - նակցութիւնն ալ կը խորհրդակցի զանա - զան կազմակերպութեանց հետ, բողոքի ցոյց մը սարքելու համար: Խլրտումներ կը նշմարուին նաեւ բարձրագոյն վարժա - րաններու եւ շատ մը գործարաններումէջ:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, առեւտրա - կան տորմիզի սպաններուն եւ նաւաստիե - րուն գործադուլը գրեթէ վերջացած է: Միայն Հաւուի մէջ սպաններ կ'ընդգրկա - նային, միջեւ երէկ: Առժամայն կար - դադրութիւն մը եղած է, վարչապետին իրաւարարութեամբ: Մասնաւոր յանձնա - փողով մը պիտի կազմուի մինչեւ 15 օր, աշխատանքի պայմանները վերջնապէս ձեռքուն համար: Վարչապետը իր վճիռը հաղորդած ատեն յայտնեց թէ ներկայ տնտեսական կացութիւնը թոյլ չի տար ամբողջովին զոհացնել Ֆրանսիայի հա - րը: Բայց որոշեց աւելցնել տարեկան ար - ձակուրդի օրերը, համաձայն նաւադա - ցութեան պայմաններուն: Այն սպաններ որոնք վեց ամսուան ճամբորդութիւն մը կը կատարեն առանց Ֆրանսիայ վերադառ - նալու, ութ օր արձակուրդ պիտի ստա - նան ամէն ամիս եւս:

× Ազգ. ժողովը կը շարունակէ քննել կառավարութեան երմտական օրինագիծ - ները: Այս առթիւ գուշակութիւններ կը կատարուին ելքի մասին: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ դահլիճը պիտի կրնայ վրա - տահութիւն չա՛նիլ աննշան մեծամասնու - թեամբ: Ամենամեծ գոշակութիւնը կը պատճառէ ալքոլի տուրքին յաւելումը, որուն վրայ կը պնդէ վարչապետը, նոյն իսկ առողջապահական տեսակէտով: Պ. Փինէ եւս այս փորձը կատարեց, բայց ընդգրկողները տապալեցին իր դահ - լիճը:

Ազգ. ժողովին տեղեկարարը իր գեկուց - ման մէջ շեշտեց թէ կառավարութիւնը չուզեր գոհանալ դիւրին լուծումներով: Իր գեկուցումէն ետք, համայնավար ներ - կայացուցիչը խտորէն քննադատեց դահ - լիճին քաղաքականութիւնը, սկսելով Հնդկաստանի պատերազմէն: Վարչապետը գիտել տուաւ թէ այդ պատերազմը սկսած էր, երբ համայնավարները իշխանութեան զլուխ կը գտնուէին:

Դ Ե Պ Ք Ե Ր Ը

ԹՈՒՐԲԻԱ ԿԸ ՎԱԻԵՐԱՑՆԵ

ՊԱԼԲԱՆԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

Թուրքիոյ ազգ. ժողովը մայիս 18ին միաձայնութեամբ վաւերացուց պալեան - եան նոր դաշինքը որ կը տրամադրէ զին - ուորական եւ զինանաւորական կանոնա -ւոր խորհրդակցութիւններ կատարել Յու - նաստանի եւ Եւրոպայի հետ:

Թէեւ նոր համաձայնութիւնը զինուո - րական մասնաւոր յանձնառութիւններ չի պարունակեր, բայց կարեւոր քայլ մը կը համարուի՝ ամբողջելու համար ազատ աշխատհին դիրքը հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Յունաստանի եւ Եւրո - պալիոյ խորհրդարանները աւելի կանուխ վաւերացուցին համաձայնութիւնը, — ստորագրութեան քանի մը օր ետք: (Դաշինքը ստորագրուեցաւ Անգարայի մէջ, Փետր. 28ին): Անոնց վաւերացումն ալ միաձայն էր:

Դաշինքին գործադրութիւնը պիտի սկսի երբ վաւերագրները յանձնուին Եւրոպայի արտաքին գործերու պաշ - տօնատունը, ինչ որ պարզ ձեւակերպու - թիւն մըն է:

Թուրքիոյ ազգ. ժողովին մէջ, ընդգի - մադի երեսփոխան մը, Անի Տողան, յոյս յայտնեց թէ ուրիշ պալեանեան ազ - գեր ալ պիտի միանան այս դաշինքին, որ կնքուած է հինգ տարուան համար եւ բաց է ամէնուրեք առջեւ: Հաւանական թեկնա - ծունքէն մէկը Իտալիան է, բայց Թրէշա - թէի վէճը կը դժուարացնէ իր անդամակ - ցութիւնը: Դաշինքին նախաբանը կ'ըսէ թէ երեք ազգերը համոզուած են որ իրենց հաւաքական շահը կը պահանջէ յարմար միջոցները ձեռք առնել, ապահովելու հա - մար խաղաղութիւնը իրենց շրջանին մէջ:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼԷ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարա - րը, Պ. Ֆ. Տըլլա Պաղտատէն մեկնած ա - տեն յայտարարեց թէ իր կարծիքով՝ կա - ռավարութիւնը միշտ անտեսած է այս եր - կիւր (Իրաք), որ կը գտնուի Թուրքիոյ հարաւային եւ արեւելեան կողմը, բայց կը լուսայ թէ իր ճամբորդութեանէն վերջ կացութիւնը պիտի շտկուի: Նախարարը շատ գոհ էր իր քննական պտոյտէն: Երբ հարցուցին թէ Տի՛շը է որ կրնայ ելք մը գտնել անգլիեւգիպտական վէճին լուծման համար, պատասխանեց. — Շատ մը գուշակութիւններ կը կատար - ուին այդ մասին:

Պ. Տըլլա եւ իր հետեւորդները երկու ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցան Ի - րաքի Չորա Մեծերուն հետ: Վարչա - պետ ձէմիլ Մատֆայ, ազգ. պաշտպա - նութեան նախարար Նուրի Մայիտ, ար - տաքին նախարար Թէվֆիք Սուէյյաթի եւ փոխ - վարչապետ Ալի ձէմիլթ: Թաքա - տուն ալ սեղան մը սարքած էր ի պատիւ հիւրերուն: Պ. Տըլլա տեսակցեցաւ նաեւ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Բ.)

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ՆՈՐ ԱԿՈՒՄԲԸ ՊԵՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Դատական վճիռի մը հետեւանքով, Հ. Մ. Ը. Մ. Պէյրութի ակումբը շուտով պարպելու հարկադրանքին տակ կը գտ - նուէին: Այս կացութեան առջեւ, Միւս - թեան տեղական եւ շրջանային դարչու - թիւնները տեղադրին աշխատանքի լրծ - ուած էին անպայման սեփական ակումբ մը ունենալու համար:

Շնորհիւ կատարուած աշխատանքն - րուն, Հ. Մ. Ը. Մ. կրցած է ունենալ իր ակումբը, որուն կանխավճարը — մօտ 15 հազար լիբ. ոսկի — տրուած է արդէն:

Նոր ակումբը, որ պիտի յանձնալ պա - քէթայի եւ թենիսի դաշտեր ու ժողո -

« ՅԱՌԱՋ » Ի

ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

*

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք. —
Ընկեր Սահակ Յովհաննէեան 1500 ֆր.:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐՇԵՍԸ

Յառաջ վերջերս ամիսփեց տեղական քերթի մը մէկ հարցաքանք, ուղղուած՝ գրադէտներու եւ արուեստագէտներու:

— Անհրաժեշտ կը գտնէ՞ք երկրորդ ար - հեստ մը:

Կա՛մ — Բ. արհեստը օգտակա՞ր է քէ վնասակար, մեր ստեղծագործութեան համար:

Պատասխանները մեծ մասով այն տպա - տրութիւնը կը ձգէին քէ անհրաժեշտ, մինչեւ անգամ օգտակար է երկրորդ ար - հեստը:

Ամէն պարագայի մէջ, կը քերթեցնէ ապրուստի հոգը:

Յետոյ, կ'ընդլայնէ հորիզոնը:

Եւ վերջապէս, գրողը չի հարկադրուի քուղք մը տալ իր ընթացիկ ապրանք առ - տադրել, ամբոյսին կեր մարի, ապրելու համար:

Ես ալ փորձուեցայ հարեւանցի ակնարկ մը նետել մեր փափ անոնքի վրայ:

— Ի՞նչ կը բանիս, Փոլատեան:

— Շքուն հաշուաւալ եմ: Այսպէս ա. պահովելով ապրուստս, անիկ ազատօրէն կը մտխոյնի գրականութեան: Նիւթակամ հոգս կապ չունի գիրքերու վաճառման հետ:

— Իսկ դո՞ւն, Թովսայեան:

— Եթէ գրաշարութիւն չգիտնայի, պի - տի ստիպուէի շապիկ հագնիլ, «Արեւ - գալ» երգելու համար: Իսկ մեր լուսաղ - բարները ի՞նչ պիտի բանէին առանց «Ա - րաֆս»ի (տպարան)...

— Բալուեան, ո՞ւր մնաց «Չուարք - անց»ը:

— Օրն ի բուն կաշի քերթելով գրադած եմ, կանացի կոշիկներ պատրաստելու հա - մար: Վերջին պահուն «խիսֆ»ն ալ օգնու - քեան հասաւ: Եթէ գրելով եւ գիրք ծա - խելով գրադէի...

«Շարն ընդ հուպ»:

ՎԱՇԷ

ՏԻՐՈՒՆԻ. — ՅՈՎԱԿ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Յառաջ կ'ըմանանք թէ Մայիս մէկին Թեհրանի մէջ մեղած է ընկեր Յովակ Ստեփանեան, 70 տարեկան:

Ողբացեալ ընկերը, որ պատերազմէն առաջ կ'աշխատակցէր նաեւ «Յառաջ»ի, ծնած էր Եւրի եւ ուսումը առած Դարա - բաղի թեմական դպրոցին մէջ: Երկար ա - տեն եղած է ուսուցիչ Կովկասի եւ Իրանի մէջ: Ունի բազմաթիւ ուսումնասիրու - թիւններ, գրական հարցերու մասին, տը - պագիր թէ անտիպ:

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի անմիջական շրջանակին մէջ կատարուած հանգանակութեանէն դո - յացած դ. քանահինգ հազար լիբ. ոսկի, բայց հողին դինը ամբողջութեամբ վճա - րելու եւ ակումբը վերջնապէս յարգարե - լու համար անհրաժեշտ է 150 հազար լի - ոսկիի դուրս մը: Հ. Մ. Ը. Մ. Ի տեղա - կան եւ Շրջ. վարչութիւնները այս գու - մարը ապահովելու համար, որոշած են ընդհանուր հանգանակութիւն մը կա - տարել: Արդէն գործի ձեռնարկուած է մեծ խանդավառութեամբ:

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի անմիջական շրջանակին մէջ կատարուած հանգանակութեանէն դո - յացած դ. քանահինգ հազար լիբ. ոսկի, բայց հողին դինը ամբողջութեամբ վճա - րելու եւ ակումբը վերջնապէս յարգարե - լու համար անհրաժեշտ է 150 հազար լի - ոսկիի դուրս մը: Հ. Մ. Ը. Մ. Ի տեղա - կան եւ Շրջ. վարչութիւնները այս գու - մարը ապահովելու համար, որոշած են ընդհանուր հանգանակութիւն մը կա - տարել: Արդէն գործի ձեռնարկուած է մեծ խանդավառութեամբ:

ՄԵՐ ԱՐՇԱԿԸ

Իր անունով դիմք կը կոչէինք, ոչ թէ մականունով: Մտերմութեամբ հետեւանք էր, թէ ոչ իրեն աւելի կը վայելէր Արշակը, քան թէ Յովհաննէսեանը: Չեմ գիտեր: Բայց կը յիշեմ, թէ գոհունակութիւն, նոյն ատեն հպարտութիւն դրաց, երբ օր մը Գահրէի մէջ կը նախագահէր « Համազգային » կազմակերպած Արշակ թաղաւորի դատաւարութեան: Իր շատ սիրած մէկ խօսքն էր՝ Հայոց աղբը ...:

Նուիր դաւառէն էր, Հայրենակիցը զօրավար Սիւրիկեանի եւ Կոչունեանի: Առաջին երկուքը տեսած եմ, այնքան իրարու նման էին իրենց դանկերուն տեսքով: Իսկապէս չափեկան է, հայ ցեղի ուսումնասիրութեան տեսակէտէն, զանազան դաւառներու մեր Հայրենակիցներուն դանկերու կազմութիւնը:

Արշակին մէջ նշմարելի էր աւանդապաշտ Հայու տիպարը: Ինքնափոփ, վերապահ, սակաւապէտ: Արշակի միտքը դանդաղ կը դորձէր, բայց դադարաւոր մը, տեսակէտ մը իւրացնելէ ետք, կը դառնար անդրդուելի, իր մտածումները կը պաշտպանէր յամառութեամբ ու կիրքով: Դիւրութեամբ չէր մոռնար բարեկամներն ու հակառակորդները: Քաղաքական «քոմբինեզիոն»ներ անյարիր էին իրեն: Այս տեսակէտէն՝ հակապատկերն էր միւս Արշակին՝ Զամալեանին:

Երբ կ'արտայայտուէր Լիբանանի հոծ հայ գաղութի, անոր արդարին, մշակութային կեանքին, մեր կազմակերպութեան, Գիւթութեան յաջին, Համազգային նին ու Պատանեկան Միութեան մասին, Արշակ կը ցցէր իր դուլը, նոյն ատեն թուականներ շարելով: Ուրախ էր ձեռք բերուած նուաճումներուն համար, որոնց խառնուած էր իր քրտինքն ալ:

Երեսնամեակ մը առաջ, Պէյրութի մէջ, « Փիւնիկ »-ի հրատարակչներէն ու խմբագիրներէն եղաւ: Օրաթերթի խմբագրական արագ աշխատանքները անհամապատասխան էին իր խառնուածքին: Թէեւ ինք այլ կարծիք չուէր, ինչպէս շատեր: Նոյնիսկ Զաւարեանի մասին կը պատմեն, թէ դժգոհ էր, որ իրեն յանձնուած չէր կուսակցական օրգանի խմբագրութիւնը:

« Փիւնիկ »-ի դադարումէն ետք, Արշակի կատարած դորձը Լիբանանի մէջ դարձաւ աւելի արդիւնաւէտ ու մնայուն: Անտարակոյս տպագիր խօսքը թանկարժէք է: Բայց բանաւոր քարոզչութիւնը, անձնական շփումները, զանգուածներու հետ, նոյնքան տպաւորելի են ու մնայուն հետք կը ձգեն:

Արշակի դանդաղութեան շրջանին, խորհրդարանի անդամ էր, Փետրուար 28-ի ժողովրդական աստատութեան ատեն Փրկութեան Կոմիտէի մէջ զինուորական նախարարի պաշտօն ստանձնած էր ու մօտէն ծանօցած բոլշեւիկներու հրէշային դէմքը: Սփիւռքի մէջ փորձառութիւն ունեցաւ երբեք չխաբուելու անոնց դաւեւ -

րէն, իսկ պայքարի ընթացքին ցուցադրեց կորով ու արիւթիւն:

Գանի մը ընկերներ իրենց յուշերուն մէջ պատմեցին, թէ Հայաստանի խորհրդային - նացիոնիստ նախորդին, Երեսնի մէջ գու - մարուած խորհրդակցական ժողովին, Արշակ մէկն էր անոնցմէ, որոնք պահանջեցին մերժել Սովետներու լիազօր Լեկա - նի ներկայացուցած վերջնադիր եւ դոնէ՛ ձեւական դիմադրութիւն մը փորձել, պատմութեան մէջ վիճելի չդարձնելու համար հայութեան անկախութեան ձեռք - տուածը:

Հայկական բանակը բոլորովին քայքայուած էր համայնավարներու թունաւոր քարոզչութեան հետեւանքով, եւ կարելի չէր դորձադրել առաջարկուած դիմադրութիւնը: Բայց երկու եւ կէս ամիս ետք, Հայաստանի աշխատաւորութիւնը յուսախաբ եղաւ, տեսնելով որ թուրքին պակաս ձգած չարիքը բոլշեւիկը կը լրացնէր: Հայ դիւրացիին բաժնով ու բրիչով գոյն դուրս չարտեց: Աղբայնձանէն ետք թէ՛ Վրաստան ինկած չըլլար, Հայաստան աւելի երկար պիտի կրնար դիմադրել թշնամիին: Ամէն պարագայի մէջ, առաջարկուած ձեւական դիմադրութեան շատ աւելին կատարեց հայութիւնը ինքնաբերաբար, արդար ընդլրգումով մը:

Լեռնահայաստանէն Թաւրիզ, ապա Լիբանան հաստատուելէ ետք 1926ին, Արշակ գրեցի մը հրատարակեց, « Հայաստանի խորհրդային իշխանութեան ընդթիւ » (մատակցար) « Յուսարեք »): Պատմական փաստաթուղթով մը ցոյց կը տրուէր Լեռնահայաստանի կատարութեան, « աւելի ճիշդ՝ հայ մարդու մտահոգութիւն - ներքէն հայ ժողովուրդի պահպանութեան եւ պաշտպանութեան վերաբերմամբ եւ օտար, անհարգատ իշխանութեան աշխարհակարգիկան ձգտումները »:

Արշակ երկու տարի մնաց Ամերիկա եւ մէկ տարի Եգիպտոս, կարճ ժամանակով՝ Սուրիա: Օտարութեան մէջ մնացած տարիները անցուց Լիբանան: Ուր որ դնաց, ինքզինք հարգատ դրաց իր ազգակից - ներքին մէջ եւ եղաւ այն քիչերէն, որոնք կանուխէն զգացին, թէ Սփիւռքի մէջ հայրենալէն դորձ կար կատարելիք:

Պիտի խոստովանիմք, թէ Արշակ տաղանդաւոր գրող մը չէր: Բայց այժմ է անմիջապէս աւելցնել, թէ շնորհիւ իր հաստատուն նկարագրին, արդարին հաւատքին, հանրային աշխատանքներու մէջ ծառայելու իր պատրաստակամութեան, ան պակաս դորձ չտեսաւ տաղանդաւորներէն: Եւ չկա՞նք բաղձաշնորհ մարդիկ, որոնք անձնասիրութեամբ ու նկարագրի ալ թերութիւններով իրենց շինածին չափ ալ կը քանդեն:

Արշակի ընկերական ոգի ունէր, դիտէր հանրային օգուտը դերադասել փոքր փառասիրութիւններէ: Յարգուած էր ամէնքէն, որովհետեւ դիտէր յարգել ուրիշը եւ տեսալէս տրամադրուած էր հանրային աշխատանքներու: Իրեն համար անձնանոթ էին մոլութիւնները: Միակ «մոլութիւն»-ը ազգին ծառայելն էր:

Տուաւ իր ժողովուրդին ինչ որ ունէր,

ԳԱԻԱՌԱԲԱՐԲԱՌԸ

Մեր լեզուական խնդիրներու կարգին շատ կարեւոր տեղ մը կը զբաւէ Արեւ - մտահայ դաւառարարքաւորներու հարցը, զոր «Յուսարեք» ամսագիր հրատարակ նետեց հարցարանով մը: Այս առթիւ կը շօշափէր ուղղադրութեան, օտարաբանութեան եւ երկու (արեւելահայ ու արեւմտահայ) զբաղական բարբառներու ձուլման խնդիրները: (Տես «Յառաջ», 1947, 4 Փետրուար):

« Յուսարեք » ամսագիր կը հարցնէր.

— « Զե՞նք կրնար ընել այնպէս, որ գրել առնուին իրենց հարազատութեանը եւ հոմադեցիկութեանը մէջ հայ դաւառի բարբառները իրենց վերջին ցոլերուն եւ ոսկեղէն մնացորդացին մէջ:

«Բառ - բարք, երգ, հէքեաթ, հաւա - տալիք, որոնք Հայու հոգիէն բան մը կը բերեն մեզի, գեղեցիկ եւ թանկագին բեկոր մը, որ կրնայ այսօր իսկ հարստութիւն մը դառնալ մեր լեզուին ու կեանքին համար »:

Հայկական Արտասահմանի մամուլը լրջօրէն զբաղեցաւ այս հարցարանով: Տեսակէտներ ու կարծիքներ հրատարակեց եւ առաջադրութիւններ ըրաւ:

«Յառաջ» իրեն հայ զբաղական անդաստանի ամէնէն անխոնջ ու մոլոռանդ մշակներէն մին, Խոսեան անոր անկախութեան, ճոխացման եւ ազատ զարգացման արձագանք տուաւ « Յուսարեք »-ի հարցարանին, հրատարակելով ներհուն խմբագրականներ, արեւմտահայ զբաղական լեզուին ու դաւառարարքաւոր մասին:

Արտասոյցը նաեւ «Հայրենիք»-ի եւ ուրիշ թերթերու խմբագրականները՝ վերոյիշեալ հարցարանին առթիւ:

« Հայրենիք » օրաթերթը մասնաւորապէս դաւառարարքաւոր համար կը շեշտէր.

առանց սակարկելու: Իր կեանքի ընկերակցին Գոհար, դոհար բնաւորութեամբ, աշակից ու բաժնեկից դարձաւ Արշակի աշխատանքին եւ փառքին: Երկար տարիներ Արշակ պաշտօնավարեց Էջմիածինի (Պէյրութ) ազգային վարժարանին մէջ, իսկ տիկին Գոհար, ձեռնարանին: Անձնական միակ ցանկութիւն մը ունեցան, հնարաւորութիւն տալ իրենց ընտանիքի աղջկան՝ օրբորդ Ոսկիին՝ իր երաժշտական ուսումը աւարտելու Զուր - ցերիով մէջ: Այս տարի արդէն ան կ'աւարտէ երաժշտանոցը: «Վերթիւղ»-ի տիտղոսով հայ աղջիկ մը դաշնակի դասն ընթացքը առաջին անգամ է, որ կ'աւարտէ:

Արշակի յիշատակը իր փառաւոր տեղը ունի Հայաստանի եւ Սփիւռքի հոգեւոր հայրենիքի պատմութեան մէջ: Գալիք սերունդներ գուրդուրանքով պիտի յիշեն իր անունը:

— « Մեր մշակոյթին համար իրական կորուստ մը պիտի ըլլայ եթէ թոյլ տանք որ ընդմիջու անհետանան մեր դաս - ուսարարները: Որքան առաժնեք, առաջնորդներ, հանրակրթիչ, երգեր, անէճքներ, օրհնէքներ, մաղթանքներ, երգումներ օրհնէքներ, մաղթանքներ եթէ քիչ մը ճիշդ ըլլայ պիտի փրկուին եթէ քիչ մը ճիշդ ըլլայ այլ ուղղութեամբ:

Եւ կը յիշէր անուններ որոնք ժամանակին ալ գետնին վրայ աշխատած են: Կիսեան, Ս. Հայկունի, Լալայեան, Տիգրան Նաւասարդեան եւ ուրիշներ: Հայկաբան բանասէր Նարեկի եւ « Յառաջ »-ի էջերուն մէջ (1947 - 23 0 - դոստոս) իր հեղինակաւոր խօսքը հրատարակեց:

— « Ընդմիջու կորուստ կարելի է հաճախ ինչ որ կը մնայ անոնցմէ, դաս - ուսարարութիւն — անտիպ կամ գրի չառնուած: Բայց այսուհետեւ եւս օգտագործելի՛ ինչ որ կը մնայ տպուած կամ գրի առնուած »:

Եւ այս մտահոգութիւնը չի ծանրանար միայն Հայկական Արտասահմանի մամուլին եւ զբաղական մշակներու վրայ: Ան վարակած է նաեւ Հայաստանի մեր մեծ գրողները, որոնց մէջէն վարպետ արձակագիր Դ. Դեմիրճեանի կարծիքն ու տեսակէտը հրատարակուեցաւ Նիւ Եորքի «Նոր Գիր» եռամսեայ հանդէսին մէջ (1949 թիւ 2):

— « Դեմիրճեանը չի ընդունում որ հայ ժողովուրդը կարող է լոկ թանգարանալին եւ պատմական նիւթ դարձնել Արեւ - մտահայ հարուստ եւ վերին աստիճանի գեղեցիկ բարքաւոր, ինչպէս նաեւ չէ կարելի միանգամ ընդ միշտ ազգադարական անկեղծան պարանք համարել մեր այնքան արժէքաւոր եւ ճոխ դաւառարարքաւորները՝ որոնք դատապարտուել են մեռնելու թրքահայ ժողովուրդին հասած դժբախտութեան հետեւանքով:

Նա պնդուէր է որ, մեր պետական լեզուն պէտք է իւրացնէ մեծ չափով արեւմտահայ զբաղական ինչպէս նաեւ դաւառական բարբառների հոյակապ ժառանգութիւնները »:

Այս ուշադրաւ յայտարարութեանց առջեւ պարտականութիւն դրաց միահամուռ ջանքով մը գրի առնել Տիգրանա - կերտի դաւառարարքաւոր, — ասաց - ուածներ, առաժնեք, ոճեր, յաւիտենական կորուստէ վերելու համար ծնողա - վարկի լեզուն՝ որով խօսեցան հին հին նախնիքներ, հեթանոս իշխաններու աշխարհակարգին:

Այս խանդավառանքով ու հպարտութեամբ կը լեցուի: Կը փորձէ թեւեր առնել տարագրի նկուն հոգին: Կ'իյնայ յոգնաբեկ ուսերէս օտարականի հնամաշ ձորձ: Կը չքանայ ճակատի նաեւ թախ - ծը՝ զոր թշնամիին զրկանքն ու հալա - ծանքը դորձեցին երկար տարիներէ ի վեր:

Անցեալի այս պայծառ շնորհակցումը, կ'ողողէ զիս լոյսով եւ պարծանքով:

Ուրեմն ոչ միայն պարտականութիւն, այլ չափեկան հետախուզութիւն է պըր -

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇՏԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ).

Երբ կը նկատէ արիւրաւ պաշտպանուած մարտից մը, ոտքը գետին կը դնէ ու կ'արձարծէ թուրացող զինուորներուն ճաշնութիւնը: Ամենաարարաւորին է բոլոր ռազմիկներէն, որոնք Սթամբուլի Սուլթանին փառքը կը կազմեն: Թող ան անցնի դուստրականներուն գլուխը, թող իր ձեռքը մահացու փողը ուղղէ թիրախին, զինուորի ներկայով կամ չըլձանակ մը դժէ լայն թուրով: Արիւն է, — Ալբանիականի դրու - ժանը:

Վենետիկի աշխարհ եկած, ան հոն կը համրէ մեծանուն նախաձորներ: Բայց, աքսորուած հայրենիքէն, անոր դէմ կը դարձնէ իր ռազմական գիտութիւնը, զոր ուսած է իր հայրենակիցներէն, ու այժմ իր ածիւրած գլուխը պատած է փաթթոցով: Մէկ յեղափոխութեան միւսը, Կորնթոս եւ Յունաստան վերջապէս հպատակած էին Վենետիկի օրհնէքներուն: Քրիստոնէութեան թշնամիներուն մէջ, Ալբի բորբոքած է այն մոլեգնութեամբ, զոր կ'ունենան անոնք, որոնց արիւնաբոյր նախախնիքի մը յիշատակը նոր պաշտ - մունքի մը փաթիլ կուտայ: Վենետիկի դացած է որ իրեն համար ըլլալ է Ազատն

Վենետիկ. տիտղոս մը, որով այնքան հպարտ էին իր հպատակները: Մտնիւն - ներ, — չափազանց ստորին իրենց ինքնութիւնը երեսուն հանելու համար, — Ս. Մարկոսի առիւծին երկու դրած էին այն ամբաստանագիրը, որ իր տարագրութեան պատճառ դարձած էր: Ժամանակ ունեցաւ կծկելու ու փրկելու կռիւի սահմանուած օրերը: Ան սորվեցուց իր հայրենիքին՝ այն ինչ որ կը կորսնցնէր, կուրծքէն չարտելով մարդ մը, որ Սթամբուլի Սուլթանին յաղթանակը դարձնելով, վրէժ կամ մահ միայն կը փնտռէր:

Միւսլիման բանակներուն կը հրամայէ Կիւմիւրճի: Ան է որ աւելի ետք զարդարեց Էօփէն իշխանին յաղթանակը, երբ պարտեալներէն վերջինը եւ ամէնէն ահարկուն Քարլովիցի արիւնաներկ դաշտագետին վրայ իյնալով, մեռաւ առանց կեանքի ախտառանքի, բայց անիծելով Քրիստոնէաներու յաղթանակը(*):

(*) Հռչակաւոր Կիւմիւրճին Վենետիկ - ցիները վտարեց Պեյլապոնտէն: Զափառաց գոռոգ եւ փառաւոր, Ասիւտ Գ. ի այն գլխով Էգիփը արիւնաբառնալով դիմաւորած էր Էօփէն իշխանին անուամբ իրեն բրիտանիայ բանակներու հրամա - նատար. — «Աւելի աղէկ, կ'ըսէր յոխորտալով, առաւել եւս փարտար պիտի դա - նաւ ի վնաս իրեն»: Երբ կ'իյնար Հունգարիոյ մէջ, Գեորգիաներու դէմ մղուած

աղ, Յունաստանը նուաճող Կիւմիւրճի վրայ շահուած փառքը ամբողջական պիտի չըլլայ, քանի Քրիստոսը պաշտօնները դուստրականներուն հայրենիքին պիտի չկարգարձեն այն ազատութիւնը որ երբեմն Վենետիկի պարտական էր: Դարեւ անցան այն օրէն ի վեր որ Յոյները Մահիկին տիրապետութեան ենթարկեց ան:

Ալբի Կիւմիւրճիէն ստացած է յառաջապահներուն հրամանատարութիւնը: Մոխրներու վերածուած քաղաքները կ'որդարեցնէին այս պատահութիւնը. ու իր քաղաքի իջեցուցած մահացու հարուածները՝ դաւաճանն են իր նոր կրօնքին:

Օրէ օր պատնէշները կը սասանին: Թշնամի հրետանին բոցակէզ կարկուտը կ'իյնայ պարսպատամներուն վրայ, հրաբորբ օձահրետանիները անդադար կ'որդարեն: Մերթ ընդ մերթ, ուսմը կը պայթի Կորնթոսի դմբէթին վրայ: Հոյակապ շէնքը ճարճատելով փուլ կուգայ հրաբխադին տակ, բոցը կը ծաւալի կարմիր եւ դարձգաւթիկ սիւներով, կամ անհամար մեթէթաններու վերածուած՝ երկնակամարի անջրպետին մէջ կ'երթայ տա -

նակաւորութիւնը ընթացքին: Կը հրամայէր գլխատել Զօր. Պրիւններ եւ ուրիշ գերիներ: Վերջին շունքը փչած պահուն՝ մալիգի կը շնչէր. — «Ա՛յ, երանք քեզ կարեւոր միջնոյն ձեռով վարուիլ բոլոր շուն Քրիստոնէաներուն հետ»:

րածուիլ: Ամպը կը թանձրանան սեւ ծուխով մը, ու արեւակը չի կրնար իր ճառագայթներով թափանցել ծծումբէ գոլորշիէն, որ կը ծածկէ իր սկաւառակը երկինքին:

Բայց միայն վրէժիւններով չէ որ կը բորբոքէ ուրացողը, երբ ան Միւսլի - մաններուն կը սորվեցնէ պարիսպին ճամբան բանալու արուեստը: Կորնթոսի պարիսպներէն ներս կայ կոյս մը, զոր կը յուսայ խել անողոք հօրմէ մը: Ան արհամարհած է վրէժը երբեք փեսայ ընդունիլ, — քրիստոնեայ անուն մը կրած միջոցին: Երիտասարդութեան ա - մէնէն երջանիկ օրերուն, ազատ ամէն կարգի ամբաստանութեան, օժտուած հա - ճելի դուարթամտութեամբ մը, իր կոնտոլին կամ դահլիճներուն մէջ, ան անձնա - տուր կ'ըլլար բարեկենդանային հաճոյքներու, ու Ալբանիականի վրայ կ'ընծայէր ամէնէն մեղանոց սիրերդները, որոնք երբեւիցէ չէին ուղղուած խալաթի գեղուհիի մը, ցարկային լուսութեան մէջ:

Կը կարծուէր թէ Ֆրանչեսքա անդղայ չէր տարփածուին հոգածութեան հանդէպ, որովհետեւ, բոլոր աղնուական Վենետիկցիներու կողմէ փնտռուած, իր ձեռքը բնաւ Հիմենի շղթային չէր դար - նուած:

(2)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Պ Ա Յ Ք Ա Ր ԲԵՐԱՆԲԱՏՈՒԹԵԱՆ ԴԵՄ

(Ամփոփում և Մով. Հայաստան
օրաթերթի)

★

Հիմ (Հայաստանի Կոմպարտիս = Հայ-
մայնալար կուսակցության) Երևանի
քաղաքային կոմիտեի հերթական նիստին
մէջ, քննուեցաւ քաղաքական դժուար-
ներ (արթնութիւն) բարձրացնելու եւ բե-
րեւոյթներու դէմ պայքարը զօրացնելու
հարցը: Ծառայելով քննադատութիւնը եւ
ինքնաքննադատութիւնը, կուսակցական -
ները եւ բաղադրութիւն անկուսակցականներ
լուրջ թերութիւններ կը մատնանշեն կու-
սակցական, սովետական եւ տնտեսական
աշխատանքին մէջ: Ժողովը հաստատեց թէ
կուսակցական կազմակերպութիւններու
վատ աշխատանքին հետեւանքով որոշ
վայրեր չեն պահպանած կուսակցական

պլանը, հաւաքել դաւադարարաւոր ալ-
անուանի ու պատմական քաղաքին, ուր
քննուեցաւ ու տիրապետեց հոգի արքան
Մեծ Տիգրան, որ մղեց պատերազմներ ու
անկէ ճակատամարտներ:

Արդեօք ի՞նչ լեզուով կ'որոտար հրա-
մանը կուսի պատրաստ հեծելազորին եւ
միւս զինուորներուն որոնք պատմական
վկայութեամբ քրեաւորներ էին:

Թիւրեւս աւազանին ունէր ոստանիկ լե-
զու, իրանեան կամ պարթեւեան լեզու մը.
բայց ժողովուրդը եւ հասարակ զինուորը
ստիպուած էին կամ միջոց չունէին օտար
լեզուներու ծառայելու:

Անշուշտ ան վը խօսէր իր լեզուն որ
ռամկորէն հայերէն էր: Եւ այդ լեզուն
ժամանակի ընթացքին փոփոխութիւններ
կրեց, հետզհետէ դարձաւ եւ յիշուե-
ցաւ: Բայց միշտ պահեց ինքն. հեթանոս -
սական շրջաններէ մնացած աստութիւններ
ու բաներ:

Ուստի յարատեւօրէն աշխատիլ, ան -
խնջ տքնիլ պեղելու համար մեր գաւա -
ռարարաւոր լըուած անդամներ, կը
նշանակէ արժէքաւոր նպաստ մը բերել
հայկական մշակոյթին: Եւ թերեւս այդ
լոյսով կարելի կ'ըլլայ թափանցել մեր
դարաւոր նախնիներու ապրած կենցաղ -
դին ու բարքերուն:

Ինչպէս մեծ բանասէր ողբացեալ Նիկոլ
Աղբալեան կ'ըսէ.

— Լեզուն մարդկային պատմութեան
տեսակ մը դամբարանն է, որ եթէ պեղինք
կրնանք մէջտեղ հանել հին հին ըմբռնում-
ներ: Բերդերու, քարերու քննութիւնը
հինգ — վեց հազար տարիէն անդին չի
տանիր մեզ: Մինչդեռ լեզուն ամենահին
ընկերն է մարդուն: Ու լեզուի խորքային
ուսումնասիրութիւնը մեզ հաղորդակից
կը դարձնէ հին սերունդներուն:

ՏԳԻՐԱՆՈՒՇԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՅԸ

(82)

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՉ

ՀԱՄԱՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Երբ այդ հիւրերը կը շատան, կինը
կը քաշուին կերթան, բայց կից սրահին
մէջ կը հաւաքուին ու դրանք մօտ, իրա-
րու վրայ դիպուած, մտիկ կ'ընեն ու կը
գիտեն մեզի. կ'ուրեւն իրենց ալ հաղորդա-
կեց ըլլայ մեր բերած լուրերուն, մեր դի-
տողութիւններուն, մեր հաւանութիւննե-
րուն. իրենց խանդաղին եւ սեւ աչքերը
սեւեռած են մեր վրայ եւ յետոյ հետա-
քերելն են գիտնալով թէ կրկին պիտի են-
թարկուին նոյն սարսափներուն, նոյն
սովորներուն:

Այրերն ալ նուազ ընկճուած չեն. գրեթէ
զարմացած են իրենց արարքին վրայ. ոչ
մէկ յոյսորտանք, ոչ մէկ հպարտութիւն
չեն երեւար իրենց աչքերուն մէջ, ինչպէս ոչ
մէկ յաւանորտ բառ չի դար իրենց շըր-
թունքներուն վրայ:

Ընդհակառակը, ապշած մտիկ կ'ընեն
մեր քաջակերական ու հաւանութեան խօս-
քերը, ու կարծես աւելի միտում ունին
հաւատարմութիւն իրենց քաջութեան գաղտ-
նիքը անխմանալ ու անբացատրելի դիպ-
ուածքի կամ աստուածային տրամադրու-
թեան մը մէջ է, քան իրենց իւրաքանչիւ-

եւ պետական գաղտնիքը: Կարգ մը կու-
սակցական կազմակերպութիւններ թոյլ
կերպով կը պայքարին ընկերակարական
սեփականութեան յափշտակման եւ շուրջ-
ման երեւոյթներու դէմ: Սպանդարեան եւ
Կիրովեան շրջաններու կուսակցական,
տնտեսական, սովետական կազմակերպու-
թիւնները եւ դատարանութեան եւ քա-
ղաքագործի օրկանները անբաւարար չա-
փով կը պայքարին, մասնաւորապէս ա -
ռետուրի ցանցին մէջ հանրային ինչքերը
յափշտակողներու եւ ժուրիներու դէմ:

Առանձին ղեկավար աշխատողներ հաշտ
վերաբերմունք ցոյց կուտան պետութեան
վնաս հասցնողներուն հանդէպ, յաճախ
ալ կը հովանաւորեն զանոնք:

Երբեմն կուսակցական եւ պետական
կարեւոր պաշտօններու մէջ աշխատանքի
կը նշանակուին մարդիկ որոնք վստահու-
թիւն չեն վայելել: Այդպիսի փաստեր կան
Աշխատանքի պահեստներու վարչութեան
մէջ, Առողջապահութեան նախարարու-
թեան, մարմնակրթանքի կոմիտէին,
ինչպէս եւ Կիրովեանի եւ Միկոյանի շը-
ջանային սովետներու գործկոմներուն մէջ:

Անասնապահական — անասնաբուժական
Դիտութ. ակադեմիայի գրականութեան
եւ Պատմութեան կաճառներու եւ ալ կու-
սակցական կազմակերպութիւններ գոր-
ծօն պայքար չեն մղեր դադարաւորական
սխալներու եւ խեղաթիւրումներու դէմ,
քաղաքին աղբայնականութեան դրսեւո-
րումներու, քաղքէնի յեղաշրջական դի-
տութեան առկա խոնարհելու մասնաւոր
փաստերու դէմ, հոգ չեն տանիր դիտու-
թեան աշխատանքներու զգոնութիւնը
բարձրացնելու մասին: Բերանարարու-
թեան եւ անհոգութեան դէմ մղուած պայ-
քարի մէջ եղած լուրջ թերութիւններու
հիմնական պատճառը այն է որ տակաւին
թոյլ է աշխատանքը կուսակցականներու
եւ բոլոր աշխատանքներու, դադարա-
ւորական — քաղաքական պատրաստութիւնը
բարձրացնելու, զանոնք «ուեւոյցի»
բարձր զգոնութեան ոգիով դաստիարա-
կելու համար: Մասնաւորաբար խտօրէն
քննադատուեցան դիւղատնտեսութեան
նախարարութեան գաղափարական աշ-
խատանքի թերութիւնները:

Ժողովին մէջ լուրջ թերութիւն նկատ -
ուեցաւ որ Հիմ ֆաղաքային եւ շրջանա-
յին կոմիտէները եւ կարգ մը սկզբնական
կուսակցական կազմակերպութիւններ
դանդաղկոտութիւն ցոյց կուտան կուսակ-
ցական, սովետական եւ տնտեսական աշ-
խատանքին մէջ եղած թերութիւնները
վերցնելուն մէջ:

ԵԳԻՊՏԱԶԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ հանդէ -
սին մէջ ուղերձ մը խօսած է եգիպտացի
գրադիտուհի Տիկին Ամինա էլ Մալիկին:
Ծնորհակալութիւն յայտնելէ ետք հիւրե-
րուն բաժնէ հիւրանքի եւ որ երեկոյցը փո-
խադրեց մեզ Հայաստանի բարձր լեռները,
ուր կը գտնենք պարզ ու բարի սովորու-
թիւններ, ազնիւ եւ յուզիչ երաժշտու-

րին անհատական ինչպէս նաեւ հաւաքա-
կան քաջութեան ու տոկունութեան մէջ:

Տունը ուր իջեանա՞ծ էինք Դարս—Բա-
ղարի մէջ՝ նահապետական տուն մըն էր.
տանը անդամները 20—30 հոգի էին, իսկ
տղաքը բաղադրութիւն:

Աւանդական կարգապահութիւն մը կը
կառավարէր բոլոր բաղադրութիւնը, հակա-
ռակ որ այժմ ընտանեկան կարգ ու սարքը
աստիճան մը խանգարուած ըլլար, արտա-
կարգ դէպքերու հետեւանքով եւ նաեւ
այն պատճառաւ որ շատ մը արկածեալներ
եկած ապաստանած են հոն: Ամէն բան
պարզ, տարրական ու գեղջկական էր.
այն սենեակը — ամէնէն գեղեցիկը — ուր
մենք հիւրասիրուած էինք՝ գրեթէ մերկ
էր եւ մեր աչքերուն առաջ է որ փոքրիկ
գորգերը ու բաղամօցները. շարք մը նոյն
կարգի սենեակներ կային քով քովի՝ ու
բոնց ամէնէն ալ կը բացուէին փայտաշէն
ընդարձակ պատշգամբի մը վրայ, որը բո-
րովին բացօթեայ պիտի համարուէր՝ եւ
թէ ձեռնուրով մը ծածկուած չըլլար: Դի-
մացը ընդարձակ պարտէզն էր, իր նոր
հերկուած հողերով ու բանջարանոցով:
Տեղ տեղ պտղատու ծառի իրենց ցանցաւ
հովանին կը տարածէին:

Տաքութիւնը հեղձուցիչ էր առ հասա-
րակ, մեծիկները յամառօրէն կուգային
մեր գլխուն ու մեր ձեռքերուն չուրջը ու
բզբզով կը դառնային մինչեւ որ տեղա-
ւորուէին: Բոլոր ընտանիքը, օրուան բո-

ԹՐԲԱՊԱՏՈՒՄ

Պոլսոյ «Վաթան» թերթը կը գրէ յօդ -
ուածաշարքի մը մէջ, հետեւեալ խորա -
գրով. — «Թեհրանի Հայերը ամէն առթիւ
կը յայտնեն իրենց անկեղծ զգացումները
Թուրքիոյ հանդէպ» (7 Մայիս):

«Իրեւն ամենաշատ կրօնական խմբակ -
ցութիւն կրնանք յիշել Հայերը: Անոնց
թիւը վաթսուս հազարէ աւելի է, որոնց
մեծամասնութիւնը Յեղափոխութենէն
վերջ Ռուսիայէն փախած է: Այսուհան -
դերձ, թէ ասոնք եւ թէ տեղացի Հայերը
չեմօրէն կապուած են Պարսկաստանի:
Պետական իշխանութիւններն ալ միշտ
կասկածով նայած են Հայերուն, նկատի
ունենալով անոնց կապը սովետական Հա -
յաստանի եւ մանաւանդ Երևանի աղբա-
յին եկեղեցիին հետ: Մինչդեռ այսօր
Պարսկահայերուն մեծամասնութիւնը հա-
կահամայնաւոր է:

Պարսկահայերուն մէջ կը գտնուին նա -
եւ անոնք որոնք Թուրքիայէն գաղթած
են: Ասոնք ամէն առթիւ կը յայտնեն ի -
րենց անկեղծ զգացումները Թուրքիոյ
հանդէպ եւ չեն ընդհատած մշակութային
կապերը մեր երկրին հետ: Դեռ Թուրքե -
րէն կը խօսին, թուրքերէն «չարքը»ներ
կ'երգեն, Թուրքիան կը ցանկան: Թրքա -
հայերուն աղբեցութեան տակ տեղացի
Հայերն ալ թուրքերէն սորված են. կրնամ
անվարան ըսել թէ Թեհրանի Հայերը կա-
նոնաւորաբար կ'ունենան Անգլալի
ձայնասփիւռը: Ասոնց նախասիրած յայ -
տագիրն է Թուրքերէն «Թանկօքները»:

Հրեաները եւ Հայերը, ուրիշ քրիստոն-
եաներու եւ Սիւնի մահմետականներու
չափ ճնշումի տակ չեն գտնուած. այսու-
հանդերձ անոնց միջեւ ալ երբեմն խրա-
բականութիւն դրուած է, օրինակ, Շի -
րազի մէջ, Հրեաներու արգիլուած է մ -
ղեր մուտքը հանրային պարտէզի մը, ուր
կը գտնուի Հաֆշիւ եւ Սաաիի դամբա -
րանները:

Թիւն ... ըմբռնեցինք նոր երանգները
հայկ. նուր արուեստին, յիշատակի
նորութիւն մը եւս աւելցնելով մեր ունե -
ցած գեղարուեստական դաստիարակու-
թեան վրայ: Յանձին հայ մշակութային
Միութեան անդամներուն կ'ողջունենք
յաւերթական Հայաստանը, ինչպէս եւ մեր
յարգելի բարեկամները, որոնք ապրեցան
մեզի հետ դարեր շարունակ: Անկեղծ եղ-
բայրներ էին մեզի համար, մասնակից ե -
ղան մեր փորձութիւններուն, օգնեցին
մեզի մեր դատին մէջ, ուրախացան եւ
տխրեցան մեզի հետ, զոհուեցան իրենց
երկրորդ հայրենիքին՝ Եգիպտոսի եւ -
լանկութեան համար: Կը մաղթենք որ սե-
րը միացնէ մեզ ու այսպիսի երեկոյթներ
յաճախակի փոխադարձութեամբ աւելցը-
նենք այդ սէրը մեր թանկագին հայ բա -
րեկամներուն հետ: Ողորդութիւն ամէ -
նուն ու ողորմութիւն Աստուծոյ:

Լուր ժամերուն, բացօթեայ կ'ապրէր. սա
էր սրտաճառը որ սենեակը բնակուած ըլ -
լալու երեւոյթը չունէր:

Պարտէզին մէկ անկիւնը քաղաքային
«չարտաքը» բարձրացած էր որքան կա -
րելի է վեր եւ ննջարանի կը ծառայէր ա -
մէնուն. ու գիտէինք որ գիշերը մենք ալ
հոն պիտի անցնէինք:

Հիմալ այս ժամուն շրջապատուած է -
ինք բոլոր այն երիտասարդներով՝ որ ա-
ղէտի օրերուն կուտեցան. իրենց մէջ մի-
ջեւ անգամ տարեցներ, հասուն տարիքով
մարդիկ, գրեթէ ծերունիներ, խոհուն,
մոռալ, մտածկոտ:

Հողի աշխատութիւնով կուղիւղուեցած
ձեռքերնին ծունկերուն վրայ, ծալապա-
տիկ նստած էին մեր գլխացը ու մեծ չա-
փաւորութիւնով մը կը խօսէին զէպերն
մանրամասնութիւններուն վրայ: Միշտ
գետնին վրայ հակած մարդու կորացած
ուսերնին անսահման խոնարհութեան
զորով մը կը դնէր իրենց վրայ. աչքերնին
միայն, քաղցր ու ներողամիտ նայուած -
քով աչքեր, սեւ ու լոյսով լեզուն՝ կը չո-
գային արեւուն ու հովէն սեւեռած գէմքե -
րուն վրայ եւ այդ աչքերուն մէջ, որոնց
լոյսը ընտանի է մեր նայուածքին, կը
գտնայինք անփոփոխ կերպով խաղաղու-
թեան տենչանքը եւ ազատ ու արժանաւոր
կեանքի մոլեռանդութիւնը:

ՀԱՊԵՆ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ՎԷՃ

«Յառաջ»ի Ապրիլ 10ի թիւով հրատարա -
կած էիք մի յօդուած «Արմինիւն Միրբըր
Սպէկտակը» չաթթաթերթին, որով
Պրինստըն համալսարանի գիտնականներէն
Բօնֆանտէ քննութեան ենթարկած էր
լեզուաբանական ձեռնհասութիւնս այն -
պիսի մի լեզուով, զոր կը գործածեն մի-
միայն գիտական փաստաբանութեան հա-
սարակ գրողը:

Ձեր ընթերցողը չգիտէ որ անկէ եր -
կու չաթթաթ առաջ (նոյն չաթթաթերթի
ապրիլ 11ի թիւով) հրատարակած էի մի
լուրջ եւ փաստական քննադատութիւն
ընդդէմ Բօնֆանտէի այն յօդուածին
(յունուար 17ի թիւով) թէ Հայոց նա -
խահայրը «փոխգիտի» զգլխակալը» է -
ին: Այժմ դուք ունիք ձեր ձեռքին տակ
այդ յօդուածին անդ: Ընադիրը: Այժմ
քաղաքացեայ իմ եւ Բօնֆանտէի յօդուա-
ծոց բովանդակութիւնն եւ ոճն եւ դուք
պիտի տեսնէք Բօնֆանտէի «պրօֆեսորա-
կան ոչնչութիւն»:

Յիշեալ յօդուածովս գրած էի թէ
«Հայոց փոխգիտական ծագման առաւ -
պեն յերկրեալ է յոյն պատմահայր Հե -
րոդոտոսէ, որ յամառօրէն յամենայ
Արեւմուտքի պատմագրական հետադո -
տութեան մէջ՝ հակառակ վերջին երես -
նամակի հնախօսական մեծ գիտացի եւ
սեպագրական ուսումնասիրութեանց:
Պրօֆ. Կուրտ Բիւրն որ 25 տարի պեղած
եւ ուսումնասիրած է Փոխգիտի, Հա -
յաստանի, Լիւսիոյ հնութիւնը, ի յայտ
բերել է Փոխգիտի ծառայն եւ մշակոյթն,
երկուքն էլ շատ չնչին բան համեմատու -
թեամբ Հայաստանի ընդարձակ ծառային
եւ հին հոյակապ քաղաքակրթութեան:

Այդ յօդուածով յառաջ բերել էի էջով
եւ համարով պրօֆ. Ռիւզէի, Փրիւրի -
սի, Հասան եւ այլոց տեղագրական եւ սե-
պագրական խորունկ ուսումնասիրու-
թիւնը՝ ապացուցանելով թէ բոլորովին
անհիմն եւ անվաւերական են Բօնֆանտէի
յառաջ բերած առասպելը:

Մեր ցեղային ծագման եւ լեզուի մասին
մղուած այս գիտական փոխադրութեան
մասնակցեց նաեւ Պ. Մատթէոս Գալէն -
տէրեան, մի հմուտ պատմագէտ, որ չա-
թթաթերթին ապրիլ 18ի թիւին մէջ գր -
ւած է մի երկար նամակ գնահատելով իմ
ուժեղ ապացոյցը եւ ի վեր հանելով իմ
որոշ «յախուռն տեսութիւն»:

Բայց եւ այնպէս Գալէնտէրեան կ'եղբարեացնէ որ
«յանձնիւ Ս. Սաֆրաստեանի կարծիքը ու-
նենալ մի աւելի մեծ հեղինակութիւն
քան նոյնիսկ նշանաւոր Արոն»:

Այնպիսի հիմնաւոր եւ գիտական փա-
ստաւորութեամբ ջրած եմ Բօնֆանտէի
պատմագրական եւ լեզուաբանական կար-
կտանն, որ նա խախտած զգալով իր «պրօ-
ֆեսորական» հեղինակութիւնն, գործա -
ծած է ոչ - գիտական գոհհիկ լեզու:

Արդէն պատասխանած եմ Բօնֆանտէի նա -
մակին շատ վայելուչ եւ պատշաճ լե -
զուով՝ առանց գործածելու հասարակաց
տեղիք՝ ապացուցանելու նոր փաստերով
Բօնֆանտէի մակերեսային եւ ափսոսելի
ոչնչութիւն: Դուք պիտի տեսնէք այդ
յօդուածս եւս:

Անցեալ Մեպտեմբերին Լոնտոնի համա-
լսարանի հրաւիրած լեզուաբանական մի-
ջադպային համագումարին կարողացի մի
ուսումնասիրութիւն խօսեան — խաղը —
հայերէն լեզուի անխափան մնայունութե -
ան մասին: Նիստիս ներկայ գերմա -
նացի պրօֆ. Հանսըն, անգլ. պրօֆ. Գրոս-
լանդ, Հունգարացի պրօֆ. Շէմիերեանի
եւ այլք, ոտքի ելան յայտարարելու թէ
Սաֆրաստեան իր կարողացած թուով
գործէ մի յեղափոխութիւն հեղեղուալ -
կան լեզուաբանութեան մէջ: Ծառ բարդ
է խնդիրն եւ մի յօդուածով չի բացատ -
րուիր գործածս յեղափոխութիւն:

Հանդէպ այդ լեզուաբան մեծ հեղինա -
կութեանց շատ չնչին եւ նուազկոտ մի
հաւաքող է Բօնֆանտէ, եւ պարզապէս
վերակրկնէ հարկաւոր դասադրեց
սխալը: Այդուամենայնիւ Բօնֆանտէի
պիտի տամ աղբիւրը՝ լրջօրէն ուսումնա -
սիրելու Հայոց հին պատմութիւնն ու լե-
զուն եւ գրեւոր աւելի գիտական եւ վայե-
լուչ լեզուով:

ԱՐՇԱԿ ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ

ԿԱՐԴՅՅԷ ԵՒ ՏԱՐԱՄԵՅՅԷ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Երկու ընդդիմադիր երեսփոխաններու հետ: Առաջին անգամ էր որ ընդդիմա-դիրներու հետ կը խօսէր արարական երկ-րի մը մէջ: Օրակարգի նիւթն էր միջադ-գային կացութիւնը: Նախարարը Մէու-տի Արարի մեկնելէ առաջ յայտարարու-թիւն մը ուղղեց մամուլին, ըսելով թէ «ամէն տեղ դուռ սրբալիք եւ անկեղծ ընդունելութիւն մը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏ ԶԷ, ըսաւ զօր-րիճուէյ, զեկուցում տալով Մ. Նահանգ-ներու երեսփ. ժողովի արտաքին գործե-րու յանձնարարութիւն առջեւ: Եւ թախան-ձաղին խնդրեց որ խորհրդարանը շարու-նակէ ռազմական օգնութիւն տրամադրել արեւմտեան Եւրոպայի: Իր կարծիքով, թէ մեծ յառաջդիմութիւն կատարուած է վերադիման համար. բայց տակաւին շատ անելիքներ կան, որոյց աղի արեւմտ-եան Եւրոպան կարենայ դիմադրել խոր-հրդային յարձակման: Նախորդ սպարա-պետը այն տեսակէտն ունի թէ Ատլան-տեանի բանակները իրենց ներկայ սպա-ռազինութեամբ չեն կրնար դիմանալ ա-ռաջին հարուածներուն. հետեւաբար խո-հեմութիւն չէ կրճատել սահմանուած վարկերը (5800 միլիոն տոլար):

Մէնի ՆԱՆԱԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ համաշխարհային ունին 29 անգամ (ե-րեք աւելի), Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին մէջ՝ 28. դուարձ՝ 57: Ըն-կերվարականները՝ տասը եւ ինը. համա-դուար 19: Ժողովրդականները՝ 6 եւ 6. դուարձ՝ 12 են:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետին աջ բազուկը, գնդ. Սալեմ, տեսակցութեան մը առթիւ շնորհ թէ «երկար եւ կատարի պայքար մը պիտի ծագի, եթէ անգլ. զօրքը չհե-ռանայ Սուէզի շրջանէն: Վերջին վեց ա-միսներու ընթացքին մենք պատրաստու-թիւններ տեսանք դիմադրուելու համար կացութիւնը»: Հակառակ այս սպառնա-լիքներուն, եգիպտական պատուիրակու-թեան անդամներէն Զէյն էլ Ապրիլի յայ-տարարեց թէ համաձայնութիւնը հեռու չէ: Բանակցութիւնները պիտի վերսկսին մօտեւ:

ՀԵՂԱՍԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Ֆրան-սացիները կատարի ճակատամարտէ մը վերջ վերադարձեցին Լաոսի Մինի Պոնկ քաղաքը, որ կը դառնայ մայրաքաղաքն 90 միլոն հետէ: Գործողութիւնները ան-ձամբ կը վարէր զօր. Սալան:

ԱՆԳԼԻՆՈՑ երեսփ. ժողովին մէջ Զըրէլ պատասխանելով դանդաւ հարցումներու, շատ զգուշաւոր պատասխաններ տուաւ միջազգային կացութեան մասին: Մաս-նաւորապէս դիտել տուաւ թէ նոր ըսելիք մը չունի Զօրս Մեծերու խորհրդաժողովի մասին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ճակատին նոր սպարապետը, զօր. Կրուսթըր, յայ-տարարեց թէ ինք երբեք համաձայն չէ անոնց որ կը կարծեն թէ անխուսափելի է նոր աշխարհամարտը: Բայց եւ այն-պէս, զօրավարը խոհեմութիւն չի սեպել թուլցնել վերադիման աշխատանքը, դեռ Երկու երեք տարի:

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը արտօնեց որ վերադառնան Թուրք (համաշխարհ) կուսակցութեան ինը անդամները, որոնք փախած էին 1950 յունուարին: Վճարեկ ատեանը պատուիրեց ընդհ. դատախազին դադրեցնել կուսակցութեան դէմ բաց-ուած բոլոր դատերը: Թուրքն ապօրէն հռչակուած էր 1949 Փետրուարին, երբ մահափոխ մը կատարուեցաւ Ծահին դէմ: Այս առթիւ իր անդամներէն 22ը բանտարկութեան դատաւարուեցան, բայց ինք փախան: Հիմա որ անոնց վերա-դարձը արտօնուած է, կուսակցութիւնը օրինական կը դառնայ, մասնագէտներու կարծիքով:

ՇՆՈՐԶԱԿԱՆԻՔ. — Այրի Տիկին Սաղա-թէլեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Տէլլէթեան եւ Օր. Սաղաթէլեան իրենց խորին շնորհա-կալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով կամ ծագեկապակով մասնակից եղան ի-րենց սուգին, Պ. Կ. Սաղաթէլեանի մահ-ունան առթիւ:

ՄԱՐՍԻՅԱ. — Գոնեսփոսին հիւանդանոցի հայ պատաւարեալները իրենց խորին շը-նորհակալութիւնը կը յայտնեն Կապոյտ Պաշի անդամներուն որոնք Զատիկ առթիւ այցելելով մօտ քսան անտէր հիւանդնե-րուն զբոսական նուէրներ եւ չէօրէք բաժնած էին:

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Եւրաք գիշեր ժամը 8-30էն մինչեւ լոյս Ե. քաղաքի քաղաքապետ-տարանի շէնք սրահին մէջ:

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոսի սրահ, 143 Քուր Լաֆայէթ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուէն մինչեւ առտուան ժամը 2:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՆԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՅՏՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԱԻ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր:

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Հրաւիրուած են մարտիրոսայ քաղա-քական կուսակցութիւնները, հայ Առա-քեւական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետա-րանական Եկեղեցիներու եւ Առաջնորդա-րաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Լեզեռնական Միութիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ Կապոյտ Պաշտ, Հայր. Միութիւնները եւ բոլոր ազգ. կազմակերպութիւնները: Կը նախագահէ՝ Միութեան Հիմնադիր-ներէն Ա. Հիւսթիս, Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՖ. Գ. ՊԱՅԻԿԵԱՆ եւ Մանակցող կուսակցութեանց ներկա-ցուցիչները:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ-ցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Գապարեան, Ե. Հրաչեան (երգ), Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Մերեկիւնեան, Թա-դոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտա-սանութիւն), Օր. Ա. Ալիսեան (դաշ-նակ): Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր:

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու համար դիմել՝ վարդան Պանտիկեան՝ 27 ուր Կապոյտ: Յովհ. Հայադարեան 15 ուր Լօնկ տէ Բափու-սին, Մ. Ծահինեան 26 ուր տէ Փլէթի Մարի, Սիմոն Աւտոյեան 7 Փլաւ տէֆս եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապաք:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան: Այս շաբաթ, ժամը 8ին, Սալ տէ Ֆէ-թի մէջ:

Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւն-ները եւ միութիւնները:

Կը նախագահէ Ա. ՊԱՅԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պօք կ'առնէ Փրանսական ընկերվարա-կան կուսակցութեան ներկայացուցիչը:

Գեղարուեստական խնամուած ճոխ բա-ժին: Մանակցութեամբ Կապոյտ Պաշի «Արաք» երգչախումբին, ղեկավարու-թեամբ Հ. Յ. ԼԵՒԻՆԵԱՆ:

Եւրոպական պարեր, ճօն շքանշան (պիւֆէ): Մուտքը ազատ է

Այրի Տիկին Մարիամ Ոսկանեան, Տիկ. Պերճուհի Կարապետեան եւ զաւակները, Կարապետ, Միւրտիչ, Արտաշէս, Վարդա-նուհ եւ Մարի, Պ. Ներսէս Ոսկանեան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Գեղեցիկ Ոսկանեան եւ զաւակները (Հա-յաստան), Այրի Տիկին Արաքի Ոսկանեան եւ զաւակները (Մարտի), Պ. Կարապետ Համբարձումեան (Տէսին), Այրի Տիկին Մանիկ Կարապետեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Զուլէթ-եան եւ զաւակները (Լա Սիթի), Այրի Տիկին Սրբալոյս Նիկողոսեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Սաթենիկ Տօղրամաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տ. Հիմինեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Նուարդ Այ-տինեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Յակոբ-եան եւ զաւակը, սրտի ծանր կակիծով կը գութեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբոր, հօրեղբոր, տաղորջ, քեռայրին եւ ազգականին

ԱՐՏԱՇԷՍ ՏԵԼԵԿԵԱՆ-ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ (Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղացի, 82 տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Մայիս 16ին, իր բնակարանին մէջ, 109 Ալբերտ տի-թալի: Թաղումը կը կատարուի այսօր, Զորքալարի ժամը 2ին:

Մահագո չստացողներէն կը խնդրուի ներկայի իր այդ նկատելի:

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան

պայմաններ . —

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Փր., Արտասահման՝ 1400 Փր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20°

Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P. Paris 7065-15

ԾԱՆՈԹ. — Հայերէն թերթ ծախողներու

գով 30 Փրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 13րդ քիւր:

ՓՆՏՈՒՅՑԻՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՆԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅՈՇԱՍԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար:

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար Փր. թղթատարի ծախքով:

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (SetO)
FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչու-թեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՈՍ

ՊՈԼՍՈՑ Կեդր. վարժարանի Փարիզի նախկին սանները կը հրաւիրեն իրենց ըն-կերները եւ հասարակութիւնը, Մայիս 24ին, Հոգեգալստի տօնին օրը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ուր հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի Կեդրոնականի նախկին սան Կրօֆ. Հրաչ-եայ Անտոնեանի (իր մահուան քառասուն-քին առթիւ), Կրօֆ. Երուանդ Մաքուլ-եանի, վաղաքշակ Մեքապեանի եւ բոլոր հանգուցեալ Կեդրոնականիներու յիշա-տակին համար:

ՇԱՒՈՒ Է

Վիլլա մը, պարապ եւ անմիջապէս տը-րամադրելի: Ունի հինգ սենեակ, բազ-նիք, կեդրոնական ջնուցիչ, կազ, ելեկ-տրականութիւն: Ընդարձակ պարտէզ, ելեկտրական ջրհորով: Կայարանէն երեք վայրկեան, խիլ Փարիզէն 14 վայրկեան: Դիմել Կ. Թուրքալարեանին,

50, Rue des Cascades, Tél. MEN. 23 - 91

ՅՈՒՇԱՍԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերուդի Ա-հարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի Քաֆէ Ռէժանի վերնաշարքը, ժամը 8իշդ 21-15ին: Կը խօսի ՏՕԲԹ. ՀԱՄԱՐԱԶՈՒՄԵԱՆ: Նիւթը՝ «Դրուագ-ներ մեր մօտակայ անցեալէն»: Հայերէնի դասերը 20-15ին:

Լիոն. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20-30ին, Ալբերտ տը Մաֆ-սի եւ ռիւ տը լա Փարտիէլի սրճարանին ետեւի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱՆԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ները՝ այս շաբաթ ժամը 20-30ին, Ահա-րոնեան ակումբը, Կարեւոր օրակարգ: Բացակայները նկատի պիտի առնուին:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8-30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բո-լորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայանալ անդամատերերով:

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ. — Սկսելի Մուրատ - եան վարժարանի, Տիկնանց Միութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 31-ին, կիրակի օրը:

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ. — Պոմոնի Ֆ. Կ. Պաշի դպրոցի ամսվերջի հանդէսը, Յու-նիս 21ին:

ՖՐԱՆՍԱՆԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ յառաջիկայ հաւաքոյթը (չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանի վերնաշարքը), նուիրուած է նորոգ հանգուցեալ քաղաքագետ բանա-սէր եւ լեզուաբան Հրաչեայ Աճառեանի յիշատակին: Կը խօսին Պ. Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՀԱՅԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ: Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱՆԱՅ Կ. ՈՍԶԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Պաշի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը 8իշդ երեքին Սկսելի Մուրատեան վարժա-րանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ուր Թրոյսոն Սկսել:

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐՐԱ-ՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծա-նօթ դերասան Մըքրեանի:

Հայկական պար. Կապոյտ Պաշի պա-րախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷՉԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ: Նոր պարեր շէնք տա-րազներով: Դաշնակի ու դափի ընկերակ-ցութեամբ Պ. Պ. Նդ. Գալվեթեանի եւ Բե-նյի:

Մուտք 200 Փրանք

ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Սկսելի Մուրատեան վարժարանին մէջ այս հինգշաբթի ժամը 16ին: Դասախօսն է վարժարանի տեսուչը Հ. Մ. Վ. ՃԱՆԱՇ-ԵԱՆ: Նիւթը՝ «Մեր դպրութիւն եւ իր պէտ-քերը»: Մուտքը ազատ է:

ԶԵՐ ԳԻՐՔԵՐԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէք Պ. ՓԱՅԼԱԿ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ 45, Rue des Petits Carreaux, Paris (2°) (Բ. յարկ, ձախ կողմի դուռը) Շատ զոհ պիտի մնաք իր գեղարուես-տական ճաշակէն, խնամեալ եւ արագ աշ-խատանքէն:

ԼԱԻԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌԵՆԹԻՒՌ

Դերակներու համար

Կ Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ն

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենամաժամ գնով

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9°)

Tél.: Pro. 86-60

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

Հինգշաբթի

21

ՄԱՅԻՍ

JEUDI

21 MAI

1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7071

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2482

ՄԵՐ ԽՕՍԲԸ

« ՀԱՅՈՐՍՈՒԹԻՒՆ »

Առեթով մը այս բառը կը դործածէինք, նոր սերունդի փրկութեան համար:

Արդարեւ, հասած ենք այնպիսի շրջանի մը ուր արտակարգ, նոյնիսկ զարտուղի միջոցներու պիտի դիմենք, ի խնդիր նորերու փրկութեան:

Տարիներ առաջ, օտար քարոզիչներ կ'արշապէին մեր հայրենի դաւառները: Եւ քրիստոնէութիւն կը քարոզէին ժողովուրդի մը որ մինչեւ այսօր ալ կը պար — ծենայ իբրեւ առաջին քրիստոնեայ:

Դարձեալ, տարիներ առաջ, ծրագիր — ներ կ'որոճայինք, դարձի բերելու համար Բիւրտերը: Կը յաւակնէինք «հայացնել» դանուք, մեր մայրենի լեզուն սորվեցնելով:

Եկած է ժամանակը որ մտածենք մեր գլուխը կապելու մասին:

Ի հարկին պիտի գործենք այնպէս ինչպէս երբեմնի միսիոնարներն ու փաթեթները:

Անոնք աշխատանքը մարդորսութիւն կը կոչուէր: Թող մերինն ալ «հայրսու — թիւն» համարուի:

Կարճ, — լարել բոլոր ցանցերը, քա — լողչական թէ գործնական բոլոր միջոց — ները, դէպի «ազգային փարախ» առաջ — նորդելու համար նոր սերունդը: Առանց դաւանանքի եւ դասակարգի խտրութեան:

Հայորսութիւն՝ բառին ազնուագոյն ի — մաստով: Եւ հիմնական, իսկապէս հայ — րենասիրական առաջադրութեամբ: —Ոչ միայն համբանքը պահպանելու, այլ եւ տնոր մակարդակը բարձրացնելու համար:

Քանակին հետ որակը: Աւելի քան եր — բեք: Եւ ամէն տեղ:

Գաղտնիք չէ: Երբ քանակը պակսի, ու — բաժնի ալ համեմատաբար պիտի նուազի:

Հարթիչ գլանը բէ միայն յարաճուն բարոյութիւններ կ'անկախէ ազգային ամ — բողջութենէն, այլեւ կը տրորէ, կը քամէ մեր երակները:

Նոր, կենսայորդ ուժերու աւելն է որ կը ցածքի, դեղնած տերեւներ ձգելով մեր ետին:

Անցած երեսուն տարիները միայն բա — ցասական իրողութիւններ չ'արդեցին:

Ամէնէն յառաջադէմ երկրին մէջ ալ տեսանք թէ ինչպէս ծաղիկեցան ու զար — ղացան մեր զաւակները: Գիտութեան, բնականութեան եւ արուեստի բոլոր ճիւղերուն մէջ: Յաճախ ասպարէզ կարողով տեղացիներուն:

Արդէն ունինք նոր ուժերու հասուն, յարաճուն պահեստ մը: Առ նուազն յի — տուն տարուան համար: Ամէն ճակատի վրայ:

Կը մնայ կարելին եւ անկարելին փոր — ձել, որպէսզի այդ պահեստը իր աւելը հոսեցնէ հայկական կեանքին մէջ: Նորո — գէ, թարմացնէ եւ ձոխացնէ դայն, ի շահ տարագիր բարոյութեանց եւ հայրենիքին:

Մի՛ խրոչիք բառէն:

Այո, մեր գերագոյն պարտականութիւն — նը պիտի ըլլայ հայորդիները որոսէ հայ — կական անդատանքին մէջ: Սկսելով տու — նէն:

Ամէն տեղ ալ պիտի ունենանք «որս — կան» խումբեր, հայութեան ծոցը առաջ — նորդելու համար նորահասները: Բոլոր ա — նոնք որ կը վարանին, կը խուսափին կամ կը մոլորին:

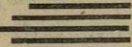
Անհրաժեշտ չէ նոր անհաղանդի մը սպա — սել, այս տարրական աշխատանքը ձեւա — կերպելու համար:

Անշուշտ ամէն դարձութ իր մասնաւոր պայմաններն ունի: Գործունէութեան եւ — դանակները կրնան փոխուիլ համաձայն տեղական պահանջներուն:

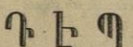
Բայց, աղջանշանը կը մնայ անփոփոխ, Պարտաւորիչ՝ բոլորին համար, —

Գլուխ դիւի եւ ձեռք ձեռքի տալ, յա — նուն սերունդի փրկութեան: Տասնապատ — կել ձիւղերը, աղատարար գօտիներ կաղ — մելով օտարացման համաճարակին դէմ:

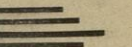
Շ.

ՕՐՈՒԱՆ

ԴԵՊԵՐԸ

ՕՐԸ

ՕՐԻՆ

ԵՐԵԿՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

ԽԼԻՏՈՒՄՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ԿԸ ԾԱԽԱՒԻՆ ,
ՍՄԲՈՂՋ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Երէկ բնդհանուր գործադուլ մը սար — քած էին երկտրականութեան եւ կաղի աշխատաւորները, ամբողջ երկրին մէջ , 24 ժամուան համար:

Կառավարութիւնը նախատեսած ըլլա — լով այս պարագան, հրամայած էր անմիջ — ջպէս գործադուլը պարտաւորիչ աշխա — տանքի օրէնքը: Մանաւանդ որ, արկածներ ալ անխուսափելի են, այսպիսի պարա — դաներու մէջ:

Գործադուլին կազմակերպիչները դե — կոյց մը հրատարակած էին, շեշտելով թէ բողջի ցոյց մըն է որ կը կատարեն: Այս առթիւ իրենց մեղադրանքները կը յայտ — նէին «մասնաւորապէս բուռն լեզուով մը», ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը: Կառավարութիւնը այս պարա — դան նկատի առնելով, ԲՀ. օրէն իսկ հրա — հանդած էր նահանգապետներուն՝ պար — տաւորիչ աշխատանքի հրաւիրել շատ մը աշխատաւորներ, որպէսզի կազէ եւ երեք — տրական հոսանքէ չզրկուին հիւանդանոց — ները եւ ուրիշ բազմաթիւ հանրային սպա — սարկութիւններ:

Փարիզի երկտրական երկաթուղիները կը բանէին երէկ: Շատ մը հանրագումար հաստատութիւններ ալ նախապէս միջոց — ներ ձեռք առած էին: «Արաք» տպարա — նը երկտրական ուժ ունէր, բայց լոյսը կը դադարէր, առին — առին: Այնպէս որ կա — րէկ եղաւ ապահովել «Յառաջ»ի հրատա — րակութիւնը:

Բանուորական խլրտումները կը ծաւա — լին ամբողջ երկրին մէջ, ծանր տագնապի մը մասնելով կառավարութիւնը:

Երկաթուղիներու աշխատաւորներն ալ որոշած են ընդհ. գործադուլ մը սարքել Մայիս 27ին: Քրիստոնեայ աշխատաւոր — ներու սենտիքան եւ Բանուորական Ուժը նախապէս կ'ուղէին Մայիս 22ին դադարե — ցնել աշխատանքը. բայց յետոյ նախընտ — րեցին յետաձգել, որպէսզի աշխատաւոր — ները չզրկուին Հողեղալուստի արձակուր — դէն:

Այս գործադուլն ալ պիտի տեւէ 24 ժամ, «ստիպելու համար կառավարու — թիւնը որ յարգէ իր յանձնառութիւնն — րը»:

× Ինչպէս զբաժնէինք, ԳՀ. օրուան գործադուլին հետեւանքով, մեթոյնի կա — ռակումները բանեցան 55 առ հարիւր, այսինքն անցեալ շաբաթէն աւելի: 389 կառավարման 176ր կը բանէին (անց — եալ շաբաթը՝ 155): Գալով հանրակառու — բուն, 1400 կառուցողներ կը բանէին 170 հատ (անցեալ շաբաթը՝ 141): Կացութիւնը զգալապէս բարւոքեցաւ իրիկուան դէմ:

Փարիզի մեթոն եւ հանրակառուները ա — մէն օր մօտ երեք միլիոն քաղաքացիներ կը փոխադրեն: Բանթողները կը պահան — ղեն աշխատավարձի յաւելում, հաւա — սարելու համար Փարիզ քաղաքի պաշտօն — եաներու ստացած գումարին:

ՖԻՆԱՆՍԵՆԻՅՈՒՆԱԿԱՆ համաձայնու — թիւն մը կ'ընտելեաւ Աթէնքի մէջ, ի ներ — կալութեան Պ. Ժորժ Պիտոյի, միասնա — բար աշխատելու եւ միջազգային կացու — թիւնը բարւոքելու համար: Երկու երկիր — ներուն արտաքին նախարարները միեւնոյն տեսակէտներն ունին հարաւ. արեւելեան Եւրոպայի, Միջերկրականի եւ Միջին Ա — րեւելքի խնդիրներու մասին:

ՄՈՍԿՈՒՍԻ Թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութեան Գիտութեանց ակադեմիան անցեալ տարի հերիտիկոս եւ անկեալ հո — չախած էր Պոկոմոլեցը, որ համբաւ հա — նեց իբրեւ հնարիչը երկտարաբարգման չիճուկի: Այս առթիւ քուէարկուած բա — նաձեւը նոր մէջտեղ կը հանեն, այն ալ գիտականին մասէն վերջը ...

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍԱՀՈՒԹԵԱՆ

ՔՈՒԷ ՊԱՀԱՆՁԵՑ

*

ԲՈՒՈՒ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Աղբ. ժողովը դեռ նոր սկսաւ քննել կառավարութեան երմտական ծրագիրնե — րը, բայց վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց ԳՀ. օր, առանց սպասելու վերջնական եզրակացութեան: Ուստի վիճաբանութիւնները ընդհատուեցան եւ վստահութեան խնդիրը պիտի քննուի այ — սօր, հինգշաբթի, ժամը 3ին:

Ազատագրութենէն ի վեր 17րդ դահլիճն է որ փորձի կ'ենթարկուի: Դահլիճը մասնաւոր իրաւասութիւններ կը պահան — ղէ, նոր ինստիտուցիաներ կատարելու համար: Ուրիշ դահլիճներ ալ լայն իրա — ւասութիւններ պահանջած են, բայց միշտ պարտուած: Աղբ. ժողովին խմբակցու — թեանց մէջ շատեր կան որոնք տրամադիր են լիազօրութիւն տալու իրենց մարդոց, բայց ուրիշներ չեն վստահիր այս կամ այն վարչապետին: Պ. Մալքի հանդէպ վե — րապահ են ոչ միայն ձախերը, այլ եւ շատ մը անդամներ՝ կեղծոյնի եւ աշխուղման խմբակցութիւններն: Համայնագրութեան եւ ընկերավարականները կը վստահու — ր վարչապետը մասնաւոր իրաւասութիւն — ներ ստանալով կրնայ ջնջել կարգ մը քա — ղաքային պաշտօններ, հանգստեան թո — չակի տարիքը 60էն բարձրացնել 65ի, կա — ռավարական հակաշէն հաստատել ըն — կեր: Ապահովագրութեան մէջ կամ ուրիշ չափով անհատական հակողութիւն՝ աղ — զայնացուած ճարտարագործութեանց մէջ: Կարգ մը չափաւոր խմբակցութիւն — ներ ալ կ'ընդդիմանան վարչապետին, որ կ'առաջարկէ կրճատել ալքոլի արտադրու — թիւնը: Ֆրանսական օրէնքով, կառավա — րութիւնը պարտաւոր է դնել ազարակա — պաններու արտադրած ալքոլին մէկ մա — սը, հրապարակի դիմերուն երեք — չորս անգամը վճարելով:

ԳՀ. օրուան վիճաբանութեանց ընթաց — քին, բուռն քննադատութիւններ եղան դահլիճին դէմ: Երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ զոհողութիւններ կը պահան — ղուին չունեւորներէն, մինչդեռ ուրիշներ չոյս կ'ենք մը կը վարեն: Ուրիշ մը բա — ցատրեց թէ անկարելի է շտկել երեւուտ — քը, առանց փոխելու երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը: Իսկ չափաւոր ե — րեսփոխան մը, զիտ կոչեց դահլիճին հաշ — ուեկիւրը: Յետոյ վարչապետին ցոյց տալով իր չբանշանը զոր շահած էր վեր — տնոյն մէջ, շարունակեց. — «Դուք Ուո — շինկիլը գացիք բան մը մուրալու, իբրեւ փոխարինութիւն այն ֆրանսական արիւ — նին որ կը հօսի Հնդկաստանի մէջ»: Եւ մը — տական նախարարը բողջեց այս խօսքին — ղէմ. բայց երեսփոխանը պնդեց, — «դուք ծուռիկ եկաք Մ. Նահանգներուն առջեւ, իբրեւ մուրացկաններ»:

ԹԻՐԻՍԻՍԻՒԹԻՒՆ վէճին առթիւ Խալիլոյ դէմ բուռն ճառ մը խօսեցաւ մատենալ թիթօ, վիրաւորական անկնարկներ ուղղելով անոր վարչապետին դէմ: Այս վերջինը, — Տէ Կասիքի, կը մերժէ տեսակցիլ մատենա — լին հետ, այդ վիրաւորանքն էտը:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ գործադատար մը նը — շանակեց Պեղիւրատի մէջ: Կարծողներ կան թէ դիւանադիտական յարաբերութիւնն — ր պիտի վերահաստատուին:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըշլի, կը խորհի յաջորդաբար տեսակցիլ Ալլընհա — ուրբի եւ Մալենքովի հետ, Չորս Մեծերու խորհրդաժողով մը սարքելու համար, ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերը:

ՍՊԱՆԻԱ երեք նաւահանգիստներ եւ ե — րեք օդակայաններ պիտի տրամադրէ Մ. Նահանգներուն, փոխարէն ստանալով 225 միլիոն տոլար:

«Ո՛վ ինքնու ի ՍԱՐՈՒՄ»

Նարդուինի հարցազննելու պէտք չու — նի:

Իր երկրորդ արեւտը պիտի կազմէր բժշկութիւնը, եթէ արտօնութիւն ստա — ցած ըլլար:

Ճարահատ, «Հայ — Բոյժ»-ը հիմնեց: Եւ, ուեւ արտօնելով բժշկէլ աւելի «յա — նախար» ունի: Կը լսէ հանդիպողին հո — գետը եւ մարմնաւոր ցաւերը օրումն բո — լոր ժամերուն: Ուրի վրայ: Քունէն հա — գիւ արքեցամ: Փողոցէն անցած, բեմէն վար իջած, «Հայ — Բոյժ»-ի հաշիւները բննած կամ ծրարները քղքատարիմ յանձնած ատեն: Նոյնիսկ երբ տպագիր, ձեռագիր իրար կը խառնէ, հին քէ նորա — քերէն բառի մը յաւանքներ, լատիներէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, անգլերէն, գերմաներէն, քուրդերէն, արաբերէն, պարսկերէն եւ երբայերէն գտնելու հա — մար:

Տարիներով, Յառաջի ածուն ալ մշա — կած է: Մէկ ձեռքը գրիչ, միւսը բրիչ:

Ն. Մարաֆեան. — Ամէն սեւ աշխատամք փորձեցի, եւ այժմ կը տփնիմ ֆրանսական տպարանի մը մէջ, իրեւ տողաշար: Ինչ որ գրած եւ տպած եմ, պիտի մնայ իբրեւ քուրքի փառք: Եւ սակայն կը շարունա — կիմ տփնիլ, ձեռագիր հասցնելով մինչեւ Միջին Արեւելք, — բանաստեղծութիւն, վէպ, գրական տեսութիւն, յօդուած: Դէգեր՝ շնորհիւ այս երկրորդ արեւա — տին ...

Մ. Պարտաճեան. — Տարիներով եղած եմ հաշուակալ՝ առեւտրական տան մը մէջ, մինչեւ այս գրատան հաստատումը: Չա — փազանց դժուարացած է գիրքերու վաճա — ռումը: Բարեբախտաբար դասագիրքեր ալ ունիմ, ինչպէս եւ հրատարակչական ձեռ — նարկներ:

Ղ. Մելոյեան. — Փորձած եմ բոլոր ար — հեստները, Ջուլիցերիոյ եւ Փարիզի մէջ, սկսելով ժամագործութենէն: Մասնագի — տութիւնս է տղու խաղաղիկներ շինել, իբ — րեւ բանուկ ապրանք: Առանց այդ երկ — րորդ արեւտիմ, ոչ քէ «Արմենուշ», ափ մը մուշ անգամ չէի կրնար մարել: Իսկ այժմ դէգ — դէգ ձեռագիրներ, սկսելով վաճառարականի յուշերէն ... ՎԱՀԷ

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Նախագահը ձայն — նապիւր ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ «եթէ այսօր ստիպուին ամբողջական դօրաշարժ մը կատարել, ի վիճակի են յաղթանակօրէն ընդունելու որեւէ մար — տակոչ»: Յետոյ բացատրեց թէ Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը չէ փոխուած տակաւին: «Մենք բաւական քան դիտենք համայնավարութեան կանխամտածեալ նախադրականութեան մասին: Օրուան այս ժամուն որեւէ պատճառ չկայ հաւատարմութիւն փոխարինելու համար, — քանզի ազատութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ: Պատճառ չկայ որ ազատ ազգերը փոխեն իրենց քաղաքականութիւնը, — աշխատիլ եւ լաւագոյնը յուսալ, զինուրի եւ պատ — բառ ըլլալ յոռեգոյն կացութեան հա — մար»:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ճակատի մասին զեկու — ցում տալով, զօր. Բիճուէյ նորէն յիշե — ցուց թէ անհրաժեշտ է շարունակել Եւրո — պայի տրամադրուած ռազմական օգնու — թիւնը: Իր կարծիքով, եթէ կարելի չըլ — լայ կազմել եւրոպական բանակը, կարելի է Ատլանտան դաշինքին մէջ առնել Գեր — մանիան: Ինչ որ դժուար է, քաղաքական տեսակէտով, որովհետեւ Ֆրանսայի խորհրդարանը պիտի չընդունի: Ամէն պարագայի մէջ, զօրավարը անհրաժեշտ կը գտնէ Գերմանիոյ զինուորական մաս —

(Շարունակութիւնը կարդալ Գ. Էօ)

ՄԵՆՔ ՔԵԶԻ ՀԵՏ

(ՎԵՐՍՏԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՆԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ

ՅԱՆՁՆԱՅՈՒՄԻ ԿՈՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ...)

Մեր ընթերցողները ծանօթ են արդէն այն կոչին, զոր Ամերիկահայ Կրթ. Յանձնախումբը 1953 Ապրիլ 24 թուականով ուղղած էր ամերիկահայ գաղութին։

Մեր Մայիս 7ի թիւով ամբողջութեամբ տունը այդ կոչը՝ անոր նուիրելով նաեւ նոյն օրուան մեր խմբագրականը։

Իսկ երէկ հրատարակեցինք այն նամակը, զոր նոյն կոչին առիթով «Յուսարեք» Մշակութային Ընկերակցութիւնը ուղղեք է Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբին։

Ընկերակցութիւնը կ'աճապարէ քաջալերանքի իր ջերմ խօսքը հասցնել ամերիկահայ գաղութին, արդարօրէն նկատելով, որ ամերիկահայ գաղութի պարտութիւնը ուժացում էր միայն իր պայքարին մէջ՝ պարտութիւնն է համայն հայ ժողովուրդի, ինչպէս որ յաղթանակ էր յաղթանակին է նոյն հայ ժողովուրդի։

Ոսքը վտանգի մը մասին չէ, որ մասնակի բնոյթ կը կրէ։ Խնդիրը կը դառնայ համառօտ շարքի մը շուրջ, որ կը սպառնայ գոյութեանը բովանդակ հայ ժողովուրդի։

Եթէ մեզի սպառնացող այս մահացու վտանգին դէմ մենք չամբողջանանք աղ - գովին։

Եթէ մէկտեղենք մեր ճիւղերը եւ չորտեղծենք պայքարի ընդհանուր եւ համահայկական ճակատ մը ճերմակ ջարդին դէմ։

Եթէ հասարակաց թշնամիի դէմ մենք մնանք բաժան - բաժան, ինչպէս որ այսօր ենք, ապա ստոյգ է, որ այդ թշնամին ամենայն դիւրութեամբ իր աւերիչ դուրծը պիտի կատարէ մեր մէջ՝ դատ - դատ մեղով իւրաքանչիւրը զոհանելով եւ ի վերջոյ մեզ ամէնքս խաղաղօրէն դերեղ - ման առաջնորդելով ...

Ահաւորապէս մեծ է, անչափելիօրէն ծանր է ու դժգոհ այն հարուածը, որ ուժացման ճակատի վրայ ուղղուած է մեր ժողովուրդի գոյութեանը դէմ։

Ժամ առաջ համայն ազգը ոտքի պէտք է հանել եւ ստեղծել Համահայկական փրկութեան ճակատ մը՝ միակ նշանախօսք մը ունենալով — Հայը Հայ պահել ըս - փիւսփի մէջ։

Գաղթաշխարհը պէտք է ամբողջանայ այն ցաւին մէջ, զոր կ'ապրի այսօր ամերիկահայ գաղութը։

Պէտք է ամբողջանայ նաեւ իր պայքարին մէջ։

« Յուսարեք » Մշակութային Ընկերակցութեան արձագանգը Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբի կոչին՝ պէտք է մեկուտի երեւոյթ մը մնայ։

Նոյն ձեւով այդ կոչին պէտք է արձագանգենք մեր միւս գաղութներու կրթական եւ մշակութային միութիւններն ու կազմակերպութիւնները՝ քաջալերանքի ի-

րենց ջերմ ու եղբայրական խօսքը հասցնելով ամերիկահայ գաղութին։

Ու նաեւ, զուգահեռ այդ խօսքին, խորհելով այն իրական անկեղծութեանը մասին, որ իրենք ի վիճակի են բերելու Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբին՝ անոր նախաձեռնած ծանր ու դժուարին պայքարին մէջ։

« Յուսարեք » Մշակ. Ընկերակցութիւնը յանձնախումբին ուղղած իր նամակին մէջ, ի միջի այլոց, կը գրէ.

« Ընկերակցութիւնն կը յուսայ, որ ինք կարելիութիւնը պիտի ունենայ, իրեն ճշմարիտ անոխանք իր զգացած ցաւին, օր մը ձեռք պայքարին ոչ միայն իր ջերմ խօսքով, այլ եւ զոհողութեան իր համատեղ կաթիլով մասնակցելու »։

Այնպէս ինչպէս « կաթիլ » ներքինն է, որ բարոյական իմաստով յորդհոս պարբերի մը արժէքը պիտի ստանան ամերիկահայ գաղութի կեանքին մէջ՝ պայքարի անոր կորովը բաղձապատկելով եւ յաղթանակի յոյսը անոր մէջ միշտ անչէլ պահելով։

Նիւթական առումով այդ « կաթիլ » ներքինն պէտք է ամերիկահայ գաղութը երբեք չունի։

Մեր ժողովուրդի այդ ընտիր բեկորը վարժ է միայն տալու մէջ եւ անվարժ՝ առնելու մէջ։

Անհրաժեշտ է սակայն, որ ամերիկահայ գաղութը զգայ եւ տեսնէ, թէ մենք իրաւամբ ցաւակից ենք իրեն, իսկապէս որ մենք կուրանք իր արցունքներով եւ կ'ուրախանանք իր ուրախութեամբ։

Դուրսի հայութիւնը հրաշք կարող է գործել ամերիկահայ գաղութի փրկութեան գործին մէջ։

Սակայն այս հրաշքը ան կարող է գործել միայն զոհելով ...

Մեր Մայիս 7ի խմբագրականով կը գրէինք.

— « Չարտահանեցաւ երբեք, որ դուրսէն գաղութ մը մէկ - երկու տարուան համար Հիւսիս Ամերիկա կրթական մշակ մը ճամբէր, չողար անոր ծախքերը եւ գալիս՝ այդ մշակը ամբողջովին տրամադրէր ամերիկահայութեան պահպանումի գործին։

« Չեղաւ երբեք, որ, օրինակ, ըրդ դատութ մը մէկ - երկու տարուան համար Հիւսիս Ամերիկա կրթական մշակ մը ճամբէր, չողար անոր ծախքերը եւ գալիս՝ այդ մշակը ամբողջովին տրամադրէր ամերիկահայութեան պահպանումի գործին։

« Այս ժեսթը, զոր ետքն ամերիկահայ գաղութը պիտի փոխադարձը բերապատիկ ձեւերով, պիտի նմանէր այն կաթիլ մը իրական արցունքին, զոր սպակից մը կը բերէ սպառնի մը սուգին »։

Այս կարգի «կաթիլ»ներ մեր ազգակիցներէն հարկւրաւորները, ինչպէս եւ մեր բոլոր կրթական եւ մշակութային միութիւններն ու կազմակերպութիւնները կը նային բերել բարոյական քաջալերանքի կարօտ մեր աննման գաղութին՝ բերապատկելով անոր կորովը իրեն սպառնա -

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՍՐԱՅԵԼԻ ՀՈԳԵՐԸ

Ծանօթ տնտեսագէտներու կարծիքով Իսրայէլ պէտք է տասը տարի եւս նեղուի եւ տքնի, մինչեւ որ ազատի տնտեսական դժուարութիւններէ։

Անոնք անհրաժեշտ կը գտնեն այդ երկար շրջանը, որպէսզի նորակազմ պետութիւնը ապահովէ առեւտրական հաւասարակշռութիւն եւ դառնայ ինքնաբաւ։

Նոյնիսկ խաղաղութեան մէջ ապրելով, Իսրայէլի ժողովուրդը պիտի ունենայ տակաւին ապրուստի նեղ մակարդակ մը։ Այս հեռանկարը որոշ տնտեսութիւն կը պատճառէ, որովհետեւ շատ մը Իսրայէլցիներ կը մտածէին թէ՛ պիտի կրնային տնտեսական բարելաւում վայելի։ Մինչդեռ դժուարութիւնները կը շարունակուին։

Երկիրը շատ ծանր տագնապի մը մատնուած էր 1952ի սկիզբը։ Բարելաւումը հետեւեալ կերպով տեղի ունեցաւ. —

Նախ առեւտուրը բարեփոխեցաւ այստարուան առաջին քառորդին՝ բաղդատելով անցեալ տարուան նոյն շրջանին հետ։ Անցեալ տարի արտածումէն եկած շահը տասնութէկ առ հարիւրն էր ներածուածին։ Այս տարի բացը զգալապէս պակասած է։ Ներածումը 31.7 միլիոն Իսրայէլեան ոսկիէն իջած է այս տարուան սկիզբը 27 միլիոնի, մինչդեռ արտածումը բարձրացաւ 6.6 միլիոն ոսկիէն 8.5 միլիոն ոսկիի։

Երկրորդ բարելաւումը յառաջ եկաւ դրամի կայունութեան շնորհիւ։ 1952ի Փետրուարին Իսրայէլի ոսկիին դինը 1.20 ֆրանք ինկած էր զուգեքրիական շուկային մէջ։ Այժմ բարձրացած է 1.65ի։

Երրորդը, Արեւմտեան Գերմանիան անցեալ Փետրուարին սկսաւ վճարել 840 միլիոն տոլարի հատուցումը, որ պիտի

ցող վտանգին դէմ։

Հօրները միշտ հօր չեն, եւ միշտ յաղթական չեն կեանքի պայքարին մէջ։

ԺԲ. դարու մեր մեծանուն վարդապետ — Միխիթար Գօշ — օրէնսդէտ եւ մատենագիր — իր առակներէն մէկուն մէջ կը գրէր.

— « Հօրները կ'արհամարհեն տկարները եւ անոնցմէ չեն վախնար սակայն տրեւարները՝ ամբարան իմաստութեամբ եւ կարողութեամբ։ Սակեւ բարոյական — Փոքրերէն եւս զգուշանալ, ինչ պէս որ կը զգուշանանք մեծերէն »։

Եթէ այսպէս չըլլայ, փոքրերը մեր մոլորակէն վաղուց անհետացած պիտի ըլլային։

Միխիթար Գօշէն դարեր վերջ, աշխարհահռչակ բնագէտը՝ Տարուին՝ կուգար ապացուցանելու, որ կեանքի պայքարին մէջ թոյլն է ուժեղը, սղոյմանով, որ այդ թոյլը ուժեղ ըլլայ ընկերային բընադրներով, տոգորուած ըլլայ յառաջիկա -

վերջանայ տասներկու տարուան ընթացքին։ Իսրայէլ արդէն ստացաւ աւելի քան 25 միլիոն տոլար, որով կրցաւ վճարել Անգլիայէն դնած քարիւղը, իսկ մնացեալը մեծ մասով պիտի վճարուի երկաթով, պողպատով, բիւթական եւ ճարտարարուեստական կազմածներով։

Ուրիշ մէկ բարելաւումը Իսրայէլի համար համաշխարհային դիմելու անկումէն յառաջ եկաւ։

Իսրայէլի գլխաւոր ներածումը կազմող կիզանիւթին վրայ ալ գիններու անկում տեղի ունեցաւ։

Իսրայէլի գլխաւոր դժուարութիւնը այն էր որ չկրցաւ 700 հազար գաղթականները տեղաւորել 1948ի յաղթանակէն ի վեր։ Անցեալ տարի ներգաղթը յանկարծ պակսեցաւ, 1951ին 164 հազարէն իջաւ 23 հազարի։ Այս անկումը հետեւանքն էր Երկր - լին տնտեսական դժուարութեանց, մասամբ ալ գրեթէ սպառեցաւ գաղթը Հրեա - ներու թիւը Լեհաստանէն, Եւրոպայէն, Չեխոսլովակիայէն, Պուլիւարիայէն, Եմէնէն եւ Իրաքէն։

Տնտեսագէտներ կը քննադատեն թէ Իսրայէլ անսահման ներգաղթի քաղաքականութիւն մը կը վարէ. բայց ուրիշներ գիտել կուտան թէ պետութիւնը հիմնուեցաւ հաւաքելու համար զանազան երկիրներու մէջ ցրուած իրենց ազգակիցները, որոնք ապահով վիճակ մը չունէին։ Զանազան աշխարհի ներգաղթի ուրիշ մէկ պատճառը այն էր, որ կ'ուզէին ժողովուրդի թիւը կրկնապատկել, իրեն ապահովութիւն արտաքին յարձակման դէմ։

Այս 700 հազար գաղթականներու ընդունելութիւնը հակադէպ ճիւղեր պարտադրեց ազգային տնտեսութեան։

Պէտք եղաւ դարձաւ ալ արտադրողական ճարտարարուեստին, կերակրելու համար յարաճուն ժողովուրդը։ Ճարտարար - ուեստեստական արտադրութիւնը աւելցաւ 60 առ հարիւր։

Գնելու կարողութեան չափազանց յա -

մեղու տեսնով եւ միշտ պատրաստ ըլլայ իր կարօտ ցեղակիցին օգնութեան գալու։

Ուժացումը երբեք ճակատագրուած չէ մեզի։

Կ'ուժանանք, եթէ կամովին ու գիտակցօրէն մենք մեր ձեռքերով մեր գաւաի - ներուն գերեզմանը փոխենք։

Ինչ են հաւատքով, որ Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբը նոր գրուի մը պիտի բանայ Միլիոնի Հայոց պատմութեան մէջ՝ իր աննունաճ ոգիով ու կորովով վարակելով նաեւ մեր միւս գաղութներին։

Ուժ տանք Յանձնախումբին՝ իր մեծ ու բախտալիչիւ գործը յաջողութեամբ պըստակելու համար։

Միւսն է, զգուշութեւ պաշտպանութիւնը եւս եղբայրաբար, արձագանգելու։ Միւսն է քիչ հեռու եմք, Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբը, քան մեծ ու նուիրական գործին մէջ ...

(ՆՄԲ. ՅՈՒՍԱՖԵՐԻ)

ՕՏԱՐ ԷՉԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

Ու երբ Լանճիօթթօ — այս էր Ալիի քրիստոնէայ անունը — խոյս տուաւ Միւսիման արիւնքը, ժպտաւ այլեւս չծաղ - կեցուց նորապի աղջկան շրթները։ Տժ - գոյն եւ խուսափող դարձաւ ան, աւելի յաճախ գնաց արթնելու տաճարները, ու հաղուսագէտօրէն միայն երեւցաւ երեկոյթներուն եւ պարահանդէսներուն, ուր իր վայրաբան աչքերը անտարբերութիւն կը ցուցնէին սիրակէզ սրտերուն հանդէպ։ Դադրեցաւ ան աչքի զարնելէ իր պշտանքի վայելչութեամբ, ձայնը կորսնցուց իր առնուէրներէն, իր ոտքերը նուաղ թեթեւ էին պարերուն, զորս այնքան շատեր արիւսանելով կ'ընդհատէին, երբ առաւ - տար վրայ կը հասնէր։

Մինչ Սոպիէցիի Պուտայի պարիսպին - բուն եւ Դանուրի արիւնքուն վրայ կը նստէ մացնէր Մահիկին յոխառանքը, Վանէ - տիկիի զօրավարներ Պուտայի կայսրութեան նէն կը խլէին այն ամբողջ ցամաքամասը որ կ'երկարէր Փաթրասէն մինչեւ Եւրօպայի ծովը։ Յանձն առած Տոքը ներկայացնելու այս կլիմաներուն տակ, Մի - նոթթի Կորնթոս զրկուած էր, երբ խաղաղութիւնը՝ շատոնց վտարուած Յունաս -

տանէն, կը սկսէր ժպտիլ այդ դժբախտ երկրին։ Նեղակուր դիմադրուր, որուն խղովմը ազգանշանը եղաւ Քրիստոնէաներու արտաքսման, — դեռ կը տեսնէր, երբ Միւնոթթի Եւրասիոյ իր աղջկան հետ։ Այն ժամանակէն ի վեր, երբ Մենելուսի կենդանի ըլլելով իր արքան եւ հայրենիքը, սորվեցուց մահապանքներուն թէ ինչ դժբախտութիւններ կը հալածեն մեղապարտ սէրերը, ոչ մէկ գեղեցկութիւն չէր երեւցած Յունաստան, որ կարենար մըր - ցիլ առաւուածային Ֆրանչիսքայի հետ։

Պատնէլը կործանած՝ ճեղքը բացուած է։ Վաղը արշալոյսի բացուելուն թուրքերն իրենց ճիւղերը միացնելով, վերջին գործը տալու են այս քաղաքուած քարի զանգուածին։ Իւրաքանչիւրին դիւրքը կ'որոշուի։ Առաջին դժին վրայ, առաւել - րազոյն՝ յոյս ունեցողներն են, — անիրա - ւարար յուսահատներ յորջորջուած։ Ընտրեալ գունդը, բաղկացած թաթարներէ եւ Միւնոթթի անհրաժեշտ մասով, համարհելով մահը եւ սովը թշնամի շարքերու մէջէն անցք մը բանալու թուրով։ Կամ՝ ինկած պարագային, վերջը մեռնելու կոչուած մարտիկին սանդխա - մատ ծառայելու իր դիմելով։

Կէս դիւրէր է։ Լուսնի կլոր սկաւառակը կը նշուէր սառնօրէն Կիթերոնի վրայ, ու կէսնը կը պարզէ իր լուրթ կոհակները։ Երկնակամարը ցանցուած է աստղերով, նման յուսեղէն կղզիներու ընդմէջ ուրիշ ուղիւնի մը, որ կը կախուի մեր գլխին

վերեւ։ Ո՞վ կրնայ նայիլ անոնց ու ակնարկը դարձնել Կիթերին, առանց տխուր արիւսանքի ու թեւեր ունենալու բաղձանքին, թուիչը առնելու եւ միախառնուելու իրենց անմահ պայծառութեան։

Խաղաղութիւն կը արթնէր ծովուն վրայ, որուն փրփուրը հազիւ թէ կը շարժէր արիւնքի խիճերը, եւ որուն խոխոխելուն նըման էր առաւակիւնին։ Հովը կը ներհնէր կոհակներուն վրայ, դրօշները դադարած էին ծածանելէ. ու նիզակներուն վրայ, զորս կը շրջապատէին իրենց բեկեղեկ ծաղիկներով, կը շողար մահիկի նշանը։

Պահակներուն ձայնը մերթ ընդ մերթ կը խոռվէր լուսնին։ Յաճախ, նոյնպէս, նիզակները լսելի կը դարձնէին իրենց հըպարտ մընջիւնը, զոր կը կրկնէր բլուրներուն արձագանգը։ Բայց խուր մըմունջ մը, նման տերեւներու խաղաղութիւն, յանկարծ բարձրացաւ դարձեալ զօրակայա - նին մէջ։ Միւնոթթի ձայնն էր, որ կէս դիւրեւան աղօթքին կը հրաւիրէր բանա - կը։ Այս ձայնը հնչեց, իբրեւ ոգիի մը հանդիսաւոր երգը, որուն շնչերը կը ներշնչէն քաղցը եւ մեկամտաճոտ զգայնութիւն մը, ինչպէս տարտամ եւ երկա - րաճիւզ հնչիւնները, — անծանօթ մարդ - կային երաժշտութեան մէջ, — կը խուս - սափին մենաւոր տաւիղ մը, որուն լարե - րը կը բախին հողմերու շունչին։ Պար - տութեան մարդաբնական զգալակ մը թուեցաւ ան Կորնթոսի ռազմիկներուն։ Պաշարողները իրենց իսկ զոհացին, որ -

պէս թէ զարնուած ըլլային այն տեսակ մը անբացատրելի նախազգացումէն, որ յանկարծ կը համակէ սիրտը, պակուցումէն ստեղծելով, ու ահամայն ահաբեկութեան նման ամօթապարտ, զանի կը տրոփեցնէրուն կերպով։ Այսպէս է որ պաշտակին զօրանք մեզի կը սարսուցնէ, մինչեւ իսկ երբ ան անծանօթի մը մեծաշուք յուզարկաւորութիւնը կը ծանուցանէ։

Արիւն վրանը ծովափին վրայ կանգ - նած էր։ Աղօթքը լրացած՝ ամէն աղմուկ դադարած էր։ Պահակները դրած, շրջապատութիւնը կատարած էր ան. բոլոր հրա - մանները տրուած եւ գործադրուած էին։ Գիշեր մը եւս տագնապ. վաղը վրէժն ու սէրը իրեն տոկոսով պիտի հատուցանէին իրենց խոստումներուն յապաղումը։ Դեռ եւս քանի մը ժամեր ու կը սկսէր կոտորածը։ Հանգիստի կը կարօտէր պատրաստուելու համար, բայց խորհուրդները կը խոնուէին իր ուղեղին մէջ, ինչպէս մըրը - կացող կոհակներ։

Արի մենակ է, կանգնած զօրակայանին մէջ։ Մոլեռանդութեան խանդավառութիւնը չէ որ իրեն Կորնթոսի աշտարակներուն վրայ մահիկ տնկելու կարօտը կուտայ։ Եթէ կեանքը վտանգի պիտի մն - թարկէ, ատրկա Մարգարէին կողմէ խոստացուած անմահութեան եւ երկնային հուրիներուն յոյսովը չէ։

(3) ԼՈՐՏ ՊԵՏՐՈՐԸ ԹԱՐԳՄ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՐԸԱՆ

նակցութիւնը Եւրոպայի պաշտպանութեան: Անըմբռնելի է եւրոպական կեդրոնին պաշտպանութիւնը առանց զերմանական ուժին: Զօրավարը այս առթիւ դիտել տուաւ թէ ի՞նչ: Միութեան վերջին հաշտարար ձեռնարկները որոշ հափու աղբաձ ան Եւրոպայի կարգ մը երկիրներէն ըստ վրայ, ձգձգելու համար վերադիմումը:

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը վտարեց աւերիկեան «Էնտէլէյթը» փրէճի թղթակիցը, այն ամբաստանութեամբ թէ սուտ եւ գրգռիչ լուրեր կը հաղորդէր: Վտարեալը միակ ամերիկացի թղթակիցն էր Թէհրանի մէջ:

ՀԻՒԼԻԱԿԱՆ ուսման Գրք փորձը տեղի ունեցաւ Գ. օր, Նեաւալի մէջ (Մ. Նահանգներ): Շէնքեր սարսեցան 120 քիւլոմէթր հեռավորութեամբ: Պայթիւնին ձայնը կը լսուէր 320 քիլոմէթր հեռուէն:

ՀԻՆ ԲՈՂՇԵՒԻԻ մը, Ուկրաինայի նախկին վարչապետ Կ. Պետրուսիկ, որ հրապարակէն քուտ էր 1938ի զանգուածային մաքրագործումներուն հետեւանքով, Աւիստանի Կարմիր Դրօշի պատուանշանը ստացաւ (ամենաբարձր շքանշանը Պ. Միութեան մէջ): Մաքրագործումէն ի վեր իր անունը ջնջուած էր թերթերէն եւ պաշտօնաղբիւրներէն: Իր եւ ուրիշ հազարաւոր զոհերու դատախազն էր Պրուշին, այժմ Ա. քարտուղար Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէին եւ Կրեմլինի ջոջերէն մին: Պետրուսիկ շքանշան կը ստանայ 15 տարուան պատիժէ մը ետք, իր ծննդեան 75ամեա կին առթիւ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԵՍ
ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏՏԵԱՆԻ
(Առաջին մրցանակ Մարտէյլի երաժշտանոցէն):
Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին, Սալ Կալոյի մէջ:
Միջոցառման մասնակցութեամբ Դաշնահայրուհի ՎԵՐՈՆԻԿ ԺԻՆՃԵԱՆԻ:
Տոմսերը 200էն 600: Դիմել Սալ Կալոյ, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեանի՝
132, Ave. Gambetta, Tél. MEN. 81 - 91
Տէր եւ Տիկ. Պոյաճեանի՝
83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

PUBLICITÉ - OFFICE LUCIEN CAZE
6, Rue Clauzel, PARIS (9°)
Tél. : TRU. 43 - 18
Compte Chèque Postal : 312-32 Paris

La Publicité est l'âme du commerce.
Modernisez - vous !

Offrez à vos clients et amis des articles publicitaires utiles, portant vos nom et adresse :
(Crayons, stylos, portefeuilles en matière plastique, cendriers, briquets, etc., etc...)

Sur potre demande, nous passerons vous montrer notre collection.
Prix intéressants.

ԼԱՍԿԱՌՈՆ ԿԱՐԱՄԻՆԵՐԸ
ԼԱՍԿԱՌՈՆ ԳԻՆԵՐՈՎ
AMEUBLEMENT
CHATEAU-ROUGE
Studios - Canapés - Lits

GILBERT
44, Bld. Barbès, Paris 18°
Métro : Chateau - Rouge
Autobus : 31, 56
Tél. : MON. 64 - 55,
Մասնաւոր գեղջ անոնք որ կը ներկայանան ՅԱՌԱՋԻ կտրուով:

PREUVES
Դրական, զիտական, թատերական քրոնիկներ:
Տարեկան բաժնեդէն 1200 ֆրանք, վեյամսայ 650: Արտասահման 1500 եւ 800: Ուսանողներու համար 900 եւ 475 ֆրանք: Զեռքէ՝ 120 ֆրանք:
41, Av. Montaigne - Paris (8°)

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՓԱՐԻՋԻ ՄԷՋ
30 Մայիս Եւրապ գիշեր ժամը 8-30էն մինչեւ լոյս ե. քաղաքային քաղաքային տարածքի շէնք սրահին մէջ:
PLACE DU PANTHÉON
Մանրամասնութիւնները շուտով:
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոսի սրահը, 143 Գուր Լաֆայէթ:
ՎԻՅԵՆԻ ՄԷՋ
30 Մայիս շաբաթ դիշերունէ մինչեւ առտուն ժամը 2:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
38ԻՒ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՏԻՅԵԼԻ ՄԷՋ
Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս դիշեր:
Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne
Հրաւիրուած են մարտիրոսայ քաղաքական կուսակցութիւնները, հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու եւ Առաջնորդարաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Լեզէոնական Միութիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ Կապոյտ խումբ, Հայր. Միութիւնները եւ բոլոր ազգ. կազմակերպութիւնները:
Կը նախագահէ՝ Միութեան հիմնադիրներէն Ա. ՀԻՍԵԱՆ,
Կը խօսին՝ ՇԱԽԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՖ. Գ. ՆԱՅԻԿԵԱՆ եւ
Մասնակցող կուսակցութեանց ներկացուցիչները:
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Դաւաթեան, Շ. Հրաչեան (երգ), Ալիս Յարութեանեան, Ա. Սէրէնիկիւեան, Թադոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտասանութիւն), Օր. Ա. Ակիմեան (դաշնակ):
Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր:
Orchestre LYRE - BAND
Տոմսերու համար դիմել՝ Վարդան Պանտիկեան՝ 27 ուր տ'Օպաներ: Յովհ. Հաջադործեան 15 ուր Լօնի տէ Բափուսին, Մ. Շահինեան 26 ուր տէ Բրէթ Մարի, Սիմոն Աւետիսեան 7 փառ տիֆու եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապարօ:

ՎԻՅԵՆԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան: Այս շաբաթ, ժամը 8ին, Սալ տէ Զէթի մէջ:
Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւնները եւ միութիւնները:
Կը նախագահէ Ա. ՆԱՅԵԱՆ
Կը խօսին Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Խօսք կ'առնէ Փրանսական ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը:
Գեղարուեստական խնամուած ճոխ բաժին: Մասնակցութեամբ Կապոյտ խումբ «Արաք» երգչախումբին, ղեկավարուած էր Յ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ:
Եւրոպական պարեր, ճոխ շքանշան (պիւֆէ): Մուտքը ազատ է
ՏԻԿԵԱՆՅ ՄԻՈՒՄԵԱՆ Որբերու Օղնու - Թեան Մարմինը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները:— Տէր եւ Տիկին Միութեանէն հինգ հազար ֆր., Պ. Հրանդ Թէրզեանէ (Նիս) 5000 ֆրանք:

ՀԱՄԱՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՀԱՄԱՐՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէ՛ք՝ Պ. Ժամ եւ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
American LLOYD
48, Rue de la République, MARSEILLE
Tél : CO. 47 - 22
Վճարումը հոս կամ Ամերիկա: Ամէնէն հանդիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նըպաստաւոր դիմորդ, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան:
Փաքիզի մասնագիտիկն հասցէն՝
7, Rue Auber, Paris

ԼԻԼԱՅԻՆ
Միշտ լաւագոյն՝ քաղք կրնաք ընել հոն, իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը ուկեղրել նաեւ արեւելեան մուգ:
Ձեր քաղքուն վրայ է
ԼԻԼԱՅԻՆ
24, Rue Saint Lazare, Paris 9°
Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

« Ա Ր Ա Ք Ս »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԻ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմանները . —
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.:
ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20°
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15
ԾԱՆՈԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ 13րդ քիւլը:

ՓՆՏՈՅՑԻՔ
ՌՈՒԲԵՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ
150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար:
Եթէ հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. թղթատարի ծախքով:
Ստանալու համար դիմել՝
Mme Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (SetO) FRANCE
Բոլոր առաքումները
Contre remboursement
Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչու - Թեան:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
Նախաձեռնութեամբ «Կառվարենց» մասնաձեռնի, այս կիրակի ժամը 15-30ին, Կարմանի սրահը:
Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Զուտ մը Անիէնի Նոր Սերունդին կողմէ: Արտասանութիւն, երգ: Ժամը 18էն վերջ Եւրոպական պար:
Հաղորդակց. միջոցներ.— Կար տիւ Նոնէն շոգեկաւք ժամը 14-20ին, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէյէն 268 թիւ:

ԽՆՋՈՅՔ - ԳԻՆԵՋՈՆ
Նախաձեռնութեամբ Մարտէյլի Հ. Ե. Մ. «Արմի» մարզական միութեան: Այս շաբաթ ժամը 20ին, Պար Էնթերնացիոնալի սրահին մէջ: 230, Շըմէն տը լա Մատրակ - Վիլ:

ՀԱՆԴԵՍ - ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Կազմակերպուած Համա - Խարբերը - ցիական Միութեան մասնաձեռնի կողմէ, այս կիրակի ժամը 9էն մինչեւ կիս դիշեր, ուր Պուֆիէ, Ա. Քէամէճեանի սրճարանը:
Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն: Կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները:

ՀՈԳԵ ՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ.— Այրի Տիկին Երեցունհի Թէրզեան իր ամուսնոյն Տէր Շ. քնյ. Թէրզեանի վախճանման երկրորդ տարեդարձին առթիւ (22 Մայիս 1951) կը յայտնէ թէ պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, Սէն Ժէրոմ Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

PEINTURE DECORATION VITRERIE, RAVALEMENTS SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65
Ամենավերջին զրուցեամբ:
Մեր մատչելի դիմերը խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ
Մարտէյլի մեր բաժանորդներէն օգտուելի Պ. Նարեկունիի ներկայութենէն վճարելու համար իրենց հին եւ նոր բաժնեդէները:
Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ՓԱՐԻՋ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սոյն - րական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրա - կարգ:
ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20-30ին, Ալքմիւ տը Սաֆսի եւ ռիւ տը լա Փարտիէյի սրճարանին ետեւի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:
ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շըլ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս շաբաթ ժամը 20-30ին, Ահա - րոնեան ակումբը, Կարեւոր օրակարգ:
Բացակայները նկատի պիտի առնուին:
ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8-30ին, սոյնորական հաւաքատեղին: Բո - ւորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:
Ներկայանալ անդամատեւրերով:
ԶԱՓ. ՈՐԲԵՐՈՒ Միութեան անդամ - անդամուհիները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնախարկը, (Մէթրօ Բատէ):
ՓԱՐԻՋԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ա. հարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի Քաֆէ Ռեժանի վերնախարկը, ժամը ճիշդ 21-15ին: Կը խօսին ՏՕՔԹ. ՀԱՄԱՐՁՈՒՄԵԱՆ: Նիւթը «Դրուագ - ներ մեր մօտակայ անցեալէն»: Հայերէնի դասերը 20-15ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍ ՍՐԱ ՊԱՐԹԵԻՏԵԱՆԻ
25 Յունիս, հինգշաբթի, Սալ Շափէյի մէջ, նուիրուած իր գործերուն:

ԴՊՐՈՅԱՆԻ ՏԻԿԵԱՆՅ վարժարանի հիմնադրութեան տարեդարձին առթիւ հոգեհանգիստեան պաշտօն եւ պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ուր ժամ Կուսմ, ի յիշատակ հանդուցեալ հիմնադիրներուն, անդամներուն եւ ուսուցիչներուն: Հոգե - հանգիստի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին վարժարանի սանուհիներուն կողմէ:

ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Սեւի Մուրատեան վարժարանին մէջ այս հինգշաբթի ժամը 16ին: Դասախօսն է վարժարանի տեսուչը Հ. Մ. Վ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ: Նիւթը «Մեր գաղութը եւ իր պէտքերը»: Մուտքը ազատ է:

ԶԵՐ ԳԻՐԲԵՐԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՅԼԱԿ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ
45, Rue des Petits Carreaux, Paris (2°)
(Բ. յարկ, ձախ կողմի դուռը)
Շատ դո՛հ պիտի մնաք իր գեղարուեստական ճաշակէն, խնամեալ եւ արագ աշխատանքէն:

LES MEILLEURES DRAPERIES ET FOURNITURES POUR TAILLEURS
Chez A. HAMALIAN
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Les meilleurs articles
aux meilleurs prix
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9°)
Tél.: Pro. 86-60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ

22

ՄԱՅԻՍ

VENDREDI

22 MAI

1953

299Դ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7072

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 299Դ ՏԱՐԻ: ԹԻԻ 2483

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՅՐԵՐԱՆ ՀՐԶԻԳՆԵՐ

Անցեալ շաբթու չորս խմբագրականներով պարզեցին թշուառական թղթակցի մը ցնդարանութիւնները՝ Սուրբոյ աղբի կեանքի մասին: (Յառաջ, Մայիս 12, 13, 14 եւ 15):

Ամէնէն համբալ խմբագիրն ալ, ըլլայ իսկ ուսման, տասն անգամ պիտի մտածէր, աղբիին շուրթաբանութիւնները գրաւարին յանձնելէ առաջ:

Մինչդեռ, Հիւս. Ամերիկայի ուսման վար պաշտօնաթերթը նոյնութեամբ հրատարակած էր իր գիտական թղթակցին ստալոյ եւ գրգռիչ տեղեկութիւններն ու «տեսութիւնները»:

Անշուշտ կը յիշէ թէ ինչ կ'ընէր: Ոչ թէ առժամեայ տաղանայ մը լուսարանելու, այլ հին տետրակներ քրքրելու եւ «տխուր պատկեր մը» դնելու համար, ի հեծուկ Դանիակցութեան:

Կը բաւէ անգամ մը եւս արձանագրել իր թրջալարի ըստթիւնը, — «Պետու — թեան մէջ պետութիւն խաղալ»:

Կամ, «սուրիական դրօշն տարբեր դրօշակ մը պարզել արարական քաղաքներու գլխաւոր փողոցներուն մէջ»։ «Յառաջ նա — հատակ» ի նման յեղափոխական քայլերդները երբեք »:

Եւ վերջապէս, «հոգեկան հայրենիքի մը հիմը դնել Հայէսի մէջ իսկ»:

Կարաւանէն ետ չմնալու համար, Փա — րիկի ուսման վար օրկանն ալ փութագրած էր արտատպել «Պաթար» թղթակցին բանասիրութիւնները:

Դժուար չէ նախատեսել թէ ինչ հետեւանքներ կրնան ունենալ գրգռիչ գործակալի մը այս ըստթիւնները՝ երբ արարեւրէնի թարգմանուին:

Բարեբախտաբար երկար չտեսց անս — տուցութիւնը:

Մեր քաղաք տեղեկութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ՛ ոչինչ փոխ — ուած է Սուրբոյ կառավարութեան բար — եպաղականութիւնը:

Նախ, բոլորովին սուտ է ուսման վար շուրթիին այն փոփոխութիւնը թէ «լուրջ հե — տալիսութիւնն արարական դարձած են Հայ — պի աղբի առաջնորդարանը եւ Բառէն Եփ — փէ ձեմարանը»:

Ըսէինք թէ այս երկու հաստատու — թիւններն ալ աչքի փուշ դարձած են Դանիակցութեան կամկար հակառակորդ — ներուն, իրենց արդիւնաւոր եւ շինարար գործունէութեամբ:

Յետոյ, իրականութեան չի համապա — տասխաներ այն ձախաւեր ենթադրութիւ — նը թէ վերջերս հրամանագրուած կարգ մը նոր տնօրէնութիւններ հակահայ հան — դամանք ունին:

Այդ կարգադրութեանց ենթակայ են Սուրբոյ բոլոր ժողովուրդները, սկսելով Արարեւելէն, — իսկ թէ քրիստոնէայ:

Զինուորական իշխանութեան գլխաւոր հոգն է ապահովել Սուրբոյ ժողովուրդին միասնականութիւնը: Իր կարգ մը տնօ — րէնութիւններն ալ կը բխին այդ մտահո — գութենէն:

Այդ իշխանութեանց աննկուն դիմում — ները յանգած են դրական ելքի մը: Եւ բա — նակցութիւնները կը շարունակուին, կարգ մը դժուարութիւններ եւս հարթե — լու համար:

Դպրոցներու մէջ հայերէնը եւ յարակից միւրեքերը կը դասաւանդուին մայրենի լե — գուով:

Անհրաժեշտ համարուած էր աւելցնել արարեւելէի դասերը: Այդ մասին ալ մի — ջոցներ ձեռք առնուած են:

Յատկանշական պարագայ մը, ի պէտս դարձացելու եւ գոյգոյն գոսացելու. —

Այդ իշխանութիւնը եւ Հայէսի կորովի առաջնորդը իրենց դիմումները կատարած են յանուն Սուրբոյ բոլոր աղբի. դպրոցնե — րուն: Ձեռք բերուած արդիւնքէն օդ — տուած են բոլորը անխտիր, ամօթապարտ ձգելով դիմակաւոր հրձիգները:

Դեռ կը խօսինք:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ

ԴԱՆԼԻՃԻՆ ԴԻՐՔԸ

ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

ԱՆՎԵՐՋ ԽՆԴՐՈՒՄՆԵՐ

Աղբի ժողովը երէկ շարունակեց վիճա — բանութիւնները, երկրական ծրագիրնե — րու մասին:

Ինչպէս յայտնի է, վարչապետը վստա — հութեան ըուէ պահանջած էր, լայն ի — րաւասութիւններ խնդրելով: Բուն բառով լիազօրութիւն չէ որ կը պահանջուի, այլ կարգ մը քաջատիկ իրաւունքներ, որպէս զի կարելի ըլլայ ծախքերը կրճատել եւ ելեւմուտքը հաւասարակշռել:

Պ. Մայիս իր յոյսը դրած էր չափաւոր հոսանքներուն վրայ, բայց անոնք ալ պա — ոակուած ըլլալով, ելքը անորոշ կը հա — մարուէր:

Կառավարութեան դիրքը դժուարացած է ոչ միայն երկրական տաղանային, այլ եւ բանուորական խորտամեքուն հետեւան — ըով: Կազի եւ երկտրականութեան աշ — խատուորներու գործադուրը աղբանշան մը կը նկատուի աւելի մեծ շարժումներու համար: Չորեքշաբթի օր 110.000 բան — ուորներ դադարեցուցած էին աշխատանքը, անտանելի կացութիւն մը ստեղծելով ամ — րոզը երկրին մէջ: Երկու հազար մասնա — դէտներ պարտաւորիչ աշխատանքի են — թարկուած էին, որպէսզի կազէ եւ երկ — տրականութեան չզրկուին Փարիզի հիւանդ — անոցները եւ կարգ մը անհրաժեշտ սպա — արկութիւններ: Գործադուրը հրամանը տուած էին երեք մեծ սենտիքները, — Աշխատանքի Դանիակցութիւն, Քրիստոն — Եայ Աշխատաւորներու Միութիւն եւ Բան — ուորական Ուժ: Մէկ օր առաջ ալ մեթոյի եւ հանրակառքի աշխատաւորները մաս — նակի գործադուր մը սարքած էին այնպէս որ ժողովուրդը զղաղդուած էր: Տու — ներու մէջ կազը կը պակսէր, կերակուր փէկու համար: Շատ մը ճաշարաններ ալ միայն պաղ կերակուրներ կրցան ճարել, երկտրական լոյսի տեղ մոմ գործածելով: Հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները եւ վերելակները շատ աղքատ էին:

Մարտէլի, Լիւի եւ ուրիշ կարգ մը քա — ղաքներու մէջ գործարանները չկրցան բանիլ, երկտրական հոսանքը դադար — ըլլալով: Շատ մը վայրերու մէջ հանրա — կառքերն ալ չէին բանիլ:

Երէկ շատ մը թանկագին երեսփո — խաններ վճռած էին տապալել դահլիճը, համաձայն չըլլալով անոր վարած երկտա — կան եւ ընկերային քաղաքականութեան: Վարչապետը միշտ կը յիշեցնէ թէ Յը — րանիին պաշտպանութեան ծրագիրն ալ պիտի մնասուի, եթէ մերժեն իր առա — ջարկած խնայողութիւնները եւ ուրիշ միջոցներ:

Այժմ կը սպասուի երկաթուղիներու գործադուրին, որ կրնայ շատ աւելի ծանր հետեւանքներ ունենալ: Ամէն պարագայի մէջ, բանուորական խորտամեքունը հնար — հետէ վարակիչ կը դառնան: Կ'ըսուի թէ թղթատարական պաշտօնեաներն ալ որո — շած են աշխատանքը դադարեցնել Մայիս 27ին, 24 ժամուան համար: Ուստիկանու — թեան պաշտպաններն ալ կը տրտնջան, ինչեցնելով շարք մը պաշտպանական խոս — տումներ որոնք չեն գործադուրուած: Ըն — կերային պահովութեան պաշտօնեաները որոշեցին գործադուր հռչակել Մայիս 28ին, մինչեւ առտուան ժամը տասը: Յե — տոյ հանրապետէ մը պիտի կատարեն, ո — րոշելու համար թէ անհրաժեշտ է ընդհ — դործադուր մը սարքել:

Ք թերթերը կը գրեն թէ սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած է, գործադր — կութեան նպատը 275 միլիոնէն 300 մի — լիոն Փրանքի բարձրացնելու համար Փարիզի մէջ, այսինքն 9 % յաւելում: Գաւառի համար աւելի մեծ յաւելում պի — տի ըլլայ, մինչեւ 18 առ հարիւր, այն հա — մայնքներուն մէջ որոնք հինգ հազարէն պակաս ընտիրչ ունին:

ԴԵՊՔԵՐԸ

ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊ

ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

«ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ ԿՈՌԻՆԹԻՆՈՒ ԻՐ ԱՆԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ»

Եգիպտոսի վարչապետը կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Մայիս քանին, թեպէտք իր հայրենակիցներուն «պատրաստուիլ յառաջիկայ ճակատամարտին համար որ Լոնտոնէն պիտի խլէ Եգիպտացիներուն իրաւունքները, ըլլայ իսկ արեւմտի եւ քր — տինքով»: Այս առթիւ շեշտեց թէ Եգիպ — տացիները պիտի կրնան անդէլ զօրքը հե — ոացնել Սուէզի շրջանէն, «իրենց սեփա — կան ձեռքերով: Մենք պիտի ընտրենք յարմար ժամը, անհրաժեշտ զէնքերը եւ նպաստաւոր պարագաները՝ կոտորելու հա — մար: Գիտակցութիւնները ընդհատուեցան, վասն զի Անգլիացիները փորձեցին իրաւալ այն սկզբունքին հետ որո մասին որեւէ զիջում չենք ընդունիր, — այսինքն անդէլ — զիտուրները պարպել ամբողջովին եւ ա — ռանց որեւէ պայմանի»:

Չօրովարը այս առթիւ հերքեց Չըրչիլի այն մեղադրանքը թէ եգիպտական բանա — կին գերման մարդիկները հիթլերական տրամադրութիւններ կը յայտնեն: «Գերման սպանները յաջողեցան եգիպտա — կան բանակը դաժնել վճռական ուժ մը»: չ Հեռագիրները կ'ըսեն թէ նոր դէպ — քեր պատահեցան Սուէզի շրջանին մէջ: Գիշերը հրացան պարպուած էր սահնա — րանի մը դէմ: Եգիպտացիներ յարձակա — են զինուորական կառքի մը վրայ: Տեղ — տեղ ալ հեռագրաթիւերը կտրուած են: Անդէլ իշխանութիւնը հրահանգեց քաղա — քացիներուն՝ հեռանալ Եգիպտոսէն, եթէ իրենց ներկայութիւնը անհրաժեշտ չէ:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆՆ առեւտրական նախա — բարին՝ Պ.Ա. Միլոյեանի հետ 75 վայր — կեանի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգ — լիոյ առեւտրական նախորդ նախարարը, Հ. Ուելլսըն (աշխատաւորական): Օրա — կարգի նիւթն էր առեւտրական փոխանա — կութիւն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Երէկ նոր տեսակցութիւն մը եւս պիտի ունենան:

ԱՆԳԼԻՈՅՈՅ վարչապետը, Սըր Ուինսթըն Չըրչիլը, պատասխանելով առաջարկի մը, յարմար չըստեց որ նախագահ Այլընհա — ուրը Լոնտոն հրաւիրուի, քննելու համար անգլեւամերիկեան յարաբերութիւնները: Բայց եւ այնպէս, ըսաւ թէ սիրով պիտի ընդունին նախագահին այցելութիւնը. ոչ թէ վէճեր քննելու, այլ կենսական համա — ձայնութիւն հաստատելու համար ամբողջ անգլիախօս աշխարհին մէջ: Կը հերքուի այն լուրը թէ Չըրչիլ անուղղակի չօշա — փած է Մոսկուայի տրամադրութիւնները, Չորս Մեծերու խորհրդաժողով մը գու — մարելու համար:

ԱԹԷՆՔԻ խորհրդային դեսպանատան գործակալատարը, Չերնիշեւ, Մոսկուա կանչուեցաւ: Կ'ըսուի թէ այլեւս պիտի չլիքադաւնայ եւ թէ Խ. Միութիւնը նոր դեսպան մը պիտի զրկէ: Վերջին դեսպա — նը, Ժովաճիան Ռոտմիլովը ետ կանչուած էր 1948ին, երբ քաղաքացիական պատերազ — մը կատաղօրէն կը շարունակուէր: Այդ օրէն ի վեր գործակալատար մը կը վարէր դեսպանատան գործերը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ խոստացած է Մ. Նահանգներուն՝ ռազմական պի — տոյքներ չճարել Խ. Միութեան, երբ վե — րահաստատուին առեւտրական յարաբե — րութիւնները: Մոսկուայի հետ բանակցու — թիւնները պիտի սկսին երեք շաբաթէն: Ամերիկան անպատահութիւն մը չի տեսներ որ արեւմտեան Գերմանիան առեւտուր — նէ Խ. Միութեան եւ արբանակ երկիր — ներու հետ, բացի Չինաստանէն, պայմա —

(Շարունակութիւնը կարգալ Դ. Էօ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի

ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հե — տեւեալ զուարթները. —

Տ. Գ. Մ. 2000 Փրանք:

Համակիր Տիկին մը 1500 Փրանք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱՆ ՈՒՐԻՇ ԽՈՒՄԲ

Որ եւ է քիւրիւնացութեան տեղի չտա — լու համար, ըսեմ թէ մասնաւոր ցանկ մը կազմած չեմ, այս շաբթիւն առքիւ:

Պատահաբար կը յիշեմ այս կամ այն գրողը, իբրեւ յատկանշական օրինակ:

Ոչ դասակարգ նկատի առած եմ, ոչ դասանմի, ոչ ալ տարիք:

Հրանտ Սամուէլ. — Խմբագիր էի Պոլ — սոյ մէջ, Համիտեան շրջանին: Փարիզ ե — կայ իրաւագիտութիւն տրվելու, եւ առ — տու մը ինքզինքն գտայ Յառաջի խմբա — գրատան մէջ:

Յետոյ դարձաւ գրական: Խանութիւն շտեմարան մըն է արեւելագիտութեան, ինչպէս եւ ազգ. հիւպատոսարան: Գրքի յաճախորդներու մէջ կը գտնուին Միջին Արեւելքի նախարարներ, դեսպաններ, իշ — խաններ եւ շէյխեր: Հնդկներ, Չինացի — ներ, Ճափոնցիներ: Եթէ հայերէն գիրքե — րու վաճառման սպասել...

Խոսքով Վառուէլ. — Արեւտ մեմ'ը որ չփորձեմ, Պոլսէն մինչեւ Հարաւ. Ամերի — կա եւ յետոյ Փարիզ: Եղած եմ որմնագիր, հիւսն, ծեփիչ, ատաղձագործ եւ ուրիշ ինչ որ կ'ուզէք: Այլապէս, կէս ճամբան պի — տի մնայի: Ոչ միայն իբրեւ գրող, այլ եւ իբրեւ ուսուցիչ:

Արշաւի Սանդուխտ. — Ժընեւ, հա — մալապարան: Դարձայ պատկաւոր դպրու — րեանց: Կազմ եւ պատրաստ՝ ծառայելու հայրենիքին: Եկայ Փարիզ, մտնելու հա — մար այլապէս բարդ ուսումնարան մը, — մասնէ': Անոր շնորհիւ է որ ազատ միջոց կ'ունենամ կարգալու, գրելու եւ... լսա — րան վարելու:

Արամ Պետրոսեան. — Կեցցէ՛ արդու — կը: Հազար քարի գարկի գլուխ: Մինչեւ անգամ կ'ուզէին տէրտէր ձեռնադրել գիս: Ահաւոր տագնապներ անցուցի, եւ վեր — ջին պահուն օգնութեան հասաւ «Բնօժիւ — փոնջը»: Կ'արդուկեմ հայկական արեւս — տանցի մը մէջ: Գիշերեմ ալ՝ գրականու — րիւն: Օ՛հ, սփանջիկ է, հոյակապ, ան — գերազանցելի՝ «Կորնթոսի պաշարումը»... ՎԱՋԷ

ՉԵԿՈՅՑ ԳԱՂԾ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ

(21 Մայիս, քիւ 4)

Յունուար 30 թուականով դրասենեակ հրաւիրած էինք այն դաղթականները ո — րոնք միայն երեք տարուան անձնագիր ու — նէին փոխանակ տասը տարուան, դրաւ — ման չըլնաին ի հաշիւ Գերմաններու աշ — լատած ըլլալով Գերման. յ կամ Յրան — սայի մէջ:

Պատկան իշխանութեանց կողմէ մեզի տը — ուած հաւաստիքներուն վրայ, յայտնած էինք թէ մօտերս ընդհ. կարգադրութիւն մը կը յուսացուի եւ Մարտ մէկէն սկսեալ դադարեցուցած էինք անհատական արձա — նագրութիւնները:

Արդ, մեզի կը հաղորդեն թէ ընդհ. կարգադրութիւն մը հնարաւոր չէ: Այն դիմումները որոնք ներկայացուած էին մեր կողմէ մեծ մասով նպաստաւոր կար — դադրութիւն մը ստացած են: Այսուհետեւ — տեւ ալ իւրաքանչիւր պարագայ քննու — թեան պիտի ենթարկուի առանձնապէս:

Ուստի կը հրաւիրենք դարձեալ մեր հայրենակիցներէն անոնք որ վերոյիշեալ պարագային մէջ կը գտնուին, ներկայա — նալ դրասենեակ, 7 առ Գոփեմնիկ, հայ — կական բաժին, թիւ 26 դրասենեակը, ա — մէն առաւօտ, ինքնութեան վկայագրով, եւ բոլոր փաստաթուղթերով որոնք հաստատեն թէ աշխատանքի տարուած են բունութեամբ:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԽՕՍԻՆՔ

Հայերէն խօսեցէք: Այս էր յորդորը տալիս մէկ քանի անգամ, Միջին Արեւելքի մէջ լոյս տեսնող հայերէն թերթերու, որոնք ալ ձանձրացեր էին շատերու թրքախօսութեան ակտէն:

Ու մարդիկ կը շարունակէին թրքերէն խօսիլ: Եւ որովհետեւ թրքերէնը եղած էր նաեւ շատ մը ընտանիքներու լեզուն, սերունդ մը ամբողջ մայրենի լեզուն հետ ճակատադրուեցաւ դործածել նաեւ զայն:

Շնորհիւ դպրոցական ցանցի մը, ու թափուած յամառ աշխատանքներու, այսօր ըլլայ Սուրիոյ, ըլլայ Լիբանանի մէջ, երիտասարդութիւնը կը խօսի իր մայրենի լեզուն:

Այժմ երբ կ'ըսենք հայերէն խօսեցէք, մեր ակնարկութիւնը չեթար թրքախօսներու, որոնք Միջին Արեւելքի մէջ ամէն տեղ իրենց առեւտրական դործերը կարգադրեն - լու համար մղուեցան քանի մը խօսք խօսիլ իրենց գտնուած երկրին լեզուն, բայց բնաւ հայերէն:

Հիներու չէ մեր ակնարկը ուրեմն, երբ կ'ըսենք հայերէն խօսեցէք:

Ան կը վերաբերի նորերուն, որոնցմէ շատեր աններելի սովորամոլութեամբ մը կը խօսին այլ լեզուներ, բայց ոչ իրենց մայրենի բարբառը:

Ախտաւոր երեւոյթ մըն է ասիկա: Դիտելի է, որ հայերէն չեն խօսիր հաւաքովներու եւ ընկերական իրենց յարաբերութեան մէջ հայ աղաք եւ աղջիկներ, որոնք ազգային վարժարան մըն են աւարտեր, ու կրնան դիւրութեամբ խօսիլ իրենց մայրենի լեզուն:

Սովորութիւնները երբ կը խորանան՝ կը դառնան մոլութիւն:

Մէկն լեզու, իմացական նպաստ մըն է խօսողին համար: Երբ կ'ըսենք հայերէն խօսեցէք, չենք ըսեր բնաւ օտար լեզուներ մի խօսիլ:

Ընդհանրապէս կ'ուզենք, որ ամէն հայ երիտասարդ, զիտնայ իր մայրենի լեզուն՝ ինչպէս որով մէկ երկու լեզուներ ալ:

Լեզուներու ուսումը՝ կը նպաստէ մտքի ընդհանուր զարգացման: Մնաց որ մեր ազգային կեանքը կը մղէ մեզ հետամուտ ըլլալու եւ սորվելու մէկէ աւելի լեզուներ:

Այդ մասին ոչ մէկ վէճ:

Վէճ ունինք սակայն ու գանգատ անոնց դէմ, որոնք գիտեն իրենց մայրենի լեզուն ու չեն գործածեր զայն:

Զոյդ Ամերիկեանները եւ Ֆրանսա այն վայրերն են ուր հասակ նետող հայ նոր սերունդը կորսնցնելու մօտ է իր ռսկեղինի բարբառը:

Այս երեւոյթը ունի իր բացատրելի պատճառները:

Նախ կայ միջավայրի աղքեցութիւնը: Ապրելով ու չլինելով մէջ մտնելով հասակակից օտարազգի փոքրիկներու հետ եւ կամ յաճախելով իրենց ապրած միջավայրերուն տեղական դպրոցները, մեր փոքրեկները պիտի իւրացնէին ու գործածէին

չըջապատի լեզուն:

Երկրորդ՝ տնտեսական պայմանները կը մղեն յաճախ մեզ սորվելու այն լեզուն, որ պիտի դառնայ առեւտրական մեր յարաբերութեան միջոցը:

Աւելցուցէք ասոնց վրայ հոգեբանական այլ պատճառներ եւս, ու կը բացատրուի ամէն բան:

Բայց այս բոլորին դէմ չենք մենք: Թէպէտ այս բոլորով կը բացատրենք մայրենի լեզուն զուգահեռ օտար լեզու մը սորվելու պատճառները հայ փոքրիկներուն:

Իրենց գտնուած երկրներուն լեզուն սորված են մեզի պէս բոլոր օտարականներն ալ:

Աւելի մեծ ազդերու դաւակներն անգամ երբ կը գտնուին իրենց հայրենիքէն հեռու, կը սորվին իրենց գտնուած երկրին լեզուն: Սա տարբերութեամբ սակայն, որ անոնք չեն մոռնար կամ ուրանար իրենց մայրենի բարբառն ալ:

Ինչ որ կ'ընեն անոնք, կրնան ընել նաեւ հայ փոքրիկներ, որոնք պէտք է խօսին իրենց ընտանիքին մէջ, եւ հասակակիցներու հետ ունեցած հանդիպումներու ընթացքին, հայերէն:

Հայերէնխօսութիւնը պէտք է սկիւսիլ տունէն: Ընտանիքի մէջ մեծերը պէտք է մղեն փոքրիկները հայերէն խօսելու: Հետագային անոնք այդ վարժութիւնը պիտի շարունակեն դպրոցին մէջ, ուր նոյնպէս չեն խօսիր շատեր հայերէն, որովհետեւ վարժութիւն չունին:

Հայերէն խօսեցէք: Մանաւանդ դուք, երիտասարդներ:

Հայերէն խօսեցէք, երբ դիտէք որ ձեզ չըջապատող փոքրերը լսելով օտար լեզու մը ձեր խօսիլը՝ ինքնաբերաբար պիտի մղուին ընդօրինակելու ձեզ:

Դուք պարտիք սիրել մեր լեզուն: Պարտիք պաշտպանելու դառնալ անոր ու չթողուլ որ կամաց կամաց դադրի թրթռալէ ան լեզուներուն վրայ անոնց, որ երբեմն հրապարտացած էին հայ ծնած ըլլալով:

Յեղային մեր մեծագոյն հարստութիւնն է ան, մանաւանդ Սիւրբի մէջ, ուր մեր դպրութիւնը խորախորհած է առեւտրաբար հայ լեզուն վրայ:

Եւ ո՞վ աւելի քան դուք, որակուած է իւրացնելու մեր մեծաբանչը ու գործածելու զայն ամէն տեղ ու ատիկա հպարտութեամբ ու ճակատարաց:

Ստորակալութեան ոչ մէկ զգացում, երբ հարցը կը վերաբերի մեր լեզուն, հրապարակելու դեղեցիկ:

Դուք, երիտասարդներ, Երկու սերունդներ կամըջող ոսկի օղակն էք մեր ժողովուրդին եւ դուք է որ պիտի դառնաք պահակը անոր անդին այս հարստութեան: Զայն ձեռքէ հանել, հաւասար է ինքնակամ մահուան:

Վասնզի Սիւրբի մէջ առանց հայ լեզուի չկայ հայութիւն: Այն օրը որ կորսուած է մեր լեզուն, կորսուած ենք եւ մենք:

Արթուր ուրեմն:

ԱՐՄԵՆԻԱ

« ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ »

Շատոնց զգալի էր Հայ. Եկեղեցւոյ պատմութեան գիրքը մը, որովհետեւ նա - խաղաղութեան հրատարակութիւնն էր, ընդ որս եւ Գեորգ Մեքսիկոյ դրած պատմութիւնը սպառած են կամ սպառելու մօտ: Օրմանեան արք.ի գիրքն ալ բուն Հայ. Եկեղեցւոյ պատմութիւնը չէ, բառին բուն իմաստով, այլ՝ անոր նկատմամբ: Որով ժողովուրդին ձեռքը չկար Հայ. Եկեղեցւոյ պատմութեան գիրքը մը՝ մատչելի լեզուով գրուած:

Հայ. Եկեղեցւոյ համեստ մէկ պաշտօնեան, Աղբէր Բաշկեան, իր այս գիրքով կը լրացնէ այդ պակասը: Բայց ո՞վ է այդ պաշտօնեան, ո՞րքան ուսում, զարգացում եւ փորձագործութիւն ունի: Ո՞ր աստիճանն ի վիճակի է ձեռնհասօրէն գլուխ հանելու այսպիսի ձեռնարկ մը:

Այս հարցումներուն պատասխանը դա - դափար մը պիտի տար հեղինակի մասին: Հոս կը կրկնենք ինչ որ ըսած ենք ուրիշ առթիւ մեր հեղինակներու մասին: Մեր հեղինակները լաւ կ'ընեն, թէ իրենց երկարապարտութիւնը կցեն իրենց նկարն ու կենսագրութիւնը: Ատիկա թէ ընթերցողներու դործը կը դիւրացնէ եւ թէ դա - կանութեան պատմագիրներուն: Որքան ճիշդ եւ աշխատանք խնայուած պիտի ըլլար թէ, օրինակ՝ Հովնաթ, Գոյումպու, Շէքսպիր եւ ուրիշ շատ մը հեղինակներ իրենց հակիրճ կենսագրութիւնը կցած ըլլային իրենց երկերուն: Որքան թուով եւ մէկնա սպառած է ճշդելու Մովսէս Խորենացիի կեանքն ու ժամանակը: Որքան կացութիւնը տարբեր պիտի ըլլար, եթէ Աստուածաշունչի շատ մը գիրքներուն հեղինակները իրենց մասին տեղեկութիւն տուած ըլլային քանի մը տողով:

Բայց դառնանք Աղբէր Բաշկեանի:

Կարգալով իր գիրքը, այն եղբակացու - թեան եկանք թէ անխոնջ եւ յամառ աշխատող մըն է, ուսումնասիրութիւններ կատարելու ընդունակ: Ունի պարզ եւ դիւրահասկելի լեզու, ինչ որ առաւելութիւն մըն է իրեն համար եւ դիւրութիւն մը՝ ժողովուրդին համար: Իր ոճը պարզ է, անսթեթիկ: Հատորը կրնայ գործածուիլ թէ իրրեւ դասագիրք եւ թէ իրրեւ ընթերցանութեան գիրք:

Հեղինակը գիրքը չէ բաժնած մասերու եւ մասերն ալ չըջաններու, այլ 83 գլուխներու:

Իր պատմութիւնը սկսած է Հայ. Եկեղեցւոյ նախապատմութեան շրջանէն եւ կը հասցնէ ԺԺ. դարու վերջերը: Զատ զատ գլուխներու մէջ տուած է Հայ. Եկեղեցւոյ դաւանութիւնը, ներդաստու - թեան ողին, խորհուրդները, ասուրը, գրականութիւնը եւս:

Յետոյ անկատ գլուխներ յատկացու - ցած է Հայ. Եկեղեցւոյ մատենագրութեան՝ սկսելով Ոսկեդարեան մատենա - գիրքերէն մինչեւ ԺԲ. դար: Անկէ անցած

է ժամանակակից եկեղեցական մատենա - գրութեան՝ յիշելով Խրիմեանը, Օրման - եանը, Գուրգանը, Սապայեանը, Կիւլէ - սէրեանը եւ Գուշակեանը:

Հետաքրքրական են հեղինակին տեսու - թիւները Հայ. Եկեղեցւոյ բարեկարգութեան մասին: Ան կը շատագոյն կուտա - կրօն եկեղեցականներու ազատութիւն (ուղղորդ կրնայ ամուրի մնալ): Հովուա - կան այցելութիւնները ընտանիքներուն, Ս. Գրոց ընթերցումը, պաշտամունքներու եւ արարողութիւններու կրճատումը արարարի փոխարինումը աշխարհաբար - ընտրութիւնը, անոնց պատշաճ վար - ձառութիւնը, եւս. եւս.: Աղբէր Բաշկեան Հայ. Եկեղեցւոյ բարեկարգութեան հարցը կը նկատէ կղերի բարեկարգու - թեան հարց մը, զոր պէտք է նախապէս լուծել: Բոլոր սրտով կը ձայնակցինք այս կարեւոր հարցերուն մէջ:

Ահաւասիկ Հայ. Եկեղեցւոյ այս հա - մեստ պաշտօնեային կատարած կարեւոր դործը, որ պատրաստուած է ժողովուրդին եւ ոչ թէ մասնադէտներուն համար: Երանի թէ գիրքին կցած ըլլար կաթողի - կոսներու եւ պատրիարքներու ցանկ մը եւ ժամանակագրութիւն մը աղբայրին եւ ե - կեղեցական կարեւոր դէպքերու՝ սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը:

Ուրիշ հարց մը. Գիրքը մը գրելը բան մըն է, զայն սպառելու ուրիշ բան, մա - նաւանդ մեր մէջ: Հետաքրքրական է գիտ - նալ քանի՞ օրինակ սպառած է այս գիրք - թէն, քանի՞ հոգի լուր ունի այս հրատա - րակութիւնէն:

Կ'արժէ որ այս գիրքը տարածուի մեր ժողովուրդին մէջ եւ գրուի մեր դպրոց - ներուն դասեղաններուն վրայ:

Կ'իմանամ թէ հեղինակը ունի ձեռագիր Աղբ. պատմութիւն մը (այժմ Կիւլի - կիոյ կաթողիկոսարանը - Անթիլիաս) որ մեկենասի կը սպասէ:

Յ. Յ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԱՐՇԱԿ ԶՈՊԱՆԵԱՆԻ գրական եւ հան - րային գործունէութեան ճամբայ յորել - եանը շուրջ տօնուած է Գահիրէի մէջ, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանու - թեանց պետերուն: Կարգադիր յանձնա - խումբը յորելեարին նուիրած է ինքնահոս ոսկի գրիչ մը եւ մատիտ մը: Արշակ Զո - պանեանի գիրքերու հրատարակութեան համար առաջին աթիւ նուէրներէ գոյա - ցած է 258 եդ. ոսկի:

ԶԻՆՈՒՈՐԸ. — Սա գործարարն հար - ցուր թէ՛ պատերազմը ե՞րբ պիտի լրա - նայ:

ԶՈՐԱՎԱՐԻՆ ԹԻԿՆԱՊԱՆԸ. — Զօրա - վարը դեռ այսօր խօսեցաւ այդ մասին:

ԶԻՆՈՒՈՐԸ. — Ի՞նչ ըսաւ.

ԲԱՐԱՊԱՆԸ. — Ըսաւ. «Ե՞րբ պիտի վեր - ջանայ սա անիծեալ պատերազմը ...»:

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պալատ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

Զի զգար բնաւ հայրենասիրական այն բոցավառ կրակը, այն յափշտակուած քա - ջութիւնը զոր երջանիկ քաղաքացիին կը ներշնչէ արեւը շաղկապելու եւ կուրծք տա - լու բոլոր վտանգներուն՝ հայրենի երկ - րին համար: Արի զինեալ դրուժան մըն է միայն ընդդէմ իր հայրենիքին: Մինակ իր զօրագունդին միջեւ, ան ոչ սիրտ, ոչ ալ բազուկ մը ունի, որուն կարենայ վտա - հել: Անոր կը հետեւին, որովհետեւ քաջ է եւ կը հարստացնէ իր զինուորները պար - տեալ աւարներով: Կը սողան իր առջեւ, վասնզի ծանօթ է պարզունակ հոգիները նուաճելու արուեստին, բայց իր քրիս - տոնեայ ծագումը տակաւին չէ ներուան: Մարդկային նախանքը կը հասնի մինչեւ միակերպ անունի տակ քրիստոնեայի մը շահած փառքին: Մոռցուած էր որ այս զարհուրելի պետը երիտասարդութեան Մուհամմէտի ամենամեծ թշնամիներէն մէկն էր:

Այդ բարբարոսները կ'անդիտանային ինչ որ կրնայ ընել մեծամտութիւնը, երբ ան գիտցած է խղիւղ բոլոր միւս զգա - ցումները: Կ'անդիտանային թէ ատելու -

թիւնը որքան կը փոխէ եւ կը կարծրացնէ ամենազոյալի սրտերը, ու ինչ աստի - ճանի կը հասնի մոլեռանդութիւնը անոնց, որոնց վրէժխնդրութեան պահանջը նորա - հաւատ դարձուցած է: Կը հնազանդին սա - կայն. վայրագ մարդիկը կ'առաւարելը գիւրդին է, երբ գիտենք անոնցմէ աւելի խիզախ ըլլալ: Այսպէս է իշխանութիւնը առիւծին՝ շնագայլին վրայ: Շնագայլը երեւան կը հանէ որսին հետքը, կը բերէ առիւծին ճանկը, որ զայն կը մեռցնէ. կ'ուտէ, ու իրեն կը թողու սպաննուած անասունին մնացորդը:

Արիւն գլուխը կ'արէ, սրտին բարա - լուրը մոխնաճգտակաւ դարձած էր: Ի յոռը կ'որոնէ քունի յարմար գիւրդ մը, հանգիստը խոյս կուտայ իրմէ: Եւ կամ, երբ կը մարտիէ պահ մը, մէկէն ընդոստ կ'արթննայ ճնշուած սրտով մը: Փաթթոցը կ'սկսէ իր սեղմէ իր ճակատը, ու վեր - տազարհը կ'ապարի պէս կը ծանրանայ կոճերին: Այսուհանդերձ, քունը յաճախ փակած էր իր կոպերը, թէեւ այսօրուան պէս զինուած՝ առանց բարձի ու վրանի, մինչեւ իսկ աւելի կարծր հողի վրայ եւ նուազ պայծառ երկնքի մը ներքեւ պառ - կած ըլլար: Ի զուր կը կանչէ քունը. չի կրնար լուսածաղին սպասել վրանին մէջ ու իր քայլերը կ'ուղղէ դէպի ծովափին ա - տաղները, ուր հաղարատը զինուորներ ան - քոյթ կը ներհնէին: Արդեօք աւելի՞ մեղկօ - րէն պառկած էին: Ինչո՞ւ համար Արի չի

վայելեր այս զինուորներէ յետինն շնոր - հուած քունը: Անոնց սահմանուած վը - տանքները իրենց պետերէն աւելի շատ են, անոնց աշխատանքները աւելի դժուարին, սակայն խաղաղօրէն իրենց խոստացուած աւարը կ'երազեն: Ու մինակ այս դժբախտ - ներուն միջեւ, — որոնք թիւերու վերջին անգամ կը քնանան, — Արի իր անողորմ տաճարութիւնը կը պտտցնէ եւ կը նա - խանձի իր հայեացքին առջեւ պարզուած բոլորին ճակատագրին:

Գիւրդային զովութիւնէն քիչ մը սիր - փուած զգաց իր հոգին: Հակառակ անդոր - րութեան, օդը մեղմ էր, ու անապակ ցօղ մը բալասակ կը հեղուր իր ճակատին: Ան - ցած է զօրակայանը. ու ճիշդին կը նկատէ ծովագողը եւ Լեւանթի ծոցին աններգաչ - նակ խորշերը: Դեռիւնան լեռներու կա - տարին կը փայլի ամառնէրն յարողուած ձիւն մը: Դարեր պիտի չուշագնէին զայն, ինչպէս կ'ուշագնէին մարդկային ցեղը: Բռնակայաներն ու սորովները կ'անհետնին արեւին ճառագայթներուն տակ, աւելի դիւրաբեկ քան այս թեթեւ սպիտակ քո - ղը, որ յաւիտենապէս կը ծածկէ լեռնե - րուն բարձունքները, ու կը վերապրի ծա - ուրէն եւ փառաստնէ աշտարակներէն: Այս անմահ ձիւնը կը թուի մեռելական սաւան մը, զոր աղատութիւնը փոած է իր սիրաւոր հողին վրայ, նախ քան անկէ վտարուիլը: Արտամորմոք մեկնելով այս վայրերէն, ուր իր մարդարեական հան -

ճարը հերոսներու փառքի տողերը կը ներ - շնչէր, այն լալաղին կը հեռանայ եւ կը դառնալեցնէ քայլերը, ամէն անգամ որ կ'անցնի անշլակ դաշտերէն ու կործանած բաղնիքներէն: Պատրաստ է ան կանչելու Յունաստանի դաւակները, ցոյց տալով ի - րենց հայրերուն յաղթականութիւնը: Ա - ւաղ, սկսած է իր ձայնը. դեռ պիտի չվե - րադառնայ յաւէտ յիշատակի զօր, որ լուսաւորեց Պարսից խուճապահար փա - խուտը, ու ողբելար Սպարտացիին ժը - պիտը տեսաւ:

Հակառակ իր ոճրապարտ դաւաճանու - թեան, Արի չէ կորսնցուցած այդ երեւելի ժամանակներուն իշխատակը: Մտովի բաղդատութեան կը դնէ անցեալն ու ներ - կան: Կը խորհի փառահին մահուան վրայ անոնց, որոնք լաւագոյն դատի մը համար թափած էին իրենց արիւնը, այս հողին վրայ իսկ, ուր կ'ուղղէ իր մոլորեալ քայ - լերը: Կը զգայ թէ ինչքան թոյլ եւ դար - չելի պիտի ըլլայ յաջորդութիւնը շահուած մատնիչէ մը, որ կը հրամայէ փաթթ - ցաւորներու բանակին, որուն յաղթանակ - ները սրբապնդութիւններ են: Այդպէս չէին բնաւ այն հերոսները, որոնց նշը - խարները կը հանգչին իր չուրջ: Անոնց փառանքները կուտած էին այս միւսնոյն վայրերը. այն ատեն պատնէնները բնաւ անօգուտ չէին:

(4) ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՅԱՆՈՒՆ

ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ. — Ամերիկայի կրթական Յան. Գալտի կողմից առաջարկվող հարապատասխանության հարցի մասին, Գալտի «Յան. Գալտի» ընկերակցությունը հետևելով հաստատված օրենքին, մարտի 12-ին ընդունվելով։

Սերբիայի բարեկամները, խոր յուզումով կարգադրելով «Հայրենիք»-ը 1953 Սպրիլ 26-ի թիվով ուղղած ձեռնարկը ամերիկահայ դաշնակցին։

Ձեռք ցալը նաև մեր ցալն է։ Ինչ սաստկանալով որ դուք կ'ապրեք մեր դաշնակցինքն ընտրելագույնին՝ ամերիկահայուն — թեան նորահաս սերունդին սպառնացող ուժացման վտանգը, այդ նոյն սաստկուն — թեամբ զայն մենք կ'ապրենք, որովհետև նաև ձեր մէջ մենք տեսած ենք միշտ ու կը շարունակենք տեսնել մեր հաւատարմոր ժողովուրդը, մեզ կանգուն պահող յոյսը, մեր յաւերժական հայրենիքը։ Տարածութիւնը մեզ երբեք հոգեով բաժնած չէ իրարմէ, բաժնած չէ մասնաւոր ձեռքէ, որ զոհաբերողներու մէջ միշտ առաջիններէն եղած էք, միշտ եւ ամենուն օգնութեան հասած էք, առանց երբեք ունէ մէկէն օգնութիւն ախկալելու։ Մեզի համար մահուան չափ ծանր է հաշտուել այն մտքին, թէ դանդաղորդէն, լուծեան մէջ, առանց կաթիլի մը արիւն տալու, ամերիկահայ դաշնակցի իր ողջ արիւնը կուտայ ձերմակ ջարդին, իր նորահաս սերունդը — իր եւ մեր յոյսը — հարիւրներով եւ հազարներով զոհ բերելով այն եօթնգլխանի վիշապին, որուն անունն է ՌԻՇԱՅԻՄԻՍ։

Այս անկարմանելի աղէտը մեր ժողովուրդին պէտք չէ որ պատահէ։ Պէտք չէ որ վտանգուի գոյութիւնը ամերիկահայ դաշնակցին, մեր ժողովուրդի այդ ընտիր բնկորին, որ այնքան վառ յոյսեր դրած է մեր բոլորիս հոգիին մէջ։

Ձեզ անկարող ենք փոխանցել, սիրելի բարեկամներ, այն ցնցող ցալը, որ դործեց մեր վրայ ձեր կողմը։

«Յուսարեք» Մշակութային Ընկերակցութիւնը կը շտապէ առայժմ դէժ եղբայրական իր ջերմ ու քաջալերիչ խօսքով մասնակից ըլլալ այն աղին ու ազդանուէր պայքարին, որուն ձեռնարկած է Յանձնախումբը մեր գոյութեանը սպառնացող ձերմակ ջարդին դէմ։ Ընկերակցութիւնս կը յուսայ, որ ինչ կարելութիւնը պիտի ունենայ, իրեն ճշմարիտ սիրտինը իր զգացած ցալին, օր մը ձեր պայքարին ոչ միայն իր ջերմ խօսքով, այլ եւ զոհութեան իր համեստ կաթիլով մասնակցելու։

Այն խորին հաւատքով, որ պիտի չընկերակցէ ձեր ծանր ու ժողովրդանուէր պայքարին մէջ, ջերմօրէն կը սեղմենք ձեր ձեռքը եւ սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք ձեզի։

Նախագահ Ա. Ն. ՉԱՊԸՆԵԱՆ, Քարտուղար Լ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ։

«ՅԵՏՄԱՀՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ»-Ի ՏԱԳՆԱՊԸ

★

Տաղնապները միայն տնտեսական մարդի մէջ չէ որ կը յայտնուին։

Բնակարանի ներկայ տաղնապին կողքին այսօր կայ նաեւ «Եւթմահու ընակա-րան»-ի տաղնապ մը, որ լըջօրէն խորհիլ կուտայ իշխանութեանը։

Թաղմանական գործերու տնօրէն Պ. Տիւր «Յիկառո»-ի խմբագրին յայտարարած է։

— Փարիզի քանակներու գերեզմանա-տունները դրեթէ լեցուն են եւ չափազանց մտահոգ ենք։ Եթէ սակայն կարելի ըլլար դիակիզումը, ամէն ինչ կը հարթուէր։ Բայց զբախտաբար կաթիլիկ եմ ու կը բռնեմ հարստներ այդ բանը։

Այս տաղնապը կ'երեւի թէ նոր չէ, քանի որ «Յիկառո»-ի խմբագիրը կը պատմէ թէ 1890-ին ալ «Էվէնըման» թերթը հարցարան մը բացած էր դիակիզումի դադար-փարին շուրջ, կարծիքները լսելու համար օրուան կարեւոր դէմքերուն։

Այդ շրջանին հետեւեալ պատասխանները տուած էին կարգ մը գրողներ։

«Մահէն չեմ վախնար, բայց օր մը երբ մեռնիմ, կ'ուզեմ որ մարմինս հանդէի Մոնիպոնտի գերեզմանատան մեր ընտանեկան դամբարանին մէջ, որ միակ ստացուածք է երկրի վրայ։ Ես հոգիին կը հաւատամ ու շատ ալ չեմ մտահոգուիլ թէ ինչ պիտի ըլլայ մարմինս, որովհետեւ դիտեմ թէ ամբողջութեամբ պիտի չկորսուիմ այդ ծակին մէջ»։

ՅԵՏՄԱՀՈՒ ՔՈՓԷ

«Թաղում կամ դիակիզում. այս երկուքն ալ հաւասարապէս անհաճոյ են ինծի»։

ԱԼՅՕՆՍ ՏՕՏԷ

«Դիտեմ որ կաթիլները կ'արգիլեն դիակիզումը, որովհետեւ կը պնդեն թէ մեր մարմիններուն մէջ պիտի վերակենդանանանք օր մը։ Բայց մեր մարմիններէն շատ բան չի մնար արդէն եւ Աստուած պէտք չունի այդ փոշիին մարդկային նոր մարմին մը ստեղծելու համար»։

ԺԻՒԼ ՍԻՄՈՆ

«Ես կը նախընտրեմ որ մեր ժառանգորդներն ու սիրելիները որոշեն մեր անչնչացած դիակին ճակատագիրը»։

ԻՄԻԼ ՉՈԼԱ

«Յիկառո»-ի խմբագիրը սպորդ մեծ դէմքերու կարծիքներն ալ հաւաքած է, որոնցմէ կ'ամփոփենք կարեւորները։

«Ձեր հարցումը ինձի կը ինչոյնէ անդլիսիցի դիտանագէտ մը, որուն գործընթացը Արժանութիւնի մէջ կը մեռնի։ Հեռագրով կը հարցնեն իրեն որ պէտք է թաղուի թէ այլեւս հանդուցեալը։ Դիտանագէտը հեռագրով կը պատասխանէ։

«— Երկուքն ալ գործադրեցէք, կը բաւէ որ յաջողիք»։

ՓՈԼ ՔԼՈՏԷԼ

«Կաթիլի երկեցին պէտք չէ արգիլէ դիակիզումը»։

ՀԱՆՐԻ ՄՈՆՏՈՐ

«Կը նախընտրեմ դիակիզումը պաղ դամբանի մը մէջ ծիւրելէ։

ԺԱՆ ՇԼՈՒՄՊԵՐԺԵ

«Ձարժեր այս հարցին մասին խորհիլ, անհրաժեշտ է»։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՐԺԱՆԱՌ ԶՈՎԻԻԸ

ՄԱՐՍԻՅԵԼ. — Մայիս 11-ին օտար հողին յանձնեցինք Բարեկէն քահանայ Ասլան — եանը։ (Աշխարհական անունով Մաղա — քի)։ Յուդարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ Սէն Լուի Ս. Գէորգ մատուռին մէջ։ Թաղ. խորհուրդը յանձն առած էր ամէն զոհողութիւն։ Կարգապահութեան կը հսկէին Սէն Լուի արիւնները եւ արեւոյշները։ Առտուն ժամը 9-ին եկեղեցին լեցուն էր արդէն։ Իսկ 11-ին հոծ բազմութիւն մը խոնուեցաւ։ Փարի — զի առաջնորդը, Սերովէ Ծ. Վ. իր հո — շունչ քարոզով միխթարանքի խօսքեր ուղղեց ժողովուրդին։ Պօսեցաւ նա — եւ Ներսէս քահանայ Կատարին — եան, իսկ եկեղեցին բակին մէջ Տիկին Գիւրգիթեան, շէշտելով արժանաւոր հովիւին անձնութիւնը։

Ժամը երկուքին դադարը ուսմամբ թաղուեցաւ մինչեւ դիւղին ծայրը։ Ա. Լուի քան երկու հազար հողի կը հետեւէին թափօրին որ շարժեցաւ դէպի Սէն Փիլիպի գերեզմանատունը։ Հոն ալ թէ քաղաքէն եւ թէ շրջաններէն հոծ բազմութիւն մը կը սպասէր, իր վերջին յարգանքը ժառանգանելու համար։ Սրտառու ծիսակատարութիւնէն ետք, վերջին դամբարանը խօսեցաւ Հ. Յ. Գ. Մարտի Ծր. Կոմիտէի կողմէ Յ. Պապիկեան, որ ուսուցիչ արժանաւոր հովիւին հայրենասիրական եւ յեղափոխական գործունէութիւնը։ Դադարը դետեղուեցաւ Պալաք — եան եպիսկոպոսի դամբարանը ուր կը հաղչին ուրիշ հինգ քահանաներ եւ։ Մեր ազգասէր հայրենակիցներէն Պ. Կ. Պու — ճատեան, որ ողբացեալ հովիւին քահանայութեան կնքաշարը եղած էր, այս տխուր առթիւ ալ ամէն զոհողութիւն ստանձնեց, հոգալով թաղման ծախքը։

Քանի մը կենդանական տեղեկութիւններ. — 1914-ի սարսափի օրերուն Մա — դաքիս լեռն է քանի մը տասնեակ ընկերներու հետ։ Ամիսներով կը կուտէին թուրք ջարդարաններու դէմ։ Երկար կը տառապէր եւ հրաշքով կ'ազատի քանի մը ընկերներով։ Կ'անցնէր Կովկաս եւ կը միանայ կամաւորներուն, նախ իբրեւ զինուոր յետոյ սպայ։

Եղած է Անգլանիի, Սեպուհի եւ ուրիշ յեղափոխական գործիչներու հետ։ Մասնակցած է շատ մը կռիւներու, մասնաւոր Պոյի եւ Պաշ Ապարանի կռիւներուն։ Յետոյ շատերու նման, երկար թափառումներէ վերջ կուգայ Ֆրանսա, որ եղաւ իր վերջին կայանը։ Ձորս գաւառի նուազայն, միշտ անբաժան իր մեծ եղբայրէն (Արշակ) որ եղաւ իր նեցուկը եւ

որովհետեւ կը նմանի զինուորական ծառայութեան կամ տուրքի, այսինքն՝ կարելի չէ վիճարանել։ Արդէն՝ երբ մարդ կը մեռնի, հոգին իսկ չէ...

ՅԵՏՄԱՀՈՒ ՔԱՐԳՈ

քանին. մանրամասնութիւններ մէջ կը բերեն, հաշիւներ կ'ընեն. մեծամասնութիւնը համակերպած էր իր ունեցածին մնացած բեկորներուն վրայ նոր կեանք մը ստեղծելու... վերածնիլ ու շարունակել ապրել. այդ կռիւնացած ու ձեւափոխուած ձեռքերուն մէջ մասնաւոր կամք մը կար։

Քանի մը տարիէն նորէն այդինքնը պիտի պողաբերեն, արտերը պիտի ծաղկին լեցուն եւ ոսկեղոյն հասկերով, ու ոճերով պարզուած տունները պիտի լեցունին մանկաներ աղաղակներով... Անջնջելի ու տառապալից ցեղը պիտի ապրէ հակառակ ամէն բանի եւ հակառակ բոլոր ոճերապարտ ըզմանքներուն...

Թիրոս իմ միջին արցունքը դադրած էր, ու դեռ թաց թարթիչներունմէջէն շահագրգռուած՝ կը նայէր իր դրացիներուն ու ինքն ալ կարծես բաղձալով իր բաժինը բերել այդ վերածնունդի ջանքին մէջ՝ խորհուրդներ կուտար յոյսի, բեկբեկ եւ իմաստուն բառերով...

Ծիւղութիւնները շուտով կը սկսին... Թիւղ նոյնիսկ կատաղութիւնը ձեռք չտայ մեղի՝ հինգ տարիէն առջի վիճակի նիւ կը դառնայ... Աստուած մեծ է... Գաղտնիքներ տեղի չէ որ պարսպ կը մընայ միայն։

— Անոնց տեղի ալ պարսպ չի մնար. մեր կիները մեր հողին պէս բեղմնաւոր եւ առողջ են...

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱ

ՊՈՐԻՍ ԿՈՏՈՒՆՈՎ

Ռուսական օփերայի խումբին կազմա — կերպած այս հոգեկաւոր դուստներու — թիւը հրաշքի պէս բան մը եղաւ, այնքան հզօր, զգլխիչ եւ աներեւակայելի էր իր գործած տալուորութիւնը երաժշտասէր հասարակութեան վրայ։

Պորիս Բրիսթօֆ կ'անձնաւորէր մարդասպան ցարը։ Ողջի խայթով բռնաւոր, ան մեղի պատմեց իր անձկութիւնները, ցարը չտեսնուած եղբայրական ուժ — զնութեամբ մը. անսահման յուզականութեամբ մը, որ կը սեղմէր մեր կոկորդը, թաւափափուկ սքանչելի ձայնով մը, որ կ'երանգաւորէր իր տրամուծիւնը անստեղծ արուեստով մը։

Ժողովուրդին խանդավառութիւնը աննկարագրելի էր։ Օրինակելի համեստութեամբ մը, տաղանդաւոր արուեստագէտը ջանաց խուսափել իրեն նուիրուած խելայեղ ծափերէն, որոնք մինչեւ քսան վայրկեան տեւեցին։ Իւրաքանչիւր անգամուն որ բեմ կուգար, խաղընկերներուն կամ նուազատուները դեկալարին հետ, բոլոր շրջաններէն իր անունը կը թնջար։ Մէկ խօսքով, ցնցող եւ միանգամայն հմայիչ երգիչ — դերասան մը, որ առաջին պահէն կը ստեղծէ տալուորութիւն մը, որ հետզհետէ կը ծաւալի մը — ուսլ ողբերգութեան դարգացումով։ Վերջին արարան, նստած ցարեւոյ դահլիճի վրայ, ան խնդր կը ձեւանայ, այնպէս ինչպէս ոչ ոք թերեւս ցարը յաջողած է ընել բեմին վրայ, մեղի մինչեւ մեր սրտին խորը յուրիչ ետք, փորձիկ դահաժառանգին ուղղած սրտաշարժ յետին հրաժեշտով մը։

Յոտնիկայ յերախտագիտական ցոյցը հասարակութեան, — որոնց մեծ մասը ուսերէն չէր դիտեր, — միթէ լաւագոյն վարձատրութիւնը չէ՞ արուեստագէտի մը, յաջողութեան լաւագոյն դրամականը։ Յաճախ խորհած եմ այս ճշմարտութեան վրայ եւ այն եղբայրակցութեան յանգած, թէ ամէն ինչ իրեն չափն ունի։ Երբ ուս ժողովուրդը հանձարներ կը ծընի, ատիկա միշտ համեմատական է իր մեծութեան։

Ա. Սրեֆան

միխթարիւր։ Այսօր ալ բոյնէն թուած ձագուկները կը յանձնէ նորէն Արշակին... Հաղի կարգի դրած էր ծանր հոգերը, եւ քիչ մը շունչ պիտի առնէր, ահա անոնք հիւանդութիւն մը տապալեց, այդ առողջ եւ տոկուն մարդը, մեր սիրելի Տէր Բարեկէնը։

Սիրելի ընկեր, հանդիստ ըզմաջար — չար ոսկորներուդ։ Այս քանի մը տողերը բոլոր սիրելիներուդ, ընկերներուդ եւ ժողովուրդին կողմէ, ծննդավայրիդ՝ Բարեկիւր, բու պտտած լեռներէն ու դաշտերէն հաւաքուած փունջ մը ծաղիկ, թող ըլլայ թարմ հոգեկոյտիդ վրայ։

Գ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Տարեց մարդ մըն էր այդ ըսողը. իր ժողովուրդը կարկամած կը մնար ու սրտին ցալը չկրնայիլ ամբողջովին արտա — յայտել՝ երկու ձեռքերը զլխուն կը դարնէր ու զրաձգութիւն գալարուած՝ կնկան պէս սկսաւ արտասուել։ Արցունքը նախ պատճառով կը ժայթքէր աչքերէն. կաթիլները կը մնային կոպերուն վրայ, ծանր ու խոշոր կաթիլներ, ու դանդաղութեամբ կ'իջնային այտերէն վար։

Իր յուսահատութիւնը այնքան բացարձակ ու մեծ էր որ ամէնքն ալ մոռնալով իրենց իսկ ցալը, կը նայէին իրեն ու կը միխթարէին զայն։

— Թիրոս իմ միջին, բու տէրադ միխակ քուկդ չէ, ամէնուն գլուխներն ալ վառած են, քեզի ո՞վ հացի կարօտ կը ձգէ... Թիրոս իմ միջին, աւելի դժբախտներուն նայէ ու միխթարուէ, մալին ցալը ինչ է... կարծիք դաւակնելը միտքը բեր, արցունք — քեզ անոնց համար պահէ...

Մէկը ականջս ի վար մըմնջեց։

— Թիրոս իմ մէջ Մարաշի է... Հոնտեղի դէպքերն իր շորս գաւառները զոհ գացած են, 14 տարի առաջ։

Ու ահա ինքնապատահութեան պայծառ ժպիտ մը կը լուսաւորեն ամէնէն մոռյալներն անգամ...

Բայց նոյն միջոցին իսկ մեր ուշադրութիւնը արձաւ դէպի հարիւրամեայ ձեռունին. մեծ դժուարութեամբ ոտքի կեցած էր եւ իր վտիտ սրունքներուն վրայ ամբողջ մարմինը կը դողդոջէր. դաւա — դանը չզանալով անմիջապէս իր երկու թեւերը երկարեց՝ հաւասարակշռութիւնը պահելու համար. ու աղօտ բերքը դուրս ցցուած, շրթուքը ծամածոտ, մօրուքը դողդողալէն սկսաւ խօսիլ այնպիսի ձայնով մը, որ կարծես դարերու խաւարէն կուգար...

— Աստուած երկար կեանք չնորհեց ինծի, չեմ դիտեր թէ անց՞ծք մը թէ օրհնութիւն մըն էր այս... Իմ աչքերս շատ քան տեսան ու ականջներս շատ քան լսեցին... Քանի մը սերունդ իմ աչքերուս առաջ ծնան, տառապեցան ու մեռան. ու ամէնուն կեանքը դաս մը եղաւ ինծի... Ճշմարիտը կ'ըսեմ ձեզի, այս հողը ապել խախտ է ու խորթ մօր կըմնանի... Թշ — նամիին հողին վրայ ոչ դաւակ ունենալու է, ոչ չնք չինելու է... Մալի վրայ կը խօսիք, ապագայի վրայ կը խօսիք, դա — ցէք, դպցէք սա սեւցած «վէրանէն»ներուն վրայ նայեցէք... Չաւի վրայ կը խօսիք. դպցէք անթաղ մնացած ոսկորներուն վրայ նայեցէք...

ՁԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

նաև որ ռազմական պիտոյքներ չծախէ :
ՀԵԴԿԱՍՏԱՆ հասաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆոսթըր ՏԵԼԵՍ եւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ : Այս առթիւ քննեցին նաեւ Քորէայի խնդիրը : Հնդկաստան 1-094-100-000 տոլարի կը կարծաւ, դը - լուսի հանելու համար իր հնդամեայ ծրագրերը որ կը դործադրուի երկու տարեկէ ի վեր :

ՊՈԼՍՈՅ Թերթերը կը գրեն թէ չուէ - տացի նաւապետը, Օսկար Լորենցի, որ պատահականապէս կը համարուի Թրքական «Տուճլու փուկա» սուզանաւին ոչնչաց - ման, փորձեց անձնասպան ըլլալ Տարտա - նէլի դատարանին առջեւ, պատուհանէն վար նետուելով :

ՀԵԴԿԱՍՏԱՆԻ ըմբոստները յաջողեցան գրաւել Փրանսական կարեւոր դերք մը Լաուր շրջանին մէջ : Պահակաօրքը հերոսարար դիմադրեց լման քառասուն օր : Ըմբոստները այժմ կը փորձեն յառաջ խաղալ դէպի Թոնքինի Տէլթան :

ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ մը կնքուեցաւ Ֆը - րանսայի և Սարի կառավարութեան մի - ջեւ : Պ. Ժ. Պիտո ճառ մը խօսեցաւ պար - զելով նոր համաձայնութեան արժէքը : Արեւմտեան Գերմանիան վերջնական չի նկատեր այս համաձայնութիւնը :

ՄԻԿ. 15 ՕԴԱՆԱԻ ՄԸ (սովետական) Տանքմարքա իջաւ Լեհաստանէն : Օղաչուն ապատան խնդրեց : Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Ամերիկացիներուն խոստացած հարկը հազար տոլարի պարգեւը միայն Քորէայի համար արժէք ունի :

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետ ընտրուեցաւ Պ. Ֆրետերիք Տիւրիոն (անկախ, բաժնուած գոր. տը Կոլէն) :

ԻՐԱՆԻ քարիւղէն պետական դանձը կը մտնէ միայն 25 % : Քարիւղը կը ծախուի 50 առ հարիւր գեղչով, իսկ 25 առ հա - րիւր վար կը դրուի անդլուրանեան ընկերութեան հատուցումը վճարելու հա - մար :

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հայ. Եկեղեցւոյ փարիզի Կրօն. Ընկե - րակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը հրաւիրուած էր 10 Մայիսին : Մեծամաս - նութիւն զոյացած չըլլալով ժողովը տեղի չունեցաւ :

Ինչպէս յայտարարուած էր, ծրագիր - կանոնագրի 16րդ յօդուածին տրամա - դրութեամբ, երբ առաջին անգամ մեծա - մասնութիւն չի զոյանար, Բ. ընդհ. ժո - ղովը նիստի կը հրաւիրուի տասնըհինգ օր ետք, որ օրինաւորապէս կը գումարուի, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը :

Հետեւաբար, արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 24ին, ժամը ճիշդ 15ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ, 15 ռիւ ժամ Կուժօն :

Այս առիթով պարտք կը սեպնք տեղե - կացնել հասարակութեան թէ ժողովին ներկայ կ'ըլլան իրենց անդամավճարը հատուցած անդամները :

Անդամները կրնան իրենց վճարումները ընել անձամբ, «չէք փոսթալ»ով, մանտա քարթով կամ իրենց յարմար դատած ձե - ւով : Եկեղեցւոյ «չէք փոսթալ»ի թիւն է. փարիզ 6761-25 :— ԴԻԻԱՆ

ՆՈՐ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ԲԱՅՈՒՄԸ ԼԱՍԻՌՈՍԵՅԻ ՄԷՋ

Լասիոթան ալ երեսուն տարիներ վերջ, կ'ունենայ իր սեպական մատուրը : Շի - նութիւնը վերջացած ըլլալով՝ բացման հանդիսաւոր արարողութիւնը պիտի կա - տարուի Հոգեգալտեան երկուշաբթի ա - ռաւօտ : Արարողութեան կը մասնակցին՝ Մարտիիոյ քահանայից դասը ամբողջ կազմով, նոյնպէս Պոմօնի դպրաց դասը եւ Լասիոթայի երգեցիկ խումբը ղե - կավարութեամբ երկու դպրապետներու՝ Լեւոն ձէրահեանի եւ Յակոբ Մարաբեանի եւ սպասարկութեամբ աւագ սարգաւազ Գաբրիէլ Լուսարարեանի :

Այս տօնակատարութեան առթիւ՝ կը հրաւիրենք անխափ ըրոր հանրային, մշակութային եւ բարենպաստակ կազմա - կերպութիւնները եւ հասարակութիւնը :

Յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Եկեղեցւոյս բարերար Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Յարու - թիւնեանի, ըստ խնդրանաց Տէր և Տիկ. Տիգրան Թորոսեանի՝ իրենց վաղաք - ուիկ հօր՝ Պ. Յակոբ Ձէրահեանի հօգ - ւոյն, ինչպէս եւ Եկեղեցւոյս սատարող ըրոր ննջեցելոց համար :

Մարտիիոյ Լա Սիոթա օթօքար կը բա - նի ժամը 6, 8, 8-45, 10, 12 :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վարու - ժան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վարդգէս» խումբին :

Այս շաբաթ ժամը 21ին, քաղաքապե - տարանի սրահին մէջ :

Կը նախադասէ ընկ. ԱՐՄ. ԳՈՒՅՈՒՄ - ձեՆԱՆ : Կը խօսի ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ԳԱ - ԼՈՒՍՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Երգ, արտասանութիւն եւ ջութակ : Պար եւ ուրախութիւն, յայտնի նուագա - խումբի մասնակցութեամբ :

Պարահանդէսը մինչեւ լոյս :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Երաբ գիշեր ժամը 8-30էն մինչեւ լոյս Ե. քաղաքապետի քաղաքապե - տարանի շէքի սրահին մէջ :

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոսի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուէն մինչեւ առաւուսն ժամը 2 :

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՍԱՒՈՐԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

38ԴԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԻՄԻ ՄԷՋ

Կերակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր :

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne
Հրաւիրուած են մարտիրոսաց քաղա - քական կուսակցութիւնները, Հայ Առա - քելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետա - րանական Եկեղեցիներու եւ Առաջնորդա - րաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Լեզոնական Միու - թիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ Կապոյտ Ուաչը, Հայր. Միութիւնները եւ բոլոր ազգ. կազմակերպութիւնները :

Կը նախադասէ՝ Միութեան հիմնադիր - ներէն Ա. ՀԻՒՍԵԱՆ,

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՅ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ

Մասնակցող կուսակցութեանց ներկա - ցուցիչները :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ - ցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Գապարեան, Ե. Հրաչեան (Երգ), Ալիս Յարութեան, Ա. Սէրէնիլիւն, Թա - դայեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտա - սանութիւն), Օր. Ա. Ալիմեան (դաշ - նակ) :

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր :

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու համար գիմիլ՝ Վարդան Պանտիկեան՝ 27 ռիւ տ'Օպաներ : Յովհ. Հացադորժեան 15 ռիւ Լօնի տէ Գալիւ - սին, Մ. Շահինեան 26 ռիւ տէ Փրթիթ Մարի, Սիմոն Աւոյեան 7 Փլաւ տիֆու եւ Արամ Հիւսեան 26 Պալվ. Ռապաթօ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան : Այս շաբաթ, ժամը 8ին, Սալ տէ Ֆէ - թի մէջ :

Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւն - ները եւ միութիւնները :

Կը նախադասէ Ա. ԽԱՅԵԱՆ
Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ոսքը կ'ունէ Փրանսական ընկերվարա - կան կուսակցութեան ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական խնամուած ճոխ բա - ժին : Մասնակցութեամբ Կապոյտ Ուաչի «Արաք» երգչախումբին, ղեկավարու - թեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ :

Եւրոպական պարեր, Ճոխ չքանդան (պիւֆէ) : Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵ ՀԱՆԳԻՍ

ԼԻՈՆ. — Այրի Տիկին Մարի Մոլիսեան իր մօրը Տիկին ՄԱՐԻՍՄ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ մահուան Ա. տարեկիցին առթիւ հոգե - հանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս կիրակի, Լիոնի Հայոց Եկեղեցին, ռիւ Լուի Պլան : Կը խնդրուի իր յիշա - տակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

ՀՈԳԵ ՀԱՆԳԻՍ. — Այրի տիկին Պայ - ծառ Պետեան, Պ. Արմենակ Պետեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրա - կի Շաբաթի մատուոյն մէջ հոգեհանգստ - կան պաշտօն կը կատարուի հանգուցեալ ՆՇԱՆ ՊԵՏԵԱՆԻ եւ Պետեան ընտանիքի ննջեցեալներու համար : Ծանօթներէ եւ բարեկամներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ . —

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Փր.,

Արտասահման՝ 1400 Փր. :

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20°

Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՈԹ. — Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 Փրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ 13րդ թիւը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ «Կառվարենց» մաս - նաճիւղի, այս կիրակի ժամը 15-30ին, Կարմանի սրահը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Զա -ւեշտ մը Անիէնի Նոր Սերունդին կողմէ : Արտասանութիւն, Երգ : Ժամը 18էն վերջ եւրոպական պար :

Հաղորդակց. միջոցներ. — Կար տիւ Նո - ոնի շողեկաւք ժամը 14-20ին, Օթպիւս փորթ տը լա Շափէլէն 268 թիւ :

ԽՆՁՈՅՔ - ԳԻՆԵՁՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Մարտիի Հ. Ե. Մ. «Արծիւ» մարզական միութեան : Այս շաբաթ ժամը 20ին, Պաւ Էնթրէմաիօնա - լի սրահին մէջ : 230, Շըմէն տը լա Մաու - րակ - Վիլ :

ՀԱՆԴԻՍ - ԽՆՁՈՅՔ ՎԱՆԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Համա - Խորհրդ - ցիական Միութեան մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 9էն մինչեւ կիս գիշեր, ռիւ Պուֆիէ, Ա. Քէսմէճեանի սրճարանը : Բանաստեղծիւն, Երգ, նուագ, արտա - սանութիւն : Կը հրաւիրենք բոլոր Հայրե - նակիցները :

ՊԱՏԱՐԱԳ. — Փարիզի Ս .Յովհ. Մկր - տիչ Եկեղեցւոյ մէջ Հոգեգալտեան տօնին առթիւ այս կիրակի, պիտի մատուցուի քառամասն պատարագ, ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՐԵԱՆԻ : Պիտի քարոզէ Առաջնորդ ՍԵՐՈՎԵՅ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿ - ԵԱՆ :— (Հոգաբարձութիւն)

ՀՈԳԵ ՀԱՆԳԻՍ - ՊԱՏԱՐԱԳ. — Այրի Տիկին Երեցուհի Թէրզեան իր ամուսնոյն Տէր Ծ. քնյ. Թէրզեանի վախճանման երկրորդ տարեդարձին առթիւ (22 Մայիս 1951) կը յայտնէ թէ պատարագ եւ հոգե - հանգստ տեղի պիտի ունենայ այս կի - րակի, Սէն Ժէրոմ Ս. Սահակ Մեւրոպ Ե - կեղեցիին մէջ : Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ՇՆՈՐ ՀԱՆԱՆԻՔ. — Այրի Տիկին Վա - ղարչակ Ուրարեան եւ զաւակները եւ բո - լոր պարագաները իրենց խորին շնորհա - կալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց ո - ռոնք անձամբ, զրաւոր կամ փոխան ծաղ - կեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ սիրելի ա - մուսնոյն եւ հօր ՎԱՂԱՐՇԱՅ ՈՒՐԲԱԹ - ԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ :

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS

DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville

Téléphone : ENT. 17 - 65

Ամենալիւրջի դրութեամբ :

Մեր մատչելի գիշերը խիստ նպաստա -ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Մարտիի մեր բաժանորդներէն օգ - տուիլ Պ. Նարդուինի ներկայութեանէն վճարելու համար իրենց հին եւ նոր բաժ - նեցիները : Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովո - րական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրա - կարգ :

ԼԻՈՆ. — Հ.Յ.Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20-30ին, Ավրիւ տը Սաֆ - սի եւ ռիւ տը լա Փարսիէնի սրճարանին ետեւի սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱՆԱՆՍ. — Հ.Յ.Դ. Շըլ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր - ները՝ այս շաբաթ ժամը 20-30ին, Ահա - րոնեան ակումբը, Կարեւոր օրակարգ : Բացականքներ նկատի պիտի առնուին :

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8-30ին, սովորական հաւաքատեղին : Բո - լորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայանալ անդամատետրերով :

ԶԱՓ. ՈՐԲԵՐՈՒ Միութեան անդամ - անդամուհիները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեփանի վերնայարկը, (Մէթրո - Բատէ) :

ՀՈԳԵ ՀԱՆԳԻՍ

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ ՏԻԿԵԱՆՑ վարժարանի հիմնադրութեան տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, փարիզի Հայոց Եկեղեցին, 15 ռիւ ժամ Կուժօն, ի յիշատակ հանդուցեալ հիմնադրներուն, անդամներուն եւ ուսուցիչներուն : Հոգե - հանգստի երգեցողութիւնները պիտի կա - տարուին վարժարանի սանուհիներուն կողմէ :

Լ Ի Լ Ա Յ Ի Ն

Միշտ լաւագոյն ֆաշը կրնաք ընել հոն, իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը ունկնդրել մանաւարտներու մուտք :

Ձեր ֆամբուս վրայ է

Լ Ի Լ Ա Ն

24, Rue Saint Lazare, Paris 9°
Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

TÉLÉ - CHATEAU

97, Rue du Château. Paris 14°

Suffren 62 - 02

ՎԿՍԵՍԻ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԻՏ

TELEVISION - RADIO

Ինչպէս նաեւ էլեկտրական installations (տուններու եւ խանութներու մէջ) : Ճոխ մթերք ի ամէնէն արդիա - կան տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT մեքենաներուն :

Վաւարման դիրքաւորում եւ մասնաւոր գեղը «Յատաւ»ի ըմբերցողներուն :

Դիմել՝

Պ. Ա. ՍԱՂԱՋԱՐԵԱՆԻ

Վերի հասցէով :

ԼԱԻԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՅՈՒՌՆԻԹԻԹԻ

Դերակներու համար

Կ Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ի Ն

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենամաժան գնով

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévis, Paris (9°)
Tél.: Pro. 86-60 C. C. P. PARIS 167 - 63

ԲԱՏԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՀԱՐԱԹ

23

ՄԱՅԻՍ

SAMEDI

23 MAI

1953

2907 ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7073

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՆ, 2907 ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2484

ՄԵՐ ԽՈՍՔԸ

ԹՈՒՂԹ ՄՐՈՏԱԾ ԱՏԵՆ

Ի ընդհանուր, առ նուազն պարզա -
միտ կէտք էր ըլլալ, չըմբռնելու համար
Սուրբոյ վերջին յեղաշրջումներու ոգին:

Նոյն խմորումները չե՞նք տեսներ ամ -
բողջ Միջին Արեւելի մէջ:
Թուրքը արթնցաւ, Արաբն էր որ պիտի
քնանար, իր ազատագրումէն ետք:

Ազգային վերածնութեան որեւէ շար -
ժում իրեն հետ կը բերէ ցնցումներ: Յա -
ռաջ եկած փոփոխութիւնները կ'ազդեն
բոլոր տարրերուն վրայ: Ուղղակի կամ
անուղղակի:

Անհրաժեշտ է յստակօրէն ըմբռնել փո -
փոխութեանց իմաստը, լաւագոյն արդիւն -
քը ապահովելու կամ բացասական հետե -
ւանքները կանխելու համար:

Այս պարագան կը պահանջէ արթնութիւն
եւ լրջութիւն: Որոշ ուղեգրիմ եւ աշխա -
տանք:

Ներքին թշնամիներ, հասարակ հրձիգ -
ներ են անոնք որ կը փորձեն կուսակցա -
կան, հատուածական կամ դաւանական
հաշիւներ լուծել, այսպիսի պարագաներու
մէջ:

Այդ քրէական յանցանքին մէջ բռնուե -
ցաւ « Պաշար » ի ծածկանուն թղթակի -
ցը, իր գարշիլի, թրքաւարի բանասրկու -
թիւններով:

Յիշեցնենք անգամ մը եւս, — դիմակա -
ւոր հրձիգէն աւելի պատասխանատու է
ոսովաւար պաշտօնակիրներին խմբագրու -
թիւնը, որ նոյնութեամբ տեղաւորած էր
այդ խուժանաւարութիւնը:

Որքա՞ն թիրախացութիւններ եւ շարիք -
ներ պակաս պիտի ունենայինք, եթէ թեր -
թերու խմբագրութիւնները չորս բանային
իրենց աչքերն ու միտքը, թուղթ մը -
տամ ատեն:

Մանաւանդ երբ կը շօշափեն այնպիսի
նիւթեր, որոնք սերտ կապ ունին Միջին
եւ Մերձարեւելի տարազերի բազմու -
թեանց ճակատագրին հետ:

Ինչպէս բացատրեցինք երէկ, կարգ մը
թիրախացութիւններ հարթութեամբ են ար -
դէն, չնորհիւ կատարուած բանակցու -
թեանց:

Աշխատանքները կը շարունակուին, լու -
ծելու համար ուրիշ խնդիրներ:

Որեւէ նոր յանգումներ կախում ունի
մեր հաւաքական խմբագրութեան եւ ան -
կեղծ գործակցութեան:

Ամէնէն արդար դատն ալ դատապար -
տուած է ձախողման, երբ առ ուսն քա -
րեր կը դուրսնան ճամբուն վրայ: Չկամու -
թեամբ, ապիկարութեամբ կամ նենգա -
մտութեամբ:

Տարրական հեռատեսութիւնը կը պա -
հանջէ կերբերը սանձել: ձեռքեր չբանալ,
միջոցաւոր պղտորելով եւ թիրախացու -
թիւններ ստեղծելով:

Սուրբոյ նոր իշխանութիւնը եւ ժողո -
վուրդը որեւէ կապած չեն ունեցած մեր
գաղութիւն հաւատարմութեան եւ ուղղա -
մտութեան մասին:

Ոչ մէկուն մտքէն անցած է թէ մենք
« պետութեան մէջ պետութիւն կը լա -
զանք », ինչպէս կը գտնանցէր « Պաշ -
ար » ի թղթակիցը:

Ժամանակակից լրագրութեան մէջ
պատմական պիտի մնայ Հիւս. Ամերիկայի
ոսովաւար պաշտօնակիրներին այս պատ -
կերագրող խայտառակութիւնը, որ կըր -
նար մեր մուկը մարել, եթէ Թուրքիոյ
մէջ ըլլայինք:

Բարեբախտաբար Սուրբոյ եւ միւս ա -
րարական երկիրներու իշխանութեանց եւ
ժողովուրդին համար իշխանիք չեն մեր
գաղութներուն կեանքն ու ձգտումները:

Անոնք շատ լաւ կը ճանչնան, նաեւ,
Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որուն վարած
քաղաքականութիւնը վճռական դեր կը
կատարէ, վստահութիւնը ամբողջութեամբ
համար:

ՕՐՈՒԱՆ

ԴԵՊԲԵՐԸ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՏԱՊԱԼԵՑԱԻ

244Ի ԴԵՍ 328 ՁԱՅՆՈՎ

ԵՐԵՔՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՏԵՍԱԿՑԻՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ ԿԻՍՈՒՆ

ՄԵՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ
ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Ռենէ Մա -
յէրի դահլիճը տապալեցաւ ԵՂ. օր, 241Ի
դէմ 328 ձայնով, ինչ որ արտակարգ մե -
ծամանութիւն մը կը կազմէ: Եւ տապա -
լումը տեղի ունեցաւ ճիշդ այն պահուն
երբ վարչապետը կը ծանուցանէր թէ Ե -
րեք Մեծերը ժողովի հրաւիրուած են յա -
ռաջիկայ յունիսին, քննելու համար խոր -
հրդաժողովի մը խնդիրը:

Ազգ. ժողովը մասնաւորապէս հակա -
ռակ էր դահլիճին պահանջած մասնաւոր
իրաւատութեանց, որուն վրայ կը պնդէր
վարչապետը:

Դահլիճին հրաժարումէն անմիջապէս
ետք, հանրապետութեան նախագահը
ձեռնարկեց աւանդական խորհրդակցու -
թեանց, վարչապետ մը ճարելու համար:
Հաւանական թեկնածուներ կը նկատուին
Պ. Պ. Ժոսէ Պիտո, ֆոլ Ռենո եւ ուրիշ
նախկին վարչապետներ:

Դահլիճին դէմ քուէարկած էին ընկեր -
վարականները (105 ձայն), համայնա -
վարները (96), դօր. ար Կոլի կուսակից -
ները (83) եւն.: Թեր թուէրակած էին 74
ժողովրդականներ 89Ի վրայ, 65 արմա -
տակները 75Ի վրայ, 44 անկախներ եւն.:

Վիճարանութեանց ընթացքին, ընդդի -
մադիրները ամէնէն աւելի ծանրացան
մասնաւոր իրաւատութեանց պահանջին
վրայ դոր միասնակար կը դռնէն: Կառա -
վարութեան կուսակիցները ի դուր կը
փորձէին ապացուցանել թէ այդ իրաւա -
տութիւնները լիարժեքութեան հանգամանք
չունին: Զօր. ար Կոլի խմբակցութեան
ներկայացուցիչը դիտել տուաւ թէ մաս -
նաւոր իրաւատութիւնները պիտի չկրնան
լուծել երմտական դժուարութիւնները:
« Երկրին համար էական պահանջ մըն է
սահմանադրութեան ճշմարիտ բարեկ -
րուցում մը, որպէսզի կարելի ըլլայ վերա -
կազմել իշխանութիւնը »:

Ընկերվարական խմբակցութեան ներ -
կայացուցիչը պարզեց դահլիճին «հակա -
տութիւնները» եւ յայտարարեց. — «Ըն -
կերվարական խմբակցութիւնը չի կրնար
քուէ տալ քաղաքականութեան մը որ պի -
տի ծանրացնէ անտեսական դժուարու -
թիւնները: Ան կը սպասէ հանրապետու -
կան մեծամասնութեան մը»: Ժողովրդա -
կան խմբակցութիւնը որոշած էր վստա -
հութեան քուէ տալ, բայց ոչ միաձայնու -
թեամբ: Նախկին վարչապետ մը, Էտիառ
Փոռ, պաշտպանեց մասնաւոր իրաւատու -
թեանց բանաձեւը, բայց դիտել տուաւ
թէ այդքանը բաւական չէ, հաւատարա -
կընելու համար երեւմտեան: Իր կարծի -
քով, անտեսական եւ երմտական տաղնա -
պին բուն պատճառն է զինուորական ծախ -
քերուն ծախրայեղ ծանրութիւնը:

ՎԱՐՁԱՊԵՏԻՆ ՊԱՏԱՍԻԱՆԸ

Պ. Ռենէ Մայէր պատասխանելով եղած
քննադատութեանց, իր կարգին ուժ -
ղնորէն յարձակեցաւ ընդդիմադիրներուն
վրայ: Ըսաւ թէ «շատ մը ճառեր խօսուե -
ցան, բայց ոչինչ առաջարկուեցաւ, կա -
ռավարութեան ծրագրին տեղը բռնելու
համար: Եթէ այս ժողովին մէջ մեծա -
մասնութիւն մը գոյութիւն ունենար որոշ
ծրագրով, կրնար իշխանութիւնը ստան -
նել, զայն դորձագրելու համար: Մենք
երկար սպասեցինք այդ ծրագրին, բայց
ոչ ոք բերաւ: Ոչ ոք հարկային նոր ճիւղ
մը առաջարկեց: Անկիւնէ մը (մասնաշնե -
լով համայնավարները) միայն առաջար -
կեցին զոհել երկրին ապահովութիւնը
կամ անպատուելի մեր համերաշխութիւնը
Ֆրանսական Միութեան ընկերակից պե -
տութեանց հետ »:

Դատնարով աչքերուն եւ մասնաւորապէս

ԺԱՄԱԴԱՐԱՎԱՅՐԸ՝ ՀԵՌԱՒՈՐ ԿԸԶԻ ՄԸ

Մայիս 21ին Այդընհաուեր, Զբընիլ եւ
Ֆրանսայի հրաժարեալ վարչապետը, Պ.
Մայէր միաժամանակ ծանուցին թէ Յու -
նիսի կիսուն ժողովի հրաւիրուած են
Պերմուտա կղզին, խորհրդակցելու հա -
մար համաշխարհային խնդիրներու մա -
սին: Այս առթիւ հրատարակուած դե -
կրացը կ'ըսէ. —

Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի եւ Բել -
տանիոյ կառավարութիւնները երկար ա -
տենէ ի վեր կը խորհրդակցէին, տեղի -
կատու ժողով մը դուստրելու համար:
Համաձայնեցանք թէ աղբիւսի ժողով մը
ցանկալի է այնպիսի թուականի մը մէջ
որ յարմարի ամէնուն: Այս ժողովին ա -
ռաջին նպատակը պիտի ըլլայ պարզել
հասարակաց տեսակէտները բարեկամնե -
րու միջեւ շատ մը խնդիրներու մասին ո -
րոնք պէտք է լուծուին գործակցարար,
որպէսզի կարելի ըլլայ յառաջ տանիլ հա -
մաշխարհային խաղաղութեան դատը »:

Լուրը խոր տպաւորութիւն գործեց բո -
լոր մայրաքաղաքներուն մէջ: Զբընիլ եւ
Մայէր լրացուցիչ տեղեկութիւններ հա -
ղորդեցին: Ֆրանսայի հրաժարեալ վար -
չապետը իր յայտարարութիւնն ըրաւ ճիշդ
այն պահուն երբ Ազգ. ժողովը կը պատ -
րաստուէր անվստահութեան քուէ տալու:
Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը:

Կառավարութիւնը երբեք պատճառ
չունէր վախճալու թէ Ֆրանսան հեռու
պիտի պահուի Արեւելի հետ կառարելի
խօսակցութեան մը: Միայն թէ նախընտ -
րեցինք խոհեմութեամբ շարժել: Ինչպէս
յայտարարած եմ այս ժողովին առջեւ,
կառավարութիւնը առանց վերապահու -
ման պիտի ընդունի թ. Միութեան ա -
ռաջարկները եթէ ապացուցուի թէ աղ -
մեծ երկիրը այժմ վճռած է զիւրացնել
տարրեր վարչաձեւերու եւ մտածումնե -
րու խաղաղ համակցութիւնը: Արտաքին
գործերու նախարարն ալ միեւնոյն կոչը
ուղղեց տարրեր պարագաներու մէջ եւ
ըսաւ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը
սիրայօժար Փարիզի մէջ պիտի ընդունի
չորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչ -
ները, անմիջապէս որ ապացուցուի թէ
այսպիսի խորհրդաժողով մը կրնայ ծա -

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Ե)

զօր. ար Կոլի խմբակցութեան խօսակցին,
Պ. Մայէր շարունակեց.

« Ներ կառավարութիւն մը կազմել
կ'ուզէք: Համաձայն եմ: Ի՞նչ ծրագրով:
Ազգ. Միութիւն: Անշուշտ, ես առաջին
կուսակիցն եմ, Բայց ազգ. միութիւն ի՞նչ
բանի վրայ: Կառավարութեան պահան -
ջած մասնաւոր իրաւունքները ոչ նոր են,
ոչ ալ շատ լայն: Մերմէջ աղբան սահ -
մանափակ իրաւատութիւններն՝ կը նշա -
նակէ չուղել որ կառավարութիւնը հասնի
նպատակի մը որուն համաձայն են բոլորն
ալ: Կը նշանակէ մերժել վստահութիւնը:
Դուք շատ լաւ գիտէք որ անհրաժեշտ են
այդ իրաւատութիւնները, դեռ աւելի
լայն, խոր եւ հաւանաբար տեսական իրա -
ւատութիւններ: Եթէ մերժէք այսօր, վա -
ղը պիտի ստիպուիք ուրիշ մը շնորհակալ
իրաւատութիւնները: Աւելի դիւրին է փո -
խել դահլիճ մը քան ծրագրել մը եւ թե -
րեւս անգամ մը եւս պիտի ապացուցանէք
նախարարութեանց խախտում վիճակը, որ
կը վարկաբեկէ Ֆրանսան աշխարհի մէջ
եւ մեր կարգուսարքը՝ երկրին մէջ: Գանի
որ ծրագրել չկայ, ո՞ր կ'երթաք: Պարզա -
պէս կը վերադառնաք հոն ուրկէ կուգանք
մենք: Թերեւս դէպք երմտական անկար -
գութիւն որուն թով պիտի նսեմանան մեր
նախկին դժուարութիւնները »:

ԾԱԿԵՓՈՒՆՁ ՄԸ ԵՒՍ

Դիպուածով սկսայ այս շարքը եւ կ'ու -
ղեմ վերջացնել, քանի մը անուններ եւս
յիշելով: Իրեւ «պիտանի դիտելիք» մեր
գործերուն, աշխատակիցներու կեանքէն:
Կ. Պետուշ. — Փա՛ռք երեք եղբայրնե -
րուս, եւ մանաւանդ Գէորգին: Կաշի կը
ծախէ, ես ալ «Պուտ» ծիծաղ» կը փորա -
գրեմ ազգային կաշիներու, կոշիկու կա -
պած բարբերու վրայ:

Առ այժմ կը հանգստանամ, յառանց մոռ -
նալու մեր սիրելի «Յառաջ»ը, որուն գոր -
ծակատարն ալ եղած եմ, առաջին տարին,
Փառքալ փողոցի պատմական տպարանին
մէջ: Կը յիշե՞ս, օր մը թուղթին դէպքը
փլան եւ քիչ մնաց որ ...

Յակոբ Տէր Յակոբեան. — «Հէ՛յ մախ -
լի»... Թերթ կը խմբագրէի, խեցիներ կը
ժողովէի եւ գրականութիւն կ'ընէի Պուտոյ
մէջ: Հիմա տպարան կը բանեցնեմ, կա -
տարելով ամէն սեւ աշխատանք, — «Փան -
թեկ» ծանուցումներ շարել, դրքի կամ
թերթի էջեր կապել, ձեռագիր կամ փորձ
սրբագրել:

Գրե՛լ, — Գրե՛ս նէ ինչ կ'ըլլայ, չգրե՛ս նէ
ինչ կ'ըլլայ... Երբեմն «Յառաջ»ը գլուխս
կը տանի եւ տեղի կուտամ, եթէ գեղնած
թուղթ մը չգտնեմ ...

Յակոբ Հիսայեան. — Ո՛ղջ մնան ամենին
ու միկարտ եւ Ուրֆայի ոգին: Մագ եւ
ծնօտ կը յարգարեմ եւս գրականութիւն
կ'ընեմ: Քանի մը գրեք տպեցի, եւ կը
շարունակեմ հաւաքել, արտագրել, ձեռա -
գիր դիպել:

Քանի մը ձայներ ալ դաւառէն. —
Միայն Միքայէ, Լիան. — Կա՛ր կը կարեմ
(երկու գաւառներու հոգն ունի շալակը):
Երբ գործերը թեթեւանան, կը գրեմ «Յա -
ռաջ»ին: Բաւական ձեռագիր դիպած եմ
արդէն:

Բարգէն Գալէգ, Նիս. — Ի՛նչ տաղնապ -
ներ անցուցի Մարտէլի եւ Փարիզի մէջ:
Յետոյ փոխադրուեցայ Նիս, լուսանկարի -
չի կրպակ մը բանեցնելով: Զրաւեց: Նո -
րէն ալ — ձախ, եւ այժմ պատուական մա -
ծուն կը շինեմ: Գիտէ՛ք թէ ինչ կը նշա -
նակէ, — զիւղերէն կաթ հաւաքել, փո -
խագրել, արտագրել, մածունի վերածել,
տանիլ ծախել: Հաջիւ օրուան թերթերը
կարգաւորու ատեն կ'ունենամ: Հոգիս յօժար
է, մարմինս տկար:

Տիգրան Թաղոյեան. — Կեցցէ՛ կօշիկը
մանաւանդ Մարտէլի մէջ:

Ազգին Մարտիրոսեան. — Օրը իրիկուն
կ'ընեմ ուսում ջամբելով ազգ. մանկա -
ւոյն: Բարեբախտաբար փեսայ ունիմ ...
Նիքալա Շիմական, Ալիքեօն. — Բա -
նուր էի Վիէնի մէջ, երբ գրել սորվեցայ:
Բանջարեղէն կամ խաղող կը քաղեմ այս -
տեղ, կնոջս հետ, համաձայն եղանակին:
Տարուան վեց ամիսը հիւանդ եմ: Դէպե -
րով վիպակներ, յուշեր կարգի կը սպա -
սեն ...

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՓ առջի օր ճառ մը խօ -
սելով յայտարարեց. — «Ինչ որ ալ ըլլան
մեր յարաբերութիւնները թ. Միութեան
հետ, մենք պիտի չփոխենք մեր դիրքը Մ.
Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ
Ֆրանսայի հետ եւ երբեք պիտի չմոռ -
նանք այն օգնութիւնը զոր արմատաբար
ցին մեզի, մեր պատմութեան ամէնէն դժ -
ուարին պահերուն: Յարգալի դիտեմ,
բարեբա՛ւ չեն մեր յարաբերութիւնները
թ. Միութեան եւ անոր ենթակայ երկիր -
ներուն հետ: Անոնք կը սպասեն մեր
սահմանապահ զինուորները եւ իրենց մա -
մուր կը շարունակէ զրպարտել մեր եր -
կիրը »:

ԳԱՀԻՐԷԻ անդէլ. դեսպանը փոխուե -
ցաւ: Նորը, Հէնքի, վարպետ բանագնաց
մը կը համարուի:

ԱՐԹՈՒՆ ԵՒ ԶԳԱՍՏ

Տարակոյս չկայ, որ չենք կրնար մոռնալ Ապրիլեան եղևոնը :

Անմարդկային քաղաքականութիւնը, դադանային վերաբերումը պետութեան մը, որ կազմակերպուած, դիտակցական ազդասպանութիւն գործեց: Լարեց իր պետական ու զինուորական բոլոր մեքե - նաները՝ բնաջնջելու համար անդէն ու անպաշտպան ժողովուրդը մը: Գրգռելով իր իսկ ժողովուրդին ամբոխային տրա - մադութիւնները, բանտերէն արձակեց ոճրագործները եւ աւազակներուն հետ՝ քէնց զանոնք հայ բազմութիւններուն վը - բայ:

Աւելին դեռ: Զգոհացաւ թալանով, ա - լերաճութեամբ ու զանգուածային ջար - դերով: Շղթայազերծելով բոլոր անաս - նական բնադէները թուրք ամբոխներուն, ան, պետութիւնը, ջարդը խրախճանքի, վայելքի վերածեց, սատխաններու, ի ծնէ ոճրագործներու արտաւոր արտոժանե - բով:

Չենք կրնար մոռնալ, եւ պատմութիւ - նը, հայակաան ու ընդհանուրը, չի կրնար մոռնալ:

Արձանագրուած է արեւմտ, դարէ դար փոխանցելու համար կատարուած այդ արտակարգ, մարդկային պատմութեան մէջ չտեսնուած եղեռնագործութիւնը:

Բայց, ինչ որ գրեցինք, արեւմտ վը - բէժիւնդութեան մը համար չէ: Գրեցինք իրեն աւելցնել իրողութիւն: Պիտի դը - բենք դարեւրով, որպէսզի մեր հետադայ սերունդները չմոռնան, յիշեն միշտ իրենց հայրերուն ապրած տառապանքը. մեզի հանդէպ գործադրուած անպատմելի ա - նիրաւութիւնը:

Յիշեն, ոչ թէ սակայն ամբոխային բը - նադներու անճարատուր ըլլալու համար: Հարուն վայել պիտի չըլլար ատ: Ոչ թէ անասնական արտոժանեք գրգռելու հա - մար, օր մը. երբեք: Հայը, դադափարա - պաշտ ու աշխուսական իր խառնուածքով, ընդունակ չէ ստորնանալու, թշնամիին անարդ ու անմարդկային աստիճաններուն իջնելու:

Վեր է, բարձր այդ բոլորէն մեր ժողո - վուրդը:

Սակայն, միաժամանակ, տողորուած արդարութեան զգացումով, չի կրնար հանդուրժել, որ անիրաւութիւնը յաւեր - ժանայ. արդարութիւնը ոտնակոխուի եւ ոճիրն ու ոճրագործը արդարաւան, այն - պիտի ժամանակներու մէջ, երբ յայտուն ժողովուրդներու իրաւունքներուն՝ ա - բին կը հօտի դետերու առատութեամբ:

Պատմութեան, մարդկայնութեան, խղ - ճի ու խաղաղութեան օրէնքները կը պա - հանջեն, որ անիրաւները պատժուին, ո - ճիրն ու ոճրագործները դատաւարտուին: Արդարութիւնը վերականգնի: Ամէնէն ա - նիրաւուած ժողովուրդը՝ հայ ժողովուր - դն եղած է, եւ այդպէս ալ կը մնայ: Մեծագոյն անարդարութիւնը գործուած է

այս փոքրիկ ժողովուրդին հանդէպ, որ սակայն անհուն զոհեր տուած է Արդա - րութեան յաղթանակին համար:

Կա՞յ արդարութեան զգացում. սուտ ու կեղծիք չեն արդարութեան անունով եղած յայտարարութիւնները, տրուած երգումները, ստանձնուած զոհողութիւն - ները, թափուած արիւն ու արցունքը: Այն ատեն, Արդարութիւն պէտք է ըլլայ հա - յութեան, գլխադիր Արդարութիւն, այ - սինքն՝ ամբողջական ու իրական, վերա - կանգնելով իր իրաւունքները, դարձանե - լով իր վէրքերը, հատուցանելով իր ան - հուն կորուստները եւ դատելով ու դա - տապարտելով գործուած ոճիրներն ու ոճ - րագործները:

Ճիշդ այնպէս, ինչպէս դատուեցան ու դատապարտուեցան վերջին պատերազմի ոճրագործները՝ Նիւրնպէրկի մէջ:

Քաղաքակրթութեան իրաւունքն է աս ու պարտականութիւնը. պատմութեան արդարութեան պահանջը. հայութեան ինչպէս բոլոր հայրենական ժողովուրդնե - րուն բարոյական գոհացումը եւ ապագայ սերունդներու ապահովութիւնը:

Արդարութիւնը սակայն երբեք առան - ճին չէ եւ չի կրնար ըլլալ: Արդարութիւ - նը բմբուներէ է եւ ապահով՝ ազատութեան հետ, որմէ զրկուած է Հայը, վրայ տալով իր հազարամեայ հայրենիքը, իր ժողո - վուրդին մէկ երրորդը, իր դարերու ան - դին ստեղծագործութիւնները:

Արդարութեան հետ պէտք է վերա - կանգնի Ազատութիւնը, որուն առաջին դրոշակիրներէն եղած է Ֆե, նաեւ, առա - ջին զոհահին:

Աշխարհի մեծերը այս օրերուն կը պա - քարին Ծաղր. Արեւելքէն մինչեւ Մերձ - Արեւելք, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա, ապահովելու համար Ազատութիւնը. հե - ուցնելու համար սպառնալիքն ու վախը, խորտակելու համար բռնութիւնն ու բիրտ ուժը:

Պիտի վերահաստատուի՞ նաեւ Ազա - տութիւնը այն փոքրիկ երկրին մէջ, որ ամայի է այսօր ու աւերակ եւ որուն հա - րազատ բնակչութիւնը տարագիր է:

Կը հաւատանք: Կը հաւատանք, որովհետեւ Ազատութիւնը անբաժանելի է, ինչպէս Արդարութիւնը: Եթէ աշխարհ ազատ պիտի ըլլայ, չի կրնար ազատ չըլլալ հայ ժողովուրդը: Չի կրնար գերի ու յափշտակուած մնալ իր հայրենիքը:

Բայց, ազատութիւնն իսկ չնորհ չի տը - ուիր, եթէ պահանջող չըլլայ: Եթէ Հայը չկրնար ըմբռնել իրականութիւնը, չգիտ - նայ պաշտօնը, զգաստ ու արթուն մնալ, դիմանալ ու զօրանալ, մշակելով իր ո - դին, պահելով ինքնիշխան եւ իր նորահաս սերունդները, տէր կենալով իր իրաւունք - ներուն, չիր դատին, այսինքն՝ իր հայրե - իրու դարերու երազներուն:

Պիտի դիմանա՞նք հաւատարիմ մնալ ոչ միայն մեր հայրերու խնկելի յուշերն, այլեւ անոնց խմայական ու հոգեկան ժա - ոանդութեան:

(Խմբ. ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ ԻՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑՆԵՐԷՆ

1869ի աշնան, Պոլսէն մինչեւ Հայաս - տանի խորերը — Կարին, Մուշ, Վան, Ուրֆա ու Սղեւը ընդհանուր խանդավա - ութիւնը տուն կուտար երիտասարդ բա - նաստեղծներու՝ ոտանաւորներ ձօնելու Որեմանի, որ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք ըն - տրուած էր: «Զօն» մըն ալ Պետրոս Դուրե - կանէն լոյս տեսած էր Պոլսոյ «Օրագիր»ի մէջ «Պ. Տուրեան» ստորագրութեամբ եւ 1869 Սեպտ. 27 թուականով (տես Օրա - գիր, Կ. Պ. 1869 թ. 21):

«Օրագիր»ի խմբագիր, Օդսէն խօսա - սարեան, իր թերթի յաջորդ թիւերուն մէջ կը գրէ — «Շատեր այն Զօնին ոգիին ու լեզուին վրայ հետադարձութիւն ընելով մեզ կը հարցնեն թէ ո՞վ է այս Պ. Պ. Դուրեան, ուստի համառօտիւ ճանչցնեք ազգին: Պ. Պ. Դուրեան Իսկիւտարցի 16- 18 տարեկան երիտասարդ մ'է, նախկին ա - շակերտ Խակիւտար Եֆեմիսեանի վար - ժարանին, 3 - 4 տարի առաջ վարժարա - նէն ելած, առաջին անգամ միայն տարա - ֆի մը բով 9 ամսոյ չափ գրագրութեան պարապած՝ իսկ անկից ի վեր իր տունը թատերական ողբերգութիւններ հեղինա - կելով կը դրաղի, որոնցմէ աւարտած ու - նի վարդ եւ Շուշան, Սեւ հողեր, Արտա - շէս աշխարհակալ եւ Անկումն Արշակունի հարստութեան անուն ողբերգութիւննե - րը եւ մօտերս ուրիշ մ'ալ կը հեղինակէ: Առաջինը միայն ներկայացուած է անցեալ տարի Կէտիկ Փաշայի թատրոնը, իսկ միւսները դեռ իր բովն են:

Հայրը օրակալի ասցը Բարդ, բայց պատուաւոր երկաթագործ մ'է: Եղբայրը Մանգումէի եւ հիմայ Մէճմուլայի խմբա - գիրներէն Յարութիւն էֆէնտին է:

Այս պարագաները կը նշանակեն անոր համար, որ գիտէ քանի քանի անկիւն գա - նագան տաղանդներ քաջալերութեան պակասեցնել անգործ ու վիստակ կը կենան, միանգամայն իրենց ազգայն ծնո - ղաց բեռ ըլլալու զգացումով կը տան - ջուլին:

Այս կարգէն է նաեւ Պ. Պ. Դուրեան, բայց կը յուսանք թէ զանի տնական ան - կիւնէն հանելով, հրապարակի ծառայու - թեան մտցնելու կարող աղջկանը իրենց ձեռնտուութիւնը եւ քաջալերութիւնը չեն զլանար: Եթէ կը հաւատանք թէ աղջկային վերականգնանութիւնը միտքերու վերա - կենդանութեամբ պիտի դոյնանայ՝ ուրեմն միտքեր վերականգնանքնելու մասին չզանդաղինք»: (Օրագիր, 1869 թիւ 24):

Զօնը տասնական տողերով եօթը տունէ կը բաղկանայ: 1872ի հրատարակչները (տես Տաղք եւ Թատերերգութիւնք, Կ. Պ. 1872, էջ 7 - 8) չեն տուած՝ սկզբնական հարազատութեամբ: Իբրեւ նմոյշ՝ ահա վերջին տունը. —

Ահա սրանայ մեզ ապագայ բոցադէս Մեր հայրենի աւերակաց տալ լոյս վէս,

«ՀԱՅ-ԲՈՅԺ»Ի ՀԱՆԴԵՍԸ

Շարաթ երկիւյ, փառասօն մը դարձաւ հանդէսը, զոր կը հովանաւորէր Զ. Ո. Միութիւնը, տրուած ի պատիւ «Հայ - Բոյժ»ի, սովորական հանդիսակատարու - թեանց ձեւերէն բոլորովին տարբեր, ինքնատիպ եւ տպաւորիչ:

Սալ տը Շիմի կոչուած չքեղ հանդիսա - սրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ մը:

Տոբթ. Քօլօրեան, բացումը կատարե - լով, պատմեց թէ ինչպէ՛ս ծանօթացած է «Հայ - Բոյժ»ի խմբագրին հետ՝ երբ դեռ ուսանող էր, եւ այդ օրերէն ի վեր կապուած կը մնայ բարեկամութեամբ եւ անոր ապագային հանդէպ հաւատքով: Յետոյ Տոբթ. Տամբեան կարգաց իր ծառք, (տես «Յառաջ», 19 Մայիս), յայտ - նելով Հայ Բժշկ. Միութեան յարգանքը եւ իր համակրանքը:

Այնուհետեւ ներկայացուեցաւ Վալդիկ Հաջագործը շարժանկարը, որու հերոսն է Ֆէռնանտէլ, բեմագիրը՝ Աշոտ Մա - լաքեան (Անրի Վէրնէօյ): Պատուոյ օթեա - կին մէջ ներկայ էին այս շարժանկարին ղեկավար դերակատարները:

Շարժանկարը հաղիւ վերջացած՝ բեմ բարձրացաւ Փրանսայի ծանօթ խօսնակը, Ժորժ Պրեքէ, որ կարգով բեմ հրաւիրեց եւ կարճ զրոյցի մը ձեւով խօսեցուց Փր - անսացի արուեստագէտները՝ Մատրէն Սիլվէն, Ֆրանսիս Լինէլ, Արտիստ, Պէր - վալ, Ժընէ, Խիլբըյոյ: Անրի Վէրնէօյը, որ իր կարգին բեմ բարձրացուց ամերի - կացի Օ' Փաթիալու դերասանը «Կենդա - թրք»ի իր դերով նշանաւոր, ինչպէս նաեւ հռչակաւոր ամերիկահին՝ Չապա Կապոր, որ իր խօսքը վերջացուց հայերէն՝ մաղ - թելով «գիշեր բարի»:

Քոմէտի Ֆրանսէզի դերասաններէն՝ Ժորժ Շամարա, ստիպուած ըլլալով կա - նուի մեկնել՝ Փրանսական աղբ. թատրո -

Հարկ չեն մեզի նիգալ եւ սուր ու վառող, Վեի իրաւանց սիլոյ՝ լուսայ եմք կարօտ, Ազատութեան Հայն կը յեմու ո'չ քազի, Բոնէ՛ն ձեռնէն որ շունչ առնէ եւ հոգի:

Եւ ալ մոռնայ խեղճ Հայը
Իր հին խոր վերքն ու վայը,
Եւ սիրտի ի արմի որտա՛մ
— Կեսց միշտ, «Հայրիկ իրիւնան»:

Պետրոս Դուրեան կը մեռնի 1872 Յուն - ւար 21ին, 20 տարեկան: Յուզարկաւոր - րութիւնը բացառապէս տեղի կ'ունենայ նուազախումբով, բան մը՝ որ այն ատեն որոշ դասակարգի մը միայն յատուկ էր: Դադաղին կը հետեւի 4000 հոգի: Կը խօ - սին, Յովհ. արք. Սէթեան, Որեմն քահա - նայ Փէշիկանեան, Լուսինեան, Դիմեան եւ Մկրտիչ Պարտիզակցի (Օրագիր, 1872 թ. 657: — Փունջ, Կ. Պ. 1872 թ. 707):

Հ. Ե. ՊՈԼՈՍԵԱՆ

ՕՏԱՐ ԷԶԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

Անոնք իրենց անձկութեան զոհերն է - դա ծէին: Բայց չեն կրնար մեռնիլ: Սիւրը կարծես կը հեծէ իրենց անունները, ու ջրերը կը մրմնջեն իրենց քաջագործու - թիւնները. անտառները համակուած են իրենց փառքով: Այն կոթողը, որ իր մե - նաւոր զուլսը կը բարձրացնէ տակաւին, կը հարստանայ իրենց նուիրական փոշին պատկանելուն:

Իրենց ուրուականները կ'ապրին լեռնե - րը, դեռ իրենց յիշատակը կ'արտացոլայ աղբիւրներուն մէջ: Ամենահամեստ առ - ուսակը, սէգ դետը, միացուցին անոնց համարը իրենց ալիքներուն: Հակառակ իր կրած լուծին, այս հողը միշտ իրենց հայրենիքն ու փառքը պիտի ըլլայ: Այն մարդը որ կ'ուզէ փառաւորել իր անունը ագին քաջագործութեամբ մը, դէպի Յունաստան կը դառնայ: Հպարտ իր հե - բոսներուն օրինակով, ան կը նկատի ոտ - նակոխել բռնաւորներուն զուլսը, կը սը - լանայ դէպի մարտի դաշտը, մեռնելու կամ ազատ ապրելու համար:

Ալի լոին կ'երազէր ծովափին վրայ, օրհնելով ցալգային անուշ զովութիւնը:

Որեւէ շարժում չի խռովեր կոհակները այս ծովուն, որ կըհօտի յաւերթօրէն, ա - ռանց մակընթացութեան եւ տեղատուու - թեան: Ինչ որ ալ ըլլայ յուզուած ալիք - ներուն մոլեգնութիւնը, հաղիւ քանի մը արմկաչափ կ'անցնին զիրենք կանգնեցող սահմանը եւ անոր լուսինը իր ազդեցու - թեանէն անոնց ազատագրումը կը տեսնէ: Թող օդը հանդարտ ըլլայ, կամ մըրիկը որոտայ, քարաժայռ՝ հպարտ իր անաս - ան խորիսիսին վրայ, ասպարէզ կը կար - դայ մոնչող ալիքներու գորհին, որ չի կրնար մինչեւ իրեն հասնիլ: Իր փրփուրին սպիտակորակ հետքըդարեւէ ի վեր նոյ - նըն է. հաղիւ թէ աւազէ կարճ ծովափ մը զինքը կը բաժնէ գետնազրի դալարիքէն:

Ալի կը դեղերիլ ծովափին վրայ ու կը մօտենայ պատերուն, ուրկէ կրնայ դար - նուիլ, բայց նմարուած չէ: Ինչպէս կը - նայ խուսափիլ թշնամի գարապիներէն: Քրիստոնեաներուն մէջ դաւաճանե՞ր կան, իրենց ձեռքերը չըրցա՞ծ են, ցուրտը ստանցուցա՞ծ է իրենց սրտերը: Չգիտ - ցուիր. բայց պարիսպներէնմեկնած որեւէ զնդակ չեկաւ սոււել դրուածնի զլիսին, թէեւ երկու քայլ ըլլար մարտկոցէն, որ դրան կողքին կ'իյնար ծովին կողմէն, թէ - եւ նոյնպէս կը լսէր պահակախումբին աղ - մուկը Ֆե նոյնիսկ կ'որոշէր հալաչտապ խօսքերը պահնորդներուն, որոնք համա - չափ քայլերով սալալատակին կը խփէին: Պարիսպներուն տակ կը տեսնէ սովալլուկ չուներ, որոնք հոս ու հոն ինկած դիակ -

ներ կը լափեն մրմուլէն: Չափազանց ըզ - բաղած են որսով իրենց հաշիւներով դին - քը հետապնդելու մասին խորհելու հա - մար: Անոնք Թաթարի մը զլուխը քերծած էին իր ամբողջ միտքէն, ինչպէս թղբնին հասուն պտուղէն մորթը կը հանեն: Ի - րենց ձեռմակ ատամները աղմկելէն կը բախէին աւելի եւս ձեռմակ դանկին, որ իրենց բխցած ցուկէն դուրս կը սա - հէր, ք հաղիւ թէ կրնային վերցնել ի - րենց յաղեցած կլափը: Աւաղին վրայ զլորած փաթթոցներէն Ալի ձանցցաւ որ իր գորագունդին ամէնէն կտրիճներն էին, որոնք այսպէս այդ սովահար անասուն - ներուն իբր կեք կը ծառայէին: Այս ուղը - միկներուն ճակատը չըջանալող շալերը շիկակամբարխառն կանաչագոյն էին, ու իրենց ամբողջ ցուկէն դուրս կը սա - զափնչիկ մը կը մնար (*): Ծովափին վը - բայ անգղ մը իր թեւերով կը հարուածէր դայլ մը, որ զիշատիչ թռչուններէն իւր - լած էր ձիւ մը մնացորդը, որուն չունե - բուն ներկայութիւնը արգելք հանդիսացած էր երթալ յօշոտելու դիակները:

Ալի աչքերը դարձուց այս ահօնի տե - սարանէն: Պատերազմի վտանգներէն եր - բեք սիրտը չէր սասանած, բայց լաւա - դոյնս պիտի տանէր տեսք իր արեանճա -

(*) Նախապաշարեալ Թուրքերը կը կարծեն քէ այդ տեղիւն է որ Մուխամմա՛ւ իր արքայութիւնը պիտի փոխադրէ զի - րենէ:

պաղիքներուն մէջ չունչը փչող մարտիկի մը, հրատուր ծառաւով սոււայտող չա - բատանը հոգեկարգին մէջ, քան դիտէր այլեւս բոլոր ցաւերէն ազատուած դըժ - բախտներու դիակներուն վայրագ անա - սուններէն յօշոտումը: Կայ հպարտու - թեան զգացում մը, զոր մեղի կը ներշնչէ պատերազմի ազդանշանը. ինչ որ ալ ըլլայ մահուն ամբողջական եղանակը, փառքը հոն է հռչակելու համար ինկողներուն ա - նունը, ու պատիւը՝ անխայտօյց սրտի քաջագործութիւններուն վրայ: Սակայն, երբ ամէն ինչ վերջացած է, դժբախտ բան է ոտնակոխ ընել մարմիններն անոնց, որոնք տակաւին վերջգամնի մը կը սպա - սեն: Վերջապէս տեսնել երկրի՝ որդերը, գիշատիչ թռչուններն ու վայրագ անա - սունները, որոնք կուգան իրարու հետ կուուիլ մարդուն դիակին համար, հրճը - լի իր մահուան վրայ:

Հոնկէ ոչ շատ հեռու, հնամեայ մեհ - եան մը կը ծածկէր իր աւերակներուն դե - տինը: Երկու կամ երեք սիւներ տակաւին կանգուն էին, ու դալարիքն եւ մամուրը կ'աճէին մարմարեղէնի ու կրակիթին վը - բայ: Այսպէս է անողոր ժամանակը: Ան պիտի չյարգէ ապագան աւելի քան անցեալը, միշտ թողով բաւականաչափ նշխարներ, մեղ լացնելու եղածին եւ ըլ - լալիքին վրայ:

(5)
(4) ԼՈՐՏ ՊԱՏՐՈՍԸ
Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

նին մէջ դեր մը ունենալուն համար, նախ քան շարժանկարը քերած էր արդէն իր մասնակցութիւնը արտասանութեամբ մը :

Աշոտ Մալաքեան յետոյ խօսեցաւ հայերէն : Նախ յայտնեց իր համակրանքը հանդէպ դրազէտ Նարդունիի, դոր կը ծանօնայ այն օրէն ի վեր՝ երբ դեռ մանուկ էր ինք, իրրեւ իր ընտանիքին բա - րեկամբ : Յետոյ բացատրութիւն տուաւ թէ ինչո՞ւ օտար անուն մը առած է, թէ եւ ատիկա պատճառ չէ եղած հայութենէ կտրուելուն, — իր դործն է որ զինք հետեւ կը պահէ հայկական կեանքէն ու շարժումէն, բայց խորապէս կապուած իր մնայ իր ցեղին եւ հայութեան փառքին :

Պանդալառ ծափերով ողջունուեցան այս խօսքերը : Յետոյ բեմ բարձրացաւ Նարդունի, որ շնորհակալութիւն յայտնեց կազմակերպիչներուն, խօսողներուն, եւ մասնաւորեւ իր խօսքը Աշոտ Մալաք - եանի՝ ըսաւ թէ սքանչելի ծայր մը ունի եւ աղուոր շարական կ'երգէ : Ժամանակը ուշ ըլլալով՝ Նարդունի իր խօսքը վերա - պահեց «Յառաջ» ի :

Պանդալառութիւնը այնքան խոր էր, Հայու հպարտութիւնը այնքան բարձրա - ցած, որ շատեր, կէս - գիշերէն ետքն ալ, տակաւին կը շարունակէին պատմել իրենց տպաւորութիւնը պուլվարներու սրճարան - ներուն մէջ : Ուրախ էին մանաւանդ որ, եթէ նոր սերունդը կորուստներ ունի, շահեր ալ ունի — անաւատիկ մէկը, որ թէ եւ կ'աշխատի օտարներու մէջ, բայց երբեք չէ հրաժարած հայութենէն, չէ ծածկած իր ինքնութիւնը կամ ազգութիւ - նը, ընդհակառակն հայերէն կը խօսեցնէ, (Մարտիրոս մէջ, իր ուսանողութեան օ - րերուն, Փրանսացի իր ընկերներուն սոր - վեցուցած էր հայերէն շարական Երգել, Հայ. Եկեղեցիին երգեցողութեան մաս - նակցութեան տանիլ զանոնք՝ դարմանք պատճառելով առաջնորդ Գարեգին արքե - պիսկոսոսին, այժմ պատրիարք) : Եւ ինչ որ աւելի յուզիչ է, աւելի քան տասը Փը - րանսացի արուեստագէտներ սրահ կը բե - րէ՝ պատուելու և մեծարելու համար հայ դրազէտ մը :

Աշոտ Մալաքեան պատիւ կը բերէ հայ նոր սերունդին :

× Փարիզի ձայնասփիւռի կայանը առջի օր հաղորդեց թէ այս կիրակի, Անրի Վէրնէօյ իր նոյն դերասաններով զրոյց մը պիտի տայ Փարիզի ձայնասփիւռի կա - յանէն :

Այս միջոցին, Աշոտ Մալաքեան կը պատրաստէ «Միացեալ — Նահանգներու թիւ 1 թշնամին» շարժանկարը, որու բե - մադրութիւնը յանձնուած էր հռչակաւոր Ժիւլ Տէսէնի, բայց որովհետեւ քաղաքա - կան պատճառներով՝ այս վերջինը չի կը - նար Ամերիկա մտնել, շարժանկարին պատրաստութիւնը յանձնուեցաւ Աշոտ Մալաքեանի, որ Յունիսի սկիզբը կը մեկ - նի Ամերիկա, նոյն ժապաւնին կարգ մը մասերը դարձնելու համար Ամերիկայի մէջ :

× « Հայ — Բոյժ » ի նուիրուած փառա - տօնին առթիւ, հեռադիւրներ զրկած էին Շահաթարեանի եւ Վարանի Չոմունիք ,

ԱՌՈՒՆԴՈՎ ԵՒ ԱՐՈՎԵԱՆ

Ազգայնական թատերադիր եւ բանաստեղծ Միլլա Պաթարի Ախունդովի մահուան եօ - թանասունամեակին առթիւ յօդուածներ նուիրած են «Մովսէսական Հայաստան» թրաթերթին մէջ, Դ. Դեմիրճեան, Ս. Մանուկեան, Վ. Պարտիզունի : Այս վեր - ջինը բաղադրութիւնը կ'ընէ Արովեանի եւ Ախունդովի եւ համանմանութիւն կը գտնէ երկուքին տեսակէտներուն միջեւ :

Կ ըսէ թէ երկուքին համար ալ խորթ ե - դած են ազգային սահմանափակութիւնն ու կրօն. խտրականութիւնը : Ախուն - դով իր «Հաճի Դարա» գործին մէջ ստեղ - ծած է հայ աշխատաւոր մարդուն դրա - կան կերպարները, իր եւ աղբայէջանական ժողովուրդին ջերմ սէրը արտայայտած է հայ ժողովուրդին հանդէպ եւ դուռնաւոր երկու ժողովուրդներու բարեկամական յարաբերութիւնները : Արովեան իր « Թուրք աղջիկը » գործին մէջ, իսկ Ա. - խունդով « Պարուած աստղերի » մէջ հայ եւ աղբայէջանական ժողովուրդներու բա - րեկամութիւնը պատկերելով պաշտպան կը կանգնի իր « Հայրենակիցներուն » — Հայերուն՝ ընդդէմ պարսիկ բռնկանք - րուն : Երկու հեղինակներն ալ միեւնոյն նպատակը կը հետապնդէին, կրթիւ եւ լուսաւորել ժողովուրդը եւ զանոնք ազատ տեսնել : Գրականութիւնը պէտք է ըլլայ ժողովուրդային, պէտք է ցոյցնէ ժողո - վուրդի կեանքը, արտայայտէ անոր ձեռ - տումներն ու շահերը, դրուած ըլլալ անոր հասկնալի լեզուով : Արովեանի նման Ա. - խունդովն ալ կ'ըսէր թէ ժողովուրդի մարդը պէտք է հերոս դարձնել ինչպէս ըրաւ աղբաւոր «Աղբաին» եւ ոչ թէ դօրա - վարներ են : Ախունդով եւ Արովեան ե - դած են նաեւ նոր ժողովուրդավոր ման - կավարժութեան հիմնադիրներ Անդրկով - կասի մէջ : Արովեան ուրախ է որ իր մօտ կ'ուսանին նաեւ «Վրացի եւ Թաթար երկ - րացիները» : Արովեան կ'երազէր իսկա - կան, հոգիով, էութեամբ ուսուցիչներ եւ ինչպէս Ախունդովն էր ոչ թէ հայեացք - ներով պահպանողական բանաստեղծ, բը - րովրատ ուսուցիչներ : Ախունդով իր պար - տականութիւնը կը կատարէր « Գովելի

Իսկ Լիոնի Չոմունիք երկու հազար Փր. - դրկած եւ երկու աթոռ վարձած էին իրենց անունով՝ խորհրդանիշ — ներկայութիւն մը ապահովելու համար : Նիւ — Եօրքէն Չոմունեաց ներկայացուցիչը եւս, Բար - դէն Բէշիշեան, յուզիչ նամակ մը եւ չէք մը հասցուցած էր վերջին վարկեանին : « Հայ — Բոյժ », իր կարգին, արձանա - գրեց նոր բաժանորդագրութիւններ եւ նը - վիրատուութիւններ, որոնք պիտի հրա - տարակուին «Հայ — Բոյժ» ի յաջորդ թիւին մէջ : Այս փառատօնին առթիւ յատկապէս Մարտիկէն եկած էին Յակոբ Մալաքեան (Աշոտ Մալաքեանի հայրը) եւ Կ. Փօլատ - եան : ԱՐԱՋ

վարքով, ամենայն ճշգրտեամբ եւ զե - րազանց յառաջդիմութեամբ» : Երկու հե - ղինակներն ալ ստեղծեցին խոր դաշակա - րականով եւ բարձր արուեստով դրուած երկեր, արժարժեքով իրենց ժամանակի ամէնէն հրատապ հարցերը, ժողովուրդա - սիրութիւն, ժողովուրդներու բարեկա - մութիւն, հայրենասիրութիւն : Անոնց ա - ւանդութիւնները շարունակուեցան եւ նոր աստիճանի հասան Նալբանդեանի, Վե - ղիրովի, Թումանեանի եւ Հախիբդէի վի - գործերուն մէջ : Անոնց արժարժած հար - ցերը չեն կորսնցուցած այսօր ալ իրենց նշանակութիւնը :

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԽԱՌԷՆ

Վիէնի ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ
ՎԵՐԱԲԱՅՈՒՄԸ

Վիէն, (Յառաջ) — Տնտեսական տաղ - նապը մեր գաղութին մէջ ալ անորոշու - թիւն եւ որոշ չափով վճատութեան վի - ճակ մը ստեղծեց : Մասնաւորապէս կօշի - կի գործարանի փակումով, ապրիլ 27էն ի վեր, ուր մեծ թիւով հայրենակիցներ կ'աշխատէին, կացութիւնը դարձաւ ան - տանելի :

Առ հասարակ ,ամէն տեսակի դործե - րուպակաւ եւ պետական նպատի մը չղոյթութիւնը ստիպեց արձակուած դոր - ծաւորները դիմել հրապարակային հան - դանակութեան : Բարեբախտաբար այս վիճակը երկար չտեւեց :

Այս երկուշաբթի օրէն սկսեալ, Պ. Փէ - լէ անհատական նամակներով, գործի կը հրաւիրէ իր կողմէ արձակուած բանուոր - ները, առանց պայմանի եւ կամ ձեւակեր - պութեանց : Յոյս կայ, որ մօտաւորապէս 700 աշխատաւորներէն, շատ քիչեր դուրս մնան, եթէ անուշտ, վերջին պահուն , անախորժ միջադէպեր չպատահին :

Ա. Կ. Բ.

ՀԱՄԵՍՏ ԹԱՂԻ ՄԸ ԾԻԳԵՐԸ

ՄԱՐՍԻՅԻ — Լէ ԳՕԻժ — Մարթէկօ թաղերը, երկու դարոց ունէին անցեալ տարի, որոնք դժուարին կացութեան մը մատնուած էին, թէ մատակարարման եւ թէ ուսման տեսակէտներով : Թաղեցի - ները ժողով դռնաբերով որոշեցին միա - ցնել երկու դարոցները եւ ապահովել ե - լեւմուտը : Այս առթիւ կազմուեցաւ նախ խնամակալ մարմին մը, որ թաղեցիներէն ստացաւ 44 հազար Ֆրանքի դռնաբ մը : Եւ ապա իր ջանքերով այդ դռնաբը բարձրացուց 110 հազարի, որ միշտ շար - ժական է, ի նախատեսութիւն 1953-1954 տարեշրջանի ելեւմուտքին :

Մեր հայրենակիցները տակաւին նուէր - ներ ընելու տրամադիր կ'երեւին : Ոնա - մակալութիւնը ձեռնարկած ըլլալով, ա - մովերջի հանդէսի մը, հրապարակ հա - նած է վիճակախաղի հինգ հարիւր տոմ - սեր :

Երկու շաբաթ է ի վեր, խնամակալու -

թեան անդամներէն, քարտուղար՝ Կ. Յով - հանէսեան, գանձապահ՝ Յ. Գրտերեան , եւ Ս. Մելտոնեան , սոմսակ ծախելու նը - վիրուած էին , եւ որոնց ճիգերը լաւա - գոյնս արդիւնաւորուեցան, գտնելով քա - ջալիւրիչ ընդունելութիւն :

Վիճակախաղի առարկաներ ճարելու համար դիմեցինք մեր հայրենակիցներուն որոնք սերյալօժար նուէրներ տրամադրե - ցին , եւ հարիւրէ աւելի առարկաներ ըս - տացանք : Դեռ կը յուսանք ուրիշ նուէր - ներ ալ ստանալ ,որովհետեւ հարիւրէ ա - լելի թիւեր պիտի չաճին անպատճառ :

Այս առթիւ գտնուեցան հայրենակիցներ , որոնք հանգանակութեան ալ մասնակցե - ցան : Իսկ չորս — հինգ Հայեր մերժած են բան մը տալ, ինչպէս որ ուրիշներ դրժած են իրենց խոստումները : Է՛հ, ինչ բնէնք , ցորենին մէջ որո՞մ ալ կը գտնուի : Ծնոր — հիւ եղած աշակցութեան, մեր համեստ թաղին դարոցը իր 40ի հասնող աշակերտ - ներով եւ աշակերտուէ՛հներով պիտի կը - նայ, ոչ միայն իր դուրսութիւնը պահել, այլ աւելի զարգանալ :

Ուսուցչուհի Տիկին Մելտոնեանի աշ - խատներներուն շնորհիւ, աշակերտները յառաջիկայ հանդէսին մէջ, իրենց հայե - րէն երգերով, պարերով, ձեռնախօսու - թիւներով եւս. պիտի պարզեն իրենց յառաջդիմութեան աստիճանը, վստահ եմ որ ներկաները եւ բոլոր ծնողները շատ գոհ պիտի մնան :

Հանդէսը տեղի պիտի ունենայ յառա - ջիկայ Յունիս 14ին, կիրակի կէսօրէ ետք, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

ԹՂԹԱԿԻՅ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍԻ

Եղիպտոսայ երկրասարգ ջութակահար Ժիրայր Գանթարճեան Պոլիս գացած է նուագահանդէսի մը տալու համար : Պոլսոյ երգչախումբ հասարակութիւնը որ քանի մը շաբաթ առաջ մեծապէս դնահատեց Օհան Տուրեանի վարած նուագահանդէս - ները, նոյն խանդավառութեամբ դիմա -ւորած է Գանթարճեանը :

× Օր. Սօնիա Գարբիէլեան մասնակցե - լով Լէօփոլ Պելանի դաշնակի մրցումնե - րուն, առաջին մրցանակ ստացած է :

ԾԻԾԱՂ

ՊԱՐՈՆԸ — Օրբորդ, կրնա՞մ ձեզի լո - դալ սորվեցնել :

ՕՐԻՈՐԴԸ — Օ, ոչ պարոն, ես ջուրէն շատ կը վախնամ :

ՊԱՐՈՆԸ — Հող չէ, շարժումները նախ կը սորվինք աւաղին վրայ ... :

★

Ա. ՅԻՄԱՐ — Ահա պարան մը. պա - տուհանէն կախուէ եւ փախիլ :

Բ. ՅԻՄԱՐ — Անկարելի է. պատուհա - նը հինգ մեթր բարձր է, մինչ պարանը 20 մեթր կուգայ ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

(85)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՁ

ՀԱՄԱՌՈՒՆ ՎՐԱՅ

Չաւիկ վրայ կը խօսիք. դացէք անթաղ մնացած ոսկորներուն վրայ նայեցէք ... Ճշմարիտը կ'ըսեմ ձեզի... մօրուքս հոգի եւ վշտի մէջ ձերմկած է ... մօտիկ ըրէք ծերունիներն ձայնին. այլեւս շատն հա - մար յոյս չէ մնացեր. ասիէ ետքը Հայուն միակ մայր թիւֆէնի մը պէտք է ըլլայ :

Որ մեռելային լուծիւն ...

— Գացէք սեւցած «վէրանէ»ներուն նա - յեցէք ...

Ծերունիին կը դողդոջէր իր անհաստատ սրունքներուն վրայ ու իր տարածուած բաղդակներովը կարծես մեզի կը մատնա - նէր աւերակները :

Պահ մը իր աղօտ աչքերը մեզի հանդի - պեցան , մեզի թուեցաւ որ աղբրատին հրաւէր մը կար այդ դարմանալի ու մը - ռայլ բիւրերուն մէջ ...

— Երթանք «վէրանէ»ները տեսնենք... Այրերը հետզհետէ մեկնեցան. մէկը ու - չարեքեցաւ եւ դաւադանը դրաւ ծերու - նիին ձեռքին մէջ ուր իր կարգին հեռա - ցաւ դողդոջ քայլերով : Իր տրեխներուն համաչափ, ծանր եւ դանդաղ արժուէր

երկար ատեն կը լսէինք դուրսը պատշգա - մին վրայ :

Միջոց մը առանձին մնացինք. նոյն պա - հուն էր որ ըովի սրահը դեղուած կիները մօտիկցան ու չըջապատեցին մեզ : Նախ չէին համարձակեր խօսիլ ու իրենց բոլոր արհաւիրքից հոգին կ'արտայայտէին ի - րենց սեւ, լայնաբեր ու դեղեցիկ աչքե - րուն միջոցաւ :

Յանկարճ մաղաղուրդ, վտիտ կնոջա - կան դուրը ցցուեցաւ, անձկալի աչքերը դարձան ինծի, ու նախ վարանումով , հետզհետէ վստահութիւնով՝ հէք կ'ինը մօտիկցաւ :

— Հոգեւրդ առնեմ, մօտիկ ըրիք ինծի... Չայնը խեղդուեցաւ հեծկրտունքներու մէջ, ու մինչ խեղդանալու աստիճանիցէ դե - դեւելով ստիպուեցայ նստիլ բազմոցին վրայ, ձեռքերու վրայ զգացի դաղ խո - նաւութիւնը կնոջը արցունքներուն :

Երեսը ծածկած ծունկերուս, անիկա երկար ատեն արտասուեց. իր վտիտ քա - մակը ամէն մէկ հեծկրտունքին կը բարձ - րանար ու կ'իջնար. ցանցաւ անգործ մա - դերը տարածուած էին դրկիս մէջ ու Թր - կու ջրաձգուած նիւար ձեռքեր կառչած էին չըջաղկատիւ ծալքերուն :

Յաւի ու դանդաղ անվերջ յաջորդու - թեան մըն էր որ անոր դողդոջուն չըբ - թունքները կը թոթովէին, ու այն աստի - ճանի ուժգնութիւն կար արտայայտու - թեան մէջ որ կը զիտակցէի թէ այդ խո - նաւը ընծի միջոցաւ կ'ընդունէի անցամա -

քելի ու անյատակ վիշտով մը վիրաւոր - ուած եւ տառապած ցեղի մը կանացիու - թեան հաւաքական տէրտը :

Միւս կիները քարացած իրենց դիրքե - րուն մէջ, ենթարկուած ցաւին հաղոր - դակցութեան, նոյնպէս լուեւային կ'ար - տասուէին : Երբեմն սրտազին հառաչանք մը կը սլանար այդ հեծեծող կուրծքերէն ու կրկին յուզումնալի լուծեան մը մէջ միմիայն ինծի կառչած կնոջը բարձրա - մայն ու բողբոջալի հեծկրտունքները կը լուսէին :

Երկար, տաժանելի բոպէսներ կ'անցնէին այսպէս : Մանուկներ իրենց մօրը փակած, վաղահասակները մը ակնատեսելը - լային ցաւի այս արտայայտութեան. ի - րենք ալ դողդուած էին անդիտակին յու - զումով : — ճակատին խորշումած էր ի - րենց տարիքին անհամեմատ կերպով . աչքերու խորէն անոնք կը դիտէին մեր օտարականի երեւոյթը սրամտութիւնով եւ գրեթէ ատելութեամբ, իբր թէ մեր ներկայութեան արդեւնքը ըլլար այդ ե - րեւան եկած ցաւը :

Եւ ու ընկերուհիս իրարու Թրեւ կը նա - յէինք ու մէկըմէկու տօգունութեան մէջ մեր վերջին ուժերը կը կորսնցնէինք. ոչ մէկ միմիայն ըստ, ոչ մէկ վստահու - թիւն ներշնչող վանի չէր դար մեր ցամ - քած շրթունքներուն. ամէնէն տղէտներէն աւելի անճարակ ու համր դարձեր էինք , մեր մեծ ճիգով պահպանած առերեւոյթ հանդարտութեան տակ մօտալուտ փոթո -

րիկ կար ու վճատութիւն, ու արցունք :

Ինչո՞ւ եկեր էինք իրենց մօտ, ինչ ու - նէինք իրենց տալու, ծոփածաւալ թշուա - ութեան, այդ բարոյական եւ անասման պահանջներուն փոխարէն. ի՞նչ անդող ապահովութիւն կրնայինք ընծայել ի - րենց :

Օտարները ժպիտով ու երգով ու նաեւ լեցուն ձեռքերով կը մօտենային արկած - եախներուն , մենք միմիայն արցունքով... ու մեր խոժոռաղէմ ու ջրաձգուած դէմ - քերուն վրայ ուրիշ բան չէին կարող տես - նել այլ միմիայն իրենց իսկական ցաւե - րուն արտացոլումը :

Քանի քանի անգամներ մտադրած էինք ապառաժի. պէս ամուր երեւալ ցաւազին ամբարին, քաջարար խեղդել մեր հոգիին խոր փոթորիկող ցաւերն ու յուզումները, ետ դարձնել մեր աչքերը այրող արցունք - ները, ժպտաղէմ ու անդողուելի երեւալ վստացածներուն, որպէսզի անոնք մեր հանդարտութեան եւ առերեւոյթ անտար - բերութեան մէջ վստահութիւն եւ յոյս կարենային գտնել :

Այսպակայան օրը չըջողեցանք մեր այդ դիտաւորութեան մէջ ու երբեք ալ պիտի չըջողէինք :

Կ'ինը միւտ փարած ծունկերուս՝ կ'ար - տասուէին, ու իր դաւարուած վտիտ ան - դամները, իր զղաքներուս կառչած ձեռ - քերը, մանկան, խելակորոյս մանկան ե - րեւոյթը կուտային իրեն :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԻՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԻՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վարու - ժան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վարդգէս» խումբին : Այս շաբաթ ժամը 21ին, քաղաքացի - տարանի սրահին մէջ : Կը նախադասէ ընկ. ԱՐՄ. ԴՈՒՅՈՒՄ - ձեռն : Կը խօսի ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ԳԱ - ԼՈՒՍՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Երգ, արտասանութիւն եւ ջութակ : Պար եւ ուրախութիւն, յայտնի նուագ - խումբի մասնակցութեամբ : Պարահանդէսը մինչեւ լոյս :

ՓԱՐԻՉԻ ՄԻՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8-30էն մինչեւ լոյս Ե. քաղաքացի քաղաքացի - տարանի շէնք սրահին մէջ :

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները չուսով :

ԼԻՈՆԻ ՄԻՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոսի սրահը, 143 Գուր Լաֆայէթ :

ՎԻԷՆԻ ՄԻՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուէն մինչեւ առտուան ժամը 2 : Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՆՈՐԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՆԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

38Գ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՏԵՅԻ ՄԻՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր :

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne Կը նախադասէ՝ Միութեան հիմնադիր - ներէն Ա. ՀԻՄԵԱՆ, Կը խօսի՝ ՇԱՄՈՆԻ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՖ. Գ. ՆԱՅԻԿԵԱՆ եւ

Մասնակցող կուսակցութեան ներկա - ցուցիչները :

Գեղարուեստական բաժին կը մասնակ - ցին՝ Տէր Ե. Տիկիմ Ստեփանեան, Պ. Ժ. Գապարեան, Շ. Հրաչեան (Երգ), Ալիս Յարութեան, Ա. Սլեյքիկեան, Թա - րուշեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտա - սանութիւն), Օր. Ա. Ալիքեան (դաշ - նակ) :

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր :

Orchestre LYRE - BAND

Տոմարու համար դիմել՝ Վարդան Պանտիկեան՝ 27 ուր տ'Օպանը : Յովհ. Հաղարարեան 15 ուր Լօնկ տէ Գափու - սին, Մ. Շահինեան 26 ուր տէ ՓՐԵԻՄ Մարի, Սիմոն Աւտոյեան 7 Փլաս տիֆս եւ Արամ Հիւսեան 26 Պալլ. Ռապարօ :

ՎԻԷՆԻ ՄԻՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան : Այս շաբաթ, ժամը 8ին, Սալ տէ Ֆէ - թի մէջ :

Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւն - ները եւ միութիւնները :

Կը նախադասէ Ա. ՆԱՅԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պարս Կ'առնէ՝ Փրանսական ընկերվարա - կան կուսակցութեան ներկայացուցիչը : Գեղարուեստական խնամուած ճոխ բա - ժին : Մասնակցութեամբ Կապոյտ Սաչի «Արաք» երգչախումբին, ղեկավարու - թեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ :

Եւրոպական պարեր, ճոխ չքանդան (պիւֆէ) : Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵ ՀԱՆԳԻՍՏ

ՊՈԼՍՈՑ Կեդր. Վարժարանի Փարիզի նախկին սաները կը հրաւիրեն իրենց ըն - կերները եւ հասարակութիւնը, Մայիս 24ին, Հոգեգալտի տունն օրը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ուր Հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի Կեդրոնականի նախկին սան Կրօֆ. Հրաչ - եայ Աճառեանի (իր մահուան քառասուն - քին առթիւ), Կրօֆ. Երուանդ Մանուկ - եանի, Վաղարշակ Մեքրապեանի եւ բոլոր հանգուցեալ Կեդրոնականցիներու յիշա - տակին համար :

ՀՈԳԵ ՀԱՆԳԻՍՏ

Այլի Տիկիմ Նազո Գրիգորեան եւ զա - ւակները կը ծանուցանեն թէ Հոգեհան - ցստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՄԵԼԻԳ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԻՍ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան

պայմաններ . —

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Փր. ,

Արտասահման՝ 1400 Փր. :

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20°

Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ՄԱՆՈԹ. — Հայերէն թերթ ծախողներու ըով 30 Փրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ 13րդ Բիւր :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԻՋ

Նախաձեռնութեամբ «Կառվարենց» մաս - նաձիւղի, այս կիրակի ժամը 15-30ին, Կալմանի սրահը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ կը խօսի ընկեր Վարդգէս Պարոնվարդեան :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Զա - ւեշտ մը Անիէոի Նոր Սերունդին կողմէ : Արտասանութիւն, երգ : Ժամը 18էն վերջ եւրոպական պար :

Հաղորդակց. միջոցներ. — Կար տիւ Նո - ոէն շուգեկապ ժամը 14-20ին, Օթայիւս Փորթ տը լա Շափէլէն 268 թիւ :

ԽՆՁՈՅՔ - ԳԻՆԵՁՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Մարտէյլի Հ. Ե. Մ. «Արմի» մարզական միութեան : Այս շաբաթ ժամը 20ին, Պառ Էնք-Էրմասիօնա - լի սրահին մէջ : 230, Շըմէն սը լա Մատ - րակ - Վիլ :

ՀԱՆԴԻՍ - ԽՆՁՈՅՔ ՎԱՆԱՆՍԻ ՄԻՋ

Կազմակերպուած Համա - Սարբեր - ցիական Միութեան մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր, ուր Պոլիէ, Ա. Քէմէճեանի սրճարանը : Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտա - սանութիւն : Կը հրաւիրենք բոլոր Հայրե - նակիցները :

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հայ. Եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկե - րակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը հրաւիրուած էր 10 Մայիսին Մեծամաս - նութիւն գոյացած չըլլալով ժողովը տեղի չունեցաւ :

Ինչպէս յայտարարուած էր, ծրագիր - կանոնադրի 16րդ յօդուածին արմատ - քաւութեամբ, երբ առաջին անգամ մեծա - մասնութիւն չի գոյանար, Բ. ընդհ. ժո - ղովը նիստի կը հրաւիրուի տասնհինգ օր ետք, որ օրինաւորապէս կը դադարուի, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը :

Հետեւաբար, արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 24ին, ժամը ճիշդ 15ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 ուր ժամ կուծօն :

Այս առիթով պարտք կը սեպենք տեղե - կացնել հասարակութեան թէ ժողովին ներկայ կ'ըլլան իրենց անդամավճարը հատուցած անդամները :

Անդամները կրնան իրենց վճարումները ընել անձամբ, «չէք փութալ»ով, մանաւա - ղաբ թով կամ իրենց յարմար դատած ձե - ւով : Եկեղեցւոյ «չէք փութալ» թիւն է. Փարիզ 6761-25 : ԴԻԻԱՆ

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS

DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone : ENT. 17 - 65
Ամենավերջին դրութեամբ :

Մեր մաշկէլի գինները խիստ նպաստա - ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Մարտէյլի մեր բաժանորդներէն օդ - տուիլ Պ. Նարդունիի ներկայութեան վճարելու համար իրենց հին եւ նոր բաժ - նեղները : Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱՆԱՆՍ. — Հ.Յ.Դ. Շըլ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր - ները՝ այս շաբաթ ժամը 20-30ին, Ահա - րոնեան ակումբը, Կարեւոր օրակարգ : Բացակայները նկատի պիտի առնուին :

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8-30ին, սովորական հաւաքատեղին : Բո - լորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայանալ անդամատերերով :

ՓԱՐԻՉԻ Զ. Ո. Միութեան անդամ - անդամահիները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեթանի վերնաշարիւր, (Մէթրօ Քատէ) :

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Վիէնէն, Տէր եւ Տիկին Մովսէս Արզումանեան եւ զաւակ - ները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այլի Տիկին Երեցուհի Ասլանե - նի, Պ. Արշակ Ասլանեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, եղբոր եւ աղջկանին՝ Տէր ԲԱՐԳԻՆ ԵՏՆՅ. ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ, (Մարտէյլ) :

ԱԼՃՈՐՎԻԼ. — Ֆ. Կապ. Սաչի մասնա - ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Արշակ Մկրեանէ երկու հա - ցար Փրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Վարդուի Աղաւանդի մահուան առթիւ :

ՓԱՐԻՉԻ Եկեղեցւոյ կրթական Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Պ. Նուրսան Ֆը - րէնկեանէ հինգ հաղար Փրանք, ողբ. Մա - ժաք Յակոբեանի մահուան առթիւ, փո - խան ծաղկեպսակի : Պ. Սաչիկ Պալեանէ հաղար Փրանք, իր եղբոր՝ Վահան Պալ - եանի բժշկական գործողութեան յաջող անցնելուն առթիւ, Ժանթիլի հանկ. դըպ - րոցին : (ԴԻԻԱՆ)

ԿՈՒՋՈՒԻ

15 - 16 տարեկան պատանի մը, որ զիտնայ Փրանքներէ կարգաւ եւ դրել : Իրբեւ աշկերտ պիտի աշխատի քուլթօր - Փլոմպիէի մը ըով, արհեստ սովորելու հա - մար : Շարաթական երեք հաղար Փրանք վճարուած : Ներկայանալ ծնողներէ հետ Պ. ԹԱՌՈՒԼԵԱՆ :

14, Rue Julien La Croix, Paris 20°

ՏԱՆՈՒԷ

Վիլլա մը, պարագ եւ անմիջապէս տը - րամադրելի : Ունի հինգ սենեակ, բաղ - նիք, կեդրոնական ջրուցիչ, կազ, ելեկ - տրականութիւն : Ընդարձակ պարտէզ, ելեկտրական ջրհորով : Կալարանէն երեք վայրկեան, իսկ Փարիզէն 14 վայրկեան : Դիմել Կ. Թուրապիսեանի, 50, Rue des Cascades, Tél. MEN. 23 - 91 :

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FOURNITURES
POUR TAILLEURS

Chez A. HAMA LIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles
aux meilleurs prix

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

HENRI VERNEUIL

Թուղ կը քաղէի, առտուն կանուխ, թո՛ւղ կը քաղէի, առտուն շաղը տակաւին վրան, թո՛ւղ կը քաղէի հիւրընկալիս պարտէզին մէջ՝ Փրատոյի հրուանդանին վրայ, ո՛ր թուղ՝ մեղրով կարագ, կապոց մը ճառագայթ, հրդեհ՝ անուշահոտութեանց :

Մանուկ մը մօտեցաւ ինձ : Աչքերը սեւ խաղողի երկու հատիկներ : — Հայրիկս ըսաւ որ ձեզ պիտի տանիմ մեր տունը :

Մինչեւ հանրակառքին կայարանը, ճամբան փախիկութեամբ մըն է պարտէզներու եւ վիլլաներու ետեւ, — բայց, կ'ըսես, պատարագ կայ պարտէզներու մէջ, զմուռսի եւ կնդրուկի հոտաւէտ հեղեղ մը որ կը հոսի դոյ — դոյ, եւ շքեղ ապարանքներ կը կանգնին եպիսկոպոսի նման չաթալ-թաղի գլուխ, մինչ առտուն գեպիւր կ'երգէ «սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, տէր՝ զօրութեանց...» :

Մանուկը որ ինձ կ'ընկերանայ՝ հագած է դժուոր տարատ մը բաց գոյն, որ կ'երկարէ հասակը: Առանց բաճկոնի: Մազերը լաւ սանտրուած: Մաքուր ոտքէն մինչեւ գլուխը: Միւսոնէն նոր ելած :

— Հայրեկն դիտե՛ս, կը հարցնեմ :
— Այո՛ :
— Գրե՛լ - կարդա՞լ :
— Այո՛ :
— Ո՞վ սորվեցուց :
— Դաս կ'առնեմ Պարոն Սուր Փախաղեանէն :

Աշոտ Մալաքեանն էր այդ մանուկը :
X

Մարտիիոյ հայ գաղութին հետ կայս կը սկսի փոյն օրէն՝ երբ Զոմը բոցի մը պէս քալեց Փարիզէն դէպի դաւառ, տարած — ունելու համար ծովերէն ալ անդին: Անծանօթ տղայ, որ «Զոմ կը խաղայ», — ո՛վ է ինչ է ո՛չ որ դիտէ, գրագէտ է՝ ինք կը գրէ ինք կը կարդայ, բօխչի ալ է՝ բայց կը խնդայ Հիպոկրատի յաւակնութեանց վրայ, — անծանօթ տղայ, որ «Զոմ կը խաղայ»: Ասանկ տղուն ո՛վ ձեռք կուտայ:

Մալաքեան ընտանիքն էր, որ ձեռք երկարեց ինձի՝ ոսկեհանք մը դառնող խանդավառութեամբ: Եւ Յակոբ Մալաքեան սպասեց կայարաններուն մէջ, «մուկի ժողովներուն» ղեկներուն առջեւ, տուն տանելու կամ բերնի համով ձուկ մը կերցնելու համար: Անծանօթ տղան, որ «Զոմ խաղաց», պիտի կրնա՞ր արդարացնել իր յոյները, իր սպասումները, իր հաւատ — քը, չմտածեց այդ մասին, — կը հաւատար իր բնազդին : Եւ այսպէս դարձայ անպաճաճ մը նոյն ընտանիքէն, եղբայր մը, խորհրդական մը: Եւ այսպէս, իմ խորհուրդովս, Աշոտ Մալաքեան դրուեցաւ էքսի արհեստագիտական վարժարանը, ուրկէ շրջանաւարտ կ'ելլէր, իրրեւ ճարտարագէտ, պատերազմին առաջին տարիներուն:

Մէկ հատիկ տղայ, դժուար էր, ան —

շուշտ, տոկալ վարժարանին չարքաշ կենքի աւանդութիւններուն, — ամէն անգամ, որ Մարտէյ իջնէի, պիտի երթայի քննել իր առողջութիւնը: Հետզհետէ պիտի զօրանար, այնտեղ, իր անհատականութիւնը, այնքան որ Աշոտ իր Ֆր — րանսացի ընկերներէն պիտի կազմէր «արուեստագէտներու» խումբ մը, — այդ ընկերներն էին, զորս յաճախ կը տանէր Մարտիիոյ Հայոց եկեղեցին՝ մասնակցելու պատարագի երգեցողութեանց: Այդ ընկերներն էին, զորս բնա՛ կը հանէր յաճախ վարժարանին թատերասրահին մէջ: Օր մըն ալ, պատերազմէն ետքը, զինք կը գտնեմ Մարտիիոյ ձայնասիւնի կայանին մէջ իրրեւ խօսնակ, իրրեւ թատրոնի եւ շալ տանկարի քննադատ: Կամ խմբագիր Լա Մարտէյեղ օրաթերթին եւ Օրիգոն պարբերաթերթին: Մարտիիան կը համարուի Արեւելքի դուռը, եւ այդ դրան մէջ թուրքերը յաջողած են դրանք «քաղաք — ռազմագիտական» կարեւոր դեր — քեր, այնպէս որ Հայոց ներգաղթի պատրաստութեանն առաջ՝ երբ օտար մամուլն ալ, պահ մը, արձագանգ տուաւ «մէջըընեղ» Հայաստանի արդունքներուն եւ հողաշին պահանջներուն, թուրքերը դարձ — եալ ցոյց տուին իրենց ճարտարութիւնը, տեղական թերթերուն մէջ: Աշոտ Մալաքեան, որ մինչեւ այդ օրը կը ձանջուէր իրրեւ Մալաքեան, երբ «Լա Մարտէյեղ»ի մէջ պատասխանելու կ'ելլէր թրքական հրապարակագրական դրոշին, յանկարծ կը ներկայանայ Անրի Վէռնէյի անունով, — թերթին խմբագրապետն է, որ այդ ան — ուամբ կը կնքէ զինք՝ պատճառաբանելով թէ թուրքին դէմ Հայուն դատը պաշտ — պանելու համար լուսադոյն է երեսակ օ — տար ստորագրութեամբ: Անրի Վէռնէյի յօդուածաշարքը կարդալով, թուրք սպայ մը, որ կը ծառայէր ամերիկեան բանակին մէջ, կը ներկայանայ խմբագրատուն՝ իրրեւ Ամերիկացի, սպանալու համար յօդուածագիրն: Խմբագրապետը, որ խելացութիւնն ունեցած էր ֆրանսական անուն մը տալու Աշոտին, կը պատասխանէ թէ ամերիկեան ղեկստն անգամ չէ կրցած զգաստացնել թուրքը, որ կը մատնէ ինքզինք իր լեզուով, ու կը ճամբէ :

Այդ օրէն ի վեր Աշոտ Մալաքեան կը կոչուի Անրի Վէռնէյի, որ, այժմ, սինե — մայի աշխարհին մէջ, դարձած է ծախօթ անուն մը: Ամերիկան, արդէն, սկսած հետաքրքրուի այս տաղանդով: Եւ դժուար չէ տեսնել ճամբան, որ ճարտարագիտութեան կաճաններէն հեռու, մամուլի արահետներէն վեր, լուսաւոր ծիր մը կը շինէ բեմագրութեան երկնքին մէջ :

Արդիական ասպարէզ մը, այս բեմա — դրութիւնը, կարծաւորէն չափ նոր չէ իր պատմութիւնը, — սքանչելի դործ մը ունի Կիւսթավ Գոնէն, Պատմութիւն քե — մադրութեան՝ միջնադարեան փրանսական կրօնական քաղաքին մէջ, տպուած է 1906ին ու չուտով սպասած (թարգման — ուած է նաեւ գերմաներէնի), երկրորդ տպագրութիւն մը երեւցաւ 1951ին: Ար — Ժէքաւոր դործ է նաեւ Փօլ Պլանչարի

րուն. ոչինչ կ'օրօքէ անոնց ծաղկերը. Կիթերոնի անտառին տերեւները բնաւ չեն խլար: Ինքն իսկ դէմքին վրայ չղգար ականջին հպած շունչին տպաւորութիւնը: Կը դարձնէ գլուխը, մի՞թէ վստահ է տեսնելու. — Պերճաւոր, նորատի գեղեցկութեամբ կոյս մըն է :

Սարսուղ ան, աւելի ահաբեկ քան թշ — նամի մը մերձեցման պահուն :

— Ով հայրերուս Աստուածը, բացա — դանչեց ան, ի՞նչ կը տեսնեմ: Ո՞վ ես դուն, ուրկէ՞ կուգաս, ի՞նչ կ'ուզես ընել Միւսիւման զօրակայանի մը այսքան մօ — տիկը :

Դողդոջուն ձեռքերը կը մերժեն դժել խաշանիչը, որ դադրած է իրեն համար ողջոյնի նուիրական դրաւական ըլլալէ: Ան հնարանգած է այս վերջին ներքին մը — դուրս, բայց խիղճն է որ կը կեցնէ զին — քը: Կը նայի ան, կը տեսնէ, կը ճանչնայ այս այնքան գեղեցիկ դէմքը, այս շնոր — հալի հասակը: Յրանչեքանն է որ իր քով կը գտնուի, Յրանչեքանն որ իր կինը պի — տի կրնար ըլլալ :

Վարդերը դեռ կը շողային իր այտերուն վրայ, բայց իրենց գոյնը աւելի ամոյն էր: Ո՛ւր խոյս տուած էին ուրեմն շնորհալի շարժումները իր շրթներուն, ու այն ժպի — տը որ կը գեղեցիկացնէր հարողի երանգը այնտեղ: Լազուարթը ովկէանին, — ո — րուն մակերեսը այնքան խաղաղ է, — նը — ուսպ քաղցր է քան երկնային կապոյտն իր

« ԱԿԱՆԱԻՐ ԳՐՈՂՆԵՐ »

Եթէ մեր գրախօսականի նիւթ ենք դարձնում Փրանսերէն լեզուով լոյս տե — սած այս հրատարակութիւնը, պատճառն այն է, որ այնտեղ ներկայ են նաեւ մեր «փոքր ածու»ի մշակները՝ հայ գրողները: Այս մասնախառնի շահեկանութիւնից դատ, Գոնիւուի Ակադեմիայի անդամ Ռ. Քէնոյի ընդհանուր խմբագրութեամբ լոյս ընծայուած «Ականաւոր Գրողներ» (*) առ հասարակ ներկայացնում է մեծ հետա — քրքրութիւն իւրաքանչիւր ուսումնասունչ մտաւորականի համար : Գրականութիւնը արուեստն այն բացառիկ ճիւղերից է՝, որով հետաքրքրուած են ոչ միայն մասնագէտները, այլ նաեւ ընթերցողների լայն շրջանակները :

Հատորների խորագիրը արդէն յատկա — նշում է նրանց բովանդակութիւնը : «Ա — կանաւոր Գրողներ»ը համաշխարհային գրականութեան պատմութիւնն է : Այդ մեծագիւր երեք հատորների մէջ, իւրա — բանչիւր 355 էջ, ներկայացուած են գր — բեթէ բոլոր ազգերի գրականութեան յայտնի դէմքերը, սկսած հին ժամանակ — ներից մինչեւ մեր օրերը: Նիւթապէս դժ — ուարին մի դործ, որ գլուխ հանելու հա — մար հրատարակութիւնը եւ խմբագրու — թիւնը ստիպուած են եղել երկու տարբեր միջոցների դիմել՝ ներկայացնել այն մօտ ութ հազար գրողները, որոնք տեղ են գտել «Ականաւոր Գրողներ»ի երեք հա — տորների մէջ :

Մի շարք գրողների, աւելի նշանաւոր — ները, ներկայացուած են առանձին յօդ — ուածներով, միւսները, որոնք մեծամաս — նութիւն են կազմում, մի քանի հակիրճ տողերով, որտեղ ամփոփ եւ սեղմ տեղե — կութիւններ են հաղորդուած այդ գրող —

գիրքը, Պատմութիւն քեմադրութեան, տպուած 1948ին: Թէքնիք արժէք կը ներ — կայացնէ Լէօն Մուսիւրի Բեմադրու — քեան ուսումը, տպուած 1948ին: Երկ — բորդական կարեւորութիւն կը ներկայա — ցնէ, աւելի՝ Առաջնորդի դեր կը կատար — քէ Թոնի Ռոզի գործը, «Ինչպէս բեմա — գրել», տպուած 1950ին:

Այս գործերով կը հաստատուի թէ, հա — կատակ պատմութեան մէջ հեռաւոր, իր ջովերուն՝ բեմագրութիւնը ասպարէզ մըն է, որ զարգացման եւ նուաճումներու տե — սակէտով՝ անցըր անջրպետ մը ցոյց կու տայ: Եւ ուրախալի է տեսնել հայ տա — դանդին ծաղկելը այդ ասպարէզին մէջ, առաջին օրէն :

Փաստ մը թէ ես մնացող ժողովուրդ — չենք, այլ միշտ յառաջապահ :

Յառաջիկային պիտի ներկայացնեմ բե — մագրութեան պատմութիւնը եւ Աշոտ Մալաքեանի նուաճումները, այնքան հե — տաքրքրական՝ առաջինը, որքան խանդա — վառիչ՝ երկրորդը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

աչքերուն: Բայց իր քիւր անշարժ է եւ սառած: Թեթեւ չղարշ մը հագիւր կը սքո — դէր իր շուշանափայլ կուրծքը, ու ցանու — ցիւր ծամերուն մէջէն Ալի երեւան կը հանէ իր թեւերուն վայելուչ շրջադիւրները: Նախ քան իր տարիքածուին խօսք ուղղելը, նի — ճէպի երկինք բարձրացուց այնքան տրժ — դոյն եւ թափանցիկ ձեռք մը, որուն մէ — ջէն կարելի պիտի ըլլար լուսինը նշմարել:

— Ես հեռացայ, կ'ըսէ ան, իմ հանգս — տավայրէս, եւ կուգամ անոր դօր կը սի — բեմ, երջանախալու եւ նմանապէս իր երջանակութիւնը կերտելու համար: Կո — րեցի անցայ պատերը, դուռները եւ պահ — նորդներու շարքերը, եկայ մինչեւ քեզի, առանց բանէ մը վախնալու: Կ'ըսեն թէ առեւժը խոյս կուտայ կոյսի մը տեսքէն, որ իբր պաշտպանութիւն իր ամօթխածու — թիւնը միայն ունի: Եւ այն Աստուածը, որ կը պաշտպանէ անմեղութիւնը ընդդէմ անտարներու բռնակալին, հաճեցաւ իր ողորմութեամբ ինձ պաշտպանել, որպէս զի անհաստաներուն ձեռքը չիցնամ: Եւ կուգամ դէպի քեզ. եթէ դուր է, երբեք պիտի չմիանանք մենք, երբեք: Դուն ոճիր մը գործեցիր, լքելով քու հայրերուն հաւատը. բայց կոխկոտէ այս պիղծ փաթթոցը, սուրբ խաչ հանէ, դուն իմ պիտի ըլլաս յաւերժօրէն :

(6)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ների կենսագրութեան եւ գործերի մասին: Երեք հատորները բաժանուած են ըստ պատմական երեք ժամանակաշրջանների՝ Հին դար, Միջին դար եւ Նոր դար : Իւ — րաքանչիւր հատոր իր կարգին բաժան — ուած է առանձին գլուխների: Այսպէս, Ա. հատորը պարունակում է հետեւեալ գը — լուխները՝ Հիմ Սրեւիքը, Երայցիցիներ, Յունաստանը, Հռոմը, Աւետարան — ները, Բարբարոսները, Քրիստոնեայ Յոյ — նը, Արեւելքի Քրիստոնեաները, Քրիս — տոնեայ Լատինը, Իսլամը, Հնդկաստանը, Չինաստանը, Ճափոնը, Ամերիկաները: Այս բոլոր գլուխները սկսւում են համա — պատասխան ներածական յօդուածներով՝ գրուած անուանի մասնագէտների եւ հա — տորների աշխատակցելու հրաւիրուած անձերի կողմից :

Ներածական յօդուածներից յետոյ, դե — տեղուած են, ինչպէս ասացինք, առան — ձին յօդուածներ յայտնի գրողների մա — սին: Օրինակ, Յունաստան գլխում յօդ — ուածներ կան Հոմերոսի, Պինդարի, Սոփոկլէսի, Եւրիպիդէսի, Արիստոփանի, Թուքիդիդէսի, Պլատոնի, Դէմոսթենէսի, Կարլլիմաքի, Պոլլարի եւ Պլուտարքոսի մասին: Դրուած են նաեւ նրանց նկարնե — րը: Պէտք է ասել, որ զերբը լոյս է ըն — ծայուել չընդ հրատարակութեամբ եւ զարգարուած է բազմաթիւ նկարներով, որոնցից շատերը դուռնաւոր :

Հատորի երկրորդ մասում գետեղուած են, մանր տառերով, հակիրճ տեղեկու — թիւններ նուազ յայտնի այն գրողների մասին, որոնք, այդ իսկ պատճառով, տեղ չեն գտել առաջին մասում: Ստորա — բաժանումները այստեղ աւելի մանրա — մասն են: Օրինակ, «Յունաստանը» գլու — խը բաժանուած է մի քանի ստորաբաժա — նումների, ընդ որում նկատի են առնուած թէ ժամանակագրական եւ թէ գրակա — նութեան տարբեր ճիւղերը (բանաստեղծ — ներ, արձակագիրներ, թատերագիրներ են:)

Մօտաւորապէս նոյն ձևով է դասաւոր — ուած նաեւ երկրորդ եւ երրորդ հատոր — ների նիւթը :

Գաւթ այժմ մեր «փոքր ածու»ին : Հայ գրողները տեղ մն գտել միայն երկ — րորդ մասում, այսպէս կոչուած ցանկի մէջ: Առանձին յօդուածով հայ գրողնե — րից ոչ մէկը չէ ներկայացուած: Վրաց գրողներից, սակայն, ներկայացուած է Շոթա Ռուսթաւելի, «Լնձենաւորի» հե — ղինակը, որի նկարը նոյնպէս գետեղուած է Ա. հատորի մէջ նրա մասին Ժորժ Տիւ — մէնիլի կողմից գրուած յօդուածի հետ միասին: Երբ այս թերթումը մասին հարցրինք մեր հայրենակից Պ. Սարգս — անին, որ կազմել է, ինչպէս յայտնուե՞ է Ռ. Քէնոն, հայ, վրացի եւ պարսիկ գրողների ցանկը, պատասխանեց, որ ո — րոշում է եղել ներկայացնել առանձին յօդուածով Նարեկացին եւ այդ մասին գլխում է կատարուել Լիւր - Անտրէ Մար — սէլին, բայց այս վերջինը չէ ուղարկել իր յօդուածը, թէեւ չէ յայտնել նաեւ, որ հրաժարում է կատարել իրեն արուած ա — ռաշարկը: Պէտք է յուսալ, որ այս չընդ հատորների երկրորդ հրատարակութեան ժամանակ կ'ուղղուի այս ցուալի թերա — ցումը եւ հայ գրողներից ոչ թէ մէկը, այլ մի քանիսը կը ներկայացուին նաեւ առանձին յօդուածներով :

Գալով հայ գրողների ցանկին, ինքնին հասկնալի է, որ նրա կազմողը պիտի դը — ուէր որոշ սահմանների մէջ գլխաւոր խմբագրի կողմից: Այլ կերպ չէր էլ կա — րող լինել: Եւ Պ. Սարգսանից պահան — ջուել է Հայերից ներկայացնել որոշ թի —ւով գրողներ եւ իւրաքանչիւրին նուիրել սահմանուած քանակութիւնից ոչ աւելի տող: Եթէ ընտրութիւն կատարելը ընդ — հանրապէս դժուար դործ է, վերոյիշեալ պայմանները էլ աւելի դժուար են դար — ձեւում այն: Եւ Պ. Սարգսանի կատարած աշխատանքը, ենթադրում ենք, որ շա — տաւրին գոհ պիտի չձգէ: Բայց ընդում ենք նաեւ, թէ ով էլ կատարէր նրա փո — խարէն այդ աշխատանքը, զերծ պիտի չմնար ոմանց քննադատութիւններից :

Հայ գրողները Ա. հատորի մէջ գետեղ — ուել են «Արեւելքի Քրիստոնեաներ» բաժ — նում, Կորնելից եւ Սիրացիներից վերջ հետեւեալ ստորաբաժանումով՝ «Սկզբնա —ւորութիւնը (Ե-է. դար)», «Արաբների տիրապետութիւնը եւ Բագրատունիք» (Է- ժ.Ա. դար), «Պաշակիրների» դարաշրջանը եւ Փոքր Հայքի թագաւորութիւնը (ԺԲ - ժԳ դար): Ընդամենը Ա. հատորում տեղ են գտել հետեւեալ գրողները. — Մեսրոպ Մաշթոց, Ս. Սահակ Պարթեւ, Կորիւն, Ակաթանգեղոս, Չենոր Գլաղ, Փաւստ —

տոս Բիւզանդ, Եղիշիկ Կողբացի, Դաւիթ Անյաղթ, Եղիշէ: Մովսէս Խորենացի, Դազար Փարսեցի, Յով. Մամիկոնեան, Սեբէոս, Մովսէս Կաղանկատուացի, Յովհ. Օձնեցի, Ստեփան Սիւնեցի, Ջա- քարիա, Ղևոնդ, Յովհ. Կաթողիկոս, Թոմա Արծրունի, Գր. Նարեկացի, Աստ- ղիկ, Ուխտանէս, Գրիգոր Մաղիսաբոս, Արիստակէս Լաստիվերացի, Ներսէս Շը- նորճալի, Ներսէս Լամբրոնացի, Մատ- թէոս Ուռնայեցի, Միխիթար Գոշ, Վար- դան վարդապետ, Կիրակոս Գանձակեցի, Սմբատ Գունաստաբլ, Յովհ. Ներսէսացի, Սմանէլ Անեցի, Ֆրիկ, Կոստանդին Նր- զնկացի եւ Յովհ. Թլկուրանցի:

Պէտք է ասել, որ Ա. հատորի մէջ հայ գրողները ներկայացուած են բաւական լրիւ և իւրաքանչիւրի մասին տրուած տեղեկութիւնն էլ համեմատաբար աւելի ընդարձակ է: 37 հայ գրողներ գրաւում են երկու եւ կէսից աւելի էջ, իսկ վրա- ցական բաժնում տեղ դրած 30 գրողները գրաւում են մէկ էջ միայն:

Երկրորդ հատորի մէջ, ինչպէս ասա- ցինք, ներկայացուած են ԺՁ-ԺԲ. դարի հայ գրողները: Քանակաւոր տեսակէ- տից, այս բաժինը համեմատաբար աւելի անցատ է: Հայերը ընդհանուր խորագրի տակ յիշեալ բաժինը զետեղուած է «Օս- մանեան կայսրութիւն» գլուխի մէջ, Թուրքեր եւ Արաբներ բաժնիներէ յետոյ: Հայ գրողներից երկրորդ հատորում տեղ են դրել Մկրտիչ Նախաշ, Յովհաննէսը, Գրիգոր Աղթամարցի, Նահապետ Քու- չակը, Նախաջ Յովնաթանը եւ Սայեաթ- Նովան: Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, այս բոլոր գրողների զետեղումը Օսման- եան կայսրութիւնն ընդգրկում է միայն:

Ընտրութիւն, բառի իսկական առու- մով, կատարուել է միայն երրորդ հատո- րի հայկական բաժինը կազմելիս, որով- չհետեւ ԺԺ. դարի հայ գրողները բազմա- թիւ են, նրանք բոլորը չեն կարող տեղ գտնել գրքի մէջ ևս պէտք էր, որեւմէ, ջոկել նրանցից միայն ամենայայտնի- րին:

Այստեղ, սակայն, կշռաւոր կարող է միայն ենթակայական լինել: Եւ այս են- թակայական մեքենայում անխուսափելի է ոչ միայն յայտնի գրողների ընտրու- թեան, այլ նաեւ նրանցից իւրաքանչիւրի գնահատութեան մէջ: Մեր Երկրասարդ հայրենակիցը՝ Պ. Սարգսեանը արել է իր կարելին եւ կարծում ենք չի հրաժա- ուի նկատի առնել երկրորդ հրատարակու- թեան համար այն բոլոր ուղղումներն ու թելադրանքները, որ կարուին ընթեր- ցողների կողմից:

ԺԺ. դարի հայ գրողները (արեւմտա- հայ եւ արեւելահայ) զետեղուած են «Ա. սիական Ռուսաստան» ընդհ. խորագրի տակ: «Հայերից» բացի, այստեղ զետեղ- ուած են Թուրքեւթաթաները (վեց ա- նուն միայն ԺԱ. - ԺԵ. դարից): Հայե- րից առաջ զետեղուած են Վրացիները, Ռուսները ընդհ. խորագրի տակ: Գլուխե- րի այս բաժնում, որ կատարել է Հրա- տարակչութիւնը, միանգամայն անյաշող է:

Երրորդ հատորի մէջ հայ գրողներից տեղ են դրել հետեւեալները. — Խաչա- տուր Արծրունի, Ղևոնդ Ալիշան, Մերենց, Գ. Սունդուկեան, Մ. Պէշեկիթաշեան, Միք. Նալբանդեան, Գամառ - Գաթիպա, Բաֆֆի, Սմբատ Շահաղիդ, Արմ. Ար- փիարեան, Պ. Դուրեան, Երվանդադէ, Գրիգոր Չօհրապ, Չ. Ասատուր, Յովհ. Յովհաննիսեան, Ա. Ահարոնեան, Լեւոն Շանթ, Յովհ. Թումանեան, Ա. Չօպան- եան, Ա. Իսահակեան, Վ. Թէքեան, Սիամանթո, Դ. Վարուժան, Վահան Տէր- եան, Մ. Մեծարեան, Կոստան Չարեան, Եղիշէ Չարենց եւ Արեւիկ Բակուց:

Վերոյիշեալ հայ գրողները բոլորում են գրեթէ այնքան տեղ, որքան Նորվելիա- ցիները, Շուէտացիները, Չեխները եւ Լե- հները, ևս աւելի շատ տեղ, քան Վրացիներ- րը, Բուլղարները եւ Սերպերը: Այս պա- րագան պիտի բացատրել, անշուշտ, նրա- նով որ գրքի խմբագիրներից մէկը եւ հայկական բաժնի կազմողը մեր հայրե- նակիցներից մէկն է եղած:

Պ. Պիէո Սարգսեանի (Պետրոս Տէր Սարգսեան) աշխատակցութիւնը չի սահ- մանափակուած, սակայն, միայն հայ, պարսիկ եւ վրացի գրողների ցանկի կազ- մութեամբ: Ա. հատորի «Արեւելքի Քրիս- տոնեաները» գլուխը սկսուած է նրա «Ա- րեւելքի քրիստոնէական գրականութիւն- ները» յօդուածով, որի մէջ բաւական հե- տաքերական վերլուծութիւն ենք գտնում ասորական, եգիպտական (Աղեքսանդրիա- յի), կոյտական, հայկական եւ վրացա- կան գրականութեան սկզբնաւորութեան

ԱԶԳԱՌՈՂՈՎԻ ՇԵՆՔԻՆ ՀՐԱՇԱԼԻՔՆԵՐԸ

★

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան չէնքերը, որ շինուեցան վերջերս՝ Նիւ Եորքի մէջ, արժած են 67 միլիոն 500 հա- զար տոլար: Կամ մօտ երեսուն միլիառ Ֆրանք: Այս գումարին մէջ չեն մտնել հողին արժէքը՝ 8-500-000 տոլար, նը- լիւրուած մեծահարուստ Բաքիէլէի տը- ղուն կողմէ: Ինչպէս նաեւ Նիւ Եորքի քաղաքապետութեան ըրած ծախքերը՝ քսանըվեց միլիոն տոլար, յարակից փո- ղոցներու շինութեան եւ երթեւեկի սպա- սարկութեան համար:

«Միջազգային Շրջանք», ինչպէս կը կոչ- ուի, կը բաղկանայ 18 արտաւարէ: Այս վայրը ժամանակին եղած է ծխախոտի մշակութեան դաշտ: Յետագիտութեան տարիներուն՝ պատերազմի թատերաբեմ: Վերջին ատեններն ալ սպանդանոց եւ գերեզմանատուն:

Կան երեք հսկայական հիմնարկութիւն- ներ. — Ընդհ. Ժողովի չէնքը՝ պողպատա- չէն գմբէթով: Վարը՝ Ատենախօսութեանց չէնքը սնտուկի ձեւով եւ աշտարականը- ման ապակեպատ ընդհ. քարտուղարու- թեան տունը:

Կը դրոժեն զանազան աղբերու պատկա- նող երեսուն երկու երկրասարդ օրիորդ- ներ եւ տիկիներ, չըմանաւարտ բարձրա- գոյն վարժարաններէ: Միջին հաշուով կը խօսին 18 լեզուներ: Անոնց պաշտօնն է հետաքերի այցելուները պտղացնել չէն- քերուն այլ եւ այլ մասերը ևս բացատրու- թիւններն ալ:

Լուր օրերուն այցելուներուն թիւը կ'ըլ- լայ հինգ հազար: Տօն եւ կիրակի օրերը 8-12 հազար:

Եւ հետագայ դարդացման մասին: Այս հակիրճ եւ, կարելի է ասել, սեղմուած յօդուածի մէջ հեղինակը կարողացել է այնուամենայնիւ պարզել որոշ տեսակէտ- ներ, որոնցից մի քանիսը առարկութիւն են վերցնում: Յօդուածի մէջ աչք է ծա- կում մի կողմի տալարական սխալ: Գրքի գլխի ժամանակ Ե-ի փոխարէն զրուած է Չ. դարի վերջը: Վերապէս է, անշուշտ, որովհետեւ երկու տող վերջ յօդուածագիրը յայտնում է, որ հայա- տառ գրականութեան «Ոսկեդար» հա- մարում է Ե դարը: Մի քանի վերապի- ներ նկատեցի նաեւ հայ գրողների ցան- կի մէջ:

Գրքը իբրեւ մէկ տարուց աւելի է ինչ- լոյս է տեսել Փարիզում, ցարդ մնացել է անծանօթ հայ մտաւորական շրջանակնե- րին: Ժիւլէ է, նրա գիրը անմատչելի է մեզանից շատերի համար, բայց ոչ բոլո- րի: Կը յանձնարարէինք մեր Ֆրանսագէտ ընթերցողներին ծանօթանալ այս շահե- կան հրատարակութեան հետ:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ» Ի ԹԵՐԹՈՆԸ

86

ԱԿԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԵՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

— Ինչ որ ըսէք պարապ է, կը հեկեկէք անիկա. մեղք է մեզի... ձեզի պէս քանի- ներ եկան անցան, անուշ խօսքերով խաբե- ցին ու զուլումին օրերուն ձեզիցին մեզի: «Այլ այդպէս բան չի պատահիր» կ'ըսէք, ինչո՞ւ, ի՞նչ բանի համար չպատահի, քանի մեք եւս հողին վրայ ենք, անոնց գրքին ենք... Վայ մեզի, վայ մեր գըլ- լուն... ո՞վ մեր ճարը պիտի նայի, ո՞վ մեր տէրը պիտի հասկնայ... Ղոթիքի կրակի պէս անմոռանալի կրակ է անոնց ատելութիւնը...

Ելլենք երթանք, ամէնքս ալ երթանք ձեզի հետ. ձեր աչքերովը տեսաք, ձեր ականջներովը լսեցիք, մեզի հոս մի ձեզք... կ'ըրած ձեզերնիւ չենք մարտը, հարամ է, բերանս պատառ մը դրած ատենս հա- նեմ նետեմ կ'ըսեմ, ինչո՞ւ ապրինք, ի՞նչ բանի համար ապրինք... Մեր մարդկու- թիւնը ուրացան, մեզի չունի տեղ անգամ չըբնին...

Մեզի կը սպաննէին ըսելով «Դուք Աս- տուած չունիք. — ինչպէս ձեր Քրիստոսը չարչարուելով մեռաւ, այնպէս ամէն մէ- կըդ չարչարուելով պիտի մեռնիք»... Մի ձեզք մեզի մեր թշնամիին ճանկին տակ... հետեւեալը տարէք ամէնքս ալ տարէք...

Այս պարմանութիւնները, որոնք բաց-կա- պոյտ համազգեստ հագած են, ձախ ու- սերուն վրայ ունին սպիտակ ծոպեր, իւ- րաքանչիւրը օրական կ'առաջնորդեն հինգ շրջիկ խումբեր: Այցելութեան տեւողու- թիւնն է մէկ ժամ: Կը շահին 60 տոլար շարժական:

Մուտքի գիններն են, պարզ քաղաքա- ցիկ մը համար մէկ տոլար, յիսուն սէնթ ուսանողներուն, զինուորներուն ճրի:

Այս հասոյթները մաս կը կազմեն ՄԱԿի ընդհ. մուտքին:

Շէնքերուն տասնեակ հազարաւոր պա- տուհաններն ու դուռներուն ապակիները մաքրելու դրոժով օրական տասը բան- ուոր կ'աշխատի: Ընդհ. քարտուղարու- թեան չէնքը առանձին՝ ունի 5400 պատու- հան:

Այցելուին ամէնէն աւելի յուզող ու հե- տաքերը ոչնչ է Խօսքի կամ ինքնամփո- փումի սենեակը: Այնպէս շինուած է, որ ներս մտնողին վրայ կ'ընդհանրաւ մթնոլորտ մը ստեղծէ, սակայն առանց որեւէ մաս- նաւոր կրօնական առարկայի կամ խորհր- դանիչի, — խաչ, խորան, աստղ եւն.: Փոքր սենեակ մըն է, առանց պատուհա- նի: Ներս կը մտնէք անդուռ բացուածքէ մը: Պատերը դոցուած են սպիտակ սա- լաններով: Քանի մը աթոռ եւ բարձր ե- ոռտանի մը, որուն վրայ կը հանգչի թա- դար մը. թարմ, սպիտակ ծաղիկներով:

Հետաքրքրական եւ հրահանգիչ է շի- նութեան պատմութիւնը աղբիւրին՝ քար- տուղարութեան չէնքի հրապարակին վը- րայ: Կառուցուած է ամերիկացի երախա- ներու նուէրներով: Անոր զանգուածին օժաղալար երկնքը զանաւորուած են սպի- տակ մարմարի փոշիով եւ սեւ խիճերով: Գոյներու պէսպիսութիւնը զիւթի տեսա- րան մը կը պարզէ ջուրին աւազանին մէջ ցնցողւումով: Սեւ խիճերը — 45 թոն, ծխարար հաւաքած են Հոռոտիկիւրիճըլ- նորսերուն կիները եւ յունական նաւով մը զրկուած Նիւ Եորք: Որովհետեւ ե- րկսաներուն նուիրած գումարները սպա- ուած էին:

Ընդհ. քարտուղարութեան չէնքին եր- րորդ յարկէն կը մտնէք ատենախօսու- թեանց չէնքը: Այստեղ իւրաքանչիւր ա- թոռ ունի իր ականջախօս գործիքը (լապիոյ): Սեղմեցէք ձեր փափաքած կո- ճակին վրայ եւ դու քիչ քիչ ճառեր՝ անդլերէն, Ֆրանսերէն, սպաներէն, ուր- սերէն եւ չինարէն լեզուներով:

Ուրիշ տարօրինակութիւն մը. — Ապա- հեղութեան խորհուրդի սենեակին պատե- րը դոցուած են, հիւսուած ցորենի՝ ցօ- ղուններով:

ՄԱԿի կապոյտ դրօշը կը ծածանի ա- մէն օր: Ընդհ. Ժողովներու ատեն անոր հետ իր ծածանին վաթսուն անգամակից երկրիւնները դրօշները՝ այլուրեւնական կարգով:

Վերջապէս ահա, ընդհ. Ժողովին շքեղ, ընդարձակ եւ բարձրագմբէթ սրահը: Կը պարունակէ 2054 աթոռ, որոնց 800- ունկնդիր հասարակութեան համար: Մէկ կողմը ճառախօսներուն յատկացուած սե-

ԲԱՐՈՒԹԻՒՆ

Աղբիւրի նման երգել օրն ի բուն, Լեւրան տղուն պէս ըլլալ երջանիկ, Անցնիլ դաշտերէն անհոգ ու բալիկ, Եւ սիրտը բացած՝ խի՛նդ տալ ամէնուն:

Ըստուերի նման շքիլ տունէ տուն, Պատրոյզն արծաթով շիջող կամբեղիմ, Գրքուրեան բոցով վառիլ երմուագին, Եւ սիրտը բացած՝ սէ՛ր տալ ամէնուն:

Յոյժերու նման յաճիլ բոյնէ բոյն, Հիւրերու վերեւ շողալ գոհուակ, Մուք նամբաներուն ցանկ ըլլալ սուտակ, Եւ սիրտը բացած՝ յո՛յս տալ ամէնուն:

Երագի նման ծաղիկի ակադմուն, Երգի՛ք երգի՛ք սուրալ մեղմաբեւ, Ճանչնալ ցաւերու անդունդն անարեւ, Եւ սիրտը բացած՝ յո՛յս տալ ամէնուն:

Միւսնօ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

դանը: Միւս կողմը նախադահլին եւ քար- տուղարներուն:

Սեղանները ունին յատուկ սարքաւո- րում: Կոխէ ունէկոճակին վրայ ու կը լսես ճառեր՝ անգլերէն, Ֆրանսերէն եւ սպաներէն լեզուներով: Մասնաւոր ժա- մացոյցներ կը ցուցնեն, թէ ճառախօսը ի- րեն յատկացուած ժամանակէն զեռքանի՞ վայրկեան ունի: Ճառը լմնալու հինգ վայր. մնացած՝ կանանց լոյս մը կը պըլ- պըլայ իր սեղանին վրայ: Դեղին՝ երբ մէկ վայրկեան կը մնայ: Կարմիր՝ երբ ժամա- նակը լրացած է:

Նախադահլ ունի նաեւ լոյսերու ուրիշ սարքաւորում: Երբ բեմասացը ժա- մանակը անցնել վերջն ալ կը շարունա- կէ խօսիլ, կը կոխէ տարբեր կոճակի մը վրայ եւ կարմիր լոյս մը կը սկսի բաց- լալիլ ճառախօսի սեղանին վրայ: Ասոր ալ անաստեղծ պարագային, նախադահլ ուրիշ կոճակով մը կը զազերցնէ գործի- քին հոսանքը:

«Աղբիւրում շրջանք»-ը, որ ՄԱԿի բնա- կատեղին է, կը պահպանուի 23 եր- կրներէ բաղկացած 150 համազգեստա- տուր պահակախումբի մը կողմէ: Նաեւ գաղտնի ոստիկաններ, որոնք կը կոչուին հետախույզներ: Անոնց պաշտօնն է ու- չաղրութեամբ հետեւիլ այցելուներու շարժումներուն:

Սակայն այս Միջազգային Շրջանք չի կրնար ապաստան ընծայել ոճրագործնե- րուն կամ օրինադաններուն: Ահա այդ ատենն է որ կը միջամտէ ամերիկեան ոս- տիկանութիւնը, համաձայն Մ. Նահանգ- ներուն եւ ՄԱԿի միջեւ կնքուած մասնա- տուր պայմանագրութեան:

Ա. ՀԱՅԷԼԵԱՆ

ԿՍՐԴԱՅԷ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

կանքով ապրեցանք, ու հաղիւ թէ մեր նպատակին պիտի հասնէինք, ամէն բան ջնջուեցաւ... մաքր եղաւ...

Հետզհետէ ամէն կողմերէն արկածեալ- ներ եկան միացան մեզի. այլեւս ստուար թափօր մը կար մեր ետեւը... գլուխները, կիսի, սիրտերը այրած, ձեռքերը պարպալ, խոտը, քամները պատկեր մը կը ներ- կայացնէինք: Մեր մէջ կար նաեւ զիւղին քահանան, փոշոտած եւ մաշած վերար- կուով, զուստթափ զլխանոցով... ու այս- պէս կ'երթայինք մարած օճախներուն, քանդուած տուններուն առաջքն, ոտքեր- նիս մխրճուած թանձր մոխրի մէջ ևս սիրտերնիւ լեցուն դառնութիւնով եւ տխրութեամբ:

Մեր վրայ երկիւնքը հրաշէկ կարմրու- թեամբ մը կը կամարանար. աւերակներու մէջ ցցուն կէտերը կը ստանային այդ բո- ցիղէն ճառագայթները եւ մեղմօքնէ կ'ար- տացողային մինչեւ կապտորակ եւ տմոյն անկիւնները, մոխրները անգամ մեր ոտ- քերուն ներքեւ վարդապոյն երանգով կենդանութիւն կը ստանային: Ու մինչ հեռուէն թուրք հանդարտ թաղերէն մուկ- գինիլ երգը բարձրանար, ու մարդիկ իրենց տունները իրենց ընտանիքին եւ զա- ալներունը թով կը դառնային, առդին մեր արտակարգ թափօրը, անտաններու, թըշ- ուստացածներու եւ սղաւորներու թափօ- րը կը շարունակէր զեղերիլ աւերակնե- րուն մէջ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R.C.Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévis, Paris 9°

Tél. : PRO. 86 - 60

C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փրամսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրամֆ: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

27

ՄԱՅԻՍ

MERCREDI

27 MAI

1953

2907 ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7075

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 2907 ՏԱՐԻ: ԹԻԻ 2486

ՄԵՐ ԽՕՍԷԸ

ԳԵՈՐԳ ԶԱՎՈՒՇ

Մեր յեղափոխական պատմութեան մէջ զէմբեր կան որոնք տակաւին չեն ուսումնասիրուած անհրաժեշտ մանրամասնութեամբ:

Այդ շարքէն՝ Գեորգ Զավուշը, որուն նախադասութեան տարեգրքն է այսօր, 27 Մայիս:

Ո՞վ չի գիտեր երբեք, այնքան պարզ այլ խոսով:

Հազար իմն հարիւր եօթ քուակնին Զֆնալ մայիսի քսանութնին, Տօն է քաղաքային մահուան Գեորգին, Սասնոյ հարազատ մեծամուն քաջին:

Այստեղ, Փարիզի մէջ ալ տակաւին կան արական եւ մանաւանդ իրական ծայրեր, որոնք հարազատորէն կ'երգեն Ներսէս եպիսկոպոսի: Խաբարանեանի այս երգը, — միեւնոյն ատեն պատմութիւնը օրհասական ճակատամարտին:

Քաջի մոսկեր գոռաց երեք ժամ. Գեորգն ու երկիր քնդաց մի անգամ, իսկ իրարանցում եղաւ զօրաց մէջ, Փոռուդ դիակաց չկար քիւ ու վերջ:

Կոյւր կը շարունակուի մինչեւ իրիկուն: Բայց, միեւնոյն ատեն Գեորգն ալ կ'իյնայ մահամբձ, եւ ուղղակիները կ'առնեն կը տանին վերաւոր մարմինը, խոտանել տակ թաղելու համար:

Քաջին զինակիցներէն կենդանի վկայ մը, ընկեր Մարգար, այսօր կ'արտագրէ անոր բանտի պատմութիւնը: Հում նիւթ մը, որ կընար զերգագնեղութեան մէջ վերածուի:

Գեորգը այնտեղ երեւան կուգայ ոչ միայն իրեն մարմնացեալ Փետայի, այլեւ իրեն մտքի մարդ:

«Քաղցր» մը, նոյնիսկ փիլիսոփայ, պիտի չկրնար այդքան հարազատորէն, խոտանել ամբողջ ժողովուրդի մը տառապանքն ու աղատութեան կարօտը:

Գեորգին հիմնական արժանիքներէն մէկն ալ այն եղաւ որ, երբեք չուզեց հեռանալ Երկրէն, հակառակ ուղղակի եւ անուղղակի պնդումներու:

Պատմական պիտի մնան իր խօսքերը, սուր սլաքներ՝ ուղղուած «քաղցր»ն ու բուն:

— Գացէ՛ք տեսէ՛ք իմալ ժողովուրդ է. արժէ մեռնիլ անոր համար...

Եւ ինքն ալ մեռաւ զետակցօրէն, քսան տարի մարտնչելով արիւնածարալ թշնա միներու դէմ, որոնք զժողովրդ վերածեր էին Տարօնի ու Սասնոյ, ինչպէս ամբողջ Հայաստանը:

— «Ոչ մէկ բեմէ մարդկային ծայր կրնայ այնքան հեռուն հասնիլ որքան զերգմանէն»:

Ո՞վ ալ արտասանած ըլլայ այս խօսքը, պիտի տառապատկէր անոր իմաստը, ի տես հայկական Դիւցազնամարտին:

Ուրիշ ազգեր, բախտաւորներ, բազմաբնու հրատարակութիւններ ունեցան:

Անոնց յեղափոխական մարտնչումները, հերոսական խոյանքները աւելի շուտ կը բուռնին, միջազգային պողոտաներու վրայ: Անոնց աշխարհադրական դիրքը նպաստաւոր էր ոչ միայն կոտելու, այլ եւ արձագանգ, խրախուս եւ զինակից գտնելու համար:

Տասնութից տարի անցած է երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր, եւ տակաւին հատորներ կը ղեղուին, Ֆրանսայի եւ միւս զբաւեալ երկիրներու Դիմադրական պայքարի մասին:

Մեր զիմադրական պայքարը մղուեցաւ խաւարակուտ Ասիոյ անդրախտ լեռնէն — բուն եւ ձորերուն մէջ, ուր Աստուած անդամ մտնած էր «Հայոց արիւն հոտոտել»:

Նոյն իսկ մենք ազատ գաղափար ունինք այդ օրհասական պայքարին ուժգնութեան եւ խորութեան մասին:

Գեորգ Զավուշներու պատմութիւնն անգամ մընչի տակ թաղուած է:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ

ԴԱՆԼԻՃԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Դահլիճին տաղանայը, չէ լուծուած տակաւին: Հանրապետութեան նախագահը կարգով հրաւիրեց երկու գլխաւոր կուսակցութեանց՝ ընկերակցականներու եւ կոլեաններու ներկայացուցիչները, — առաջարկելով ստանձնել վարչապետութեան թեկնածութիւնը: Երկուքն ալ, Պ. Պ. Կի Մուշէ եւ Տիէթեթ, մերժեցին, իրարմէ տարբեր տեսակէտներով:

Այս ժխտական դիրքին վրայ, Պ. Վէն — սան Օրբոյ կարգ մը զիտողութիւններ ուղղեց երկուքին ալ: Յետոյ իր մօտ հրաւիրեց նախկին վարչապետ մը, Պ. Փոլ Ռեմո, որ երէկ պիտի տար իր վերջնական պատասխանը:

Ահաւասիկ հանրապետութեան նախագահին յայտարարութիւնը. —

Հանրապետութեան նախագահը դիմել տուաւ Պ. Տիէթեթին, ինչպէս ըսած էր Պ. Կի Մուշէ, թէ՛ ներկայ պարագաներուն տակ չեն կրնար կառավարական մեծաւ մասնութիւն մը կազմել իրենց խմբակցութեանց եւ ծրագրներուն շուրջը, բայց թէ՛ ընդլիմազեր մնան, միացնելով իրենց ժխտական զուէները երրորդը մը (կ'ակնարկէ համայնավարներուն), բացարձակապէս անկարելի պիտի դարձնեն խորհրդարանական կարգուսարքին դուրսնելութիւնը:

Ուստի, հանրապետութեան նախագահը խնդրեց Պ. Տիէթեթին, ինչպէս խնդրած էր Պ. Կի Մուշէն, իր բարեկամներուն ուղղութիւնը հրաւիրել կացութեան ծանրութեան մասին, որ կրնայ վտանգել բուն իսկ հանրապետութիւնը եւ խախտել Ֆրանսայի ազդեցութիւնը եւ վարկը արտաքին մէջ: Մնացեալ պնդել որ իր խմբակցութիւնը կարելի դարձնէ մեծաւ մասնութեան մը եւ վաղուան կառավարութեան կազմութիւնը եւ դորձուցնելութիւնը՝ անտեսական եւ ընկերային յառաջդիմութեան միացեալ ծրագրի մը վրայ:

Այժմ այս մեծամասնութիւնը կազմելու փորձ մը պիտի կատարէ Պ. Փոլ Ռեմո, միացեալ դահլիճ մը կազմելու համար: Տեղական թերթերը դիմել կուտան թէ Պ. Ռեմոյի երեւումը նոր ուղղութիւն մը պիտի տայ տաղանային: Նկատել տանելով երմտական եւ տնտեսական կացութեան ծանրութիւնը, նախկին վարչապետը կ'ուզէ փութացնել բանակցութիւնները եւ պատասխանատուութեան հրաւիրել խորհրդարանը, որպէսզի անմիջապէս իր դիրքը ճշդէ ազգային միութեան մը մասին, առանց խորութիւն զննելու որեւէ հոսանքի դէմ:

Ուրեմն, Ազգ. ժողովը ստիպուած է ճշդել իր դիրքը՝ ներքինի շարժումները քաղաքականութեան մասին: Նոր թեկնածուն համաձայն է միացեալ Եւրոպայի ծրագրին, տնտեսական եւ երմտական վերակազմութեան եւ ուրիշ հրատապ խնդիրներու լուծման:

Նոր թեկնածուն այս վճռական դիրքին առջեւ, Ազգ. ժողովին գլխաւոր խմբակցութիւնները երէկ ժողովներ գումարեցին, իրենց դիրքը ճշդելու համար:

Ինչպէս դիմել կուտան իրազեկներ, որ եւ է կառավարութիւն չի կրնար հաստատուն մեծամասնութիւն մը ապահովել, հետեւեալ պատճառներով. —

Ընկերակցականները ունին 105 երեսփոխան՝ 627ի մէջ, համայնավարները եւ իրենց ուղեկիցները՝ հարիւր: Կառավարութիւնը ստիպուած է 314ի օրինական մեծամասնութիւնը ապահովել միացեալ 422էն: Դժուար չէ 314 երեսփոխան կամ աւելին գտնել՝ մասնակի խնդիրներ լուծելու համար. բայց խնդիրը կը դժուարանայ, երբ նախկին հարցիկ ընտրուին,

ԴԵՊԳԵՐԸ

Ֆ. ՏԵԼԸՍ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԵՋ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար — րը, Պ. Ֆ. Տելըս, իր քննական պտոյտը լրացնելով Պոլիս հասաւ Մայիս 25ին, իր հետեւորդներուն հետ: Նախարարը անմիջապէս Փրենքիֆօ կղզին դնաց, մէկ օր հանգստանալու համար: Երէկ Անգարա դնաց, ուր պիտի մնայ 24 ժամ, իսկ այսօր պիտի երթայ Աթէնք:

Թրքական շրջանակներէ կը հաւատեն թէ Պ. Տելըս պիտի շօշափէ նաեւ Միջին Արեւելի պաշտպանութեան եւ հրամա — նատարութեան խնդիրը: Անգարայի վարչները կ'ուզեն որ ապահովութեան ցանց մը կազմուի Միջին Արեւելի մէջ, օր առաջ: Անոնք անհամբեր կը սպասեն արաբական երկիրներու պատասխանին, եւ որոշած են ի հարկին դրօժի ձեռնարկել առանց անոնց մասնակցութեան, որպէսզի ժամանակ չկորսնցնեն: Իրենց կարծիքով, եթէ անմիջապէս պաշտպանողական ցանցի մը հիմքեր դրուին, ուրիշ երկիրներ կրնան աւելի շուտ միանալ: Կարծողներ կան թէ Փաքիստան պիտի միջնորդէ, որպէսզի անյապաղ լուծուի անդլեւեղապատկան վէճը: Պ. Տելըս այդ երկիրը այցելած ատեն, կարգ մը հաւաստիքներ ստացած է: Իր տեղեկագրին վրայ, նա — խաղա՛հ Ալգընհատըր եւ հանրապետական կուսակցութեան վարչները որոշեցին օրէնք մը ընդհանրելու տալ, մէկ միլիոն թոն ցորենի արկելու համար Փաքիստան:

Երբ Ֆ. Տելըս Փաքիստան կը գտնուէր, Թեհրանի ամերիկեան դեսպանն ալ Գա — րաչի դնաց, Իրանի կացութիւնը պարզելու համար: Նախարարը զիր մը յանձնեց անոր, ուղղուած՝ Իրանի ժողովուրդին: Այս գրով Պ. Տելըս ցաւ կը յայտնէ որ չկրցաւ Թեհրան հանդիպել, բայց կը յուսան: Յետոյ կ'ըսէ, — «Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքը երկար ատենէ ի վեր համակրանքով կը հետեւի պարսիկ ժողովուրդին անկախութեան պայքարին եւ ազգային իղձերու իրականացման»:

ՄՈՍԿՈՒԱ ՀԱԿԱՌԱԿ Է

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ

ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԲՆԵՆԼ ԱՄՍՏՐԻՈՑ ԽՆԴԻՐԸ Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնա — թերթը, «Փրաւտա», Մայիս 24ին խմբագրական մը հրատարակեց, Պերմուտայի խորհրդարանովին առթիւ, որ պիտի գումարուի Յունիսի կիսուն, նախաձեռնութեամբ Երեք Մեծերու (Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգներ):

Խմբագրականը, որ դրաւած է թերթին առաջին էջը, այս առթիւ կը քննէ նաեւ Զըրէլի Մայիս 11ի ճառը, որ կը թերագրէր Զորսերու ժողով մը գումարել: Թերթը համաձայն կ'երեւայ Զըրէլի տեսակէտին, բայց դիմել կուտայ թէ «խաղաղութեան հետեւեալը պիտի տուէ, եթէ արեւմտեան պետութիւնները համաձայն — նութիւն մը կնքեն իրենց ինչեւ: Պերմուտայի մէջ, ի պես Խ. Միութեան: «Ներկայ պարագաներուն մէջ նոր ձեռնարկ մը արեւմտեան պետութեանց խմբանութիւններ, տեսելով մինչեւ իրիկունք միջազգային կացութեան բարւոքումը, այլ ընդհակառակը կրնայ աւելի սաստկացնել յարաբերութեանց լարումը: Պերմուտայի խորհրդաժողովը շարունակ — (Շարունակութիւնը կարգալ Դ. Էօ)

— ներքին շարժումներ, զաղթային եւն: Հետեւաբար անխուսափելի կը դառնայ դահլիճին անկումը: Մանաւանդ որ, ընդդիմադիրներուն մէջ կը գտնուի նաեւ զօրաւ Կոլի կաղմակիրպութիւնը, 84 երես — փոխաններով, չեւ բոլորովին տարբեր տեսակէտներով:

«ՅԱՌԱՋ»

ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք. — Պ. Խաչիկ Տէրվէնդեանէ (Գօնկօ Պելֆ) 15 հազար Փրամք: Վաղեմի բաժանորդէ մը «Պրիւքէլ» 2000 Փրամք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱԺԱՆԱԿԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

«Ճամբուս վրայ» գրքի յառաջարանին մէջ, Մայիս 73 կը ցուցնէ իր տարիքը: Ես ալ այդպէս արձանագրեցի, մոռնալով որ գիրքը լոյս տեսած է 1950ին:

Արդ, բազմաշխատ հեղինակը այժմ 76 տարեկան է, ծնած ըլլալով 1877ին, իր իսկ յայտարարութեամբ:

Ինչո՞ւ տարիքի այս ճշգրտութիւնը:

Պարգապէս ըսելու համար քէ Արտաշէս Յովսէփեան կը շարունակէ արտադրել այս տարիքին մէջ ալ: Կանապարէ լրացնել ինչ որ ծրագրած է տարիներ ի վեր:

Զի բուեր գրել: Պետք է տպագրութեան միջոցներն ալ փարել, մեկնեալ կամ բաժանորդներ գտնելով: Ի հարկին փաղաֆ փաղաֆ շրջելով:

Եւ յետոյ հարկ է նոյն յոգնութիւնը կրել, չիքեքք տեղադրելու համար:

Այնպէս որ, չգարմացայ, երբ քերքեր գրեցին քէ Մայիս Գալիֆօրնիա գացեր է, — կառախուրով չորս — հինգ օր հետո՛ւ՝ Նիւ Եորքէն կամ Պոսթրինէն:

Ուրիշ մը շատոց յուսահատած պիտի ըլլա՞ր:

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, երբ արտօնած էր «Զարթօնք» հրատարակել իրքեւ քերքօն, ատու մը իմացայ որ ձեռնքափ եղած եւ ազգային մը փաշտած է, խոզի բուծանելու համար:

Զեմ գիտեր փանի տարի տեսց այս տանջամբը:

Եթէ չեմ սխալիր, 1947 — 48ին էր որ նա — ինչ լոյս — աշխարհ եղաւ, ծանուցանելով «Լուսաղէմին» հրատարակութիւնը Հայրենիքի մէջ:

Եւ ահաւասիկ նոր հատորը, ճամբուս վրայ, որուն բովանդակութիւնը ամփոփեր է ի կիրակի օր:

Դժբախտաբար սակաւաթիւ բախտաւարներ միայն պիտի կրնան տանալ գայն, եթէ ազգայնականներ ունին Մ. Նահանգներ — բուն մէջ:

Որքան գիտեմ, հեղինակը մայիսայէս բաժնեգրութիւն հաստատած էր, տարւաւար հաշուելով գինը:

Կրնա՞ք ճշդել քէ ինչ կ'արժէ հիմա: Ամերիկահայերէն անոնք որ հայերէն հրատարակութիւններ կը գնեն ազգային — րաբար, բայց չեն կարդար, լաւագոյն ծառայութիւն մատուցած պիտի ըլլային, եթէ ճամբուս վրայ մը դրկէին իրենց անհար բարեկամներուն:

ՎԱՀԷ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԸ ՆՈՐԷՆ ՅԵՏԶԳՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս ծանուցուած էր, կիրակի օր երկրորդ անգամ արտակարգ ընդհ. ժողով հրաւիրուած էր Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօն. ընկերակցութիւնը, քննելու համար նոր ծրագիր — կանոնադիրը:

Ժողովին նախագահ ընտրուած էր Պ. Նուրբան Ֆրէնկեան, քարտուղար Պ. Պ. Շ. Սեւոյեան եւ Արապեան: Ներկայ էր նաեւ առաջնորդը, Սերովյէ Ծ.Վ. Մա — նուկեան:

Այս առթիւ տեղի ունեցան բուն վիճարկութիւններ, տեսելով մինչեւ իրիկունք ժամը 8: Ընդդիմադիրները եւ ընտրական յանձնախումբը ապօրէն կը դա — նէին վարչութիւնը, եւ իր այս ձեռնարկը, պահանջելով օրինաւոր ընդհ. ժողով եւ հաշուետուութիւն: Այս առթիւ ցաւալի միջադէպ մըն ալ ծագեցաւ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ժողովը յետագումը է 15 օրուան համար:

JEAN ARTIN
20, Bd Neuf (Saint-Jérôme)
MARSEILLE

ԳԵՈՐԳ ԶԱՎՈՒՇԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Մահուման 45րդ տարեկիցին առքիւ)

Բազէի նման դէպի սար սլացող այս քաջը կոխի մէջ ալ անխոնջ էր: Երբեք յոգ - նիլ, վհատիլ չէր գիտեր: Վախը անծա - նօթ էր իրեն: Ան մէկ նշանաբան ունէր, մեռնել ու դուռն չծռել դուշմանին: Ինչ - պէս ազատութեան օրերուն նոյնպէս բան - տին մէջ ուրախ ու գուրաւ էր: Հակա - ոսկ մէր կրած տառապանքին, օր մը ա - նոր բերնէն արի ու վախ չսեցնէր: Ամէն ատեն կը լսէինք իր քաջաբերական խօս - քերը մեզի:—

Ընկերներ, պէտք է գիտնալ որ յաջողու - թիւն ու ձախտըութիւն մըցումի մէջ են, մէկը միւսին տապալելու համար: Մենք որ արհամարհած էինք բռնութիւնը եւ գրկած էինք ազատութեան ձախտն, կ'ապրէինք արծիւներու աշխարհին մէջ, մենք էինք երկրին տէրը եւ ժողովուրդին փոփոխը: Ազատ էինք, եւ ուրախ: Դրժ - բախտաբար, կարճ եղաւ մեր ազատութիւ - նը եւ այսօր մեզի վիճակուեցաւ բանտար - կութիւն: Պէտք է գիտնալ որ այս բանտը մեր փառքն է, պարտաւոր ենք սիրով տա - նիլ առանց ընկրկումի: Մեր ցար պար - տաւոր ենք ուրիշ տեղ փնտռել, հոն, մեր աշխարհի մէջ, ուր տակաւին ստրկու - թեան մշուշը եւ բռնութիւնը կը թաղա - ւորեն: Հոն սարսափելի ցուրտ է եւ այդ ցուրտը տերեւաթափի վերածած է դեռ ապագամ կանաչ ծառերն ալ:

Վախկոտ կը ծագի մեր երկրին արեւն ալ, իրոսնցուցած իր թանկագին ուժը: Երկրորդ քննչէն փնտ խոնաշունչ քա - մին իր դիւային շունչով ազդած է անոր վրայ: Հոն մարդկանց բաժինն է ոմանց մահ ցրտահար, շատերուն ալ անդատան քանտարկութիւն: Այժմ դուք տխուր էք, եւ յուսահատ, առանց անդրադառնալու, որ տխրութիւնը եւ յուսահատութիւնը, ամօթ ու անպատուաբեր են հայրուկի կո - չումին համար:

Կար ատեն մը որ, դուք վեհանքն ու հը - պարտ էիք, չկրցաք համակերպիլ դառն իրականութեան, եւ մահուան հաւատար զգացիք դայն, բմբոստացաք տիրող դու - լումին դէմ, ձգեցիք տուն, տեղ ևւ բոլոր հարապատներ, ու նետուեցաք յեղափո - խական յորձանքին մէջ: Փշտ ու տաժա - նիլի էր այդ ձախտն: Հոն կար զրկանք ու տառապանք: Անքուն գիշերներ, ան - հալթելի դժուարութիւններ, անանցանե - լի կիրճեր: Կարօտ էինք տաք վերմակի ու սնունդի: Յաճախ ծարաւ եւ միշտ անթի - տարեկային կատաղի պայքար, մրկալ - չունչ հոգ ու հոսանք, անհաւատար կոխ, բանտ ու տառապանք, ևւ կախարան:

Դուք ձեր նուիրական սրտովը, ձեր բա - դուկի ուժով, խաւարող ամպի տակէն, դուք բերել կ'ուզէիք մեր աշխարհի եր - բանի տաքուկ արեգակը փրկելու համար

հազարաւոր ցրտահար կեանքեր: Բախտը չժպտաց եւ այժմբանտարկուած էք: Բայց այս բանն ու շղթաները, յաւիտենական չեն, ասոնց պիտի յաջորդէ ազատութիւ - նը: Եւ այն ատեն մենք թեւ առած նորէն կը սլանանք մեր արծուարոյնը, մեր ցան - կալի կեիին ու Անտոքը, երթալ դիմա - ւորելու Մովսսարի ետին թաղնուած ա - զատութեան արշալոյսը: Անոր երազն ու կարօտը տխրութիւն ու յուսահատութիւն պէտք չէ ներշնչեն ձեզի, ինչ որ չի պատ - չաճիր ձեր կոչումին:

Դուք որ հրաժեշտ տուիք աշխարհին եւ հրաժարեցաք անոր վայելքներէն, ձեր աչքերուն առջեւ ցցուած տեսաք հայ ժո - ղովուրդի անհուն հարստութեան խոր - տակումը եւ ընտանեկան պատուի ոտնա - հարում, չկրցաք հանդուրժել վայրագու - թեան եւ նետուեցաք ազատութեան փո - թորիկին մէջ: Այդ սիրոյ համար, քա - ջաբար տարէք, բանտի ներկայ տառա - պանքը, թող բանտին չարչարանքները չկաշկանդեն ձեր ազատատենչ թոնջնե - րը, եւ ձեր յեղափոխականի խոյանքը:

Ահա մեր փրկութեան դուռը: (Եւ մա - տով ցոյց կուտար պատուհանը): Երկու տարի բանտին մէջ ապրեցանք միասին: (Երբեմն Մուշ, ատեն մը Բիթ - լիս), շատ քիչ տեսանք անոր նստիլը: Միշտ կը քալէր: Քիչ կը քնանար, դարձ - եալ գնալ դարու մէջ էր:

1896ի Փետրուար վերջերը, իմաց տը - ւաւ ընկերներուն, չորս հոգի էինք, ինք՝ Գէորգը, Քոյող Յովհաննէս, եւ Գասպա - րի Աւօն եւ Դիվ Սաշօն:

Մուրաւոր (Հ. Պոյաճեան) դատած էին մեզմէ: Վերջին հրաժեշտը տուինք Մու - բարին որ չուզէր ընկերանալ մեզի: Գէորգ - Գի ձեռքով հիւստեմ մաղէ պարանք կա - պեցինք պատուհանի երկաթէ ձողին եւ վար սահեցանք: Բայց ձեռքերին վառն - ցան, թէեւ մեր արախճիներով պարանք բռնած էինք:

Դուք ձեր խոնարհուն անձրեւ եւ առնա - չունչ հոգ մը կար որ աչք բանալ չէր տար: Մանաւանդ ձիւնահալքի այդ օրն - րերուն: Երկիրը ծովի վերածուած էր: Այդ խոնարհութիւնը վիճակը Գէորգին հը - ճուանք կը պատճառէր: Ան կ'ըսէր. — Մեր փրկութեան կը նպաստէ այդ բուք ու բորանք: Թըջած էինք, վերեւ ձիւն ու անձրեւ, իսկ վարը ձիւն եւ հեղեղ, կը դո - ղայինք սառնաշունչ փնտը հովին դէմ:

Ձախտն յոգնեցաւ մեր մէկ ընկեր Դիվ Սաշօն, քալելու անկարող:

— Ինձ ձգեցէք, դուք գնացէք, ընկեր - ներ, ես կը մեռնիմ, դոնէ դուք աղատե - ցէք:

Կարելի չէր ընկերը ձգել: Երբեմն չալ - կելով, երբեմն քաշալերելով, քաշելով քաշընով հասնուք Տերգլենից եւ Առադ գիւղի լեռան տակ: Արշալոյսը կը մօտե - նար, ուր Կրթալին չէինք գիտեր, չուա - րած էինք: Մեր հազուադէպ սառ կապած էր: Ձէինք վստահեք որեւէ դիւղ մտնե - լու, ունէ չալու դուռը ծեծելու: Կը նա - խատէին մեզ, կը հրէին, կը հրձուկէին,

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Տօքթ. Կիլիկեցիի դասախօսութիւնը. — Համազգային Ընկերութեան հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 17ին, նա - խազահութեամբ Մ. Պարսամեանի: Դա - սախօսն էր Տօքթ. Կիլիկեցի, նիւթը Հռովմէական եւ Յունական Ոստանին կազմութիւնը:

Դասախօսը մասնաւորաբար ծանրացաւ հռովմէական եւ յունական քաղաքներու կազմութեան, ընտանիքի, աստուածնե - րու, մեռելներու պաշտամունքին, նուրի - րական կրակին, ամուսնութեան, ինչպէս եւ ժառանգութեան եւ հայրերու ու մայ - րերու իրաւունքներու մասին:

Դասախօսը պատասխանեց եղած հար - ցումներուն:

Թ. Գառնիկեանի դասախօսութիւնը. — Լսարանը տեղի ունեցաւ Մայիս մէկին, նոյնպէս Ռէժանի վերնաշարքը: Նիւթն էր Ձէյթունի հերոսամարտի պատմութիւնը, որ շարունակուեցաւ երկրորդ լսարանով մը, Ապր. Ժան մէջ:

Դասախօսը մանրամասնօրէն ներկայա - ցուց Ձէյթունը ու Ձէյթունցիին իր նկա - րագրով, իշխաններով, լեռներով, գի - նադորներով եւ հերոսամարտերով: Յի - չեց թրքական կանոնաւոր բանակի դէմ մղուած անհաւատար կռիւները եւ շահ - ուած անհաւատալի յաղթանակները: Պարզեց օտար պետութեանց ներկայացու - ցիչներու վատ ու լաւ գործերը: Յիւնց թէ ինչպէս Օսմ. կառավարութիւնը չկա - րենալով զինու զօրութեամբ զբաւել հ - րոսներու բոյնը, դիմեց խաղախ միջոց - ներու, բայց ամէն անգամին ալ, Ձէյ - թունցիին իր հնարամտութեամբ յաջող - ցաւ պահել իր անկախութիւնը: Նկարա - գրեց նաեւ հարկաւորութիւն մանուկներուն մահացումը պետական բժիշկներով թու - նաւոր չիճուկներով եւն.:

Պատահած է յաճախ որ Ձէյթունցի իշ -

խրեւ յանցաւոր, ոճրապարտ աւաղակ - ներ:

Մէկ ճար մնացած էր — բարձրանալ լեռ: Ուժաթափ ու ցրտահար էինք սա - կայն, գոյութեան պայքար էր: Առաւոր մեր փախուստին առթիւ հաւար կը փր - թէր, անողոր խուզարկութիւններով: Հա - ւաքեցինք մեր մնացած ուժը, սկսանք ձեղքել ձիւնի թանձր խաւը, եւ բարձրա - ցանք Միրինկատարի մեր ծանօթ քա - ռայրը: Որչափ կը բարձրանայինք, այն - չափ կը սաստկանար մրդկանունչ քամին: Արշալոյսը չէր մեղրիմաւորեց բուք ու բորանով: Կարօտ էինք պուտ մը տաքի, բոցօ մը կրակի, չկար, ու կարելի չէր ու - նենալ: Մտնելու մօտ անցուցինք այդ ցո - բեկ:

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐՈՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

խաններ իրարու հետ անհամաձայնուլան: Բայց երբ արտաքին վտանգը իրենց դո - ները կըհասնէր, մոռնալով ամէն ատելու - թիւն վեհանաճօրէն համախմբած են իրենց ուժերը եւ վանած թշնամին:

Վերջացնել առաջ ցոյց տուաւ տխուր պատկերը վերջին արտադաղթին. — Թէ ինչպէս դարեր շարունակ անկախ ապրող ժողովուրդ մը ճարահատ կը հե - ոանար իր բոյնէն, մատնուելով սուրի եւ թշուառութեան:

Հարցում արուեցաւ թէ ինչպէս այս հերոսական ժողովուրդը որ զիտցած էր իր անկախութիւնը պահել հինգ հարիւր տարի, չկրցաւ շարունակել իր պայքարը վերջին շրջանին ու ձեռնթափ եղաւ: Դա - սախօսը պատասխանեց թէ՛ ոմանք, այս աղէտին պատճառ կը նկատեն կրօնական իշխանութեանց անձնատուութեան յորդոր - ները, ուրիշներ՝ հնչակեան կուսակցու - թեան պառակտումը, կամ պարենի պա - կասը: Մէկ բան ստույգ է որ Ձէյթունի ամբողջ երիտասարդութիւնը զինուորա - գրուած էր Օսմ. բանակին ու հեռացած իր բոյնէն, երկիրը գրեթէ ամայացած էր, բոլոր զինադրական ուժը կը պակէր, թէեւ զանազան խումբերու կողմէ միշտ ալ տեղի ունեցած են հերոսական շար - ժումներ:

Ժողովրդային գիմեճօն. — Համազգա - յինի վարչութիւնը ժողովրդային համա - լսարանի բացման առթիւ կազմակերպած էր զինեճօն մը Մայիս 14ին, Ապր. Ժան թատերասրահին մէջ, որ ամբողջովին լեցուած էր: Մ. Պարսամեան բանալով հաւաքոյթը, բացատրեց ժողովրդային համալսարանի նպատակները: Ներկանե - րու բաղձանքին վրայ սեղանապետ ընտրուեցաւ այսի տիկին Հովիտիկ Իփէկ - եան որ իբրեւ ակնատես պարզեց Հա - մազգային ընկերութեան հաստատումը Երկաթուղի մէջ: Անոր զխաւոր հիմուն - գիւրները այսօր ոչ եւս են: (Յոռնկայս յարգուեցաւ անոնց յիշատակը): Տիկինը ներկայացուց Պէյրութի Փալանճեան ձե - մարանի կեանքն ու գործը որ բացառիկ իրողութիւն է հայ իրականութեան մէջ:

Ապա կարգով խօսք առին, Համազգա - յինի Մարտիրոս մասնաճիւղին նախագահ Կ. Փոյաթեան, Շ. Նարդունի, Շ. Մի - սաքեան, Հրաչ Սարգիսեան, Տիկին Մի - սաքեան, Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, Հ. Բա - լուեան, Ս. Միկտիւեան, Գառնիկեան, Հր. Սամուէլ, Տօքթ. Համբարձումեան, Հ. Ջորտանդեան, Տէր Ե. Տիկ. Սաշաւոր - քեան եւ Պ. Չպուքեան: Բոլորն ալ շեշ - տեցին հայկ. մշակոյթի զարգացման ան - հրաժեշտութիւնը, զնահատելով Համազ - գայինի շինել աշխատանքները, յաջողու - թեան մաղթանքներ ու թելադրութիւններ ըրին եւ խոստացան աջակցիլ Միութեան ծրագրած գեղեցիկ նպատակներուն:

Հիւրերը սեղաններու շուրջ հաւաք - ուած, պատուաւորուեցան ըմպելիներով, աղանդերներով ու կարկանդակներով: Խիստ հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծուած էր: Տեղի ունեցան հայկական շուրջպա - րեր եւ խմբերգներ: Արասանութիւններ

ՕՏԱՐ ԻՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պալտայ գրաւման 500ամեակին առքիւ)

Սրբէ կեզտը, որ կ'արատաւորէ սիրտը եւ վաղուան օրը մեզ պիտի մխացնէ, այլ եւս չբաժնելու համար:

— Իսկ ո՞ր պիտի պարզուի մեր հար - սանեկան անկողինը, պատասխան տուաւ Արի: Մեռելներու եւ մահամեքիներու մի - ջեւ, որովհետեւ վաղը ջարդի եւ հոլոր պիտի յանձնենք քրիստոնեաներու զա - ւակներն ու խորանները: Միայն դուն եւ քուկիներդ պիտի խնայուին, երգում ը - րի ես, քեզ պիտի փոխադրեմ երանաւէտ օթեւան մը, ուր Հիմէնը մեզի պիտի միա - ցընէ եւ մեր բոլոր վիշտերը պիտի մոռ - ցուին: Հոն է որ դուն պիտի դառնաս իմ կիսն, անմիջապէս որ անգամ մը եւս ի - ջեցնեմ Վենետիկի գոռոզութիւնը, ու իր գարշիլի քաղաքացիները տեսնեն իրենց նուաստացնել ուղած քաղուկը, որ կը պա - տուհասէ կարիճներու մտորակով անոնք, որոնց վատ նախանք իմ թշնամիներս դարձուց:

Ֆրանչեսքա ձեռքը դրաւ իրենին վրայ: Տպաւորութիւնը հազիւ թէ զգալի եղաւ, բայց ան մինչեւ ոսկորները սարսուց: Սիրտը սառեցաւ, ապշութեան անշարժ մնաց ան: Չաղիւ թէ Ֆրանչեսքայի պաղ ձեռքը կը բռնէր Արիին, սակայն ի դուր

փորձեց ետ մղել զայն. սիրելի ձեռքի մը սեղմումը երբեւիցէ պակուցման ապալիս յուզում մըչէ փոխանցած: Ծաղկուն հրա - վառ ջերմութիւնը դադրած էր, ու իր սիրտը կարծեւ քաբացած, երբ անխաղիչ գիտելով իր սիրածին դիմագծութիւնը, ան հանկուտ թէ ինչքան փոխուած էին իր մարմին երանգները: Դեռ գեղեցիկ էր, այլ առանց արտայայտութեան, եւ դուրկ այն երկնային ճառաղայթէն, որ կը կեն - դանացնէ դէմքը, ինչպէս արեւը կը փայ - չեցնէ կոհակները գեղեցիկ օրերուն: Շրթ - ները անշարժ էին մահուան պէս, ու իր խօսքերը դուրս կուգային բերնէն, ա - ռանց ընկերանալու իր հեւքին: Կուրծքը չէր ելեւէջեր քաղցը շնչառութեան, ու արիւնը կարծեւ չէր հոսեր իր երակնե - րէն:

Հակառակ աչքերու կայծկւումն փայ - լին, իր սեւեռուն բերբեր մոլորուն նայ - ուածքներ միայն կ'արձակէին, նման աչ - քերը քնացած մարդուն, զոր իր մահճէն հեռու կը թափառեցնէ անըջանք: Ինչպէս կը տեսնենք դեփուրին շունչէն երբուն մոռալ պատկերները օթոցի մը իր անէա - ցած անձնաւորութիւնները, որոնք սա - կայն կենդանի կը թուին, կ'ահաբեկեն տեսողութիւնը՝ մարմնող լամբի մը նշոյ - լին տակ: Խաւարին մէջ պիտի կարծուէր որ անոնք մօտ են անջատուելու որմէն, ու ասորին անդին կ'երթան յամէն անգամ որ հովը կը շարժէ կառաւ:

— Եթէ կը կարծէիր, յարեց Ֆրանչես -

քա, չափէն աւելին ընել իմ սիրոյս հա - մար, դոնէ երկնքի սիրոյն թող ըլլայ: Կը կրկնեմ, անդին նեւէ այս փաթթոցը ան - հաւատարիմ ձակտեղ, ու երգուէ խնայել հայրենիքիդ գաւակներուն: Ապա թէ ոչ, կորսուած ես դուն. ալ պիտի չտեսնես... չեմ ըսեր այն երկիրը, որ այլեւս գոյու - թիւն չունի քեզի համար, այլ երկիրքն ու քու Ֆրանչեսքան:

Եթէ անձնատուր ըլլաս իմ խնդրանքին, ու անողոր ձակատագիր մը ըլլայ քուրա - ժինդ, այդ միջոց մը պիտի ըլլայ քուելու ոճիրներուդ մէկ մասը:

Տիրոջ ողորմութեան դուռը տակաւին կրնայ բացուիլ քու առջեւ: Անդրադարձիլ պահ մը, պատրաստուէ քու դաւաճանած Աստուծոյ անէճքին. վերջին նայուածք մը ուղղէ երկնքին, տես, յաւիտեան փակու - լու պատրաստ է ան: Նաչէ, լուսնի մօտի այս թեթեւ ամպին. շատ չանցած անկէ պիտի անցնի: Ի՞նչ ուրեմն, եթէ չուզէն քողը դադրի մեր աչքէն ծածկելու իր ըս - կաւառակը, սիրտը պիտի չփոխուի: Աստ - ուած եւ մարդը, երկուքն ալ վրէժ պիտի լուծեն, քու վճիռը սատար պիտի ըլլար, դեռ աւելի անհաղորդ փախուսութեանդ յա - փոտեանակնութիւնը:

Արի վերցուց աչքերը եւ ճանչցաւ Ֆր - անչեսքայի ցոյց տուած երկնակամարի ամպը: Բայցսիրտը խոցուած էր, գոռո - դութիւնը անընկճելի. այս երկոռնական կիրքը հեղեղի պէս ետեւէն կը քշէ բոլոր միւսները: Արի շնորհ պիտի խնդրէր, պի -

տի զարհուրէր երկնոտ աղջկան մը խօսքե - րէն, մոռնալով Վենետիկի թշնամանքը, պիտի երդուէր խնայել գերեզմանին նը - լիրուած իր գաւակները: Ոչ. եթէ այդպէս աւելի անպիտու ըլլար քան կայծակը պար - փակողը եւ սահմանուած գիւրքը ոչնչա - ցնելու... Թող պալթէր:

Արի նայուածքը յառեց այդ սպառնա - կան նշանին, առանց միակ բառ մը բռն - լու. ամպը անցաւ եւ լուսինը եկաւ լիւ - վին բախիլ իր աչքին:

— Ինչ որ ալ ըլլայ իմ ձակատագիրս, ըսաւ այն ատեն, չեմ կրնար բնաւ փո - խել, քառ ուչ է... Թող եղէ՛քը դար - նուած փոթորիկէն դողայ, ծոխ ու դարձ - եալ կանգնի, կաղնին խորտակուելու է: Կը մնամ այն ինչ որ Վենետիկ ուզեց որ ըլլամ, — Իր թշնամին ամէն բանի մէջ, բացի քեզի հանդէպ ունեցած սէրէս: Բայց ապահով չե՞մ դուն սիրականիդ հետ, Ֆր - անչեսքա, փախչինք միասին:

Գլուխը կը դարձնէ: Ֆրանչեսքան իր մօտ չէ այլեւս, մարմարիտե՞ սինը մի - այն կը տեսնէ: Գետնին տա՛կ անհետա - ցած է, օ՞ղբ ցնդած է: ալ չի տեսնուր զինքը, ու չի գիտեր ինչ խորհի:

Գիշերը իր յայտ տուած է եւ արեգակը կը սկսի այնպէս փայլիլ, իբր թէ տօնա - կան օր մը լուսաւորելու փլէյր:

(7)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ԲԴ ՏԱՐԵԴԱՐԶԻ ՏՕՆԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱԶՆՈՒՄԻՐԵԱՄԻ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐ ԱԿՈՒԹԵԱՆ
30 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8-30էն մինչեւ լոյս
Տրդ Բաղապետարանի գեղեցիկ սրահին մէջ,
PLACE DU PANTHÉON

Կը նախագահէ՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պրոֆ. Վ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՅԵԱՆ ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻԻԶԱՆԴ
ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ՃՈՒՆ ԲԱԺԻՆ. — Կը մասնակցին՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան (Երզ), Պ. Պ. Զ. Մեղիքեան (Չուրի), Շ. Սարգսեան (արտասանութիւն), Պ. Գաբելեան (Ժառ), Պ. Բիւլիքեան (Երզ), Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուսեան Պանեթո Գալանի մասնակցողի պարախումբի կողմէ։
Հայկական նուագ (Պ. Գաբելեան եւ Բեմ)։

Au piano Janine Cavard
Եւրոպական պարեր մինչեւ առաւօտ
Տոմսերը ապահովել Հրանտ Սամուէլ գրատունէն։

ՎԻԵՆՆԱ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմի - տէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Սաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուսեան, Հ. Մ. Բ. Մ. Ի. Կասպարեանի Հայր. Միւսթեան եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան։
Այս շաբաթ ժամը 20-30էն մինչեւ առաւօտ 4, քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

Պատուայ նախագահութեամբ քաղաքապետ՝ Hussel
Կը խօսին ընկեր Bertet
Եւրոպական (Իզէրի) եւ խմբակեր Տօփիմէ Լիպիքի։

Կը նախագահէ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻ - ԲԱՅԵԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ Ս. ԴԱՆՈՒՍԵԱՆ եւ Ժ. ԴԱՆՈՒՍԵԱՆ (Փարիզէն)։
Գեղարուեստական խնամուած բաժին։
Հայկական եւ կովկասեան պարեր տոհմիկ տարադններով, Կասպար Սա - նուհիներու կողմէ։ Պիտի երգեն Տիկին ԹԱԴԻՍԵԱՆ եւ Արաքս երգչախումբը։

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

31 Մայիս, Կիրակի, ժամը 3ին
Միւլիալիքի մեծ սրահին մէջ
24 րիւ Սէն Վիկթօր, Փարիզ (5)

Հովանաւորութեամբ բնակչութեան նախարարին։ Նախագահութեամբ նախկին նախարար Տօքթ. ԼԱՖԵՅԻ։

Կը խօսին ՖրեճԵՐԻԲ ԳԵՅՏԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ։

Գեղարուեստական բաժինը կը մասնակցին. — Զինուորական նուագախումբը, Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (Դաշնակ), Օր. ԿԱՌԱՐԵՆՅԵ, Պ. Պ. ՆԱՆԱՄԵԱՆ եւ ԲԻԻ - ՓԵԼԵԱՆ (Երզ), Պ. ԼԵԿԷՅ (Չուրի), Օր. ՌԵԺԵՆԱ ՕՂԱՆ (Օփերա Բօմբէն) (պար), մասնակցութեամբ թատիկայ ԳԱՐԵԳԻՆԻՆ։ Օր. Նեյր ՀՕՆԱ եւ ՊԵՐԻՍ ՊԱՆԵԱՆ, երկու Հայաժին Մարիքի - ցիներ իրենց երգերով, եւ պարերով առաջին անգամ Հայ բեմերուն վրայ։ Պ. ԲԼՕՏ ՏԻԻԲԻԻ, ռատիոյի եւ «Երկր» - ռու վարպետը իր Հայիչ երգերով, եւն։

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Les Petits Chanteurs de Bondy

Կը մասնակցին՝
60 հոգիներու տարեկան Փրանսացի աղջնակներէ կազմուած ԵՐԶԱՄՈՒՄԻ - ՊԱՐԱՆՈՒՄԲԸ, եւ ուրիշ անակնկալներ։
Տոմսերու գիններն են՝ 100 եւ 150 ֆր.։
Այժմէն կրնաք Հայթախել Հայկ. գրա - տուններէն, իսկ Հանդէսի օրը սրահի դուռնէն։

PEINTURE DECORATION

VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS

DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville

Téléphone: ÉNT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ։

Մեր մատչելի գինները խիստ նպաստաւոր են Հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար։

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻ

Հ. Յ. Դ. ՍԱՆ ՅԱՆՁՆԱՅԻՄԻ
ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20-30ին, Բէժան սրճարանի վերնաշարկը։
(Մեթրո Բատէ)։ Պարտաւորիչ ներկայու -
թիւն։

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուսեան «Ա - հարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 21-30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ուր տը Թրէվիլը։ Կը խօսի Պ. Միքիսեան Միքայելեան։ Նիւթը՝ Մարգարե -
քը, ծագումէն մինչեւ այսօր։ Հայերէնի դասերը ժամը 20-15ին։

ՊԱՆԵԹ ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» երկրորդական ընդհ. ժողովը կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20-30 - ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրա -
կարգ։

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ Լաւրանի հերթական հա -
ւաքովը նուիրուած է 1918 թ.ի Հայաս -
տանի Անկախութեան պատմական դէպքե -
րուն։ Կը խօսին Մ. Գուլումեան, Ստ. Բոչարեան եւ Վ. Մեղիքեան։ Հաւաքա -
տեղի՝ Բատէ սրճարանի վերնաշարկը, այս չորեքշաբթի, գիշեր։ Մուտքը ա -
զատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լէ դ'Օրլէ Մար -
կըիտ (Մարտէլ) զարոյցին Հանդէսը, կը -
րակի 14 Յունիս, կէսօրէ վերջ, Պոմոնի
եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

ՇՆՈՐ ՀԱԿԱԼԻԲ. — Մարտէլէն Այրի
Տիկինը Ներկիվաժանիչեան, դասակները եւ
պարագաները իրենց սրտազին չորհակա -
լութիւնը կը յայտնեն ըրոր անոնց, ո -
րոնք անձամբ եւ գիրով ցաւակցութիւն
յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ աղջկանին Պ. Լեւոն ՏԱՄԿՈՉ -
ԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուր -
բաթ, ժամը 21ին, Ազգ. տան մէջ։ Դա -
սախօսան է Տիկ. Է. Բիւլանդ, ներկայնեա -
լով Եղիշ Զարեանի «Երկիր Նայիրի»
վէպը։ Մուտքը ազատ է։

ՍԵՐԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Տիկինացի Միւսթեան Հանդէսը՝ այս կի -
րակի ժամը 16էն 22 զարոյցին «Մ. Պէշեկ -
թաշեան - Գ. Ալէմճաճ» սրահին մէջ։
26 ուր Թրոյս, մէթրո Փօն տը Սէվը։

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան
պայմաններ. —
Տարեկան՝ Ձրանա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր.։
ADRESSE : N. HOVHANNESIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20^e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P. Paris 7065-15

ԾԱՆՈԹ. — Հայերէն թերթ ծախողներու
ըով 30 ֆրանք թիւը։

Լոյս տեսաւ 13րդ Բիւլ։

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles

aux meilleurs prix

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

կուսիւնն է հին, վարկաբեկուած քաղա -
քականութեան մը, — ուղեգիր մը՝ իրա -
րու դէմ հանելու պետութիւնները, քաղա -
քարական, ընկերային եւ քաղաքական
դրութեանց հիման վրայ»։

Ոմբադրականը միեւնոյն ատեն կը քն -
նադատէ Զրոյիլի առաջարկած Լոբար -
նօն, — դաշինք մը որ փոխադարձաբար
պաշտպանէ Գերմանիոյ եւ Ս. Միութեան
ապահովութիւնը։

Մէկ օր վերջ նորէն ժխտական դիրք մը
կը բռնէր Ս. Միութիւնը, մերժելով
Զորահրու նոր ժողով մը գումարել՝ քնն -
նելու համար Աւստրիոյ հաշտութեան
դաշնագիրը։ Լոնտոնի խորհրդային դեմ -
պանը նամակ մը ուղղելով արտաքին նա -
խարարներու խորհուրդին, կ'ըսէ թէ
պատճառ չկայ յուսարու թէ Զորեքաբթի
օրուան համար հրաւիրուած ժողովը ա -
ւելի նպատաւոր արդիւնքներ պիտի տայ
քան նախընթաց ժողովները։ Ինք աւելի
բանաւոր կը գտնէ խնդիրը քննել դիւա -
նագիտական ճամբով, թղթակցութիւններ
փոխանակելով։

Ոմբադրականը եւ այս մերժումը ծանր
տպաւորութիւն դործեցին, անգամ մը եւս
ապացուցանելով թէ Ս. Միութիւնը կը
փորձէ պառակտել արեւմտեան դաշնա -
կիցները, փոխանակ հարթելու բանակ -
ցութեանց ճամբան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ անդլ. բանակին հրամանա -
տարութիւնը ձայնադիւր աղաքարու -
թիւն մը ուղղեց զինուորներուն, որպէսզի
արթնան կենան։ Միեւնոյն ատեն ծանուց -
ուցեալ թէ Եգիպտացիները փորձեր են
անդլ. բանակատեղին մտնել եւ ջրաբաշ -
խական կայանները զբաւել։ Աղաքարու -
թիւնը կ'ըսէ թէ Եգիպտոս ինք խղիւղ բա -
նակցութիւնները։ Բաղմաթիւ անգլիացի
ընտանիքներ իրենց երկիրը վերադար -
ձան։ — Զօր. Նեկիպ հեղքեց այն լուրերը
թէ չուտով հանրապետութիւն պիտի հո -
շակուի։ Կ'ըսէ թէ «Անգլիացիները կը տա -
րածեն այդ լուրերը, ազգը մոլորեցնելու
համար։ Հանրապետութիւնը պիտի հըռ -
շակուի, բայց ոչ այժմ»։ Կարգ մը զրոյց -
ներու համաձայն, միապետութիւնը պիտի
ջնջուի երեք տարիէն։

ԵՐԿԱՌՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԳՈՐԸ տեղի
պիտի ունենար այսօր, չորեքշաբթի։
Վերջին պահուն կառավարութիւնը 12 առ
հարիւր յաւելում կատարած ըլլալով, ե -
րեք սենտիմաներ որոշեցին չմասնակցել
Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը տեսնելով
որ միեւնոյն կը մնայ, ինք եւս ջնջեալ հո -
շակեց արուած որոշումը։ Բայց եւ այն -
պէս, անակնկալ դադարներ կրնան պա -
տահլ։

ԱՆՍՈՎՈՐ ՏԱՔ մը կը տիրէ երեք օրէ
ի վեր։ Փարիզի մէջ ջերմաչափը բարձրա -
ցաւ մինչեւ 32 աստիճանի։

ՀՈԳԵԿԱՆՈՒՍԻ ԽՈՒՆԻ ԽՈՒՆԻ 51 հո -
գի զոհ դացին կառքի արկածներու, 21
հոգի խեղդուցեան, երեք հոգի մեռան ա -
րեւահար։ Վերաւորներուն թիւը՝ 116։
Անցեալ տարի մեռած էին 49, վերաւոր -
ուած՝ 59 հոգի։ Լիոնի մէջ անգունը
գլորեցաւ օթոքար մը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳԵՐՈՒ Գերադոյն ատենը
նորէն մերժեց վերաքննել Տէր եւ Տիկին
Ռոզէնպիլի մահալճիւրը։

ՀԻԼԻԿԱՆԻ Թնդանթի առաջին ուղի -
բը պայթեցաւ Բէ. օր, Լապ Վեկասի մէջ
(Մ. Նահանգները)։ Ծուրը կ'երեւար 120
քիլոմետր հեռուէն։

ԻՍՐԱԵԼԻ դաշինքին անդամներէն չորս
նախարարներ հրաժարեցան, զանգառա -
լով թէ աշխատատեղական կուսակցութիւ -
նը կարծիք դրօշներ կը պարզէ եւ «էն -
թերնախտնալ» արգել կուտայ զարոյցներու
մէջ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԵՍ

ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Առաջին մրցանակ Մարտէլի երա -
ժշտանոցէն)։

Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին, Սալ
Կալոյի մէջ։

Միւլաժօր մասնակցութեամբ Դաշնա -
կահարուհի ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ։

Տոմսերը 200էն 600։ Դիմել Սալ Կալոյ,
Տէր եւ Տիկին Դաւիթեանի՝
132, Ave. Gambetta, Tél. MEN 81 - 91

Տէր եւ Տիկ. Պոյաճեանի
83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R.C.Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévis, Paris 9°

Tél. : PRO. 86 - 60

C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փրամսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրամբ: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՀինԳԵԱԲԹԻ

28

ՄԱՅԻՍ

JEUDI

28 MAI

1953

2907 ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7076

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 2907 ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2487

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՒԵՂԱՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

*

Ամէն տարի այս ատեն հանդէսներ կը սարքուին, բացառիկ թիւեր կը հրատարակուին, փառաբանելով պետական կո-րիզի մը կազմութիւնը 1918 Մայիս 28ին:

Այս առթիւ խօսուած ճառերն ալ իրա-կանութեան մէկը երեսը կը պարզեն, ա-մէն բանէ առաջ մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով:

Յաճախ դատախօսութիւններն ալ տեղի կ'ունենան, պիտանի դիտելիքներով: Ուն-կնդիրները լսելով վատտեր եւ թիւեր, կ'իմանան թէ ինչը ինչն ծնաւ:

Ամէնքն ալ կը պատմեն թէ հերոսական կռիւներ մղուեցան եւ առ մը հող շահե-ցանք:

Բայց, շատ քիչեր դիտեն թէ հարկ ե-ղաւ ուրիշ յանդուգն, յարատեւ պայքար-ներ եւս մղել, որպէսզի այդ հողամասը դառնայ Հայաստան: Երկիր մը՝ հոծ հայութեամբ եւ քիչ-չառ բնական սահ-մաններով:

Կարճատեւները եւ կեղծարարներն ալ միայն այսօրուան իրականութիւնը կը տեսնեն, ուրանալով, խեղաթիւրելով կամ վարկաբեկելով առաջին երեսուն ա-միսներու երկունքն ու վատապիւր:

Կ'ուզեն այն տպաւորութիւնը ձգել թէ երևանի նահանգը եւ մնացեալը Հայաս-տան էին արդէն, աշխարհագրութեամբ եւ աղբարբութեամբ:

Այս երանելիները կարգաւոր, սերտելու սովորութիւն ալ չունին:

Անոնց համար դոյզ դերը մըն է քաղա-քական դրականութիւնը:

Եթէ պատահի որ դերը մը ձեռք առնեն, որոշ էջեր միայն կը թղթատեն: Յորենը կ'անտեսեն եւ որո՞ւմ կը փնտեն:

Այդպիսիներուն պիտի յանձնարարէինք դոնէ մէկ անգամ պարկեշտութեան փորձ մը կատարել եւ աշխարհութեամբ կարգաւ Ռուբէնի Յուշերուն վերջին հատորը:

Աշխարհագրութիւնն ու պատմութիւնն են որ կը խօսին այնտեղ, անդոք սառ-նութեամբ:

Ձեր աչքին առջեւ կը պարզուի հետեւ-եալ պատկերը —

Մեր առի մը հողին վրայ 1919ին կը դո-նուէին, Կարսի նահանգն ալ հաշուելով, 854.000 Հայ, 577.953 մահմադական, 154.130 զանազան:

Արդ, նորակազմ հայրենիքին դրա-ցիները առաջին օրէն իսկ այնպիսի դերը մը բռնած էին որ, Հայաստանի դոյու-թիւնը կը դառնար անուանական:

Վրաստան եւ Աբխազիան գրաւած էին եւ կամ կը պահանջէին շարք մը հայաշատ շրջաններ: Մինչեւ անգամ ընդհարում-ներ կը սարքէին:

Բուն երկրին մէջ, մահմադական բնակ-չութիւնը սպառնալից դերը մը բռնած էր, քաշախրուելով հարեւան Աբխազիան եւ Թուրքիոյ յայտնի եւ գաղտնի գործակա-ններուն կողմէ:

Առ նուազն բոսն շրջաններ դարձեր էին խոռվութեան քոյն:

Ամբողջ քաղմութիւններ պարբերաբար կ'ապստամբէին:

Երեւանի նահանգին մէջ իսկ, ուր Հա-յերը մեծամասնութիւն կը կազմէին, յա-ճախաբէս էին խլրտումները:

Պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն, այդ օրերուն նահանգին մէջ կային 29 զուտ հայ գիւղեր, 18 թաթար, 6 քրդաւ, 9 ռուս, իսկ հայ եւ թաթար խառն՝ 52:

Կը նշանակէ թէ օրուան իշխանութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը կը կազմէր ա-պահովութեան խնդիրը: Ուրիշ խօսքով՝ հայացում:

Այդ գործը զուրկ հանուեցաւ մեծ յա-ջողութեամբ: Եւ երկիրը դարձաւ իսկա-պէս Հայաստան:

Երբ նորեկները եկան, զանցառելի քա-նակութեան մը վերածուած էին կասկա-ծելի տարրերը:

ՕՐՈՒԱՆ

ԴԱՆԼԻՃԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ԱՁԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՁ

Պ. Փոլ Ռենո ստանձնած ըլլալով վար-չապետութեան թեկնածութիւնը, Ազգ. Ժողովին ներկայացաւ երէկ, չորեքշաբ-թի, վաւերացում խնդրելու համար:

Ինչպէս դիտել կուտան տեղական թե-թերը, զլխաւոր խմբակցութիւնները ծանր փորձի մը ենթարկուած են, վասն զի տաղնապը կը պահանջէ անմիջական լու-ծում: Մանաւանդ որ արտասահմանի մէջ ալ անձկութեամբ կը սպասեն ելքին:

Ֆրանսայի համար դժբախտութիւն մը կը համարուի այս նոր տաղնապը, ճիշդ այն պահուն երբ շարք մը հրատապ խըն-դիրներ կը դրախտեն Դաւանիցները:

Պ. Փոլ Ռենո, որ 74 տարեկան է, 84 օր վարչապետ եղաւ 1940 մարտէն յունիս, երբ Գերմանները Ֆրանսա կ'արշաւէին հիւսիսէն: Այստեղութեանն ի վեր 19րդ դարէին է որ պիտի կազմէ, եթէ վաւե-րացում ստանայ: Իրեն դէմ են համա-նալարները եւ ընկերակցականները, մա-սամբ ալ՝ զօր. առ Կոլի կուսակիցները: Այս վերջին կազմակերպութեան անունը, «Ժողովրդական Համախմբում», փոխուե-ցաւ առջի օր: Այսուհետեւ պիտի կոչուի «Ազգ. Միութիւն Ժողովրդային Շարժու-մի»:

Վարչապետութեան թեկնածուն իր յոյսը դրած էր Ժողովրդական (կաթոլիկ) կազմակերպութեան, այս խմբակցութեան եւ միւս չափաւոր տարրերուն վրայ: Իր ծրագրին հիմնական կէտերն են —

1. Զօրացնել գործադիր իշխանութիւ-նը, որպէսզի Ազգ. Ժողովը կարենայ պա-տասխանատուութիւն ստանձնել, ամէն անգամ որ դաշինք մը տապալի: 2. Վե-րակազմութիւն երեւուողի: Պ. Փոլ Ռե-նո արժանապատիւ բարեփոխումներ կը պա-հանջէ, երմտական տաղնապը փարպետութեան մը, զարկ տալու համար վերաշի-նութեան եւ տնտեսական գործունէու-թեան — 4. Սերտ գործակցութիւն Անգ-լիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ, ապագայ խորհրդաժողովներու առթիւ: 5. Բար-ւոքում Հնդկաշինի կացութեան:

Պ. Փոլ Ռենո ամէն բանէ առաջ ելմը տալէս մըն է, եւ կը կարծուի թէ պիտի կրնայ զգալապէս բարեփոխ կացութիւնը, եթէ կարենայ հաստատուն մեծամասնու-թիւն մը գտնել Ազգ. Ժողովին մէջ: Իր-րեւ դիւանադէտ ալ մեծ համբաւ կը վա-յելի Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Ծալր. Արեւելքի մէջ, ուր այցելեց վեր-ջերս: Ձեռք կուտակից է միացեալ Եւրո-պային ծրագրերն եւ շատ մը Ֆրանսացիներ կը կարծեն թէ պիտի կրնայ վճռական դեր կատարել Պերմուտայի խորհրդաժողովին մէջ: Եթէ յաջողի դաշինք կազմել, պիտի առաջարկէ մեծ վիճաբանութիւն մը կա-տարել Ազգ. Ժողովին մէջ, խորհրդաժո-ղովին առաջ:

ԻՐԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ Մայիս 26ին քուէարկեց « Եռապատիկ ստիպողական » օրինադրեմ մը, որով կը ջնջուին Ծահին ի-րաւասութիւնները՝ զինեալ ուժերուն վրայ: Ծարաթներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ներկայ էին ընդդիմադիր երես-փոխանները եւ մինչեւ վերջը մնացին: Նախընթաց Ժողովի մը մէջ ձգած հեռա-ցած էին: Այս անգամ ոմանք թեր քուէ-արկեցին, ոմանք դէմ, իսկ ուրիշներ ալ ձեռնպահ մնացին:

ՀԻՒԼԵԱԿԱՆ Թնդանքի ումբը, ո-րուն առաջին փորձը կատարուած էր առ-ջի օր, Մ. Նահանգներուն մէջ, կրնայ նոյնքան վնաս պատճառել որքան 12.000 սովորական ումբը, համաձայն մասնա-գէտներու եզրակացութեան: Այժմ կը խորհին ի հարկին այդ ումբերէն զրկել Բորէա եւ Եւրոպա:

ԴԵՊՔԵՐԷ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆԵՐԸ

ԿԸ ՓԱՌԱԲԱՆԵՆ ԹՈՒՐԲԱՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարա-րը, Պ. Ֆ. Տըլլա Գշ. օր Անգարա հաս-նելով, ջերմ ընդունելութեան մը արժա-նացաւ իր խորհրդականներուն հետ:

Հիւրերը դիմաւորելու համար օդակա-յան դացած էին արտաքին նախարարը, Անգարայի կուսակալը եւ զինուորական հրամանատարը, ամերիկեան ղեկաւորը, զօրավար մը եւ ուրիշ սպաներ եւ երեւե-լիներ: Ձինուորական ջոկատ մը մասնա-ւոր պատիւներ ընծայեց: Պ. Տըլլա այս առթիւ յայտարարեց —

«Մենք Թուրքիան կը նկատենք մեր ամէնէն հաւատարմ բարեկամը: Ամե-րիկեան խորհրդարանը եւ Ժողովուրդը ջերմապէս կ'ողջունեն ձեր յարումը Սա-լանտեանի դաշինքին: Մենք ամէնքս ու-րախ ենք վայելելով ընկերակցութիւնը ազգի մը, օժտուած քաղութեամբ եւ կարգապահութեամբ որոնք պիտի զօրա-ցնեն մեր հասարակաց դատը: Մենք դե-տէինք եւ հիացումով կը դիտէինք այն ընկերային մեծ յառաջդիմութիւնը որ կատարուած է վերջին տարիներու ըն-թացքին. այնպէս որ Թուրք Ժողովուրդը այժմ կը կազմէ աշխարհի մեծ Ժողովը-դապետութիւններէ մէկը: Ամերիկայի մէջ մեծ յարգանքով կը յիշեն Աթաթիւր-քի սքանչելի դերը ձեր արդիական պետու-թեան ստեղծումին մէջ: Կը վստահեցնեմ ձեզ թէ ամերիկեան Ժողովուրդը քաջ դի-տէ թրքական զօրադունդին հերոսական պատմութիւնը Գորէայի մէջ. ան ուս ու-սի կը կուրի մեր տալոց հետ, իրրեւ ան-դամ Միացեալ Ազգերու բանակին: Նա-խագահ Այզընհաուրը ջերմապէս կը դնա-հատէ այն կարեւոր դերը զոր կը կատարէ Թուրքիան ազատ աշխարհին մէջ եւ փա-րաքեցաւ ինչպէս մինչ, որ կանգ առնենք այստեղ, մեր յարգանքը մատուցանելու համար ձեր կառավարութեան եւ Ժողո-վուրդին »:

Պ. Տըլլայի առաջին գործերէն մէկն ե-ղաւ ծաղիկապսակ մը դնել Աթաթիւրքի առժամեայ դամբարանին վրայ: Յետոյ տեսակցեցաւ Թուրքիոյ վարչապետին, արտաքին նախարարին եւ ամերիկեան պատուիրակութեան անդամներուն հետ:

Թուրքիոյ նախարարական խորհուրդը բացառիկ Ժողով մը դուստարեց որ տեղե-կին ժամ: Այս առթիւ յուշագիր մը կազ-մած էր, որ յանձնուեցաւ Պ. Տըլլայի, պարգեւով Թուրքիոյ պահանջները, քա-ղաքական, զինուորական եւ տնտեսական:

«Թալմոք» թղթակիցը այս առթիւ կը գրէ թէ 1947ին ի վեր, երբ սկսան գոր-ծադրել Թուրքիան վարդապետութիւնը, Թուրքեւամերիկեան յարաբերութիւննե-րը ամրապնդուեցան տարուէ տարի, Թուրքիոյ զինեալ ուժերը եւ տնտեսութիւ-նը արդիացնելու համար: Պ. Տըլլայի հետ կատարուած խորհրդակցութեան զլխաւոր նիւթերէն մէկն է Միջին Արեւելքի պաշտ-պանութեան խնդիրը, որ վերջերս որոշ մտահոգութիւն կը պատճառէր Թուրքիոյ մէջ: Թերթը դիտել կուտայ թէ Մ. Նա-հանգները եւ Թուրքիա գրեթէ նոյն տե-սակէտն ունին այս հարցի մասին: Թուր-քիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարա-րը Լոնտոն կ'երթան շաբաթ օր, թեպե-ղութեան առթիւ, եւ պիտի կրնան այս խնդիրն ալ քննել Անգլիոյ վարիչներուն հետ:

ՉԵՆՈՍԼՈՎԱԲՈՅՈՅ Գերագոյն ատեանը ցկեանաւ բանտարկութեան դատապարտեց Սլանաքի եղբայրը, իրրեւ լրտես ամ-բաստանելով: Ուրիշ երեք Չեխեր ալ, ո-րենց մէջ է Իսարայիլի եւ Թուրքիոյ նախ-կին ղեկաւորը, դատապարտուեցան 25 տարեկէն մինչեւ ցկեանաւ բանտարկու-թեան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Տգիտութիւն, յաւատութիւն, բան — գիտութիւն:

Ձեմ գիտեր: Ամէն պարագայի մէջ, սովորաւորութիւն մը որ հետզհետէ ան-հանդուրժելի կը դառնայ:

Կը գրեն «դիմումագիր»։ Ոչ միայն սո-վորական քաղաքակցիցներ, այլ եւ պաշտօ-նական մարմիններ: Նոյն իսկ եպիսկո-պոսներ եւ վարդապետներ:

Ձեմ լսած, դպրոցէն չեմ սորված « Խնդրագիր »-ը, որ միշտ ու միշտ կը հա-մապատասխանէ իմաստին:

Եթէ դիմումը առիկ քաջանապիսի հանգամանք մը ունենայ, կ'ըսենք «աղեր-սագիր»:

Կը գրեն «ծովայիններ»։ Նոյն իսկ մեր քրիմ տակ:

Պարգապէս կապիտալիս մը երեսնէն, ուր տատապէս կը քարգմանեն բռնորդ, — երկաթուղայիններ, բանակայիններ եւն.:

Պոլսոյ խմբագիրներն անգամ մտցրե- են որ «ծովային»ը «նաւաստի»ն է: Իսկ մարտամարտու մէջ՝ «նաւագր»:

«Բանակային»ը՝ պարգապէս հասա-րակ զինուոր:

« Երկաթուղային »ն ալ «շրմիմ»ն է:

Թող գտնեն հայերէնը, փոխանակ քու-րակաբար քարգմանելու:

Տակալին չմոռցան «յետ այստ»ն (այ - սուհետն):

Եւ «հուն» կը իողովեն տեղի — անտեղի, ձիւք ծամելու պէս:

«Հուն»ը գեղին այն տեղն է ուրիշ կա-րելի կ'ըլլայ անցնիլ (կէշիտ):

Միմշտ շատ մը գրողներ գայն կը գոր-ծածեն իրրեւ «ընթացք» եւ ուրիշ բան:

Իսկ սա «սառցարար»ը (սառնարան), ոչ քէ սառի, այլ քարի տպաւորութիւն կը գործէ ...

ՎԱՆԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵՐԵՐԸ (Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները) հաւաքաբար բողոքեցին Ս. Միութեան դէմ որ կը մերժէր մաս-նակցել նոր Ժողովի մը, քննելու համար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը: Այս առթիւ անհիմն կը գտնեն Ս. Միութեան այն տեսակէտը թէ նոր Ժողովը ա-պարդիւն պիտի անցնի եւ կը յիշեցնեն թէ արեւմտեան պետութիւնները պատրաստ են դաշնագիրը կնքելու եւ միայն խորհրդա-յին բարեացակամութիւնն է որ կը պակ-սի:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻՆ հեռանալու հրաման ստացաւ Ռուշինկլընի ուսմանական ղեկ-պանատան Ա. քարտուղարը, Ձամպեթի, այն ամբաստանութեամբ թէ փորձած է լրտեսութիւն կատարել տալ ամերիկեան հպատակ դարձած ազգակցի մը, ի հաշիւ Ռուսմանիոյ:

ՔՈՐԷՍԻՄԻ մէջ վար առնուեցան 12 Միկ-օդանաւեր: — Ձինադադարի բանակցու-թիւնները միշտ կը ձգձգուին: Չբըշիլ հա-ւանութիւն յայտնեց ամերիկեան ծրա-զրին, որուն դէմ կը բողոքէ հարաւ. Գո-րէայի կառավարութիւնը:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ընդհ. գործադու-ր տեղի չունեցաւ Դշ. օր, բայց կարգ մը վայրերու մէջ երթեւեկը խանգարուեցաւ: Մարտէլի եւ Քիւրմոն Ֆեռանի մէջ շատ մը կառապետներ չեն բանիլ կէս գիշե-րէն ի վեր: Մոնիտորանսի մէջ (փաթիկ) շատ մը պաշտօնեաներ գործադուր յայ-տարարեցին:

ՉՈՐՍ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ «ԼՐՏԵՄԵՆ» ձեր-բակալուած եւ գնդակահարուած են, ան-կարգելով Ռեկրայնա իջած ատեն: Այս լուրը առջի օր հաղորդուեցաւ Ս. Միութեան կողմէ, որ կ'ըսէ թէ ամբաստան-եաները Ռեկրայնա իջած էին ապրիլ 26էն 27ի գիշերը: Բոլորն ալ Ռուսիոն են, բայց պաշտօնական զեկոյցը կ'ամբաստանէ նա-եւ ամերիկեան զինուորական կցորդ մը: Եւ ամերիկեան զինուորական կցորդ մը: (Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Ես)

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

(ԻՐ ԳԱՒԱՌԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՒ ԱՐԺԵՔԸ)

Կ'ըսեն թէ անհասկնալի էր Տիգրանա - կերտի դաւաճարարքաւորը , խճողուած՝ օտար բառերով :

Անուանին չափազանցուած է այս կար - ծիւրը :

Տարիներու մանրակրկիտ պրպտումներս երեւան բերին որ՝ այնքան ալ շատ չեն Տիգրանակերտի դաւաճարարքաւորն մէջ : օտար բառերը Տիգրանակերտի դաւաճար - բարբառին մէջ : Ընդհակառակն անհաս - բուստ միջերը մը ունի տոհմիկ եւ գրոց բառերու՝ որոնցմով կազմուած են իր այնքան պատկերոտ եւ գունազեղ առած - ներն ու ստուերները :

Ուեէ դաւաճարարքաւոր դժուարաւ կը հասկցուի առաջին պատեհութեամբ : Լսելու վարժութիւն պէտք է : Պատճառը ոչ միայն օտար բառերն են , այլեւ հոյ - վումներն ու խոնարհումները , որոնք կը փոխուին դաւաճ գաւառ : Եւեւ կը ճատ - ուած բառերը , դոյականներ , ածական - ներ եւ բոլոր մասունք բանիները : Կարե - ւոր դեր կը խաղայ հնչականութիւնը բոլոր գիրքերուն , որոնք կը խաթարեն ար - տաշարութեան յստակութիւնը :

Տիգրանակերտը դարաւոր տիրակալու - թիւններ կրած է : Ան ճնշուած է իրանեան պարսկերու բռնակալութեան տակ : Մինչեւ մեր օրերը կը տեսնուէին հին շէնքեր՝ ո - րոնք շինուած էին պարսկական ոճով : Յաճախ պատուհաններով ու մէջէ մէջ սենեակներով : Ժողովուրդը անամի կ'ան - ուանէր այդ տունները :

Արարեւ երկար նստիւ է իշխանութեան գլուխ : Ասիոյ տափաստաններէն խուփե - րն Մոնղոլներն ու Թաթարները հուր ու սուր սպիտակ մեր ծագիւած ու բարդաւա - ճ շինութեանց վրայ : Ի վերջոյ Թուրքն է հաստատուելու բռնադատելով Հայուն բազմադարեան սրբութիւնները , կայքն ու հարստութիւնը : Եւ իր բնաջնջումի ա - րեւնարբու բնազդով ու բարբարոս վար - չածեւով տէր ու տիրական է դարձեր մեր հայրենի աշխարհին :

Տիգրանակերտը գրեթէ միջադարձին քաղաք մըն էր , բազմապէս , բազմալեզու - են բազմակրօն :

Քրիստոնեայ ազգերուն մէջ մեծամաս - նութիւն կը կազմէին Հայերը՝ տեղական բառով «Արմեններ» — Արմէններ : Կա - յին Ասորիներ , Յոյներ , Քաղցէացիներ , (Քրիտանի , կաթողիկ) :

Արարախօս են այդ երեք ազգերը : Բայց կը խօսէին նաեւ Տիգրանակերտի դաւաճարարքաւոր — իրերեւ տիրող լեզու - մեծամասնութեան եւ չըմպատի լեզու :

Երբեմն աղջիկ առնել տալու սովորու - թիւնն ալ կար Արմէններուն հետ , որով կը ստեղծուէին խնամիական կապեր եւ հայերէնը կը դառնար պարտաւորիչ :

Հայախօս էին նաեւ յարանուանութիւն - ները , կաթողիկ եւ բողոքական Հայերը : Բոլոր քրիստոնեայ ազգերը , «Հայ քրիս - տոնեայ» կը կոչուէին : Հայը իրերեւ լրա - ցուցիչ որակական մը կը դորձածուէր քը - րիստոնեայ բառին հետ : Եթէ մէկը յան - դգնէր բռնի ոչ — հայ բայց քրիստոնեայ բնակիչներու թէ «դուք Հայեր չէք» . — կը պատասխանէին . — Հայ չենք . հապա տաճիկ ենք ...

Այսպէս Հայերը կը բնորոշուէին իրերեւ ազգ . կոչուելով Արմէններ :

Մովսիսականները — հրեայ — արա - բախօս էին եւսիդերամասնութիւնը կազ - մէին : Ասոնք ալ գիտէին խօսիլ Արմէն - ներու լեզուն :

Մահմետականութիւնը իրերեւ պետական կրօնք կը ստնքար մինարէներու քարձու - քէն արձանագելով արիւնագանգ «Ալլահ էքբէր»ը , արեւադալի կոչականներէն ա - ռաջ :

Թուրքը քաղաքին մէջ շատ մզկիթներ ունի , որոնք ժամանակին եղած են յու - նական եւ հայկական եկեղեցիներ : Այդ սրբատեղիները տանջարան եւ գերեզման դարձան իրենց հարազատ տէրերուն :

Կային նաեւ Արաբներ , Քիւրտներ , Պարսիկներ , Այլապաղներ , Չէչէններ , Չէրքէզներ : Այս վերջին երկուքը 1915 - 16ին դարձան արիւնարբու ճիւղներ , Տիգրանակերտի հայութեան դահապետ - ները եւ ամիսներով արեւն լակեցին ...

Եւսկայի առեւտուրի լեզուն հայերէն , թուրքերէն եւ քիւրտերէն էր :

Շատ ուժովցեր էր Քիւրտը , շնորհիւ Օսմ . կառավարութեան որ կը զօրացնէր դայի տկարացիներու համար հայ գիւղա - ցին : Հայուն ինչքն ու կեանքը ամէն ժամ վտանգուած էին :

Քաղաքէն դուրս գրեթէ կ'իշխէր քիւր - տերէնը : Դէպի արեւելք հաստատուած է - ին քրտախօս հայ համայնքներ եւ գիւղեր , մասնաւորապէս Սիւլմանի չըման : Անոր գլխաւոր քաղաքը , Նիքիկերտ (Միւֆար - զին) քրտախօս էր :

Կը պատմէին թէ , այս քաղաքը շինած է Տիգրան Բ . իր քրոջը՝ Տիգրանուհիին համար , որ Նիքիկերտի մէջ կը հաստատի իր բնակութիւնը մինչեւ իր մահը :

Նիքիկերտ պարսպապատ քաղաք մըն է եղեր , ինչպէս Ամիտը :

Բնակիչները քրտախօս Հայեր էին , բայց հայրենասէր : Մասնաւոր հոն հաս - տատուած էր հայախօս տարր մը , ուսու - ցիչներ , արհեստաւորներ եւ առեւտրա - կաններ , Տիգրանակերտէն , Լճէն , Հայ - նիէն , Հաղորդէն , Հաղթէն , Բաղէն Տա - րօն Տուրուքերանէն :

Նիքիկերտը ունէր բնիկական , կուսադ - ցական կեանք , Հ . Յ . Գաղապիտեան գործօն մարմին՝ որ միշտ միաց դադանի : Նոյնիսկ Օսմ . Սահմանադրութեան հո - չակումէն վերջ , երբ ուրիշ քաղաքներու մէջ կուսակցական մարմինները նստուե - ցան հրապարակ , Նիքիկերտ շարունակեց զգուշանալ եւ ծածուկ մնալ : Այս քաղա - քը չըմպատուած էր քիւրտ աշխրապետ - ներով որոնք սանձարձակ կ'աւերակէին

ւած են սպիտակ փրփուրով մը : Նիքիկ - ները բարձրացուած են , պատրոյզները վառուած , թիւղանթը յառած է քաղաքին վրայ , պատրաստ մահ սփռելու եւ կոր - ծանելու իր արդէն իսկ խաբխած պա - րիսպները : Ենիշէրներու փաղանգները կը քալին Ալիի հրամանատարութեան տակ : Ուսն ու փաշաները բոլորն ալ ի - րենց դիրքերուն վրայ են , Վեզիրը ինքն իսկ բանակին գլուխը կանգնած է :

« Երբ օձահրետանին աղբանշանը տայ , թող յառաջ խաղան — թող Կոնիստն ոչ մէկ բնակիչին կեանքը շնորհուի , թող ոչ մէկ լաւաստի իր խորանին վրայ ձգուի , ոչ մէկ պետ իր պալատին մէջ , ոչ մէկ բու - խերիկ իր տան մէջ , ոչ մէկ քար իր պա - րիսպներուն վրայ : Աստուած եւ մարգա - րէն , «Ալլահ հիւ» , թող այս կանչը թիւղայ մինչեւ երկինք :

— Ահա որմահեղքը , կը գոռայ Կիւ - միւրճին , ահա սանդուխները պարիսպնե - րը անցնելու համար : Ձեր ձեռքը սուր ու - նիք , կրնա՞ք յաղթական ջըլլալ : Ան որ առաջինը պիտի ըլլայ իշեցնելու խաչա - դրօշը , պիտի կրնայ ուղածը ցանկալ , ո - չինչ պիտի մերժուի իրեն » :

Այսպէս կը խօսի քաջ Վեզիրը : Իրեն կը պատասխանեն նիքիկները ձօճելով եւ հրաբորբոր խաղաղվառութեամբ առջուն բանակի մը քաջազանութիւններով : Լը - ուսկներն , աղբանշանը տրուած է :

Ինչպէս կը տեսնենք սովալլուկի դայլե - րու վոհմակին խոյանքը ահարկու գոմէ -

ԳԵՈՐԳ ԶԱՎՈՒՇԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Մահում 45րդ տարեկիցին առթիւ)

(Բ . եւ վերջին մաս)

Մուսթին , դուրս ելանք քաղաքէն : Դարձեալ կոտելով ձիւնի թանձր խաւին հետ : Մօտ լուսնալուսն հասանք Առաքելոց վանքը : Հոն սիրով տեղ գտանք բարի վա - նահայր Յովհաննէս վարդապետ Մուրադ - եանի կողմէ :

Կրակ վառեցինք , տաքցանք եւ չորցու - ցինք մեր սառ կտրած զգեստները , կըշ - տացանք , առինք տրեխ եւ բուռ եւ մին - չեւ Մասուն հասնելուպաշար , հաց ու ժա - ժիկ , ու ճամբայ ինկանք : Վանքին մէջ լսեցինք որ Աբրօն ու Թումաք լսեղդուած են ձիւնի հիւսկի տակ :

Հասանք Ձըյնըներու լեռան դաղաթը : Գէորգ կանգ առաւ : Ոոժոռ աչքերով կը նայէր երկինքը : Մրտին մէջ ալեկոծու - թիւն մը կար : Յոգնած էր : Երբեք : Կը մօտենաւ եւ կը հարցնէր :

— « Տօ Գէորգ , դուն բանտի կապանք - ներու տակ , անոր դառնութիւնը մինչեւ մրուր քամած , օր մը քեզ յուզուած չտե - սանք , օր մը քու տխուր դէմքը չտեսանք : Ձե՞ որ ալ ազատ ենք բանտի կապանքնե - րէն ու տանջանքէն , ինչո՞ւ ուրախ չես » :

— « Այո , Աւօ ջան , այսօր ազատ ենք , ու ես ուրախ չեմ : Կը տեսնեմ հեռաւոր այն ընդարձակ տարածութիւնը , Մշոյ՝ դաշտն է որուն վրայ նստած է պատմու - թեան մշուշը : Հոն ապրող հայ ժողո - վուրդը օրէ օր կը հալի ու կը նօսրանայ : Այնտեղ ունինք դոհներու շարան , որոնք ինկան իրենց մուրաւորն չհասած : Դուն տեսար մեր անցած գիւղերը ու ձիւնա - պատ լեռները , ամէնքն ալ կարմիր էին եւ

այդ շրջաններուն վրայ , չուրի մէջ ձգելով նոյնիսկ Օսմ . կառավարութիւնը :

Միւֆարդինը ունէր գեղեցիկ առաջնոր - դարան , եկեղեցի եւ երկաւո դպրոցներ : Ժամերգութիւնը հայերէն կը կատար - ուէր : Բայց քահանայ մը կը խօսէր քիւր - տերէն քարոզ եւ կը կարգար միեւնոյն լե - դուով գլուխ մը Աւետարան , որպէսզի ժողովուրդը կարենար մասնակցիլ օրուան արարողութեան :

Ենորհիւ Օսմ . Սահմանադրութեան : Միացեալ բնիկներութիւնը յաջողած էր այդ շրջանի գիւղերուն մէջ բանալ դըպ - րոցներ : Այնպէս որ նոր սերունդը սկսե - ր խօսիլ , կարգալ ու գրել մայրենի լե - զուով :

Քրտախօս այդ վայրերուն վիճակը մը - խիթարական էր եւ քաջալերիչ : Հունձըր առատ ու բերրի պիտի ըլլար , եթէ չիշէր խորշակը Մեծ Եղեւնին որ խանձեց ու աւերակի վերածեց Արմէններուն ծաղ - կած բուրստտանները , Քիլիքիպաշին եւ հո - գեպէս ...

ՏԻԳՐԱՆՈՒՇԻ

արիւն կը հոտէին : Մերաշխարհին մէջ ամէն ինչ կարմիր է , բացի հայ գեղջուկէն , որ չարունակ սեւաւորուած կ'ապրի առեւան - զումի եւ լիւթմի սարսափները , զիշեր ցորեկ ողբալով իր սեւ բախտը : Ով վե - րան աշխարհ » : Ու լուսն : (ԱՌԾ)

★

Այո , գիւցապն , ուխտած էիր ծառայել ազգին , սիրով ստանձնել բոլոր տանջանք - ները : Ամէն բանէ վեր սիրեցիր հայ ժո - ղովուրդը , որու տառապանքէն ծնար , ով քաջ :

Բայց այն ի՞նչ համբերութիւն է , ծա - ռայել ժողովուրդի մը աղատութեան , ու - րանալ կեանքի բոլոր վայելքներ , բանտ ինչալ անոր աղատութեան համար , տա - ռապանքի ու տանջանքի ենթարկուել , եւ յարմար առիթով մը բանտին դուռները ձեղքելով դուրս գալ , կրել տարերային արհաւիրքը , թաց զգեստներով , ենթակայ սառնաչունչ հովին , սառած իւ կիսամեռ , կարօտ պուտ մը տաքի , մօտենալ հայ գիւղին , եւ իրերեւ յանցաւոր , չհամար - ձանկր զուռ մը ձեծիկ , տունէ մը ներս մտ - նել : Եւ այս ամէնը տանիլ ու համբերել , առանց տրտուելի եւ առանց վհատելու : Ազգին փրկութեան սիրով համար , դարձ - եալ քալել , նոր փոթորիկներու հանդի - պել ...

Այս ամէնը տանելու համար անհրաժեշտ է պողպատէ կամբ :

Դուն ալ , սիրելի Գէորգ , տենչեր ունէ - իր , բայց բոլոր ուժով մաքառեցար կեան - քի վայելքին դէմ : Որ կապեցիր աշխար - հի անարդարութեան դէմ , պատմութեան սեւ մշուշը նստած տեսնելով քու սիրած աշխարհի վրայ : Զանք չինչայցիր չընա - պատող խաւարը փարատելու , եւ անկա - րելի լոյսը դուրս բերելու : Ուրախու - թեամբ հաւատացիր քու ընդգրկած նպա - տակին , եւ սիրով յանձն առիր բոլոր փո - թորիկները , իւ կայծակնահար ինկար ա - զատութեան ճանապարհին , առանց դայի տեսնելու :

Այդ քաջութիւնը , այդ նուիրական ո - ղին ոչ ոքից փոխ չառիր , հայ ժողովուր - դի ազատութեան տենչանքին , քու կանաչ արեւով ուխտեցիր , — ազատուիլ կամ մեռնիլ անոր հետ :

Այդ իսկ պատճառով , անիմաստ դար - ձաւ քեզի համար կեանքի գոյութիւնը : Ինքզինքդ զոհեցիր , այդ միակ իրական ճշմարտութեան : Մեծ երազներու եւ թը - սիչներու կը տենչար հողիդ , սակայն քու կատարած առաքինի եւ ազգագուտ գործերը ազմուկ չհանցին , եւ ոչ ալ ցուցադրուեցան , բայց իրենց շինարար ու բարեբար արդիւններով պիտի ապրին յաւիտեան :

Իմ տկար գրչով , անզօր եմ պատկերա - ցնել քու նահատակութեան տարեկիցի առ - թիւ քու յեղափոխական ահաբեկումները եւ թիւրջները որոնք վիպերգութիւն մը կը կազմեն , լի քաջութեան շքեղ գըր - ուազներով :

Իմ այս աղօտ վերջնամենքով կ'ողե - կուեմ քու յաղթական թիւիչներդ , թէ ուղիւնաշտութեան մէջ , թէ արեւափառ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պաշայ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

Արշալոյսը տակաւ կը մերկանայ իր խաւարի վերաբերուէն , ամէն ինչ անտե - սանելի սօթ մը կը ծանուցանէ : Թմբուկ - ներն ու շնչոնները կը թնդան , դրօշները աղմկալոյս կը քակուին եւ կը ծփան ի - րենց տէգերուն ծայրը : Կը լսուի երկվար - ներուն խրխնջիւնը , բանակին ժխորը եւ ի դէ՛ն , ի դէ՛ն կանչերը : Փաշաներուն նշանադրօշը զօրագուններուն գլուխը տարուած են — Թուրքերը քաշուած են պատանանքէն , քանակը շարուած է պա - տերազմելու դիրքին մէջ եւ աղբանջանին միայն կը սպասէ : — Թաթարներ , Սիւա - հիւնը , Թիւրքմէններ դէպի յառաջացեալ դիրքերը վազեցէք : Հեծեալներ , պահպա - նեցէք բոլոր կիւրճերը , չըջապատեցէք զաշտապետները , ի գերեւ հանեցէք քաղա - քէն կծկել ուղղողներուն փախուստը : Թող ոչ մէկ բրիտանեայ , ծեր կամ երիտա - սարդ , խուսափի իրեն սպասող ճակատա - դրէն : Հեռեւեակազօրքը կոտորած սփռե - լու է որմահեղքին վրայ եւ մտնելու է Կորնթոս :

Նոյնպէս որ սարսաղին կը կրծեն իրենց զսպակները , հպարտօրէն կը վերցնեն ի - րենց ալեւոճի բաշերը — սանձերը ծածկը —

Հարեւան քաղաքները մտահոգութեամբ կը լսեն այս ժխորը , որ մինչեւ իրենց կը հասնի , անդիտանալով որ բախտ իրենց դաշնակիցներու՞ն թէ թշնամիներուն կը ժպտի , եւ թէ տրտմելու կամ հրճուելու են այս պակուցիչ կանչերէն , զորս լեռնե - րուն արձագանգները իրարու կը զրկեն ահեղանձայն : Սլաւինէն ու Մեկարը , Պիւրէտին իսկ , կ'ըսեն , լսեցին այս ճակա - տադրական օրուան ժխորը :

Թուրքերը ներկուած են արեւմբ ծայրէն մինքեւ երախակալը , քաղաքը դրաւուած ու թալանը սկսած է : Զինուորներուն ա -ւար փնտրած տուներէն ամենասուր ճի - չերը դուրս կուգան : Կը լսուին հապտապ քալերը փախստականներուն , որոնք փո - ղոցները ողողող արեան վտակներէն կը սահին : Բայց , հո սու հոն , ամէն անգամ որ նպատաւոր դիրք մը գտնեն , պաշար - եալները կը հաւաքուին տան կամ տաս - ներկու կուռղներու խուճով , կանգ կ'առնեն յենածորմի մը , կը դիմադրեն տակաւին թշնամիներուն , մահացու հար - ուածներ կուտան , ու կ'իշխեն իրենք իսկ դէն ի ձեռքին : Այս խուճերէն մէկուն մէջ աչքի կը դարնէր ծերունի մը սպիտակա - հեր , բայց որուն բազուկը դեռ լի էր ու - ժով եւ արիւթեամբ :

(8)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ . ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

« ԵՒ ԱՅԼՆ... »

Մարդիկ կան որոնք օրն ի բուն համե - րաշխույթեան մասին կը գրեն ու կը խօսին, մեղի կը հայհոյեն, համեքաշխու - թեան կողմնակից չեն նկատեր մեղ, բայց երբ համեքաշխույթեան չունեն իսկ տեսնեն, փոքի ցաւէ կը բռնուին, պատէ պատ կը դարձնուին, մինչեւ որ «վարէն» եկած հա - մերաշխի գործակցութեան փորձը «վե - րէն» քանդել տան, վիժեցնեն ։

Անցեալ տարի Ապրիլ 11-24ի շուրջ կա - տարեալ համեքաշխույթինէ մը վերջ , «Ժաֆ»ը «վերէն» հրաման ստացաւ եւ իր մասնակցութեան համար, դնելով քաղա - քական պայմաններ որոնք կապ ունէին . . Ատլանտիանի դաշինքին հետ : Եւ չմաս - նակցեցաւ ։

Այս տարի եւս նոյն կազմակերպութիւ - նը լարախաղացութիւններ փորձելէ վերջ առանձնացաւ : Մնացած բոլոր կազմա - կերպութիւններն անխտիր, փոխադարձ լայն վստահութեամբ որոշեցին միասին տօնել Ապրիլ 11-24ի տարեդարձը, զայն նկատելով մեր անհամար նահատակներու յիշատակին տօնը, անոնց արիւնով նուր - րագործուած հողային պահանջներուն յատկացուած օրը ։

Ազգ. եկեղեցական միութիւնն ստանձ - նած էր տօնակատարութեան նախաձեռ - նութիւնը : Ան էր որ ժողովի հրաւերած էր բոլոր կազմակերպութիւնները եւ ըզ - րազմած հանդէսին պատրաստութեամբ՝ օգտուելով բոլորին մասնակցութենէն : Ան է նաեւ որ պատրաստած էր յայտարար - ութիւնները եւ մէկ մէկ օրինակ զրկած «Յառաջ»ի եւ «Այսօր» Ապրիլայի» ։

Զարմացանք տեսնելով որ, «Այսօր»ի վրայ եղած յայտարարութեան մէջէն ջն - ջեր էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անունները եւ անոնց տեղ յայտարարութեան տակը աւելցու - ցած էին «եւայլ»... :

Բացարկութիւն պահանջեցին Ազգ. Միութեան վարչութիւնէն ։

Անոնք ալ զարմացած եւ դաշնացած էին «Այսօր»ի ըրածը նկատելով՝ «եփած կե - րակուրին վրայ նստած ջուր» : Այդ ուղ - դուլեամբ ալ դրած պէտք է ըլլան իրենց արդար դաշնայնութիւնը, թերթի խմբագրու - թեան ։

Պ. Խմբագրը կրնա՞յ բացատրել թէ ինչ նկատումներով եւ մանաւանդ մամու - լի ո՞ր օրէնքին վրայ հիմնուած, իրեն յանձնուած յայտարարութեան մէջ կը մտ -

բարձունքներու վրայ : Գու գեղեցիկ մա - հովդ կեանքի եւ ազատութեան իմաստ ստղծեցուցի մեղ ։

Սիրելի Գեորգ, քու բազմատանջ կեան - քիդ վերջին երկունքն (1907 Մայիս 27) ծնունդ առաւ 1918 Մայիս 28ը , հայու - թեան անջնջելի եւ յաւիտ անմոռանալի թուականը ։

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐՆԵԱՆ

ցնէ հիմնական փոփոխութիւններ՝ որոնք կրնային շատ ծանր հետեւանքներ ունե - նալ եւ կամ առնուազն այնքան ազդասի - րական զգացումներով եւ աշխատանքով մէջտեղ բերուած գործ մը քանդել՝ եթէ մենք իր մեքենայութեան զոհերը դառնա - յինք ։

Զիտայնք փափկանկատութեան մասին Ազգ. Միութեան վարչութեան հանդէպ : Եթէ կազմակերպութիւն մը այսքան լուրջ ձեռնարկի մը առթիւ անհրաժեշտ կը դա - նէ յիշել մասնակցող կազմակերպութեանց անունները, դուք իրրեւ խմբագիր, պէտք է հասկնաք որ այդ անուններու դասա - ւորման մէջ իսկ կրնայ միտք մը ըլլալ եւ ինչ որ ալ պատահի այդ մտքի սրբազրու - թիւնը խմբագրին չի վերաբերիր : Եւ կամ կը մերժէք յայտարարութիւնը դնել ։

Մենք ձեզի պիտի սորվեցնենք այս տարրական գիտելիքները, Պ. խմբագիր : Մամուլը խոհանոց կարճեցիք ։

Այսպէ՞ս է որ ժողովուրդը պիտի առաջ - նորդէք, անոր շահերը պիտի պաշտպա - նէք : Այսպէ՞ս է որ անոր ազգային բա - րոյակների կազմութեան պիտի հսկէք ։

Այս է ձեզ լրագրական պարկեշտու - թիւնը : Ուրեմն ձեր կարծիքով, կը բաւէ որ մարդ աչքերը ամուր մը գոցէ ու պայ - ծառ օրով, իր ամբողջ ուժով պոռայ՝ մինչեւ որ իր հողի ղեղին մաղձը բե - րանք դալ, թէ արեւ չկայ, ու արեւ չըլլար ։

Եւ սակայն արեւը իր ճամբան կը շա - րունակէ : Ինչպէս Կրքնալի մէջ Հ. Յ. Դ. իր ճամբան շարունակեց, իր մասնակցու - թիւնը բերաւ հակառակ ղեղին մաղձի մէջ թաթխուած ձեր գրչին ։

Մէջէն թեթեւ որակումով մամուլի , հայ մտաւորականի պարկեշտութեան դէմ մեղանշում է ձեր ըրածը ։

«Եւայլ» կ'ըսեն անոնց՝ որոնք իրենց տարրական պարտականութիւններուն դի - տակցութիւնը չունին ։

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Կրքնալի

ԳՈՂՆԵՐ ՄՏԱՆ գաղթականներու ֆրան - սական պաշտօնատունը (7 ուր Կոպեռ - նիկ) , գեներալարկի մէկ պատուհանէն որ լաւ գոցուած էր : Տեսնելով որ դրամարկ - ղը չեն կրնար բանալ, փոխադրած են ասանդղին վրայ, միասին տանելու հա - մար, բայց յետոյ ձգել են : Կը կարծուի թէ փորձեր են պաշտօնական կնիքներ ալ թողնել : Բայց կը հաւատարկութիւն ոչ փա - տաթուղթ, ոչ ալ դրամ յափշտակած են : Քննութիւնները կը շարունակուին ։

ԱՀՈՒԼԻ ՓՈԹՈՐԻԿ մը պայթեցաւ Ի - տալիոյ վրայ, տեղատարափ անձրեւնե - րով եւ կայծակներով : Թորինոյի Անթոնի Լիանան աշտարակին վերի մասը , 150 ոտը բարձրութեամբ, կայծակէն զար - նուելով փչաւ : Զորս Տարիւր թոն ծան - րութեամբ աղիւս փողոց թափեցաւ : Ինը հողի մեռան, ծառերու կամ պատե - րու տակ մնալով ։

էր ան : Պատմեցին թէ ինչպէս չըջակայ եւ մերձաւոր ազարակէ մը, տան երկտասարդ մէկ անդամը, միայն այդ ղէնքերուն չը - նորհիւ յաջողեց էր իր ծերունի ծնողը, կինը եւ դաւակները առաջնորդել դէպի Ղարս - Բագար ու ապաստանիլ դպրոցին մէջ : Յետոյ, ղիմադրութեան բոլոր փա - մանակին, այդ որսի ղէնքերը գործեր էին անընդհատ ։

— Օրհնեալ է կամքը Աստուծոյ , կը մըմնջէր պատու մը քովս ի վեր, մեր ըն - տանիքները սուրբ մնացին . . . սուրբ , սուրբ . . . «տիւնմանը» չկոխեց մեր սեմին վրայ ։

Իր մարելու մօտ աչքերը դարձան պատն ի վար կախուած հրացաններուն եւ կար - ծեռ ամբողջ իր երկար կեանքին մէջ մուլթ մնացած բան մը լուսաւորուած ըլլար, մըմնջեց ։

— Ըսի ջահիլներուն, նոր հարսերուն եւ աղջիկներուն . ձեր փառքն ու գարգարան - քը փոխեցէք, մենք կ'ուր աշխարհ ենք եկելք, կ'ուր ենք ապրելք . փեթուելով հա - նեցէք ու ձեզմէ հեռու նետեցէք ոսկիի շարքերը, ապարանջանները, մետաքսեայ քողերը . . .

Անգամ մըն ալ իր մարած աչքերը դար - ձուց դէպի պատը ։

Ուշադրեալ ու երկնդամ՝ հոն հաւաքուած կիները մտիկ կ'ընէին ։

— Ահաւանդիկ մեր գարգարանքը, մեր փառքը, մեր «մալը» . . .

Երբ սենեակէն դուրս ելանք , ըն - ար -

«ՍՍՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ»

★

ՎԻԵՆ, (Յառաջ) . — Հ. Մ. Ը. Մ. ի վարչութիւնը շահեցաւ հայաշունչ եւ օգ - տալիս ձեռնարկի մը առաջնութիւնը ։

Տարիներէ ի վեր «Սոս եւ Վարդիթեր» , Պերճ Պոռլանի այդ քնքոյշ երկը, հարա - դատ պատկերը հայ գեղջկական կեան - քի, չէր ներկայացուած մեր դպրութիւն մէջ : Մայիս 17ին Սէբըլը կաթիլիկ ըն - դարձակ սրահին մէջ, հոն բազմութեամբ տեղի ունեցաւ ներկայացումը ։

Մեր ժողովրդական չընաղ խմբերգնե - րու ձոխութիւնը եւանտը ընկերացող տոհ - միկ պարերու աշխատանքութիւնը ազգա - դրական հարուստ ցուցահանդէսի մը երե - տայթը ընծայեցին մեր հասարակութեան ։

Երբ ոմանք, ուժացած՝ քաշուած իրենց պատեններն մէջ, կ'ապրին անտարբեր , յուլօրէն ենթարկուած օտար հրապոյրին եւ շրջապատին, կ'արժէք դալ տեսնել եր - կու անմեղ հողիներու քնքոյշ սէրը եւ այդ մաքուր սիրոյ շուրջ յարուցուած ամբո - լային, մոլեռանդ փոթորիկը . . . :

Երեք առաջին արարները, համեմուած երգերով ու պարերով անցան ուրախ - դուարթ մթնոլորտի մէջ . . . Իսկ չորրորդ եւ վերջին արարը խորապէս յուզեց սիր - տերը ։

Տիկին Մարի Կարապետեան (Վարդի - թեր) եւ Տիկին Անտէլ Գոթոնեան (Անուշ) արժեցուցին իրենց ստանձնած դերերը , ստեղծելով արժանի համակերպ մը եւ նոյնքան խանդավառութիւն : Իսկ տէր եւ տիկին Աւետիս եւ Արշալոյս Մաղաքեան յայտնութիւն մը եղան իրենց ճարտար եւ ձկուն խաղարկութեամբ : Յաջող էին նը - մանապէս Օր. Ա. Ուզունեան, Պ. Պ. Անդրանիկ Ուլոյեան, Պ. Ճիհանշահեան , Ա. Ալիքանեան, եւ Միւր. Մարգարեան ։

Գալով մեր Կապոյտ խաչի ժրջան սա - նուհներուն (Օրիորդներ՝ Թ. Այանեան , Ս. Տէր Յարութեան, Ա. Ուզունեան , Թ. Մարգարեան, Ս. Քոչեան, Լ. Ալիք - սանեան եւ Լ. Կարապետեան) , տեղեղանի հետեւեցան փորձերուն, եւ խմբերգներու, պարերու բաժինը յաջողութեամբ՝ զլուխ հանեցին խելով խանդավառ ծափեր : Գեղեցիկ դուզադիպութեամբ մը Համ - բարձման տօնին հետ, վիճակի տեսարա - նը շատ մը մամիկներու եւ մայրերու սր - տերը աւելորդեց ։

Ամբողջ խաղին հողին մնաց Պ. Թրա - դոյ (Սոս) որ վարպետի մը ճիւղնութեամբ մարմնաւորեց իր դժուարին դերը : Երի - տասարդ եւ խանդոտ ձայնով Թրադոյ մը աւելի հարազատութիւն պիտի կարենար մարմնացնել դժբախտ Սոսի անձնաւորու - թիւնը : Ա. Կ. Բիգանդաքի

Վաճառականը . — Այս տարի մեծ տաղ - նաւ կայ ։

Ա. — Ուրեմն ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ հա - ղարաւորներ օգտախոսութեան կ'երթան : Վաճառականը . — Տաղնապէն փախչե - լու համար . . . :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՂՈՆՅ ԵՒ ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ

ՊԻՒԻՍԷԼ . — «Յառաջ»ի Մայիս 20ի թիւին էջ կարդացի Պ. Ա. Սաֆրաստեանի պատասխանը լեզուաբան փրօֆ. Պոնֆան - թէի քննադատութեանց : Այդ առթիւ կը յիշէր թէ հմուտ պատմադէտ Պ. Մատ - թէոս Գալէնտէրեան նոյն շարաթաթեր - թին ապրիլ 18ի թիւին մէջ գրած է մի երկար նամակ գնահատելով իմ (Պ. Սաֆ - րաստեան) ուժեղ ապացոյցը եւ ի վեր հա - նելով իմ որոշ «յախուռն տեսութիւն» : Բայց իւր այնպէս Գալէնտէրեան կ'եղ - րակացնէ որ «յանձին Պ. Սաֆրաստեանի կը կարծենք ունենալ մի աւելի մեծ հե - ղինակութիւն քան նոյնիսկ նշանաւոր Ա - դոնց» ։

Բարեկամ մը այս առթիւ Միքըր Սիէֆ - քեթըրի թիւերը զրկած ըլլալով, հետա - քերութեամբ կարդացի դանոնք եւ տեսաւ որ իմուտ պատմագետը Սաֆրաստեանի թէզը չէ որ պաշտպանած էր : Զարմանքով դիտեցի նաեւ թիւրիմացու - թիւն մը Ադոնցի եւ Սաֆրաստեանի բաղ - դատութեան մասին : Գալէնտէրի գրածը հետեւեալն է . —

« Զախաղանցութիւն է Ուրարտացիներ - րն ու Ուրարիները Հայերու հետ նոյնա - ցնել : Արդեօք Սաֆրաստեան աւելի մեծ հեղինակութիւն մըն է քան նշանաւոր Ա - դոնց» ։

Այս նախադասութիւնը մենք կը հաս - կընանք ճիշդ հակառակ իմաստով ինչ որ տուած էր Սաֆրաստեան ։

Յանցանքը անդիլերէն լեզուի՞ն է թէ Սաֆրաստեանի հնադիտական հակացո - դութեան ։ Գ. Մ.

ՉԵԿՈՅՑ ԳԱՂԹ. ԳՐԱՍՏԵՆԱԿԻ

Յունուար 30 թուականով դրասենեակ հրաւիրած էինք այն գաղթականները ո - րոնք միայն երեք տարուան անձնագիր ու - նէին փոխանակ տասը տարուան , դրա - ման չըջանին ի հաչիւ Գերբ'աններու աշ - խատած ըլլալով Գերմանիայի կամ Ֆրան - սայի մէջ ։

Պատկան իշխանութեանց կողմէ մեղի տը - ուած հաւաստիքներուն վրայ, յայտնած էինք թէ մօտեւո ընդհ. կարգադրութիւն մը կը յուսացուի եւ Մարտ մէկէն սկսեալ դադրեցուցած էինք անհատական արձա - նագրութիւնները ։

Արդ, մեղի կը հաղորդեն թէ ընդհ. կարգադրութիւն մը հնարաւոր չէ : Այն դիմումները որոնք ներկայացուած էին մեր կողմէ մեծ մասով նպաստաւոր կար - գադրութիւն մը ստացած են : Այսուհի - տեւ ալ իւրաքանչիւր պարագայ քննու - թեան պիտի ենթարկուի առանձնապէս ։

Ուստի կը հրաւիրենք դարձեալ մեր հայրենակիցներէն անոնք որ մերայիշեալ պարագային մէջ կը գտնուին, ներկայա - նալ դրասենեակ, 7 ուր Քոմիսնիկ, հայ - կական բաժին , թիւ 26 դրասենեակը, ա - մէն առաւօտ, ինքնութեան վկայագրով , եւ բոլոր փաստաթուղթերով որոնք հաստատեն թէ աշխատանքի տարուած են բռնութեամբ ։

լուրը շարժեց, միտքը թափառուն սար - տալիք յիշատակներու մէջ. ու իր դեղ - ջուկ քահանայի յատուկ իմաստասիրու - թեամբը աւելցուց ։

— Հող չէ, բերապատիկ անդամներ Գրիսաոսի արեւը թափեցաւ մեր ամէն մէկ շարժարուած նահատակին արիւնով . . . Աստուած լուսաւորէ իրենց դերեղ - մանները եւ անթաղ մեռելներուն հողիները խաղաղեցնէ ։

Մուլթ արդէն տարածուած էր ամէն կողմ երբ մեկնեցանք դպրոցէն՝ մեղ հիւ - բնկալող տունը երթալու համար : Մեղի հետեւող թափօրը նուազ ստուար էր, բայց դարձաւ հանդիսաւոր եւ տխուր ե - րեւոյթ մը կուտար մեղի . . . Դիպումով մեր դէմ ելլող թուրքեր կը կենային ու եր - կարօքէն կը նայէին մեր ետեւէն ։

Հոս ալ նշմարեցի որ թուրքերը նուազ տխուր երեւոյթ չունէին, կարծես ակա - մայ ամէնքն ալ, գիտակցաբար թէ ան - գիտակցաբար, հաղորդակից էին զարհու - բելի աղէտին որ անցեր էր երկրին վրա - յէն ։

Գիշերային պայծառ երկիւնքը կը նշու - լէր իր անհամար աստղերով . թարմ հեր - կուած հողի բուրմունքներու արտաշնչում մը հաճախեցինք, հաղորդակից էին զարհու - բելի աղէտին որ անցեր էր երկրին վրա - յէն ։

Գիշերային պայծառ երկիւնքը կը նշու - լէր իր անհամար աստղերով . թարմ հեր - կուած հողի բուրմունքներու արտաշնչում մը հաճախեցինք, հաղորդակից էին զարհու - բելի աղէտին որ անցեր էր երկրին վրա - յէն ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍՍԵՅԱՆ

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

— Բաւական է, բաւական է, կ'աղեր - սէին մեր շուրջը տարէց կիներ, անհան - գիտա՝ այս նորութենէն ։

Ուրիշ ունէ առթիւ, բարբաբոս եւ ան - հարկի պիտի գտնէինք այս հնամենի սո - վորութիւնը . բայց երբ քողը մեղմիւ ծածկեցի դարձեալ, ինծի թուեցաւ որ ա - նիկա նուիրական հանգամանք մը ունէր եւ յուրուած՝ հնազանդեցանք Պարս - Բա - դարցի պառաններուն ։

Այդ միջոցին զրեթէ անկարելի էր չմաղ - թիւ ։

— Քողը ծածկուած մնայ, նոր հարս - մինչեւ որ փեսադ ու կեսուրդը շարձակեն քեզի ։

Այս անսովոր, վրդովեցուցիչ մտածում - ներով տարուբերուած առն՝ պատին վը - րայ կախուած նշմարեցի զոյգ մը հրա - ցաններ . . . որսի ղէնքեր էին, բայց յար - ձակութիւն օրերուն գործածուել էին ։

Ինչէ ջերմեղանութեամբ եւ ինչ գուր - գուրանքով կնոջ աչքերը կը դառնային այդ գործիքներուն . . . կողպաւորած եւ հրեհհուած ընտանիքի մը միակ ինչքն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
35ԻԴ ՏԱՐԵԴԱՐԶԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱԶՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐ ԱԿՈՒԹԵԱՆ
30 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8-30էն մինչեւ լոյս
Տրդ քաղապետարանի գեղեցիկ սրահին մէջ,
PLACE DU PANTHÉON

Կը նախագահէ՝ ՀՐԱՆՏ ՍՍՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պրոֆ. Վ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՅԵ Եւ ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻԻԶԱՆԴԻ
ՈՒՂԵՐԶՆԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ձՈՒՆ ԲԱԺԻՆ.— Կը մասնակցին՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան (Երգ), Պ. Պ. Զ. Մելիքեան (Չուրի), Շ. Սարեան (արտասանութիւն), Պ. Գաբրիել (Թառ), Պ. Քիւփէյեան (Երգ), Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեթո Բաշմի մասնակցի պարախումբի կողմէ։
Հայկական նուագ (Պ. Գաբրիել եւ Բեմ)։

Au piano Janine Cavard Ճոնս պիւֆէ Օրբէսթր Կ. ՍԱՐԵԱՆ
Եւրոպական պարեր մինչեւ առաւօտ Մունտֆ 150 ֆրանկ
Տոմսերը ապահովել Հրանտ Սամուէլ դրատուէն։

ՎԻԵՆՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմի — տէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Պաշի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ. Մ. Բ. Մ. Ի. Վասպուրականի Հայր. Միւթեան եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիրոսեան Միւթեան։
Այս շաբաթ ժամը 20-30էն մինչեւ առաւօտ 4, քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

Պատուայ նախագահութեամբ քաղաքապետ Hussel

Կը խօսին ընկեր Bertet Երեսօրիսան (Իդէրի) եւ խմբագիր Տօֆիմէ Լիպերէի։

Կը նախագահէ ընկերուհի ՕՏԷՐ ՄԻ — ԲԱՅԷԼԵԱՆ։

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԳԱՆՈՒՍՏԵԱՆ եւ Ժ. ԴԱՍԱՒՈՐԵԱՆ (Փարիզէն)։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Հայկական եւ կովկասեան պարեր տոհմիկ տարազներով, Կապուտ Պաշի Սա — նուհիններու կողմէ։ Պիտի երգեն Տիկին ԹԱԴԵՆՍԵԱՆ եւ Արաքս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. ԼԵՆՈՆԵԱՆԻ։

Արտասանութիւններ։

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պար նուագախումբով։ Մուտքը ազատ է։

ՄԵՆԹ ԷՐԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին։
Ժամը 15էն կէս գիշեր, Ռեփուպլիքէն — ներու սրահը, 16 Ռիւ Ժ. Պ. Տալիս։
Կը խօսին ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

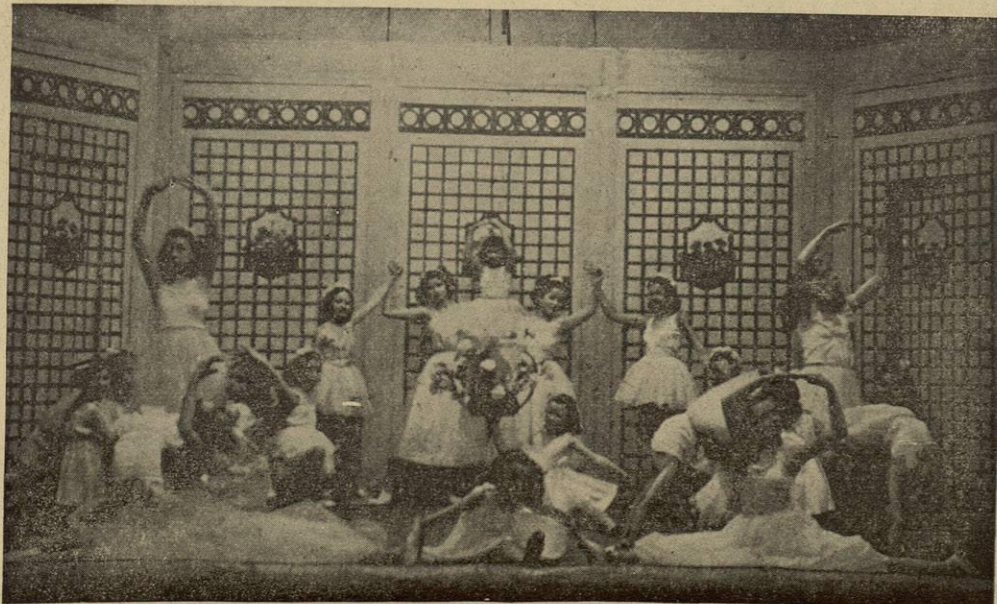
Չ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

31 Մայիս, Կիրակի, ժամը 3ին
Միւլիւպիլիքի մեծ սրահին մէջ
24 թիւ Սէն Վիկթօր, Փարիզ (5)

Հովանաւորութեամբ բնակչութեան նախարարին։ Նախագահութեամբ նախկին նախարար Տօթթ. ԼԱՅԷՏԻ։

Կը խօսին ՖԻՆՏԵՐԻԲ ԶԷՅՏԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ։

Գեղարուեստական բաժին կը մասնակցին։ — Զինուորական նուագախումբը, Օր. Ճիւճեան (Գաշակ), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՅ, Պ. Պ. ՆԱՆԱՄԵԱՆ եւ ԲԻԻ — ՓԷԼԵԱՆ (Երգ), Պ. ԼԸԿԷՅ (Չուրի), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՕՂԱՆ (Օփերա Բօմբէն)։

ՃԱՌԻՍԻ ՊԱՐՍԻԱՆԸ (ՊԱԼԷ) ՊՈՆՏԻՒ «Փոքր երգիչներ»ուն կողմէ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻ

Հ. Յ. Դ. Դ. ՏԱՆ ՅԱՆՁՆԱՆՈՒՄԻ
ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20-30ին, Բէժան սրահարանի վերնայարկը։ (Մեթրօ Գատէ)։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 21-30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։ Կը խօսին Պ. Միքիլան Միքիլանի։ Նիւթը՝ »Մարգանքը, ծագումէն մինչեւ այսօր»։ Հայերէնի դասերը ժամը 20-15ին։

ՊԱՆԵԼՈ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20-30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարենոր օրակարգ։

ՄԷՆԹ ԷՐԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտօք են — թակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, մատուռին մէջ։ Կարենոր օրակարգ։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ Տիկնանց յանձնախումբին հայերէնի մրցումը այսօր, հինգշաբթի, ժամը 17ին, Միւթեան կեդրոնին մէջ։

ՆԿԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լէ դ'Օրիվ Մար — կրիս (Մարսէլ) դպրոցին հանդէսը, կիրակի 14 Յունիս, կէսօրէ վերջ, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

ՆՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Հըրաշուր Պէրպիւնի։ (Կամ ծանօթներէ կը խնդրուի հասցէն հաղորդել մեղի)։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. տան մէջ։ Դասախօսին է Տիկ. Է. Բիւզանդ, նիւթունեանով Եղիշէ Զարեանի «Երկիր Նայիրի» վէպը։ Մուտքը ազատ է։

ՍԵՒՐԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Տիկնանց Միւթեան հանդէսը՝ այս կիրակի ժամը 16էն 22 դպրոցին «Մ. Պէշիկ-Թաշեան - Գ. Ալեմշահ» սրահին մէջ։ 26 ռիւ Թրոյսօն, մէթրօ Փօն տը Սէվր։

ՎԻԵՆՆԻ Կապ. Պաշի վարչութիւնը չը նորհակալութեամբ ստացած է Պ. Հայկազ Մուրատեանի (Վիէն) ընդ Օր. Լուսիա Յովհաննէսեանի (Նովիլ) նշանախօսութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները, ի նըպատ իր դպրոցներուն։ — Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեան հաղար Փրանք, Նովիլին, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան 2000 Փրանք, Վիէնին, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան 500 Փրանք, Նովիլին, Տէր եւ Տիկին Բարսեղեան 500 Փրանք Պոնէն, Տէր եւ Տիկին Պաշիեան 500 Փրանք Լիւնէն, Տէր եւ Տիկին Վարժապետեան 500 Փրանք Մոնշային։ Ընդհ. գումարը հինգ հաղար Փր.։

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ » Ի

Դաշտագնացութիւն — գրասփք դէպի Վերսայլ
Այս կիրակի, ժամը 10ին։
Կառախումբ էնվալիտէն։ Կը խնդրուի ժամանակին հաւաքուիլ կայարանը։
Կը հրաւիրուին համակիրները։ Ուտեւիք միասին բերել։

ԼԱԻԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՃՈՒՌՆԻԹԻՒՌ

Դերակցներու համար

Կ Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ն

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք մեքանաւան գնով

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐՈՒ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ։ —

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Փր.,

Արտասահման՝ 1400 Փր.։

ADRESSE : N. HOVHANNESIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20°

Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P. Paris 7065-15

ՄԱՆՈՒՄ.— Հայերէն թերթ ծախողներու համար 30 Փրանք թիւը։

Լոյս տեսաւ 13րդ քիւլը։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R.C.Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévis, Paris 9°

Tél. : PRO. 86 - 60

C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանս: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՈՒՐԱԹ

29

ՄԱՅԻՍ

•
VENDREDI

29 MAI

1953

29րդ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7077

Խմբագրեր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29րդ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2488

ՄԵՐ ԽՕՍԲԸ

ԳԱՅԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

★

Դուն ջուն, թշնամին արթուն :
Օրն ի բուն խաղ մը կը սարքէ : Առաւ -
պէսներ կը հլուէ : Մթնոլորտ կը ստեղծէ :
Եթէ ուղղակի չզործէ, սեւ հողիններ կը
վարձէ եւ ինք հեռուէն քրքրներ կ'ար-
ձակէ, չարախինդ :

Երբեմն ալ սուտ - ջուն կ'ըլլայ :
Այդ պարագային անգամ, կրնայ քեզ
քնացնել կամ ընդոստ արթնցնել :
Ի՞նչ թանկագին պատեհութիւն իրեն
համար, երբ դուն թմբած ես, կամ ներ -
քին վէճերով զբաղած : Երբ ոտքդ դետ -
նէն կարած է կամ աչքերդ պղտոր կը
տեսնեն :

Այս խորհրդածութիւններն եկան զբնի
տակ, երբ կարգացնիք հետեւեալ պատ -
մութիւնը, որ թարգմանուած է Դամաս -
կոսի «Էլ Պինա» թերթէն :

— « Սուրիոյ, Լիբանանի, Յորդանանի
եւ Իրաքի Հայերը այսօր ուրբաք, կը տո-
նեն ապրիլ 24ի սգատօնը : Այս այն քուս-
կանն է ուր Թուրքերը ջարդեցին Հայե -
րը » :

Ուրկէ՞ ուր, արարական թերթը այս
անմեղ լուրին կցեր է դայլի պատմու -
թիւնը :

— « Կ'իմանամք թէ Քանաուայի կառա-
վարութիւնը հոգի տարաւորած է Հա -
յերուն, ինչպէս եւ միւրեւան օգնութիւն
ներ, որպէսզի նոր հայրենիք մը կառու-
ցանեն Քանաուայի մէջ » :

Կը սպասուի որ արաքական աշխարհի
մէջ ապրող Հայերը Քանաուայ գաղթեմ
յառաջիկայ Բանի մը ամիսներու ընթաց -
քին, իրենց նոր հայրենիքը հիմնելու հա-
մար հան :

Հալէպի «Ահա էլ ձէտիտ» լրագրին ալ
տպած է նոյն լուրը, քիչ մը համառօտե -
լով :

Հալէպի հայերէն թերթերը դայն թարգ-
մանած են իրենեւ զուարճալիք, տալով ար-
ժանի պատասխանը :

Բայց, կը թուի թէ ամէն բան պարզ չէ
տակաւին :

Ապրիլ 25ին, «Ահա էլ ձէտիտ»-ի թղթա-
կիցը կը գրէ Դամասկոսէն .

— « Հայերը մեծ խանդավառութեամբ
ողջունեցին այս լուրը եւ Դամասկոսի
ազգ. առաջնորդարանին հրատարակեալ
ուրբաք օր փակեցին իրենց խանութները,
փառք տալու համար Աստուծոյ որ նոր
հայրենիք մը կը շնորհէ իրենց » :

Սուտով սուտ, ինչպէս ամբողջ պատ -
մութիւնը :

Դամասկոսի ազգ. առաջնորդարանը
պատուիրած էր խանութներն փակել Ապ -
րիլ 11-24ի տարեդարձին առթիւ :

Այդ պատուէրը տրուած էր, նաեւ, Հա -
լէպի եւ Պէյրութի մէջ : (Այս տարի Լիոն
նի մէջ ալ փորձուեցաւ, նախաձեռնու -
թեամբ Ազգ. Միութեան) :

Դամասկոսի ազգ. առաջնորդարանը իր
զեկույցին մէջ կ'ըսէր թէ «Կ'ուզեն նոր դա-
ւադրութիւն մը սարքել մեր ժողովուրդի
գլխուն» :

Ոչ մէկ տարակոյս այդ մասին :
Հալէպի վերջին թղթաբերը ստացած
չենք տակաւին : Այնպէս որ, տեղեկու -
թիւն չունինք թէ ինչպէս վերջացած է
այս քնարեր առասպելը :

Ամէն պարագայի մէջ, ուշադրաւ է որ
այս ճախարհը այլ դարձելի քուսկներ կը
սահեցնեն ճիշդ այն պահուն երբ միջազ -
գային մառախուղ լարուած ուշադրութեամբ
կը հետեւի Միջին Արեւելքի եւ մասնա -
ւորաբար Սուրիոյ անցուղիներին :

Դարձեալ գործել վրայ են դաւադիր հո -
սանքներ եւ դիմախառը գործակալներ,
առանց ազդի խորութեան :

Անոնք փոքրամասնութեանց խնդիրն ալ
կը չարափոխեն, ջուրերը պղտորելու եւ
յարարելութիւնները լարելու համար :
Այո, դուն ջուն, թշնամին արթուն :
Շ.

ՕՐՈՒԱՆ

ԴԵՊՔԵՐԸ

ՕՐԸ

ՕՐԻՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՏԱՊԱԼԵՑ

ՆՈՐ ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ

ՓՈՒ ՌԵՆՕ ԿԸ ՊԱՀԱՆՁԻՐ ԱՆՄԻՋԱՊԷՄ
ՎԵՐԱԲՆՆԵԼ ՍՍՀՄԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆԸ. —
ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՄԵՐԺԵՑ ՎԱԽԵՐԱՅՆԵԼ
ԻՐ ՊԱՇՏՈՆԸ, 235ի ԴԵՄ 276 ՁԱՅՆՈՎ
— « ՄԵՆԻ ԵՆԻՐՈՒՄԻ ՀԻՒԱՆԻ
ՄԱՐԴՆ ԵՆԻՐ » :

Ազգ. ժողովը երէկ առաւ ժամը 2.50-
ին մերժեց վաւերացնել Պ. Փոլ Ռեյնոյի
պաշտօնը, իրեն նոր վարչապետ : Արդէն
կը նախատեսուէր այս ելքը, նկատի առ -
նելով նոր թեկնածուին յայտարարութիւ -
նը, որ հրատարակուած էր իրիկուան
թերթերուն մէջ : Պ. Փոլ Ռեյնո կարգ մը
արժատական բարենորոգումներ կամ փո -
փոխութիւններ կ'առաջարկէր, որպէս զի
կարենայ հաստատուն կառավարութիւն
մը կազմել : Իր ամէնէն ծանրակշիռ պայ -
մանն էր սահմանադրութեան անմիջական
վերաքննութիւնը (նոյն իսկ մէկ շաբա -
թէն) : Այս առթիւ օրինադիւմ մըն ալ
յանձնած էր դիւանին : Իր գլխաւոր առա -
ջարկն էր լուծել Ազգ. ժողովը, եթէ կա -
ռավարութիւն մը տապալէր 18 ամսուան
գոյութենէ մը ետք :

Յայտարարութիւնը պարզելով Ֆրան -
սայի երմտական, տնտեսական եւ քաղա -
քական կացութիւնը, դիտել կուտար թէ
1953ի բացը 804 միլիարտ ֆրանքի կը հաս -
նէ : Հրաժարեալ կառավարութիւնը 730
միլիարտ իջեցուցած էր այս գումարը,
բայց, իր կարծիքով, բացը կրնայ հազար
միլիարտի հասնիլ 1954ին :

Բաղդադում Ֆրանսայի ներկայ կա -
ցութիւնը 1789ի հետ, Պ. Փոլ Ռեյնո կը
չեւտէր թէ այսօր զեղծումները աւելի
ծանր են, վասնզի «կապուած եւ կարծես
հիւսուած են մեր տնտեսական կեանքին
հետ : Շատերու ապրուստի մակարդակը
չափազանց բարձր : Ամէն պարագայի
մէջ, իրեն բնդհանուր երեւոյթ, երկրին
ապրուստի մակարդակը արուեստական է
եւ դեռ պիտի իջնէ, եթէ արտաքին օգ -
նութիւն չստանանք : Արտարարութեան եր -
կու ճակատներու վրայ, ճարտարարուես -
տական եւ հողագործական, մենք միջոց -
ներ ունինք շահելու, մինչդեռ կը կորսն -
ցնենք » :

Պատմաւորները բացատրելի վերջ, Պ. Փոլ
Ռեյնո դիտել կուտար թէ Գերմանիան 437
հազար ընկալարաններ չինած է անցեալ
տարի, մէկ տարուան մէջ, իսկ Ֆրանս -
ան՝ միայն 80-000 : «Մենք միջոցներ ու -
նինք շարք - շարք տուններ չինելու, ինչ -
պէս ինքնաշարժներ կը շինեն : Որպէսզի
Ֆրանսան ոտքի կանգնի, անհրաժեշտ է որ
իր դրամը հաստատուն վիճակ մը ունե -
նայ : Առողջ դրամ մը թէ դարկ կուտայ
արտարարութեան եւ թէ կը սանձէ դեղ -
ծումները : Կառավարութեան գործը պիտի
ըլլայ ոչ միայն վերակազմել տնտեսու -
թիւնը, երեւոյթներ, փրկել դրամը, այլեւ
վերաշինել : Հանրապետութիւնը անկար -
գապահութիւն չի նշանակեր, ոչ ալ խա -
խուտ նախարարութիւն, երտական ան -
կարգութիւն եւ տնտեսական անկում : Այլ
կը նշանակէ Ֆրանսական ազգին մեծու -
թիւնը, վեհանձնութիւնը եւ ընկերային
արդարութիւն » :

Յայտարարութիւնը կը շօշափէր նաեւ
արտաքին խնդիրներ, — միացեալ Եւրո -
պա, միջազգային բանակցութիւններ, Ե -
րեք Մեծերու յառաջիկայ խորհրդաժողո -
վը Պերմուտեան կղզիներուն մէջ եւն. :

«ՈՉ ԻՍԿ 18 ՕՐ, ԿԱՄ 18 ԺԱՄ»

Յայտարարութեան ընթերցումէն ետք,
կարգ մը չափաւոր խմբակցութեանց ներ -
կայացուցիչները որոշեցին թեր ջուշար -
կել : Յետոյ խօսք առաւ ընկերակցական
կուսակցութեան ներկայացուցիչը, Պ.
Լիւսի, որ խոսքէն քննադատեց Պ. Ռե -

ԱՆԳԱՐԱՅԻ

ԱՆՈՐԺԱԿԸ ԲԱՑԱՈՒԾ Է

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարա -
րին այցելութեան առթիւ, Անգարայէն կը
հեռագրեն թէ Թուրքիոյ վարիչները մաս -
նաւորապէս խնդրած են փութացնել Մի -
ջին Արեւելքի պաշտպանութեան կազմա -
կերպումը : Իրենց գլխաւոր պատճառաբա -
նութիւնը այն է թէ ներկայ պառակտում -
ներուն կամ տկարութեան մէջ, գրեթէ
միայն եւ ամբողջովին Թուրքիոյ վրայ
կ'իյնայ Միջին Արեւելքի պաշտպանու -
թեան հոգը : Անգարայի վարիչները շատ
ծանր կը դռնեն այս բեռը, հետեւաբար
կ'ուզեն որ արեւմտեան պետութիւնները
անմիջական միջոցներ ձեռք առնեն, դայն
թեթեւեղեալ համար : Այս առթիւ դիտել
կուտան թէ՛ եթէ արեւելքէն հակառակորդ
մը այս պահուն յարձակի Միջին Արեւել -
քի վրայ, յառաջ խաղալով դէպի Մի -
ջերկրական, ոչ մէկ արդէն պիտի գտնէ
իր դիմացը, բայց ի Իսրայէլի քանակէն որ
պիտի ջանայ չէզոքանալ, պիտի գտնէ
նաեւ անգլ. դրամասերը Սուէզի շրջանին
մէջ, բայց ամբողջ Միջին Արեւելքի դրա -
ւումէն վերջ : Այն ատեն դիմադրութեան
ամբողջ բեռը պիտի իյնայ թրքական բա -
նակին վրայ, — միակ ուժը՝ իրանեանյեո -
նադաշտէն սուրացող թշնամի դրամա -
սերուն դիմաց :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Թուրքիոյ
վարիչները վճռած են դիմադրել աղ -
պիտի յարձակման մը. բայց կ'ուզեն որ
ուրիշ ուժեր ալ գործակցին միաժամա -
նակ, այլապէս Թուրքիան կրնայ պաշար -
ուիլ :

Այս ռազմադիտական պահանջներէն
դատ, Անգարայի վարիչները բացատրած
են թէ Թուրքիոյ տրամադրուած ռազմա -
կան եւ տնտեսական օգնութիւնը շատ վար
կը մնայ ուրիշ երկիրներու վայելած ա -
ջակցութեան, թէ իրենք միջոցներ չու -
նին դուրս հանելու հանրօրոյ շինու -
թիւնները :

.....
(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Եօ)

նոյի առաջարկները եւ մասնաւորաբար
Սահմանադրութեան վերաքննութեան
պահանջը, որուն վրայ կը պնդէր թեկնա -
ծուն, կառավարութիւնը կազմելու հա -
մար : Պ. Լիւսի դիտել տուաւ թէ Պ. Փոլ
Ռեյնո լիազօրութիւն կը պահանջէ, իր ու -
ղածին պէս վարուելու համար խորհրդա -
բանին հետ, որ տակաւին երեք տարի ու -
նի եւ որ արդէն չորս վարչապետներ տա -
պալած է : Եւ յայտարարեց, ջերմ ծա -
վերուն մէջ :

— « Մենք տրամադիր չենք մասնաւոր
իրաւասութիւններ տալու ձեզի ոչ 18
ամսուան, ոչ 18 օրուան, ոչ ալ 18 ժամ -
ուան համար » :

Միւս խմբակցութիւններն ալ իրենց տե -
սակէտները յայտնեցին, թեր ու դէմ
կամ որոշ վերապահումներով : Արմա -
տական կուսակցութիւնը համաձայն էր
սահմանադրութեան վերաքննութեան :
Կէս դիշնը շատոնց անցած էր, եւ վիճա -
բանութիւնները տակաւին կը շարունակ -
ուէին : Նախկին նախարար Փիէլ Բոթ քն -
նադատելով թեկնածուին առաջարկները,
դիտել տուաւ թէ «Պ. Ռեյնո կը նմանի
մարդու մը որ իր արհեստը ի դրոժ դն -
լէ, իր վարչապետի պարտականութիւնը
կատարելէ առաջ կը պահանջէ որ իր ծրա -
դիրներն ընդունուին» : Իր կարծիքով,
հակասահմանադրական է Պ. Ռեյնոյի դը -
րած պայմանը : Այս վերջինը պատճառա -
բանեց քննադատութեանց եւ շարք մը հար -
ցումներու, եւ ի վերջոյ, առաւուն ժամը
2.50ին, բացուեցաւ քուէտուփը : Թեկնա -
ծուն կը պարտուէր 235ի դէմ 276 ձայնով :

ՈՐԻ, ԵՐԲ, ԻՆՉՊԷՍ

Այս հարցումը կ'ուղղեն երկու պաշտո -
նակիցներ, «Նայիրի» շաբաթաբերքը եւ
«Յուսաբեր» :

Երեւանի «Սովետական Հայաստան» ամ -
սագիրը 1953ի Բ. քիւով երիտասարդ
բանաստեղծի մը մահը կը ծանուցանէ
պատահաբար : «Ի միջի այլոց» :

Կարդացէ՛ք եւ իմացէ՛ք .
— « Հայպետհրատը «Երգեր» խորագրի
տակ խնամքով ու ճաշակով լոյս է ընծա -
յել Անդրանիկ Թեղեանի ստեղծագոր -
ծութիւնները ժողովածու, որ լաւագոյն
յուշարձանն է երիտասարդ բանաստեղծի
պայծառ յիշատակին » :

Ուրեմն, տղան մեռեր է :
Այս առթիւ, կենսագրական տեղեկու -
քիւն մը .

— « Երիտասարդ բանաստեղծ Անդրա -
նիկ Թեղեանը ծնունդ է Հալէպում (Մի -
րիա), 1927 թուականին : Աւարտել է տե -
ղին միջնակարգ դպրոցը . իսկ 1946 թուա -
կանին ներգաղթել է Սովետական Հայաս -
տան » :

Իր ստեղծագործութեանց մասին խօսե -
լէ վերջ, քերքը կ'աւելցնէ, նորէն մի -
ջանկեալ .

— « Անժամանակ մահը կարեց երիտա -
սարդ, տաղանդաւոր բանաստեղծի կեան -
քի թիւը, մի կեանք որ դեռ շատ բան ու -
նէր ասելու սովետահայ ընթերցողին » :

Արդ, ե՞րբ, ո՞րք եւ ի՞նչպէս մեռած է
այս երիտասարդը : Եւ ինչո՞ւ այսպէս
պատահաբար կը հաղորդեն մահը :

Պէյրութի «Այգ» օրաթերքը գրած էր
թէ Ա. Թեղեան գոհ զացած է ինքնա -
շարժի արկածի մը, Մոսկուայի մէջ :

«Նայիրի» շաբաթաբերքին խմբագիրը,
որ ողբացեալ բանաստեղծին ուսուցիչը ե -
ղած է Հալէպի մէջ, վիճելի գտնելով այս
պարագան, բացատրութիւն կը պահանջէ :

Իր պրպտումներուն համաձայն, «Անդ -
րանիկ Թեղեանի մահը կրնայ իր առա -
ջացած ըլլալ անխոստովանելի պարագա -
ներու տակ » :

Ձեմ գիտեր, կարելի պիտի ըլլայ լու -
սաբանել այս ողբերգութիւնը, ուրիշ այն -
քան եղբրական գաղտնիքներու հետ :

ՎԱԶԷ

ՄԵՐ ԱՅՅՆԵԼՈՒՆԵՐԸ

Պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան
մէջ ընդունելու Տիկին Ժանին Մէյը, հե -
ղինակ եւ անդամ Ֆրանսացի Գրողներու
Միութեան : Տիկինը, Ֆրանսուէի եւ Ա -
մերիկա հաստատուած, կրնն է բա -
նաստեղծ Պ. Յ. Անտոնեսանի եւ սահուն
հայերէն կը խօսի :

Խմբագրատուն այցելեցին, նաեւ Արաքս
Տէր Ոսկի, Պրիւսէյի տաղանդաւոր նկար -
չուէին, եւ Պ. Յարութիւն Մինասեան,
իրանահայ նկարիչը : Այս վերջինը, որ
վերջին ամիսներու ընթացքին նկարահան -
դէաներ սարքած էր Միջին Արեւելքի մէջ,
ատեն մը Փարիզ մնալէ ետք պիտի մեկնի
Ամերիկա :

ՉՈՐՍ ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ Ժերակարման եւ
զնդակահարման մասին Մոսկուա զեկոյց
մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ Ամերիկացի -
ները լրտեսական վարժարաններ հաստա -
տած են արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ :
Չեկոյցին համաձայն, 4 ամբաստանեալ -
ները ամէն բան խոստովանած են : Ըսե -
ր են թէ «հրահանգուած էր խորհրդային
անձնագիրներ ճարել ամէն գնով, նոյն
իսկ սովետ քաղաքացիներ սպաննելով,
Քիւե եւ Օտեսա երթալու եւ լրտեսական
կապեր հաստատելու համար» : Մ. Նա -
հանդերու արտաքին նախարարութիւնը
«սովորական առասպելներ» կը նկատէ այս
վերաբերումները :

4000 ՓԱՆՍՏԱԿԱՆՆԵՐ Պերլինի արեւ -
մտեան չըման պապաստանեցան մայիս 27-
ին, ուսական չըման :

ԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ Ե Ի ԱՄԵՐԻԿԱ

ՊԵՐՈՒԹ, (Յառաջ) — Մինչև այս օրերը լոյս տեսնելը, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլլա, վերադարձած կ'ըլլայ Ուոշինգթոն, իր կայծակնաթուղի ճամբորդութենէն :

Արադաշարժութեան տեսակէտով ամէն նուն դարմանք պատճառեց այս ճամբորդութիւնը, այն ալ քննական — ուսումնասիրական առաքելութեամբ : Այցելել Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի տառնեակ մը երկիրները, հանդիպումներ եւ խորհրդակցութիւններ ունենալ այդ երկիրներու բոլոր կարեւոր տիրական ղեմերուն հետ, տեսակէտներ լսել եւ արձանագրել, ընդամենը 16 — 17 օրուան մէջ, իրապէս որ դարձաւ այն եւ անհալընթաց զորք է : Այն ալ մէկու մը կողմէ, իրեն ամէնէն լիա — զօրեալ ներկայացուցիչը պետութեան մը, որ առաջին անգամ ըլլալով իր արտաքին նախարարը կը զրկէր աշխարհի այս կողմերը :

Պ. Տըլլա այս շոգեպինդ ու յոգնեցուցիչ ճամբորդութիւնը յանձն առաւ, որ — պէտքի կարենայ «առաջին ձեռքի» տեղեկութիւններ քաղել իր անցած ճամբաներէն : Աչքերովը տեսնել եւ ականջներովը լսել այն բոլորը, զորս ամերիկեան զեւ — պանները պարբերաբար եւ ի պաշտօնէ տեղեկացուցած են իրենց կառավարու — թեան : Այլեւ, բարձրատիման պաշտօնաստարի իր ներկայութեամբ ցոյց տալ Մերձարեւելեան եւ յատկապէս արաբական երկիրներուն, թէ որքան սուր է Մ. Նահանգներու հետաքրքրութիւնը իրենց հանդէպ, մասնաւորապէս ներկայ արաբական մէջ :

Ի հարկէ նախագահ Այզենհաուերի եւ իր անմիջական շրջապատին դադարեք պիտի մնան այն տպաւորութիւններն ու տեղեկութիւնները, զորս Պ. Տըլլա պիտի պարզէ իր վերադարձին : Մամուլը եւ հետեւեալ արաբական երկիրներու մէջ մասնաւորապէս աշխարհը պիտի գիտնան միայն այն, ինչ որ պիտի արտօսուի զիտնալ նախարարական յայտարարութեանց կամ լրագրական ասուլիսներու միջոցով : Մնացածը ցոյց պիտի տան կեանքն ու ժամանակը :

Բայց, ինչ որ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ ապրողները տեսան ու լսեցին այս կարեւոր ճամբորդութեան առթիւ, արդէն իսկ պիտի բաւէ զիտնալու համար, թէ Պ. Տըլլա լաւ ու խանդավառ տպաւորութիւններով չվերադարձաւ իր այս սրաթուղի պտուղէն : Կարելի է ըսել նոյնիսկ թէ, արաբական երկիրներու մէջ մասնաւորապէս, պտուղը եղաւ անսխալ ու նեղացուցիչ : Նախարարը իր զիմացը դտաւ Մ. Նահանգներու եւ անոր միջին — արեւելեան քաղաքականութեան ղեմ ծառայած արաբական աշխարհը, երբեմն զուսպ եւ երբեմն կրակաւ իր արտայայտութեանց մէջ : Գտաւ այդ աշխարհը, միացեալ ճակատով եւ միացեալ համարաբար —

կան պահանջներով :

Այդպէս ալ պիտի ըլլար, որովհետեւ իրենց այժմու քաղաքականութեամբ, Մ. Նահանգները, ըստ համարարական հանրային կարծիքին, պետական շրջանակներուն եւ մամուլին, կողմ են այն քանի մը կենսական հարցերու մէջ, որոնք կը յուս — գեն արաբական աշխարհը : Ու կողմ հակարարական դիրքով :

Կողմ կը համարուին, որովհետեւ կը պաշտպանեն բրիտանական տեսակէտը, Մուէզի Զրանցքի գրաւումը շարունակելու հարցին մէջ :

Որովհետեւ առանց արաբական պահանջներուն ընթացք տալու, կ'ուզեն Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան դաշինք մը փաթեթել Արաբներու վրին, Անգլիոյ գործակցութեամբ :

Կողմ կը սեպուին, մասնաւորապէս Իսրայէլին ընծայած աջակցութեանց ու քաղաքական քաջամտութեան, ի միաս արաբական շահերուն եւ ապահովութեան : Այն Իսրայէլին, որ կ'անտեսէ ՄԱԿի որոշումները Պաղեստինի բաժանման մասին, որ գրաւած է Երուսաղէմին կէսը, կը մերժէ ներս առնել հարեւր հազարաւոր Արաբներ եւ, հակառակ երկրի սահմանափակ տարողութեան, աշխարհի ամէն կողմերէն Հրեաներ կը փոխադրէ, զօրանալու համար : Այս հարցին մէջ մասնաւոր մէկ հիմնական տեսակէտ ունին բոլոր Արաբները : Անոնց համոզումով Իսրայէլը Իսրայէլ դարձնողը եղաւ բացառապէս Ամերիկան : Տրամադրեց անոր դրամական եւ զինական ամէն կարգի աջակցութիւն, լայնօրէն :

Բոլոր այս իրողութիւնները կը հաստատեն, թէ Մ. Նահանգները, Թրումբլի իշխանութեանօրով մասնաւոր, մշակեցին եթէ ոչ հակաարաբական, զէթ արաբական աշխարհին համար անհաճոյ եւ անհանդուրժելի քաղաքականութիւն մը : Փորձեցին անշուշտ, միաժամանակ, եւ յատկապէս «Զրդ կէտի» օժանդակութիւններով սիրաշահել նաեւ Արաբները, բայց եւ այնպէս, իրենց նախապիտութիւնը միշտ ալ հակեցաւ Իսրայէլի կողմը : Այս պատճառով ալ, բոլոր Արաբները, մէկ բերան, ըսին Պ. Տըլլին. — « Եթէ կու գար ձեր այս արամադրութիւններով եւ այս պայմաններու մէջ հաշտեցնելու մեղ Իսրայէլին հետ, չէնք հաշտուիր, մինչեւ որ զոհաբեր չտրուի մեր արդար եւ օրինաւոր պահանջներուն » :

Ու դարձեալ, բոլորը միակամ կանդ — նեցան Եգիպտոսի կողքին եւ պահանջեցին առանց որեւէ պայմանի պարպումը Մուէզի Զրանցքին, բրիտանական ուժերէն : Կարգ մը երկիրներ, նոյնիսկ, աւելի ընդլայնելով իրենց պահանջներու շրջանաւորը, առաջ քննեցին նաեւ ամերիկեան ուրիշ երկիրներու ինքնորոշման իրաւունքը :

Ահա, համարարական այս հոգեվիճակն մէջ Պ. Տըլլա ճեղքեց արաբական աշխարհը եւ վերադարձաւ իր երկիրը : Մեծ կարեւորութիւն պիտի ներկայացնէ այս պտուղը այն իմաստով, որ այսուհետեւ Նախագահ Այզենհաուեր ինչ որոշումներ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ Լ Ս Ա Ր Ա Ն

Համազգային Ընկերութեան Հերթական լարարան տեղի ունեցաւ Մայիս 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ :

Դասախօսն էր Մարտիրոս մասնաճիւղի նախագահ, ծանօթ գրագէտ Պ. Կ. Փոլատեան, որ նիւթ ընտրած էր «Գերիրապաշտութիւնը» :

Նախագահը Պ. Պարսամեան ներկայացնելով դասախօսը, յայտնեց թէ գերիրապաշտութիւնը դարձեալ մըն է որ 1919ին հիմնուեցաւ Յրանսայի մէջ իրեն բողոքի ցոյց դանազան դարձնելու ղեմ :

Կ. Փոլատեան. — «Ոչ միայն Փրանսա — կան, այլ ընդհանուր ազգերու գրականութեանց մէջ, գերիրապաշտութիւնը քառանկող դարձաւ ամէնէն կարեւոր շարժումը : Առաջին համաշխարհային պատերազմի վաղորդայինն էր որ ստեղծուեցաւ այս շարժումը խումբ մը տաղանդաւոր եւ լմբոստ տղոց կողմէ եւ կը ձգտէր մարդկային մտածումը հիմնական յեղաշրջման ենթարկել : Այս շարժումը կրնայ ներշնչման աղբիւր ծառայել ժամանակին հետ քաղաքացիական պայքարներու համար : Անտէր Պոլիթի, Լուի Արալոն, եւ Զիլիփ Սուփո հիմնեցին գերիրապաշտ դարձող 1919ին եւ իրենց առաջին թերթը կը կոչուէր «Լիթերատիւր» : Գերիրապաշտութիւնը իր սկզբնական շրջանին կատարել ընդլայնում մըն էր գոյութիւն ունեցող ընդհանրային կարգ ու սարքին, գրականութեան, արուեստին, կրօնքին, օրէնքին, իշխանութեան եւայլն ղեմ : Պատերազմի յարստութիւն ազատած երիտասարդներ, խելագար հոսած արիւնքն, հոգեկան պիտուր, ոչ մէկ բանի հաւատ կ'ընծայէին, ոչ մէկ բանի կը հանդիմանէին, հինը քանդելու եւ նոր աշխարհ մը ստեղծելու անհաճանջ կամքով հրապարակ նետուած էին : Կը կազմէին հրապարակային գալթակալից գաղափարութիւններ, կը դատէին ընկերութեան ամէնէն ակա — նաւոր ղեմերը իրենց դաւաճան : Կը դատարարէին Մօրիս Պարէսը, Պապը, եւ բոլորին առջեւ բեմի վրայ կ'աւելնէին

ալ տայ արաբական երկիրներու մասին, իր գիրքն ու որոշումները պիտի ըլլան վերջնական եւ ըստ այնմ պիտի զնաճատուին կամ մերժուին Արաբներու կողմէ : Նախագահ Այզենհաուերին, ուրեմն, իրեն նորաստատու ամերիկեան իշխանութիւն, կը ներկայանայ առաջին ու վերջին պատահութիւնը, սիրաշահելու կամ թշնամացնելու համար Արաբները : Երկու պարագաներուն ալ, հակադրեցութիւնը պիտի ըլլայ ուժեղ, աշխարհի այս մասին մէջ :

Սպասել պէտք է քիչ մը տեսնելու համար, թէ ղեպի որ կողմը պիտի հակի ամերիկեան նմարը :

ԿԱՐՕ ԳԵՈՐԳԵԱՆ

անոր մօրուքը : 1924ին Անաթոլի Յրանսի մահուան առթիւ հրապարակ կը հանեն տետրակ մը ուր ի մէջ այլոց գրուած է հետեւեալը. — «Պէտք է Սէն գետը նետել այդ գիւղի եւ ոչ թէ թաղել հողին մէջ, որովհետեւ անոր փոշին կրնայ ապակա — նել մեր շնչած օդը » :

Կորոշեն բոլոր մեծ մարդոց մասին իրենց կարծիքը ներկայացնել հասարակութեան, ուր մտուեալ Ֆօշ կը ստանայ ամէնէն տկար նիւշը :

Գերիրապաշտները մեղի բերին այն նորութիւնը թէ իրականութեան եւ երազի միացումով միայն կարելի է հասնիլ աւելի բացարձակ իրականութեան մը, ուրկէ ստացան իրենց անունը՝ Գերիրապաշտ : Կը սկսին իրենց տարօրինակ փորձերը, կը հաւաքուէին գիւղերները ընդհանրապէս Պրեթօնի տունը եւ կը ստեղծէին հաւաքական հիպոստացումի վիճակ մը : Այդ անդիտակից կէս քուն կէս արթուն վիճակի մէջ իւրաքանչիւրը կը սկսէր խօսիլ ու գրել եւ այդ գրուածքները կը կոչուէին Լիթերատիւր օբօմաթիֆ : Պէտք է խոստովանել որ լաւագոյն կտորներ կան այդ ձեւով գրուածներուն մէջ :

Սպասել 1925ին վերջ կուտան իրենց խառնակ փորձերուն, որովհետեւ դառնան ցանքի եւ խելագարութեան տանող մթնոլորտը կը սկսի վտանգաւոր դառնալ : Այդ թուականին վերջ կը բացուի բեղուն շրջան մը ու կը հրատարակեն իրենց նոր թերթը, Բիվոլիւսիօն Սիւռալիստ, կը հրատարակեն գիրքեր եւ կը սկսին հիմնաւորել իրենց տեսաբանութիւնը :

Ճիշդ է որ գերիրապաշտները բանաստեղծութիւնը կը հասցնէին իր ամէնէն անորոշմանական սահմանին, բայց բոլոր ծայրագիտութիւնները կ'իյնան ժամանակին հետ, եւ այսօր որոշապէս կարելի է ըսել թէ գերիրապաշտութիւնը մեծապէս յեղաշրջեց Փրանսական բանաստեղծութիւնը : Նախապէս բանաստեղծը կը մեկնէր վերացական մեկնակէտէ մը հրաշային հասնելու համար, գերիրապաշտ բանաստեղծը կը մեկնի իրականութիւնը ունենալով իրեն հիմ եւ կը հասնի հրաշային :

Դասախօսութենէն վերջ լրացումներ ըրին Հ. Բալուէան, Գ. Ճիզմէճեան, Մ. Պարսամեան, Տիկ. Հոսիփ. Իփէկեան, Թ. Գառնիկ, Դ. Մեյրեան, Վ. Մեյրեան, յայտնելով թէ հայի, կեանքի մէջ ալ ունեցած են գերիրապաշտութեան փորձեր :

Հարցումի մը պատասխանելով Պ. Փոլատեան յայտնեց թէ գերիրապաշտութիւնը յանուն արուեստի յեղաշրջման ստեղծուած շարժում մըն էր եւ չունէր քաղաքական հանգամանք : Եւ կարգաւոր կարգ մը կտորներ գերիրապաշտ գրողներէ, եղբակցուց թէ մեղի կը մնայ այս լուսաւոր երկրին մէջ, ուսումնասիրել բոլոր դարձողները, բարձրացնելու համար մեր գրականութիւնը, եթէ կ'ուզենք փրկել մեկը մեկ :

Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնելով դասախօսին լարարան փակեց ու գիւղերին : Պ. ՊԱՐԳԵԻ

ՕՏԱՐ ԷՉԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

Իրեն մօտենալու յանդգնողներուն դրոհին մայախի քաջութեամբ կը տոկար, որ իր մօրթեմ Թուրքերու զինաները կիսաշրջանակ մը կը կազմեն իր առջեւ : Տա — կաւին վերաւորուած չէր, ու թէ եւ կը նահանջէր, զինքը շրջապատողները չէին կրնար յաջողել : Մէկէ աւելի սպիներ, իր զէն ու գրահին ներքեւ, կը վկայէին թէ երկուքս տեսնէ ի վեր կը ճանչնար վը — տանդները. բայց բոլոր այս վէրքերը տարբեր դուպարներու մէջ ստացուած էին : Հակառակ իր ծեր տարիքին, ան բաւական զօրեղ էր ամենաթաքմ մարտիկներուն հաւասար նկատելու համար ինքզինքը. իրեն մօտենալու համարձակող ոտնիները աւելի բազմաթիւ էին քան իր սպիտակ մազերը :

Իր թուրը հնձած էր շատ մը մայրի — բու գետածին զաւակը, Երբ Միտթիթի առաջին անգամ կը թափէր Ալլահը պաշտօնողներուն արեւը : Երկար ժամանակէ ի վեր ինքն իսկ զրկուած իրենէն, իր կիկիծը հօրմէ մը աւելի չարաղէտ եղած էր : Եթէ մահաստեղծները կ'ամբողջին կենդանադնումով, Պատրիկէսի շուքը իր հանգստին համար ողջակիզուած չը —

լաղ զոհեր ունեցաւ քան Միտթիթի զաւակը, որ մեռաւ Ասիան Եւրոպայէն անջատող վայրերուն մէջ (*) : Ան թաղուեցաւ այն ծովափին վրայ, ուր այնքան պատերազմիկներ իրենց գերեզմանը դառած էին դարերու ընթացքին : Ի՞նչ կը մնայ մեղի ճանչցնելու համար այս հերոսներուն մահը ու իրենց գերեզմանատեղին : Ոչ մէկ դամբանաքար. անոնց աճիւնները ցանուցիւր են, բայց բանաստեղծութիւնը իրենց կ'ապահովէ անմահութիւն :

Ալլահի կանչին թնդելը կը լսուի : Միւսլիմաններու ամենաքաջ եւ ամենախիզախ զօրադուռն է որ կը յառաջանայ : Իրենց պետին ջրապինդ քաղուելը մերկ է մինչեւ ուր : Զիրենք առաջնորդաղ այս բազուկը միշտ պատրաստ է դարձնելու : Ի հարուածներէն է որ զինք կը ճանչնան կրօններուն մէջ : Միւսները աչքի կը դարնեն շողշողուն զէնուղբաճով մը, թանկազին աւարի մը յոյսով թշնամին փորձելու համար : Ուրիշ հարուստ երախակալով սուր մը ունին, ոչ մէկը աւելի անարկու չեղը մը կը կրէ : Այլի չեղը փաթեցողով մը չէ որ կ'ուզէ ճանչցուիլ, այլ իր մերկ եւ արիւնասնդի քաղուելով : Գացէք ղեպի ամենակուտ դուպարը, հոն է որ պիտի գտնէք զինքը : Ոչ մէկ միւսլիման նշանադրօշ չէ առաջնորդած Տիւրքները այնքան

(*) Պայքարն կ'ակնարկէ Տարտանէլի անցքին վրայ Թուրքերու եւ Վենետիկցիների միջեւ տեղի ունեցած պատերազմին :

— Երէկուրէն ի վեր, կը պատասխանէ Միտթիթին, ու չեմ արտասուել իր մահուան վրայ. զաւակներէս ոչ մէկը Մու — համաճիտի կամ հաւատուրացի մը կա — պանքին տակ պիտի մտնէ : Մօտեցիր ու ինքզինքդ պաշտպանէ :

Մարտահրաւէրը ի զուր ուղղուած է : Այլ արդէն ալ ողջերու համարներն չի պատկանիր : Մինչ Միտթիթի անաղորոյն խօսքերը լաւագոյնս կը ծառայէին վրէժ — խնդրուեցան, քան ինչ որ պիտի ընէր իր սուրին խայրը, եթէ ժամանակ ունենար զայն միւսմեկու դաւաճանին սիրտը, քանի մը յուսակուտը քաջեք զեռ պաշտ — պանուած եկեղեցիի մը հարեւան անդառտակէն արձակուած զնդակ մը տապալած էր Ալիը :

Նախ քան իր կեանքը վերջացնող վէրքին արեւահաստումը կարելի ըլլար տեսնել, ան կը տատանի ու կ'իյնայ : Աչքերէն փայլակ մը կը ցայտէ, ու շատ շանցած խաւարը կը պատէ իր բարախուն գիւղի — կեանքէն լոկ իրեն կը մնայ անցողակի սարսուռ մը, որ տակաւին կը շարժէ գետնին վրայ տարածուած իր անդամները : Կը փորձեն զինքը վերցնել. իր կուրծքն ու ճակատը չաղախուած են փոշիով եւ արեւնով, կապտագոյն շրթներէն կ'արտահոսին սեւ արեան փսփոսներ :

(9)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍ

ՆՈՐԽԱՐԱՎԱՐԻ ՄԸ ՀԱՄԵՐԳԸ

Մայիս 17ի կիրակի օրը Սալ Կալոյի մէջ տեղի ունեցաւ խմբավար Գ. Եան - պէկեանի առաջին համերգը : Իր կազմած խումբին անունն է «Նայիրի», իսկ ինքն ալ տակաւին ուսանող է եղբայրսէն եկած եւ կը յաճախէ Սէզար Փրանք երաժշտա - նոցը, որուն շնորհիւ հինգ տարի է :

Այս քանի մը մանրամասնութիւնները տալով մտադրութիւն չունինք «մեղմա - ցուցիչ» պարագաներ փնտռելու համեր - գին զեղարուեստական արդիւնքին շուրջ : Ընդհակառակն, այս երիտասարդը իր բնաւ խմբավար, ուժգին խառնուածքի տէր, զարմացուց ունեցողները : Աւելի էական - նը, Եանպէկեան մեր Կոմիտասեան ազգա - յին ոճը խորապէս գնահատող արուեստա - գէտ մը, զայն տարածելու, տեսականա - ցնելու, տարփողելու կը միտի, ինչ որ պոպուլի արժանիք մը չէ արտասահման ծնած երիտասարդի մը համար :

Կը կրկնեմ, ինծի համար անակնկալ մը եղաւ, (մանաւանդ որ, Պոլսէն մինչեւ Փարիզ, բաւական հայ խմբավարներու հանդիպելու եմ ու շատ անգամ յուսախաբ եղած : Տեսածներէս բացառութիւն մըն էր վարդան Սարգսեանը, որ գիտէ երաժշ - տական գործիքներուն ամէնէն կատար - եալէն մարդկային կոկորդէն նրբահիւս մոզայիքը կերտել : Կը թուի թէ Եանպէկե - ան ալ կը փորձէ նոյն ըմբռնումով վա - րել խումբը :

Ըսի թէ ասիկա երիտասարդ խմբավա - րին առաջին համերգն էր : Այս «առաջին» - ները սրտառուէ բան մը ունին իրենց մէջ - վիպի՝ Կոմիտասի առաջինը համերգը՝ Թիֆլիսի մէջ, որուն շուրջ յիշողութեանց ձոխ գրականութիւն մը ստղծուած է : Այս «առաջին»ները քանդակագործի մը յղացքին կը նմանին : Արձանագործը ինչ - պէս որ կաւային հողը առած, կամ մար - մարեայ կարծր քարը, կը թրծէ, կը տա - չէ, կը յզկէ այդ կոշտութեան մէջէն զե - ղեցիկը արտաբերելու համար, խմբավար մըն ալ, 60-70 մարդկային ձայներ իրա - րուն մէջ բաղադրելով յոյժի ծաղիկները կը թափթփէ մեր հողիններուն մէջ : Այս «ա - ռաջին»ներէն եթէ երաժշտասէրներ յու - սարեկ դուրս ելլեն, խմբավարը ռազմա - դաշտին վրայ իր սուրը խորտակել տուած զինուորի մը պիտի նմանի : Պարտութիւնը միասին պիտի քաշէ կեանքին ընդմէջէն : Անուններ տալէ կը զգուշանամ, ընթեր - ցողը թող ինք փնտռէ, եւ պիտի գտնէ քանի մը հատ, նոյնիսկ մեր ապրած մի - ջալայրին մէջ :

Երիտասարդ խմբավարին մուտքը հա - մակերի իրաւ :

Նորութիւն մը չէ, երբ ըսեմ թէ ար - ուեստներուն մէջ ամէնէն աւելի մարդ - կային գիտակցութիւնը խորողը երաժշ - տութիւնն է : Այդ պատճառաւ ալ, կիրթ ճաշակի տէր անձեր երբ կ'ուզեն յարգել իրենց հասարակութիւնը, կը զգուշանան

ԳԱՆՈՒԹԷ ԳԱՆՈՒԹ

ՅԻՐՈՒՅԱՆ ՀԱՅԵՐ

Պեղծական Գոնիոյի մեր բաժանորդ - ներէն Պ. Խաչիկ Տէրվեղեան մեր խմբ - բաղարտունը այցելած ըլլալով, հետեւ - եալ տեղեկութիւնները քաղեցինք . —

Համբանքով Հայեր կան պեղծական Գոնիոյի մէջ : Յրուած են զանազան քա - ղաքներու մէջ : Տիկ. Աննիկ տըրֆոստեր կը բնակի Պուքարուի մէջ : Օռնտա Ռուս - տիի, Ուզուն Պուսա քաղաքին մէջ, մի - այն մեր բնառնիքը, Տէրվեղեան (Գա - բաժնուսպի, իսկ կինն Ատափաղաքի), վեց հոգիէ կը բաղկանայ : Մայրենի լե - զուն պահած ենք տան մէջ :

Էլիպպէթվիլի մէջ կը գտնուի Երուանդ Գրիգորեան : Ծարովիլի մէջ կայ հայ բժիշկ մը : Սթանլիվիլի մէջ Մատթէոս Մարկոսեան (ամուրի) :

Ուրիշ գնահատան քաղաքներու մէջ ցան - ցառ թիւով Հայեր կան : Յոյները մեծա - մասնութիւն կը կազմեն եւ յունարէնը կը գործածուի ամէն տեղ : Արտածում — նե - բաժնումը Հրեաներուն ձեռքն է, ինչպէս եւ Անգլիացիներու «Սէտէք» ընկերու - թեան : Գլխաւոր արտադրութիւնն է ըն -

հակոտնեայ երաժշտական ոճեր, զպրոց - ներ մտցնել նոյն յայտագրին մէջ : Խոր - չումը հողեկան բեկում յառաջ կը բերէ մեր տրամադրութեան մէջ :

Եանպէկեանի կազմած յայտագրին ոճը զուտ մեր ազգային երաժշտութեան, կոմիտասեան հայեցի ոճին փառաբանու - թիւնն էր : Սկսաւ Գր. Սիւնիի «Հունձքի երգով»ը, ու յաջորդաբար լսեցինք Մադ - մանեանի «Ջաղացքի ձամբին»ը, Կանաչ - էանի «Հոյ նարը», Եամպէկեանի «Գաղ - թականին վերադարձ»ը, ու մանաւանդ Կոմիտասի «Սարը Սարին նման չէ»ն, «Զիզ դու քաշիք», «Գարուն ա ձիւն ա արբը», «Պուստա պուկէ», «Էս գիշեր», «Սիփանայ քաղքը» եւայլն : Անուշտ հոս բոլորին վերջումը չեմ կրնար կատա - րել : Նկատելով որ խումբին անդամները եւ անդամուհիները հոս ծնած կամ հոս մեծցած երիտասարդներ են, որոնց հա - յերէնը կը կաղալ, խմբավարը լաւ կը ցած էր իւրացնել տալ մեր երգերուն ո - ղին եւ բառերը : Բայց պիտի ուզէի քանի մը խօսք նուիրել զեկաւարին արժանիք - ներուն :

Առաջին. — Ան ճարտար աքաբ մը ունի, ձայներու բաշխումէն ետք, գիտէ մէկ ան - դամէն կեանք տալ երգուելիք կոտորին : Երկրորդ. — ամենադժուարին կոտորներու մէջ անգամ, օրինակ «Սիփանայ քաղքը», խումբը, պահեց իր ձայնական կոտորը : Ու վերջապէս երրորդ՝ ինքնուրոյն էին իր վերջաւորումները (Ֆինալ) :

Համերգին իրենց մասնակցութիւնը բե - րած էին օտար «սոլիստ» արուեստագէտ - ներ : Հ. ԲԱՆՈՒՆԱՆ

տիր տեսակի սուրճը «Արապիկա» : Օղը չատ լաւ է :

★

ՏԱՍԸ ՆՈՐԱԳԻՐՆԵՐ անցած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը Գարանթինայի մէջ (Պէյրութ), կնքահայրութեամբ ըն - կեր Կոմսի որ այս առթիւ շնչուած է . — «Մեր կուսակցութիւնը նուիրումի եւ գործի կուսակցութիւնն է, իսկ ձեր գործի դաշտը մեր բաղադարած ժողովուրդն է : Դուք միշտ պատրաստ պիտի ըլլաք անոր վերելքի եւ ձգտումներուն ծառայելու » :

Ընկեր ՅՈՒԱԿ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ թաղու - մը կատարուած է Մայիս 19ի Թեհրանի մէջ, ի ներկայութեան զաղափարակից ըն - կերներու, նախկին աշակերտներու եւ բա - րեկամներու : Դամբանականներ խօսած են Յովհ. Ա. քհնյ. Հաճեան, ընկեր Զաքար Եոյեան, ընկեր Ռաֆայէլ Խոյեան, Պ. Երուանդ եւ Պ. Արսէն Խաչիկեան, վեր հանելով հանդուցեալին բեղնաւոր գոր - ծունէութիւնը հանրային, ղեկուարական եւ կրթական մարզերուն մէջ : Ընկեր Զա - քար Եոյեան դրուատած է անոր զոհարե - րութեան ոգին :

ՏՈՔԹ. Հ. Քէրիկեան Ամերիկայի վի - բարոյէտներու Միջազգային գոյէճի համա - դումարին մէջ բացառութեամբ է թէ ինչպէս կարելի է մետաղէպոլի չլթայ մը զե - տեղելով նախարարուելի ոսկորներէն մէ - կուն մէջ՝ ազատ շարժում տալ անշար - ժութեան դատապարտուած արմուկին : Բժ. Քէրիկեան ոսկորի մասնապէտ վի - բարոյէտ է ամերիկեան հիւանդանոցի մը մէջ եւ դասախօս բժշկ. համալսարանի մը : Հիւանդի մը թիւին վրայ գործողու - թիւն կատարած է արմուկի մկաններու տեղափոխութեամբ որով հիւանդը կրցած է թեւերը աջ ու ձախ շարժել :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հ.Մ.Բ.Մ.ի աղջիկները եր - բորդ տարին ըլլալով եղած են պատգէթ - պոլի ախոյեան : Մայիս 19ի մրցումը Հ. Մ.Բ.Մ.ի եւ Պէ Տէ. Տէի միջեւ տեղի ունեցած է ի ներկայութեան հանրային - տութեան նախագահին եւ տիկին Եամու - նի : Մրցումէն ետք նախագահը անձամբ յանձնած է բաժակը Հ. Մ. Բ. Մ.ի խմ - բապետուհի Օր. Մարի Սարեանին :

ԵՐԱԺՇՏԱԳԻՏ Օհան Տուրեան Պոլսոյ մէջ յաջող նուագահանդէսներ տալէ վերջ անցած է Կիպրոս, ուրիշ ետք պիտի եր - թայ Լիբանան :

ԻՐԱՔԻ Ֆէյսալ Բ. թագաւորին դահա - կալութեան առթիւ Հայոց Քաղաք. Ժո - դովը հրահանգած է բոլոր թաղականու - թիւներու եւ հոգաբարձութիւններուն ներկայանալ նահանգապետներուն եւ շը - նորհաւորել թագաւորը : Դարձեալ Քա - ղաք. Ժողովը հրահանգով Մայիս 3ին Ի - րաքի բոլոր Հայի. եկեղեցիներուն մէջ տեղի ունեցած են մասնաւոր աղօթք եւ մաղթանք Ֆէյսալ Բ.ի արեւատութեան համար : Ֆէյսալ Բ.ի թագաւորութեան առթիւ պարգեւատրուած բաղաժախ ան - ձերու կարգին կան նաեւ հետեւեալ Հա - յերը. — Իսկէնտէր Ստեփան՝ Բաֆիտէյնի

Գ. կարգի շքանշանով, բժիշկ Յ. Զօպան - եան, Պ. Արքայ Յովհաննէսեան եւ վա - հէ Սեւեան Բաֆիտէյնի Գ. կարգի շքա - նշանով :

× Հապանէէյի մէջ սարքուած մեծ ցու - ցահանդէսին մէջ չորս Հայեր ստացած են մրցանակներ : Բաղարատ Յարութիւնեան (մետաղադրժութիւն) ափսէի մը կեղ - րունը փորագրուած «Հայաստանի» թար - տէսը Ուելսեան սահմաններով : Միւս - ներն են Տիկին Մաքրուհի Գուրգյանեան (անդրադրժութիւն), Օր. Վերջալոյս Հայրապետեան (անդրադրժութիւն), Ժիրայր Գասպարեան (մետաղադրժու - թիւն), իսկ հայկական պարերը ամէնէն շատ գնահատուած են :

ԾԽԱՌՈՏԸ
ԻՆՉՊԵՍ ԿԸ ԹՈՒՆԱՌՈՐԷ ՄԵԶ

Քսան հատ գլանիկի մէջ 60էն մինչեւ երկու սանթիկրատ ներքոյին կայ, դա - նիկներու տեսակին համաձայն անշուշտ : Բայց մենք ծխելու ատեն այդ ներքոյին 200 մտաին մէկ մասը միայն կը ծծենք : Կիները այրերէն աւելի կ'ազդուին նի - քոթիննէն :

Ծխամոլութիւնը կրնայ յառաջ բերել հետեւեալ տկարութիւնները . — Բերանը կը բորբոքէ, հազ, խորշուրք, եւ թոքե - րու բորբոքում կուտայ : Սրտի բարա - խում եւ տկարութիւն կը պատճառէ . ստո - րին անդամներուն երակները կը բորբո - քեցնէ : Ծխամոլը կ'ունենայ դժուար - մարտութիւն եւ ախորժակը դողուի : Ծ - խամոլին կամքը եւ յիշողութիւնը հետ - զհետէ կը տկարանան եւ կը ծուլանայ :

Ծխախոտին մէջի ներքոյինը «ասիտ փրէսիք»էն վերջ, ամէնէն զօրաւոր թոյ - ննն է :

Պոպուլի կաթիլ մը դուտ ներքոյինով, կա - րելի է ստուկեցնել կատու մը : Ծաղարի մը աչքին մէջ երբ պոպուլի կաթիլ մը դուտ ներքոյին կաթեցնէ կէս վայրկեանէն կը մեռնի կենդանին :

30 սանթիկրատ դուտ ներքոյին առողջ մարդ մը անմիջապէս կը մեռնի :

Բնաւ չծխելը լաւագոյնն է : Բայց եթէ ստիպուած էք, հետեւեցէք հետեւեալ հը - բահանդներուն : Անոթի միջակի մէջ մի ծխէք, այլ ճաշերէ վերջ : Մի ծխէք, կարողացած կամ դրած ժամանակ, որ - պէպի ձեր աչքը չլինասուի : Մի ծխէք քա - լած կամ վաղած ատեն, որպէսզի աւելի ներքոյին չծծէք : Մի ծխէք դոց եւ նեղ սենեակի մը մէջ : Մի ծխէք ծխիկին եր - կու . երբորդ մատէն աւելին, որովհետեւ ծխիկին մնացած պղտիկ մասը աւելի նի - քոթին մարարած կ'ըլլայ : Օրական մի - այն հինգ կամ վեց գլանիկ ծխեցէք : Մի ծխէք մարած գլանիկ : Ծխափողով ծխե - ցէք :

Լանջախտ (անժին տը փութթրին) հի - ւանդութեան ամենազգլխաւոր պատճառը ծխամոլութիւնն է :

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՉ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Կիները ու տղաքը քաշուած էին մեր դիմացը, շուրջանակի, ծալապատիկ նս - տած էին ամէն տարիքէ եւ աստիճանէ գիւղացիներ, մեր հարցումներուն կը պա - տասխանէին չափաւորութիւնով աւ լըր - չութեամբ :

Դիտեցին զր մեծ անաչառութիւն կար իրենց դատողութիւններուն մէջ, եւ եթէ անոնք նոյն իսկ պահ մը չէին մտածած խոնարհիլ թշնամիին առաջը, միւս կող - մանէ՛ր ատկութիւն ալ չկար իրենց բա - ցատրութիւններուն մէջ այն դրացի եւ խաղաղակեաց Թուրքերուն համար որոնք թշնամիին ցեղէն էին. նոյնիսկ երախտա - ղիտութեամբ կը յիշատակէին բոլոր այն զրուստները որոնցմով կ'ապացուցանէին թէ իրենց դրացի իշխաններէն շատեր վե - ճահնութեամբ եւ կեանքերին վտանգի զնելով պաշտպաններ էին զիրենք :

— Մեր «տիւնամը» իրենց ալ «տիւն - մանն» է, որ պիտի դայ որ ամէնքն ալ պի - տի հասնան . . .

Մեզի պատմեցին Միւրֆէտ գիւղի զէպըր : Դարսէն հինգ ժամհետէ էր, ե - բեպուն երկու տնուոր. թշնամին կը յար - ձակիւ եկալիք եկեղեցին եւ տասնրեօ -

թը տունները թէեւ գիւղացին ինքնապաշտ - պանութիւն կ'ընէ, բայց գիւղը բացար - ձակ կործանուած կ'ազատի շնորհիւ Հիւ - սէյն էֆէնտիի շրջի Մահմուտ հօճային : Կոնստանտնուպոլի մէջ գիւղա - ցիներու փոքր թիւին եւ թէ իրենց որսի զէնքերուն տկարութեան պատճառաւ . բայց հօճան իր տունը կը հաւաքէ կրո - ուղիները, զիրենք կը սրտապնդէ, կը զե - րադրուէ իրենց ինքնապաշտպանութեան սրբազան խանդը, ու երբ թշնամին կրկին յարձակում կը գործէ, կը գտնէ հօճան «կեպուց»ներուն գլուխը անցած :

Յուզմունքի տաք տաք արցունքներ կ'իջ - նեն սեւեցած եւ խորշումած դէմքերու վը - րայ, մինչ ուրիշ մը կը ներկայացնէ ու - րիշ գրուածք մը .

— Ես Պահճէ գիւղացի եմ, Դարսէն չորս ժամ հեռու. մեր գիւղը կը բնակէր Պոյ - բաղ Բէօսէ որուն հայրն ու մեծ հայրը մեռած էին ժամանակաւ Զէյթունի մէջ Հայերու ձեռքով :

Այդ բնառնիքին անդամները մեծ բարե - կամութիւն եւ անխաճանք կը ցուցնէին Հայերու եւ չէին դադրեր պարծենալէ թէ իրենց հայրը ու մեծ հայրը ճշմարիտ քա - ջերու կողմէ մեռած են : Դէպքը պատա - չեցաւ ու անոնք մեզի պաշտպանեցին . կտրիճ էին. ոչ թշնամիին թիւր ոչ անոնց զէնքերուն տեսակը զիրենք կը վախցնէր : Հարիւր յիսուն Հայ իրենց կեանքը կը պարտին Պոյրաղ Բէօսէին :

Օր մը իր բացակայութենէն օգուտ քա -

ղելով «տիւնամը» եկաւ մեր վրայ. այն օրն ալ Բէօսէին կինը գլուխը կեցաւ եւ կրցանք մենք մեզի պաշտպանել :

Այս պատմութիւնները ընդհատուեցան ձին Թորոսի երեւումով . անիկա նոյն օրը դապեր էր շրջակայքը պտուելու եւ այդ պահուն միայն հասեր էր Դարս — Բա - ղար :

Մեծ խանդավառութեամբ ողջունեցին զինքը, եւ մեր դիմացը բոլորակի նստող գիւղացիները տեղ բացին իրեն : Անիկա բարձրահասակ եւ յաղթանքամ մարդ մըն էր որ ճորճորալով կը յառաջանար պա - տըպմէն վրայ. մուլ ըլլալուն՝ անմի - ջապէս շտեմանք իր դէմքը. բայց երբ ա - նիկա իր կարգին ծալապատիկ նստեցաւ, մէջտեղը դրուած խոշոր լապտերին լոյ - սով որոշեցինք իր դիմադիմերը : Թուի էր միւսներուն պէս եւ դէմքը արեւին տակ կ'անձուռնուէր . իր աչքերը կը փայլէին ար - տասնորդ գրեթէ յիմարական փայլով մը, ու ինքը ամբողջութեամբ գիւղովի երե - տոյթ ունէր. կարծես արեցած ըլլար իր անակնկալ, իր արտակարգ յաջողութիւ - նովը : Երբեմն փառապանք, երբեմն խո - նարհ, անուի կը ճաշակէր իր յաղթանա - կը, իր լուրթեան մէջ :

Պահ մը ամէնքն ալ լսեցին եւ նայ - ուածքներով գոռեցին այդ հերոսը : Անիկա Դարս — Բաղարցիին չփայցած տը - դան դարձած էր. տեղին երեւելիները ի - բարու հետ կը մրցէին՝ անոր ծխախոտ հրամցնելու եւ անիկա երբեմն կ'ընէքե -

քէր, երբեմն կը պատասխանէր անուական խտտութիւնով, երբեմն կը հեղնէր եւ ձեռ - քովը կ'ըզարնէր ընտանեաւ իր քովը նստած տարէց եւ լուրջ ազարակապետի մը ծուլներուն :

— Էհ, հէյ . . . Ժամանակները փոխուե - ցան . . . ոտքերուդ փոշին չէի, իսկ այսօր . . . Մի'տեղ է, Կիրոս Խմի՛ր, մի ուրա - նար, եթէ խաղաղ ատեն դայի՛ ափ մը ցորեն ուզէի կը մերժէիր, իսկ այսօր . . . — Այսօր ամէնքն մէկ ենք, հողի հա - ւասար եղանք, մալս միւլքս չմնաց . . . ես ալ իմ տեղս մարդ էի . . . դրամ չունեցողը դրօ է այս աշխարհին մէջ . . .

— Դեռ քանի մը օր է որ դրամ չունիս, ես միշտ այդպէս եմ եղած . . . բախտը կը փոխուի, Քէլէկին անիւր կը դառնայ . . .

Իր հեղնութիւնը այդ տառապեալ մար - դոց մէջ մեզի անհաղիկ կը թուէր ու ան - հանդիսաւ կը զգայինք ինքզինքնիս . . . բայց երբ կը խօսէր այն օրերուն վրայ, իր գի - նովի եւ խենթի արտայայտութիւնը կը մեղմանար, լուրջ, խոհուն եւ հանգարտ երեւոյթ մը կ'ունէր ու կը յիշէր ինչպէս ամէնէն նուիրական դրուագը իր կեան - քին . . .

— Ասիտս այն օրերուն . . . կեանք կար ու կ'ապրէին . . . Էհ, հէյ . . . երբ ամէն րոպէ կը կարծես թէ վերջինն է, կեանքը ուրիշ համ մը կ'ունենայ. հողինիս ա - ռաներնուս ետեւն էր, եթէ քիչ մը թուլ - նայինք՝ կը մեռնէինք . . .

Ֆ. ՏԼԼԸՍ ԱՌԻՆՔԻ ՄԷՋ

Պ. Ֆ. ՏԼԸՍ ԵՆ ԻՐ ՀԵՄԵԼՈՐԴՆԵՐԸ ԱՌԻՆՔԻ ՀԱՍԱՆԻ ԺԱՅԻՆ 27-ին: Առջի օր ուսմբ մը պայթած էր, հակամերկիւն թուռ - ցիկներ ցրուելով: Դաւաղիւնները կ'ընէին թէ Պ. ՏԼԸՍ «պիտի չլինայ երկրորդ Բո- րէա մը դարձնել Յունաստանը»: Թուռ - ցիկներուն վրայ կ'երեւային Յունաստանի համայնաւար կուսակցութեան սկզբնա - տառերը: Ամերկիացի նախարարները Լի- րիա եւս պիտի հանդիպին, իրենց երկիրը վերադառնալէ առաջ: Այնպէս որ կարճ տեւեցին իրենց խօսակցութիւնները Յու - նաստանի վարիչներուն հետ, որոնք ման- րաման յուշագիր մը յանձնեցին:

Թուրքիայէն մեկնելէ առաջ Պ. ՏԼԸՍ յայտարարեց.

— «Անգարայի մէջ ըննցիւնք բոլոր հասարակաց խնդիրները, շատ սիրալիր խօսակցութեամբ: Թուրքիոյ վարիչներուն տեսակէտները ամբողջովին կը համա - պատասխանեն մեր տեսակէտներուն: Ժո- դովըզապետութեան ուժը Թուրքիոյ մէջ, երկրին տնտեսական կարողութիւնները եւ մեր յարաբերութեանց շինարար հանգա - մանքը ճշմարիտ գինակիցներու յարաբե- րութիւններ են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ կողմէ արտասահ- մանի յատկացուած վարկերէն առնուաղն 354 միլիոն տոլար պիտի զեղչուի, ինչպէս հաղորդեց նախագահ Ալլընհատըրը, զիւր մը ուղղելով խորհրդարանին:

ԳԱՀԻՐԷԻ անգլ. գեաղանաստունը կը ծանուցանէ թէ երկու գինուորներ յար - ձակում կրած են Արաքսիոս կողմէ, Ֆայետի շրջանին մէջ (Սուէզ): Մէկը ծանրապէս վերաւորուած է կոնակէն, դաշոյնով: Յարձակողները փխած են: ԲՈՐԷԱՅԻ գինադաւարի բանակցու - թիւնները դեռ չեն վերականգն: Նախագահ Ալլընհատըրը հաստատեց թէ ոեւէ ուղ - մաղերի իր երկիրը պիտի չզրկուի բոնու - թեամբ: Կոնակները կը շարունակուին: Կարմիրները ուժեղացան զաշակիցնե - րու Բիմիոյի օգնականին կայանը:

ՀՆԴԿԱԶԻՆԻ Ֆրանսական զօրքը պար - պեց ենլի կողուած գլխաւոր դերքը, որ կը դանուի Հանդիս 25 միլիոն դէպի հարաւ: ԵՆԻԿՈՍԼԱԻՈՅ աստիճանուած ամե - րիկեան հրասայլերու առաջին բեռը հա - սած է արդէն:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ մասնակի դործա - դուները մեծ դժուարութիւններ պատճա - րեցին Մարսելի, Թուրքի եւ Նիսի մէջ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Բալիֆորնիայէն Պ. Երուանդ Ղալար - եան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պէյրութի Փալանճեան ձեմարանին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆՅ ՅԻՇԱՍԱԿԻՆ

Երջանկայիշատակ աղջկային քարերար Մկրտիչ Սանասարեանի, կտակակատար Կ. Եղեանցի, Վարժարանի տեսուչներուն, ուսուցիչներուն եւ սաներուն հողեհան - դատեան պաշտօնը պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ ե - կեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուի հասարա - կութիւնը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻՔ. — Այրի Տիկին Մար - իամ Ոսկեան, Տիկին Պերճուհի Կարա - պետեան եւ դուստրները, բոլոր պարագա - ները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, զբաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նը - լէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին ի - րենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր ԱՐՏԱ - ՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առ - թիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻՔ. — Խորին շնորհակա - րութիւնս կը յայտնեմ Լիւնիզաղութին եւ մասնաւորապէս Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Կապոյտ Խաչին, որոնք իմ բացակայու - թեան նիւթապէս եւ բարոյապէս օգտա - կար հանդիսացած են հիւանդ տղուս Ս. Շահպաղեանի: Վալանս, Գ. Շահպաղ - եան:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմնոյ Պանէօ Գա - շանի հայ դպրոցի տարեկան հանգէսը, կիրակի, 31 Մայիս, ժամը 2.30-ին Գա - շանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան ար - տասանութիւն, երգ, պար եւ դանդա - անակնկալներ, ղեկավարութեամբ Օր. Բիւրկուի Ծալեանի: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հայ հասարակութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՅԵՐԴ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻՋԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱԶՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐ ԱԿՈՒԹԵԱՆ

30 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30-է մինչեւ լոյս

5րդ քաղաքապետարանի գեղեցիկ սրահին մէջ,

PLACE DU PANTHÉON

Կը նախագահէ՝ ՀԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պրոֆ. Վ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՅ ԵՆ ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻԻԶԱՆԴ

ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ձՈՆ ԲԱԺԻՆ. — Կը մասնակցին՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան (Երգ), Պ. Պ. Զ. Մելիքեան (Զուլթակ), Շ. Սարեան (արտասանութիւն), Պ. Գա - րեգին (Ժառ), Պ. Քիւփելեան (Երգ), Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանէօ Գաշաճի մասնաճիւղի պարախումբի կողմէ:

Հայկական նուազ (Պ. Գարեգին եւ Բեմ): Au piano Janine Cavard ձոխ պիւֆէ Օրքէսթր Կ. ՍԱՐԵԱՆ Եւրոպական պարեր մինչեւ առաւօտ Մուսի 150 ֆրանս

Տոմսերը ապահովել Հրանտ Սամուէլ դրատունէն:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմի - տէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիրոսներու Միութեան: Այս շաբաթ ժամը 20.30-էն մինչեւ առ - տուն 4, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուայ նախագահութեամբ քաղաքա - պետ՝ Hussel Կը խօսի ընկեր Bertet Երեսփոխան Իդէրի եւ խմբագիր Տօֆիմէ Լիպիւրէի:

Կը նախագահէ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻ - ԲԱՅԷԼԵԱՆ:

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԳԱՆՈՒՍՏԵԱՆ եւ Ժ. ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ (Փարիզէն):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Հայկական եւ կովկասեան պարեր տոհ - միկ տարազներով, Կապոյտ Խաչի Սա - նուհներու կողմէ: Պիտի երգեն Տիկին ԹԱԿԷՈՍԵԱՆ եւ Արաքս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ:

Արտասանութիւններ:

Հանդէսէն վերջ Եւրոպական պար նուա - ղախումբով: Մուտքը ազատ է:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 7-ին: Ժամը 15-էն կէս դիշեր, Ռեփուլիֆէն - ներու սրահը, 16 Ռիւ Ժ. Պ. Տալիտ: Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15.30-ին Սընօն Մուլէն Պէօի սրահին մէջ: Կը նախագահէ Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ Կը խօսի Ա. ԲԷՆՏԷՐԵԱՆ Երգ, նուազ, արտասանութիւն:

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

2. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

31 Մայիս, Կիրակի, ժամը 3-ին

Միւլիւալիքի մեծ սրահին մէջ

24 Ռիւ Սէն Վիկթօր, Փարիզ (5)

Հովանաւորութեամբ քահանութեան նա - խարարին: Նախագահութեամբ նախկին նախարար Տօթ. ԼԱՅԷՅԻ:

Կը խօսին ՅՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Գեղարուեստական բաժին կը մաս - նակցին. — Զինուորական նուազախում - բը, Օր. ձիւձեւ (Գաշակ), Օր. ԿԱՌ - ՎԱՐԵՆՅ, Պ. Պ. ԽԱՆԱՄԵԱՆ եւ ԲԻԻ - ՓԷԼԵԱՆ (Երգ), Պ. ԼԸԿԷՅ (Զուլթակ), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՕՅԱՆ (Օփերա Բոմբէճ) (պար), մասնակցութեամբ Թառիստ ԳԱ - ՐԵԳԻՆԻՆ: Օր. Ներ ՀՅՈՆԱ եւ ՊԷԱԹՐԻՍ ՊԱԼՃԵԱՆ, երկու հայածին Մարթիւրի - ցիներ իրենց երգերով, եւ պարերով ա - ռաջին անգամ Հայ բեմերուն վրայ: Պ. ՔԼՈՏ ՏԻԻԲԻԻԻ, ռատիոյի եւ «տիւք» - րու վարպետը իր հմայիչ երգերով, եւն: ԱՆՆԱԸԼՆՈՒՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Les Petits Chanteurs de Bondy Կը մասնակցի 60 հոգինոց տարւ տարեկան ֆրանսացի աղջնակներէ կազմուած ԵՐԳՁԱՆՈՒՄԲ - ՊԱՐԱՆՈՒՄԲԸ, եւ ուրիշ անակնկալներ: Տոմսերու գիններն են՝ 100 եւ 150 ֆր.: Այժմէն կրնաք հայթայթել հայկ. զբա - տուներէն իսկ հանդէսի օրը սրահի դուռնէն:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոթի սրահը, 143 Գուր Լաֆայէթ:

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վա - րանդեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Աղբ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ Ն. ՄՈՒՃԵԱՆ Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԻԻԼԵԱՆ Ընկերավարական ներկայացուցիչը՝ քաղա - քացի ՎԱԼԱՆՍ եւ ընկեր ՀՐԱՅ ՏԱՄԵԱ - ՊԵՏԵԱՆ:

Ուղերձ Աղբ. Միութեան կողմէ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին. — Նը - ւազ, երգ, արտասանութիւն եւն.: Մուտքը ազատ է: Յաջորդ օրը, կիրակի, ինչոյք Յոյն - րու սրահը, ժամը 16-էն 22, Ռիւ Պոնֆուա թիւ 5:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Շըլ. կո - միտէի, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի:

Այս շաբաթ ժամը 20.30-ին, քաղաքա - պետարանի սրահին էլ:

» Խօսի ընկեր ՄԻՍԱԲ ՄԻՐՁԷ Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Խըմ - բերդ, մեներդ, արտասանութիւն, նուազ, կովկասեան պար եւ դաւեշտ մը, ղեկա - վարութեամբ Պ. ՔԷՓԷՆԷԿԵԱՆԻ (Ռոմա - նէն): Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, վեց Յունիս, Թէաթր Վեաթի մէջ, քաջատիկ պատրաստութեամբ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՊԱՆԵԷՐ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14-ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷԼԻ. — Հ.Յ.Դ. ընկ. Կարօ Էնթակո - միտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժա - մը 14.30-ին, ընկեր Պոյաճեանի քահա - րանին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բացա - կաները նկատի պիտի առնուին:

ՊԱՆԵԷՐ ՔԱՇԱՆԻ. — Հ. Յ. Դ. «Արժիւ» Էնթակոմիտէն ընդհ. ժողովը կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30- ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրա - կարգ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ.Յ.Դ. Անտօք Էն - թակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21-ին, մատուոնին մէջ: Կարեւոր օ - րակարգ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուր - բաթ, ժամը 21-ին, Աղբ. տան մէջ: Դա - սախօսն է Տիկ. Է. Բիւզանդ Նիւթուեննա - լով Եղիշ Զարեցի «Երկիր Նայիրի» վէպը: Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՆԻՍ 14-ԻՆ ՅԵՏԱԶԳՈՒԱՅ Է

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի Տիկ. - նանց Միութեան հանդէսը, որ տեղի պի - տի ունենար այս կիրակի:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» Ի

Դաշտագնացութիւն - գրասանք դէպի Վերսալ Այս կիրակի, ժամը 10-ին: Կառախումբ էնվալիտէն: Կը խնդրուի ժամանակին հաւաքուիլ կայարանը: Կը հրաւիրուին համակիրները: Ուտե - լիքը միասին բերել:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻՆԵԱՆԻ դործե - րուն: 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ, Շուֆէի սրահին մէջ: Կ մասնակցին՝ ՕՐ. ԻՐԻՍ ՊԻԼԻՊԻԼ - ԵԱՆ (Երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՍԲԻՆ (տա - ւիդ), Պ. ԺԻԼ ԶՕՐԷՍԹ օփերայէն, փիլի ԼԱՊՏԻ (Թաւջութակ): Յայտադրին մէջ կը դործադրուին մե - ղերներ, եռանուազ եւ քառանուազ: Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդ - րոնէն, 14 Ռիւ Փըքի: Պօք. 99.22

ՀԱՄԱՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՀԱՄԱՐՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէ՛ք՝ Պ. Ժամ Ե. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

American LLOYD

48, Rue de la République, MARSEILLE
Tél : CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա: Ամէնէն հանդիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նը - պաստաւոր գիներով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան:

Փարիզի մասնաճիւղին հասցէն՝
7, Rue Auber, Paris

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FURNITURES
POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles
aux meilleurs prix

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R.C.Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévis, Paris 9°

Tél. : PRO. 86 - 60

C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300 Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանկ: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ՀԱՐԱԹ

30

ՄԱՅԻՍ

SAMEDI

30 MAI

1953

2997 ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7078

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 2997 ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2489

ՄԵՐ ԽՕՍԷՐ

ՀՆՁԱԾ ԷՐ ԺԱՄԸ

*

Մեր ժամանակակից պատմության մէջ հազուադէպ է դէպքերու այնքան սրընթաց եւ բախտորոշ թաւալում, որքան տեսանք 1908էն առիւն:

Փորձենք ամփոփել — Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակում (1908 Յուլիս 10):

Կիլիկիոյ առաջին քարդը (1909 Ապրիլ, Զատիկ):

Բարեկրթութեան ծրագրի վաւերացում (1913 Յունուար):

Մեծ պատերազմ (1914 Օգոստ. 1): Թուրքիոյ մասնակցութիւնը՝ նոյն տարուան հոկտեմբերին:

Վասպուրականի ապստամբութիւնը (1915 Ապրիլ 7):

Հայաջինջ Մարաշի մէջ 1915 Ապրիլ 11-24էն սկսեալ:

Արեւմտեան Հայաստանի մեծ մասին դաւաճումը 1916ին:

Ռուսական Ա. յեղափոխութիւն (1917 Փետրուար, երբ իշխանութեան գլուխ կ'անցնէր Ա. Կերենսկի):

Երկրորդ — բոլշեւիկեան — յեղափոխութիւն 1917 Հոկտ. Նոյ. «Դէպի տուն», խուճապահար լքելով Հայաստանը, Տրապիզոնէն մինչեւ Վան:

Վերկայաբումներ Կովկասի մէջ: Թրքական արշաւ:

Այդ օրէն սկսեալ հայ ժողովուրդը իր բախտին ձգուած՝ օրհասական կուրսեր կը մղէ բոլոր ճակատներուն վրայ: Արեւմտեան Հայաստանէն մինչեւ Կարս եւ Բագրատ: Միեւնոյն տեսն հազար դուռ — իր դարնէ, նեղուկ մը, ելք մը գտնելու համար:

Եւր չկայ: Թշնամին խուժած է արաւաքներու դաշտ, սպառնալով փոշիացնել նաեւ Երեւանը, Ելմիսիւնը եւ մնացեալը: Կը մնար մէկ ճար, — կոռուի: Գերազոյն դոյնամարտը մղել բոլոր կարելի միջոցներով: Եղունդներով եւ ակունքներով:

Զարկ: Եթէ ընկրկիս, վճատիս կամ ինայիս, դուն պիտի դարձնուիս:

Թշնամին գերեզմանդ է որ կը պատուարան: Իր ցեղային զաւարտութիւնը տասնապատուած է յաջողական յաղթանակներու գինովութեամբ:

Զարկ, այլապէս արեւելեան Հայաստանն ալ պիտի դառնայ սպանդանոց, ինչպէս արեւմտեանը:

Հնչած էր ժամը: Ազատութիւն կամ մահ: Տառական իմաստով:

Ժողովուրդին ամէնէն համեստ դաւակն ալ կ'ըմբռնէր կացութեան իմաստը:

Այնպէս որ, երբ ազգանշանը տրուեցաւ եւ թնդանթը որոտաց, բացակայներ չկային: Ոչ ալ ալ կամ ձախ: Կուսակցական կամ անկախ:

Ամբողջ ժողովուրդը մը կրակը նետուած էր նոյն վճռականութեամբ: Կիները, նոյն իսկ մանուկներ կը լրացնէին պակասը:

Պատմութիւնը կ'ընէ թէ հազիւ 12-000 էին հայ զինուորները, մեծ մասով ուժասպառ՝ տարներու կուրէն: Իսկ թշնա — մին եռապատիկն էր եւ շարունակ նոր ուժեր կը ստանար:

Բայց եւ այնպէս կուտեցան: Եւ յաղթեցին, ամէնէն առաջ զարմանքի մատնելով թշնամին:

Ո՛ր կ'ունենայիք դուք ափ մը հողը, առանց այս օրհասական ճակատամարտին: Եւ կ'ունենայիք սեփական հայրենիք, պետութիւն ստեղծելու հեռանկարը:

Ահա թէ որքան պարզ է դէպքերու ընթացքը:

Մնաց որ, ոչ աղբիւրներ կը պակսին, ոչ ալ կենդանի վկայութիւններ, ամբողջ անցուղարձը լրիւ սերտելու, վերլուծելու, դատելու համար:

Անոնք որ այսօր միայն կը տեսնեն ու կը փառաբանեն, երէկը ժխտելու, նսեմացնելու, սեղանելու համար, պարզապէս իրենց անյատակ տգիտութիւնը եւ նենգամտութիւնը ապացուցած կ'ըլլան:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ

ԴԵՊՔԵՐԸ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ

ՌՈՒՍ ՄԱՐԶՊԱՆ ՄԸ

ԴԱՂԻՃԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Պ. Փոլ Ռենոյի տապալումէն ետք, հանրապետութեան նախագահը վարչապետութեան թեկնածու առաջարկեց Պ. Փիէռ Մանտէ — Ֆրանսը, 46 տարեկան երմտագէտ մը, որ մասնակցած է զօր. տը Կոլի առժամեայ կառավարութեան: Եղած է նաեւ Ֆրանսայի պատուիրակը միջազգային խորհրդաժողովներու մէջ: Արմա — տակաւն է եւ անմիջապէս պիտի մերժէր նախագահին առաջարկը, բայց վերջին պահուն յետաձգեց իր պատասխանը:

Պ. Մանտէ չորրորդ թեկնածուն է որ կը փորձուի: Ինք միշտ կուսակից եղած է վճռական դարձաններու, երմտացոյցին բացը գոցելու, առեւտուրին զարկ տալու եւ արտադրութիւնը աւելցնելու համար: Ամէն գնով դրամին գինը պահելու մտա — հոգութեամբ, տարբեր տեսակէտներ ունի Հնդկաչինի պատերազմին շարունակութեան մասին. այնպէս որ մեծ դժուարութեան պիտի հանդիպէ Ազգ. ժողովին առջեւ, եթէ ընդունի վարչապետութիւնը: Շատ մը տեսակէտներով համաձայն էր Պ. Փոլ Ռենոյի, որ չարաչար պարտուեցաւ: Մանտէսի յաջողութիւնը կասկածելի կը թուի նաեւ անոր համար որ, ան յանդուգն գաղափարներ ունի երմտական եւ տնտեսական բարենորոգման մասին:

Պ. Փոլ Ռենոյ իր պարտութենէն վերջ ներկայացաւ հանրապետութեան նախագահին, պաշտօնապէս ներկայացնելու համար իր հրաժարանը: Այս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— Ես կը մտածէի թէ երկրին երմտական, տնտեսական եւ ընկերային կացութիւնը վերակազմելու եւ միջազգային ժողովներու մէջ անոր վարկը բարձրացնելու համար հարկ է անյապաղ ձեռնարկել Սահմանադրութեան վերաքննութեան: Այսպէս միայն կարելի էր վերջ տալ նա — խարաքութեանց անհաստատ վիճակին որ հին չարիք մըն է եւ հետզհետէ կը ծանրանայ: Ինձմէ առաջ ուրիշներ ալ սահմանադրութեան բարենորոգում պահանջած էին, բայց տարիները թաւալեցան առանց որեւէ բարեփոխման: Ես ուզեցի խօսքէն գործի անցնիլ: Ազգ. ժողովին մեծամասնութիւնը չուզեց հետեւիլ ինձի: Կը մտադրեմ որ այդ անհրաժեշտ բարենորոգումներ կատարուի օր մը եւ իմ յաջորդը յաջողի անմիջապէս:

Կը կարծուի թէ հանրապետութեան նախագահը Պ. Փոլ Ռենոյի պիտի առաջարկէ վարչապետութիւնը, եթէ չորրորդ թեկնածուն ալ ձախողի: Պիտի վարիչն է ժողովուրդական (կաթոլիկ) Շարժումին, որուն տեսակէտներուն համաձայն չեն անկախները:

× Հրաժարեալ դահլիճին անդամները ժողով դուժարելով, որոշեցին մինչեւ յունիս 16 երկարաձգել 80 միլիառ ֆրանքի կանխավճարին հատուցման պայմանագրով: Ազգ. ժողովը այս որոշումը վաւերացուց առջի օր, ձեռնադրած քուէարկութեամբ: Այս առթիւ երմտական նախարարը պարզեց պետական գանձին վիճակը: Նախարարը բաւական գոհացուցիչ կը գտնէ վերջին շարժանքներու գործողութիւնները, բայց մասնաւորապէս փափուկ Յունիս ամսուան երմտական կացութիւնը: Եթէ իր ծրագրերը քուէարկուած ըլլային, կառավարութիւնը պետական փոխառութիւն մը պիտի կատարէր Յունիսի սկիզբը: Երմտական նախարարը Ազգ. ժողովին առջեւ ալ բացատրեց թէ պետական հատկութիւններ պիտի պակսին Յունիսի ընթացքին:

× Անցեալ մարտին, երմտացոյցի քննութեան առթիւ, Պ. Մանտէ Ֆրանս իր տեսակէտները պարզելով, կը պահանջէր զինուորական ծախքերը իջեցնել տանիքի մակարդակի մը, կրճատել ամուլ եւ ամբարանները ծախքերը եւս:

Մոսկուայի անթիւր Մայիս 28ին պաշտօնապէս հաղորդեց թէ ընդունած է արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային Վերս — տուզի Յանձնաժողովը եւ անոր տեղ պիտի նշանակուի մարզպան մը (բարձր կո — միսար), — տեսակ մը դեսպան: Զօր. Վասիլի Զուբով, Սթալինի կողմէն հերոսն էր, որ թէ խորհրդային զօրքին հրամանատարը եւ թէ վերստուզի Յանձնաժողովին պետն էր, այսուհետեւ պիտի զբաղէ միայն զինուորական գործերով: Իսկ մարզպանութեան կոչումը է վարտիմիր Սեմենով, որ մասնագէտ մը կը համարուի ռուսական գործերու: Սեմենով զօր. Զուբովի քաղաքական խորհրդականն էր եւ Պերլին կը գտնուի 1946էն ի վեր: Սթալինի մահէն վերջ Մոսկուա կանչուեցաւ, յաջորդելով Պաւել Նուսինի, նախկին խմբագիր Կոմիտիլի թերթին: Սեմենովի գործը պիտի ըլլայ արեւելեան Գերմանիոյ հանրապետութիւնը վարել համա — ձայն փոքրամի պայմանագրին եւ յարաբերութիւններ պահել արեւմտեան պետութեանց հետ:

Ս. Միութեան այս տնօրինութիւնը մեծ զարմանք պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ, ուր թեր ու դէմ կարծիքներ կը յայտնուէին: Ուշուրի թերթերէն մէջ նոր ծագման մը կը նկատուէր այս փոփոխութիւնը: Իրազեկներու կարծիքով, Մոսկուա կ'ուզէ համոզել Գերմանները թէ իրենք են որ կ'ուզեն վերջ տալ Գերմանիոյ դրամական եւ ոչ թէ արեւմտեան պետութիւնները: Ամէն պարզապէս մէջ, կենսաբանութիւն թէ այս փոփոխութիւնը առաջինն է չարք մը տնօրինութեանց, սի — բաշահելու համար Գերմանները եւ թէ Մոսկուա կ'ընայ ծանուցանել նաեւ իր զօրքին պարպումը:

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ալ գտնա — գտն միկնութիւններ կուտան այս փոփոխութեան: Շատեր կը հարցնեն, — Միջին ճամբայ մը գտնելու փորձ է թէ ա — ւելի վճռական դիրք մը բռնելու: Գերման կառավարութիւնը հաւանական չի գտնուի որեւէ փոփոխութիւն Մոսկուայի քաղաքականութեան մէջ:

« ԱՄԵՐԻԿԱ ԶԻ ԿՐՆԱՐ ԱՌԱՆՁԻՆ ԳՈՐԾԵԼ »

Նախագահ Այդընհաուերը Մայիս 28ի լրագրական ասուլիսին մէջ նորէն վերստ — անդիմութիւն յայտնեց Զօրքերու խորհրդա — ժողովի դուժարման մասին: Իր կարծիքով, Պերմուտեան կողմէնքուն մէջ կա — տարուելիք խորհրդակցութիւնը անպատ — ճառ Զօրքերու ժողովի մը պիտի չյանգի: Գործնական փաստեր չի գտնուի այս վերջին ժողովին յաջողութեան մասին:

Իր կարծիքով, Պերմուտեան խորհրդ — ակցութիւնն ալ, որ նախատեսուած է Յունիսի 17-19, կրնայ յետաձգուիլ, Ֆրանսայի նախարարական տաղմանքին հետեւանքով: Ինք միշտ կը նախընտրէ որ այդ խորհրդակցութիւնը միայն տեղե — կատու հանգամանք ունենայ, նոյն իսկ առանց օրակարգի: Այս առթիւ խոստ — վանեցաւ թէ ինք առաջարկած էր ժողովը դուժարել Մ. Նահանգներու հետեւանքին շրջանին մէջ, բայց Զօրքի նախընտրեց Պերմուտեան կողմէնքը:

Նախագահը այս առթիւ պատասխանեց նաեւ ծերակուտական Թէֆֆի որ բացած էր թէ Մ. Նահանգները կրնան անտեսել Ազգ — ժողովը Գործայի հարցին մէջ, եթէ զինազաւարի բանակցութիւնները ձախող — ան: Բացատրեց թէ «ո՛րեւէ ապստ ազգ չի կրնար առանձին ապրիլ այս աշխարհին մէջ: Մտիպուած ենք բարեկամներ ունեն —

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Բ.)

ԻՆՉ ՇԱՀԵՑԱՆԻ «ՄԱՅԻՍ 28»ՈՎ

Ամէնէն առաջ կորգեցինք հաղամաս մը եւ վրան արձանագրեցինք «Հայաստանի Հանրապետութիւն»:

Այդ հաղամասը մաքրեցինք օտար տարրերէ եւ դարձուցինք միաստար ու միա — ձոյլ, իրրի կորիզը ապագայ Միացեալ Հայաստանի: Առանց Մայիս 28ին, չէինք ունենար այսօրուան փոքրիկ հայրենիքը:

Գարձանք պետական ազգ, անկախ ժողովուրդի մը ստորագրութիւնով — ազգային դրօշակ, կառավարութիւն, խորհրդարան, բանակ, դեսպան, հիւպատոս, նախկապոյտ, դրամանիշ:

Անկախ Հայաստանի կառավարութիւնը տէր կանգնեցաւ աշխարհացրիւ հայու — քեան:

Հայրենիքէն մինչեւ Սփիւռքի հեռաւոր անկիւնները դարձանք Հայաստանի բաղաւաղ, համարողեցինք Հայաստանի Հանրապետութեան անցագրով:

Լա՛յն բացուեցան Հայաստանի դուռները՝ քէ՛ մերս մտնողին եւ քէ՛ դուրս ել — լողին առջեւ, առանց հաստաւնումութեան եւ մեղայականի:

Շահեցանք միջազգային մութիւն մը, Սեւի դաշնագիրը, որ Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի սկզբունքը հանգուց քէ՛ պարտեալ թուրքիոյ եւ քէ՛ յաղթական դաշնակիցներուն:

Մեր պատմութիւններն ու դեսպանները Հայկական Դատ հետապնդեցին՝ կանաչ սեղաններու առջեւ, աշխարհի Մեծերուն հետ:

1918ի մայիսեան կռիւները Արարատեան դաշտին մէջ՝ հաստատեցին հայկ. բաղաւաղի հրաշագործ ուժը:

«Հայկական Դատ»ն ալ գտաւ իր վերջնական ձեւը, երկար խորխորումներէ վերջ: Գաղափարը մարմին առաւ եւ բիրտագաւ իրրի միացեալ եւ անկախ Հայաստան: «Բարենորոգում», «ապա — կեդրոնացում», «խնայարարութիւն» պատմութեան անցան:

«Հայաստանի ազգ»ի, «բայա»ի մտայնութիւնը ընդմիջող քաղաքացի: Սեփական անկախ հայրենիք ունենալու գաղափարը խոր արմատ նետեց հայ ժողովուրդի սրտին մէջ:

×

Տարագրութեան երեք տասնեակ տարիները փոխանակ վիատեցնելու աշխարհի չորս հովիտներու ցրուած մեր հայրենա — կիցները, առելի եւս ամրապնդեցին անոնց մէջ ինքնավստահութիւնը, ինչպէս նաեւ հաւատքը՝ լաւագոյն ապագայի մը հա — մար:

Այլեւս ոչ մէկ ուժ կրնայ սարսել այդ հաւատքը, որ անխորտակելի է ապագածի մը նման:

Անստուգութեան մտայն շրջան մըն է, որ կ'ապրի ամբողջ մարդկութիւնը՝ արեւ — մուտէն մինչեւ Ծայր. Արեւելի:

Բազմաթիւ մեծ ու փոքր ազգեր, որոնք դեռ երէկ ազատ ու անկախ կ'ապրէին, կը տուայտին նոր բռնակալութեան մը նիքաններուն տակ:

Ո՛չ մէկ հարց գտած է իր վերջնական լուծումը:

Փոքրերը չեն միայն, որ ակնդէտ կը սպասեն՝ յուսատու լոյսի մը:

Մեծերը առելի ծանր մղձաւանջի մը են. քարկուած են:

Աշխարհ երկունքի մէջ է:

Մեր «փոքր առն»ն ալ կ'ապրի իր փոխանցման շրջանը:

Այն անկախ հաւատով քէ՛ շուտով պիտի ծագի արշալոյսը:

ՀՐԱՆՏ-ՍՍՄՈՒԷԼ

« ՅԱՌԱՋ »

ԲԱՐԳԱԿԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք — Հին բարեկամէ մը (Պ. Հ.) 1000 ֆր.:

1918-ի ՀՐԱՇՔԸ

ՓԱՌՔ
ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

35 տարի առաջ, Մայիսի 1-ին, հայ ժողովուրդը երկու ժողովուրդների միջև էր։ Թուրքը՝ բռնադատելու մեծ հայրենի հոգիների, յղիացած հայ անմեղ մանուկների, ծերերի եւ կանանց անարատ արիւնքները, կը ծրագրէր 1918ին ոչնչացնել արեւելեան Հայաստանի ժողովուրդին ալ։

1915ի Մեծ եղեռնը յազդեցում չէր տրուած իր արեւմտամարտական ընդդէմին։

Մենակէն էր կոտորակուած հայութիւնը։ Զկային անվնաս Սասունն ու Տարսուզի դաշտը, որոնցմէ Վասպուրականը, հետեւեալն Զէյթունը։

Կոտորուած էր ողնաշարը մարտնչող հայութեան։

Թուրքը, յաւիտեական ոճրագործը, մութ գիշեր փնտռող դայիկ պէս, որոնք էր լսուել հայութիւնը։

Բոլշեւիկեան « յեղափոխութեան » կարմիր յորձանքին օրերին, յարմար ժամանակ էր հաշուելու կատարելու հայութեան հետ։

Կտրուած, լքուած ամբողջ աշխարհից, հայ ժողովուրդը մնացել էր իր բախտին։ Հեռացած էին Ռուսաստանի յաղթական բանակները, պատերազմի ընթացքին զբաղուած թրքապետական զորքերը։ Բոլշեւիկեան մեղրածոր « Դէպի տուն » նշանաբանը վարակել էր բոլորին։

Գաղափար ամբողջ ոչնչացնելով ամէն ինչ իր ճամբու ընթացքին շտապում էր տուն։

Հրճուած էր ոռոգողները, որ տուն է վերադառնում, հրճուած էր Թուրքը, որ առանց կռիւների նորից տէր էր դառնում « իր հողերին », հրճուած, որ կարող է հաշուել յարգարի ինքնարկել հայկական Հարցը Ֆիդիքապէս ոչնչացնելով մեղ։

Սուղի մէջ էր միայն հայութիւնը։ Ողբերգութիւն էին ապրում բախտակից երկու հատուածները մեր ժողովուրդը՝ Արեւմտեան եւ արեւելեան Հայաստանները։

Լինել — չլինելու հարց էր։

Հայութիւնը կամ պիտի ոչնչանար աղբուրդին, կամ պիտի ապրէր պատուով։

Ճակատագրական պահ։ Հայաստանը կամ պիտի դառնար Թուրքիոյ ամառացած մէկ նահանգը, կամ պիտի ապրէր Ֆիդիքապէս ողջ եւ քաղաքականապէս անկախ։

Երկնաւորները ալ օրերին հայութիւնը մէկ ճամբայ ունէր։ Լինել պատնէշի վրայ եւ մեռնել պատուով։ Փորձուած անցեալի անազորայն դասերից, մասնաւորապէս 1915ի եղբարական սրածուծութիւնից, հայութիւնը ուրիշ ճամբայ չունէր։

Հայ մարտիկները առաջնորդութեամբ Անդրանիկներին, Սեպհաններին, Մուրադներին, Դրօններին եւ Նովհաններին մէկ մարտու պէս ծառայեցին Թուրքիոյ դէմ։

Ամիսներ տեւող կռիւների ընթացքին Վասպուրականից, Տարսուզի միջին Կարսի դռները, հայ փոքրամիջ զինուորները հերակլեան պայքարով, կուրծք տուին Թուրք բանակին եւ շղթայադրեց խուժանին, « չէթէ » ներու։

Թուրքը կրկնակիս հետեւեց հայ զորքին միջին իջմանին եւ երեւանի դռների առջեւ։

Նա Սարտարապատ է, Պաշ - Ապարան։

« ՄԵԿ ԵՒ ԱՆԲԱԺԱՆԵԼԻ »

Միացեալ Նահանգներու նորընտիր նախագահը, իր պաշտօնական պատգամին մէջ կը շնորհակալ լի « Ազատութիւնը մէկ է եւ անբաժանելի... »

Յատկապէս հայ ժողովուրդը՝ դարեւրով, աշխարհի բոլոր դռներուն առջեւ, ազադակած է, — կ'ազադակէ նաեւ այսօր — մարդկային բոլոր լեզուներով ազատութիւնը մէկ է, անգլիէն է եւ անբաժանելի... »

Անգլիէն է ազատութիւնը, վասն զի մեր ժողովուրդը իր զէպի ազատութիւնը երթի ընթացքին տուած է այնքան արեւմտեան համար, զերազանցելով բոլոր ժողովուրդները։ Անբաժանելի է։ Վասնզի, ժողովուրդ մը, ազգ մը կրնայ տեւել, ծաղկիլ, մեծութիւններ արտադրել, բարձունքներ հասնիլ միայն ու միայն լման, բացարձակ ազատութեան մէջ։

Պարտադրուած, չափուած ու ձեւուած ազատութիւնները բռնադատներու կողմէ, չլացուցիչ հրապարակներ են, եւ օր մը, անտարակոյս, տապալնաբար մը կը դառնան Ենթակայ ժողովուրդներուն։ Հայ ժողովուրդը

Հայաստանի անկախութեան 35րդ տարեգործը։ Մայիսեան օրերի անմոռանալի զոյամարտը։ Դարաքիլիսէի կիրճերը, Բաշ Աբարանը եւ Սարգարաբաթի դաշտը։

Այսօր էլ բոլոր, երեսունհինգ երկար տարիներէ վերջ, նոյն յուզումով եւ պարծանքով ենք յիշում այդ պատմական եւ ճակատագրական օրերը, ինչպէս եւ 1919 Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ։

Ոչ ժամանակը, ոչ ալ ոմանց ուրացումը կրնան ունէլ ազատ եւ պարկէշտ Հայոս սրտէն եւ հոգիէն հանել Մայիս 28ի վեհ խորհուրդը։ Ոչ բռնութիւնը, ոչ վարջաձեւերը կրնան մաղաճափ արգելք հանդիսանալ Հայուն տօնելու իր նուիրական համազգային տօնը, հրապարակաւ, ազատ աշխարհում, նաեւ իր հոգու խորքին մէջ այնտեղ, մեր հայրենիքում, ուր դաժան բռնակալութիւն մը արգելած է ամէն հրապարակային արտայայտութիւն, եթէ այն չի բխի լեռնեան — սթալինեան ապականութիւնից։ Ռուսը եւ Թուրքը միասնաբար առում են Մայիս 28ը։ Ռուսը՝ ուրովհետեւ Մայիս 28ը խորհրդանշէ մեր երկրի պետական անկախութեան եւ ազատութեան։

Թուրքը՝ որովհետեւ Մայիս 28ով Հայը վերջնապէս թոթափեց իր վրային ստորագնահատութեան զգացումը, խորտակեց իր մէջ վախը Թուրքիոյ եւ հերոսական ճակատամարտներով, անհաւասար պայմաններին մէջ, յաղթեց թշնամուն եւ ստիպեց նրան ճանաչել իր արդար իրաւունքը։

Փառք հայ ժողովուրդին, որ կարողացաւ մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնիլ պաշտպանելու համար իր հայրենիքը, իր ազատութիւնը, իր պարտին։

Փառք հայ ժողովուրդին որ կարողացաւ ծնունդ տալ արի զինուորական զեկավարների, զօրավարների Նադարէկեանի, Սիւրիկեանի, Դանիէլ Բէկ Փիլոսեանի, զնղապետ Սամաթեանին։ Սրանք արժանաւորներ են։

Եւ Դարաքիլիսէ։

Հայ զօրքը, ժողովուրդը եւ զեկավարութիւնը օրհասի մէջ են։ Թշնամին կամ պիտի անցնի մեր զեկաների վրայով զէպի էջմիածին — երեւան կամ պիտի խորտակուի վերջին ճակատամարտում։

Մարտնչացած են բոլորը։ Անախընթեք է յաղթելու ցանկութիւնը։ Հայկապատեան հոգու շարժ է։

Հայը պիտի յաղթէ, նա պիտի պարտադրէ իր կամքը թշնամուն։ Հայ դունդերը առաջնորդութեամբ Դրոյի, Նովհանի, Բէկ - Փիլոսեանի, զնղապետ Տէր Մովսէսեանի ու զեկավարութեամբ պանծալի զօրավար՝ Նադարէկեանի եւ Սիւրիկեանի պարտաւն կուտի։

Հայ կինը, մանուկը, ծերը հայ զօրքի թիկունքում են։ Ամէն մէկը իր պարտականութիւնը եւ զօրքը ունի։

Զօրքը ճակատի համար, թիկունքը զօրքի համար։

նաւոր ժառանգորդները եղան Լորիս Մեղրեանների, Լազարեանների եւ Տէր Դուրեանների։ Սակայն այս վերջինները իրենց տրամադրութեան տակ ունէին կազմակերպուած մեծ բանակներ եւ վերջին հաշուով ծառայեցին ուսումնական փառքին։ Իսկ առաջինները կոռւեցան աշխարհիկ ծանր պայմանների մէջ, փոքր ուժերի գլուխը անցած, յանուն հայ ժողովրդի ազատութեան։

Փառք հայ ժողովուրդին որ ծնունդ տուեց մեր անմահ յեղափոխական մարտիկներին, որոնցմէ Դրօն անցած Բաշ Աբարանի զօրամասի հրամանատարութեան, պարտութեան մատնեց թրքական կանոնաւոր, լաւ զինուած ուժերը, եւ համեստ Զեմեկալը որ իր կեանքը զոհեց Բաշ Աբարանի յաղթանակի համար։

Փառք հայ ժողովուրդին որ կեանք տուեց Դաշնակցութեան հրեղէն զաւակ Արամին, որ ի մի հաւաքելով բոլոր հայկական ուժերը հնարաւոր դարձրեց Արաբատեան դաշտի հերոսամարտը եւ յաղթանակը։

Եւ որքան մեծ է շարանը նրանց, որոնք Արամի եւ հրամանատարութեան կողքին կանգնած աշխատեցան զիշեր ցերեկ յաղթանակի համար՝ Մուսիսեան, Յովհաննէս Միլիքեան, պարէտ Շահխաթունի, երիտասարդ ուսանողներ եւ աշակերտներ...

Հայաստանը դարձաւ անկախ պետութիւն։ Հայ ժողովուրդը՝ պետական ազգ։

Այսօր էլ նոյնիսկ բռնապետական բոլշեւիզմը ստիպուած է ճանաչել Հայաստանը իրաւական տեսակէտով որպէս պետութիւն։ Անազատ է Հայը այսօր երկրում, իսկ մեր պետութիւնը ենթակայ զիկտատուրայի հարթիչ գլանին։ Բայց իր աչքերուն առջեւ են միշտ Մայիս 28ը եւ նրա մեծ ու սքանչելի խորհուրդը։ Նա է որ շարունակում է լուսաւորել բոլշեւիզմի խաւարով պատած Հայուն ճամբան, զէպի նոր վերելքներ, զէպի նոր պայքար, զէպի իրական ազատութիւն եւ անկախութիւն։

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿՍՐԴԱՅԷԻ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՅԷԻ « ԵԱՌԱՅ »

Ճակատագրական օրեր են, կռիւ բոլոր ճակատների վրայ՝ Սարտարապատ, Պաշ - Ապարան, Դարաքիլիսէ։

Մայիս 20ից մինչեւ 28ը տեւեցին կռիւները։ Հայ զօրքը առկուի պէս կուրծք տուեց թշնամու յաճախակի զրոհներին եւ երկաթի մոսակաւութեամբ կասեցուց Թուրքի յարձակումները։

Գաղափար ամբողջ ոռոգաց, զէնք սրեց հայութիւնը սրածելու, սակայն ընկրկեցաւ, հրաշք կրակից այրուած դաշանի պէս։

Հրաշքը կատարուած էր։ Հայը յաղթական, Թուրքը պարտուած։ Փրկուած էր հայ ժողովուրդը ոչնչացումից եւ Հայաստանը գերութիւնից։

Հայը ազատ էր եւ անկախ։ Մայիս 28ը դարձաւ հայութեան Յաղթանակի օրը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Ժողովուրդներու պատմութիւնը եղած է անկումներու եւ բարձրացումներու յարաբերութեան մը։ Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը եղած է իր ազատութեան համար անվերջ մաքառումներու շարան մը։ Պատմութեան մայր տոմարին մէջ արձանագրած ենք թուականներ՝ որոնք պիտի մնան յաւիտեական անխոցելի, ան դերազանցելի, մեծ, վեհօրէն ներշնչող։ Այդ թուականներուն վերջիններէն եւ մեծազոյնը եղաւ 1918 Մայիսի 28ը։ (Զենք մոռնար նաեւ Փետրուար 18ը)։

Մայիս 28ին հայ ժողովուրդը միաձայնութեամբ, եւ հաստատականութեամբ՝ անգամ մը եւս արիարար հաստատեց թէ Ազատութիւնը մէկ էր եւ անբաժանելի։

Այդ օրը, հայ ժողովուրդը իր բոլորեցիկ հատուկ հարուածով պարտութեան մատնեց իր թիւ մէկ բռնաւորը, եւ իր արեւան գնով անկախ եւ ազատ հայրենիք մը ստեղծեց թշուառութեան եւ միջոցներու մէջէն։

Այսօր, աւելի քան երեք տասնեակ տարիներ վերջ՝ ուր օտարութեան մէջ կ'ողջունէր, կը տօնէր այդ թուականը, մեզի համար աւելի քան բովանդակային կը դառնան անոր խորհուրդն ու իմաստը։

Կորիզը — ահա Մայիս 28ի բովանդակ

Հ. Հ. ՀԻՄՆԱԻՈՐՈՒՄԸ, ՎԵՐԵԼՔԸ ԵՒ ՎԱՅՐԵՉՔԸ

1918 թուականը Հայաստանի հանրապետութեան համար, հանդիսացաւ իր հիմնադրման տարին, քաղաքական, ազգական, տնտեսական եւ առողջապահական ահաւոր պայմանների մէջ։

1919ի ընթացքին հնարաւոր եղաւ հրապարակաւ աշխատանք կատարել բոլոր ասպարէզների մէջ։

Սակայն Հայաստանի հանրապետութեան իրական վերելքի ժամանակաշրջանը պէտք է համարել 1920ի սկզբից մինչեւ նոյն տարուան աշունը, որից յետոյ տեղի ունեցաւ վայրէջքը։

Յաղթանակ պետութիւնների ներկայացուցիչներից կազմուած Փարիզի վեհաժողովը ճանաչեց Հայաստանի հանրապետութեան փաստացի գոյութիւնը, ինչ որ պէտք է համարել քաղաքական շատ խոշոր յաղթանակ։

Պատերազմի հետեւանքով մեր հայրենիքը տակնուվրայ էր եղած, զուրկ հատկապէս արդիւններից։ Մեր երկրի առեւտրին եւ արդիւնաբերութեանը մղում տալու եւ մեր դրամի արժէքը հաստատուն լինելու մը վերածելու նպատակով, Հ. Հ. Սորհրդարանը, 1920 Յունիս հինգէն կառավարութեան լիազօրեց ձեռնարկելու քան միլիոն տոլար անկախութեան փոխառութեան։ Հարկերին վեց տոկոսով, տասը տարի պայմանաժամով։ Կառավարութիւնը լիազօր նշանակեց Ալ. Սատիսեանը, որ ամիսը պէս մեկնեցաւ հայկական գաղութները։ Միաժամանակ փոխառութեան ձեռնարկուեց մեր հայրենիքի մէջ։

Ընկեր Ալ. Սատիսեանը այցելեց Թիֆլիզ, Բաթում, Պոլիս, Իզմիր, Ֆիլիպպի, Սոֆիա, Բուլղարի, Կոնստանցա, Փարիզ, Լոնտոն, Մանչեսթր, Միլան, Վենետիկ, Հռոմ, Աթէնք, Ալեքսանդրիա եւ Գահին։ Ամէն տեղ զինք զիմաւորեցին օտար պետական եւ հայկական կազմակերպուած թիւներին ներկայացուցիչները։ Տեսակցութիւններ ունեցաւ պետական, քաղաքական եւ զինուորական յայտնի զէմբերի հետ։ Նաեւ հայկական զանազան խաւերի հետ, զեկուցումներ տալով եւ հիմք դրեց իր փոխառութեան տեղական մասնաճիւղերի։ Սարքուած հրապարակային մեծ հաւաքութիւններ մէջ էլ, շնորհիւ իր պերճապատեցութեան շատ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց։

Թիֆլիզի մի շարք յայտնի հայ դրամատիկներ, ընկեր Ալ. Սատիսեանին պատրաստակամութիւն են յայտնել Հայաստանի յարմար վայրերի մէջ հիմնել շաքարի, մորթի, ծխախոտի եւ այլ գործարաններ, եւ զանազան առեւտրական հաստատութիւններ։

Բաթումի Հայ Տիկնանց Միութիւնը ուր չափ էր հիմնել « Ռաիւ Փոնտ » եւ հէնց նոյն հաւաքութի մէջ, մի շարք Հայուհիներ նուիրել էին ոսկի ժամացույցներ, թանկարժեք մատանիներ եւ այլ զարդեր։

Պոլսի մէջ մի հայ խոհարարուհի, վիճակահանութիւնից մի առ ժամանակ առաջ իր շահած 8000 թրք. ոսկին (80

մեծութիւնը, անոր յարգն ու արժէքը։ Այդ կորիզը մեր միակ եւ վաւերական ներշնչարանն է, մեր բովանդակ յոյսն է, մեր գոյութեան իմաստը։ Մէկ խօսքով՝ մեր ամէն ինչ... Մնացածը պիտի դադար օր օրին եւ ժամանակին։ Հաստատ համոզում ունինք այդ մասին։ Զառիթափը բարձրացած ենք, կը մնայ քիչ մը ալ տոկալ։

Այդ յոյսով ու հաւատամքով՝ մեր ազատութեան եւ անկախութեան տօնին առթիւ՝ արտաքին ողջոյններ կորիզ լաւ յատակի տարբեր հոգիներ իր քաղաքական, հայ մտքի, գրչի, դաշտի մշակներուն...

Սրտապէս ողջոյն նաեւ արտահայաստանեան զիտակից եւ հաւատաւոր հայութեան, որ, տարին անգամ մը իր սրբազան ուխտը կը նորոգէ ոգեկոչելով իր մեծութիւնը, փառաբանելով իր անկախութեան տօնը, իր մեծ հերոսապատումները։

Հաւատացած եմ որ, օր մը մեր ժողովուրդին երկու հատուածները պիտի միանան, կարօտով պիտի ողջադուրեն իրար ազատ, միացեալ, եւ անկախ Հայաստանի մէջ։

ՄԻՍՍԷ - ՄԻՐՁԷ

հազար ֆրանք), որ իր փաստաբանի մի - ջնոցով պահ տուած է եղել մէկ դրամա - տան մէջ, յամբողջովին նուիրել էր, ինչ - պէս եւ իր ոսկի շղթան, ժամացոյցը եւ 30 լիւրա դրամը, որ պահած է եղեր իր թաղ - ման ծախքերի համար :

Եզրապատիւ առաջնորդ Թորոքոմ արք. Գուշակեանը նուիրած էր դմբուխտէ մա - տանին: Այսպիսի սրտաբուխ նուէրներ ե - ղել են շատերի կողմից եւս :

1920 թ. Օգոստոս 10ին, յաղթական պե - տութիւններ, պարտուած Թուրքիայի եւ Հայաստանի հանրապետութեան ներկա - յացուցիչները որոշումով, Սեւրի մէջ, Կով - կասեան Հայաստանին պիտի միացուէին Թրքահայկական չորս նահանգներ :

Դարերով մեր երազած այս պատմական դաշնադրով, մեր հանրապետութեան վարկը էլ աւելի քարճարացաւ յաջա մեր ժողովրդի եւ օտար պետութիւնների :

Բազմաթիւ տարադիրներ որոշեցին Հա - յաստան մեկնել: Եղան եւ այնպիսիներ որոնք իրենց անձնական գործերը հաշուե - յարդարի ենթարկելով, ճամբայ ինկան դէպի Հայաստան, իրենց հետ տանելով մեքենաներ, գործիքներ եւ ապրանքներ, որոնց պէտքը չափազանց զգալի էր մեր հայրենիքի մէջ :

Տարակոյս չկայ որ այդ եւ յաջորդ տա - րիները ընթացքին, հայրենաբաղձ մեր ժողովուրդը հետզհետէ պիտի ամփոփ - ուէր իր միացեալ, անկաս եւ ազատ հան - րապետութեան մէջ եւ մեծ եռանդով պի - տի վերաշինէր մեր պապենական քա - ղաքները, աւաններն ու գիւղերը, մեր եր - կիրը դարձնելով հրապուրիչ նաեւ օտար - ների համար ...

Սակայն մեր անկախութեան երկու կա - տարի հակառակորդները, Թուրքիան եւ Ռուսիան, միացեալ ճակատ կազմելով, խորտակեցին մեր հայրենասէր եւ շինա - բար ժողովրդի գեղեցիկ յոյսերը, եւ մեր մանուկ հանրապետութիւնը բաժանեցին իրենց միջեւ :

Այս իսկ պատճառով, տարադիր բազ - մութեանց վրայ աւելացան հարիւր հա - զարաւոր նորերը, որոնք մեծ Եղեռնից հրաշքով ազատուած, պատրաստուած էին մեր ազատադրուած հայրենիքը վերադա - նալու :

Երբեքին փոխառութեան հայկ. դադութ - ների լիազօրներն էլ, իրենց ստացած նը - լէրները մէկ մասը վերադարձրին իրենց տէրերին, միւս մասն էլ ծախելով, զոյա - ցած գումարները յատկացրին տեղական որբանոցների պէտքերին :

Այս վայրէջքի շրջանին համայն հայ ժո - ղովուրդը ապրում է իր հայրենիքի ազա - տադրութեան իրականացման խոր դի - տակցութեամբ :

Դերձակը.— Անկարելի է. դեռ երկու հազուատի դրամ կը պարտիս ինծի, մին - չեւ պարտը չվճարես, մէկ կոճակ անդամ չեմ կարեր :

Յաճախորդը.— Լաւ, դուն հազուատը կարէ, կոճակը ես կը կարեմ ... :

ՖԵՏԱՅԻՆԵՐՈՒ ԽՄԲԱՆԿԱՐ ՄԸ ԱԶՍԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅԳԱՐԷՆ

ԻՆՉՊԷՍ «ՀԱՅԱՑԱՒ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

★

ԽՄԲ.— Ռուբէնի Յուշեքուն վերջին (7րդ) հատրին մէջ, վաղեմի ռազմիկ մը, Սասունցի Մուշեղ, կը նկարագրէ քէ ինչպէս «հայացուցին» Հայաստանը, կու - ունելով օտար քաղաքեանց դէմ որոնք շարունակ դաւեր կը լարէին .—

Ռուբէն այդ օր մեր առջեւ դրաւ դոր - ծունէութեան ամբողջ ծրագիր մը. աւելի լայն ու ընդարձակը, ինչ որ պարզած էր Խնուսի մէջ: Սեղանին վրայ փռած էր իր նշանաւոր քարտէսը, որուն վրայ յետին մանրամասնութեամբ նշանակուած էին Հայաստանի գիւղերն ու քաղաքները՝ ի - ընեց ունեցած բնակչութեան տեսակներով - վրն ու այլազանութեամբ: Ընդհանրա - պէս քիչ խօսող Ռուբէնը, այդ օր քաջա - տրուածութիւններ կուտար մեզ մեր վիճակին ու իր ծրագիրներուն մասին: — Հայաս - տան ունեցածը, կ'ըսէր Ռուբէն, սակայն, ատրկա առաջիմ տիրա ու ապրելու հնա - բաւութիւններէ զրկուածմանուկի մը կը նմանի: Անկա կ'ըսէր ինչ — սովն ու հի - ւանդութիւնները չուտով կը յաջողի ատոնց առջեւ առնել. մեր ժողովուրդն ալ սա - կաւակիր է եւ կրնայ քար ծածել, քարէն հաց հանել. ինչ որ մտահոգիչ է ապա - դայի համար, ատրկա Հայաստանի բնակ - չութեան ներկայ դիմագիծն է, արուես - տական կերպով ստեղծուած: Այս ցոյց կուտար քարտէսին վրայ շրջաններ, որ - տեղ Թուրքն ու Թաթարը եկած տեղաւոր - ուած էին, բռնադատելով հայ գիւղացի - ներուն հողերն ու ինչքերը:

Այս անարդարութիւնը պէտք էր վերջ

դնէր, Հայուն երկիրը, Հայուն հողը պէտք էր իր ժողովուրդի զաւակներուն սեփականութիւնը դառնար. դադթակա - նութիւնը պէտք էր տեղաւորուէր անոնց վրայ, որպէսզի իրաւունք ունենայինք ը - սելու որ երկիր ունինք, ու աւելի վստա - հութեամբ նայելու ապագային վրայ,

Մօտաւորապէս ատոնք էին Ռուբէնի խօսքերը այդ օր: Սակայն մենք գործնա - կան հրահանգներու կը սպասէինք, զի - տէինք որ Ռուբէն խօսքերով գոհացող չէր: Ու անկա կրկին նայեցաւ իր քար - տէսին վրայ: Տեսանք որ մատը չըջան կ'ընէ, ձգնի ձորի, Միլիտէրէի, Չիւսէն - քէնտի եւ Պէօլուք Վէտի ընդարձակ տա - բաժութիւններուն վրայ: Ռուբէն նայ - ուածքը բարձրացուց եւ ամենք հասկցանք թէ անկա ինչ ըսել կ'ուզէր :

Փեթարցի Մանուկի ձեռքը ուժով մը ի - ջաւ Չորոյի ուսին: Մանուկը ըսել կ'ուզէր որ հասկցած են եւ կարելի է մեկնել այլ եւս: Ռուբէն նկատեց այդ ու կրկին խօ - սիլ սկսաւ: — Պէտք է, ըսաւ Ռուբէն, հա - բիւր հազարաւոր մեր զաղթականութիւնը տեղաւորել այդ շրջաններուն մէջ, սա - կայն ատոնց ազմուկի :

... Գիշերը ոչ ատեն մեկնեցանք Ռու - բէնի բնակարանէն: Առաւօտ կանուխ ըս - տացանք անհրաժեշտ ռազմաթիւքերը եւ տեղաւորեցինք կառքերու մէջ ու ճամբայ ինկանք դէպի Բաշ Գեառնի: Քանաքեռի վրայ պետութեան զինուորները կեցուցին մեզ, կ'ուզէին ընդդիմանալ փամփուշտ - ներու փոխադրութեան: Բարեբախտ - քար Ռուբէն նախատեսած էր այդ արգել - քը եւ մեզ յանձնած էր Արամ Մանուկեանի կողմէ ստորագրուած արտօնագիր մը :

Տեղ հասնելուն հաւաքեցինք մեր ու - ժերը, վերակազմեցինք մեր զունդը որ 250 հոգի էր բաղկանար եւ ձեռնարկեցինք

մշակուած ծրագրի գործադրութեան: Մեր այս զունդը որուն մէջ ֆետայիներէ բացի նաեւ կային նորահաս երիտասարդ - ներ, լաւապէս մարզուած էր պարտիզանա - կան կռիւներու համար: Անկախութեան հռչակումէն վերջ մենք ալ հետեւած էինք Անդրանիկին ու ժողովուրդին մէկ մասը մեր հետ վերադարձնա՝ ճամբայ ինկած է - ինք դէպի Պարսկաստան՝ անդիական ու - ժերուն միանալու համար: Սակայն Նա - խիշեանի առջեւէն, մեր զօրամասն ու ժո - ղովուրդը կը դառնանք նա ու կը մտնենք Զանգեզուր: Այնտեղ բախումներ ունե - ցած էինք Քիւրտերու եւ Թուրքերու հետ: Թշնամին կը մաքրագործուի: Այդ օրերուն Արամ Մանուկեանէն նամակ կը ստա - նանք, մեզ կը հրահանգէր ժողովուրդը միասին առած անցնիլ Բաշ Գեառնի: Այնտեղ եւս՝ Արուսի ու Պաղուտի շրջան - ներուն մէջ բուռն կռիւներ ունեցած էինք: Թշնամին պարտուելէ ու հեռաւալէ վերջ, ժողովուրդը տեղաւորած էինք այնտեղ: Ահաւասիկ այսպիսի կռիւներու մէջ մարտուած գունդ մը ունէինք մեր տրա - մադրութեան: Մեր առաջին գործը եղաւ մաքրել Դարաղաղաղի շրջանը եւ մաս մը ժողովուրդ տեղաւորել այնտեղ: Անկից վերջ մեզ կը մնար անցնիլ ծրագրուած մեծ գործողութիւններուն: Առաջին առ - թիւ պէտք էր ձգնի ձորը մաքրել թշնա - միներէն: Թուրք, Թաթար եւ քիւրտ ա - լազակներ, Թրքական շուռուշներու գլխա - տրութեամբ, անկախ Հայաստանի սրտին վրայ իրենք զիրենք կը նկատէին տէր ու տիրական, նստած էին հայ գիւղացիի հո - ղերուն վրայ, երբ անգին կը կոտորուէր մեր ժողովուրդը՝ արեւին ու անձրեւին տակ:

Ձգնի ձորի գործողութիւնները տեւեցին հինգ օր: Գիւղերէն մէկ մասը չուղեցին անձնատուր ըլլալ եւ կոռուցան մինչեւ իրենց վերջին շունչը: Մեր յարձակում - ներէն եւ յաջողութիւններէն վերջ, ժողո - վուրդը կը խուժէր գիւղերէն ներս, տէր դառնալու համար ոչ միայն իր հողերուն, այլեւ իր պապենական գոյքերուն: Մեծ մասամբ այդ գոյքերը հայկական դրոշմ ունէին, արձանադրութիւններ, լաւեր, եւայլն:

Ձգնի ձորի յաջողութիւնէն վերջ, Ռու - բէն թոյլ չտուաւ մեզ չունչ քաշել, հը - բահանեց անմիջապէս յարձակիլ Միլի - տէրէի վրայ: Այս շրջանն աւելի ընդար - ձակ էր: Քառասունէ աւելի գիւղերու մէջ ամբացած թշնամին տեսակ մը՝ անկախ իշխանութիւն էր հաստատած: Երեւանի թիւկունքը դրաւ ու այս կարեւոր կեդրոնը տեւական վտանգ մըն էր Հայաստանի ան - կախութեան համար:

Միլիտէրէի մէջ ամբացած թշնամին գլխադրութիւնը եղաւ աւելի բուռն:

... Ռուբէն վայրկեանք վայրկեանին կը հետեւէր գործողութիւններուն ու կը շտապէր ժողովուրդը տեղաւորել դրաւ - ուած վայրերուն մէջ: Հազիւ թշնամին գիւղէ մը դուրս եկած, մէկ ծայրը տա - կաւին գիւղին մէջ, մեր ժողովուրդը հա - զարնելով կը խուժէր ներս ու տուն — տեղ կ'ըլլար:

Ռուբէնի հրահանգն էր թշնամին հետ վարուիլ այնպէս, ինչպէս անկա վար - ուած էր մեր ժողովուրդին հետ: Մեղքը մերը չէր, թշնամին պէտք է հատուցանէր իր արարքներուն համար ու իր բռնա - դրաւած հողերը վերադարձնէր օրինաւոր տէրերուն:

ՄՈՒՇԵՂ ԱՌԵՏԻՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

(90)

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ուշ ատեն մեզ շրջապատող տեղացիներ - քը ցրուեցան, ու երկու պառուներ, ո - րոնք անքուն կը հսկէին մեզի, առաջնոր - դեցին «չարտաքը», մեզի համար որոշ - ուած տեղը... Հակառակ մարդկային կա - րողութենէ գեր ի վեր չափով մը յոգնած ըլլալուս, չկրցանք քնանալ. աչքերնիս յառած աստղազարդ երկինքին մինչեւ ար - շալոյս, մտքերնիս աշխատեցաւ տարու - բերելով այլ եւ այլ տեսակէ պատմու - թիւններու մէջ... Երբեմն ծերունին էր որ կը ներկայանար իր դողդոջ մօրուքով եւ իր խօսքերուն դառն եւ անմխիթարելի ի - մաստով. երբեմն հայ կիներ էր իր մազա - գուրկ եւ թշուառութենէ տգեղացած գըլ - թով չիւր բողբոջներով եւ պաղատանքն - քով:

Ահաւասիկ նաեւ ինքնապաշտպանու - թեան խրոխտ եւ ամբիշ դրուագները, զպրօցի, նոր հարկի սենեակին պատն ի վար կախուած հրացանները, ու քահա - նան, ու ձին Թորոքը եւ Հայերը պաշտ - պանող Թուրքերը՝ որոնց մէկուն հայրը եւ մեծ հայրն ալ սպաննուած են եղեր Զէյթունի մէջ Հայերու ձեռքով ...

Հետեւեալ առաւօտուն կանուխէն ճա - բայ ելած էինք եւ միջօրէի արեւին չեչ - տակի եւ անողոր ճառագայթներուն տակ, սայլը կ'երթարարէին յոգնած իր անդա - դար գնացքէն:

Ճերմակ եւ արեւակէղ ճամբուն վրայ ձիերուն պայտերը չոր եւ կտրուկ աղ - մուկ մը ունէին եւ իրենց հետզհետէ ա - լելի դանդաղող քայլերը փութացնելու համար՝ սայլապանին մտրակը կը բարձ - րանար շաշէրով:

Ծարաւը կը տանջէր մեզ, բայց ճամ - բուն վրայ մեր հանդիպած բոլոր ջրհոր - ները կապկածելի էին. դէպքի յաջորդող օրերուն այնքան շատ գիւղիներ նետուած էին այդ հողերուն մէջ:

Հարթ, տափարակ եւ մերկ տարածու - թիւններ մեզ կը շրջապատէին. արեւին խանձած, ճղճիմ եւ հողին փակած վտիտ բոյսեր հազիւ թէ կը գունաւորէին այտե - բուն գորշութիւնը. մեր աչքը առածին չափ տեղ՝ ոչ մէկ ծառ, ոչ մէկ բնակու - թիւն. կարծես անապատին մէջէն կ'եր - թայինք: Իրիկուան դէմ միայն երբ մօտե - ցանք Օսմանիէի, տեղ տեղ նշմարեցինք կացիւնով տապալած ծառի բեկորներ եւ մոխրակոյտեր. խանձած ձիւղեր ասղիւն անդուն տարածուած, մարդկային կմախ - ներուն տաղաւորութիւնը կը ձգէին, ատոնք հրդեհուած աղարակներու կամ քանի մը խրճիթներէ բաղկացած գիւղակներու հետքերն էին:

Ժամեր ու ժամեր կ'անցնին այսպէս.

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ԻԴ ՏԱՐԵԴԱՐԶԻ ՏՕՆԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱԶՆՈՒՄԻ ԴՐՈՒՄԻ Զ. Հ. ՊԱՏՈՒՆԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
30 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8-30էն մինչեւ լոյս
Տրդ քաղաքայնութեան գեղեցիկ սրահին մէջ,
PLACE DU PANTHÉON

Կը նախագահէ՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պրոֆ. Վ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՅԵԱՆ ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻԻԶԱՆԴ
ՈՒՂԵՐԶՆԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՍԱԿԱՆ ՃՈՆ ԲԱԺԻՆ — Կը մասնակցին՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան (Երգ), Պ. Պ. Զ. Մելիքեան (Նութակ), Շ. Սարեան (արտասանութիւն), Պ. Գաբրիել (Թաւ), Պ. Բիւլիլեան (Երգ), Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանէօ Բաշմի մասնակցողի պարախումբի կողմէ։
Հայկական նուազ (Պ. Գաբրիել եւ Բեմ)։

Au piano Janine Cavard Ճոն պիւֆէ Օրքէսթր Կ. ՍԱՐԵԱՆ
Եւրոպական պարեր մինչեւ առաւօտ Մուտք՝ 150 ֆրանկ
Տոմսերը ապահովել Հրանտ Սամուէլ գրատունէն։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմի — տէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Պաշի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ. Մ. Բ. Մ. Ի, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան։
Այս շաբաթ ժամը 20-30էն մինչեւ առաւօտ 4, քաղաքայնութեան սրահին մէջ։

Պատուայ նախագահութեամբ քաղաքապետ՝ Hussel
Կը խօսին ընկեր Bertet
Երեսփոխան Իդէրի եւ խմբագիր Տօֆիմէ Լիպիլէի։

Կը նախագահէ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻ — ԲԱՅԷԼԵԱՆ։

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ եւ Ժ. ԴԱՍԱՒՈՐԵԱՆ (Փարիզէն)։

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15-30ին, Սընօնի Մուլէն Պլէօի սրահին մէջ։
Կը նախագահէ Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսին Ա. ԲԷՆՏԵՐԵԱՆ
Երգ, նուազ, արտասանութիւն։

ՄԱՐՍԷԻԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, վեց Յունիս, Թէաթր Վեոտիի մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ։
Մասնամասնութիւնները յաջորդով։

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

2. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

31 Մայիս, Կիրակի, ժամը 3ին
Միւլիւալիքի մեծ սրահին մէջ
24 ըր. Սէմ Վիկթօր, Փարիզ (5)

Հովանաւորութեամբ բնակչութեան նախարարին։ Նախագահութեամբ նախկին նախարար Տօքթ. ԼԱՖԷՅԻ։

Կը խօսին ՅՐԵՏԷԻՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին։ — Զինուորական նուազախումբ — բը, Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (Դաշնակ), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՅ, Պ. Պ. ՆԱԽԱՄԵԱՆ եւ ԲԻԻ — ՓԷԼԵԱՆ (Երգ), Պ. ԼԸԿԷՅ (Նութակ),

FRENCH - CANCAN PAR LES ECOLIERS CHANTANTS DE BONDY

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷԻԼ — Հ. Յ. Դ. ընկ. Կարօ եւ թակոմիսէն ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 14-30ին, ընկեր Պօյաճեանի բնակարանին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացառիկ նկատի պիտի առնուին։
ՍԷՆՏԷՐԻԷՆ — Հ. Յ. Դ. Անտօք եւ թակոմիսէն ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, մասնաւոր մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ » Ի

Դաշտագնացութիւն — գրասանք դէպի Վերայլ
Այս կիրակի, ժամը 10ին։
Կառախումբ էնվալիտէն։ Կը խնդրուի ժամանակին հաւաքուիլ կայարանը։
Կը հրաւիրուին համակիրները։ Ուտեւիքը միասին բերել։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ. — Այս կիրակի (մեթրօ Անվէրս) ժամը 15-30ին, էլիզէ Մոնարթրի անպարտելի հայ աղուէսը՝ ըմբիւ Ակոմ Արթուրեան պիտի ճակատի, նշանաւոր ըմբիւ Մանէվոյի դէմ, 6x5։ (496րդ մրցումը)։ — Մ. Զ.

ՄԱՐՍԷԻԼ — Ֆ. Կապ. խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Եղիա Մեղրեանէ, իրենց սիրելի հայրենակցի ԶՈՀՐԱՊ ՊՕՂՍՍԵԱՆԻ մատուցած անթիւ փոխան ծաղկապսակի երեք հազար ֆր., ի նպաստ օգտփոխութեան կայան ղրկուելիք տկար եւ աղքատ մանուկներու։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԵՍ

ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Առաջին մրցանակ Մարսէլի երաժշտանոցէն)։
Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին, Սալ Կալոյի մէջ։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Դաշնակահարուհի ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ։

Տոմսերը 200էն 600։ Դիմել Սալ Կալո, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեանի՝
132, Ave. Gambetta, Tél. MEN 81 - 91
Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեանի
83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

ՄԱՄԱԹԻՍՅԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր տարեկան դաշտապարահանդէսը 31 Մայիս, կիրակի ամբողջ օրը Նուազի լը Կրանի գետահայկեան եւ գեղատեսիլ ամերուս վրայ, ՕՐԷԼ տը Թուրքիոյի պարտէզներուն եւ սրահնեւրուն մէջ։

Այս առթիւ կը հրաւիրեն իրենց համակիրները ներկայ ըլլալ ընտանիքով։ Ամէն մարդ ազատ է իր նախընտրած ուտելիքը բերելու, իսկ ըմպելիքը պիտի հայթայթուի Միութեան կողմէ։

Երթեւեկի միջոցները ապահովուելու եւ խնդրումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Միութեան կեդրոնը։ Հասցէ։ —

J. Papazian, 16, Cité Trévis, Paris (9)
Tél. PRO. 41 - 40

ԼԱԻԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՅՈՒՆԻԹԻԻՈ

Դերասաններու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւաքոյն ապրանք ամենաաւանգ գնով

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R.C.Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévis, Paris 9°

Tél. : PRO. 86 - 60

C.C.P. Paris 1678 - 63

ՔԱՅՈՒՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանկ: ՀԱՏԸ 10 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ

31

ՄԱՅԻՍ

DIMANCHE

31 MAI

1953

ՕՐԱԹԵՐԹ

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2490

ՄԵՐ ԽՕՍԲԸ

« ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ »

Մայրերու Օրն է այսօր, կերակրի:
Հայկական ճակատին վրայ տօնակա -
տարութիւնը ստանձնած են Չափահաս
Որբերը:

Կարծէր այս առթիւ բացառիկ թիւ մը
նուիրել հայ կնոջ:

Դժբախտաբար ժամանակը ուշ էր, այդ
պահապար լրացնելու համար:

Այդպիսի ուսումնասիրութեան մը մէջ,
առանձին գլուխ մը պիտի կազմէր Հա -
յուհի՝ իրրեւ մայր: Գլխադիր Մայրը:

Եթէ համաշխարհային մրցանակ մը
հաստատուէր մայրերու թաղութին ընտ -
րելու համար, ապահովաբար առաջին պի -
տի հանգիստանք հայ մայրը, շատ մը տե -
սակէտներով: Մանաւանդ գիւղացին:

Հրէական առած մը կ'ըսէ.

« Աստուած ամէն տեղ չէր կրնար ըլ -
լալ. հետեւաբար մայրը ստեղծեց »:

Աւանդական Աստուածը պատահաբար
երեւցած է հայաշխարհին մէջ:

Երեւցած է աւելի շատ զօհեր պահան -
ջելու, քան շնորհներ բաշխելու համար:

Թերեւս այս է պատճառը որ հայ մայրը
սովորականէն տարբեր տիպար մը կը
կազմէ:

Եւրոպայի, նոյնիսկ Արեւելքի մէջ,
գոյնաւոր կ'ըմբռնեն իր դերը՝ տան մէջ եւ
տունէն դուրս: Իսկ տասնապատիկ աւելի
գոյնաւոր՝ ճակատագրական պահերու մէջ:

Մայրը մայր է ամէն տեղ, իր հիմնա -
կան բնազդներով:

Գաղափարի կոչուի թէ վայրենի, ըս -
տովով թէ սեւեռաբար, ամէն մայր ունի
յաւերթիւններ որոնք ընդհանրական են:

Անշուշտ միջնադարէ կ'ազդէ, այս կամ
այն բարեմասնութիւնը դարձնելու կամ
նսեմացնելու համար:

Մանաւորապէս քաղաքակրթ կոչուած
երկրներու մէջ, մայրական առաքելութե -
թիւններն ալ ենթակայ են երեւելիներու:

Ամէն օր չէ՞նք տեսնուի երկրպագան երե -
ւոյթներ, իրողութիւններ որոնք անմեկ -
նելի կը մնան:

Այս ընդհանուր պատկերին մէջ, բա -
ցատիկ է դարձնալ, Հայուհին՝ իրրեւ
մայր:

Ուրիշ խնդիր թէ պիտի կրնա՞յ պահել
նոյն յատկանիշները եթէ աւելի երկար
տեւէ մեր պանդխտութիւնը:

Սովորական ճշմարտութիւն մըն է,
շատ մը արժանիքներ կը ճշդուին տալ -
նապիտակ պահուն:

Բարեկամութիւն, հաւատարմութիւն,
անձնութեան, ընդունակութիւն, այս
բոլորը կը դուռնին եւ կը բխարկու -
նան՝ երբ ծանր փորձի մը ենթակուին:

Այսպէս ալ մայրական արժանիքները:

Արդ, կրնանք բարձրաձայն յայտարա -
րել, աշխարհի բոլոր լեզուներով, թէ հայ
մայրը բոլոր կրակներէն անցած եւ յաղ -
թական հանգիստացած է, այս տեսակէ -
տով:

Կը բաւէ ակնարկ մը նետել ժամանակա -
կից պատմութեան վրայ: Առանց շատ
հետեւելու երթալու:

Ո՞վ չունի կամ չէ՞ լսած թանկագին
վկայութիւն մը՝ Հայախնջ Մարտիրոս -
րէն: Անմոռանալի, անկորնչելի, անգե -
րազանցելի փաստեր հայ մայրերու քա -
ջութեան, անձնութեան, հայրենա -
սիրութեան մասին:

Յաճախ իրար կը գերազանցէին երի -
տասարդ մայրիկն ու արեւոր մամի -
կը, բեկոր մը փրկելու համար արիւնածա -
րաւ գաղանի մը, խումբ մը գաղաններու
ժանիքէն:

Անոնք մաքառեցան ցմա՜հ, կրելով ան -
նկարագրելի տանջանքներ, յանուն ընտա -
նեկան պատուի, հաւատքի եւ ուրիշ սր -
բութեան:

Եթէ այսօրուան չափահաս որբերն ու
որբուհիները միայն իրենց պատման
պատմութիւնը պատմէին, ամբողջ աշ -
խարհ ծոռիկի կուգար հայ մայրիկներուն
եւ մամիկներուն առջեւ:

ՕՐՈՒԱՆ

ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ

ԳՈՐԾԻ ԶԵՆՆԱՐԿԵՑ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱՅ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԿԱՄ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

Պ. ֆիւն. Մանուէլ - Ֆրանս, վարչա -
պետութեան նոր թեկնածուն, յանձն ա -
ռաւ փորձել իր բախտը, տեղի տալով
հանրապետութեան նախագահին պնդում -
ներուն առջեւ: Ազգ. Ժողովին պիտի ներ -
կայանայ Բշ. կամ Դշ.:

Կը կարծուի թէ նոր թեկնածուն աւելի
յառաջ պիտի երթայ քան իր նախորդը,
Փոլ Ռենո: Մանաւանդ որ, երկար տեւե -
նէ ի վեր շատ ծանր կը դնէ երկրին վի -
ճակը եւ ժամանակը եկած է իր գաղա -
փարները արժեքնելու: Իր առաջին գոր -
ծերէն մէկն եղաւ տեսակցել ընկերվարա -
կաններուն հետ, անոնց աջակցութիւնը
սպասուելու համար: Այս վերջինները 110
ձայն ունին Ազգ. Ժողովին մէջ եւ ցարդ
մերժած են գործակցել որեւէ պահպա -
նողական վարչապետի: Պ. Մանուէլ -
Ֆրանս արժանապատիւ ըլլալով, կը յուսայ
լեզու գտնել ձախակողմին հետ, բացի
համայնավարներէն:

Նոր թեկնածուն իր հաւանութիւնը
յայտնելէ ետք հետեւեալ յայտարարու -
թիւն ըրաւ լրագրողներու.

« Աւելի քան երբեք համոզուած եմ թէ
հանրային փրկութեան ծրագիրը, որուն
գլխաւոր գիծերը քանիցս պարզած եմ
Ազգ. Ժողովին մէջ, պէտք է գործադրուի:

Այդ ծրագիրը մէկ ամբողջութիւն կը
կազմէ: Անոր շնորհիւ միայն կրնանք լու -
ծել այն քաղաքական եւ երմտական ան -
կարգութիւնը որ կը տկարացնէ եւ կը
ջլատէ Ֆրանսան: Տեսնական յառաջիկ -
մութեան այս խոչընդոտը կը ծանրացնէ
ընկերային անարդարութիւնը, կը ջլատէ
մեր արտաքին քաղաքականութիւնը եւ կը
խախտէ մեր վարկը նոյնիսկ մեր լաւա -
դոյն բարեկամներուն առջեւ: Հանրապե -
տութեան պատմութեան մէջ կան ուրիշ օ -
րինակներ ուր ազգային ուժերու միութե -
ան շնորհիւ կարելի եղած է յաղթել
գոյնաւորութեանց եւ փորձութեանց, եր -
բեմն շատ ժամանակ կորսնցնելէ ետք:

Այսօր ճշմարտութիւնը առաջ կը խաղայ,
ազգը աւելի լաւ կ'ըմբռնէ վտանգները ո -
րոնք մօտ են այժմ ինչպէս փրկութեան
պայմանները: Դէպքերը վերջնապէս պիտի
փարատեն պատրանքները որոնք շատ եր -
կար տեսնել: Արդէն կարգ մը առաջարկ -
ներս ընդունուած են ոմանց, ուրիշներ
այլոց կողմէ: Միայն թէ — կը պնդեմ —
ձեռնարկը մէկ անգամ ինչ ամբողջութիւն
կը կազմէ: Պէտք է գործել համաձայն մեր
միջոցներուն: Պէտք է փութացնել այն
ժամը ուր այլեւս մեր ուսերուն վրայ պի -
տի չճնշեն ջախջախիչ բեռեր, աղետալի
ազդեցութիւն գործելով մեր կենդանի ու -
ժերուն վրայ:

« Մեր պարտականութիւնները լաւ ճշ -
դելէ ետք, պէտք է գործադրուին ըս -
տանմէն: Ես անկեղծօրէն պիտի ըսեմ
խորհրդարանին թէ ինչ միջոցներ ունինք
լուծելու օրուան մեծ խնդիրները, իբրեւ
պատասխան երկրին ստիպողական անձ -
կութեան եւ երկրասարգութեան անհամ -
բերութեան: Այդ լուծումը կախում չու -
նի կուսակցութեանց ամուլ թուաբանու -
թիւնէն: Կը բաւէ որ այժմ ցերեւցան մար -
դիկ ազգային խնդիրը քննեն իրատեսու -
թեամբ եւ առանց ամբողջականութեան:

Այն ատեն երկիրը պիտի գտնէ իր բար -
յակաւ եւ ներթափանցող առողջութիւն »:

Վերջացնելով, Պ Մանուէլ - Ֆրանս
յայտնեց թէ Ֆրանսայի ձայնը պիտի լս -
ուի յունիս 17ին, Պերմուտեան կզգին -
բուն մէջ (երեք Մեծերու Ժողովը):

ԴԵ ՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՆՈՐ ԶԵՆՆԱՐԿՆԵՐ

ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐԷ

Անգլիոյ քաղաքական շրջանակներուն
մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն արե -
ւելեան Գերմանիոյ մէջ կատարուած փո -
փոխութեան, որով մարզպան մը կը նշա -
նակուի փոխան Վերսալէի յանձնաժող -
ովին: Լաւատեսներ կ'ենթադրեն թէ
խորհրդային դիւանագիտութիւնը կ'ուզէ
չօչափելի ձեւ մը տալ իր վերջին ձեռ -
նարկներուն՝ գերմանական հարցին լուծ -
ման համար: Անոնց կարծիքով, մարզ -
պանը, Պ. Սեմենով չափաւոր մարդ մըն է
եւ կրնայ որոշ դեր կատարել, բարե -
բեկու համար յարաբերութիւնները արեւ -
մտեան պետութեանց հետ: Ուրիշներ
տարբեր տեսակէտ ունին եւ կը կարծեն
թէ Մոսկուա կատարած կը մնայ փոքրամի -
համաձայնութեան: «Թայփ» թղթակի -
ցը կը կարծէ թէ Սեմենով կրնայ Չորսե -
րու Ժողով մը առաջարկել, քննելու հա -
մար Գերմանիոյ միացման խնդիրը:

Ուրիշ աղբիւրէ մը եւս կը հաւատեն
թէ Ս. Միութիւնը կ'ուզէ փութացնել
Չորսերու Ժողովի մը գումարումը: Ա -
մէն պարագայի մէջ, մասնաւոր կարեւո -
րութիւն կ'ընծայուի արեւելեան Գերմա -
նիոյ մէջ կատարուած փոփոխութեան:

Մինչ այս մինչ այն, Լոնտոնի գերման
դեսպանը գրաւորապէս ալ մերժեց մաս -
նակցել փոխանորդներու Ժողովին, Աւս -
տրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը քննելու
համար: Կ'առաջարկէ խնդիրը քննել դի -
ւանագիտական ծախսով:

Պերլըտաի մէջ գլխաւոր կուսաւոր թէ
Ս. Միութիւնը նոր քաղաքականութիւն
մը կը փորձէ, աւելի բարեկամ ձեւանա -
լով Եւրոպայի մէջ: Բայց բուն նպատակն
է ոչնչացնել Եւրոպայի մէջ, Յունաստանի
եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած դաշնագիրը:
Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ս. Միութիւ -
նը չուզէ որ Պալեստինայի տեսակետէն
բաժնուած ըլլան երկու ճակատներու,
խորհրդային (Ռուսիայի, Պուլխարի, Այսպիսի) եւ արեւմտեան (Եւրոպայի, Յունաստան, Թուրքիա):

Պերլըտաի խորհրդային դեսպանատան
նոր գործակալաւոր, Գերաիմով, խոր -
հրդակցութիւններ կը կատարէ Մոսկուա -
յի մէջ: Մոսկուա կը գտնուի նաեւ Աթէն -
քի խորհրդային դեսպանատան գործակա -
լաւոր: Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ
խորհրդային օտարերկրացիները դադրե -
ցուցած է իր հսկողութիւնը Մոսկուայի
եւրոպայեան դեսպանատան վրայ: Պերլու -
տի մէջ տրամադրել են ընդ առաջ երթալու
որեւէ ձեռնարկի որ կրնայ բարեւոյց յա -
րաբերութիւնները Ս. Միութեան հետ:
Բայց միեւնոյն ատեն հաւատարմի մնալ
Պալեստինայի դաշինքին եւ արեւմտեան պե -
տութեանց:

ՔԱՆԻ ՍԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՄԱՆԵՐՈՒՄ արտաքին նախա -
րարը, Ֆ. Տըրըս Ուշտինիլովն վերադա -
նալով, անմիջապէս ներկայացաւ նախա -
գահ Այդընհաւուրի եւ յայտնեց թէ Մի -
ջին Արեւելքի մէջ կատարած պտոյտը
«բարեկամութեան նոր հիմք կը հաստա -
տէ իր այցելած երկրներուն հետ»: Նա -
խադահին հետ խօսակցութիւնը տեւեց
կէս ժամ: Յետոյ յայտարարութիւն մը
հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ թէ իր այցե -
լած երկրներուն մէջ ընդհանրապէս կը
տիրէ «վախ, դառնութիւն եւ տկարու -
թիւն» զոր համայնավարները կը շահա -
գործեն: Նախարարը կ'ըսէ. — «Ուր որ
դաշինք, համայնավարները փորձեցին
խանդարել մեր առաքելութիւնը. բայց
ամէն տեղ պարտուեցան: Թշնամական
ցոյցերը զսպուեցան: Ժողովուրդներուն
գրեթէ սիրելի էր, անոնց վարիչները
հիւրասէր էին եւ մեղի հետ խօսեցան յար -
գանքով»: Այդ Ժողովուրդները կը սպա -
սեն բարեկամական ներշնչում եւ առաջ -

ԱՆԻՄԱՆԱԼԻՆ ԲԻԻԶԱՆԴԻՆ...

Պալալ գրաւման 500ամեակն էր երէկ,
Մայիս 29:

Թուրքերը արդէն իսկ սարքած են հաւ -
դիսութեանց եւ խրախմբման շարք
մը, որ պիտի տեւէ տար օր:

Երէկ հեռագիրը կը հաղորդէր թէ ցըն -
ծութիւն կը տիրէ իսթամպուլի մէջ, իսկ
սուր՝ Աթէնքի մէջ: Թէեւ երկու երկիր -
ները բարեկամներ եւ զինակիցներ են այ -
սօր:

Երէկ առաջին հանդիսութիւնները կա -
տարուեցան Բաղադի պարիսպներէն դուրս,
նիշդ այն վայրին մէջ ուր Մէհմէտ Բ.
հրամայեց կոտի տալ դէպի Բալանի դիր -
քեր:

Այս առթիւ վրան մը սարքուած էր,
յարեւմտեան անոր գոր յաղթական աշխար -
հակալը լոնկած էր: Հոն համախմբուած
էին հարիւրաւոր մարդիկ, պատմական
համագգեստներով:

Բնակամարտը արշաւանք մըն ալ կա -
տարուեցաւ, Բաղադին զբաւումը պատկե -
րացնելու համար:

Հեռագիրը կ'ըսէ, վերջապէս թէ ամ -
բողջ թուրք մամուլը բացառիկ քիւնը հը -
րատարակեց, թէ խանդավառութիւնը
սահման չունի, եւ այլն:

Այստեղ, Փարիզի մէջ ալ հանդէս մը
սարքուած էր: Իսկ թուրք պատմագիրը,
Բէշաւ Արապիմէն, դասախօսութիւն մը
սարքած էր Սուրտոնի մէկ սրահի մէջ:

«Յառաջ» ընթերցողները կը յիշեն թէ
Ինչպէս տեղի ունեցաւ պատմական Բիւ -
զանդիսի գրաւումը, Բանի որ իբրեւ
թերթ-օմ հրատարակեցինք Ժ. Շուլպեր -
մէի ծանօթ հատորը:

Ձեմ փոխը Բանի՝ հոգի կրցան ըմբռնել
այս ֆակտագրական աղետին պատճառ -
ները:

Սնամէջ խօսք մը չէ «բիւզանդաբանու -
թիւն»:

Մարդիկ հոգեւոր խնդիրներ կը լուծե -
ին, երբ Բալանի կրակէ գօտի մը հաս -
տատու էր Բաղադին բոլորտիքը:

Հինգ հարիւր տարի վերջն ալ, մոյն
պատկերը չկրկնուեցաւ: Ձեմ կրկնուի
այսօր:

Քրիստոնեաները, ամենագոր եւ յաղթա -
կան, տէր եւ տիրակալն Կ. Պալալ, օրն ի
բուն կը վիճէին: Դաւեր կը լարէին իրա -
րու դէմ: Մինչ «Մէհմէտիկ» արքունի կը
հսկէր եւ կը գործէր: Կը սպանա՞ր:

Եւ առտու մը 1918ի յաղթականներն ալ
Բաղադին բանակները թուրքին յանձնե -
ցին միշդ այնպէս ինչպէս կատանդին:

ՎԱՀԷ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԸ գաղափարու -
թեան հրաւիրած է Տիկ. Ժ. Մէյր: Այս առ -
թիւ սխալամբ իբրեւ Փրանսուհի ներ -
կայացուցած է ինք բանաստեղծ Հայու -
հին, որ ունի շարք մը Փրանսերէն հրա -
տարակութիւններ:

Նորդութիւն, ներթափաչաւոր դանկով Մ.
Նահանգները:

ԱՆԳԼԻՅԻՆ Էլիզապէթ Թադուհին
թագադրութիւնը տեղի պիտի ունենայ ե -
րեքշաբթի, երկու Յունիս: Շարաքներէ ի
վեր փորձեր կը կատարուին արարապու -
թեանց մասին: Վերջին տեղի ունեցաւ
ուրբաթ օր, Ուէսթմինսթըրի Արքայադա -
նինի մէջ: Այս առթիւ տասը հազար քա -
ղաքացիներ խոնուած էին փողոցներու
մէջ: Ինք հարիւր տարի առաջ նոյն արա -
րողութիւնը կատարուած էր այդ վայրին
մէջ, Ուիլիսմ (Կարոլու) Աշխարհակալի
թագադրութեան առթիւ: Փորձէն բացա -
կայ էր Թադուհին: Կը մասնակցէին 1200
հոգի, — ներկայացուցիչները արքունի -
քին, պետութեան, եկեղեցւոյ, բանակին
են: Փորձը տեւեց 2ուկէս ժամ:

(Շարունակութիւնը կարգալ Դ. Է)

Ք Ա Ռ Ս . . .

Պատահաբար մեր ձեռքն անցաւ զիրք մը, որ տպուած է Ամստերդամ, 1711ին, պահէ 242 տարի առաջ

(Anno - MDCCXI, Arménorum - MCLX)

Գիրքը կը պատկանի մեզ անձանօթ գրչի մը՝ Շ. Շրէյդերի եւ կը կրէ հետեւեալ խորագիրը՝ «Արամեան լեզուի գանձ» :

Գիրքին մէջ «խօսակցութիւն»ներ կան երկու անձերու միջեւ, որոնցմէ մէկը կը կոչուի Ֆրանչիսկօ (ըստ երեւոյթին՝ հոլանդացի), իսկ միւսը՝ Սաֆար (պարսկահայ) :

«Երկրորդ խօսակցութիւն յաղագս կենացաւարութեան Հայոց» — այս խորագրով գլուխին մէջ հետեւեալ ուշադրաւ խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենայ Ֆրանչիսկոյի եւ Սաֆարի միջեւ :

«ՅՐԱՆՁԻՍԿՈՒՆՆԵՐ ԽՈՒՅԻՍԱՐԱՐ ԴՆԻՍԱՐ ԴՆԻՍԱՐԻՆ» :

«ՍՍՖԱՐ. — Փառք Աստուծոյ, աժա — նութիւն եւ խաղաղութիւն :

«ՅՐԱՆՁԻՍԿՈՒՆՆԵՐ ԽՈՒՅԻՍԱՐԱՐ ԴՆԻՍԱՐ ԴՆԻՍԱՐԻՆ» :

«ՍՍՖԱՐ. — Մեր ինչ պէտք այ թաղաւորացի կուռի վերայ խօսիլ. ասացի մեր երկիրն խաղաղութիւն այ» (էջ 332) :

Այսպէս անկիւն մեր աշխարհի վրայ, «Գառք Աստուծոյ», չկայ այլեւս . . .

Ամէնքը, ամէն տեղ եւ ամէն ժամու, կը խօսին այսօր «Թաղաւորացի» եւ «ոչ թաղաւորացի կուռի վերայ», կը խօսին սղուլեան, տաղանայնորու եւ ներքին ու ար — տաքին խոփութեանց մասին . . .

Շուրջ երկու դար առաջ կոյս աշխարհի մը մէջ կ'ապրէինք. ոչ երկաթուղի ունէինք, ոչ հեռագրութիւն, ոչ ինքնաշարժ, ոչ օդանաւ, ոչ ռատիօյականներ եւ ոչ ալ . . . հիւշական ուռմը :

Մենք Նախնիներ 1812ին Փարիզէն դէպ ի Մոսկուա կ'արշաւէր՝ իր տրամադրու — թեան տակ, իրեն հաղորդակցութեան ա — րազ միջոց, ունենալով միայն . . . ձիա — ւոր սուրհանդակը :

Այսօր մենք 4.30 ժամէն Լոնտոնէն Գա — հրէ ճամբորդ կը փոխադրենք, անգամ կը ծրագրենք Սուէզի դօտիէն թաղաւորու — թեան համար Անգլիա տարած զօրամա — սերը քանի մը ժամէն, հարկ եղած պա — րագային, օդի ճամբով Անգլիայէն վերա — տին Սուէզ փոխադրել . . .

Ամէն քանակ լըլլայ ժամանակի, առ — քաճութեան եւ կամ որեւէ զօրութիւն ձեւին տակ, յայտնաբերուած է բնութեան ար — քային՝ Մարդուն կողմէ՝ մեր դրախտ աշխարհը քառուի եւ դժուար վերածելով :

Այն հին ու բարի օրերուն, երբ ծովերը առաջատանաւորով կը կտրէինք, իսկ ցամաքները՝ ոտքով կամ ձիով՝ Սաֆար — ները գոհ ու հանգիստ կը յայտարարէին, — «մեր ինչ պէտք այ թաղաւորացի կուռի վերայ խօսիլ. մեր երկիրն խաղաղութիւն, աժանութիւն այ» . . .

Կա՛յ մէկը մեր մէջ, որ մեզի կարողա —

նար այսօր այս լեզուով խօսիլ . . .

«Ամենայն Հայոց բանաստեղծը»՝ Յովհ. Թումանեան՝ կը գրէր.

Բերանն արնոտ մարդակերը էմ անբան, Հագար դարում հազիւ դարձաւ մարդա — ան . . .

Ձեռքերն արնոտ գնում է ցա դեռ կամ — կար . . .

Ու հետո է մինչեւ Մարդը իր գնալուն : Մեր որոնածը այս գլխագիր Մարդը չէ, այլ փոքրագիրը, այն միւսը, որ «մարդասպան» էր երէկ եւ «մարդասպան» դարձած է այսօր . . .

Դարձած է «մարդասպան» ոչ թէ դէպի ետ երթալով, այլ յառաջանալով ու յա — ռաջելով, հաղարամեակներ շարու — նակ քաղաքակրթութիւնով ու մարդկայնա — նալով . . .

Մեր խօսքը ահա այս փոքրագիր «մարդասպան» ներքու մասին է, որոնք մեր չքնաղ աշխարհը, ամէն բարեքերով լի մեր մարդակը, ճշմարիտ դժոխքի մը վերածած են այսօր :

Սաֆարներու շրջանին կ'ապրէր նաեւ մեր աննման Սալաթ — Նոման. իր երգե — րէն մէկուն մէջ անգուգական աշուղը կ'ա — ւագէր. — «Ուսիւնն սուտը շատացել ա» . . .

Այս «սղուտ»ը, մեր բարի ու միամիտ երգչի օրերուն հազիւ տպագրական ձեւ կ'առնէր, տպագրութեան պարագային՝ տպագրանալէ հազիւ քանի մը հարիւր օ — րինակի կը հասնէր, իր այս ձեւին մէջ՝ «սուտ»ը տունէ տուն եւ թողէ թող ոտ — քով կը պտտէր, իսկ ձիով՝ հազիւ քանի մը մերձակայ քաղաքներու մէջ կարճ շր — ջան մը կ'ընէր . . .

Այս փոքրագիր, փոքրաքանակ ու փոք — րածուալ «սուտ»ին դէմ է, հետիոտն եւ կամ ձիաւոր, որ այնքան դառնօրէն կ'ա — ւագէր մեր աշուղը, դայն՝ այդ «սուտ»ը՝ խալիսին մէջ շատցած գտնելով . . .

Իսկ այսօր . . .

Փոքրագիր «սուտ»ը դարձած է գլխա — գիր՝ ընտրելով մեքենաներով եւ ան — համար քանակով քանի մը ժամուան մէջ այս «սուտ»ը տպագրական ձեւ կ'առնէ եւ կը հեղեղէ աշխարհը. կը տեղաւորուի ռատիօյականներու մէջ եւ հոնկէ հեռա — փոխութիւնով՝ քանի մը վայրկեանի մէջ մի — լիոնապետներու սեփականութիւնը կը դառնայ . իսկ եթէ «սուտ»ը «մեծ սու — տ»երէն է, ապա հեռագրութիւնը, հե — ռափօսներու, ռատիօյականներու եւ մա — մուլի բեր ու անհամար օրգաններու մի — ջոցով՝ քանի մը ժամուան մէջ ողջ մարդ — կութեան, մեր բոլանդակ աշխարհի սե — փականութիւնը կը դառնայ . . .

Պիտի զարհուրէր մեր միամիտ աշուղը, եթէ հրաշքով մը իր գերեզմանէն աշխարհ գալով՝ խալիսին այսօրուայ «Սուտ»ը տեսնէր, վեհօրէն բարձրած իր գահին վը — րայ եւ յայթականօրէն իր թեւերը ծաւա — րած բեւեռէ բեւեռ . . .

Ահաւարագոյն երկունք մը կ'ապրի մեր դարաշրջանը . . .

Ճշմարտութիւնը անթեւ է, Սուտը՝ թե — ւաւոր . . .

Բարին հետիոտն է, Չարը արագաւար

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

Ամէն անգամ որ Հայաստանը վերադա — րած եւ անոր մտաւորական ուժերը վեր — յելած եմ, բարեբախտութիւն համարածեմ շարք մը հայ գիտնականներու Հայաս — տանի մէջ պատնէշի վրայ ամուր կեցած ըլլալը : Այդ գիտնականներէն Հ. Աճառ — եան եւս մեծաւ այս տարի Երեւանի մէջ :

Հանդուցեալը Հայաստանի խորհրդայ — նացումէն վերջ թաւրիղէն Երեւան հրա — յիւսեցաւ իրեն համալսարանի դասա — խօս Լ. Շանթի եւ Ն. Աղաբաբեանի հետ : Վերջինները քաղաքական պատճառներով մերժեցին, Աճառեան ընդունեց հրաւերը եւ գոհունակութեամբ դասախօսեց հա — մալսարանին մէջ իր անսպառ սլաշարով :

Աճառեան բառին իսկական առումով լեզուագէտ, չարքաւ մշակ մըն էր, զին — քը մօտիկէն ճանչցողները կը հիանային իր հմտութեան եւ անսպառ եռանդին հա — մար : Իր ամբողջ օրը յատկացուցած էր Հայոց լեզուի ուսումնասիրութեան : Հայոց լեզուի բովանդակ բառերը հատիկ — հատիկ անդամահատութեան ենթարկած, զինած եւ անոնց կենսագրականը շինած, գլուխներու բաժնած հատորներ էր կազ — մած : Ամէն օր նոր բան մը աւելցնելու մի — տումով մշտական պրպտումներու մէջ էր : Իր յարատեւ եւ արայնթաց աշխա — տունակութեան բերումով գրելու եւ ար — տագրելու ամէնակն աշխատանքներ ունէր օրուան ամէն ժամերուն, որ հաճողով կը կատարէր : Իր պատրաստի խնամեալ ձե — ուղիներու մէջ էջին վրայ երբ նոր բառ մը պիտի աւելցնէր, նոյն վայրկեանին իսկ ամբողջ էջը կ'արտադրէր գոհունակու — թեամբ : Իր պատրաստած հատորներուն, արտագրումներուն, պրպտումներուն, ըն — թերցումներուն եւ վերանումներուն պի — տի չբաւէին օրուան 24 ժամերը, եթէ «այս վայրկեանին գործը միւս վայրկեա — նին մի յետաձգեք»ի սկզբունքը իրեն հա — մար ստեղծուած չսպեր : Իր մօտիկե —

ու մեքենագէն . . .

Արդարութիւնը գլխատուած է, իսկ Ա — նարգարութիւնը դարձած է եօթնգլխանի վիշապ մը, միշտ պատրաստ բոլոր ար — դարներն ու սկզբները իր երակին մէջ խեղդելու . . .

Քաղաքակիրթ «մարդասպան» նորա — նոր դիւտեր յօրինելով՝ իւրատիպ «մար — դակեթ» մը կը դառնայ՝ հարիւր հազար — ներով կին ու երեխայ բոցերու մէջ մոխ — րելով . . .

Կարծես կը ճշմարտանայ խօսքը այն ըն — կեաբաններու, որոնք մարդկային քաղա — քակրթութիւնը կը նմանցնէին խեղդեալ — նի, որ ոչ միայն յառաջանալ գիտէ, այլեւ գիտէ յաճախապէս դէպի ետ — ետ դառ — նալ . . .

Արդեօք ո՞րք կ'երթանք . . .

ՅՈՒՍԱՅԵՐ

րուն կը յանձնարարեք ամէն օր բան մը կարգալ եւ բան մը գրել, իրեն յարատեւ աշխատանքի արդիւնք ցոյց կուտար իր գրասեղանին վրայ գիշուած բարձրակու — տակ ձեռագրերը :

Համալսարանի պատմա — գրական բաժ — նին մէջ ուր Հայոց լեզուի տե — սութիւն կը դասախօսէր ձեռնարկը տպա — գրութեան համար պատրաստ գործ մըն էր, իւրաքանչիւր դասախօսութեան քանի մը պրակներով կը ներկայանար խնամեալ ընելու համար իր դասախօսութիւնը : Իր դասախօսութեան պահերը հաճոյքի պահեր եղան միշտ : Ան իր դասախօսու — թիւնները սրամտութեամբ համեմելու կա — բողովելուն ալ ունէր :

Իր դասախօսութիւնները աչքի դարկին համալսարանի մէջ : Պատմագրական հա — մալսարանի միւս դասախօսները՝ Մ. Ա. — բեղեան (տաղաչափութիւն եւ միջ. գրա — կանութիւն) Ս. Լիսիցեան (ասպետական գրական.), Յ. Մանանդեան (Հայոց պատ — մութիւն), Ա. Տէրտէրեան (նորագոյն գրականութիւն), Ս. Տիրապետեան (Հայոց իրաւունքի պատմութիւն), Ղափանցեան (գրարան) եւ ուրիշներ իրենց պարագ (ժամերուն մօտիկ կ'ընէին Աճառեանի հե — տաքըրբական դասախօսութիւնները :

Մեր լեզուի բաղադրուցիչ մասերը, բառերուն ծագումը, զարգացումը, բա — րեփոխութիւնները, կրած աղեկցութիւն — ները, փոխառեալ բառերուն էություն ու անոնց քանակը տքնութեամբ մանրակր — կիտ բնութեան ենթարկած, դոտած, դա — սաւորած, սխտեմի վերածած եւ հատոր — ներ կազմած էր :

Աճառեանի համար հայերէն բառերը այն չեն, ինչ որ են հայ հրապարագրին կամ բանաստեղծին համար : Անոր համար իւրաքանչիւր հայերէն բառ ուսումնասի — րութեան արժանի շնչաւոր էակներ են, անոնցմէ իւրաքանչիւրը իր մասնաւոր պատմութիւնը ունի, ուր ծնած է, ինչ փոփոխութեան եւ աղեկցութեան ենթար — կուած է, ո՞րք ապրած է, ե՞րբ մեռած է, ե՞րբ յարութիւն առած է կամ կրկին երբ մեռած է եւ այլն : Այս գետնի վրայ անոր հաւաքած օրինակներու ճոխութիւնն ու բազմապատմութիւնը իր հմտութեան ապա — ցոյցները կը կազմէին :

Լեզուական խնդիրներուն մէջ կարծուա — ծէն աւելի խնդրաւորաբար էր, անկատար եւ անորոշ դադալար լսել չէր ուղեր լեզ — ուական հարցերու մէջ : Երբ իրեն ըսէիք թէ խորենացին, Փաւստոսը կամ Եղիշէն մօտաւորապէս այսքան անգամ գործա — ծած են այնինչ քառերը, բնաւ չէր ուղեր լսել : Անոր փնտռած եւ ուղած թիւերը ճշգրիտ թիւեր էին : Գրեթէ, մօտաւորա — պէս եւ հաւանաբար բառերուն կատարի հակառակորդ մըն էր : Չանապան առիթ — ներով քանիցս դառնութեամբ բողբոջած է այս բառերուն դէմ : Անոր կարծիքով այդ բառերը տեղ պէտք չէր ունենային Հա — յոց լեզուի մէջ : Հայ լեզուագիտութեան մէջ անխոխարինելի աշխատանքներ կա — տարած է : Օրինակ՝ մեր լեզուի յունա —

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պալտայ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

Բաղկերակը անշարժ է, իր յետին շուն — չը չէ լսուած. ոչ մէկ խօսք, ոչ մէկ ջղաճգական հեծք ծանոյց կեանքէն դէպի մահ իր փոխումը : Նախ քան իր հոգին ժամանակ ունենար աղօթելու, մարմինը անյուսօրէն լքեց երկնային թողութեան — դրոժման մեծաւ ան :

Արի թշնամիներուն վայնասունը կը խառնուի իր զինուորներու ճիւղին. ասոնք կատաղութեան աղաղակներ կ'արձակեն, իսկ առաջինները՝ յաղթութեան : Կոիւր կը վերակախ, սուրբն ու նիդակները իրար կը խաչածեան, ու ռազմիկները կը վրո — րին փոշիին մէջ : Մինոթթի հերոսաբար կը պաշարէ իւրաքանչիւր թիղ հող, զոր բռնադատուած է թողուլ իր հրամանատա — րութեան վստահուած քաղաքին մէջ : Անձ — նուէր զօրազուլներն բեկորները իրենց ջանքերը կը մարմնակն իրենին : Տակաւին կարելի է ամբարնալ եկեղեցիին մէջ, ուր — կէ մեկնած էր այն զնդակը, որ կէս մը պարտեալներուն վրնժը լուծած էր դրու — ժանին մահուամբ : Մինոթթի ու իրենները հոն կ'ապաստանին, իրեն ետին թողով արեան վտակ մը : Չեն դադրիր, ետ քաշ —

ուած պահուն, դէմ դնել թշնամիին, ու կ'երթան պահ մը շունչ առնել սրբաւայ — րէն հաստ սրենքներու ետին :

Աւաղ, ինչքան կարճ եղաւ այդ պահ : Միւսլիմանները կը տեսնեն իրենց համ — րանքին եւ յանդիմանութեան աճումը : ա — նոնք Քրիստոնեաներուն վրայ կը խոյա — նան այնպիսի կատաղութեամբ եւ խիզա — խութեամբ, որով նոյնիսկ իրենց մեծ բազմութիւնը մահաուրթ կը դառնայ ա — մէնէն յանդուգներուն : Կորնթոսի պաշտ — պաններուն վերջին պատնէշը տանող փո — դոցը այնքան նեղ էր, որ դէպի սիւները յառաջացող թուրքերը կ'ըզուրկէր — ձէին ետ դառնալ, ու կ'իյնային առանց կարենալ խոյս տալու : Սակայն, նախ քան իրենց աչքերը փակելը, վրէժխնդիրներ կը ցցուէին իրենց շունչը փռող մարմիններուն վրայ : Ալ աւելի ահաբեկու գինուորներ կը փոխարինէին անոնք որ ոչ եւս էին, ու կոտորածը չէր յաջողեր նոսրացնել իրենց շարքերը :

Քրիստոնեաներուն խորանը զարդարող լոյսերը չեն կրնար իրենց պլպլուն պա — ճառութեամբ թափանցել հրացանաճուռ — թեանէն գորացած ամպերուն : Օսմանցիները դրան առջեւ են. ան կը դիմադրէ իր ա — րոյրէ ծխնինքով : Ու ամէն մէկ երէն, բոլոր խորտակուած ապակիներուն մէջէն, մահացու նետերու կարկուտ մը կը տե — դայ : Անդառապ կը խախտւած կը ցնցուի իր հիմքերուն վրայ, երկաթը տեղի կու —

տայ, ծխնինքը կը ճոնչեն ու կը փրթին, դուռը կը տապալի : Բանը բանին անցած էր. Կորնթոս կորսուած՝ աւելի պիտի չէրնար դիմադրել :

Պորանին անդրադարձաւ վրայ կանդ — նած՝ Մինոթթի գրեթէ միակ վերապրողն է այն քաջերուն, որոնք չէին կրցած փրկել Կորնթոսը : Ան չէ դադրած զինքը հետապնդող թուրքերուն սպառնալէ : Մա — տոնի մը նկարը դժադրուած է իր գլխին վերեւ. երկնածիւր վրձինի մը դործն է : Այս պատկերը կարճապէս գրուած է իտալանի — վրայ, մարդը բարձրացնելու համար երկ — նային իրերուն : Աստուածորդիին սիրուն մայրը ծուկի վրայ բռնած իր որդին, կը ժպտէր պաղաւտող մեռելաներու աղօթքին, որպէս թէ խոստանար ինքն իսկ իրենց բարեպաշտ աղերսները տանիլ Յուսիտե — նակաւ Գահուն : Տաճարն արիւնքով նախ — ձերներուն միջեւ, Կոյսը կը ժպտի տա — կաւին : Մինոթթի դէպի իրեն կը բարձ — րացնէ աչքերը, հառաչալին ողջոյնի նը — շանը կ'ուղղէ եւ խորանին վրայէն վառող ջահ մը կը խլէ . . . Բոցն ու Միւսլիմա — ներուն սուրը կը չըմպատեն զինքը ամէն կողմէ :

Մոզայքէ քարերուն ներքեւ փորուած դամբանատունները կը պարփակէին անց — եալ դարերու մեռելաները. անոնց անուն — ները քանդակուած էին իրենց տապաննե — րուն վրայ, բայց արիւնք արդիւր կը հանդիսանար ընթերցման : Քանդակուած

զինանշանները, մարմարինի բազմաթիւ երակներուն ընծալուած ալլախեակ գոյ — ները, այլեւս չէին զանազանութիւն սուրբ — րու : Տաճարին մարմարին վրայ ռազմիկ — ները անկենդան էին : Իսկ կամարներուն ներքեւ, ուրիշ դեպքեր կը հանդէպին ի — րենց ճաղերուն մէջ, որոնց մօտայլ շար — քերը կարելի էր ընդնմարել նեղ բաց — ուածքէ մը : Բայց պատերազմը մուտք գործած էր այս խաւարոյնի դամբանա — տուններէն ներս, հոն դիմած իր քանդիչ վառօղը, այս բազմաթիւ դադաղներու եր — կայներին : Այնտեղ է որ պաշարման միջո — ցին Քրիստոնեաները հաստատած էին ի — րենց գլխաւոր մթերանոցը : Վառօղի տո — դան մը հոնկէ կ'անցնէր : Մինոթթի վեր — ջին, բայց ամէնէն ահաւոր ապաւէնն էր այդ, ընդդէմ յաղթականներուն :

Թուրքերը կը խոյանան եկեղեցիին ներս : Քրիստոնեաներու փոքրաթիւ դուռը ա — պարդիւն քաշուելուն մը կը ցուցնէ : Չկա — րենալով իրենց վրէժխնդրութեան ճարտար յաղեցնել թշնամի աւելի մեծ համբանքի մը վրայ, բարբարոսները կը կոտորեն մեռ — եալներուն մարմինները ու կ'անջատեն գլուխները այդ անկենդան բուններէն :

(10)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԿԻՐԱՍՈՆԻ « ՓԵԹԱԿ » Ը

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԽՍՏ

Հայրենական բարձունքներում,
Աստղերում տակ ինչո՞ւ յանկարծ
Կը բռնկվոյայ մալխով լեցուն
Լո՛յս շողարձարծ :

Հայրենական բարձունքներում,
Հովիւն ուժգին ինչո՞ւ յանկարծ
Կը բարձրանայ յոյժով լեցուն
Չա՛յն անդրադարձ :

Հայրենական բարձունքներում,
Ոգիներա՛ւ պէս գայրագին,
Հայդուկներն են միշտ քափառուն
Զէ՛նքն անոգին :

Զէնքն անոգին տըղայ ու կին,
Գազարներն՝ վըրայ դաժան,
Կ'իյնան ի սէր իրենց ազգին
Ագառուքեան :

Միլանո ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

Քանական շրջանը բնորոշող մասնիկն էրուն ճշգրիտ քուսակն փանակը կազմած է, անոնք ճիշդ 22 հատ են, ոչ պակաս եւ ոչ ալ աւելի (աք, առ, աղբ, բոլ, բաց, գեր, դեր, ենթ, հոմ, մակ, յար, ներ, շաղ, շար, պար, տար, վեր, տար, դը - բամ, փաղ, փոխ, փար) : Ոչ ոսկեղարեան շրջանը բնորոշող բառերուն ճշգրիտ քը - ւական փանակը 17ն է (փարթամ, փան, փեհ, բոյս, սէր, տան, կենցաղ, սաղարթ, հրաշք, փեթակ, տեսակ, չորութիւն, պրուստ, նշան, սքանչելիք, մեղանոց, աղբ, տեսակ) :

Հայ լեզուի մէջ նման բազում կնճիւղներ լուծած է, դիւրացնելով դարձը հայ լեզուադէտներու գործերը : Աճառեանը գիտուն ծնած էր, իրեն տրուած պրոֆեսորի տիտղոսը իր սրտին բան մը չէր խօսեր : Ինք նման էր այն հրամանատարին որ ճակատի վրայ դիմադրելու պարզ վերադրուովը կը վարէ դիմադրական գործողութիւնները : Աճառեան անկողնիւն պիտի մընայ, ոչ մէկ հետեւորդ իրեն պիտի կրնայ հասնիլ, որովհետեւ 120 լեզուներով կը գրէր եւ կը կարդար :

Աճառեան առաջին Հայն է, որ հայերէն տալգիր գործերը լրիւ կարդացած ըլլայ : Դեռ աւելին, բացում գրքերը երեք - վեց անգամ կարդացած է խաչանշանով գրքին առաջին էջին վրայ : (Գիրք մը իր աշխատութեան համար կարդացած ըլլալը յիշելու համար յատուկ խաչեր կը գործածէր) :

Իրեն համար հաճոյք մըն էր անկարեւոր գիրքերը պատուելով դաժնիւ լեցնել : (Մնացեալը յայտնի է)

ԱՐԱՄ ԳՆԴՈՒՆԻ

ԿԱՐԳԱՅԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ « ՅԱՌԱՋ » Ը

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԹԵՐԹՈՒՆԸ (91)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՁ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ասդին անդին կը տեսնէինք ճերմակ « միւսքէ » ներսը նրբին « սիրուէդ » ներսը : Օսմանէի հասած էինք :

Ո՛վ կրնար երեւակայել թէ այդ հրաշալի գեղեցիկութիւնը կը ծածկէր ահ - ուղի ոճի մը եւ աւերակներ : Շնորհալի եւ ճկուն նոճիները կը տատանէին իրենց ուսն հովին ներքեւ՝ որը դեռ մինչեւ մեղ չէր հասներ, քայքայ արդէն կուտար զո - վութեան եւ խաղաղութեան զգայնութիւնը մեր՝ տաժանելի ճամբորդութիւնէն պարտադրած եւ հեղձուցիչ տաքէն պապա - կած մարմիններուն :

Անիկա, առաջին անգամէն, երազի մը պէս էր եւ անհաւատարի, կարծես խու - սափուկ եւ անիրական երեւոյթ մը ըլլար : Հետզհետէ կը մտնէին այնքան :

Օսմանիէ տին էր իրեն թէ անմարդա - բնակ ըլլար : Թռչուններու ճռուողները եւ հաւերու կրկնող միայն կը լսէինք : Այլեւս կը մտնայինք ծառերու հովանիին տակ ու կ'անցնէինք ցանցաւոր բէռլերու աղաճէն որոնք շրջապատուած էին ըն - դարձական պարտէզներով :

Առաջին մարդկային արարածը որ տե - սանք՝ թուրք կին մըն էր, պերճորէն

բարձր հասակով որ արագօրէն կ'երթար միայն երբեմն սառ ծախող տղեկի մը եր - ճամբուն եղբորէն : Իր քաղաւածքը հա - զուտը, զուտը բունկու եղանակը գեղը - կական ոչ մէկ բան ունէին :

Ընդհակառակը քաղաքացիի եւ աղեր - ականի հով մը կար իր վրայ որ մեղ կ'աղչեցնէր : Երբ սայլը մօտիկեցաւ, հե - տաքը բերուած անոր աղմուկէն, կինը կե - ցաւ ու մեղի նայեցաւ : Երեւոյ ծածկող սեւ գրեթէ թափանցիկ շղարչին ներքեւէն նշ - մարեցինք իր ծնօտին նուրբ դիմն ու աչ - քերը, որոնք յանկարծ ծալուած դարձան եւ բարեկեցին մեղ :

Այդ շարքի եւ ոճի անդիտակցու - թիւնը յաճախ պիտի ներկայանար մաքիս պահ մը յետոյ՝ երբ Օսմանիէի աղետը յալածուէր մեղի, իր խուճուկով, անու - ղող, հրէշային մարմնամասնութիւններով : Միջոց մը դեռ անցանք « քօշի » ներսը ա - ռաջէն : Մտաբերուն սուսալիւնը, թռչուն - ներուն ճռուողները, բնութիւնը իր այլա - ղան արտայայտութիւնով կ'ամոքէր մեր ճամբու յողովութիւնները : Եւ ահա մտանք բուն իսկ քաղաքին մէջ, անցանք չուկա - յէն ուր կ'ընկնէինք առաջը ցած աթոռ - ներուն վրայ նստած մարդիկ, անտարբեր երեւոյթով, աչքերին դանդաղօրէն կը բարձրացնէին մեր վրայ :

Պահ մը նարկիլէին կ'ընկնէր կը դադարէր անմիջապէս վերսկսելու համար ու Օս - մանիէի այդ ամէնէն բաղամարդ ճամ - բուն վրայ կատարեալ լուծութիւն կը տե - բէր : Կարծես մարդիկ համը եւ խուլ էին :

ՅՐԱՆՍՄԱՅԻ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆ ԳՐԱԳԵՏՆԵՐՈՒ ԶԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Վերջերս տասնէրկու դերման գրագէտ - ներ Փարիզ եկան, տեսակցելու համար ի - րենց ֆրանսացի գրչի եղբայրներուն հետ : « Տոքթրման թատիկ » պարբերաթերթի քարտուղարը, Ռենէ Ուինցըն տալով ընդհ. դիմերը դերմանական արդի գրա - կանութեան շնչուց թէ մինչեւ 1948 չկար գերմանական նոր գրականութիւն : 1945-1948 եղածները պատերազմի յուշեր էին միայն, ինչպէս եւ ինքնակենսագրութեան ճոխ արտագրութիւն մը : Իրեն բնական հակադրեցութիւն ասոր յաջորդեց խու - սափուկ եւ նախատեսութեան գրականութիւն մը, Թրանց Գաֆթալի հետքերուն վրայ :

Կը թուի թէ այս երկու ձգտումներուն ալ ժամանակը հասած է, թէեւ ըսել չէ թէ վերջին Աշխարհամարտի մասին մեծ գիրքը արդէն գրուած է, թէեւ կան գիր - քեր, ինչպէս « Սթալինի արտա », « Պար - տուածները », « Կեանքի կայծ » : Թերեւս հարկ է երկար տարիներ սպասել ինչեւ որ այդ գիրքը տրուի :

Այցելութեան միջոցին գերմանացի գը - րագէտ Ռուտոլֆ Հալիլթիմանկէ ըսաւ թէ « երկնիկ է որ գրագէտները որոնք իրա - բուն հանդիպեցան պատերազմի դաշտին »

(խմբատիպ), Պարբերգ՝ « Նիւրն » , Վիլհելմ « Հանդէս Ամսթերամ », Վենետիկ « Բազմամիջ » :

Կը ստացուէր նաեւ « Փարոս » հանդէսը (չեմ կրնար յիշել թէ ուր կը հրատարակ - ուէր) : Պատանեկան յիշողութեան վրէ - պած են ուրիշ զանազան հրատարակու - թիւներ : Ամէն թերթ բուրմունք մըն էր երիտասարդական մտքի եւ կորովի, թը - ուիչը դէպի հայ Մշակույթի եւ դէպի Հա - յուն լուսաւոյ ապական ...

« Փեթակ »-ը հրատարակած է Ստ. Ծէհ - րէրեանի մէկ գաւառական վիպակը , « Թամար Ծէհալտորին » եւ Ա. Հաջադոր - եանի մէկ գրքով, « Մենութեան Սաղ - մոսներ » :

Կարգ մը ուրիշ հրատարակութիւններ ալ ունէր, բայց եւ Պոլիս վերած էին : Իր վերջին հրատարակութիւնն էր « Գա - ւառ » անուն գիրքը, նուիրուած Կիրասունի հայ համայնքին : Կ'ըսէին թէ գիրքը ունէր ճոխ բովանդակութիւն, տեղագրական , կրթական, հանրային եւ գրական բաժին - ներով : Պատերազմէն վերջ միայն ձեռք անցաւ պատուած է մը : Կ'եղբայրացեմ թէ գրքին տպագրութեանը հետ միասն - մանակ, պատերազմը վրայ հասած ըլլա - լով, կարելի չէ եղած առաջումները լրիւ կատարել : Ուրեմն պահեստը աւարի ար - ուած եւ ծախուած է խանութներու, իր - րեւ անպէտ թուող : Այդ իսկ պատճառով կարելի չէ եղած որեւէ օրինակ ձարել « Գաւառ »-էն :

ԱՐՏԱՒԱԶԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Երբ հասակով որ արագօրէն կ'երթար միայն երբեմն սառ ծախող տղեկի մը եր - կարճագուրդ կուր կը լսուէր ողբալիս ա - զաղակի մը պէս :

Իրենց կործանքը կ'ընկնէին ամէն մէկ խօսքին ու մենք գրեթէ քան չէինք հա - կրնար ու միայն կը դադարէինք իրենց ան - սահման, անխիթարելի վիշտը :

Նոյն միջոցին՝ վրայ հասաւ հաճի Սա - ուս, տարէց կին մը որ, ամէնէն դժբախտը արկածականներուն, դարձեր էր անոց պա - րալուրի : Բարձրահասակ եւ յաղթան - դամ կին մըն էր եւ պատշաճօրէն հազ - ուած սեւ հագուստներով :

Մաքերը նոյնպէս ծածկուած էին սեւ ջօղի մը ներքեւ, իր վիշտով ու դաժնու - թիւնով լեցուն աչքերը կը փայլատակէին իմաստութեամբ : Իր սեղանու շրթները - ներէն ելած ամէն մէկ բառ հաշուուած եւ չափուած էին . անիկա ակնածանք կ'աղ - գէր միաներուն որոնք կուրօրէն կը հնա - զանդէն իրեն :

Ին ամէն փափաքները հրամաններու պէս անմիջապէս կը գործադրէին եւ այ - րինք իրենց տաժանիլի եւ անիկ կացու - թեանը մէջ, անոր խորհուրդներուն կը հետեւէին :

Երբ հաճի Սաուս եկաւ նստեցաւ մեղի մօտ, ծանրութեամբ բարեկեց, բարի դա - լուստ մաղթեց . եւ յետոյ, իմանալով մեր այցելութեան նպատակը, պատուեց դէպ - քը իր մանրամասնութիւններով եւ մեծ ճշգրտութեամբ :

ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

վրայ, այժմ կը հանգիւլին գերադոյն ծը - րագրի մը, գրականութեան չուրջ » :

Միակ լեզուի մը բացակայութիւնը ըզ - դալի էր, եւ ամէն անգամ պէտք կ'ըլլար թարգմանել մէկ կամ միւս լեզուին :

Ժ. Սիկո՝ անօրէն փարիզի Սէօյ հրա - տարակցականին, ըսաւ թէ՝ գրականութեան նուիրուած թերթերը եւ պարբերա - թերթերը կարելի թիւ մը կը կազմեն Ֆրանսայի մէջ : Կոթը փարիզեան օրա - թերթեր կան, տասնեակ մը չարաթա - թերթեր, որոնց երկուքը զուտ գրական եւ երկոտասնեակ մը պարբերաթերթ :

« Այգառութեան կենսաներ » գրքին հե - ղինակը եւ հիմնագիրը « Ափիլ » թերթին, գերման Ալֆրէտ Անտերը ըսաւ թէ՝ « Գեր - մանիոյ մէջ զուտ գրական թերթ գոյու - թիւն չունի այլ կան որոշ թերթեր որոնք պղտիկ տեղ մը կը յատկացնեն գրականութեան : Սեւ արդէն համաձայն չեմ այն պարբերաթերթերուն որոնք իրար կը խառնեն բանաստեղծութիւնը եւ վիճակա - գրութիւնը : Արդէն անկարելի է Գերմա - նիոյ մէջ հաշտեցնել պահպանողական , մարքսեան եւ ուրիշ ձգտումներ » :

Գերմանական գրականութեան մասին Լուիզ Ռիսնէ, հեղինակ « Միւրոյ պատ - մութիւն » եւ « Վարչաւոր Լուպի » իր ըսաւ թէ Գերմանիոյ մէջ երեք գլխաւոր աղբյուրներն են, Հէմիկուէյնը՝ իր իրապատութեամբ, Բաֆֆայինը՝ իր բնա - զանցութեամբ եւ Էննէսթ Եոնկերինը, իր ձեւին համար : Աւելցնող թէ երիտասարդ գերմանացի գրագէտները ծայրայեղ դիւ - րութիւն ունէին հրատարակելու իրենց գիրքերը Գերմանիոյ մէջ, չնորհիւ աղբու թնադատութեան բացակայութեան : Ներկայ քննադատութիւնը թույլ չի տար լուրջ յապաւումներ կատարել : Եւ վեր - ւապէս Լուիզ Ռիսնէ շնչուց թէ Էլի - զապէթ Լանկէսթէնի վէպին « Անեղծ կնի - քը » վերածնունդը եղաւ կրօնական մտա - հոգութեամբ գրականութեան մը :

Ռուպէն Գանթիւ ամփոփ պատմութիւնը ըսաւ Ֆրանսական գրականութեան, սկը - սելով 1918ին : Ռուսեաւ վիպակի վերանո - րոգման ձգտումի եւայլնի մասին :

Գերմանական արդի բանաստեղծութեան մասին խօսեցաւ Հանս Էկոն Հօլթուզին : Կոթֆրիտ Պէն, Ռ. Մ. Ռիլքէ , Կարսիս Լուքա, Փօլ Վալերի եւ Փոլ Էլիւսը գեր - մանական բանաստեղծութեան հինգ բե - լեոները եւ ուղեցոյցներն են : Անոնք որ Փօլ Վալերիի աղբյուրները կը կրեն, կը ներշնչուին անոր առաջադրութեան, « Աստուած մարդը արքայութեան վրայ կը նստէ, եւ իրեն պատիժ, մարդ պէտք է գեղեցիկ բանին ստեղծէ » : Արդի բանաս - տեղծներէն յիշեց Էլիզապէթ Լանկասթէնը, աշակերտը Լեհմանի որ, կ'ուզէ խուսափել պատմութեան, այսուհան - դերձ կ'ապուած կը մնայ պատմական բո - պէի », նաեւ Ռուտոլֆ Հալիլթիմանկէ եւ Գարլ Բրոյլովի « Բնազանք բանաստեղծ որ կ'ամուրջ կը նետէ Լորդայի եւ Էլիուսի միջեւ, գերիապաշտութեան եւ բնու - թեան միջեւ : Բացի Բրոյլովէն չկայ ուրիշ բանաստեղծ մը որ գրագի գերիապաշ - տութեամբ, որովհետեւ տառապականութեան բանաստեղծութեան մէջ անի - մաստ եղաւ : Կարդ մը բանաստեղծներ ու - ղեցին Գերմանիոյ մէջ մտցնել ֆրանսա - կան խորհրդապաշտութիւնը եւ արտա - յայտնները իրենց կարգին փորձեցին գործածել արհեստագիտական կամ բժշ - կական քաղաքութիւններ, իսկ ուրիշներ Ռիլքէին նմանիլ ուղեցին ընթացիկ բա - ուերու գործածութեան մէջ :

Փիլիս Էմանուէլ ըսաւ թէ ընդհանուր ձգտում կայ քննադատութիւնը բանաս - տեղծութեանն առաջ անցնելու, ինչ որ Ամերիկայի մէջ կը կոչուի « Նոր քննա - դատութիւն » :

Գերմանիոյ մէջ մեծ կամ պղտիկ պար - բերաթերթ չկայ ֆրանսայի պէս որ նը - լիրուած ըլլայ, բանաստեղծութեան : Մեծ օրաթերթերն են կամ չարաթաթերթերը, որոնք բանաստեղծութիւն կը հրատարա - կեն եւ ոեւէ մէկը կը քննադատէ, երբեմն ալ հեղինակին կը գրէ : Այս բանաստեղ - ծութիւններուն համար հինգ հազարէն ութ հազար ֆրանք կը վճարեն :

Ֆրանսական բանաստեղծութեան մասին նկարագրութիւնը Թերի եղած է : Ռենէ Մէնաս խօսած է միայն « Բահիէ տիւ Սիւս »-ի բանաստեղծներուն մասին :

Գերմանացի այցելուները ստորա - գրեցին իրենց գիրքերը, թարգմանուած կամ ոչ : Գերմանական գիրքերը յուսա - դրուեցան Տիտիկ գրատան մէջ :

Այս հանդիպումին առթիւ փափաք յայտնեցաւ որ յաճախ տեղի ունենան երկու երկիրներու զոգազանեղութիւն - դարձ այցելութիւնները :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՏՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՆԱԳԱՐՏ ԱՄՈՂԸ, Տէր Եւ Տիկին Ռո-
զէնայէրկ, Երկարական աթոռ պիտի ա-
ռաջնորդուի Յունիս 15ի շարժումն, հա-
մաձայն վերջին տեղեկութեանց: Դատին
վերաքննութեան բոլոր փորձերը ապար-
դելն անցան:

ՀԱՐԱԼԻ. ԲՈՐԷՍԵՆԻ հանրապետութեան
նախագահը ընդգրկմանց ըլլալով զի-
նադադարի ծրագրին, ազդարարութեան մը
ստացաւ նախագահ Ալլքընհաուերէ: Եթէ
յամառի, պիտի զրկուի դաշնակիցներու
աջակցութենէն, Այն ատեն չի կրնար ա-
ռանձին շարունակել պատերազմը:

ՀՈՐՈՄԻ ամերիկեան դեսպանութեան, Տի-
կին Պուրթ Լիւս, յայտարարեց թէ Սմերի-
կացիները պիտի չկրնան շարունակել Ի-
րենց օդանւթները, եթէ Իտալիոյ ժողով-
վուրդը իր քուէն տայ ծայրագոյն աջին
կամ ծայրագոյն ձախին, երեսփ. ընտ-
րութեանց առթիւ:

ԲՈՒՌՆ ԿՈՒԻՒ ՄԸ տեղի ունեցաւ Յոր-
դանանի եւ Իսրայէլի սահմանին վրայ,
տեւերով վեց ժամ:

30 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈՒՐԻ փարկ մը տրա-
մադրուեցաւ Ֆրանսայի, Մ. Նահանգնե-
րուն կողմէ, դարկ տարւոյ համար ար-
տադրութեան:

ՅԱՆԴՈՒԳՆ ՕԴԱՉՈՒՄԸ, Ֆրանսացի
հրամանատար Պիյէ, Լոս Անճէլըսէն (Քա-
լիֆորնիա) Փարիզ հասաւ տանց կանգ
առնելու, կտրելով հեռաւորութեան հա-
մաշխարհային մրցանիւր: 9173 քիլոմէթր
ճամբան կտրած էր քսան ժամ 31 վայր-
կեանէն:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ մը մեծ աւերներ դործեց
Հարարի եւ Տիւրքտաւայի մէջ (արեւելեան
Եթովպիա):

ՓՆՏՈՒՅԵՐ

ՌՈՒՐԷՆԻ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈՒԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի
համար:

Եթէ հատորը միայն, կ'արժէ վեց
հազար ֆր. թղթատարի ծախքով:

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (SetO)
FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement

Կամ անձամբ դիմել Յաւաջի վարչու-
թեան:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻՍԱՆԻ դործե-
րուն: 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ,
Շուկէի սրահին մէջ:

Կ'մասնակցին՝ ՕՐ. ԻՐԻՍ ՊԻԼԻՊԻԼԻ -
ԵԱՆ (Երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՍԲԻՆ (տա-
ւիդ), Պ. ԺԻԼԻ ՖՈՐԷՍԹ - օփերայէն,
փիլիս. ԼԱՊԱՏԻ (Թաւոյն):

Յայտագրին մէջ կը գործադրուին մե-
ղեկներ, նոսնուաղ եւ քառանուաղ:
Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդ-
րոնէն, 14 ռի Փըքի: Պօք. 99.22

ԳԵՂԱՆԿԱՐՈՂ, ԳԵՂԱԳՐՈՂ, ՆԵՐԿՈՂ
ENSEIGNES - PUBLICITE
ՍԱՐԳԻՍ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
Artisan - Décorateur
Տուներու, խանութներու եւ կառքերու
43, Rue de la Félicité, Paris 17°
Tél.: MAR. 54 - 13

ԼԻԼԱՅԻՆ

Միշտ լաւագոյն գաշք կրնաք ընել եռն,
խկ շաքար եւ կիրակի օրերը ունկնդրել
նախ արեւելեան նուագ:

Ձեր ֆաւորիտ վրայ է

ԼԻԼԱՅԻՆ

24, Rue Saint Lazare, Paris 9°
Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

Ձեր ԳԻՐԲԵՐԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէ՛ք Պ. ՓԱՅԼԱԿ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ
45, Rue des Petits Carreaux, Paris (2°)
(Բ. յարկ, ձախ կողմի դուռը)

Շատ դո՛ւ պիտի մնաք իր դեղարուես-
տական ճաշակէն, խնամալ եւ արագ աշ-
խատանքէն:

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Վէտտի թատրոնին մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ,
բարձր հովանաւորութեամբ երեսփոխան
եւ Մարտէյլի քաղաքապետ՝
GASTON DEFERRE

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. ՇԵՂ-
կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ.
խումբերու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, եւ
Կապոյտ թաղի մասնաճիւղերուն:

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսին՝
ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Պօք կ'առնեն ընկերվարական քաղաքա-
պետութեան ժողովը:

ՄԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին:
Ժամը 15էն կէս դիւեր, Ռեփիլիքէ-
նեբու սրահը, 16 Ռիւ Ժ. Պ. Տալիս:
Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ալլք. Միւթեան:
Այս կիրակի, Յունիս 7ին, կէսօրէ ետք
Փաթրոնաթի սրահին մէջ:
Կը խօսի Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Չ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

31 Մայիս, Կիրակի, ժամը 3ին
Միւթիւպիէի մեծ սրահին մէջ
24 թիւ Սէն Վիկթօր, Փարիզ (5)
Հովանաւորութեամբ ընկերութեան նա-
խարարին: Նախագահութեամբ նախկին
նախարար Տօքթ. ԼԱՖԷՅԻ:

Կը խօսին ՖՐԵՏԷՐԻԲ ՖԷՅՏԻ եւ Շ.
ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԲ. — Վիլէնէն ընկեր ՆՂԱՆ
Մուրատեան, Տէր Եւ Տիկին Բարսէղ Բար-
սէղեան, Տէր Եւ Տիկին Ֆրէս Իրենց խո-
րին շնորհակալութեանը կը յայտնեն
ամէն անոնց որոնք անձամբ, ծաղիկապա-
կով, հեռադրով եւ նամակով մասնակցե-
ցան իրենց սուգին, Տիկին ԹԱԳՈՒՀԻ
ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ:
«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ (Տէսին) փոխան
ծաղիկապակի հազար ֆր. կը նուիրէ «Յա-
ռաջ»ի բարգաւաճման համար, Տիկին
Թագուհի Մուրատեանի մահուան առթիւ:
× Օր. Լուսիա Յովհաննէսեանի եւ Պ.
Հայկազ Մուրատեանի նշանախօսութեան
առթիւ կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգա-
ւաճման համար: — Տէր Եւ Տիկին Յովհան-
նէսեան Նէօփէլէն հազար ֆրանք, Տէր Եւ
Տիկին Մուրատեան (Վիլէն) 500 ֆրանք:
× Պ. Հայկազուն Տէր Յակոբեան (Վի-
լէն) «Յառաջ»ի բարգաւաճման կը նուիրէ
500 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԲ. — Կապ. Պաշի Սեւ -
ուան մասնաճիւղի վարչութիւնը իր չը-
նորհակալութիւնը կը յայտնէ Վերսայէն
Տէր Եւ Տիկին Վահրամ Եսայաններուն,
որոնք բարեհաճած էին հաւ մը նուիրել
աճուրդի համար Մայիս 10ի հանդէսին
եւ որ 14.800 ֆրանքի գումար մը ապա-
հոված էր վարչութեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այսի Տիկին Մարի Տէյլը-
մէնճեան կը յայտնէ թէ այս կիրակի օր,
ժամը 10ին, Մարտիկոյ Հայ Կաթողիկէ
Եկեղեցւոյն մէջ ձայնաւոր Ս. Պատարագ
պիտի մատուցուի ու յաւաքտ պատարագի
հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատար-
ուի Մարաշի հանգուցեալ մեծապատիւ
Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԵՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆԻ հա-
մար, իր մահուան քառասունըին առթիւ:
Սոյն օրուան երգողներէն պիտի կա-
տարէ Մարտիկոյ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեց-
ւոյն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ երգչա-
խումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Յակոբ Է-
րարան Տէյլըմէնճեանի, ընկերակցու-
թեամբ մասնաւորապէս հրաւիրուած դը-
պիւններու:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշա-
տակը յարգողները: Ներկայս ընդունիլ
իրեն հրաւեր:

ԳՐԻՆԵՐ

Francis Leenhardt, Irma Rapuzzi, Jean
Masse, Achile Cini.

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակե-
ցին Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՅ (Երգ), Օր.
ԱՆԺԵԼ ԱԿԻՆԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Լ. ՂԵ-
ՌՈՆԴԵԱՆ (Վոյնակ), Օր. Ներ Յարու -
քիւնեան, Մարգիսեան, Ժ. Գոյուլմեան,
Մարկոսեան, Պօյանեան, Սիմոնեան:

Հայկական պարեր ղեկավարութեամբ
Տիկին ՇԱՄԻՐԵԱՆԻ:

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր:
Ընտիր նուագախումբ:
ՄՈՒՏԲԸ ԱՋԱՏ Է

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 7, ժամը 19ին,
Ռիւ Ժէ սրահին մէջ:
Կը խօսի Տ. ԹԱՐՈՍԵԱՆ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ:
Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՊԱՆԵՆՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Անդամ մը եւս կը յիշեցնենք, ի վիճակի
չենք անվճար ծանուցումներ հրատարա-
կելու: Ընթացիկ ծանուցումներու սա-
կերն են. —

1. — Նշանախօսութիւն կամ հարսանիք
1000 ֆրանք:

2. — Շնորհակալիք, ցաւակցութիւն,
հոգեհանգիստ 500 ֆրանք, իրաքանչիւր
անգամ:

3. — Կը փնտռուի, երեք անգամը 1000
ֆրանք:

4. — «Կուրուի»ներ 500 ֆրանք, մէկ
անգամ:

5. — «Մալու է» 500 ֆր. 1 անգամ:

6. — Մահադ 1500, շնորհակալիքով
2000 ֆրանք:

7. — Առեւտրական ծանուցումներու
մասնաւոր պայմաններ:

Ջերմապէս կը խնդրուի զին չհարցնել
այս կարգի ծանուցումներուն համար եւ
ԾԱՆՈՒՅՈՒՄԻՆ ՀԵՏ ՂԻՅԵԼ ՆԱԵԻ ՓՈ-
ԽԱՐԺԷՐԸ:

Կանխապէս շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

« Ա Ր Ա Ք Ս »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք
անգամ
Բաժանորդագրութեան
պայմաններ. —
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20°
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P. Paris 7065-15
ԾԱՆՈԹ. — Հայերէն թերթ ծախողներու
ըով 30 ֆրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ 15րդ թիւը:

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Պաշի Փարիզի մասնաճիւղը կը
ստնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը
ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժա-
րանի «Պէտիկալիս» սրահին մէջ, 26
Ռիւ Թոյոն Սեւր:

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐԱՍ-
ՏՕ, սիրալոթար մասնակցութեամբ ծա-
նօթ դերասան Մըսքիսեանի եւ Պ. Ա.
Գալէրիսեանի:

Հայկական պար՝ Կապոյտ Պաշի պա-
րախումբի կողմէ Օր. Ա. ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ
ղեկավարութեամբ: Նոր պարեր շքեղ տա-
րազներով: Դաշնակի ու դափի ընկերակ-
ցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գալէրիսեանի եւ Բե-
նոյի: Մուսք 200 ֆրանք

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻՐ

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Հերթա-
կան դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի
գիշեր, ժամը 21ին, Ալլք. Տան մէջ, 32
Ռիւ տը Թրէվիլ: Դասախօսն է գեղագործ
Պ. Արման Ինմուեան, նիւթը՝ «Առողջա-
պահական սննդաւորութիւնը»: Մուտքը ա-
զատ է:
ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լիոնի Դատեմցի-
ներու դաշտահանդէսը Յունիս 12ին, Տէ-
սին, Պ. Նազարի ծառախիտ պարտէզին
մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱՆՈՒՄԻՐԸ
Առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ
ՇԳԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԻՍ ՄԸ

Կիրակի, 14 Յունիս, ամբողջ օրը, 117
Ալլքիւ Քօթօ, Սէն Ժիւսք, Լը Շալէի
զովառուն պարտէզներուն մէջ:
Գեղարուեստական ճախ բաժին: Երգ,
նուագ, պար, խաղեր եւն.:

Մանրամասնութիւններ ստալու եւ սե-
ղանները վերապահելու համար զիմել
խումբին անդամներուն:

ԱՄԱՎԵՐՋՆ ՀԱՆԴԻՍ

Դպրոցապետ Տիկինն Վարժարանի ա-
մալերջին հանդէսը, գեղարուեստական
խնամուած յայտագրով, տեղի պիտի ու-
նենայ Յունիս 28ին, ժամը 15ին:

Պարտէզին մէջ հաճելի ժամանց մինչեւ
իրիկուան ժամը 9ը:

Հրապարակ հանուած վիճակահանու-
թեան տոմսերը պիտի ծառայեն իրեն
մուտքի տոմս:

ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ. — Կը խնդրուի
ծանուցանել թէ Տէսին գաղութին ծա-
նօթ Մանճըլըցի Վարդեմա Ղազարեան
(Յ. Տէրտէրեան) յաջողութեամբ ստա-
ցած է մարձողի (մասէօր) վկայականը:

ՔԱԶԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միւթիւնը հրա-
ւիրում է անխտիր բոլոր Հայերը ներկայ
լինել, այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկե-
ղեցում հոգեհանգստեան պաշտօնին՝ ի յի-
շատակ Սարգարապէի, Բաշ Աբարանի,
Հարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերո-
սամարտերում 1918 Մայիսին ընկած Հայ
բանակի սպաների, ենթասպաների եւ զին-
ուորաների, որոնք սպարապետ Նազարէկ-
եանի ընդհ. հրամանատարութեամբ եւ
մեր քաջարի ժողովուրդի միահամուռ ճի-
ղերով պարտութեան մասնեցին դաւաճող
թշնամու գերագանց ուժերը եւ փրկեցին
մեր Հայրենիքը եւ Սուրբ Աթոռը:

MORY et Cie
SERVICE VAUQUELIN
Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ
ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ
(U. R. S. S.)
3, RUE ST-VINCENT DE PAUL
Paris (10). Tél. TRU. 72-60 (Poste 89)

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FOURNITURES
POUR TAILLEURS
Chez A. HAMALIAN
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Les meilleurs articles
aux meilleurs prix
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris